

THE
BAUDHĀYANA ŚRAUTA SŪTRA

BELONGING TO THE
(TAITTIRIYA SAMHITĀ)

EDITED BY
(DR W. CALAND,)
Professor of Sanskrit at the University of Utrecht

VOLUME III.

(CALCUTTA:)
PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS
AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY, 1 PARK STREET
(1913,)

INDEX

Preface

Dvaiddhasūtra

Prasnas XX-XXIII

darśapurnamāsau	Prasna XX	1-15	(Adhy 1-5)
agnyādheyam	" "	16-18	(" 6)
punarādheyam	" "	19) (" 7)
agnihotram	" "	20	
pindapitryajñah	" "	21	
āgrayanam	" "	22) (" 8)
agnyupasthānam, etc	" "	23, 24	
paśubandhah	" "	25-31	(" 9, 10)
cāturmāsyāni	XXI,	1-6	(" 1, 2)
agnistomah	" "	7-26	(" 3, 10)
agnicayanam	XXII,	1-12	(" 1-6)
vājapeyah	" "	13-15	(" 7)
rājasūyah	" "	16-21	(" 8-10)
kāmyestayah	XXIII,	1-4	(" 1, 2)
aupānuvākyam	" "	5-8	(" 3, 4)
dvādaśāhah	" "	9-11	(" 5, 6)
ahināh	" "	12, 13) (" 7)
atirātrah	" "	13	
ekādaśmī) (" 8)		
punaścitiḥ			
kundapāyinām istih		14, 15	(" 8)
kāmyās citayah			
sautrāmanī	" "	16) (" 9).
ayanāni	" "	17	
ekāhāh	" "	18, 19	(" 10).

Karmāntasūtra

Prasnas XXIV-XXVI

paribhāsāh	Prasna XXIV,	1-11	(" 1-6)
agnyādheyam	" "	12-17	(" 7-9)
punarādheyam	" "	18, 19	(" 10)
darśapurnamāsau	" "	20-29	(" 11-15)
agnihotram	" "	30, 31	(" 16)
pindapitryajñah	" "	32) (" 17)
āgrayanam	" "	33	
agnyupasthānam, etc	" "	33	
paśubandhah	" "	34-37	(" 18, 19)
kāmyāh paśavah	" "	38, 39	(" 20)
cāturmāsyāni	XXV,	1-3	(" 1, 2)
agnistomah	" "	4-26	(" 3-16)
agnicayanam	" "	27-32	(" 17-19).
vājapeyah	" "	33-34	(" 20)

rājasūyah	Praśna XXVI,	1-3	(Adhy 1, 2)
istikalpalah	„ „	4-6	(„ 3, 4)
aupānuvākyam	„ „	7-9	(„ 5, 6)
asvamedhah	„ „	10-11	(„ 7)
dvādaśāhah	„ „	12-17	(„ 8-11)
ahīnāh	„ „	18-21	(„ 12, 13)
atirātrah	}	22	(„ 14)
sautrāmanī			
ekādaśinī	}	23, 24	(„ 15).
ayanāni			
kundapāyinām ayanam,			
etc	„ „	25-27	(„ 16, 17).
kāmyās citayah	„ „	28, 29	(„ 18)
ekāhāh	„ „	30-33	(„ 19, 20)
Pṛāyaścittasūtra	Praśnas XXVII-XXIX		
istiprāyaścittām	Praśna XXVII,	1-13	(„ 1-10)
hutānumantianām	„ „	14	(„ 11)
mrgārestih	„ XXVIII,	1	(„ 1)
pavitrestih	„ „	2	(„ 2)
naksatrestayah	„ „	3, 4	(„ 3)
āgrayanaprāya°	„ „	5	(„ 4).
paśuprāya°	„ „	6, 7	(„ 5)
cāturmāsyaprāya°	„ „	8	(„ 6)
adhivaradīksāprāya°	„ „	9	(„ 7).
sarvayajñānām prāya°	„ „	10, 11	(„ 8, 9)
anugrahāh	„ „	12, 13	(„ 10)
somaprāya°	„ XXIX,	1, 2	(„ 1, 2)
yajñākarmaṇi prāya°	„ „	3-6	(„ 3-5)
agnihotriasya laukika-			
vidhih	„ „	7	(„ 6).
agnihotrasamāsah, etc	„ „	8-11	(„ 7-10).
prāyaścittasanuccayah	„ „	12, 13	(„ 11).
Sulbasūtra ..	„ XXX		
Pravarasūtra			
paribhāsāh	.. k	1, 2	} („ 1).
angirasah	.. k	3-9	
gotamāh	.. k	10-16	(„ 2)
bharadvājah	.. k	17-26	(„ 3, 4).
atrayah	.. k	27-30	(„ 5)
viśvāmitrāh	.. k	31-40	(„ 6)
kaśyapāh	.. k	41-44	(„ 7)
vasisthāh	.. k	45-48	(„ 8)
agastayah	.. k	49-51	(„ 9)
kṣatriyavaśīyānām pravarah, etc.	k	52, 53	(„ 10).

INDEX.

Indexes

I Index of proper names.

- a* Names of sāmāns
- b* Names of peoples and localities
- c* Ritualistic authorities.
- d* Proper names of mythical, legendary and historical persons outside the pravara-prāśna
- e* Proper names in the pravara-prāśna

II Index of words.

Additions and corrections

PREFACE

The MSS which have been consulted for this third volume of the Baudhāyana Śrauta sūtra are the following

a Dvandhasūtra

1 H, from the Haug collection at Munich, containing only the first two praśnas and the first kandikā of praśna 3

2 Bu, a MS from the collection Burnell belonging to the India Office, containing the complete text, without the sarvatomukhadvandhas

3 Be (see Preface to vol. 1, p viii)

4 B, the Bombay MS (see Preface to vol 1, p vii), giving only the last two praśnas

5 Ben, copy from a Benares MS, containing the first praśna only.

6 D, a MS from Dhar, containing on 37 foll the first two praśnas and the first kandikā of praśna 3 Nearly related with H

7 U, from Ujjain, in Nāgarī, on 59 foll, complete, the sarvatomukhadvandhas on a separate leaf This MS belongs to the same collection and is written by the same hand, and on the same kind of paper, as all the other Baudhāyana MSS from Ujjain (see Preface to vol II, p. v)

8 G, this MS has been found at Gwalior, for the use of this MS, like No 6 and 7, I have to thank Prof Bhandarkar These three MSS were found in private libraries. The Gwalior MS is written very neatly in Nāgarī and although far from faultless originally, it has been corrected with good judgment after a better text The sarvatomukha is given apart

9 C, No 2188 of the Gov Skt MSS Collection, Asiatic Society of Bengal containing on foll 1-70 the first two praśnas and the beginning of praśna 3, much related to H and D.

10 C¹, No 1571 of the same collection, Nāgarī, paper, the text begins with xxi, 14 and runs to the end, without the sarvatomukha, nearly related to Be

11 W, the MS of the collection Whish, cp Winternitz, a Catalogue of South Indian MSS No 94 Only partly collated

The vivarana of the Dvandha is extant and known to me from several MSS, which, however, are far from exact Of use were also the Prayogasāra by Keśavasvāmin, the bhāṣya composed by Sāyana, who in his treatment of the darśapūrṇa-

māsa mentions and comments upon all the Dvaidha and Karmānta passages, which bear upon the text proper of Baudhāyana. By Ms I indicate in the critical notes the Mahāgnisarvasva (see Preface to vol II, p v), which treats equally of those Dvaidha and Karmānta sūtras that concern the agnicayana of the text proper

b. Karmāntasūtra

- 1 H, the Haug MS, complete
- 2 Be, see Preface to vol I, p viii
- 3 D, the Dhar MS, containing on 35 foll the first two prāśnas
- 4 U, the Ujjain MS., 56 foll, śake 1761
- 5 G, the Gwalior MS, on 46 foll, corrected. The last three MSS belong to the same collections as those of the Dvaidha text
- 6 M, the Mackenzie MS, cp. Preface to vol II, p iv
- 7 Ben, a copy of the Gov Skt Coll at Benares, rather good and independent MS
- 8 C, No 2188 of the Gov Skt MSS Collection at the Asiatic Society of Bengal, Nāgarī, on paper, well written, 133 foll, containing on foll 71-133 the first two Karmānta prāśnas

Besides the vivarana of Bhavasvāmin and the remarks of Sāyana and Keśavasvāmin, we possess a valuable bhāṣya on Karmānta I 1-21 (No 776a of the collection in the India Office, see Eggeling, Catalogue of the Sanskrit MSS in the Library of the I O, vol I, p 57) by Venkateśvara, the varlect of the text according to this work is indicated by me in the critical notes as Vt, that of the commentary given by Venkateśvara as Vc.

c. Prāyaścittasūtra.

- 1 H, the MS Haug
- 2 U, from Ujjain, on 25 foll, part of the same collection as mentioned above.
- 3 B, the Bombay MS; see Preface to vol I, p. vii, copy from an original, dated śake 1743.
- 4 Tr, the MS from Trichinopoly, mentioned in the Preface to vol II, p. v.
- 5 C¹, a part of the text is found in the MS, mentioned under the MSS for the Dvaidhasūtra (No. 10)

More or less help was got from Gopāla's Vivarana (Viv) known to me from the MS belonging to the India Office (No. 259b, see Eggeling, Catalogue, vol I, p. 91). The text proper is here indicated only by the beginning words of each

sentence I consulted also, without, however, getting much help from them, the *Prāyaścitta-pradīpa* (I O 1467A) and the *Prāyaścitta-candrikā* (I O 1572)

d Śulbasūtra

1 H, the MS Haug

2 U, from Ujjain, on 12 foll., part of the same collection as mentioned above

3 B, the Benares MS, see Preface to vol I, p viii

4 W, the Mackenzie MS, see Preface to vol II, p v

I need not say, that the excellent edition with Skt commentary and English translation by Thibaut (in the *Journal "Pāṇini"* (vols IX, X and vol I of the new series) has been consulted with good results. The readings accepted by Thibaut are indicated by me by T

e Pravaraśūtra

1 T, a copy from the Tanjore MS. No. 359, see Preface to vol I, p x

2 M, being a complete copy of the *Smārtasūtra* in *Grantha*, copied for me somewhere in Madras through the kind mediation of Prof Hultzsch. It is, on the whole, a good MS, at the end of it the *pravara* is found

3 G, the *Grantha* edition of the *Baudhāyana smārtasūtra*, Madras, 1905, by Muddudikṣita. This edition narrowly agrees with the MS M

4 Bu, the Burnell MS xcm (No cxviii of the Catalogue of a collection of Sanskrit MSS., p 35) in *Grantha*. It contains also the *pravarakhandas* of the *Vaikhānasa* school. Independent, although rather bad MS

5 Be, copied by me from the Benares MS 115, see Preface to vol I, p vii

6 U, from Ujjain (see above), very narrowly related to the last-mentioned MS from Benares, on 10 foll.

Other texts which have been used in constituting the *pravara* are

The *Gotrapravaramaṇjarī* by Puruṣottama, a Colebrooke MS belonging to the India Office (No 2316A, Egg No 1777). In the critical notes indicated by me as Pm. It contains shattered all over the work the whole *pravara* text of the *Baudhāyana*, on which it comments broadly. It treats at length also of the *pravara* sections of *Apastamba* and *Āśvalāyana* and of the *pravara* *ādhyāyas* of *Kātyāyana*-*Laugākṣi*. The comparison of this text is of use for the verification of several *nomina propria*. It is curious to perceive, that, although according to Puruṣottama the *pravarakhandas* of *Kātyāyana* and *Laugākṣi* are the

same, the Kātyāyana text known to us from the *Pañcīstas* of the White Yajurveda (see Weber in the *Verzeichniss der Skt. HSS der Kgl. Bibl. zu Berlin*, vol 1, p 54-60) is different from that given by Purusottama. The one contributed to Laugākṣi is probably the pravaraṛdhyāya of the Kathas, the text attributed by tradition to Kātyāyana (as given by Weber) agrees, with many various readings, however on the whole with the pravaraṛdhyāya of the Mānavas. I was kindly allowed by Prof Knauer to use this text, which also is handed down to us in a very corrupted state.

A lengthy treatment of the pravara is given also by Gopīnāthadīkṣita in his *Satyāsādhahṛanyakesīsmantasamskāra ratnanālā* (published in the *Anandāśrama* series 1899) on pp 415-453, by Anantadeva in his *Samskāraakaustubha*, pp 179-196 of the lithographic edition, and by Raghunātha in his *Gotrapravaranirnaya* (MS IO No 1786). These three texts are indicated by me in the critical notes successively as Rm, Sk, Pn. The three texts give a great many more names than are contained in the pravara-praśna of Baudhāyana, as they join, without any discrimination, to the names of the Baudhāyana text also those of other pravara-khandas. Moreover, they constantly put in the plural all the names found in the singular in our text.

Of some importance is a certain gotra list as handed down among the Deśasth brāhmanas in *Census of India, 1901, vol 1, India, Ethnographic Appendices*, by H. H. Risley, Calcutta, 1903, on pp 120-122.

The text of this praśna is one of the most difficult to reconstruct. Rarely we find the proper names without variants. The MSS can be divided into two groups. M (with G) T and Bu on one side, Be (with U) and Pm on the other. The other nibandhas seem to draw on Pm.

The pravara-praśna in the kalpasūtra of the Baudhāyanīyas was probably placed originally immediately behind the pitṛmedhasūtra and before the dharmasūtra. It is inserted there in M and in the Grantha edition, cp the words of Purusottama in his *gotrapravaramañjarī* *uktāny aṣṭikaśaunika-pū-śukadārvaṛhomakākyāni caturvidhāni śrautāni darsapūrnāmāsū-dāni sūtrāni*. The number given on the fly-leaf of the Ujjain MS is xli. But nowhere in the MSS themselves any indication of praśna number is found. Even the number xxx of the Śulbasūtra is conjectural, on the cover of the MS. Ben 115 is written **इचिंशो अष्टाचः**. Although, then, the number of the praśnas cannot be given with certainty, their sequence, in the main, is firmly established.

It was originally my intention to include in this edition of

the Baudhāyana texts also the whole smārtasūtra. But I now prefer to give only the śrautasūtra, perhaps I may undertake later on a critical edition of this text, which indeed is now accessible, be it not in critical editions. One is the Grantha edition mentioned under the MSS used for the pravārapraśna, the other has appeared at Mysore (1904) under the title बोधायनसूत्रम् । The Bodhāyana-grihya-sūtra edited by L. Śrīnivāsāchārya. On the other hand, I thought fit to edit the Śulbasūtra anew, even after the excellent work of Prof. Thibaut, because it had to be given to make the śrautasūtra complete, and also because my MSS enabled me to give in some places a better reading than Thibaut's text presents. I have taken much pains to obtain a copy of a part of the Baudhāyana kalpasūtra, which must have existed, but seems to be lost now, viz the hauthrasūtra. Bhavasvāmin and Sāyana quote often from this text, as also does the commentary on the third book of the Taittirīya brāhmaṇa.

My design of publishing the vivaraṇa of Bhavasvāmin I also regret very much that I am compelled to abandon. The manuscript material is utterly insufficient. Perhaps I may in later times fulfill also this promise. For the time being I will try to fill up at least partially this gap, by adding to this third volume an index of words, giving, wherever it is possible, the explication of the commentators.

At the end of my task I have to express my sincerest thanks to all who kindly helped to procure me the material for my work especially to Dr. Thomas, Chief Librarian to the India Office and to Prof. Bhandarkar. If this volume can now appear, it is chiefly due to their kind assistance.

W. CALAND

UTRECHT, *January*, 1912.

द्वैधसूत्रम् ॥

I 4

उपवसथ इति^१ ॥ कथमु खलूपवसथं जानीयात्संध्यः
 खिदेवोपपाद्यो ऽथ ऽपूरि^२ नादर्शीति^३ साधु खलु संध्यः^४
 साधु^५ संध्यरुपपादन^६ ननु^७ खलु मध्यः सूत्रपादय^८ इव^९
 सर्वेषां त्वेव^८ संध्य इवेति^९ स^८ ह^९ स्माह बौधायन

१ The constitution of the text of this first dvandha being very difficult, I am not sure to have given everywhere the right reading and interpunction

२ Thus corrected according to the Vivarana, पूरिणादर्शीति U Bu G D C, पूरिणदर्शीति Ben, करिणादर्शीति H, पूरिणदर्शीति Be

३ Thus (संध्यः) C U Bu G D, संध्य Be W, संध्या H Ben

४ खलु ins G (sec m) and C

५ After ०पादनं U Bu D G (pr m) C H Ben ins यत्पौर्णमासी यजते मस्य चेदुपवसतो (थो) समित आदित्ये, this passage is not found in W and has been effaced in G The vivarana has nothing corresponding to it

६ ननु W C, ननु Bu G D, न Be, missing in Ben H U, नच the vivarana (one copy), स (another copy)

७ सूत्रपादय इव W, सूत्रपादय इव Bu, सूत्रपाय इव Be, सूत्रपाय (omitting इव) H U Ben D C G (pr m), सूत्रपादय G (sec m). The vivarana runs न च (var स) खलु संध्यः सूत्रपादयः सूत्रपादः खलु भवेद्यङ् संध्यरुपपादनं (another copy भवितव्य समधिष्ठित्य अन्तर्भावे सम्यग्रुपपादनं) सूत्रपादः सूत्रपाद यातौति सूत्रविभुजादित्वात् (cp the Vārtā on Pān III 2 5 २)

८ त्वेव HU Be Ben W G (pr m) D C, वै Bu, वैव G (sec m), त्वेव the vivarana (one copy), वैव (another copy)

९ Thus (इवेति सह) U and C only, इवेति सह D, स is not found in H Ben G (pr m), इवेति is not found in Bu G (sec. m), इवह Be, सन्ध्यासु च W The vivarana runs एव स्थिते ऽन्यो ऽथस्ति पक्ष इति । स च स्माह बौधायनः ।

यत्रैतदुपवसतो ऽस्तमित आदित्ये पुरस्ताच्चन्द्रमा लोहिती-
 भवन्निवोदियात्तमयुपवसथं जानीयादित्यत्रो ह स्माह
 शालीकिरतिपन्नः^१ खल्वेष भवति^२ स^३ संध्यः वैवोप-
 पादयिषेत्यूर्ण^४ वाभियजेत^५ तस्य चेदुपवसतो ऽस्तमित
 आदित्ये पुरस्ताच्चन्द्रमा लोहितीभवन्निवोदियादारमताग्नि-
 होत्रेणेत्युक्त्वा पार्वणेन प्रक्रामेत्स्थिते पार्वणे ऽग्निहोत्रं
 जुहुयादिति^६ नु^७ खलु पौर्णमास्याम^८थामावास्यायामिति^९
 स ह स्माह बौधायनो ऽदृश्यमान एवोपवसेन्न दृश्यमान
 इत्येवं चैव खलु कुर्यादिति शालीकिरस्ति^{१०} त्वपि^{११} दृश्य-

१ Thus (रतिपन्नः) D C G (sec. m) and the vivarana; शालीकि-
 रतिपन्नः on रतियनः the other MSS

२ ससध्य Be, संसध्य D (pr m.); ससध्य G, संसधि Bu U, संसधि H
 (reading संसध्यैवोप.), ससधि Ben (reading संसध्यैवोप.) Are we to read
 संसध्य^२ The vivarana has सह संध्येन ।

३ Thus G and B (the last MS reading धि० instead of धि०),
 वैवोपपादयिषेत D C, वैवोपपादयिष्यन् Be, वैवोपपादयिषेत्यु० I, पाद-
 यिष्यन् H Ben

४ पूर्ण Be Ben D C, पूर्णी Bu U G, पूर्ण H, पूर्वं the viv (one
 copy), पूर्णा (another)

५ Thus Bu G (sec m) D C U, यथास्तथस्तु H Be G (pr. m)
 यथास्तोन Ben

६ Thus Ben G, यथावा० D C, H U Be om. अथ ।

७ Thus C U Be, स्थित्वपि GD, स्थित्वपि H, स्थित्वपि Ben, शाली-
 किलपि Bu

मान उपवसथो^१ यच्चैतद्रात्रीभिरुपपन्नो^१ ऽणुश्चन्द्रमाः^१
परिनच्चत्रमुपव्युष भवति न स श्रो भूते दृश्यते तमप्युपवसथं
जानीयादिति^१ ॥

1. 5.

- अग्नीनामन्वाधानं^२ इति ॥ सूत्रमौपमन्यवीपुत्रस्थो^३ चो ह
५ स्माह बौधाथनो विहव्याभिरग्नीनन्वादध्यात्तिस्त्वभित्तिस्त्वभिर-
कैकं ये नव समामनेयुरथ ये ऽष्टौ प्रथमां वोत्तमां वा द्विर-
भ्यावर्तयेयुरथ ये दश तित्त्वभित्तिस्त्वभिरैकैकमन्वाधायोत्तरे-
णाहवनीयं तिष्ठन्निगदेदित्यत्रो ह स्माह शालौकियो
नु खलु गार्हपत्यः सकृदन्वाहित एष भवति^४ ग्रामथोनिर-
१० न्वाहार्यपचन^५ आहवनीयमेवैकं विहव्यथान्वादध्यादधातिशिष्टा
उत्तरेणाहवनीयं तिष्ठन्निगदेदित्यत्रो ह स्माहौपमन्यवो
विहव्याभिरैवाग्नीनन्वादध्यादेकैकमेकैकयाथातिशिष्टा उत्त-
रेणाहवनीयं तिष्ठन्निगदेदित्यत्रो ह स्माह मौद्गल्य आहव-
नीयमेवैकमन्वादध्यादग्निं गृह्णामि सुरथ यो मयोभूथ
१५ उद्यन्तमारोहति सूर्यमङ्गे । आदित्यं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमं^६
श्रो यज्ञाय रमतां देवताभ्यः ॥ वसून्बुद्रानादित्यानिन्त्रेण सह
देवता । ताः पूर्वः परिगृह्णामि स्त्र आयतने मनीषथा ॥
इमामूर्जं पञ्चदशीं ये प्रविष्टास्तान्देवान्परिगृह्णामि पूर्वः ।

१ °द्रात्रीभिः० C U Bon Bu G, °द्रात्रिभिः० H D, °द्रात्राभिः० Be

२ Thus G D C and the vivaraṇa, नृचंद्रमा. U, नचंद्रमा. H Beu
Be, चंद्रमा. Bu

३ अग्निनामन्वाधान C H.

अग्निर्हव्यवाडिह तानावहतु^१ पौर्णमासः हविरिदमेषां
मयीति पौर्णमास्यामावासा^२ हविरिदमेषां मयीत्यमा-
वास्यायामित्य^३चो ह स्माह मैत्रेय आहवनीयमेवेकं विहव्य-
यान्वादध्यान्तूष्णीमितरावधातिशिष्टा^४ उत्तरेणाहवनीयं निष्ठ-
न्निगदेदिति^५ व्याहृतीभिरेवाग्नीनन्वादध्यादिति राथीतरः^६ ॥ ५

I. 1. 3 आतञ्चनेष्विति ॥ स ह स्माह बौधायनो हविरातञ्चनान्ये-
तानि भवन्तीत्य^७चो ह स्माह शालीकिर्दधि खल्वातञ्चनार्थ^८
दृष्टं भवति^९ तस्मिन्निविद्यमान एतेषामेकेनातञ्च्यादिति^{१०} ॥

I. 1. 7 व्रतोपायन इति ॥ स ह स्माह बौधायनः संगवकाले वा
व्रतमुपेयाद्वेनुषु वा दोह्यमानासु प्रणीतासु वा प्रणेष्यन्तु^{११} १०
हविःषु वासन्नेष्वित्य^{१२}चो ह स्माह शालीकिः पूर्वद्युःकालं खलु
व्रतोपायनं भवतीति ब्राह्मणं बर्हिषा पूर्णमासे व्रतमुपैति
वत्सैरमावास्यायामिति स^{१३} संगवकाल एव व्रतमुपेयादित्य^{१४}-
न्वाधानप्रभृतौत्यौपमन्यवः^{१५} ॥

१ After •वहतु Bu G ms. आयन्तु देवाः सुमनस्यमानाः (TS. 1. 5. 10. 3).

२ After उत्तरौ U H D G Be Ben and G (p m) ms आदधाति, -
Be om अथ, Bu has आदधाति शिष्टा, in his citation of this passage
Sāyana has, rightly, no आदधाति ।

३ Thus U G Be Bu, •र्थ Ben, •र्थ G, H om. •र्थ ।

४ प्रणीयमानास्त्वित्यर्थः । ब्रान्दसो व्यत्ययः Sāyana.

५ Om. Bu D C and Sāyana

अभ्युदितेऽयामिति ॥ स ह स्नाह बौधायनः सिद्धैरेवा-
 मावास्त्रैर्हविर्भिरिष्टा^१ पुनरुपोय्य श्रो भूते कात्यामनभ्युदिता-
 मव्यापन्नां यजेतेत्य[॥]चो ह स्नाह शालीकिर्येषा ब्राह्मणजेष्टि-
 स्तथा यत्तयेष्टा पुनरुपोय्य श्रो भूते कात्यामनभ्युदितामव्यापन्नां
 ५ यजेतेति नु खलु संनयतो[॥] ऽथासंनयतः^१ समानः कल्पो
 बौधायनस्या[॥]चो ह स्नाह शालीकिरप्स्वेवैतानि^२ हवींषि
 अपयित्वा पुनरुपोय्य श्रो भूते कात्यामनभ्युदितामव्यापन्नां
 यजेतापि वोपवसथ एवातिप्रवर्धतेति^३ ॥

[1. 7. आच्छायन इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो वाचंयम एव

१० शाखामाच्छेयाद्वाचंयम एवाहरेदेवं एवाहरित्येवं चैव खलु
 कुर्यादिति शालीकिब्राह्मणेन च यथार्थमन्तर्हसन्नेव संभाषेत
 नाब्राह्मणेनेति^१ ॥

1 10 शाखाया आच्छेदन इति ॥ स ह स्नाह बौधायन इषे
 लेति शाखामाच्छेद्यादूर्जे लेत्यनुमृज्यादान्वीक्षेत वेत्य[॥]न्वीक्षेतै-
 १५ वेति शालीकिः^१ ॥

१ एष is found only in Bu G (sec. m) and U (sec m); cp. Rudradatta on Āp 1x 4. 3

२ Thus G (sec m), अप्पुतानि Ben, अप्पुवैतानि Bu, अप्पेतानि H G (pr m), अप्पेतानि C D, इष्टुवाचैतानि Be, but cp the vivarana अप्पेवेत्यादि ।

३ Thus corrected according to Rudradatta on Āp 1. c, °तिप्रवर्ध-
 वेति B U G (pr m), °तिप्रवर्धत इति G (sec m.), °भिप्रवर्धतेति H Ben, निवर्धयेति Be, °भिप्रवर्धवे C.

I 1 10 वत्सापाकरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो वायनं स्थेति
पु॒ष्म एतापाकुर्यादपायव स्थेति स्त्रियो^१ ऽथ यद्यन्यतरे
स्थैर्नैव मन्त्रं परिगृह्णात्स^२ ऽसृष्टेनैवेति शाल्लौकिः^३ ॥ १ ॥

I 2 1 शाखायै मंचर इति । अग्नेणाहवनीयं मचारयेदिति
बौधायनो^४ जघनेन गार्हपत्यमिति शाल्लौकिरेष सर्वकन्ये^५
शाखायै मंचरः पयसां चान्यत्र प्रावर्गिकादित्य^६ भयोरेवापरेण
प्रावर्गिकं सचारयेदित्यौपमन्यवः^७ ॥

प्रवसतो याजमान इति ॥ स ह स्माह बौधायनः
महयाजमानः खल्वयं यजमानः प्रवसति^१ स यत्र स्यात्तदेनं^२
मनसा^३ ध्यायेत् यदि विसृष्ट्यित आगच्छेत्ततमनुमन्य^४ १०
कर्मान्तेन प्रक्रामेदित्य^५ चो ह स्माह शाल्लौकिर्यद्यस्य पुत्रो
वान्तेवासौ वालकर्मोणः^६ स्यात्तं तत्र प्रेक्षेत्^७ यदि विसृष्ट्यित
आगच्छेत्ततान्तादा प्रक्रामेत्वा^८ वा^९ द्वियेतोभौ^{१०} त्वेव
यजमानभागं प्राश्नीयातामिति^१ ॥

१ Thus Bu Be G (sec m.), तदेन Ben U O G (pr. m.), तदैव Sāyana

२ Om. Be G (sec m.), Sāyana

३ *कर्मिणो U Bu G (pr m.), *कर्मिणो Ben O D, *कर्मिणो H,
*कर्मिणो Be, *कर्मिणः G (sec m.), *कर्मिण Sāyana, (cp. *infra* xx 20
and Pitrmedhasūtra I 1 (where the text is to be restored accord-
ingly), II 5 (ed Raabe, Leiden 1911, pag 9 1)

४ Thus U only (sec m.), प्रक्षयेत् all the other MSS, cp. the
vivarana तच्चानुज्ञापयेद्यजमानं कुर्विति ।

५ Thus hesitatingly emended (timesis^१), नवाद्रि० Be O G (pr m.),
नैवाद्रि० MS. Tub. (MS. A. 1 317) and D, नैवाद्रि० Ben, नाद्रि०
Bu H, Vivarana न चाद्रियेत ।

- I 2 5. दध्नाबर्हिषोरूपकल्पन इति ॥ सूत्रमाचार्ययोः^१पराह्णे
पितृभ्यो दत्तेध्नाबर्हिः संनह्येदित्याञ्जीगविः^२ श्वो भूते
हविष्कृदन्त इत्यौपमन्यवः^३ ॥
- I 2 7 अग्निदस्य प्रतितपन इति ॥ स ह स्माह बौधायनः
५ प्रतितपेदेवाग्निदमेवमश्वपर्शः^४ रक्षोऽपहननायेत्य^५त्रो ह स्माह
शालीकिर्न तेजसि तेजः प्रतितपेदश्वपर्शं खल्वेते मन्त्रा दृष्टा
भवन्ति^६ सो ऽश्वपर्शमेव प्रतितपेन्नाग्निदं क्रूरापहननार्थेति^७ ॥
- 'I 2. 11. प्रक्रमेष्ट्विति ॥ स ह स्माह बौधायन आहवनीयादेवाग्ने
चीन्वा चतुरो वा प्राचः प्रक्रमान्प्रक्रम्याथ तां दिशमभिप्रव्रजेद्यत्र
१० बर्हिर्वैत्यन्मन्येतेत्याहवनीयादेव यथार्थं गच्छेन्न तु दक्षिण्या
द्वारेति शालीकिः^८ ॥
- I. 2 13 परिषवण इति ॥ स ह स्माह बौधायनस्त्रिरेव मन्त्रं
ब्रूयात्तिः कर्मावर्तयेदेवं यूपवटस्य परिलेखन एव^९ सोम-
क्रयणै पद एवमौदुम्बर्या अवट एवमुपरवेष्ट्विति^{१०} सप्तदेव
१५ मन्त्रं ब्रूयात्तिः कर्मावर्तयेदिति^{११} शालीकिः^{१२} ॥
- I 2 15 आच्छेदनेष्ट्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१३} प्रत्यगाग्नीः खल्वेष
मन्त्रो दृष्टो भवति^{१४} मन्त्रप्रत्यभिमर्शनमेवैतत्स्यादिति
शालीकिः^{१५} ॥
- I 2 18. प्रस्तरस्य संनहन इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽभ्यर्धा-
२० चैनं^{१६} संनह्येदन्यत्र चैतस्मादयुग्मायुग्मं निधनानि कुर्यादित्य^{१७}त्रो

ह स्माह शालीकिः प्रस्तरस्य खलु मन्त्रप्रतिज्ञाभात्सर्वं
बर्हिर्मन्त्रं लभते न चैनमभ्यर्धात्संज्ञेदेतच्चैवायुग्मतमः
स्यादिति ^१ ॥

I 3 2. शुखस्य करण इति ॥ अधिकरणं चतुर्थः स्यादिति
बौधायनो ^१ अधिकरणमेव तृतीयमिति शालीकिः ^१ ॥

I 3 4 बर्हिषः संभरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यान्यन्यानि
याजुषान्निधनानि तानि पूर्वाणि मन्त्रेण संभृत्याथोपरिष्ठाद्या-
जुषं मन्त्रेणैव संभरेदित्यत्रो ह स्माह शालीकिर्यान्यन्यानि
याजुषान्निधनानि तानि पूर्वाणि तृष्णौः संभृत्याथोपरिष्ठाद्या-
जुषं मन्त्रेणैव ^१ संभरेदित्यत्रो ह स्माहौपमन्यवो य एवा- १०
दिर्लवने ससंभरणे ^२ मयाजुषमेवापि मन्त्रेण संभृत्य तृष्णौ-
मितराणि संभृत्य निपरिक्लृष्य ग्रन्थिं कुर्यादिति ^१ ॥ २ ॥

I 3. 5. ग्रन्थिकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ समायच्छन्नेवैतं
मन्त्रं जपेदिति शालीकिः ^१ ॥

I 3. 6 पश्चात्प्राञ्चमुपगूहतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ पुरस्तात्- १५
प्रत्यञ्चमिति शालीकिः ^१ ॥

I 3 8 बर्हिषो निधान इति ॥ स ह स्माह बौधायनः स्फ्यं वा
शकलं वान्तर्वेदि निधाय तस्मिन्मन्त्रेण प्रतिष्ठाप्य ततो यथा-

१ संज्ञेणैव Bo Bu G (sec. m.) U (sec. m.), संज्ञेण the other MSS

२ Thus Ben G C U (pr. m.) Sāyana, संभरणे H Be, संभरणेन
Bu U (sec. m.). After this word U Bu ins. संभरेत् ।

३ Thus Bo, ०ज्ञेवैवं H D C Ben G (pr. m.) U (pr. m.), ०ज्ञेव
Bu G (sec. m.) U (sec. m.) Sāyana

सुष्ठु निदध्यादिति " यत्रैव निधास्यन्त्यात्तन्मन्त्रेणैव^१ निदध्या-
दिति शाल्मीकिः^१ ॥

3 12 परिधीनां करण इति ॥ स ह स्माह बौधायन उरः-
संमितो मध्यमः स्यादथेतरो वाङ्मात्रौ स्यातामिति " सर्व
५ एव वाङ्मात्राः स्युरिति शाल्मीकिः^१ ॥

3 12 दध्यास्य करण इति ॥ अनुसामिधेनीधं कुर्यादिति
बौधायनो " उपरिमितमिति शाल्मीकिः^१ ॥

3 14 वेदस्य करण इति ॥ वत्सजं कुर्यादिति बौधायनो "
मृतकार्यमिति शाल्मीकिस्त्रिवृतमित्यौपमन्यव " ऊर्ध्वाय-
१० मित्यौपमन्यवीपुत्रः^१ ॥

3. 10 पितृयज्ञवर्हिषीति ॥ समूलमेतद्वर्हिर्भवतीति बौधायनः
पितृयज्ञसामान्यादिति " महापितृयज्ञ एवैतद्वृष्टं भवत्यमूल-
मेवैतद्वर्हिः स्यादिति शाल्मीकिः^१ ॥

दष्टिसंनिपात इति ॥ स ह स्माह बौधायनो याः^१
१५ काश्चेष्टयः^२ समाने ऽहनि संनिपतेयुस्तन्नाय तन्नाय^२ चासां^२
वर्हिर्लावो गच्छेन्नूनं वासादयेत्तन्नेतन्ने^३ चासां^४ व्रतमुपेत्य

१ Thus Be Bu G (sec m) Sāyana, तच instead of तत् H Ben D C G (pr m) U

२ Thus Bu U G (sec m), याकाश्चेष्टयः Ben D G (pr m), काश्चेष्टयः Be, माकाश्चेष्टयः C

३ Thus G, तचायतंचायतासां Bu, तचायतंचायतासा U C D, तचायतं-
चापतासां Be, तंचायतासा Ben H

४ वासाधयेत् Bu G (pr. m) U (sec m)

५ Thus Bu Ben G U, लासा H, तत्रेवासां C D, तंचेवासा Be

तन्नापवर्गं व्रतं विसृजेतेत्यत्रो^१ ह स्माह शालीकिर्याः^२
 काश्चेष्टयः^३ समाने ऽहनि संनिपतेयुः स्रुदेवासाः^४ सर्वासां
 बर्हिर्लावो गच्छेन्नूनं वासादयेदादितश्चासां^५ व्रतमुपेत्य सर्वासां
 पारे^६ व्रतं विसृजेतेति^१ ॥

1 3 17 पर्णत्वरूपाणां^१ निवपन इति ॥ सूत्रः शालीकेरत्रो ह ५
 स्माह बौधायनस्तृतीयमग्न्यगार उदपेत्तृतीयमन्तर्वदि निवपे-
 तृतीयेन वत्सानां धूननं^२ कुर्यादेवमिव हि पशूनां नेदी-
 यान्भवतीति^३ ॥

1 3 18 पौर्णमास्यामुपवेषकरण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^१
 न कुर्यादिति शालीकिः^२ ॥ १०

1 3 19. दोहनपवित्रस्य करण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
 मूले मूलानि बद्धा द्विगुणां^१ रज्जुं^२ संप्रसार्याग्ने^३ निगध्वीया-
 देवमस्यायमग्नैरभिसंपन्नं भवतीत्यत्रो ह स्माह शालीकिर्मूले

१ Thus G D H Ben G (pr m) U (pr m), विसृजेदिति the other MSS

२ Thus Bu U G (sec. m). वासाश्चेष्टयः Ben D G (pr m) वाश्चेष्टयः Be, मासाश्चेष्टयः C

३ Sec p 9, n 4.

४ परि H D C Ben

५ Thus Bu D, °स्रुदेवासां or °स्रुदेवासां the other MSS and Sāyana.

६ Thus G (sec m) U (sec. m) and the prayoga of Venkateśvara, धूनं all the other MSS.

७ याणि ins G (sec m.), instead of ऋषे U reads the first time ऋषं ।

मूलानि बद्धा^१ द्विगुणाः रज्जुः संप्रसार्य मूले परिहृत्य^२
त्रिगुणाः रज्जुः संप्रसार्याग्निं^३ निगृथ्नीयादेवमस्याग्रमग्नौ रभिसंपन्नं
भवतीति^४ ॥ ३ ॥

अग्निहोत्रोच्छेषणस्य कारण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
५ यद्यस्याज्येन^५ वौषधेन वा प्रक्रान्तः स्यात्पयसैव ताः रात्रिं
जुहुयात्पयस एवाग्निहोत्रोच्छेषणं कुर्यादित्युच्यते^६ चो ह स्माह
शालीकिर्नाममाप्ते काम आवर्तयेद्यद्यस्याज्येन^५ वौषधेन वा
प्रक्रान्तः स्यात्तस्य ऊत्वा तस्यैवाग्निहोत्रोच्छेषणं कुर्यादिति^७ ॥

४ ५ सांन्यायपात्राणां प्रोक्षण इति ॥ तृष्णीः सः स्रुताभिरङ्गिः

१० प्रोचेदिति बौधायनः^८ कमण्डलुगताभिरिति शालीकिः^९ ॥

४ ६ अथ जघनेन गार्हपत्यमुपविश्योपवेशेणोदीचो ऽङ्गारा-
न्निरुहतीति ॥ सूत्रः शालीकिरुच्यते^{१०} चो ह स्माह बौधायन-
स्रुष्णीमङ्गारान्निरुहेत्सर्व एवैषो ऽधिश्रयणमन्त्रः स्यादिति^{११} ॥

४ १० दोहनपवित्रसाधान इति ॥ मन्त्रेण कृत्वा मन्त्रेण

१५ स्थात्यामादध्यादिति बौधायनस्रुष्णीं^{१२} कृत्वा मन्त्रेण स्थात्या-
मादध्यादिति शालीकिरुर्ध्वेन^{१३} कृत्वारुर्ध्वेन स्थात्यामादध्या-
दित्यौपमन्यवः^{१४} ॥

१ कृत्वा U C

२ Thus Bu G, परिग्रथ्य Be In the other MSS this passage is omitted, also by Sāyana

३ अग्निं ins G (sec m)

४ Thus Bu G U Sāyana, यदा (instead of यदि) H Be C Ben

५ नस्याज्येन H Be, instead of यद्यस्याः ।

I 4 11 धेनूनामनुमन्त्रण इति ॥ स ह स्माह बौधायन एकैका-
मेवासामनुमन्त्रयेताथासामेकैका दोहयेदित्यत्रो ह स्माह
शास्त्रीकिः स्रद्धदेवैनाः सर्वा अनुमन्त्रयेताथासामेकैका दोहये-
दित्यत्रो ह स्माहौपमन्यवः स्रद्धदेवैनाः सर्वा अनुमन्त्रयेत
स्रद्धचैना^१ दोहयेदत्र चैव स्तोकान्यरिनिस्तिष्ठेदित्येकैकामेवामा^२ ५
सर्वेणसर्वेण^३ कर्मणा परिनिस्तिष्ठेदित्यौपमन्यवौपुत्रः^४ ॥

I. 4 15 स्तोकानामनुमन्त्रण इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेरा^१ख्यातमौप-
मन्यवस्त्रो^२ ह स्माह बौधायन आतचैव स्तोकाननुमन्त्रये-
ताचैव हि स्तोकानामन्तो^३ भवतीति^४ ॥

I 5 5 उत्तरासां दोहन इति ॥ विसृष्टवागनन्वारभ्योत्तरा १०
दोहयेदिति बौधायन^१ आनीयमान^२ एवानु चारभेत वाचं
च यच्छेदिति कात्यः^३ ॥

1b. दुग्धं लभमानस्येति ॥ वत्सापाकरणप्रभृतीन्मन्त्रांसाधये-
दिति बौधायन^१ आसेचनप्रभृतीनि^२ति शास्त्रीकिः^३ ॥

I. 5. 8 आतञ्जन इति ॥ चतुर्थं सुव आनयेद्यावता मूर्च्छयिष्यन्म- १५
न्येतेति बौधायन^१स्तृतीये सुव आनयेद्यावता मूर्च्छयिष्यन्मन्ये-
तेति शास्त्रीकिः^२ ॥

१ Thus Be G Sāyana, स्रद्धदेवैना H Ben D C, स्रद्धदेवैना U

२ Thus Be, सर्वेणसर्वं Bu, सर्वेण (once) D C H Ben G U and Sāyana

३ Thus C H D G (sec m.) Ben Be, स्तोकानामसंज्ञो Bu G (pr m.), स्तोकानांचो U, स्तोकानामनुमन्त्रो Sāyana

४ Thus H Ben Be D C Sāyana (viz आसिष्यमाने Sāy.); •माना Bu D (sec. m.) U (sec. m.).

5. 10 अग्निहोत्रोच्छेषमभ्यातनक्रीति ॥ सूत्रः५ शालीकेर^१चो
ह स्माह बौधायनो ऽग्निहोत्रोच्छेषमानीय हविरातञ्चन-
मानयेदेवमस्योभयमभ्यातक^१ भवतीति ^१ ॥
5. 11 उदन्वतापिधातीति ॥ उदन्वतापिधाय सर्वाः५ रात्रिं
५ परिश्राययेदिति^२ बौधायन^{११} उदन्वतापिधाय सिक्कैता अपो
ऽपिदध्यादिति शालीकिः^१ ॥
- 5 18 अग्नीनां परिस्तरण इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^{११}चो ह
स्माहौपमन्यव उपवसथ एवाग्नीन्यथोत्पन्नं परिस्तृणीयादेव^५ हि
ब्राह्मणं भवत्युपास्मिञ्छो^२ यक्ष्यमाणे देवता वसन्ति य एवं
१० विद्वानग्निमुपस्तृणातीति ^१ ॥
- अशनानशन इति ॥ आरण्यं चापश्चाग्नीयादिति बौधा-
यनो^{११} ऽप एवेति शालीकिन^{११}रिणं नापश्चनेत्यौपमन्यवः^३ ^१
॥ ४ ॥ प्रथमः ॥
- 5 17. पाणिसंमर्शन इति ॥ उत्तरेणाहवनीयं तिष्ठन्याणी संमृशे-
१५ दिति बौधायन^{११} उत्तरेण गार्हपत्यमिति शालीकिः^१ ॥

१ Corrected, °भ्यातनक्री all the MSS. (also Sāyana) exc. Be which has °भ्यातनक्री.

२ °शापयेदिति Ben H

३ MSS (exc. B and Sāyana) insert भूते, which is effaced in D, cp TS. I. 6 7 3

४ Thus Ben G D C, नापश्चनेत्य° HU, नाप्यापश्चनेत्य° Be, नाप्या-
पश्चनेत्य° Bu.

- I 5 19 अग्नीनां परिस्तरण इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^१ाख्यातमौप-
मन्यवस्था^२चो ह स्माह बौधायनो गार्हपत्यमेवाग्रे पुरस्तात्परि-
स्तृणीयादथ दक्षिणतो ऽथ पश्चादथोत्तरत^१ एवमेवान्वाहार्य-
पचनं परिस्तृणीयादेवमाहवनीयमिति^१ ॥
- I 6 1 पात्राणां सादन इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^१ाचो ह स्माह ॥
बौधायन उत्तरेण गार्हपत्यं दणानि स^२स्तीर्य तेषु पात्राणि
सादयेदित्युत्तरतो ऽन्यगारस्य पात्राणि सादयेत्तेषां यथार्थ-
माददीतेति राशीतरः^१ ॥
- I 6 9 ब्रह्मण उपवेशन इति ॥ व्यवेत्य दक्षिणेनाहवनीयमुप-
विशेदिति बौधायनो^१ ऽव्यवेत्यैव दक्षिणेनाहवनीयमिति १०
शास्त्रीकिः^१ ॥
यजमानस्योपवेशन इति ॥ व्यवेत्य दक्षिणत उपविशेदिति
बौधायनो^१ ऽव्यवेत्यैव दक्षिणत उपविशेदिति शास्त्रीकिः^१ ॥
- I 6 9 पृष्ठ्यायै स्तरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ सोम एव
पृष्ठ्यां स्तृणीयादिति शास्त्रीकिः^१ ॥ १५
- I 6 11 पवित्रयोः करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ पृष्ठ्यायास्तृणा-
नामित्यौपमन्यवो^१ ये^२ ऽन्ये^२ ऽनुपयुक्ताः कुशाः सुस्तेषामिति
शास्त्रीकिः^१ ॥

१ Thus Be; पृष्ठ्यायास्तृणानामि० G (pr. m) Bu H; पृष्ठ्यायास्तृणानामि० U
G (sec. m), Ben is defective, C corrupt, पृष्ठ्यायास्तृणानामि० Sāyana.

२ Thus G (sec. m.) and Sāyana, वैचान्ये the other MSS.

96. 3. स वाचंयमो भवति प्रणीतासु प्रणीयमानास्वा हविष्कृत
इति ॥ अन्तर्हसन्नेतेषु संपातेषु संभाषेतेति बौधायनो^१
विस्मृष्टवागिति शाल्मीकिः^१ ॥

7 11 होतृणां व्याख्यान इति ॥ सग्रहानृतेस्वाहाकारानित्येक-
५ मृतेग्रहानन्तःस्वाहाकारानित्येकः^१ सर्वानित्येकं^१ पूर्वः कस्यो
बौधायनस्योत्तराबुभौ शाल्मीकेरिति^१ ॥

7 11. दशहोतृव्याख्यान इति ॥ प्रणीताः प्रणीय प्रत्यङ् द्रवन्द-
ग्रहोतार व्याचक्षीतेत्याचार्यैर्मुष्टिमेव ग्रहीष्यन्नित्यौपमन्यवः^१ ॥

7 12 निर्वपण इति ॥ सूत्रः^५ शाल्मीकेर^१चो ह स्माह बौधायनः
१० शकटादेव निर्वर्पेद्भुरौ व्यभिमृश्याच्चपाणिं क्रामेद्विष्णुस्त्वा
क्रमतामिति^१ पुरोडाशीयान्प्रेक्ष्याभिमृशेद्यच्छन्तां पञ्चेति^१
त्रिर्यजुषा सकृत्तूष्णीं चतुरवत्तिनां^१ त्रिर्यजुषा द्विस्त्रूष्णीं
पञ्चावत्तिनां^५ सर्वानेव यजुषेति कात्यः^१ ॥ ५ ॥

पञ्चावत्तस्य प्रक्रमण इति ॥ निर्वपणात्पञ्चावत्तं प्रक्रमेदिति
१५ बौधायनो^१ ऽवदानत इति शाल्मीकिः^१ प्रदानत इत्यौप-
मन्यवश्चातुष्प्राशादित्यौपमन्यवीपुत्रः^१ ॥

8. 7. अतिशिष्टानामावपन इति ॥ तान्कोष्ठे^१ वा पल्ले वावपे-
दिति बौधायनो^१ ऽत्रैवैनानावपेयुरिति शाल्मीकिः^१ ॥

13 3 आज्यस्य निर्वपण इति ॥ सूत्रः^५ शाल्मीकेर^१चो ह स्माह

१ कोष्ठे or कोष्ठे all (also the Vivasana and Sāyana), only Bu
कोष्ठे (the Grhyasūtra II. 15 has कोष्ठे वा पल्ले वा) ।

बौधायन औषधस्थानं गत्वाज्यं निर्वपेदेवमस्य सह हविर्भिः
प्रोक्षणं लभत इति ^१ ॥

I 8 12 परिदान इति ॥ यथानिरुप्तं परिददौतेति बौधायनो ^१
ऽचो ह स्माह शालीकिरग्ने हव्यः रचस्वेत्येव ब्रूयाद्विष्णो
हव्यः रचस्वेति पयो ^१ विष्णुर्हि पयसां गोप्ता भवत्यग्नि- ५
रौषधस्वेति ^१ ॥

I 8 13. प्रोक्षणीनामुत्पवन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ निगदन्नेवै-
तामृचं चिरुत्पुन्यादिति ^१ शालीकिः ^१ ॥

I 8 19 पुरोडाशीयानां प्रोक्षण इति ॥ अवधाहशः प्रोक्षेदिति
बौधायनो ^१ देवताः समनुद्रुत्य त्रिरेवेति शालीकिः ^१ ॥ १०

I 9 2 पात्राणां प्रोक्षण इति ॥ सूत्रं शालीकिर ^१ चो ह स्माह
बौधायनः शुन्धध्व दैव्याय कर्मणे पात्राणि ^१ देवयज्याया इति ^१ ॥

I 9 4 अतिशिष्टानां परिश्रायन इति ॥ एता एव परिश्रायो-
रन्निति ^१ बौधायनः ^१ सिक्वेता अप उपरिष्ठादन्याः सःस्कुर्वी-
तेति शालीकिः ^१ ॥ १५

ib कृष्णाजिनस्यावधवन ^१ इति ॥ उपनिष्क्रम्याग्न्यगारादुत्तरे

१ Thus, as often in the Dvaidha, H Be and Sāyana, पुनीया°
the other MSS

२ Om Be

३ Thus Bu Sāyana, °शायौरन्निति U, °शायौरन्निति C H Be Ben
G, °शायौरन्निति D

४ Thus (and cp *infra* XXIII. 4 and 6) G (see m.) Be, and the
vivarana; °धूनन Ben H G (pr m) U D C and Sāyana

ऽपरे ऽवान्तरदेशे कृष्णाजिनमवधुनुयादिति^१ बौधायनो "
 ऽन्तरेवैतां दिशमिति शाल्मीकिः^१ ॥

5 कृष्णाजिनस्थास्तरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽवि-
 सृजन्नेतत्कर्म कुर्यात्कृष्णाजिनावधवनादास्तरणादेवमुखल्ला-
 ५ धूहनादा^२ पुरोडाशीयानामावपनादेवं सुसलस्थावधानादा
 शूर्पस्थोपोहनादेवमधिवपनादा प्रस्कन्दनादेवं कपालोपधानादा
 योगाभ्यूहाभ्यामेवं^३ प्रस्तर आ सुचाः सादनादेवमभ्यादानादा
 खननादेवमौदुम्बर्याभिहोमादेवं धूप आ परिच्ययणादिति^४ "
 यथोपपादमेवैतानि कर्माणि कुर्यादिति शाल्मीकिः^१ ॥ ६ ॥

. 8 १० पुरोडाशीयानामावपन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " पञ्च
 सुष्टीन्यञ्चावत्तिनामावपेदिति शाल्मीकिः^१ ॥

. 12. दृषदुपले वृषारवेणोच्चैः समाहन्तीति ॥ सूत्रं बौधाय-
 नस्य " शम्यथैवेति शाल्मीकिः^१ ॥

. 14 शूर्पस्थोपोहन इति ॥ सूत्रः शाल्मीकेर^१ चो ह स्माह
 १५ बौधायनस्त्वृष्णीः शूर्पमुपोहेत्समस्तेनैवास्मिन्नन्त्रेण पुरोडाशी-
 यानुदपेद्वर्षवृद्धमसि प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेत्तिति । ॥

१ ० धूनुया० Bu and Sāyana.

२ Thus (० धवनाद०) Be G (sec m), ० ध्वननाद० Ben, ० यवनाद०
 Bu, ० धूननाद० the other MSS and Sāyana

३ Thus C G (sec m), योगादुभ्याभ्या० Bu, योगान्युहाभ्या० Sāyana,
 योगाभ्यूहाभ्या० all the other MSS, but cp. *infra*, p. 19, l. 16

४ Thus G D C Be, परिच्ययनादि० Bu, परिच्ययणादि० Sāyana, परि-
 च्यायादि० U H Ben

- I 9. 15 अथोदङ् पर्यावृत्य परापुनातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ॥
 यां कां चिद्दिशमभि पर्यावृत्य परापुनातीति शाल्वीकिः १ ॥
- I 9 17 तुषाणां निरसन इति ॥ सूत्रः शाल्वीकेर^१चो ह स्माह बौधायनो ऽत एव यावन्मात्रानुपहत्य कृष्णाजिनस्य ग्रीवात
 उपपेद्रक्षसां भागो ऽसीत्यथोदकमुपस्पृशेदिति १ ॥ ५
- I. 10. 8. कृष्णाजिनस्य पुनरास्तरण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोः ॥
 प्राचीनग्रीवमुत्तरर्क्षमित्यौपमन्यवः १ ॥
- I 10 17 पेषण इति ॥ सूत्रः शाल्वीकेर^१चो ह स्माह बौधायनः
 प्राणाय लेति प्राचीं प्रोहेदपानाय लेति प्रतीचीं व्यानाय लेति
 तिरश्चीं कर्षेदथ प्राचीं प्रोहेद्दीर्घामनु प्रसितिमायुषे धामिति १ ॥ १०
 कृष्णाजिने पिष्टानि प्रस्कन्दयेद्देवो वः सविता हिरण्यपाणिः
 प्रतिगृह्णात्विति १ ॥ ७ ॥ द्वितीयः ॥
- I 11. 7 नैकचरौ धृष्टेरादानं विद्यते न बहुष्विति शाल्वीकिर^१-
 चोह स्माह बौधायन^१ आदित एव धृष्टिमाददौत धृष्टिरसि
 ब्रह्म यच्छेति १ गार्हपत्यमभिमन्त्रयेतापाग्ने ऽग्निमामादं १५
 जहीति १ निष्क्रव्यादः सेधेति दक्षिणाङ्गारं निरखेदथान्या-
 न्कल्पयेदा^१ देवयजं वहेति १ तेषु चरुस्यालीमधिश्येद्ब्रुवांसि
 पृथिवीं दृह्युर्दृह प्रजां दृह सजातानसौ यजमानाय

१ Thus Bu C G (sec. m.) U (sec. m.) and Sāyaṇa, all the other MSS औपमन्यव ।

१ ० ग्रान्यं कल्पयेदा G (sec. m.) D C; all the other MSS. have the plural.

पर्युहेत्येनां प्रदक्षिणमङ्गारैः परिचिनुयान्निर्दग्धः रक्षो
गिर्दग्धा अरातय इति ^१ स एवमेव सर्वाश्चरुस्त्रालीरधि-
अयेदिति ^१ ॥

चरुमुखेऽस्त्विति ॥ स ह स्माह बौधायन आदित एव
^{१५} धृष्टिमाददीत ^१ मुख्यादेव भक्षान्साधयेदित्यत्रो ह स्माह
शालीकिः कपालसंयोजने खलु धृष्टेरादानं भवति ^१ स
कपालान्येवोपधास्यन्धृष्टिमाददीत ^१ पुरोडाशादेव भक्षान्सा-
धयेदिति ^१ ॥

10 कपालानामुपधान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरत्रो ह स्माहौ-
^{१०} पमन्यवो यथान्नायं खल्वस्यैवं कपालान्युपहितानि भवन्ति ^१
य एवैषो ऽङ्गाराधिवर्ततो^१ मन्त्रस्तं प्रथमं कपालोपधानानां^१
कुर्यादथ तृष्णीमङ्गारमधिवर्तयेदिति ^१ ।

एककपाले^१ द्विकपाल इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
यदि चैककपालो यदि च द्विकपालः सर्वैरेनं कपालमन्त्रै-
^{१५} रूपदध्यादित्यत्रो ह स्माह शालीकिर्यथाधिकरणमेव कपाला-
न्युपदध्यात्तु योगाभ्यूहौ गमयेत्तपनमन्त्रं चात्र ब्रूयाद्भृगूणा-
मङ्गिरसां तपसा तप्यस्व तप्येथां तप्यध्वमिति ^१ ॥

१ Thus C D Ben G (sec m.) and Sāyana, °वर्तने U, वर्तन Be H G (pr m.)

१ Thus C D H Ben Be G (pr m.), °धान Bu U G (sec. m.) and Sāyana

१ Thus the vivaraṇa only, °कपालो the MSS.

- I. 12. 3. कपालानां योग इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१चो ह स्माहौप-
मन्यव एतैरेवास्मैतानि मन्त्रैर्युक्तानि धैरुपहितानि भवन्त्यथे-
तरो विमोचनमन्त्र एव स्यादिति ^१ ॥
- I. 12. 6. मदन्तीनामधिश्रयण इति ॥ तिरः पवित्रमप आनीया-
धिश्रयेदिति बौधायनो ^१ यथोपपादमिति शाल्वीकिः ^१ ॥ ५
- [I. 12. 11. संघवन^१ इति ॥ सूत्रः शाल्वीकेर^१चो ह स्माह बौधायनः
प्रणीताभ्यः सुवेणोपहत्याप आनयेदेवं^२ मदन्तीभ्यस्ता उभ-
यीरानीयमानाः प्रतिमन्त्रयेत समापो अद्भिरग्नतेति ^१ ॥
- [I. 12. 17. व्यभिमर्श इति ॥ स ह स्माह बौधायनो व्यभिमृशेदेवै-
कहविरैवं^३ नानाबीजानीत्य^१चो ह स्माह शाल्वीकिः सः स- १०
र्गात्सु व्यभिमर्शा जायते ^१ नासः सृज्यमानानि हवीः^४पि
व्यभिमृशेन्नैकहविः^३ ^१ को^३ हि नानाबीजानां व्यभिमर्श इति ^१ ॥
- I. 13. 3. आज्यस्य निर्वपण इति ॥ सूत्रः शाल्वीकेर^१ख्यातं^५

१ Thus only G (sec. m.); all the other MSS (and the viva-
rana and Sāyana) संघवन, but cp Sāyana's remark संघवनमुदकपिष्टयोः
संघोजनं । तथा च सूत्रं (cp. I 12 16) प्रणीताभिः संघोति ।

२ Thus Bu Be C D G (sec. m), आनतस्य एवं Ben, आनयत एवं
H G (pr. m) U and Sāyana

३ Thus H Be Ben and Sāyana, 'देवैकं हविः' Bu C D U G (एक-
हविः एकद्रव्यकं हविः Sāyana).

४ Thus Bu, नैकं हविः को H Ben G U; नैकहविष्को Be; नैकं हविष्को
C, नैकं हविष्को D, नैक हविष्को Sāyana

५ cp. xx. 6. 15 19.

बौधायनस्य^१चो ह स्माहौपमन्यवः सर्वाण्येव हवींषि परि-
निष्ठाप्याज्यं निर्वपेदिति ^१ ॥

13. 15. आप्यनिनयन^१ इति ॥ जघनेन गार्हपत्यमाप्येभ्यो निनये-
दिति बौधायनो ^२ ऽप्रेणातिहायेति^३ शालीकिर^४प्रेण वा
^५ जघनेन वेत्यौपमन्यवः ^१ ॥ ८ ॥

14. 6. स्फ्यस्य स^६शान^१ इति ॥ सूत्र^७ शालीकिर^८चो ह स्माह
बौधायनो य एष^९ स्फ्यस्योदसनो^{१०} मन्त्रस्तं प्रथम^{११} स^{१२}श-
नानां^{१३} कुर्यादथ तूष्णीं^{१४} स्फ्यमुदस्येदिति ^१ ॥

15. 4. वेद्यै परिग्रहण इति ॥ सूत्र^{१५} शालीकिर^{१६}चो ह स्माह
बौधायनः ओणिं^{१७} प्रथमां परिगृह्णीयादथ दक्षिणम^{१८}समथो-
त्तरमिति ^{१९} पुरस्तादेवैनां प्रदक्षिणं परिगृह्णीयादित्यौपन्यवः ^१ ॥

१ Thus (and cp xxi 4) Be and the vivarana, आप्येभ्यो नि० Ben U H G, आप्यस्यनि० D C and Sāyana.

२ Thus Be (and cp xx 20, xxi 4), प्रेणातिहायनेति H Ben C D G (pr. m.) and Sāyana, प्रेणातिहाय निनयेदिति G (sec m.) U (sec. m.), प्रेणाहवनीयं निनयेदिति Bu

३ Thus (*nomen actionis* to सञ्जति) Bu only, संञ्जन C D G (sec. m.) Ben Be and Sāyana, सञ्जान U (sec m.) and the vivarana, संञ्जर्जन G (pr m.); सार्ज H

४ एष Ben Be C D G (sec. m.) U (pr. m.), एष H Bu G (pr. m.) U (sec. m.) and Sāyana.

५ Thus Be Ben C D, उदसने G Bu and Sāyana, उदसन H.

६ Thus Sāyana, संञ्जनाना Bu, संञ्जानं G (sec m.), U (sec. m.); संञ्जानानां Ben; संञ्जानां C D, संञ्जर्जानां H U (pr m.) G (pr. m.)

The reading of Be is uncertain Read स^६शानाना ?

७ ओणी some of the MSS.

- I 15 15 चोयुपन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ चतुर्थेन योयुपित्वा
पञ्चमेनोद्गृहीयादिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- I. 16 1 प्रोक्षणीनामासादन इति ॥ स्फ्यस्य वर्त्मनुपनिनीयासादये-
दिति^१ बौधायनो ^२ ऽनुपनिनीयैवेति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- I 16 5 इष्ठावर्हिषोरुपसादन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योत्तरमिध- ^५
मिति शास्त्रीकिः ^१ ॥ ६ ॥ तृतीयः ॥
- I 16 7 वेदपरिवासनेष्विति ॥ पञ्चधा विभज्य सुचः संमृजेदिति^१
बौधायनः ^२ समस्तैरेवाङ्गिरभ्याकारमिति शास्त्रीकिः ^१ ॥
- I. 16. 19. प्राग्निचहरणस्य संमार्जन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^२
तृष्णीः संमृजेदिति^१ शास्त्रीकिने^{१०} समृजेदित्यौपमन्यवः^१ ^{१०} ॥
- I 17 1. सुक्ष्ममार्जनानामनुग्रहरण इति ॥ सूत्रः शास्त्रीकेर^१चो
ह स्माह बौधायनो ऽङ्गिरभ्युक्ष्यासंचर उदस्येदुत्करे वै^१वमिध-
संनहनानीति ^१ ॥
- I. 17. 5. पत्नीनां संनहन इति ॥ स ह स्माह बौधायन एकैका-
मासाः^१ संनष्टेदेकैकां गार्हपत्यमीक्षयेदेकैकामाव्यमवेचये- ^{१५}
दित्य^१चो ह स्माह शास्त्रीकिः सकृदेवैनाः सर्वाः संनष्टेदेकैकां
गार्हपत्यमीक्षयेदेकैकामाव्यमवेचयेदित्य^१चो ह स्माहौपमन्यवः

१ Thus Bu G (sec. m.) and Sāyaṇa, वर्त्मनुप० H C Ben U D G (pr. m.).

२ संमृजेदिति H Ben (thrice) U, D C (the first time), G (pr. m.), the other MSS. संमृजेदिति ।

३ एकैकानेवासां Bu G (sec. m.) U (sec. m.).

सहदेवैनाः सर्वाः संनह्येत्सहज्जार्हपत्यमीक्षयेदेकैकामाज्यमवे-
क्षयेदित्येकैकामेवासाः सर्वेणसर्वेण कर्मणा परिनिस्तिष्ठेदि-
त्यौपमन्यवीपुत्रः ^१ ॥

ib.

पन्थिकरण इति ॥ अवाचीनपाशमूर्ध्वनिर्माचनमित्या-
५ चार्थयोर्ध्वपाशमवाचीननिर्माचनमिति दीर्घवाक्य ^१ एवमिव
हि प्रजाः प्रजायन्त इति ^१ ॥

पत्न्यामविद्यमानायामिति ॥ स ह स्माह बौधायनो यज-
मानायतन आसीनो यजमान एवैतान्मन्त्राग्निगदेदित्ये^१चो ह
स्माह शास्त्रीकिः पत्नीसंयोजकाः खल्वेते मन्त्रा दृष्टा भवन्ति ^१

१० तस्यामविद्यमानायां नैवेनानाद्रियेतेति ^१ ॥

18 4

अथैनामाज्यमवेक्षयतीति ॥ सूत्रं शास्त्रीके^१चो ह स्माह
बौधायनः पत्न्या तदवेक्षितमुपयच्छीत^१ तेजो ऽसीत्यथैन-
च्छकलेनोपयत्य हरेत्तेजो ऽनु प्रेहीत्यथैनदाहवनीये ऽधि-
अयेदग्निस्ते तेजो मा विनेदित्यथैनद्रुत्वोत्तरेण प्रोक्षणीः

१५ सादयित्वावेक्षितोत्पुनुर्यादाज्यवतीभ्यां^२ प्रोक्षणीरिति ^१ ॥

18 10

आज्यस्यावेक्षण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सर्वैरेवावे-
क्षितमाज्यमुत्पुनुर्यादिति^२ शास्त्रीकिः ^१ ॥

१ Thus all the MSS exc Be 115 and U sec m, which read
•यच्छेत् (•यच्छेत् Sāyana), but infra xxiv 32 •यच्छेत् ।

२ •वेक्षितो only Sāyana MSS •वेक्षितो, •वेक्षेतो or •वेक्षतो ।
All the MSS and Sāyana and the viv here and l 17 पुनुर्या, U
only both times (sec m) and C once •पुनुर्या ।

३ Thus Bu Be G (pr. m) U C D, •आज्यमवेक्षितमु Ben H G
(sec. m.) and Sāyana.

I. 19. 1 आच्यग्रहाणां^१ ग्रहण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽध्वर्युरे-
 वोभयैर्मन्त्रैर्गृहीयात्पौरोडाशिकैश्च याजमानैश्च^१ याजमानैर्यज-
 मानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^२चो^३ ह स्माह शालीकिरध्वर्युरेवोभयै-
 र्मन्त्रैर्गृहीयात्पौरोडाशिकैश्च याजमानैश्च^१ न याजमानैर्यज-
 मानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^२चो ह स्माहौपमन्यवो यथापि^४ पौरो-
 डाशिका मन्त्रा नाभिनिवर्तन्त^५ एवमेवापि याजमाना मन्त्रा
 नाभिनिवर्तेरन्निति^५ । ॥

I 19 13 दध्नावर्हिषः प्रोक्षण इति ॥ त्रिस्त्रिरेकं प्रोक्षेदिति
 बौधायनः^१ सकृत्सकृदिति शालीकिः^१ ॥ १० ॥

I 19. 16 बर्हिषः प्रोक्षण इति ॥ सूत्रं शालीकिर^२चो ह स्माह^{१०}
 बौधायनस्त्रिष्टन्दिवे त्वेत्यग्राणि प्रोक्षेत्प्रहो ऽन्तरिक्षाय त्वेति
 मध्यान्युपविश्य पृथिव्यै त्वेति मूल्यानि^१ सह सुचा पुरस्ता-
 त्प्रत्यक्षं ग्रन्थं प्रत्युक्ष्यातिशिष्टाः प्रोक्षणीर्निनयेद्दक्षिणायै
 ओषेरोत्तरायै ओषेः स्वधा पितृभ्य ऊर्गमव बर्हिषद्वा ऊर्जा
 पृथिवीं गच्छतेति^१ ॥

१५

१ Thus Be only, आच्यग्रहाणो Bu, आच्यानां the other MSS, but
 cp. xx 23

२ Most of the MSS, ०मंयवीवे० ।

३ यथापि Be G (sec. m.), यथाविधि Sāyana; यथा the other MSS

४ ०भिनिवर्तते U Bu G (sec m) Sāyana, the other MSS.
 without नि ।

५ Thus C D G (pr m) U (pr m) Be Ben H, ०यतनं इति Bu G
 (sec. m) U (sec m) and Sāyana,

19. 20. सुच उदूहन इति ॥ अघेणात्मानमुदीचीमुदूहेदिति
बौधायनो ^१ जघनेनात्मानमुदीचीमुदूहेदिति शाल्वीकिः ^१ ॥
- [20 1] प्रस्तरे पवित्रे अपिसृजति यजमाने प्राणापानौ दधामीति
वा दृष्णीं वेति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शाल्वीकेः ^१ ॥
- [20 2] तं यजमानाय वा ब्रह्मणे वा प्रयच्छतीति ॥ पूर्वः कल्पः
शाल्वीकेः उत्तरः बौधायनस्य ^१ ॥
- [20 3] शुखस्यायातन ^१ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ शुखं विस्रस्य
दक्षिणे वेद्यन्ते स्तृणीयादिति शाल्वीकिः ^२ ^१ ॥
- I 20 7 वेद्यै स्तरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योत्तर एवैनां प्राचीं
^{१०} धातुश्च स्तृणीयादिति शाल्वीकिः ^१ ॥
- I 20 8 परिधीनां परिधान इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
ऽध्यसेद्दक्षिणमुपोहेदुत्तरमित्य ^१ नौकसं स्तृष्टानेवैनान्परिदधा-
दिति शाल्वीकिः ^१ ॥
20. 12 अथ सूर्येण पुरस्तात्परिदधातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्योत्तर-
^{१५} हवनोयमेवैतेन यजुषोपतिष्ठेतेति शाल्वीकिः ^१ ॥
- 20 14 ऊर्ध्वं समिधावादधातीति । सूत्रं बौधायनस्योत्तर एवैने
अभ्याधायानतिपातयेदिति ^२ शाल्वीकिः ^१ ॥

१ यतन Bu Be C

२ शाल्वीकेः Be Ben H G (sec m)

३ Thus H Ben C D G (pr m) and Sāyana, °यानुनिपातये° Bu U G (sec m), °यानुपातये° Be, the verb seems to be a denominative to अनतिपात, cf Sāyana अनतिपात आहवनीयादतिक्रम्य पातः । स न कार्यः । अनतिपातयेत् अनतिक्रम्य पातयेत् ।

I. 20. 16 विधृत्योः करण इति ॥ सूत्रमाचार्यथोर^१त्रो ह स्माह दक्षि-
णाकारो राथीतर^२ उभे एवैते वेदिं^३ व्यतिषज्येयातामिति [॥]
मध्यमाद्धातोरनन्तर्गर्भे^४ स्थातामित्यौपमन्यवः ^{॥ ११ ॥}

दोहनपवित्रस्यासादन इति ॥ विस्त्रस्य प्रस्तर आसादये-
दिति बौधायनो [॥] ऽविस्त्रस्यैवेति शालीकिः [॥]

I 20 18 सुचा^५ सादन इति ॥ स ह स्माह बौधायन ईषत्प्रत्यव-
हतामिवोपसृत^६ सादयेद्विधृतीभ्यां चैनामवगृह्णीयादित्य^७त्रो
ह स्माह शालीकिरनुपूर्वा एवैनाः^८ सादयेन्न^९ चोपसृत
विधृतीभ्यामवगृह्णीयादिति [॥]

I 21 14 हविषासुदासन इति ॥ अग्नेणानुदामितानि जघनेनाद्वा- १०
सितानीति बौधायनो [॥] जघनेनानुदामितान्यग्नेणोदामिता-
नीति शालीकिर^{११}पच्छेदमित्यौपमन्यवः^{१२} [॥]

I. 21 20. प्रत्यञ्जन इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभयानि प्रत्य-

१ रथीतर Sāyana.

२ Effaced in G.

३ Thus Ben H C D G and Sāyana, ०रंत्तर्गर्भे Bu.

४ प्रत्यवहृता० H Ben C D G (pr m) U and Sāyana, प्रत्यववहृता०
G (sec. m.), प्रत्यववहृता० Bu, cp. xxii 7

५ Thus Bu G (sec m) U and Sāyana, एवैना आसा० Ben H C D
G (pr m); एवैता^५ सा० Be.

६ Thus Bu G (sec. m.) I (sec m.), ०पपच्छेदित्य० Be, ०रवच्छेद०
H Ben G (pr. m) U (pr. m) and Sāyana, D and C defective,
cp. xx. 30 s. f., xxii, 15 s. f.

आचक्षणां चाशयान्कापालानि चेति ॥ कपालान्येवेति
ग्राहीकिः ^१ ॥

कपालानामाध्वर्यवे^१ विमोक इति ॥ उदास्य हवींषी-
त्यत्राचार्यो^२ विमुञ्चतो^३ ॥ भवत्यन्नेव^४ भवाणां पारे कपा-
लानि विमुञ्चेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥

17 आधाराविति ॥ सूचं बौधायनस्य^५ भीषू^६ इव^७ व्यतिषक्तौ^८
स्यातामिति ग्राहीकिः ^१ ॥

2. संप्रेष इति ॥ अग्नीदग्नीनिति बौधायनो^९ ऽग्निमग्नीदिति
ग्राहीकिर^{१०}ग्नीत्यरिधी^{११}श्चाग्निं चेत्यौपमन्यवः ^१ ॥

10 १० अत्याक्रमण इति ॥ सव्येन प्रदास्यन्नत्याक्रामेद्भुत्वासुतो
दक्षिणेनेति बौधायनो^{१२} दक्षिणेन प्रदास्यन्नत्याक्रामेद्भुत्वा-
सुतः सव्येनेति ग्राहीकिः ^१ ॥

१ Thus only G (sec m) Be and the vivarana, °ध्वर्यवो all the other MSS

२ Thus Bu G (sec m) and, as it seems, the vivarana, °चार्ययोर्विमुञ्चतो Be G (pr m.), °चार्ययोर्विमुञ्चेदभक्त्य° the other MSS and Sāyana About the interpunction and the meaning of this dvaidham I am uncertain

३ Thus Bu (which, however, omits इव) and the vivarana only, which runs अभिमुख्येन सुवाते प्रवर्तयेते अभीषू रग्नी, °भिषूव्यति G (sec m). U (sec m), °भिषूव्यतिषक्तौ C, °भिव्यतिषक्तौ Ben H, °भिष्यतिषक्तौ D, Be corrupt Sāyana reads अभिदत्तौ and comments अभित. दत्तौ सर्वादिकसंभिन्ये (sic) Read °भीषू ?

I 24. 1 आश्रावण इति ॥ ओ आश्रावेति बौधायन^१ " आ आश्रा-
वेति शालीकिः^२ " आश्रावेत्यौपमन्यवः^३ ॥

I 23 19 प्रवर इति ॥ सूत्रः शालीकेर^४ चो ह स्माह बौधायन
उत्कर ऊर्ध्वागः स्पर्शं निहत्य प्रवर प्रवृणीयादत्रैव^१ च^२
स्पर्शमुदस्तेदपरिष्ठाच्चोपसृष्टेदिति^३ ॥

I 24. 1 होतुर्वरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यद्यस्य पिता
वाचार्यो वा ज्ययान्वा होता स्यादुपाश्रितेषां गुरुणां
नामानि गृह्णीयादित्युच्चैरेव होतुर्नाम गृह्णीयादिति
शालीकिः^१ ॥ १२ ॥ चतुर्थः ॥

I 24 13 अभिक्रामं जुहोतीति ॥ स ह स्माह बौधायनः^२ सर्व- १०
णाभिक्रामेत्पञ्चामाहुतीभिः^३ खरेणोत्तरामुत्तरामाहुतिं ज्यय-
सौज्यायसौ जुहुयादिति^४ पञ्चामेवाभिक्रामः समानत्राहुतौ-
जुहुयादिति शालीकिः^५ " समानत्र तिष्ठन्नाहुतीभिरेवाभि-
क्रामेदित्यौपमन्यवः^६ " समानत्रैव तिष्ठन्प्रदक्षिणमनुदिशः
हुत्वा मध्ये स्वाहाकारं जुहुयादित्याञ्जीगविः^१ ॥ १५

१ Thus H Ben C D G (pr m) U (pr. m) Kes. •द्व चैव Be U
(sec. m) Sayana, •द्व च Bu G (sec. m)

२ •रिष्टावाप उपसृष्टः Bu G (sec. m).

३ The text is given acc. to U (sec. m) and Sayana. In H Be Ben D G the words of Baudhāyana are attributed to Śāhiki and vice versā, but cp. the vivarana of I 16 mit., where सर्वेषाभिक्रामेत् is cited as first vikalpa.

४ The MSS. present sometimes आहुतिभिः sometimes आहुतीभिः,
cp. xxiv 3 s.f.

५ यव before अभिक्रामेत् om. Bu Be D G (sec. m.).

I 24 14

आज्यभागयोर्होम इति ॥ पूर्वार्धं प्रतिमुखं प्रवाङ्मजुङ्ग-
यादिति बौधायनः ॥ पूर्वार्ध एव प्रवाङ्गिति शालीकिः १ ॥

I 24 17

हविषामवदान इति ॥ स ह स्माह बौधायनः पूर्वार्धा-
देवाग्रे प्रथमं मुख्यस्य हविषो ऽवद्येदथापरार्धादेवमस्य प्रद-
५ चिण् हविषामवत्तं भवतीत्युचो ह स्माह शालीकिरपरा-
र्धादेवाग्रे प्रथमं मुख्यस्य हविषो ऽवद्येदथ पूर्वार्धादेवमस्य
प्राक्स्थानि हवींषि भवन्तीति ॥ मध्यात्पूर्वार्धात्पश्चार्धा-
त्पश्चावत्तिनामित्यौपमन्यवः २ ॥

आहुतीनामायतन इति ॥ स ह स्माह बौधायनश्स्त्रीषे-
१० वैतान्यादिष्टानानि भवन्त्याज्यभागौ स्त्रिष्टकद्वयेतरा यथाव-
काशं जुहुयादिति ॥ प्रष्टीरेवाहुतीर्जुहुत्वपूर्वार्धं स्त्रिष्टकतं जुहु-
यादिति शालीकिः ॥ सुच्यमाघारपथमभिजुहुयादित्यौप-
मन्यवो ॥ ३ मध्ये प्रदचिणं मण्डलाकारमिति राथीतरः २ ॥

I. 25 5

उपांशुयाजस्य करण इति ॥ सूत्रं मौद्गल्यस्योचो ह
१५ स्माह बौधायनः औषधस्योपांशुयाजं कुर्यादग्नौषोमीयं पौर्ण-
मास्यां वैष्णवममावास्यायामित्युचो ह स्माह शालीकिराज्य-
स्योपांशुयाजं कुर्यात्सौम्यं पौर्णमास्यां वैष्णवममावास्याया-
मित्युचो ह स्माहौपमन्यवः औषधस्यैवोपांशुयाजं कुर्यात्सर-
स्वतः पौर्णमास्यां सरस्वत्या अमावास्यायामित्युचो भयत्रैवाज्यस्य

१ Instead of पश्चार्धात् G (sec. m) and Sāyana अपरार्धात् ।

२ Thus G (sec m) D C and Sāyana, रथीतरः the other MSS.

वैष्णव^१ इति राथीतरो^२ ॥ ऽत्रो ह स्माह कौणपतन्त्रिश्वर^३
स्याद्वैष्णवश्च स्यात्स्वयं चैव^४ यजमानः प्राश्नीयादिति^५ ॥

पञ्चमस्यावदानस्याभिवृद्ध्या^६ इति ॥ श्रौषधस्याभिवर्धये-
दिति बौधायन^७ ॥ आज्यस्यैवेति^८ शालीकिः^९ ॥

1 26 7 मेक्षणास्यानुग्रहरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१०}त्रो ह स्माह^४
बौधायनो न मेक्षणायायेन वपाश्रपणौ अनुग्रहरेदिति^१ ॥

26 15. प्राश्निचस्यावदान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{११} परिहरिष्य-
न्नेव^६ प्राश्निचमवद्येदिति शालीकिः^१ ॥

आज्यहविष्यन्वाहार्यस्य^{१२} करण इति ॥ कुर्यादिति बौधा-
यनो^{१३} न कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥

१०

27. 16 अन्वाहार्यस्यासादन^{१४} इति ॥ अग्रेण यजमान च ब्रह्माणं च
पर्याहृत्य दक्षिणस्याः ओष्णामासादयेदिति बौधायनो^{१५} ऽत
एव दक्षिणस्याः ओष्णामिति शालीकिः^१ ॥ १३ ॥

१ Thus all, r विष्यव^२

२ Thus (कौणपतन्त्रि०) II D G (G Be U (pr m) and Sayana कौण-
पतन्त्रि० Ben, कौणपतन्त्रि० Bu, कौणपतन्त्रि० U (sec. m).

३ कैव० Bu U (sec m) (G (sec m), चैव all the other MSS and
Sāyana

४ ऽहृष्टा all.

५ Thus Bu Be G (sec m), आज्यस्यैवाभिवर्धयेदिति all the other
MSS and Sāyana

६ ऽवर्द्धिव G (sec. m.)

७ आज्यस्य instead of आज्यस्य० II G U C.

८ Thus the vivarana, ऽस्य सादन the MSS

- 1b अन्वाहार्यस्योदासन इति ॥ अग्रेण सुच उदञ्चमुदासये-
दिति बौधायनो ^१ जघनेन सुच उदञ्चमिति शालीकिः ^१ ॥
- I 27 16 हविर्हृच्छानामुदासन इति ॥ अग्रेण सुच उदञ्चु-
दासयेदिति ^१ बौधायनो ^१ जघनेन सुच उदञ्चीति ^१
शालीकिः ^१ ॥
- I 28, 9. अनूयाजानां होम इति ॥ सूचं बौधायनस्य ^१ प्रतीची-
रेवैता आङ्गतीः सः स्यापयेदिति शालीकिः ^१ ॥
- 28 10 वाजवत्योर्व्यूहन इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽह्णया
प्रतीचीमुपभृतं ^२ प्रत्यूहेदङ्गिष्वेनां सः स्युग्नेदित्य ^१ चो ह स्माह
१० शालीकिः प्राचीनपुष्करे एवैने विकर्षेन्न ^३ चोपभृतमङ्गिः
सः स्युग्नेदिति ^१ ॥
- I. 28 17 प्रस्तरस्य समञ्जन इति ॥ चिस्तिरेकैकस्यां समञ्ज्या-
१ दिति बौधायनः ^१ सकृत्सकृदिति शालीकिः ^१ ॥
- I 29 3. प्रस्तरस्थानुप्रहरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽध्वर्यु-
१५ रेवोभयेर्मन्त्रैरनुप्रहरेत्यौरोडाग्निकैश्च याजमानैश्च ^१ याज-
मानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य ^१ चो ह स्माह शालीकि-
रध्वर्युरेवोभयेर्मन्त्रैरनुप्रहरेत्यौरोडाग्निकैश्च याजमानैश्च ^१ न
याजमानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य ^१ चो ह स्माहौपमन्यवो

१ उदञ्चि Sāyana only, उदञ्च U Bu Be G (Ben H D C om this dvandham altogether)

२ प्राचीसु० Sāyana

३ ०तिकर्षेन्न Bu, कर्षेन्न H S.

यथापि^१ पौरोडाशिका मन्त्रा नाभिवर्तन्त^२ एवमेवापि याज-
माना मन्त्रा नाभिवर्तन्ति^३ ।^१ ॥

I 29 12 परिधीनामभ्याधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] प्रस्थान^४
एवैनानभ्यादध्यादिति^५ शालीकिः ^१ ॥

I 29 15. अथैनान्स्रस्त्रावेणाभिजुहोतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] ५
प्रस्तरं चैव परिधीःश्चाभिजुह्यादिति शालीकिः ^१ ॥

I 29 18 सुचोर्विमोक इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शालीकेः ^१ ॥

I 30 2 पत्नीसंयाजेष्त्वलिजां परिक्रमण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥]
मर्व एवोत्तरेण गार्हपत्यं परिक्रामेयुरिति शालीकिः ^१ ॥ १४ ॥ १०

I 30 9 पत्नीनां संयाजन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] भ्रौवाज्येन
ध्वानेनैव^६ पत्नीः संयाजयेदिति शालीकिः ^१ ॥

अन्तर्धाय देवानां पत्नीः संयाजयेदिति बौधायनो [॥]
ऽनन्तर्धायैवेति शालीकिः ^१ ॥

पत्नीसंयाजेषु शम्युवाकस्य करण इति ॥ कुर्यादिति ^{१५}
बौधायनो [॥] न कुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥

1. 32. 5. ध्रुवाया आप्यायन इति ॥ स ह स्नाह बौधायन उभावेव

१ यथा Bu G (sec m), यथापि the other MSS.

२ Without नि (cp. xv 10 21 6) all

३ प्रस्थाने वैना० Bu U (sec m) G (sec. m), ०ने चैवा० Be, समाग्रा-
वेवैना० C D (Sāyana प्रस्थाने कर्मावसाने समिष्टयजुर्होमानन्तरमित्यर्थः)

४ एव om Bu G (sec, m) and Sāyana,

ध्रुवामाष्याययेतामध्वर्युश्च^१ यजमानश्चेत्य^२ध्वर्युरेव ध्रुवामाष्याय
समिष्टयजुर्जुहुयादिति शालीकिः^३ ॥

I. 33. 9.

समिष्टयजुषो होम इति ॥ सूत्रमाचार्यथोर^४चो ह स्माह
गौतमः स्माहा वाचीति जुत्वा वर्हिषो धातूनाः संप्रलुप्य
^५ ध्रुवायाः समज्यानुप्रहत्याभिजुहुयात्स्माहा वाते धाः
स्माहेति^६ ॥ १५ ॥ पञ्चमः ॥

अथातो ऽग्न्याधेयं व्याख्यास्यामः ॥

I 53. 6.

संभारेष्विति ॥ सूत्रः राथीतराणाम^७चो^८ ह स्माह
बौधायनो नाग्रनिहतं कुर्वीत धोररूपमिति^९ कुर्वीतैवाग्र-
^{१०} निहतं^१ न तु सुज्जकुलायं^२ न ह्येतस्यानुख्या विज्ञायत^३
इति शालीकिः^४ ॥

53 10.

पात्राणां करण इति ॥ स ह स्माह बौधायनस्वक्त-
आसेचनानि कारयेदयतः पुष्कराण्येवमस्य प्राचीनपुष्कराः
सुचः सन्ना भवन्तीत्य^५चो ह स्माह शालीकिस्वक्तआसेचनानि
^{१५} कारयेन्मूलतः पुष्कराण्येवमस्य प्राचीनपुष्कराः^६ सुचः सन्ना
भवन्तीति^७ विज्ञायते तस्माद्वाचीनाया वनस्यतयः पृथिवीं
क्षिपन्तीति^८ ॥

१ Thus G (sec m) and Sāyana, °ष्यायेताम° C G (pr. m.) Ben,
°ष्यायेताम° H, °ष्यायताम° D, °ष्यायत्य° U Be.

२ राथीत° Bu

३ विद्यत U (sec. m.)

४ Thus G U D C Be, प्रतीचीन° Ben Bu H

५ Thus (क्षिपन्तीति) Bu U C D G Ben क्षिपन्तीति Be H

सूचां प्रमाण इति ॥ वाङ्मात्राः स्युरिति बौधायनो ॥
अरन्निमात्रा इति शास्त्रीकिः ॥ प्रादेशमात्रा इत्यौपमन्यवः १ ॥

सूचामाकृतिविकार इति ॥ हस्योष्ठ्यः १ स्युरिति बौधा-
यनो ॥ वायसपुच्छा इति शास्त्रीकिर्हस्यसुखप्रसेचना २ इत्यौ-
पमन्यवः १ ॥

II 54. 16. अम्बरीषस्य करण इति ॥ उत्तरतो ऽग्न्यगारस्याम्बरीषं
कुर्यादिति बौधायनो ॥ यच्चैवाम्बरीषः स्यात्तद्गच्छेदिति
शास्त्रीकिः १ ॥

I. 55. 12. अग्न्यगारस्य परिक्रमः २ इति ॥ दक्षिणेनेति बौधायन ॥
उत्तरेणेति शास्त्रीकिः १ ॥

I. 55. 14. रोहिते चर्मणीति ॥ सूत्रं बौधायनस्याप्यरोहितं
स्यादिति ३ शास्त्रीकिः १ ॥

I 55. 15. ब्रह्मौदनस्य ४ मन्त्रमन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्न्यादिति बौधा-
यनस्तृष्णीकः ५ इति ६ शास्त्रीकिः १ ॥

1b. ब्रह्मौदनस्य निर्वपण इति ॥ पवित्रता पात्रेण मन्त्रवन्त- १५
मिति बौधायनो ॥ ऽपवित्रेण तृष्णीकमिति शास्त्रीकिः १ ॥

१ हस्योष्ठ्य Ben H C D Bu G, हस्योष्ठ्य Be U

२ Thus Be Bu G (sec. m.) U (sec. m.), ० प्रसेचना H Ben C D G (pr m.) U (pr. m.).

३ ० क्रमण G and U (sec. m.).

४ कुर्यादिति C D H Ben U

५ Here and *infra* the MSS sometimes ब्रह्मौ० sometimes ब्रह्मो० ।

६ Thus Be only, ० तृष्णीकमिति G (sec. m.) Bu, तृष्णीमिति H Ben U C D G (pr. m.).

I. 56. 4. ब्रह्मौदनस्य अपण इति ॥ पयसि अपयेदिति बौधायनो^१
ऽश्विति शालीकिः^१ ॥

नैवास्मिन्नासिञ्चेन्न निःषिञ्चेदिति बौधायनः^१ काम-
मस्मिन्नासिञ्चेन्न निःषिञ्चेदिति शालीकिर्विस्वाय^१ तः^१
५ सूपवन्तमित्यौपमन्यवः^१ ॥

I 56. 6. ब्रह्मौदनस्योपस्तरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ नोप-
स्तृणीतेति शालीकिः^१ ॥

56 10 ब्रह्मौदनस्योदासन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१चैव पशुप-
विशेयुरिति^१ शालीकिः^१ ॥

[56 12. १० ब्रह्मौदनस्योपोहन इति ॥ यज्ञो मोपनमत्विति वा तूष्णीं
वेति^१ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः^१ ॥

ib ब्रह्मौदनस्य प्राशन इति ॥ आर्षया एव ब्रह्मौदन प्राश्नी-
युरिति बौधायनो^१ य एव केच नियतपाना^१ इति कात्यो^१
ऽत्रो ह स्माहौपमन्यवो महर्लिज एव ब्रह्मौदनं प्राश्नीयुरत्र^१
१५ ह्येवैते^१ सतानुनघ्नियो भवन्तीति^१ ॥

१ Uncertain, विस्वायत U H Ben G D G (pr. m), विस्वाय G (sec m), विस्वायत Bu, विस्वाय सु सुतं Be

१ Thus Bu G and U (sec m), ०पविशेरन्निति the other MSS.

१ Uncertain, निपाना H Ben G (sec m.) C D, निपक Be, निपा-
वना Bu, नियतपाना G (pr. m) U, this seems to be the reading also
of the vivarana, according to which the meaning is सचभोजना ।

४ ०चो Ben H G C and U (pr. m)

५ After ०वैते Be ins प्रथमं, thus also Keś in a citation of this
passage.

I. 57. 1 समिधामभ्याधान इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनः सकृत्प्राशिते ऽप्रत्यवमृष्टे समिधो ऽभ्यज्यादध्यादि-
त्य^१चो ह स्माहैपमन्यवो ऽवैवैनाः पार्श्वतः समज्य सादयेत्ते
थदा सर्वं प्राश्नीयुरथैतां पात्रीं निर्णिज्योपस्तौर्यं यत्स्यात्या-
माज्यमवशिष्टं स्यात्तत्सकृदभ्युनीय तेन समिधो ऽभ्यज्या- ५
दध्यादिति ^१ ॥

I. 57. 13 गोः करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^१ न कुर्या-
दिति शालीकिर^१पि बह्वीरपि कुर्वीतानु चैतस्य भवेत्पुण्या
प्रशंसेति कात्यः ^१ ॥

I. 57. 15. अरण्यो^१ प्रदान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१चो ह स्माहैप- १०
मन्यवो ऽपररात्र एवास्मा अरणी प्रयच्छेदरं ददामौत्येव
वाचं विसृजेदिति ^१ ॥

I. 59. 1 अग्न्यायतनानां परिलेपन इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१चो ह
स्माहैपमन्यवो गार्हपत्यायतनमेवैकं परिलिप्येत्तद्वि विदग्धं
भवतीति ^१ ॥ १५

I. 59. 2 संभाराणां निवपन इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१चो ह स्माहै-
पमन्यवो गार्हपत्यायतन एवैनान्सर्वैर्मन्त्रैः परिनिष्ठाप्य त्रेधा
निवपेदिति ^१ ॥ १६ ॥

I. 62. 9. दध्नस्य हरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ज्ञानुदग्ने
प्रथमं हरेदथ नाभिदग्ने ऽथ ग्रीवदग्ने ^१ प्राणांस्तु नातिहरे- २०
दित्याददान एवैता मात्रा अभिसपादयेत्प्राणांस्त्वेव नाति-
हरेदिति शालीकिः ^१ ॥

I 62 18

संभाराणामाक्रमण इति ॥ सूत्रं^१ शालीकेर^२ चो ह स्माह
बौधायन एवमेवैतेन पुरस्तात्प्रत्यगावृत्तेन^३ दक्षिणेन पूर्वपदे-
नोत्तरतः पार्श्वतः^४ संभाराणामाक्रमयेद्यथाहितस्याग्नेरङ्गारा
अभ्यववर्तेरन्निति^५ ॥

I. 62 20

अश्वस्य दान इति ॥ अध्वर्यव एतमग्निपदमश्वं^१ दद्यादन्यं
ब्रह्मण इति बौधायन^२ एतं^३ ब्रह्मणे^४ अन्यमध्वर्यव^५ इति
शालीकिः^६ ॥

63. 1.

इधस्य निधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ तृष्णीमेवेधं^२
निदध्यादिति शालीकिः^३ ॥

I. 63 13 १०

सभ्यावसथ्ययोः करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^१ न
कुर्यादिति शालीकिः^२ ॥

1b

सभ्यावसथ्ययोर्विहरण इति ॥ आहवनीयादेवैनौ विहरे-
दिति बौधायनो^१ ग्रामाग्नेरिति शालीकिः^२ निर्मन्थ्यौ स्थाता-
मित्यौपमन्यवो^३ ऽचो ह स्माहौपमन्यवौपुत्रः सभायामेव
१५ सभ्यं व्यपदिशेदावसथ्य आवसथीयं पर्वणि^४ चैनयो स्थाली-
पाकौ अपयित्वा ब्रह्मणे जुहुयादित्ये^५ तदपि न कुर्यादित्या-
ञ्जीगविः^६ ॥

१ Thus G (see 1a) D G, एवमेव the other MSS.

२ Found only in Be and U (see m.)

३ अश्वं given only by Bu and G (see m.)

४ एवं instead of एतं Bu, the other MSS are defective, leaving out एतं ब्रह्मणे ।

५ पर्वणिपर्वणि U (see m.).

- I 63 14 रथचक्रस्य करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^१ न
 कुर्यादिति शाल्बीकिर^२चो ह स्माहैपमन्यवो रथमेवैत^३
 संयुक्तं^४ प्राञ्चं प्रवर्तयेत्त^५मृत्विग्भ्यो दद्यादित्ये^६तर्दपि न कुर्या-
 दित्याञ्जीगविः^७ । ॥
- I 64 9 तनूनामनुदेश^१ इति ॥ प्रत्यधीत्यानुदिशेदिति^२ बौधा- ५
 यनो^३ यास्ते अग्ने घोरास्तनुवस्ताभिरसु^४ गच्छेत्येव ब्रूया-
 दिति शाल्बीकिः^५ । ॥
- I 64 11, विराजकमेध्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ नर्यं प्रजां मे
 गोपायेत्येव ब्रूयादिति शाल्बीकिः^२ । ॥
1. 65 2. पूर्णाङ्गत्यै हवन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ परिश्रित एव १०
 पूर्णाङ्गतिं जुहुयादिति शाल्बीकिः^२ । ॥ १७ ॥
- I 65. 3 पूर्णाङ्गतौ तृष्णीमग्निहोत्र इति ॥ सूत्र^३ राथीतराणा-
 म^४चो ह स्माह बौधायनः पूर्णाङ्गतिमेव जुहुयान्न तृष्णी-
 मग्निहोत्रमिति^५ तृष्णीमग्निहोत्रमेव जुहुयान्न पूर्णाङ्गति-
 मिति शाल्बीकिः^६ । ॥ १५
- I 66 3. दशहोतुर्याख्यान इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यच्च
 कच हविर्निर्वस्यन्त्यात्माभिधेनीर्वानुवक्ष्यन्वाचक्षीतैव तच्च दश-

१ Thus Bu Be G (sec m) and Keś, संयुक्तं U H Ben C D G (pr. m)

२ Thus Bu Ben H G C D, •देशने the vivarana; •देशेन Be.

३ Thus Bu U (pr m.), प्रत्याधौ• H Ben Be C D U (sec. m)

४ Thus Be Bu U (sec. m), पाप्मानं instead of असुं Ben G C D U (pr. m.) H.

होतारमित्येवेतदाम्याधेयिकेषु^१ तन्त्रेषु दृष्टं भवतीति
 शाल्वीकिर^२स्मिन्नेवेतदाग्नेये ऽष्टाकपाले दृष्टं भवतीत्यौप-
 मन्यवः^३ ॥

तन्त्रकरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनः पञ्चदशसामि-
 ५ धेनीकाः सुवार्चन्नावाज्यभागानुचैर्देवता इत्य^४चो ह स्माह
 शाल्वीकिः सप्तदशसामिधेनीकाः सुवृधन्वन्तावाज्यभागा-
 नुपाः^५देवता इत्य^६चो ह स्माहौपमन्यव आग्नेये ऽष्टाकपाले
 वार्चन्नावाज्यभागौ स्यातां वृधन्वन्तावैन्द्राग्नादित्यो^७ रयि-
 मन्तौ^८ पुष्टिमन्तौ पवमानहविःषु वीतवन्तावन्वारभेभ्या-
 १० मिति^९ ॥

याजमानस्य करण इति ॥ अभीनाम^{१०} याजमानं कुर्या-
 दिति बौधायनः ॥ कुर्याद्यथावकाशं याजमानमिति
 शाल्वीकिः^{११} ॥

१ Thus Bu G U (see m), एष्टेवैतद० II, एष्टेवैतद० Ben U (pr m),
 एवेष्टेवैतद० Be, तेष्टेवैतद० D C — आग्नेयाधे० H Ben Be U D G (see
 m), आग्नेयाधे० Bu G (pr m)

२ चोरयिमन्तौ C D U (pr. m) Ben, चोरयिमन्तौ H, चोरयिमन्तौ Be,
 चोरयिमन्तौ Bu U (see m) I am uncertain whether रयिमन्तौ or
 चयिमन्तौ is the right reading

३ Thus Be Ben H C D G and U (pr. m.), औपमन्यव० Bu, वृध-
 न्वन्ताव० G and U (see m)

४ अभीनामं Be The word seems to be absol to अभिनमति ('to
 change accordingly') Vivarana अभिनाममोदित्वा, correct per-
 haps •ममूदित्वा ।

I 66 6 दक्षिणानां दान इति ॥ सूत्र५ शालीकेर^१चो ह स्माह
 1 बौधायनः सर्वा एवैता इष्टीर्दक्षिणावतीः कुर्यात्तिस्रस्तिस्र
 एकैकस्यां दद्यान्मिथुनावुत्तमायामिति ^१ ॥

I 66. 9 तन्त्रसमास इति ॥ नास्ति तन्त्रसमास आचार्यथोर^१चो ह
 स्माहैपमन्यव आग्नेथो ऽष्टाकपालो ऽग्नये पवमानाय तत्रयमं ५
 तन्त्र५ स्वादथाग्नये पावकायाग्नये शुचये तद्वितीयमथैन्द्राग्न-
 स्वादित्यश्च^१ चरुरन्तं^१ परीयातामिति ^१ ॥

I. 67 15. दक्षिणानां दान इति ॥ सूत्र५ शालीकेर^१ख्यातं बौधा-
 यनस्या^१चो ह स्माहैपमन्यवः सर्वा एवैता इष्टीर्दक्षिणावतीः
 कुर्याच्चतस्रश्चतस्र एकैकस्यां दद्यान्मिथुनावुत्तमायामिति ^१ ॥ १०

अनन्वारब्धदर्शपूर्णमासस्य प्रायश्चित्तकरण इति ॥ कुर्या-
 दिति बौधायनो ^१ न कुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥

I 67. 18 अन्वारभेष्टामिति ॥ चतुर्होतारः सारस्वतौ होमावन्वार-
 भेष्टमित्येतदुपवसथे कुर्यादथेतरदिश्यहनि कुर्यादिति बौधा-
 यनश्च^१तुर्होतारः सारस्वतौ होमावित्येतदुपवसथे कुर्यादथे- १५
 तरदिश्यहनि कुर्यादिति शालीकिश्च^१तुर्होतारमेवोपवसथे
 कुर्यादथेतरदिश्यहनि कुर्यादित्यौपमन्यवः ^१ सर्वमेवैतदिश्य-
 हनि कुर्यादित्यौपमन्यवीपुत्रः ^१ ॥ १८ ॥ षष्ठः ॥

१ Emended, 'स्वादित्यश्चरन्तं परीयातामिति U (sec. m), 'स्वादित्यश्च-
 चरन्तचपरियादिति G (sec m), 'स्वादित्यश्चचतुरन्तं परीयादिति Bu;
 'स्वादित्यश्च (or क) स्तब्ध (or च) परीयातामिति (or परियादिति) the other
 MSS

I 69.1.

अथातः पुनराधेयं^१ व्याख्यास्यामः ॥

I 69 16

सर्पराज्ञीष्विति ॥ सूत्रः५ शालीकेर^{११}चो ह स्माह बौधा-
यनः सर्पराज्ञिया चग्निगार्हपत्यमादधातीति तः५ षड्विरा-
धाय सप्तम्योपतिष्ठेतेति^१ ॥

I 70 1 ५

पूर्णाहुतौ करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^{११} न
कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥

I. 70 3.

तन्त्रकरण इति ॥ सूत्रः५ शालीकेर^{११}चो ह स्माह बौधा-
यन उभयानि तन्त्राणि कारयेत्पौनराधेयिकानि चान्या-
धेयिकानि चग्निमष्टाकपालं निर्वपेत्तस्यासमुदिते ऽग्न्याधेय-
१० दक्षिणा^२ दद्यादथाग्नेयं पञ्चकपालं^१ तस्यासमुदिते पुनरा-
धेयदक्षिणा^३ दद्यादथैन्द्राग्रं चादित्यं^४ च^५ चरुमथाम्निवारुणं^६
पारे^७ द्वादशाहस्य तन्त्र^८ इति^९ ॥

I 70 17

विभक्तीनां धान इति ॥ सूत्रः५ शालीकेर^{११}चो ह स्माह
बौधायनः सर्वाः५सर्वामृचमुक्त्वा^{१०} यजेतेत्याग्नेयीर्ज्ञाचरा^{११} विभ-
१५ क्तीर्दधादित्यौपमन्यवः^१ ॥

१ पुनराधानं Bu

२ ऽक्षिणां Bu D C

३ ऽक्षिणां Bu U Ben D C.

४ Emended, च is missing both times in B G (sec. m), the second च is missing in Be D C Ben II U G (pr m)

५ परे H Bu Ben D C U G (pr m), पारे Be G (sec m).

६ इति is missing in all the MSS, which read तन्त्रो, the vivarana runs: द्वादशाहे गते तन्त्रवौष्टौषीति ।

७ Thus Bu G (sec m), सर्वामृचमु० the other MSS

८ Thus Be only, ऽग्नेयीर्ज्ञाच० the other MSS.

- I 70 12 पुरोडाशस्य परिहोम इति ॥ दैवतं परिजुहुयादिति
बौधायनः ^१ 'सखिष्टकृत्कमिति शाल्लौकिः' ॥
- I. 70 14 खिष्टकृतो निर्वचन इति ॥ स्वे स्थाने निर्ब्रूयादिति
बौधायनः ^१ 'स्वे स्थाने निरुच्य कामं तत ऊर्ध्वं निर्ब्रूयादिति
शाल्लौकिर'^२ चो ह स्माहौपमन्यवः पद्भैतानि खिष्टकृतस्थानानि ^५
भवन्तीति ^१ 'तेषु सर्वेषु निर्ब्रूयादिति' ॥
- I. 71 17 अथापाह्वताग्नेर्नष्टारणीकस्य चेति ॥ सूत्रं शाल्लौकेर'^२ चो
ह स्माह बौधायनः कामं नष्टेषु वापह्वतेषु वाग्निषु नाद्रिये-
ताम्याधेयमाधानप्रभृति यजमान एवाग्नयो भवन्ति ^१ तस्य
प्राणो गार्हपत्यो ऽपानो ऽन्वाहार्यपचनो व्यान आहवनीयः ^{१०}
काममुपावरोह्य जुहुयादिति ^१ ॥
- I. 72 3 अग्नीनां विहरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ आधानप्रभृत्येवैते
ऽजस्राः स्युरिति शाल्लौकिः ^१ ॥
- I 72 17 पात्राणां सादन इति ॥ सूत्रं शाल्लौकेर'^२ चो ह स्माह
बौधायनः कूर्चं वा तण्डुषु वा पात्राणि सादयेद^१ पसव्यं^२ दारुणं^३ ^{१५}
दारुं^४ संलीयमानं^५ भवतीति ^१ ॥

^१ G om इति ।

^२ खेष्टः (meaning^१) 118 Bu.

^३ Uncertain reading Bu reads as given in the text, 'सव्यं
दारुणा दारु सधौयः G (sec m), 'सव्यं दारुणा दारु (sec m, दारुणा)
सधौयः U, 'सव्या दारुणा दारुसधौयः Ben II, 'सव्या दारुणा दारुणा
सधौयः Be, 'पसव्या दारुणां दारुसधौयः D C, 'पसव्या दारुणा दारु सधौयः
G (pr m).

दयोर्दोम इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यदि पूर्वा^१
 भेषं नीयादुत्तरया^२ प्रायश्चित्तं कुर्वीत^३ यद्युत्तरा^३ भेषं
 नीयादुभयं^४ भेषकृतः^५ स्यादन्यथा प्रायश्चित्तं कुर्वीतेत्य^६चो ह
 स्माह शालीकिर्यतरा कतरा चिद् भेषं नीयादुभयं^७ भेषकृतः^८
^५ स्यादन्यथैव ततः प्रायश्चित्तं कुर्वीतेति ^१ ॥ १६ ॥

अभिज्वलन इति ॥ सूत्र बौधायनस्य ^{११} गार्हपत्यादङ्गारे-
 णाभिज्वाल्य त्रिः पर्यग्नौ कुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥

वर्त्म कुर्वन्नुदगुदासयतीति ॥ सूत्रः^{१२} शालीकेर^{१३}चो ह
 स्माह बौधायनस्तत्रैव^{१४} त्रिः प्रतिष्ठापयन्निबोदासयेत्त्रय इमे
 १० लोका ^१ एष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठतीति^{१५} ^१ ॥

उन्नयन इति ॥ पूर्णान्वानूचो वेति ^१ पूर्वः कस्यो बौधा-
 यनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥

१ पूर्वा G (sec m), पूर्वी Be, पूर्व्या H Ben U C D, पूर्व्या Bu

२ Emended, नेयादु० H Ben U D C, नेयादु० Be G (sec m)

३ कतरा Be G (sec m), कतरया H Ben U C D G (pr m),
 कतरस्या Bu

४ नेयादु० H Ben Bu U C D G (pr m), नेयादु० Be G (sec m)
 — Thus G (sec m), उदुभयच Bu, उदुभयत्रै Be, उदुभये the other
 MSS

५ घोर (घोरं, घेरि) कृतं Ben H U G (pr m), C D

६ नेयादु० Bu U C D G (pr m), नेयादु० Ben H, नेयादु० G (sec
 m) Be — उदुभय (instead of उदुभयं) H Ben U D C

७ Thus Bu Be, तत्रतत्रैव Ben G U D C, तत्रतत्र H

८ Thus (and cp XX 22) Bu G and U (sec m), श्रामोति H Ben
 C Be, G and U (pr m.), श्रामोति D

- I 73. 20. संमर्श^१ इति ॥ स ह स्नाह बौधायन उभयः संमृशेद्यच्च
स्थाल्याः सुग्तं चेति [॥] सुग्तमेवेति शालीकिः ^१ ॥
- I. 74. 4 अथ जघनेन गार्हपत्यमुपसादयतीति ॥ सूत्रं बौधायन-
स्याग्निनातिहायेति^१ शालीकिः ^१ ॥
- I 74 20. हवन इति ॥ स्वयं व्यवेत्य जुहुयादिति बौधायनो ^१ ॥
यद्यस्य पुत्रो वान्तेवासी वालंकर्मिणः^१ स्यात्स दक्षिणत
आसीनो जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥
- 1b. आहुत्योर्होम इति ॥ पूर्वापरे जुहुयादिति बौधायनः [॥]
प्रष्टी^१ इति शालीकिः ^१ ॥
- I. 75 8 द्विरुपमृज्य द्विर्निमृजेदिति बौधायनः [॥] सकृदुपमृज्य १०
द्विर्निमृजेदिति शालीकिः ^१ ॥
- I 76 2. द्विरङ्गुल्या प्राशोदङ् पर्यावृत्य प्राचीनदण्डया सूचा
भक्षयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्योदौचीनदण्डया भक्षयेदिति
शालीकिः ^१ ॥

१ Thus Bu Be and the vivarana, संमर्शन H Ben G U D C.

२ Thus (and cp XX 8 21 4) Bu G and U (sec m)
०तिहायेति Be, ०मिहायेति Ben G (pr m), ०मिभार्यति H U (pr m
D C corrupt

३ Thus G U (sec. m), वालंकर्मिणः Ben, वालंकर्मिणः H, वालंकर्मणः
Bu, वालंक्षर्माण Be, cp. XX 2 6 12

४ Thus G (sec m) and the vivarana, प्राची H Ben Be U D C,
प्राचीडौ Bu, cp. XX 13: 29 11.

निर्णिज्य सुचं निष्ट्याद्भिः पूरयित्वोदगुद्दिशतीति^१
जघनेन गार्हपत्यमपो निनयतीदमहमग्नौ वैश्वानरे ऽमृतं
जुहोमि स्वाहेत्यचित्यामचिताहुतिमिति वेति ॥ पूर्वः कल्पो
बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^१ ॥

५ आग्निपावमानीभिरुपस्थान इति ॥ स ह स्माह बौधायनः
संवत्सरं यथोपस्थितमाहवनीयमुपस्थाय तत आग्निपावमानी-
भिर्गार्हपत्यमुपतिष्ठेताथ गायत्रीभिरथ द्विपदाभिरथ श्वो
भूते यथायथमित्ये^१ चो ह स्माह शालीकिर्यत्राक् चोर्ध्वं चाग्नि-
पावमानीभ्यस्तेन संवत्सरं यथोपस्थितमाहवनीयमुपस्थाय तत
१० आग्निपावमानीभिर्गार्हपत्यमुपतिष्ठेताथ गायत्रीभिरथ द्विप-
दाभिरथ श्वो भूते यथायथमित्ये^१ वमौपमन्यवो^२ न चास्यात
ऊर्ध्वमाग्निपावमान्य आहवनीयमागच्छेयुर्न गार्हपत्यः^३
स्वाध्यायार्था एवास्यात ऊर्ध्वः स्युरिति^२ ॥ व्याहृतीभिरुप-
स्थाय भर्तु वः^४ शकेयः अद्धा मे मा विगादित्येव ब्रूया-
१५ दित्याञ्जौगविः^५ ॥

५ आग्निःष्विति^५ ॥ स ह स्माह बौधायन आत्मने प्रथम-

१ उदगुद्दिशतीति found only in Bn and G (see m) Be and U (sec m) have instead बहिर् About the constitution of the text of this dvaidham and its meaning I am uncertain

२ All the MSS exc G (see m) om. एवम् ।

३ All the MSS ms शालीकिर्, which in G is effaced,

४ Effaced in G

५ चाशौचिनि MSS.

माशासीताथ जातेभ्यो ऽथ तन्तव इत्य॑त्रो ह स्माह शाली-
किर्जातेभ्य॑ प्रथममाशासीताथात्मने ऽथ तन्तव इत्य॑त्रो ह
स्माहैपमन्यवो ऽजातेखेवात्मने॑ च तन्तवे चेति ॥ काममपि
सायंप्रातराशासीतेत्यौपमन्यवीपुत्रः ॥ २० ॥

I 79 10 पिण्डपितृयज्ञस्य करण इति ॥ स ह स्माह बौधायन ५
आदित एव प्राचीनावीतं कुर्वीत १ स प्राचीनावीत्येव
स्यादा॑ऋतीनाः होमादा॑ऋतौर्ह्यन्यज्ञोपवीतं कुर्वीत १ स
यज्ञोपवीत्येव स्यादा सकृदाच्छिन्नस्य स्तरणात्सकृदाच्छिन्नः
स्तरिष्यन्प्राचीनावीतं कुर्वीत १ स प्राचीनावीत्येव स्यादा
प्राजापत्यायै १ यज्ञोपवीत्येव प्राजापत्ययर्चा गार्हपत्यमुप- १०
तिष्ठेतेत्य॑त्रो ह स्माह शालीकिरादित एव प्राचीनावीतं
कुर्वीत १ स प्राचीनावीत्येव स्यादा प्राजापत्यायै १ यज्ञोपवीत्येव
प्राजापत्ययर्चेदङ्घ्र्यादिति॑ १ ॥

द्वष्णीः५ सकृदुत्पूय सकृदग्राह्य सकृद्विष्कृद्रूपं कुर्या-
दिति बौधायनः ॥ सकृदेवैनान्सुफलीकृतान्कृत्वा पवित्रवत्याः १५
स्थाल्यामोष्य स्थालौपाकः अपयित्वाभिघार्योदञ्चमुद्रामये-
दिति शालीकिः १ ॥

१ The avagtiha given only by G (sec m), to the reading
ऽजातेषु the vivarana also seems to point

२ स्तरिष्य० H Be

३ Thus G (sec m), ०र्चेदद्यादिति Ben H C D G and U (sec.
m), ०र्चेदङ्घ्र्यादिति Bu, ०र्चादङ्घ्र्यादिति Be U (pr m)

४ Effaced in G.

आहुतीनाः होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " नात्र
मध्यमामाहुति जुहुयान्मेघेणमेव तृतीयः स्यादिति
शालीकिः ^१ ॥

सहदाच्छिन्नस्य स्तरण इति ॥ उपनिष्क्रम्याग्न्यगाराद्दक्षिणे
५ पूर्वेऽवान्तरदेशे सहदाच्छिन्नः स्तृणौयाद्दक्षिणतश्चोल्मकमुप-
निदध्यादिति बौधायनो " उत्तरेवैतां दिशमिति शालीकिर्न
चात्रोल्मकमुपनिदध्यादिति ^१ ॥

पिण्डानां दान इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनः परस्तादेवामुतो ऽर्वाचो ऽपसलैः पिण्डान्दद्या-
१० दिति^१ ^१ ॥

आञ्जनाभ्यञ्जने मनसो निऋव^२ इति ॥ पूर्वः कल्पो
बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥^२

पिण्डानामनुप्रहरण इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनो ऽत्रैवैते पिण्डाः परिश्रयीरनुष्किष्टा ह्येते भवन्ति
१५ पितृभिर्भक्ष्यता इति^३ ^१ ॥

अतिशिष्टस्य प्राशन इति ॥ स्वयं यजमानः प्राश्नीया-
दिति बौधायनः " पुत्राय वान्तवासिने वा दद्यादिति

१ पिण्डं दद्यात् MSS exc. G (sec m) .

२ निऋवन G

३ No vikālpa is found in the text proper of Baudh.

४ Thus H Ben C D G (pr m), भक्ष्यता इति Bu, भक्ष्यतस्येति G (sec m.), भक्ष्यतस्येति Bu

शालीकिः " पत्नीं प्राशयेत्प्रजास्यैषा^१ भवतीत्यौपमन्यवो^२
 ऽङ्गुल्या यावन्मात्रमवप्रायायेतरदग्नावनुप्रहरेदित्यौपमन्यवी-
 पुत्रो^३ " भस्मोत्कर उदास्य संप्रच्छादयेदित्याञ्जीगविर^४पो^५
 ऽभ्यवहरेदिति मौद्गल्यः^६ ॥ २१ ॥

I 82 4 आग्रयणस्य तन्त्रसमास इति ॥ नास्ति तन्त्रसमास^१ ५
 आचार्ययोर^२चो ह स्नाहौपमन्यवः सौम्य^३ निरुप्यायेतराणि
 हवींषि निर्वपेदेवमस्य चरुमुखानि^४ हवींषि भवन्तीत्य^५चो ह
 स्नाहौपमन्यवीपुत्रो ऽतिपातादावापिक एव सौम्यः स्यादन्तरेण
 वैश्वदेवं चैककपाल च निर्वपेदित्य^६चो^७ ह स्नाह्याञ्जीगविस्त्री-
 णेतानि^८ हवींषि भवन्ति^९ त्रय इमे लोका^{१०} एष्वेव लोकेषु^{११}
 प्रतिष्ठित^{१२} श्यामाकेनैवास्य प्रस्तरेणैतदाप्तं भवतीति^{१३} ॥

I. 82 6 अज्यानीनां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ पुरस्ता-
 त्स्विष्टकृतो ऽज्यानीरुपजुज्यादिति शालीकिः^२ ॥

1b. आग्रयणहविषां अपण इति ॥ पयसि अपयेदिति
 बौधायनो^३ ऽप्तिविति शालीकिः^४ ॥

१ Thus Ben Be G U D C, प्राजास्यैषा Bu, प्रजास्यैष H

२ सं (before प्रच्छाद०) om H Ben D C U G (pr m)

३ इति ins G and U (sec m), but cp. XX. 18 40 4

४ चरु ins H B²n U C D G (pr m)

५ मुखानि Bu D G (sec m)

६ Thus (निर्वपेद्) Ben H Be U D C, चापयेद् Bu, effaced in G

७ Thus without एष, U C D Ben D G (pr m) and Ke⁴, जीण्यै-
 तानि Be Bu G (sec m)

आग्रयण एककपालस्य^१ करण^१ इति ॥ कुर्यादिति
बौधायनो^{११} न कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥

तन्त्रकरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनः पञ्चदश-
सामिधेनीकाः सुवार्त्तिग्रावाज्यभागवुच्चैर्देवताः^१ कुर्याद्याज-
५ मानमित्य^{११}चो^१ ह स्माह शालीकिः सप्तदशसामिधेनीकाः
सुवृधन्वन्तावाज्यभागवुपांशुदेवताः^१ कुर्याद्याजमानमिति^{११}
॥ २२ ॥ सप्तमः ॥

20. विपरिधान^२ इति ॥ स ह स्माह बौधायन आहवनीये-
नैकेन विपरिधाय^२ प्रव्रजेत्प्रोष्य पुनरागम्य^४ सर्वैर्मन्त्रैराहव-
१० नीयं प्रत्युपतिष्ठेतेत्य^{११}चो^१ ह स्माह शालीकिर्यथोपपन्नमेवाग्नि-
भिर्विपरिधाय^२ प्रव्रजेत्प्रोष्य पुनरागम्य^४ सर्वैर्मन्त्रैरेकैकं
प्रत्युपतिष्ठेतेति^१ ॥

अनुपस्थाय प्रव्रजितस्येति ॥ यत्र स्मरेत्यरोचं तत एनं
नित्येनोपतिष्ठेतेति बौधायनो^{११} न^१ चेत्स्मरेत्प्रोष्य^४ पुनरागम्य^४
१५ नित्येनैवेति शालीकिः^१ ॥

१ कपालकरण H Ben U D C G (pr. m)

२ Thus U Be G (see m), the other MSS या (or य)जमान इति ।

३ परिदान and परिदाय D C

४ गत्य Bu Ben H U G D C, चम्य Be

५ गम्य Bu and the vivarana, चम्य Be, गत्य Ben H G U C, D defective.

६ न चैतत्समं Be Bu G and U (see m), न चेत्समं D C

७ गत्य U H Ben G D C

I 84 9. प्रवसथाङ्गताविति^१ ॥ स ह स्माह बौधायनो यदि कृतं प्रायश्चित्तं स्यान्नाद्रियेत तत्र होतुमथ यद्यकृतं स्यात्तत्रैनां जुहुयादित्य^२ चो ह स्माह शालीकिर्ये प्रत्याम्नातप्रायश्चित्ता भेषाः^३ सुस्तान्वेव तत्र प्रायश्चित्तानि स्युरथ ये ऽप्रत्याम्नात- प्रायश्चित्ता भेषाः^३ सुनैवैनामाद्रियेतेत्य^४ चो^५ ह स्माहौपमन्यवो यदि चैव कृतं प्रायश्चित्तं स्याद्यदि चाकृतं जुहुयादेव तत्र प्रवसथाङ्गतामिति^१ ॥

I. 84 15. विराजक्रमेष्ट्विति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः^१ ॥

I 85 6 अपामाचमन इति ॥ द्विर्मन्त्रेणाप आचामेत्सकृत्तूष्णी- १० मिति बौधायनः^१ सकृन्मन्त्रेणाप आचामेद्विस्तूष्णीमिति शालीकिः^१ ॥

I. 85. 8. साचीकरण इति^२ ॥ स ह स्माह बौधायनः सर्वा एवैता देवताः साक्षिणीः कुर्वीताग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामीत्य^३ अग्निर्यै देवानां व्रतपतिरित्येतदेव^४ नातिमन्येतेति^५ शालीकिः^१ ॥ १५

१ Thus emended, प्रवसथाङ्गता (तौ)विति D C Ben H U (pr. m.), प्रवासादाङ्गताविति U (sec. m.), प्रवसदाङ्गताविति G (sec. m.); प्रवसतो-ङ्गताविति Bu

२ ०चैता MSS

३ भेषा MSS

४ Thus C H Ben G U (pr. m.) D (sec. m.), नैवैनामा० Be, नैमेनामा Bu D (pr. m.), नैवैनानामा० U (sec. m.).

५ साची० Bu H and the vivarana (one copy), साक्षि० Ben Be C D G U and the vivarana (another copy)

६ Thus Bu Ben U G D C, ०देवानातौमन्येतेति H, ०देवानाभि० Be.

कपाले नष्टे भिन्ने वेति ॥ सूत्रमाचार्यथोर^१चो ह
 स्नाहौपमन्यवो मनो ज्योतिर्जुषतां त्रयस्त्रिंशत्तन्त्रव इत्येते
 सुवाङ्मती ऊत्वाथान्यदपि सृजेद्दुर्मा देवाः अप्येत्विति ^१ स एष
 मन्त्रो भवति सं त्वा सिञ्चामि यजुषेति ^१ पथो वाज्यं
 ५ वासिक्तमेतेनैव मन्त्रेण सः सिञ्चेदिति ^१ ॥

आज्यग्रहाणां ग्रहण इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो
 ऽध्वरुरेवोभयैर्मन्त्रैर्गृहीयात्पौरोडाग्निकैश्च याजमानैश्च ^१ याज-
 मानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^१चो ह स्नाह शालीकिरध्वर्यु-
 रेवोभयैर्मन्त्रैर्गृहीयात्पौरोडाग्निकैश्च याजमानैश्च ^१ न याज-
 १० मानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^१चो ह स्नाहौपमन्यवो यथापि
 पौरोडाग्निका मन्त्रा नाभिवर्तन्त^१ एवमेवापि याजमाना
 मन्त्रा नाभिवर्तेरन्निति ^१ ॥

परिधीनां परिधान इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो
 ऽध्वरुरेवोभयैर्मन्त्रैः परिदध्यात्पौरोडाग्निकैश्च याजमानैश्च ^१
 १५ याजमानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^१चो ह स्नाह शालीकिरध्वर्यु-
 रेवोभयैर्मन्त्रैः परिदध्यात्पौरोडाग्निकैश्च याजमानैश्च न याज-
 मानैर्यजमानो ऽनुमन्त्रयेतेत्य^१चो ह स्नाहौपमन्यवो यथापि
 पौरोडाग्निका मन्त्रा नाभिवर्तन्त^१ एवमेवापि याजमाना
 मन्त्रा नाभिवर्तेरन्निति ^१ ॥

१० समिधोरभ्याधीयमानयोर्जपतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
 सर्व एवैषो ऽग्नियोजनो मन्त्रः स्यादिति शालीकिः ^१ ॥ २३ ॥

I. 88. 8. अथ भर्भुवः सुवरित्यग्निहोत्रमेताभिर्व्याहृतीभिरुपसादये-
दिति ॥ स एवमेव संवत्सरेसंवत्सर इति सूत्रः५ ग्राहीकेर^१चो
ह स्माह बौधायनो यस्याः५ रात्र्यामादित उपसादयेत्संवत्सरे
पर्यवेते तस्यामुपसाद्य न तत ऊर्ध्वमाद्रियेतेत्य^१चो ह स्माहौ-
पमन्यवो ऽभ्यारूढः खल्वस्यैव^१ संवत्सरो भवति ^१ यस्याः ५
रात्र्यामादित उपसादयेत्संवत्सरे पर्यवेते या ततः पूर्वा रात्रिः
स्यात्तस्यामुपसाद्य न तत ऊर्ध्वमाद्रियेतेति ^१ ॥

I. 88 11 दर्शपूर्णमासावालभमान एताभिर्व्याहृतीभिर्हवौः५य्यासाद-
येदिति ॥ स एवमेव संवत्सरेसंवत्सर इति सूत्रः५ ग्राहीके-
र^१चो ह स्माह बौधायनो यस्यां पौर्णमास्यामादित आसा- १०
दयेत्संवत्सरे पर्यवेते तस्यामासाद्य न तत ऊर्ध्वमाद्रियेतेत्य^१चो
ह स्माहौपमन्यवो ऽभ्यारूढः खल्वस्यैव^१ संवत्सरो भवति ^१
यस्यां पौर्णमास्यामादित आसादयेत्संवत्सरे पर्यवेते या
ततः पूर्वा पौर्णमासी स्यात्तस्यामासाद्य न तत ऊर्ध्व-
माद्रियेतेति ^१ ॥

१५

I 88. 15 चातुर्मास्यान्यालभमान एताभिर्व्याहृतीभिर्हवौः५य्यासादये-
दिति ॥ स एवमेव संवत्सरेसंवत्सर इति सूत्रः५ ग्राहीकेर^१चो
ह स्माह बौधायनो यस्यां पौर्णमास्यां वैश्वदेवहवौः५य्यासादये-

१ एवं (एवः) instead of एव Be G U C D Bu, the passage is missing in H Ben.

२ एव Be H Ben U, एवं Bu D G C.

त्संवत्सरे^१ पर्यवेते तस्यां^१ वैश्वदेवहवीऽध्यासाद्य^१ न तत्
ऊर्ध्वमाद्रियेतेत्य^१चो ह स्माहौपमन्यवो ऽभ्यारूढः खल्वस्यैव^१
संवत्सरो भवति^१ यस्यां पौर्णमास्यां वैश्वदेवहवीऽध्यासादये-
त्संवत्सरे पर्यवेते या ततः पूर्वा पौर्णमासी स्यात्तस्याः शुना-
५ सीरीयहवीऽध्यासाद्य न तत् ऊर्ध्वमाद्रियेतेति^१ ।

व्याहृतीनां धान इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शालीकेः^१ ॥

प्राग्नीचे ऽवदीयमाने जपतीति ॥ सूत्रं^२ मैत्रेयस्या^१या-
चार्ययोः^२ प्राग्नीचे ऽवदीयमाने जपत्यग्निर्मा दुरिष्टात्पातु
१० सविताघ्नः सादिति^१ ॥

यजमानभागे यो मे ऽन्ति दूरे ऽरातीयति तमेतेन
जेषमिति ॥ सर्व एवैष स्त्रिष्टकदनुमन्त्रणो मन्त्रः स्यादि-
त्यौपमन्यवः^१ ॥

वेदे यजमानं वाचयतीति ॥ सूत्रं^२ शालीकेर^१चो ह
१५ स्माह बौधायनो वेदे यजमानं वाचयति वेदो ऽसि वित्ति-

१ In G this passage has been changed in the following way
‘सादयेदिति स संवत्सरे पर्यवेते तस्या शुनासीरीयहवीध्यासाद्य’, in U it runs
‘सादयेत्संवत्सरे पर्यवेते तस्यां पौर्णमास्या शुनासीरीयहवीध्यासाद्य’, possibly G
and U are right in reading (1 1) शुनासीरीय० instead of वैश्वदेव० ।

२ एवं Ben G

३ Thus Bu G (see m.), सूत्रमामैत्रेयस्याथ० the other MSS.

रसि विदेधेति^१ यद्यद्वाद्यस्याभिधायेतस्य^२ नाम गृहीया-
त्तदेवास्य सर्वं वृक्ष इति^३ ॥

अथ यदि यजमानः सुरापो वा भवति प्रवसति वेति ॥
स ह स्माह बौधायनः प्रवसतः प्रस्तरेणैवास्य सह यजमान-
भागमनुग्रहरेड्नुवायै वाज्येन पर्युपस्तीर्य जुह्वामवधाय जुहु- ५
यात्प्रस्तरभूयं^४ यजमानभागो गच्छतीत्य^५चो^६ ह स्माह
शालीकिरादित एव न सुरापेण सःसृज्येत^७ चेत्यसृज्येत
मन्त्रानु हैनं वाचयेत्किमु भवान्न^८ भवयेदिति^९ ॥ भवयेच्चैव
भवानित्यौपमन्यवः^{१०} ॥

I. 93 7. आदित्यस्योपस्थान इति ॥ उपनिष्क्रम्याग्न्यगारादादित्य- १०
सुपतिष्ठेतेति बौधायनो^{११} ऽचैव तिष्ठन्निति शालीकिः^{१२} ॥

पौर्णमास्यासुपवेषस्य करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^{१३}
न कुर्यादिति शालीकिः^{१४} ॥

I. 94 9. व्रतविसर्ग इति ॥ मन्त्रेणाप आचम्य मन्त्रेण व्रतं विसृजे-
तेति^{१५} बौधायनस्त्वं^{१६}णीमप आचम्य मन्त्रेण व्रतं विसृजेतेति १५
शालीकिर^{१७}पवेषेण चरित्वा व्रतं विसृजेतेत्यौपमन्यवः^{१८} ॥

१ यद् twice in Bn G (sec m), once in the other MSS.

२ ०द्यं U Bu G (sec m), भागं Ben H C D G (pr m.), Be uncertain

३ नृगच्छती G (sec m.).

४ भवानभक्त० Bu, भवान्भक्त० Be

५ Here and *infra* only Be has the medium, the other MSS. have the active.

12. यज्ञस्य पुनरालम्भं जपतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्त्रीहवनीय-
मेवैतेन यजुषोपतिष्ठेतेति शालीकिः ^१ ॥ २४ ॥ अष्टमः ॥

7 1. अथातः पशुबन्धं व्याख्यास्यामः ॥

स ह स्माह बौधायनः सोपवसथा दृष्टिपशुबन्धा इति ^१

५ सोपवसथा^१ वा^२ सद्योयज्ञा^३ वेति^४ शालीकिः ^१ ॥

दृष्टिकरण इति ॥ पशौपशावेवाग्नेयेनाष्टाकपालेन यजे-
तेति बौधायनो ^१ बभ्रुकृष्णं चैवैतदजवशायां^२ च दृष्टं
भवतीति शालीकिः ^१ ॥

स्फ्यो यूपो भवतीति ॥ स्फ्यप्रकार^३ एवायं चषालवान्यूपो
१० भवतीति बौधायनो^४ ^१ ऽस्फ्य^५ एवायमग्न्यगारिको ऽचषालो
यूपः स्यादिति शालीकिः ^१ ॥

विशाखो यूपो भवतीति ॥ ऊर्ध्वं^६ रशनाकालाद्दे^७ शाखे
चतुरश्रे चतुरअचषाले^८ स्थातामथेतरो ऽष्टाश्रियूपः स्यादिति

१ Thus G (sec. m) and Bu (the last MS reading, however, °यज्ञो), सोपवसथासद्योयज्ञाचेति Ben U D C, सोपवसथायोवासद्योयज्ञाचेति H, सोपवसथौ सद्योयज्ञाचेति Be, cp Rudradatta on Āp. VII 6 3

२ °दजवशा° Bu G (pl m), °दजावशा° Ben U C D G (sec m), °दप्रवशा° Be, °दंजावशा° H

३ स्फ्यप्रकार G D, स्फ्यप्रकार C.

४ Thus Be (without, however, the avagraha), °धायन (or नः) the other MSS

५ °कालाद्दे MSS

६ Thus Be, चतुरशेरचषाले H, चतुरश्रे (चे)चषाले the other MSS

बौधायनः " शाखैवेयमचषाला स्यादथेतरो ऽष्टाश्रियूपः
स्यादिति शालीकिः ' ॥

I. 107 6. सक्तुकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " व्रीहीणामपि
कुर्यादिति शालीकिः ' ॥

I. 107 8. षड्भुतुर्हाम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपवसथ एव षड्भुतारं ५
जुहुयादिति शालीकिः ' ॥

I 107 10. यूपोक्त्यै हवन इति ॥ सूत्रं शालीकेर'चो ह स्माह
बौधायन आज्यं चारणी चादाय यूपस्थान्तिके ऽग्निं मथित्वा
यूपोक्तं जुहुयादिति ' ॥

I 108 4. आब्रह्मनस्याभिहीम इति ॥ सूत्रं शालीकेर'चो ह स्माह १०
, बौधायन एवमेव जुह्वामन्तर्धाय हिरण्यमभिजुहुयादनस्यते
शतवल्गो विरोह स्यादेति ' सहस्रवल्गो वि वयं रुहे-
मेत्यात्मानं प्रत्यभिमृशीताथोदकं^१ स्पृशेदिति ' ॥

^I I. 108. 12. यूपस्थावाहन इति ॥ यः प्राङ् वोदङ् वा पथेत तमावा-
हयेदिति बौधायनो " यां^२ कां^२ चिद्दिशमभि पथेताव्यापन्न- १५
श्चेत्यादावाहयेदेवेति शालीकिः ' ॥

I 108 13 वेद्यै करण इति ॥ सूत्रमौपमन्यवौपुत्रस्यो'चो ह स्माह
बौधायनो रथसंमिता स्याद्रथाक्षेण पश्चात्तिरश्चौ रथेषया

१ Thus (and cp Vol I, p 108, 7, medium ') Bu G (sec m),
•न्दशती• Be, •न्दशेदि• the other MSS

२ यांकांचिदिशमं G (sec. m).

प्राची रथयुगेन^१ पुरस्तात्तिरश्च्युत्तरयुगेनोत्तरनाभिरिति^२ ॥
चक्षुर्निमिता वा स्यात्सर्वतो वा दशपदा विराट्संपन्नेति^३
शालीकिः^४ ॥ २५ ॥

३ चात्वालस्य परिलेखन इति ॥ सूत्रः शालीकेर^५चो ह
५ स्माह बौधायन एवमेव परिलिखन्वाह्यतः^६ पुरस्ताच्चोत्तरत-
श्चालिखेदिति । ॥

लोकाग्नीनाः हरण इति ॥ सूत्रः शालीकेर^५चो ह
स्माह बौधायन उत्तरवेद्यामाग्नीध्रमुपवेश^७ ततो लोकाग्नी-
न्दरेदित्युद्देशादेव लोकाग्नीन्दरेदित्यौपमन्यवः^८ ॥

१० उत्तरवेद्यै परिमाण इति ॥ सूत्रः शालीकेर^५चो ह स्माह
बौधायनो रथसंमितायामेव धौरेयशम्यया परिमिमौत^९
नाच मध्यमा वेदिर्भवतीति^१ ॥

आख्यातं यूपावटस्य परिलेखनम् ॥

१ ०युगेण Bu

२ उत्तरयुगेण all the MSS. (exc U sec m.) and the vivarana

३ Thus G, विराट्संमिनेति U (sec. m.), विराट्संपन्नेति H Ben D Be
CU (pr m.), विराट्सन्नेति Bu

४ Thus Be DC, ०लिखचाह्यतः H, ०लिखवाह्यतः Ben; ०लिखेवावाह्यतः
Bu; ०लिखेत्वाह्यतः G (sec m) U

५ Thus Bu and a bhāṣya in the Bombay MS class I B 5, ०भ्रमु-
पविश्य Be, ०भ्र उपविश्य Ben HUDC; ०भ्र उपविश्य G

६ Thus Bu G (pr. m.), ०मिमौते the other MSS.

I 110 1 उत्तरवेद्या अलंकरण^१ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] पूर्व-
द्युरेवोत्तरनाभि परिनिस्तिष्ठेदिति शालीकिः ^१ ॥

I 110 13 स्फेनाग्नौघ्रो निघ्नन्वेति होतुः पदानीति ॥ सूत्रं
शालीकेर^१चो ह स्माह बौधायनः पदात्पद पाऽसूनुपसं^१हृत्य^१
तानुत्तरेणोत्तरनाभिमतिकिरेदिति ^१ ॥

I 110 16 उत्तरवेद्यै प्रोक्षण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनो मन्वानुदिशं चैनां प्रोचेन्मन्वानुलोकं चेति । ॥

I 110 20 अतिशिष्टानां निनयन इति ॥ वेद्यै दक्षिणेऽ^१ष्टे निनये-
दिति बौधायन [॥] उत्तरवेद्या इति शालीकी [॥] रथसंमि-
तायामेव दक्षिणम^१समुपनिनयेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥

I 111 1 उत्तरवेद्यै व्याघारण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] प्रत्य-
नीकेष्वेनां^१ व्याघारयेदिति शालीकिर^१क्षण्यैव व्याघारयन्मध्ये
ऊल्लोत्तरम^१समभिजुहुयादित्यौपमन्यवः ^१ ॥

I 111 11 इध्मस्य निधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ॥ दृष्णीमेवेध्मं
निदध्यादिति शालीकिः ^१ ॥

I 111 14. अध्वराहुतीनां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] चत्वारि
चतुर्गृहीतानि जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥

I. 112 11 पृषदाज्यग्रहणै संमार्जनसादन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥]

१ •कार Bu Be

२ •ननुपसंहृत्य Be, •नपसंहृत्य GU (sec. m.), •मुपसंहृत्य Bu H Ben U
(pr. m) DC

३ पृष्वनीके• Bu Ben HC, पृष्वनीके• Be; पृष्वनीके• D; प्रत्यनीके•
GU, the vivaraṇa and the bhāṣya

लभेतौपम्यते^१ संमार्जनसादने इति • शालीकि^१नं संमृजेदित्यौपमन्यवः^१ ॥

112 13. पृषदाज्यस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ हृदयान्तेन गृहीयादिति शालीकिः^१ " सः सृज्याज्यं च दधि चैतैः पञ्च-
५ भिर्गृहीयादित्यौपमन्यवो^१ " ऽत्रो ह स्माहौपमन्यवीपुत्रस्तृष्णीं^१ द्विरुपस्तौर्यं सर्वैर्मन्त्रैर्दधानीय तृष्णीं द्विरभिघारयेदिति^१ ॥

पृषदाज्यस्य प्रायश्चित्तकरण इति ॥ ग्रहणादग्रा^१चरणा-
दत्रैवास्^१ प्रायश्चित्तं कुर्वीतेति बौधायनः^१ " सादनादग्रा^१
चरणादत्रैवेति^१ शालीकि^१नं तु वृषितमात्रं^१ इत्यौपमन्यवः^१ ॥

113 7 १० यूपस्य प्रचालन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ तृष्णीमेव
यूपं प्रचालयेदिति शालीकिः^१ ॥

113 10 यूपस्य प्रोक्षण इति ॥ स ह स्माह बौधायनः स्वरश्रुतिं
मैत्रावरुणदण्डं यूपशकलं^१ द्विरण्यमुदपात्रमित्येतत्सन्निधाय
यूपं प्रोक्षेदित्येव यूपेन यूपसंयोजनानि प्रोक्षेत्यशुना पशु-
१५ संयोजनानीति शालीकिः^१ ॥

१ Thus the vivarana, •तौपम्यते Bu, तौपम्यतः the other MSS, cp Kāty. V 4 28

२ Or are we to write •दग्राचरणा•^१ The meaning of this passage is not clear to me

३ यत्र effaced in G.

४ Meaning and reading uncertain, वृषतिमात्र इ० G (see m) and the bhāṣya, वृषतिमात्रे the vivarana, वृषतपात्र इ० Bu, वृषतिमात्र इ० Be, पतिमात्रमि० Ben HCDG (pr. m.), पतिमात्र० U.

- I. 113. 18. यूपस्य परिक्रमण^१ इति ॥ दक्षिणेनेति बौधायन^२
उत्तरेणेति शाल्मीकिः^३ ॥
- I 114. 2 यूपस्याञ्जन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्याग्निष्ठामेवेति
शाल्मीकिः^४ ॥
- उदपाचस्थोपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति ५
बौधायनो^५ यथोपपादमिति शाल्मीकिः^६ ॥
- I 114 16 यूपस्य परिव्ययण इति ॥ त्रिरेव मन्त्रं ब्रूयात्तिः कर्मा-
वर्तयेदिति बौधायनः^७ सप्तदेव मन्त्रं ब्रूयात्सप्तहत्कर्मैति^८
शाल्मीकिः^९ ॥
१७. नाभिदन्ने परिव्ययतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१०} मध्यदेशे १०
इति शाल्मीकिः^{११} ॥ २६ ॥
- I. 114 21. स्वरोरवगूहन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्याग्निष्ठां प्रतीति
शाल्मीकिः^{१२} ॥
- I. 115. 2 पशोरुपाकरण इति ॥ सूत्रमौपमन्यवौपुत्रस्यात्रो ह स्माह
बौधायन एवमेवोपाकुर्यान्न तु जोषयेदिति^{१३} जोषयेच्चैव जुहु- १५
याच्चोपाकरणायेति शाल्मीकिर^{१४}त्रो ह स्माहौपमन्यव एवमेवेनं
पुरस्तात्प्रत्यगावृत्तं^{१५} बर्हिर्भ्यां च स्रचशाखाया चाभिषेधेदेतस्यां^{१६}
च स्रचशाखायाः हृदय निधायावद्येदिति^{१७} ॥

१ Thus Ben HDCUG (pr m) and the vivarapa, °क्रम G (sec m), °क्रम Bu Be

२ ब्रूयात्तिः कर्मैति G (sec. m.)

३ Thus DGU, °वर्त Bu, °वृत्त the other MSS.

४ Thus H Ben DCB, G (pr m) and the vivarapa, °भिषेधेदे G (sec. m), °भिषेधेदे U; B has a lacuna.

अरण्योः समञ्जन इति ॥ सूत्रः५ शालीके^१रत्रो ह स्माह
बौधायनो ऽग्नेर्जनित्रमसीति शकलमाददौत^१ वृषणौ स्थ
इति दूर्वे^१ वा शकले वा^१ निदध्यादु^१र्वशसीत्यधरारणिमा-
ददौत^१ पुरुरवा इत्युत्तरारणिमथैने आष्यस्थाल्याः५ समज्य^१
५ दृतेनाक्ते वृषणं दधातामिति समवदध्यादिति^१ ॥

पशुरगनाया आदान इति ॥ मन्त्रेणाददौतेति बौधा-
यनस्त^१ष्णीमिति शालीकिः^१ ॥

पशोरभिधान इति ॥ सूचं बौधायनस्य^१ ग्रीवायामेवा-
भिदध्यादिति^१ शालीकिः^१ ॥

. १० पशोर्नियोजन इति ॥ सूचं बौधायनस्य^१ यूप एव पशुं
नियुञ्ज्यादिति शालीकिः^१ ॥

पशोः प्रोक्षण इति ॥ तृष्णीः५ सः५ स्त्रुताभिरङ्गिः प्रोक्षे-
दिति बौधायनः^१ कमण्डलुभिरिति^१ शालीकिः^१ ॥

पशोः समञ्जन इति ॥ सूत्रः५ शालीके^१रत्रो ह स्माह
१५ बौधायनो ललाटे सुचं प्रतिष्ठाप्यानुच्छिन्दन्कर्षदा दक्षिणायै
श्रोणेरिति^१ ॥

१ पूर्व Be Ben U (pr m)

२ बानुनिदध्या Be U (sec m).

३ Thus HD, समज्य U Ben, समज्य C, समज्याद् Be, समनक्ति Bu G (sec m)

४ Thus G and U (sec m) and the vivarana, ग्रीवायामेनमभि the other MSS

५ Thus D Bu, कमण्डलभि GUC (sec. m.), कमण्डलभि the other MSS

स्वरश्नस्योत्पादन इति ॥ यूपः स्वरश्नमुत्पादयेदिति
बौधायनः " पशुरिति शालीकिस्तन्मित्र्यौपमन्यवो " देवते-
त्यौपमन्यवौपुत्रः ॥ २७ ॥ नवमः ॥

I 116 13. अत्याश्रावण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " सोम एवात्या-
श्रावयेदिति शालीकिः ^१ ॥

I. 117 2 पशोः समञ्जन इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यथा^१
समञ्जान्न^२ तथा^३ विशस्यान्न^३ त्वेतथा^३ श्रुतस्यावचेदिति "
यथोपपादमिति शालीकिः ^१ ॥

I. 117 4. पशोः पर्यग्निकरण इति ॥ सहश्रामित्रं पर्यग्निं कुर्या-
दिति बौधायनो " यदन्यच्छामित्रादिति शालीकिः " पशुं १०
चाज्यानि चेति राशीतरः " पशुमेवेत्यौपमन्यवः ^१ ॥

I 117 6. अपात्यानां होम इति ॥ स ह स्माह बौधायन एकं
प्रथमे पर्याये जुहुयाद्दे मध्यमे द्वे उत्तमे इति " यथोप-
पादमिति शालीकिः ^१ ॥

I. 117 12. उपप्रेषाश्रावण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " नाश्रावये- १५
दिति शालीकिः ^१ ॥

I. 117. 17. पशोर्निहनन इति ॥ प्रतीचीनग्निरसमुदौचीनपादमिति

१ यथा and तथा (instead of यथा and तथा) some of the MSS

२ समञ्जानया Bu

३ विशस्यां all, विशसनं न कुर्यात् the vivarana, cp Āp VII 14.
13 and Bhāradvāja VI 11 या चक्ष्मा धारा तथा पशुं समनक्ति तथैव
इविषः श्रुतस्यावच्यतीत्यस्या विशस्ति यथाकामौ विशसन इत्यपरम् ।

बौधायन " उदीचीनशिरसं प्रतीचीनपादमिति शालीकिः "
 प्राचीनशिरसमुदीचीनपादमित्यौपमन्यवः ^१ ॥

पशुरग्ननाया उदसन इति ॥ चात्वाले रग्ननामुदस्येदिति
 बौधायनो " ऽङ्गिरभ्युक्ष्यामचर^१ इति शालीकिः ^१ ॥

५ पत्न्या उदानयन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
 बौधायनो ऽनर्वा प्रेहीत्येनां प्रणयेदथैनामादित्यमुदीक्ष्यानर्वा
 प्रेहीत्येव प्रणयेदिति ^१ ॥

अपामवेक्षण इति ॥ उपरिष्ठाच्चात्वालस्यावेचयेदिति
 बौधायनः ^१ पार्श्वतः पशोरिति शालीकिः ^१ ॥

१० बर्हिषः समञ्जन इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
 बौधायनस्तथाक्रमेवेतरस्यादितरत एवैनदक्का निरस्येद्रचसां
 भागो ऽसीत्यथोदकं सृष्टेदिति ^१ ॥ २८ ॥

वपायाः प्रदान इति ॥ आज्यसुवा वा स्युर्हिरणं वा^१
 द्वितीये चतुर्थे चेति ^१ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥

१५ पशुपुरोडाशस्य निर्वपण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
 पशुमालभ्य पुरोडाशं निर्वपेदिति शालीकिः ^१ ॥

पशोः प्रच्यावन इति ॥ हृदयजिह्वे^१ प्रच्यावयेदिति
 बौधायनो " हृदयमेवेति शालीकिः ^१ ॥

१ हिरभ्युक्ष्या H Ben DCG (p1 m)

१ Found only in G and U (sec m) and the vivaraṇa, cp. also
 Rudradatta on Āp VII. 20 9

१ हृदयं जिह्वा Bu G and U (sec. m) Keś, हृदय जिह्वे U (pr m.);
 हृदयजिह्वा D

I 121 10 हृदयस्य अपण इति ॥ सूत्रं गालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनः शूलपाकमेवैनच्छ्रपयेद^२ैव हृदयशूलं परिनिस्तिष्ठे-
दुपरिष्ठाच्च मन्त्रेणोपसृशेदिति^३ ॥

I 116. I 121 13 पशुपुरोडाशस्येडाया अवदान इति ॥ सूत्रं गालीकेर^१चो
ह स्माह बौधायनो निरवदायेवास्य स्विष्टकृतमिडामवचेदेव^४ ॥
सवनीयानामिति^५ ॥

I 117 I 122 2 इडसूनस्य करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^६ बर्हिष्येव
सूत्रशाखायां हृदयं निधायावचेदिति गालीकिः^७ ॥

I 11' I 122 3. पशोः संवदन इति ॥ सूत्रं^८ गालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनः^९ पृष्ठाभिक्रामेत्यूषा^{१०} मा पशुपाः पालिति^१ द्वितीयं १०
पृष्ठाभिक्रामेत्यूषा^{११} मा प्रपथे पालिति^१ तृतीयं पृष्ठाभिक्रामे-
त्यूषा^{१२} माधिपतिः पालिति^१ ॥

I 11' I 122 9 पशोरभिघारण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१३} पृषदाज्येन
हृदयमभिघार्याज्येनेतराण्यभिघारयेदिति गालीकिः^{१४} ॥

I 117 पशोरासादन इति ॥ पञ्चहोत्रासादयेदिति बौधायन- १५
सू^{१५}णीमिति गालीकिः^१ ॥

I 117 I 122. 17 पशोरवदान इति ॥ स ह स्माह बौधायनो हृदयस्य

१ मन्त्रेणोपः स्यु० G (sec m) U Bu, मन्त्रेणाय (पः) स्यु० Be G (pr. m.)
DC Ben H (मन्त्रेणोपस्यशंसत् the vivarana).

२ प्रथमं ins DC.

३ Thus Bu G (sec. m), ०त्तिक्रामे० U Be Ben H; ०निष्क्रामे० DC,
but cp. Āp. VII. 23. 6 अभिप्रव्रजति with Rudradatta's remark.

जिज्ञाया वचस इत्येतेषामेवानुपूर्वमवद्येत्तृतीयं^१ चात्रावदानं
पञ्चावत्तिनां कुर्यादित्यत्रो ह स्माह शालीकिः सर्वेषामे-
वानुपूर्वमवद्येन्न चात्र तृतीयमवदानं पञ्चावत्तिनां कुर्या-
दिति^१ ॥ २६ ॥

123 9. ५ पशोः संमर्शन इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभ-
यानि^१ संमृशेद्येभ्यश्चावद्येत्सुगगतानि चेति^१ सुगतान्येवेति
शालीकिः^१ ॥

123 13 कुम्भतः श्रीणातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ समस्तेनैवास्य
पार्श्वेन वसाहोमः श्रीणीयादिति^२ शालीकिः^१ ॥

123 16. १० पशोः प्रतिपरिहरण इति ॥ प्रतिपरिहरेदिति^३ बौधा-
यनो^१ न प्रतिपरिहरेदिति शालीकिः^१ ॥

123. 17 अत्याक्रमण इति^४ ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ जघनेनोत्तर-
वेदिं परिक्रम्याश्चावद्येदिति शालीकिः^१ ॥

124 4. दिशां प्रतीज्याया इति ॥ सूत्रं शालीकिर^१चो ह स्माह
१५ बौधायनः पुरस्तादनस्यतेः समान्यो दिशः प्रतियजेद्दिशे
स्वाहेति^१ ऊत्वोपतिष्ठेत्^५ स्वाहा दिग्भ्यो नमो दिग्भ्य इति^१ ॥

१ एतेषाम् Bu G (sec m), एषाम् the other MSS

२ Thus Bu G (sec m), सर्वाणि the other MSS

३ श्रीणीयादिति Bu, श्रीणातीति the other MSS

४—५ The words प्रतिपरि . . . क्रमण इति left out by all the MSS
exc. Bu and G and U (sec m)

५. नतिष्ठते MSS.

- I I. 124 7 वनस्पतेश्चर्याया इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{११} पृषदाज्या-
चतुर्गृहीतेन चरेदिति शालीकिः ^१ ॥
- I 124 13 वनिष्ठोराधान इति ॥ षडवत्तः संपादयेदिति बौधा-
यनः ^{११} सकलमेवेति शालीकिः ^१ ॥
116. I I. 124 18 औपयजेद्विति ॥ सूत्रः शालीकेर^{११}चो ह स्माह बौधायन ५
आहवनीयादेवोदीचो ऽङ्गारान्निर्वृत्य तेषूपयष्टोपयजेदिति ^१ ॥
- I 11. I I. 125 2. गुदहतीय इति ॥ एकादशधा ह्रलोपयष्टोपयजेदिति
बौधायनो ^{११} ऽपच्छेदमिति ^१ शालीकिः ^{११} समस्तमेवैनमनु-
प्रहृत्य ^१ सर्वैर्मन्त्रैरनुमन्त्रयेतेत्यौपमन्यवः ^१ ॥
- I. 11 I 125 4 अथ बर्हिषि हस्तौ निमाष्टीति ॥ सूत्रं बौधायनस्यापो १०
ऽयस्मा ^१ अचानयेयुरिति ^१ शालीकिः ^{११} ॥ ३० ॥
- I. 11 I 125 6 खरोर्होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{११} चतुर्गृहीते ऽवधाय
जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥
- I 125 10 पत्नीनां संयाजन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्याज्येनैव ^{११}
पत्नीः संयाजयेदिति शालीकिः ^{११} ॥ १५

I
11. १ ऽपच्छेदमिति Ben, with प the other MSS and the vivarana cp.
XX 12 26 12, XXII 15 s. f.

१० मेवैतमनु Bu G (sec m), ०मेवैतदनु H Ben Be CDUG
(pr m)

११ आस्मा अचानये G (sec m) Ben, आस्मा अचानये CD, आयस्मा
अचानये Bu, यस्मा अचानुनये H, लचानये Be, अस्मा अचानये U

११ आचार्ययोः instead of बौधायनस्य and औपमन्यवः instead of शालीकिः
G (sec. m).

उत्तानायै जाघन्यै देवानां पत्नीर्यजति नीच्या अग्निं
गृहपतिमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सर्वमेवैतदुत्तानायै
जाघन्यै कुर्यादिति शाल्लौकिः ^१ ॥

उत्तानायै जाघन्यै होत्र इडामवद्यति^१ नीच्या^२ अग्नीधे^२
^५ षडवत्तमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सर्वमेवैतदुत्तानायै
जाघन्यै कुर्यादिति शाल्लौकिः ^१ ॥

फलीकरणहोमस्य करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^१
न कुर्यादिति शाल्लौकिः ^१ ॥

ध्रुवाया आप्यायन इति ॥ स ह स्नाह बौधायन उभावेव
^{१०} ध्रुवामाप्याययेतामध्वर्युश्च यजमानश्चेत्यध्वर्युरेव ध्रुवामाप्याय्य
समिष्टयजूंषि जुहुयादिति शाल्लौकिः ^१ ॥

समिष्टयजूषां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ त्रीणि
चतुर्गृहीतानि जुहुयादिति शाल्लौकिः ^१ ॥

हृदयशूलस्योदासन इति ॥ कुर्वीताञ्च समिन्नाश्च दुर्मिन्ना-
^{१५} ष्वेति बौधायनो ^१ न कुर्वीतेति शाल्लौकिः ^१ ॥

समिधां करण इति ॥ सर्व एवाद्राः सपत्नाशाः कुर्वीर-
ञ्जिति बौधायनो ^१ यजमानश्चैव पत्नी चेति शाल्लौकिः ^१ ॥

बर्हिषः पर्युपोषण इति ॥ वेद्यै दक्षिणे ऽऽसे पर्युपोषे-
दिति बौधायन ^१ उत्तरवेद्या इति शाल्लौकिः ^१ ॥

^१ Thus G (sec m), इडा समवद्यति the other MSS

^२ नीच्याग्नीधे Bu GDC, नीच्याग्निधे H Ben U.

- I I 126 16. सक्तुहोमस्य करण इति ॥ चोन्सक्तुहोमान्कुर्यादिति
बौधायन ॥ एकमेवेति शाल्लौकिः ॥ प्रदाव्य एव सक्तुहोमेन
चरेदित्यौपमन्यवः १ ॥
- I I 116 I I 127 6
III 54 10. आख्यातं देवतानामुपस्थानम् ॥
- I 127 8 यूपस्योपस्थान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योह्वनीयमेवैतेन ५
- I 11 यजुषोपतिष्ठेतेति शाल्लौकिः १ ॥
- I 127 10 समन्वानयन १ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ॥ नाद्रिघेतेति
शाल्लौकिः १ ॥
- I 11 I 127 13. पूर्णाहुत्यै करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ॥ न
कुर्यादिति शाल्लौकिः १ ॥ १०
- I 127 14. दक्षिणायै दान इति ॥ धेनुं वानद्वाहं वा दद्यादिति
I 11 बौधायनो ॥ ऽन्यद्वैकधनमिति शाल्लौकिरन्यद्वैकधनमिति
शाल्लौकिः १ ॥ ३१ ॥ दशमः ॥

॥ इति विश्वः १ प्रश्नः ॥

11

I

11

१ Thus B u HGUC and the vivarana, समन्वायन B u, समन्वा-
नयन Be, समन्वायन D

२ On the praśna-number cp Preface to Vol. II, p. 11

अथातश्चातुर्मास्थानि व्याख्यास्यामः ॥

स ह स्माह बौधायनो यावज्जीवप्रयुक्तान्येव चातुर्मास्थानि
स्युरन्तर्भिथुनानि ^१ प्रथमे त्वेव संवत्सरे व्रत चरेदित्यत्रो ह
स्माह शालीकिः सांवत्सरिकाण्येव खलु ^१ चातुर्मास्थानि ब्रह्म-
५ चर्यवन्ति भवन्तीति [॥] यथाप्रयोगमित्यौपमन्यवः ^१ ॥

पयसां मन्त्रामन्त्र इति ॥ उभये सायंप्रातर्दोहा मन्त्रवन्तः
स्युरिति बौधायनसूत्रणीका इति शालीकिरत्रो ह स्माहौप-
मन्यवो यत्प्राक् सोमेज्यायै चातुर्मासिकानि पयांसि तूष्णी-
कानि स्युरथोर्ध्वं ^२ सोमेज्यायै मन्त्राग्लभेरन्नित्यत्रो ^३ ह
१० स्माहञ्जीगविः पञ्चैवैतानि पयांसि मन्त्रवन्ति भवन्ति ^४
दर्शपूर्णमासयोर्मैत्रावरुणामिचायां दाद्याण्यज्ञे कौण्डपा-
यिन्ये सौत्रामण्यामिति ^१ ॥

वैश्वानरपार्जन्ययोः ^५ करण इति ॥ कुर्यादिति बौधा-
यनो [॥] न कुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥

१५ फाल्गुन्यां वा चैत्र्यां वा पौर्णमास्यां विश्वेभ्यो देवेभ्यो
वत्सा अपाकृता भवन्तीति ॥ सूत्रं बौधायनस्योद्गयन आप्र-
र्यमाणपक्षस्य पुण्याह इति शालीकिः ^१ ॥

१ Om H Be

२ Thus H Ben Be G (pr m) U DC Keś, स्युरत ऊर्ध्व Bu, अथ
effaced in G

३ Thus Bu, संचां G, संचा the other MSS

४ भवन्तीति Bu Be G (sec m)

५ Thus U (sec m), पार्जन्यायाः the other MSS.

I I. 128. 7 प्रसूमय^१ प्रस्तरमिति^१ ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ सर्वमेवैतद्वर्हिः
प्रसूमयः^१ स्यादिति शालीकिः^१ ॥

I. 128 12 पञ्चहोतुर्होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपवसथ एव पञ्च-
होतारं जुहुयादिति शालीकिः^१ ॥

11 I I 131 5 प्रयाजानामनुमन्त्रण इति ॥ चतुरश्वतुर्भिरनुमन्त्र्य^१ पञ्चमे- ५
नेतराननुसमियादिति^१ बौधायनश्च^१ तुरश्वतुर्भिरनुमन्त्र्य सर्वेषां
पारे पञ्चमेनानुमन्त्रयेतेति^१ शालीकिः^१ ॥

. 1 एककपालानां मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवन्तः स्युरिति
बौधायनस्तूष्णीका इति शालीकिः^१ ॥

. 1 एककपालानामवदान इति ॥ स ह स्माह बौधायन- १०
श्चातुर्माषिकानामेव नावद्येदथेतरेषामवद्येदित्य^१ चो ह स्माह
शालीकिस्तन्त्रहराणामेवावद्येदथेतरेषां^१ नावद्येदित्य^१ चो ह
स्माद्वैपमन्यवो य एव वैश्वदेवपदसि तस्य नावद्येदथेतरेषा-
मवद्येदिति^१ ॥

1 १ ०मय. प्रस्तर इति MSS. exc Bu U (pr m) and the vivarana, the
accusative as XXIII. 18: माषैः पूर्णं कमण्डलुमिति ।

I २ Thus Be, चतुर्भिश्चतुरो G (sec m), चतुरश्वतुर्भिश्चतुरो G (pr m)
चतुर्भिश्चतुर्भिश्चतुर्भिरनु D, चतुर्भिश्चतुर्भिरनु Ben C

३ ०नुसमीयादिति Bu G (sec. m), समीयादिति (without अनु) Ben
HDC, पञ्चमीयादिति Be

४ ०मन्त्रयेदिति MSS

५ ०हराणामेवा Be U (sec m), ०हराणमेवा Ben, ०हराणानामेव G
(sec m), ०हरणमेवा Bu, ०करणमेवा HU (pr m), ०हरणमेवा C
(pr m.), ०हराणमेवा C (sec. m.).

एककपालानामभिहोम इति ॥ यः सुचि स॒खावः
स्थात्तेनाभिजु॒ह्यादिति बौधायनश्च^१ तुर्भिश्चतुर्भिर्चतुनामभि-
रेकैकमिति शालीकिः^१ ॥ १ ॥

एककपालानामाश्रयस्थानुस॒हरण इति ॥ अनुस॒हरे-
५ इति बौधायनो^१ नानुस॒हरेदिति शालीकिः^१ ॥

4. वाजिनस्य चर्याया इति ॥ उपा॒शु चरेदिति बौधा-
यन^१ उच्चैरिति शालीकिः^१ ॥

6 वाजिनस्य भक्षण इति ॥ सूत्र॒ शालीकेर^१ चो ह स्माह
बौधायनो ऽवप्रभक्षणेनैवेतरे^१ भक्षयेयुर्यजमान एव प्रत्यक्षं^१
१० भक्षयेदिति^१ ॥

7. निवर्तन इति^१ निवर्तनेनोपवाप्योभयं^१ केशश्शश्रु वाप-
यीतेति बौधायनो^१ निवर्तनेनोपवाप्यं^१ शश्रूण्वेव वापयीत
न केशानिति शालीकिः^१ निवर्तनेनोपवाप्यं^१ नैव शश्रूणि वाप-
यीत न केशानित्यौपमन्यवः^१ ॥

6. १५ वरुणप्रघासेषु दक्षिणस्य विहारस्य पात्राणां करण इति ॥
सूत्रं बौधायनस्य^१ सौवर्णानि वा राजतानि वा स्युरिति
शालीकिः^१ शमीमयानीत्यौपमन्यवः ॥

१ भक्षणेनै० Bu G and U (sec m), भक्षणे० DHC Ben Be G and U (pr m)

२ Uncertain reading, नोपवाप्य each time H Ben Be UDG (pr m) C, नोवाप्य G (sec. m), thus also (besides नोपाव) Bu, the vivarana seems to have read also नो वाप्य., it runs निवर्त(ने)नो वाप्य. चेष्टा शल्लङ्घ्या विभज्य उशब्द. इ (read च^२) शब्दस्यार्थः ।

I.

स्तम्बयजुषोर्हरण इति ॥ व्यतिचारः स्तम्बयजुषी हरेया-
तामिति^१ बौधायनः " सहेति शालीकिः " ।

I

11 I

आज्यस्यावेक्षण इति ॥ दार्शपौर्णमासिकायै दक्षिणत
उपविश्य दक्षिणमवेक्ष्योत्तरमवेक्षेतेति बौधायनो " वेदिसधा-
वुपविश्य दक्षिणमवेक्ष्योत्तरमवेक्षेतेति शालीकिर्मध्यत^२ इत्यौ- ५
पमन्यवः^३ । ॥

. 1

I 133 8 ऐषीकः शूर्पमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " दर्भमयं वा
कुशमयं वेति शालीकिः " प्रत्यक्षमित्यौपमन्यवः^४ । ॥

. 1 I. 137. 12.

शूर्पस्यानुप्रहरण इति " अनुप्रहरेदिति बौधायनो "
नानुप्रहरेदिति शालीकिर^५ङ्गिरभ्युक्ष्य भुञ्जीतेत्यौपमन्यवः^६ । ॥ १०

I. 138 8. आमिचयोरवदान इति ॥ सूत्रं शालीकिर^७त्रो ह स्माह

1

बौधायन आमिचयोरवदाय मेषीमवदध्यान्^८ ग्रामीपर्णकरी-
रसक्तनामवद्येद् घासोक्ता ह्येते भवन्तीत्यु^९त्तमेनावदानेन सर्व
विश्वलोपः^{१०} समवदध्यादित्यौपमन्यवः^{११} । ॥ २ ॥

1 L 138 4 (P) मारुत्यै चर्याया इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योत्तर एवाग्नौ १५
मारुत्या चरेदिति शालीकिः^{१२} । ॥

1 I

१ Thus (and cp XXV 1 s f) Bu Ben HGU, हरिषामिति DC, हरेतामिति Be

२ मध्य Bu G (sec m).

३ Thus H Ben DC, मेषसुपदं Bu, मेषावुपदं Be G and U (sec m)

४ Thus Bu Be U (sec m), °लोपमवदध्या° H Ben G, °लोप-
मवदध्या° D, °लोपमवदध्या° C.

मास्त्ये मेक्षण्यानुप्रहरण इति ॥ अनुप्रहरेदिति बौधा-
यनो नानुप्रहरेदिति शालीकिः ^१ ॥

अवभृथ इति ॥ सूत्रमाचार्ययो^२र^३चो ह स्नाहौपमन्य-
वस्तुष्वेक्ष निष्कासेन चावभृथमवेयादिति ^१ ॥

५ आख्यातमुदकान्तस्य प्रत्यसनम् ^१ ॥

आख्यातमाश्वनम् ^१ ॥

आख्यातः समिधां करणम् ॥

आनीकवतस्य निर्वपण इति ॥ पाणिमंसर्गनेनादित्य-
स्योदयमाकाङ्क्षेतेत्याचार्ययो^२र^३मुष्टिमेव ग्रहौष्यन्नित्यौपमन्यवः ^१
१० साकः रश्मिभिः प्रचरेदित्यौपमन्यवीपुत्रः ॥ एष एवापि
सांतपनस्य प्रदेश एष केडिनस्य ॥

गृहमेधौयस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्यादिति^१
बौधायनस्तृष्णीक इति शालीकिः ^१ ॥

गृहमेधौयस्य निर्वपण इति ॥ पवित्रवता पात्रेण मन्त्रवन्त-
१५ मिति^१ बौधायनो ^२ उपवित्रेण तृष्णीकमिति शालीकिः ^१ ॥

१ Of these two dvandvas the first seems to refer to Vol I 261.
17, the second according to the Vivarana, to III 67 16 आश्वानं
दानम् । उभय (२० द्वैधं समिधां करेण व्याख्यात सर्वे वा पशोऽयजमानो वेति
न न्यदिहाख्यातमस्ति वक्ष्यते सप्तः स्यात् त तत्रावश्यं वचनमनयक स्य न ।

२ सत्रवत्स्य इति DC, सत्रवत्स्यादिति H

३ सत्रवदिति G (sec. m).

- I I 141. 20. गृहमेधीयस्य अपण इति ॥ पयसि अपयेदिति बौधायनो " ऽप्स्रिति शालीकिः ' ॥
- I 1
I 11 I 1
I. 141. 22 गृहमेधीयस्यासादन इति ॥ दात^१ एव बर्हिष्यासादये- ५
1 दिति बौधायनो " ये ऽन्ये ऽनुपयुक्ताः कुशाः स्युस्तेष्विति शालीकिः ' ॥
- I 142 1 गृहमेधीयस्य चर्याया इति ॥ उपाऽशु चरेदिति बौधायन " उच्चैरिति शालीकिः ' ॥
- 1
ग्राकलानामनुप्रहरण इति ॥ अनुप्रहरेदिति बौधायनो " १०
नानुप्रहरेदिति शालीकिः ' ॥
- I 142 ५. प्रतिवेशस्य अपण इति ॥ अन्वाहार्यपत्तने अपयेदिति बौधायनो " ग्रामाग्राविति शालीकिः ' ॥
- I 142 10. पूर्णदर्व्यस्य^२ होम इति ॥ सूत्रमाचार्ययो^३ हतौरुक्ता
1 1 ब्रह्मणो द्विकारे^४ जुहुयादिति गौतमः ॥ ३ ॥ प्रथमः ॥ १५
- I. 143 19. महापितृयज्ञस्य बर्हिषीति ॥ समूलमेतद्बर्हिर्भवतीति बौधायनस्तत्र नास्ति प्रत्यभिमर्शन इति " सातिशेष^५ भव-

१ दात Ben H (as patie from दति), शप Be, C D om दात एव. विशय G and U (sec m), thus (var विशय the vivarana

२ दर्व्यस्य Bu, the vivarana, दर्व्यस्य H Ben Be G U D C.

३ कारेण H G D C U (pr. m.), कारेणाभिजु० U (sec. m.).

४ Thus H Ben G U D C, Be defect, सशेष Bu.

तीति शालीकिस्तत्र सिद्धः प्रत्यभिमर्शन इति ॥ निर्मूल-
लूनमेवैतल्लुनुशादित्यौपमन्यवः^१ ॥

16. अथैतदभिवान्याथै दुग्धमर्धपात्रमिति ॥ सूत्रं बौधायन-
स्याथ यदि कनीयः स्यादङ्गिरभ्युन्नोयेति^२ शालीकिः^३ ॥

9 ५ तेषां ब्रीहिष्वेव हविष्वृतमुदादयत्युपोद्यच्छन्ते यवा-
निति ॥ सूत्रं शालीकेरत्रो ह स्माह बौधायन आवपन-
प्रभृति यत्रेषु मन्त्रकर्माभ्यावर्तेत तन्नं तु हविष्वृतं^४
स्यादिति^५ ॥

1. आथनिनयन इति ॥ जघनेन गार्हपत्यमाथेभ्यो निनये-
१० दिति बौधायनो ॥ ऽग्रेणातिहायेति शालीकिरेद्रेण वा जघ-
नेन वेत्यौपमन्यवः^६ ॥

2. वेद्यै करण इति ॥ उपनिष्क्रम्याग्यगारादृच्छिणे^७ पूर्वं
ऽवान्तरदेशे कुर्यादिति बौधायनो ॥ ऽन्तरेवेतां दिशमिति
शालीकिरन्वाहार्यपचनमेवाभित इत्यौपमन्यवः^८ ॥

3. १५ अन्वाहार्यपचनस्योपसमिन्धन इति ॥ स्वे स्थान उपसमि-
न्धीरन्निति बौधायन ॥ दध्ममेवातिप्रणयेयुरिति शालीकिः^९ ॥

१ लुनया० Be G and U (sec m), लुनोया० Ben H Bu C D G and U (pr m).

२ Thus G U D H C, without अभि Be, •भ्युन्नोयेति Ben Bu

३ •ष्यन् स्यादिति G U C D H Ben, अन्न स्यादिति Be, •ष्यन्तं स्यादिति Bu, cp XXI 16, XXII 11.

४ दक्षिणे Bu G, दक्षिण Ben Be U D C.

I I 145 12. आज्यग्रहाणां ग्रहण इति ॥ पञ्चग्रहीतानि वा षड्वृही-
तानि वा सूरिति बौधायनः " षड्वृहीतान्येवेति शाल्लौकिः ¹ ॥

प्रस्तरस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ ग्रहणं चेवास्य न्यसन च
11 I द्वष्णीकः स्यादथेतरन्मन्त्रवत्स्यादिति बौधायनः " सभरणं
चैवास्य न्यसनं च द्वष्णीकः स्यादथेतरन्मन्त्रवत्स्यादिति ५
1 शाल्लौकिर्धावत्यसनमेव^१ द्वष्णीकः स्यादथेतरन्मन्त्रवत्स्यादि-
त्यौपमन्त्रवः ¹ ॥

I 145. 15 चिरपसलैः परिसृण्वन्यतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य "
1 यथोत्पन्नेनैव सःसृणीयादिति शाल्लौकिः ¹ ॥
वेद्यै स्तरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैर्णास्रदमं त्वा सृणा- १०
मीत्येव ब्रूयादिति शाल्लौकिः ¹ ॥ ४ ॥

1 I. 145 17. परिधीनां परिधान इति ॥ सूत्रं शाल्लौकेर^१त्रो ह स्माह
बौधायनः सर्वान्परिधीन्यरिदध्यात्पिद्वकर्मणि क्रियमाणे
दक्षिणतश्चोत्तरमुपनिदध्यादिति^२ ¹ ॥

1 I 146 2. हविषामुदासन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " यथाष्टतमेव^३ १५
हवीः सुदासयेदिति शाल्लौकिः ¹ ॥

1 हविषाः संचरो^४ ऽध्वर्यावेति ॥ दक्षिणेनेति बौधायन "
उत्तरेणेति शाल्लौकिः ¹ ॥

१ संचरणं Bu

२ Thus G (sec. m), यावन्त्यसन, the other MSS

३ Thus all exc. Bu (दक्षिणस्थोत्तरमु०) ।

४ Thus G and U (sec. m), D, यथाष्टत, the other MSS

५ संचरो all the MSS. exc. Be (संचरे), the vivaraṇa has also the nominative.

विपरिक्रामन्त्येत ऋत्विजो विपरिहरन्ति हवींषीति ॥
 सूत्रं बौधायनस्य ^१ नात्र हवींषि विपरिहरेयातामिति^२
 शालोकि^३ नात्र हवींषि विपरिहरेयातामध्वर्युश्चेवाग्नेध्वस्य^१
 विपरिक्रामेतामित्यौपमन्यवः^२ ^१ ॥

आश्रावण इति ॥ आ रुधेति बौधायन ^१ आ रुधेति
 शालोकिः ^१ रुधेत्यौपमन्यवः ^१ ॥

प्रवर इति ॥ सूत्रमावाचये^१र्विद्वांस्य^२ कित्वन्नित्यौप-
 मन्यवः ^१ ॥

आख्यातं पिण्डानां दानम् ॥

आख्यातमाज्जनाभ्यञ्जनयोः ॥

आख्यातं पिण्डानामनुप्रहरणम् ॥

त्रैयम्वाणां मन्त्र मन्त्र इति ॥ मन्त्रवन्तः स्युरिति
 बौधायन^१स्तृष्णीका इति शालोकि^२र^३प्येनानेककपाल एव अप-
 येदित्यौपमन्यवः ॥

१५ एकोल्लुक्स्य हरण इति ॥ अन्वाहार्यपचनाद्वरेदिति^१
 बौधायनो ^१ ग्रामाग्नोरिति शालोकिः ^१ ॥

एतत्समादाय गार्हपत्यमुपतिष्ठन्त इति ॥ स ह स्नाह
 बौधायन उभय^२ एष^३ मन्त्रो भवत्याध्वर्युश्च याजमानश्चेति ^१
 याजमान एवेति शालोकिः ^१ ॥

१ Thus all, read probably विपरिहरेतामिति ।

२ Thus Be, °क्रात्रेयात मि० the other MSS

३ Thus G D C H Be U (pr. m.), उभयस्य एव U (sec. m.), उभ-
 यस्य च एव Be, उभयेव Bp.

- I I. 152 5 दैत्यम्काणामुत्खेदन^१ इति ॥ सूत्रः शालीकेर^२चो ह
स्माह बौधायनस्त्रिरेवायतिषजन्परोत्य^३ त्रिद्विदेङ्गाय त्वा
भगाय^४ त्वेति ^१ ॥ ५ ॥
- 11 I I. 152 10. अथैनान्यजमानस्याञ्जलावावपतीति ॥ सूत्रः शालीके-
र^२चो ह स्माह बौधायनो यजमानस्यैवैकस्य मन्त्रेणवपेन्नू^३नीं
पत्ये च^४ भगतामायै चेति ^१ ॥
- I 153. 1. अथेनान्मूत ओष नीललोहिताभ्याः सूत्राभ्यां त्रिगथ्य
शुक्ले वा स्याणौ विगाढायां^५ वा बध्नातीति ॥ पूर्वः कच्यो
बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥
- I. 153 5. उदराचस्योपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति १०
बौधायनो ^२ यथोपपादमिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 153 20 शुनामीरोयपक्ष^६ इज्याया^७ इति ॥ सूत्रः शालीकेर^२चो
ह स्माह बौधायनो य एवात ऊर्ध्वमापूर्यमाणपच आगच्छे-

१ ०मुत्खेदन G (sec m) Be and the vivaraṇa, ०मुत्खेदमन Bu

२ Thus G and U (sec m) and the vivaraṇa (अथ तपजजन्मुत्खेदन), 'स्त्रिरेवायतिष' the other MSS

३ Thus Be G and U (sec m), भगेन Ben H D C G and U (pr. m)

४ चे sic) Be, all the other MSS om the word.

५ Thus Ben H U D C, विगाढाया Be Bu G (sec m)

६ ०पक्ष इज्याया Ben C, पक्ष इज्याया U D, उदरा इज्याया H, पक्षेज्याया Be G (sec. m.) and the vivaraṇa.

नस्मिञ्कुनासोरीयपरुषा यजेत^१ चयोदशस्यैवैतन्नामस्यापौ-
ज्यार्थं^१ दृष्टं भवतीति^१ ॥

वेद्ये करण इति ॥ दार्शपौर्णामिकी स्यादिति बौधा-
यनः^१ पागुबन्धिकीति शालीकिः^१ ॥

५ दक्षिणानां दान इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनो हिरण्यं वैश्वानरे दद्याद्धेनु पार्जन्ये द्वादश वैश्वदेवे
द्वादश वरुणप्रघामहविःषु तिस्र आनीकवते तिस्रः सातपते
सतस्रो गृहमेधीय ऋषभं पूर्णदर्थं^१ तिस्रः क्रेडिने द्वादश
महाहविःषु तिस्र आदित्ये द्वादश शुनामौरीयहविःष्वि-
१० त्य^१चो ह स्माहौपमन्यवस्तुतःषष्टिश्चातुर्मासदक्षिणाः समाह्नाता
भवन्ति^१ ताश्चेन्नाधिगच्छेद्वासांस्तेतावन्ति मथान्योदनान्तेता-
वतो^१ दद्यात्तेनो ह्यैतं काममवाप्नोतीति^१ ॥

चातुर्मास्यानामन्त इति ॥ सोमान्तानि स्युरिति बौधा-
यनः^१ पशुन्तानौति शालीकिः^१ सवनेष्ट्या यजेत्त्यौप-
१५ मन्यवः^१ ॥ ६ ॥ द्वितीयः ॥

१ चयोदशस्यैवैतन्ना० Be H G U (pr m), चयोदशस्य स्यैवैतन्ना० U
(sec m), चयोदशास्य -- यैतान्ना० Bu, चोदशस्य वैतन्ना० Ben C U —
०पौज्यार्थं Ben G U D C, ०तौज्यार्थं Be, ०भाज्यार्थं Bu, ०षौज्यार्थं H

२ Thus G, ०दर्वै the other MSS

३ Thus G U D C and Ke^१, मथान्योदनान्तेतावतो Ben, मथान्योदना-
न्यैतावतो Bu, मथान्योदनान्यैतावतो H, रुथ न्यन्तावतो Be (cp Vol. I.
44. 15).

४ इति is not found in my copies.

I I 156 1 अथातो ऽग्निष्टोमं व्याख्यास्यामः ॥

स ह स्माह बौधायनो नादृष्ट्वा रागानं चर्त्विजश्च^१ दीक्ष-
येदित्य^२क्षो ह स्माह ग्राहीकिर्द्यदि दीक्षा दीक्षाः सुराश्वा-
सिका^३ आह्वानारस्थोऽज्ञेयः^४ कामं दीक्षयेदिति^५ ॥

I I

I 167 2 गालाया^६ अध्यवमान^७ इति ॥ स ह स्माह बौधायनो^८

मध्यंदिने गालामध्यवस्येदापः पूर्वा गच्छेदुरन्वग्यजमानो राज्ञा
चारणिभ्यां चेत्य^९क्षो ह स्माह ग्राहीकिः कामं पूर्वाह्ने वाप-
राह्णे वा गालामध्यवस्येत्प्राह्णेवास्तमयादीक्षणीयाः सतिष्ठा-
पयिषेदिति^{१०} ॥

L

L

I 156. 16. अग्नौनाः^{११} हरण इति ॥ अजस्रान्हरेदिति बौधायनो^{१२} १०
ऽरण्योः समारोहेति ग्राहीकिः^{१३} ॥

[I

१ •चेति H Be Bu

२ Uncertain, 'राश्रमिका आह' H G (pr m) C, the vivarana
(one copy), 'राश्रसिका U, 'राश्रसिकामाह' Be, 'राश्रसिकार्हर्षतार'
D, 'रावासिवा आह' Bu, 'राश्रसितार आह' G (sec m) and the
vivarana (another copy) The vivarana periphrases आश्रसिका
(or आश्रसितारः) by प्रत्येतार. one copy^१, प्रत्येतारः (var प्रत्यथ यि)
न र Read pe haps आश्रसिकामा आहर्तारः sc सोः स्य)

I

३ •जीथाः G (sec m) The vivarana •ज्ञेयप्रदण्यब्दन्तर्लज्जो
लक्ष्यन्ते' ... अन्य आह उज्ञेय उज्ञात रो गृह्यन्ते ।

४ Thus Be H G U D C, in Bu these words are missing, अह
यानध्य० the vivarana

५ Thus G Be U, सतिष्ठापयिषे० Bu; सति० H; C D corrupt

सप्तहोतुर्हाम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ॥ षड्होतारं
ज्ज्वा सप्तहोतारं जुहुयादिति शाल्लोकिः ^१ ॥

यूपाहुत्ये हवन इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शाल्लोकेः ^१ ॥

५ वाससामुपकल्पन इति ॥ अष्टाविति बौधायनः ॥ सप्तेति
शाल्लोकिः ^१ ॥

दृष्णाजिनानामुपकल्पन इति ॥ पञ्चेति^१ बौधायनः ॥
षडिति^१ शाल्लोकिः ^१ ॥

दृष्णविषाणाया उपकल्पन इति ॥ त्रिवलिरिति बौधा-
१० यनः ॥ पञ्चवलिरिति शाल्लोकिः ॥ सकलैवैषा स्यादित्यौप-
मन्यवः ^१ ॥

व्रतप्रदान इति ॥ कश्म इति बौधायनश्च^१मस इति
शाल्लोकिः ^१ ॥

प्रवर्ग्यस्य करण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो न प्रथम-
१५ सोमे प्रवृज्यादुपनासुको हैनमुत्तरो यज्ञो भवतीति ॥ न
प्रवर्ग्यं गच्छेच्चनेति शाल्लोकिः ^१ ॥ ७ ॥

तीर्थगमन इति ॥ स ह स्माह बौधायनः प्रदक्षिण-
मावृत्यैतत्तीर्थं गच्छेदयामुतो ऽपसलैरावर्तेतेत्य^१त्रो ह स्माह
शाल्लोकिरपसलैरावृत्यैतत्तीर्थं गच्छेदयामुतः प्रदक्षिणमा-
१० वर्तेतेति ^१ ॥

१ In Gr पञ्च obtains (see m) the place of षड् ।

- I I 157 7 अथास्य प्राङ्मुखस्य दक्षिणं गोदानमङ्गिरसन्तीति ॥ सूत्रं
बौधायनस्त्रीभयमेवाप्यस्य मन्त्रेण कुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥
- I 158 1. अभ्यञ्जन इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो ह स्माह बौधा-
यनो महीनां पयो ऽसीत्यादाय वर्चाधा असि वर्चा मयि
धेहीत्यभ्यञ्जीतेति ^१ ॥ ५
- I 158 4. आञ्जन इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो ह स्माह बौधायनो
वृत्रस्य कनीनिकासीत्यादाय चक्षुष्या असि चक्षुर्म पाही-
त्याञ्जीतेति^१ ^१ ॥
- I 158 5 चिरनिधाव दिरुत्तरमप्यु पञ्च कृत्व आङ्ग इति ब्राह्मणं
पञ्च कृत्व एव दक्षिण पञ्च कृत्व उत्तरमिति ॥ पूर्वः कल्पो १०
बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥
- I 158 7 पवन इति ॥ स ह स्माह बौधायनस्त्रीन्सप्तवर्गान्कृत्वा
तेषामेकेन प्राणदेशे पवयेद्येतरेण नाभिदेशे ऽथेतरेण
गुरुपदेशे ^१ ऽथैनान्यङ्गिरभ्युक्ष्योदङ्घ्रुत्विदेदित्य^१चो^१ ह स्माह
शालीकिर्द्वाभ्यां पवयति त्रिभिः पवयतीत्येतैरेनमेकविंश- ^{१५}
त्यावद्याहशः^१ पवयित्वाथैनान्यङ्गिरभ्युक्ष्योदङ्घ्रुत्विदेदित्य^१चो ह

1

१ Thus Keś only, पाहीत्यङ्ग इति G U, •त्याङ्ग इति D C, the other MSS corrupt. An optative is required.

२ Instead of उन्मिदित्, the reading of Be (and once उन्मिदित् • Bu), here and infra, the MSS have उन्मिदित् ।

३ Uncertain, G (sec. m) as given in the text, पवयतीत्येकमेकविंशत्या • Bu, पवयतीत्युत्तरैरेवमेकविंशत्या • U; पवयतीत्युत्तरैरेकमेकविंशत्या • H, पवयतीत्युत्तरैकविंशत्या • C D, Be wholly corrupt.

स्माहौपमन्यवः समस्तैरेवैनं ^१प्राणदेशे पवयेच्चित्पतिस्त्वा पुनातु
वाक्पतिस्त्वा पुनातु देवस्त्वा सविता पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण
वसोः सूर्यस्य रश्मिभिरिति ^१ देवतायां देवतायामतिवाच्या
द्विरभ्युक्ष्योदक्ष्युत्विदेदिति ^१ ॥

५ अथैनं सव्ये पाणावभिपात्येति ॥ दक्षिणं ^२ इति प्रोक्तं [॥]
पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥

अथैनमघेणाहवनीयं पर्थाणीयेति ॥ जघनेनेति प्रोक्तं [॥]
पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरो बौधायनस्य ॥

पत्न्या उदानयन इति ॥ सूत्रं शालीकेरत्रो ह स्माह
१० बौधायनः शुचिमेवैनं पवयित्वा सर्वयर्चादानीय जघनेन
गार्हपत्यमुपवेशयेदिति ^१ ॥

पत्न्या दीक्षणे इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरत्रो ह स्माहौप-
मन्यवः प्रायणीये हविष्कृदन्ते पत्नीं दीक्षयेदिति ^१ ॥

न यजमानं व्रतमुपनयतीति ॥ सूत्रं शालीकेरत्रो ह
१५ स्माह बौधायनः सौमिके तन्त्रे पौरोडाश्रिकं याजमानमभ्या-
वर्ततान्यत्र यज्ञस्य पुनरालम्भादिति ^१ ॥

न पत्नीं संनह्यतीति ॥ सूत्रं शालीकेरत्रो ह स्माह
बौधायनो दीक्षणीयायामेनां संनह्य सः स्थितायां विमु-

१ Thus Be, एव not found in G (pr m) Bu H U D C, एनं not
in G (sec m)

२ देवतायां once in Bu D H C

३ क्षिणत Bu and one copy of the vivarana

- I च्याध्वरिकेण सह याजमानेन^१ तन्नेतन्ने वात^२ ऊर्ध्वं पौरो-
डाशिकेन कर्मणाभिसनञ्चेदिति ^१ ॥
- I 159 15 ध्रुवाया आप्यायन इति ॥ स ह स्नाह बौधायन उभा-
वेव ध्रुवामापाययेतामध्वर्युश्च यजमानश्चेत्य^३ध्वर्युरेव ध्रुवामा-
पाय्य दौचाऊतीर्जुङ्गयादिति शालीकिः ^४ ॥
- I 159 16 दौचाऊतीनाः होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^५ चतुर्थ्या^६
पञ्चमौमनुद्रुत्य जुङ्गयादिति शालीकिर^७चो ह स्नाहौपमन्यव
आकूत्यै प्रयुज इति तिस्रो ऽनन्तरा ऊत्वा मरस्वत्यै पृष्णे ऽग्नय
इत्युपातौत्यापो देवोर्द्वहतीर्विश्वशम्भुव इत्येता जुङ्गयादथौ-
द्ग्रहणमिति ^१ ॥ ८ ॥ तृतीयः ॥ ^{१०}
- I 160 10 कृष्णाजिनयोरिति ॥ द्वाभ्याः समुज्जिताभ्यां^८ दौचये-
दिति बौधायनो ^९ ऽथ^५ यद्यन्यतरत्याहृचिणमौर्म प्रतिषीये-
दित्ये^{११}कमेव^६ कृष्णाजिनः स्यादिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 160 11 शुक्लकृष्णयोः संमर्शन इति ॥ शुक्ले ऽङ्गुष्ठो भवति
कृष्णे ऽङ्गुलिरित्येव^{१२} शुक्लकृष्णे संमृशेदिति बौधायनः ^{१५}

^१ याजमानः G and U (sec m) and the vivaraṇa, यजमानः the other MSS

^२ वात G (sec m) U Be, the vivaraṇa

^३ चतुर्थ्या G (sec m) D

^४ Thus G (sec m) only, समुज्जिताभ्यां the other MSS

^५ Effaced in G

^६ इति before एकमेव found in G only (sec. m)

Mānṭikā Saṅgraha, Fasc. 1-3 @ /10/ each	1	14
Mārkaṇḍeya Purāṇa (English) Fasc 1-9 @ 1/- each	9	0
Mugdhahodha Vyākaraṇa, Vol I, Fasc 1-7, @ /10/ each	4	6
Nṛukta, (2nd edition) Vol. I, Fasc 1-2, @ Rs 1-4	2	6
Nityācārapaddhati, Fasc 1-7 @ /10/ each	4	6
Nātyācārapradīpa, Vol I, Fasc 1-8, Vol. II, Fasc 1-4 @ /10/ each	7	8
Nyāyabīndutīkā, Fasc 1 @ /10/ each	0	10
Nyāya Vārtika Tatparyā, Parisudhā, Fasc 1-4 @ /10/ each	2	8
Nyāyasārah	2	0
Padumāvatī, Fasc 1-6 @ 2/ each	12	0
Prākṛita Paṅgalam, Fasc 1-7 @ /10/ each	4	6
*Parācāra Smṛti, Vol. I, Fasc 2-8, Vol II, Fasc. 1-6, Vol. III, Fasc. 1-6 @ /10/ each	11	14
Parācāra, Institutes of (English) @ 1/- each	1	0
Parīksamukha Sūtram	1	0
Prabandhaśāntāmanī (English) Fasc 1-3 @ 1/4/ each	3	12
Rasarnavam, Fasc 1-3	3	12
Ravisiddhanta Manjari, Fasc 1	0	10
Sadukti-karna-mṛti, Fasc 1-2, @ /10/ each	1	4
Saddarśana-Samuccaya, Fasc. 1-2 @ /10/ each	1	4
Samarācca Kaba Fasc 1-7, @ /10/ each	4	6
Sāṅkha Sūtra Vṛtti, Fasc 1-4 @ /10/ each	2	8
Ditto (English) Fasc 1-8 @ 1/- each	3	0
Six Buddhist Nyaya Tracts	0	10
Siva Parinahya	0	10
Smṛti Prakasha, Fasc. 1	8	12
Srāddha Kriyā Kaumudī, Fasc 1-6 @ /10/ each	1	4
Sri Surisaravāṇam, Fasc 1-2, @ /10/ each	1	0
Sūcra Saṁhitā, (Eng) Fasc 1 @ 1/- each	2	8
Suddhī Kaumudī, Fasc 1-4 @ /10/ each	1	0
Sundaranandam Kavyam	2	8
Suryya Siddhanta, Fasc 1-2 @ 1-4 each	1	0
Syamika Śāstra	17	8
Tantra Vārtika (English) Fasc 1-14 @ 1/4	23	12
*Tattva-Śāntāmanī, Vol I, Fasc 1-9, Vol II, Fasc 2-10, Vol III, Fasc 1-2, Vol IV, Fasc 1, Vol V, Fasc 1-5, Part IV, Vol. II, Fasc. 1-12 @ /10/ each	7	8
Tattva Śāntāmanī Dīdhi Viṛiti, Vol I, Fasc. 1-8; Vol II, Fasc. 1-3, Vol III, Fasc 1, @ /10/ each	3	12
Tattva Śāntāmanī Dīdhi Prakas, Fasc 1-6 @ /10/ each	2	8
Tīrthāśāntāmanī, Fasc 1-4, @ /10/ each	1	14
Trikaṇḍa-Māṇḍanam, Fasc 1-3 @ /10/	3	2
Tul'sī Satsai, Fasc 1-5 @ /10/	6	14
*Upamita-bhava-prapañca-kathā, Fasc 1-2, 5-13 @ /10/ each	6	0
Uvāsagadasāo, (Text and English) Fasc 1-6 @ 1/-	0	10
Vallāla Carita, Fasc 1 @ /10/	8	12
Vara KriyāKaumudī, Fasc 1-6 @ /10/	5	10
Vidhāna Pārijāta, Fasc 1-8, Vol II, Fasc 1 @ /10/	6	4
Ditto Vol. II, Fasc 2-6 @ 1/4/	0	10
Vishahitam, Fasc 1	4	6
Vivādaratnākara, Fasc. 1-7 @ /10/ each	3	12
Vṛhat Svayambhū Purāṇa, Fasc. 1-6 @ /10/	3	12
Yogaśāstra, Fasc 1-3	2	0

Tibetan Series.

Amarakosa	2	0
Amarika Kamdhenuh	1	0
Bauddhistosāsaṅgraha, Vol. I	2	0
A Lower Ladakhi version of Kesarsaga, Fasc 1-4, @ 1/- each	4	0
Nyayabindu of Dharmakīrti, Fasc 1-2	2	0
Pag-Sam S'hi Tin, Fasc 1-4 @ 1/- each	4	0
Rtogs brjod dpag bkhri S'hi (Tib & Sans Avadāna Kalpalatā) Vol I, Fasc 1-11, Vol II, Fasc 1-11 @ 1/- each	22	0
Sher-Phyin, Vol I, Fasc 1-5; Vol. II, Fasc 1-3, Vol III, Fasc. 1-6 @ 1/ each	14	0
Timed-Kun-Din	1	0

Arabic and Persian Series.

Amal-i-Sāhh, or Shah Jahan Namah	2	0
Al-Muqaddasī (English) Vol I, Fasc. 1-4 @ 1/-	4	0
Āin-i-Akbarī, Fasc. 1-22 @ 1/8/ each	38	0
Ditto (English) Vol II Fasc 1-5, Vol. III, Fasc. 1-5, Index to Vol II, @ 2/- each	22	0
Akbarnāmā, with Index, Fasc 1-87 @ 1/12/ each

Catalogue of Arabic Books and Manuscripts 1-2 @ 1/- each	2	0
Catalogue of the Persian Books and Manuscripts Fasc. 1-3 @ 1/- each	3	0
Faras Nama, of Hashmi	1	0
Ditto of Zabarast Khan	1	0
Farnang-i-Rashidi, Fasc. 1-14 @ 1/8/ each	21	0
Fihrist-i-Tusi, or Tusi's list of Shy'ah Books, Fasc 1-4 @ 1/- each	4	0
Gulriz	2	0
Hadiqat-ul-Haqiqat, (Text & Eng.)	8	8
History of Gujarat	1	0
Haft Asman, History of the Persian Masnawi, Fasc 1 @ 1/12/ each	0	12
History of the Caliphs, (English) Fasc. 1-6 @ 1/4/ each	7	8
Iqbalnamah-i-Jahangiri, Fasc. 1-8 @ 1/10/ each	1	14
Isbah, with Supplement, 51 Fasc. @ 1/- each	51	0
Kashf al-Hajub wal Astar	2	0
List of Arabic and Persian MSS 1903-1907 and 1908-1910, @ 1/- each	2	0
Ma'asir-i-Rahimi, Part I, Fasc. 1-4 @ 2 each	8	0
Ma'asir-ul-Umarā, Vol I, Fasc. 1-9, Vol II, Fasc 1-9, Vol III, 1-10; Index to Vol. I, Fasc 10-11, Index to Vol II, Fasc 10-12, Index to Vol III, Fasc 11-12 @ 1/ each	35	0
Ditto (Eng) Vol I, Fasc 1-6, @ 1/4/ each	7	8
Memoirs of Tahmasp	1	0
Marhamu 'L-Ilali 'L-Mu'Dila, Fasc 1-8	8	0
Muntakhabu-t-Tawarikh, Fasc. 1-15 @ 10/ each	9	6
Ditto (English), Vol I, Fasc. 1-7, Vol. II, Fasc. 1-5 and 3 Indexes, Vol III, Fasc. 2 @ 1/- each	17	0
Muntakhabu-l-Lubab, Fasc 1-19 @ 10/ each	11	14
Ditto Part 3, Fasc 1-4 @ 1/- each	4	0
Persian and Turki Divans of Bayran Khan, Khan Khanan	1	0
Qawannin's Sayyad of Khuda Yar Khan 'Abbas, edited in the origi nal Persian with English notes	5	0
Riyazu-s-Salatin, Fasc 1-5 @ 10/ each	3	2
Riyazu s-Salatin, (English) Fasc. 1-5 @ 1/-	5	0
Shah Alam Nama, Fasc 1-2	2	0
Sadkhira-i-Khushnavisan	1	0
Tahqiqat-i-Nasiri (English), Fasc 1-14 and Index @ 1/- each	15	0
Tarikh-i-Firuz Shahi of Ziyau-d-din Barni, Fasc 1-7 @ 10/ each	4	6
Tarikh-i-Firuzshahi, of Shams-i-Siraj Aif, Fasc 1-6 @ 10/ each	3	12
Ten Ancient Arabic Poems, Fasc 1-2 @ 1/8/ each	3	0
The Mahani 'L Lughat A Grammar of the Turki Language in Persian	1	8
Tuzuk-i-Jahangiri (Eng) Fasc 1 @ 1/-	1	0
Wis o Ramin, Fasc 1-5 @ 10/ each	8	2
Zafarnamah, Vol. I, Fasc. 1-9, Vol II, Fasc 1-8 @ 10/ each	10	10

ASIATIC SOCIETY'S PUBLICATIONS.

1. ASIATIC RESEARCHES. Vol XX @ 10/- each ... 10 0
 2. PROCEEDINGS of the Asiatic Society from 1875 to 1899 (1900 to 1904 are out of stock) @ 8/ per No
 3. JOURNAL of the Asiatic Society for 1875 (7), 1876 (7), 1877 (8), 1878 (8), 1879 (7), 1880 (8), 1881 (7), 1882 (6), 1883 (5), 1884 (6), 1885 (6), 1886 (8), 1887 (7), 1888 (7), 1889 (10), 1890 (11), 1891 (7), 1892 (8), 1893 (11), 1894 (8), 1895 (7), 1896 (8), 1897 (8), 1898 (8), 1899 (8), 1900 (7), 1901 (7), 1902 (9), 1903 (8), 1904 (16) @ 1/8 per No. to Members and @ 2/- per No. to Non-Members.
- N.B.—The figures enclosed in brackets give the number of Nos. in each year.
4. Journal and Proceedings, N.S., (Nos 1-4 of 1905 are out of stock), 1905—1912 @ 1-8 per No. to Members and Rs. 2 per No. to Non-Members.
 5. Memoirs, Vol. I (21), Vol II (11), Vol III (6), Vol IV (1). Price varies from number to number Discount of 25% to Members.
 6. Centenary Review of the Researches of the Society from 1784-1888 3 0
 7. Catalogue of the Library of the Asiatic Society, Bengal, 1910 .. 8 0
 8. Moore and Hewitson's Descriptions of New Indian Lepidoptera, Parts I-III with 8 coloured Plates, 4to, @ 6/- each .. 18 0
 9. Kaqmiraqabdiymta, Parts I and II @ 1/8/ ... 8 0
 10. Persian Translation of Haji Baba of Isfahan, by Haji Shaikh Ahmad-i-Kirmasi, and edited with notes ... 10 0

N.B.—All Cheques, Money Orders, &c., must be made payable to the "Treasurer Asiatic Society," only.

BIBLIOTHECA INDICA:

COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL

NEW SERIES, No 1415.

बौधायन श्रौतसूत्रम् ।

BAUDHĀYANA ŚRAUTA SŪTRAM

A SANSKRIT WORK ON THE VEDIC LITERATURE

EDITED BY
DR. W. CALAND OF UTRECHT.

VOL. III. FASCICULUS II

CALCUTTA

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,

AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY, 1, PARK STREET.

1917

LIST OF BOOKS FOR SALE

AT THE LIBRARY OF THE

ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,

No. 1, PARK STREET, CALCUTTA,

AND OBTAINABLE FROM

The Society's Agent—

MR. BERNARD QUARITCH, 11, Grafton Street, New Bond Street, London, W.

Complete copies of those works marked with an asterisk * cannot be supplied—some of the Fasciculi being out of stock.

BIBLIOTHECA INDICA.

Sanskrit Series.

	Rs	As
Açvavaidyaka, Fasc 1-5 @ -/10/- each	3	2
Advaita Brahma Siddhi (Text), Fasc 1-4 @ -/10/- each	2	8
Advaitachintā Kaustubha, Fasc 1-3 @ -/10/- each	1	14
Agni Purana (Text), Fasc 1-14 @ -/10/- each	8	12
*Aitareya Aranyaka of Rig-Veda (Text), 2-4 @ -/10/- each	1	14
Aitarēya Brāhmana, Vol I, Fasc 1-5; Vol. II, Fasc. 1-5, Vol III, Fasc 1-5, Vol IV, Fasc 1-8 @ -/1/- each	14	6
Autareyalocana	2	0
Amarakosha, Fasc 1-2	4	0
*Anu Bhasyam (Text), Fasc 2-5 @ -/10/- each	2	8
Anumana Didhiti Prasarni, Fasc 1-3 @ -/10/- each	1	14
*Aphorisms of Sandilya (English), Fasc 1 @ 1/-	1	0
Astasāhasrikā Prajñāpāramitā, Fasc 1-6 @ -/10/- each	3	12
Atharvana Upanishads (Text), Fasc. 1-5 @ -/10/- each	3	2
Ātmatattvavivēka, Fasc 1-2	1	4
Avadēna Kalpalatā (Sans. and Tibetan), Vol I, Fasc 1-11, Vol. II, Fasc 1-11 @ 1/- each	22	0
Bālam Bhatti, Vol I, Fasc 1-2, Vol. II, Fasc. 1 @ -/10/- each	1	14
Bardic and Historical Survey of Rajputana. (A Descriptive Catalogue of Bardic and Historical Manuscripts. Sec I, Prose Chronicles, Part I)	1	0
Buddhastotrasangraha	2	0
Baudhāyana Śrauta Sūtra, Fasc 1-3, Vol II, Fasc 1-5, Vol. III, Fasc 1 @ -/10/- each	5	10
Bhamati (Text), Fasc. 1-8 @ -10/- each	5	0
Bhasavritty	0	10
Bhāṭṭa Dīpikā, Vol I, Fasc 1-6; Vol. II, Fasc 1-2 @ -/10/- each	5	0
Bodhicaryāvatāra of Cāntideva, Fasc. 1-7 @ -10/- each	4	6
Brahma Sūtras (English), Fasc. 1 @ 1/-	1	0
Brhaddevatā, Fasc 1-4 @ -/10/- each	2	8
Brhaddharma Purāṇa, Fasc 1-6 @ -/10/- each	3	12
Çatadūsanī, Fasc 1-2 @ -/10/- each	1	4
Catalogue of Sanskrit Books and MSS, Fasc. 1-4 @ 2/- each	8	0
*Çatapatha Brāhmana. Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-5; Vol. III, Fasc 1-7, Vol V, Fasc 1-5 @ -/10/- each	14	6
Ditto Vol VI, Fasc 1-3 @ 1/4/- each	3	2
Ditto Vol VII, Fasc. 1-5 @ -/10/-	3	2
Ditto Vol IX, Fasc 1-2	1	4
Çatasahasrikā prajñāpāramitā, Part I, Fasc. 1-18, Part II, Fasc. 1 @ -/10/- each	11	14
*Çaturvarga Çhintāmani, Vol. II, Fasc 1-25; Vol III, Part I, Fasc. 1-18, Part II, Fasc 1-10; Vol IV, Fasc 1-6 @ -/10/- each	36	14
Ditto Vol. IV, Fasc 7 @ 1/4/- each	1	4
Ditto Vol IV, Fasc. 8-10 @ -/10/-	1	14
*Çandah Sutra (Text), Fasc. 1-3 @ -/10/- each	1	14
Çlokāvartika (English), Fasc. 1-7 @ 1/4/- each	8	12
*Çranta Sutra of Apastamba (Text), Fasc. 2-17 @ -/10/- each	10	0
*Çranta Sutra of Çāṅkhāyana, Vol. I, Fasc. 1-7, Vol. II, Fasc. 1-4; Vol. III, Fasc. 1-4; Vol. IV, Fasc. 1 @ -/10/- each	10	0
Çri Bhasyam (Text), Fasc. 1-3 @ -/10/- each	1	14

पृथेनैवैतं^१संधिः संमृशेदिति शालीकिर^१थेनमेकाङ्गुल्यैव संमृ-
शेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥

- ३ कृष्णाजिनस्थाभिसर्पण इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१त्रो ह
स्माह बौधायनः पूर्वं वोत्तरं वार्धर्चं विगृह्णीयात्तृतीयेन मध्य-
५ देशं गच्छेदिति ^१ ॥

७, ५ आख्यातं ग्रन्थिकरणम् ^१ ॥

- २ अथास्य प्रदक्षिणमुष्णीषेण शिरो वेष्टयतीति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^१ वाससैव संप्रच्छन्नः स्यादिति शालीकिः ^१ ॥

- ४ कृष्णविषाणयाः प्रदान इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१त्रो ह
१० स्माह बौधायनः समस्तेनैवासौ मन्त्रेण कृष्णविषाणां प्रयच्छे-
त्तूष्णीं वेद्यन्तमुद्धन्यात्तूष्णीं केशान्तमुपसृशेदिति ^१ ॥

- ९ दण्डस्य प्रदान इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^१त्रो ह स्माहौप-
मन्यवः समस्तेनैवासौ मन्त्रेण दण्डं प्रयच्छेत्सूपस्था देवः वन-
स्यतिरूर्ध्वं^२ मा पाह्योदृच इति^३ ^१ ॥

- १.१५ अथैनं यज्ञस्यान्वारम्भं वाचयतीति ॥ सूत्रः शालीकेर^१त्रो
ह स्माह बौधायनो मष्टिकरणाः खल्वेते मन्त्रा दृष्टा भवन्ति

१ Thus corrected in accordance with the vivarana, which runs
प्रथमेन (sic) दक्षतलेन, प्रथमेनैवैतं G (sec m), पृथेनैवैत Bu, पृथगेवैन
U H D C

२ Thus Be, before कूर्ध्वं H ms इति, D U G C abbreviate the
mantra, giving only the first and the last words

३ Thus Be, C D U G H Bu add यजमानः प्रतिगृह्णाति, apparently
a reminiscence of the text proper (Vol I, 161, 12)

खाहा यज्ञं मनसा खाहा द्यावापृथिवीभ्याः खाहोरोरन्त-
रिचात्खाहा यज्ञं वातादारभ इति ^१ ॥

I 161 13 मुष्टिकरण इति ॥ वाचोयमसंयुक्तं^१ मुष्टिकरणं स्यादिति
बौधायन ^२ आवान्तरदीक्षायै विसर्गादिति शालीकिः ^३ ॥

I 161 14 आवेदन इति ॥ यथावर्णमावेदयेदिति बौधायनो ^४ ॥
ऽदीक्षिष्टाय ब्राह्मण इत्येव ब्रूयादिति शालीकिः ^५ ॥

I. 162 14 व्रतदोहन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^६परद्वारिकमेव^७
यजमानव्रतं स्यादिति शालीकिः ^८ ॥ १ ॥

I 163 8 यजुषोरनुषङ्ग इति ॥ आ कृष्णाजिनप्रासनादनुषज्जेता-
मिति^९ बौधायन ^{१०} आवान्तरदीक्षायै विसर्गादिति शाली-
किर^{११} दक्षिणायनादित्यौपमन्यवः^{१२} ^१ ॥

I 163 11 संवेग्नयजुषीति^{१३} ॥ सूत्रं शालीकिर^{१४}चो ह स्माह बौधा-
यनो ऽग्रे लः सु जागृहीत्येव संविशेद्भूतयिष्यन्नप आचामेद्वैवीं
धियं मनामह इति ^१ ॥

I 164 12 अथ सनीहाराग्रहिणोतीति^{१५} ॥ अन्यत्रोग्रशूद्रयोरिति ^{१६}

१ Thus G (sec m) and the vivarana, वाचोयमसं० Be H U G (pr m.), वाचंयमसं० D C; वाचोयमसं० Bu

२ उपराद्धा U D H Be C, cp. XXI 19 mit

३ षजेतामिति H Bu G U D C, षजेदिति Be

४ Thus Be, the vivarana and Keś, दक्षिणादानादि० H Bu G (sec m) U D C, दक्षिणादानादि० G (pr m.).

५ यजुषोरिति H, यजुषौ इति U D C

६ सनी० Be, सनि० Bu G, संनि० D U C, सन्न० H.

बौधायनो " ऽन्यत्रोद्यैरिति^१ शालीकिः^१ सर्वान्यज्ञसिद्धय
इत्यौपमन्यवः^१ ॥

1. संवेग्नयजुःप्रबुद्धयजुःप्रयाणयजुःपर्याणयजुरिति^२ ॥ अनु-
षङ्गीष्टेतानि^३ भवन्तीति बौधायनः^४ सकृत्तान्येवैतान्यङ्गे^५

५ वा रात्रिचै वा स्युरिति शालीकिः^१ ॥

७ दक्षिणानां प्रतिग्रह^६ इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यस्य
कस्य च जातस्य मन्त्रेण प्रतिगृह्णीयात्पुनरप्यागतं^७ मन्त्रेणैव
प्रतिगृह्णीयादित्यत्रो ह स्माह शालीकिर्यस्य कस्य च जातस्य
मन्त्रेण प्रतिगृह्णीयात्प्रतिगृहीतमेव तस्य स्यादागन्वेवास्यात्^८
१० ऊर्ध्वं मन्त्रेणैव प्रतिगृह्णीयादिति^१ ॥

अविज्ञातायै दानं^९ इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शालीकिः ॥

१ न्यचानद्यैरिति U D C H, on the instrumental cp Speyer
Sanskrit Syntax § 107

२ °पर्याण° instead of °परियाण° all

३ Thus Bu U G (sec m) and the vivarana, अनुषङ्गीष्टेतानि
H G (pr m), अनुषगाष्टेतानि Be, D C corrupt

४ सकृत् twice U Be

५ प्रतिग्रह G and U (sec m) and the vivarana, °ग्रहण G (pr
m) U (sec, m) and the other MSS

६ Thus H G (pr m) U D C, °यागतं G (sec m), °यागत Bu,
°स्यागतं Be

७ Reading, meaning and interpunction doubtful, स्यादागन्वेवा-
स्यात् G (sec m), स्यादागन्वेवास्यात् G (pr m), स्यादागन्वेवास्यात् Be,
स्यादागन्वेवास्यात् U, °दगन्वेवास्यात् D, स्यादागन्वे C

८ विदान U D Be C, the passage is missing in H

- I 165 10 प्रयाण इति ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरो बौधायनस्य ॥
- I 165 12 अथ यद्येनं यान्तं व्रतनवेलोपाधिगच्छतीति ॥ मथित्वाग्नी-
न्विद्धत्य व्रतयेदिति बौधायन^१ उत्तरतो ऽरणी निधाय^२
दक्षिणतः परिश्रित्य व्रतयेदिति शालीकिः^१ ॥
- I 165 14 अथ यद्यपर्याणा अप उपाधिगच्छतीति ॥ सूत्रं शाली- ५
केर^१चो ह स्माह बौधायनो यत्रैवापर्याणा अप उपाधिगच्छे-
त्तज्जपेद्देवीरापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हविष्य इन्द्रियावान्मदि-
न्तमस्तान्त्वो^२ गृह्णामीति^१ चीन्लोष्टानाददीत^१ तेषामेक-
मुदकान्ते निदध्यात्तं वो मावक्रमिषमित्यथान्यं ध्वंसयन्ननुद्र-
वेदच्छिन्नं तन्तुमित्यथान्यमुदकान्ते निदध्यात्पृथिव्या अनु १०
गेषमिति^१ सं वा गाहते सं वा तरति^१ सेतुमेव ह्यत्वात्ये-
तीति ब्राह्मणम्^१ ॥ १० ॥ चतुर्थः ॥
- I 166 11 रोहिते चर्मणीति ॥ सूत्रं बौधायनस्याप्यरोहितं स्यादिति
शालीकिः^१ ॥
- I 166 12, अंशुयद्वणे हिरण्य इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^१ न १५
कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥
- I. 167 2 देवयजनस्याध्यवसान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१चो ह
स्माहौपमन्यवः पुरस्तादेवैतत्त्रैविध्यगतेषु देवयजनमध्यवसे-
दिज्ञायते सा वा इयं सर्वैव वेदिरिति^१ ॥
- I 167. 4
III 20 9. आख्यातं प्रायणीयस्य निर्वपणम्^१ ॥ २०
(^१)

१ After निधाय U Be ins तस्या, C D तस्य ।

२ तान्त्वो G D C Be, the vivarāna; तंवो H U, Bu defective

३ प्रायणीयस्य अपण इति ॥ पयसि अपयेदिति बौधायनो^१
ऽप्सिति शालीकिः^१ ॥

३. प्रायणीयस्यासादन इति ॥ षड्भोजसादयेदिति बौधायन-
स्त्र^१णीमिति शालीकिः^१ ॥

५ प्रायणीयस्य चर्याया इति ॥ उपांशु चरेदिति बौधा-
यन^१ उच्चैरिति शालीकिः^१ ॥

आदित्यस्योदौचण इति ॥ हिरण्यमन्तर्धायादित्यमुदौचये-
दिति बौधायनो^१ ऽनन्तर्धायैवेति शालीकिः^१ ॥

सोमक्रयणा अतिवित्सन इति ॥ सदसः काले ऽतिवित्सये-
१० दिति बौधायन^१ उपरवकाश्च इति शालीकिः^१ ॥

सोमक्रयण्यै पदस्थानुनिक्रमण^१ इति ॥ अतिक्रान्तायै पृष्ठ्या-
कालं दक्षिणस्य पूर्वपदस्थानुनिक्रामेदिति^१ बौधायनो^१ महा-
वेदिमेवातिक्रान्तायै यस्यैव^१ कस्य^१ चेति^१ शालीकिः^१ ॥

सोमक्रयण्यै पदस्य परिलेखन इति ॥ सूत्रं शालीके-
१५ र^१त्रो ह स्माह बौधायन स्फेन च कृष्णविषाण्या च पदं
परिलिखेदन्तरतः कृष्णविषाणा स्यादिति^१ ॥ ११ ॥

उदपाचस्योपनिनयन^१ इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
बौधायनो^१ यथोपपादमिति शालीकिः^१ ॥

१ •नुनिक्र• all (C D only •नुनिष्क्र•), this reading (given by T1)
is also to be restored VI 12 169 16, see T1S VI 1 8 1

१ यस्यैव कस्यै वेति Bu G (sec m.), यस्यै कस्य चेति Be, यकस्य चेति
C H D G (p1 m)

- I 171 1 राज्ञ उपस्थान इति ॥ स ह स्माह बौधायन उषसा^१
 नामेयमोषधिर्भवति^१ । तां दूर्तीं कुर्वीतैष ते गायत्रो भाग
 इति मे सोमाय ब्रूतादेष ते त्रैष्टुभो भाग इति मे सोमाय
 ब्रूतादेष ते जागतो भाग इति मे सोमाय ब्रूताच्छन्दोमानाः
 साम्राज्यं गच्छेति मे सोमाय ब्रूतादित्यत्रो^२ ह स्माह ५
 शालीकिः प्रत्यक्षः खल्वयः राजा भवति प्रत्यक्षवदेवोपतिष्ठे-
 तैष ते गायत्रो भाग एष ते त्रैष्टुभो भाग एष ते जागतो
 भागश्चन्दोमानाः साम्राज्यं गच्छेति^१ ॥
- I 171 9 राज्ञो मान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ निगदन्नेवैतामृचं
 पञ्च कृत्वो मिमीतेति^२ शालीकिः^१ ॥ १०
- I 172. 5. राज्ञः पणन^३ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ गवा ते
 क्रीणानीत्येव ब्रूयादिति शालीकिः^१ ॥
- I 172 8 अजाया उपनिग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यानुपनि-
 गृह्णन्नेवाजां मन्त्रं जपेदिति शालीकिः^१ ॥
- I 197 1 मैत्रावरुणस्य दण्डप्रदान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरो^१चो ह १५

१ Instead of उषसा नामेयं H C D U read उपस्थाना उषसः ।—
 ओषधीर्भः G (sec m), ओषधीर्भः H Bu C D U (pr m), ओषधीर्भिर्भः
 Be U (sec m)

२ The mantras are given partially abbreviated in the MSS

३ मिमीते इति or मिमीत इति MSS.

४ Thus Bu G (sec m) and the vivarana, पण Be H C D U G
 (pr. m)

स्नाहौपमन्यवः सोमविक्रयिणमुदकुम्भेनोपवृत्त्याचैव^१ मैत्रावरुणाय दण्डं प्रयच्छेदिति^१ ॥

1. राज्ञः प्रत्यानहन इति ॥ अन्तर्लोन्ना चर्मणा प्रत्यानह्येदिति बौधायन^२ ऊर्ध्वघोवेण बहिर्लोन्नेति शालीकिः^३ ॥
- 1 ५ ईषाया अन्वारम्भ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्थानन्वारभ्यैवेष्टं प्रत्यङ् द्रवन्मन्त्रं जपेदिति शालीकिः^४ ॥
- 3 राज्ञः परिवहण इति ॥ प्रदक्षिणं परिवहेदिति बौधायनो^५ यथोपपादमिति शालीकिः^६ ॥
- 7 राज्ञः प्रत्युपस्थान इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो व्रीहि-
१० भिस्रारणीभ्यां च राजासन्ध्या च राजानं प्रत्युपतिष्ठेतेत्यत्रो ह स्नाह शालीकिरजेन च कर्णगृहीतेनोल्मुकेन^७ च^८ राजासन्ध्या च राजानं प्रत्युपतिष्ठेते^९ सो ऽग्रीषोमीयः पशुः स्यात्सोहः^९ स्यात्तूपरः स्यात्साण्डः स्याच्छ्रुमान्स्यात्पीवान्स्यादिति^{१०} विज्ञायते^१ ॥ १२ ॥

१ सोमक्रयणम् instead of सोमविक्रयिणम् G (sec m), सोमक्रयिणम् U D H C — ०भेनोपवृत्त्या० Bu G (sec m), ०भेनोपवृत्त्या० C D H (sec m.) ०भेनोपवृत्त्या H (pr m)

२ ०हीतेन सोमघेन U D H C, ०हीतेन सोमकेन G

३ सोहः Bu G and the vivarana, सोमशः H D U C.

४ ऋदुमान् G Bu, viv, fails in H U, D Be are defective — पीवान् Bu U (pr m.), viv, पीनवान् Be U (sec m), पीनवान् H, D C defective, fails in G (sec m, first hand invisible) N. B. nomin पीवान् as Mahābh., not पीवा ।

- I. आतिथ्यस्य बर्हिषः स५स्कार इति ॥ असिदादानप्रभृती-
न्मन्त्रान्साधयेदिति बौधायनः " शुक्त्वप्रभृतीनिति शालीकिः "
संभरणप्रभृतीनित्यौपमन्यवः ' ॥
- I 174 12 आतिथ्यस्य निर्वपण इति ॥ सूत्र५ शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायन उभौ विमुच्य राजानं प्रपाद्यातिथ्यं निर्वपेदिति ' ॥ ५
- I 175 14 राज्ञः परिचर्याया इति ॥ सूत्र५ शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायन च्चैव राजानं परिचरेदृचार्थमुपनिगृह्णीयादिति ' ॥
- I 175 17 अर्हण इति ॥ यथागतमर्हयेदिति बौधायनो " राजान-
मर्हयित्वर्त्विजो^१ ऽर्हयेदिति शालीकिः ' ॥
- I 175 19 आतिथ्यस्य करण इति ॥ पुरोडाशश्च गौश्च स्थातामिति १०
I बौधायनः " पुरोडाश एवेति शालीकिः ' ॥
- I 176 10. आज्यग्रहाणां ग्रहण इति ॥ चतुर्गृहीतानि वा पञ्च-
I गृहीतानि वा स्युरिति बौधायनः " पञ्चगृहीतान्येवेति
शालीकिः ' ॥
- I 1 I 176 18 आतिथ्यस्यासादन इति ॥ चतुर्होत्रासादयेदिति बौधा- १५
यनस्त्व^१ष्णीमिति शालीकिः ' ॥
- I 176 19 आतिथ्यस्य चर्वाया इति ॥ उपा५शु चरेदिति बौधा-
यन " उच्चैरिति शालीकिः ' ॥
- I 177 19. तानुनम्रस्य भक्षण इति ॥ सूत्र५ शालीकेर^१चो ह स्माह

१ यथागतम् instead of राजानम्. G U, C D and H are defective.

बौधायनो निगुप्तमेवैनं^१ निधापयित्वा व्रतकाले व्रतेन सह
भक्षयेदिति ^१ ॥

- 19 औपसदस्य बर्हिषः सःस्कार इति ॥ असिदादानप्रभृती-
न्मन्त्रान्साधयेदिति बौधायनः [॥] शुखप्रभृतीनिति शाल्वीकिः [॥]
५ संभरणप्रभृतीनित्यौपमन्यवः ^१ ॥

उपसदां मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवत्यः स्युरिति बौधायन-
सू[॥]ष्णीका इति शाल्वीकि[॥]र्यत्पर्याज्यं^१ तत्तूष्णीक^२ स्यादथे-
तरन्मन्त्रवत्यादित्यौपमन्यवः^३ [॥] सर्वमेवैतत्कर्मावृता कुर्यादि-
त्यौपमन्यवौपुत्रः ^१ ॥

- ७ १० आहुतीनाः होम इति ॥ सूत्र बौधायनस्य [॥] प्राचीरे-
वैता आहुतीः सःस्थापयेदिति शाल्वीकिः ^१ ॥

- ८ उपसदाः^४ होम इति ॥ सूत्र बौधायनस्यानत्याक्रम्यैवोप-
सदो^५ जुहुयादिति शाल्वीकिः ^१ ॥

सूचां परिश्रायन इति ॥ अहोरात्रं परिश्रायोरश्नति
१५ बौधायनो [॥] ऽहरेवेति शाल्वीकिः [॥] कर्मणःकर्मणः प्रयुञ्जीते-
त्यौपमन्यवः ^१ ॥ १३ ॥ पञ्चमः ॥

१ निगुप्तं Bu G and U (sec m), the viv, नुगुप्तं Be U (pr m),
G (pr m) H D C

२ Thus G (sec m) only, the vivarana of the text proper, and
Kos (पर्याज्यम् = प्रधानम् Viv) All the other MSS are more or less
corrupt

३ Thus Bu H G D C, °सदो Be U.

४ Thus Bu H U G (pr m) D C, °सदा G (sec m), °सदं Be

I 182 13 स्तम्बयजुषो हरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपरवकाला-
दप्याग्नीध्रो हरेदिति शाल्बीकिः ¹ ॥

I 183 1, आख्यातं चालालस्य परिलेखनम् ॥
III 57 4

III 57 7 आख्यातं लोकाग्नीनां हरणम् ॥

I 215 5 स्फ्यविघनानामुपस्थान इति ॥ सूत्रं शाल्बीकेर^१त्रो ह ५
(^p) स्माह बौधायनो ऽग्नित्युत्तरं प्ररिग्राह परिगृह्य योयुपित्वा
तिर्यञ्चं स्फ्यं स्तम्भा यजमानमुत्करे स्फ्यविघनानुपस्था-
पयेदिति ¹ ॥

I अग्नीषोमीयस्य बर्हिषः सङ्स्कार इति ॥ असिदादान-
प्रभृतीन्मन्त्रान्साधयेदिति बौधायनः ^{११} शुक्वप्रभृतीनि १०
I शाल्बीकिः ^{११} संभरणप्रभृतीनित्यौपमन्यवः ¹ ॥

I अग्नीषोमीयस्य पशोरनुसन्नज्याया इति ॥ अनुसन्नजेदिति
बौधायनो ^{११} नानुसन्नजेदिति शाल्बीकिः ¹ ॥

I I. 183 18 इध्मावर्हिषोरुपसादन^१ इति ॥ सूत्रमाचार्यधोर^{११}त्रो ह
स्माहौपमन्यवो ऽत्रैवास्मा आसीनायेध्मावर्हिषाहरेत्तदादाय ^{१५}
प्राडित्यात्कुशहस्तस्य^१ पृष्ठ्याकालं प्राङ् स्तृणग्गच्छेदिति ^१ ॥

१ उपकल्पन the 'vivarana

२ Thus G (sec m) Be, प्राडित्यात्कुशं Bu प्राडित्यात्कुशं C',
प्राडित्यात्कुशं U G (pr m), प्राडित्यात्कुशं H, प्राडित्यात्कुशं D C

३ Thus G C U C', स्तृणग्गच्छे Bu, स्तृणग्गच्छे H, स्तृणग्गच्छे Be,
स्तृणग्गच्छे D

- 3 हविर्धानयोरभ्यावर्तन^१ इति ॥ काष्ठानि वा तृणानि
वान्तर्धायाभ्यावर्तयेदिति^२ बौधायनो^३ ऽनन्तर्धायैवेति^४
शाल्वीकिः^५ ॥
- 4 हविर्धानयोः प्रोक्षण इति ॥ तृष्णीः सः स्रुताभिरङ्गिः
५ प्रोक्षेदिति बौधायनः^६ कमण्डलुभिरिति^७ शाल्वीकिः^८ ॥
- 13 वर्त्मनोरभिहोम इति ॥ सूत्रमौपमन्यवौपुत्रस्याचो ह
स्माह बौधायनो दक्षिणस्य हविर्धानस्य वर्तनिमभिजुङ्गया-
त्सर्वा^९ अक्षधुर उपाङ्ग्यात्सर्वतश्च परिमृशेदित्य^{१०}चो ह स्माह
शाल्वीकिः सर्वा एव वर्तनीरभिजुङ्गयात्सर्वा अक्षधुर उपाङ्ग्या-
१० त्सर्वतश्च परिमृशेदिति^१ ॥
- 16 मेथ्योर्निहनन इति ॥ स ह स्माह बौधायनो दक्षिणस्य
हविर्धानस्य दक्षिणतो मेथीं निहन्यादुत्तरस्य दक्षिणत इति^{११}
दक्षिणतश्चोत्तरतश्चेति शाल्वीकि^{१२}मेथ्य इत्यौपमन्यवः^१ ॥
- 10 द्वावाङ्गनां परिषीवण^{१३} इति ॥ सर्वान्द्वावाङ्गन्मन्त्रेण परि-
१५ षीव्येदिति बौधायनः^{१४} पूर्वौपूर्वाविति शाल्वीकि^{१५}दक्षिणौ-
दक्षिणावित्यौपमन्यवः^१ ॥ १४ ॥

१ ०भ्यवर्तये० G (sec m) and the vivarana, this might, after
all, be the correct reading also VI 24 184 3 (०भ्यवर्तयन्ति)

२ Thus G (sec m) C', नान्तर्धा० the other MSS

३ कमण्डलुभिः G (sec m), cp Pān IV 1 71

४ Emended, वर्तन्यामभिः H Be G U D C', वर्तन्या अभि Bu

५ Thus C D H G (pr m), ०क्षिण्य Be C', ०क्ष्यय Bu G (sec
m) and the vivarana

I 189 1 औदुम्बरा अभिहोम इति ॥ सूत्रमौपमन्यवीपुत्रस्याचो ह
I स्माह बौधायन एवमेव जुह्वन्तर्धाद्य^१ हिरण्यमभिजुह्या-
दित्युभयोरेव विशाखयोर्हिरण्ये^२ निधायाभिजुह्यादिति
शालीकिः ^३ ॥

1 I 197 8 वसतीवरौणां ग्रहण इति ॥ सूत्रं शालीकेरचो ह स्माह
बौधायन उभयतःशुक्रा आदित्यवतीर्वसतीवरौर्गृहीयात्ताः
शुक्रास्ताभिराप्याथयेत्ताभिरभिषुण्णयादिति^३ ॥ धिष्णिष्यान्पुष्य
वसतीवरौर्गृहीयादित्यौपमन्यवः ^४ ॥

I. 190. 18 उपरवाणां परिलेखन इति ॥ त्रिस्त्रिरेकैकं परिलिखे-
दिति बौधायनः ^५ सक्तसक्तदिति शालीकिः ^६ ॥ १०

I 191 7. उपरवपाःसूनाः हरण इति ॥ सूत्रं शालीकेरचो ह
स्माह बौधायनो यजमानस्याधस्यदमुपोथोत्करं ह्रस्वोप-
सृग्नेदिति^७ ^८ ॥

I 192 1 उपरवाणां प्रोक्षण इति ॥ त्रिस्त्रिरेकैकं प्रोक्षेदिति
बौधायनः ^९ सक्तसक्तदिति शालीकिस्तस्मिन्नपोऽवनयेत्तस्मि- १५
न्यवान्प्रस्कन्दयेदित्येवमेवैतत्त्रिविधं कर्म कुर्यादित्यौपमन्यवः ^{१०}
सर्वमेवैतत्कर्मावृता कुर्यादित्यौपमन्यवीपुत्रः ^{११} ॥

१ •दनन्तर्धाद्य G (sec m), rightly

२ Thus Bu G, the viv and Keś, •ण्य Be H U D C C'

३ •ताभिरिवाप्या• G (sec m).

४ Thus Bu C' U C D G (sec. m), ऊलो• H, द्रलो• Be

- 13 दक्षिणानां दान इति ॥ स ह स्माह बौधायनो मह-
र्त्विग्भ्य एना^१ दद्यान्न होत्रकाननुसंचरेरन्निति [॥] न च होत्र-
काननुसंचरेरन्न च सदस्याय दद्यान्न ह्येतस्यानुख्या विज्ञायत
इति शाल्लौकिः ^१ ॥
- 2 8 ५ मरुत्वतीययोर्होम इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यमे-
वाध्वर्युर्जुह्यात्स वषट्कृतानुवषट्कृतः स्यादथेतरो ऽननुवषट्कृतः^१
स्यादित्यु^१भावेवाननुवषट्कृतौ^२ स्यातामिति शाल्लौकिरु^३भावे-
वानुवषट्कृतौ स्यातामित्यौपमन्यवः ^१ ॥
- 13 द्वतीयस्य मरुत्वतीयस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर[॥]त्रो
^{१०} ह स्माह दौर्धवात्स्यो मुखेनैनं पात्रेण गृह्णीयादिति [॥]
- 3 5 नाराशूक्ष्णानामनुप्रकम्पन इति ॥ अनुप्रकम्पयेरन्निति
बौधायनो [॥] नानुप्रकम्पयेरन्निति शाल्लौकि[॥]नैनानुपोद्यच्छेर-
श्चनेत्यौपमन्यवः ^१ ॥
- 4 2 सौम्यस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवान्स्यादिति बौधायन-
^{१५} स्तु[॥]ष्णीक इति शाल्लौकिः [॥] सौम्य एव मन्त्रवान्स्यान्तुष्णीक
एककपाल इत्यौपमन्यवः ^१ ॥
- 11 तार्तीयसवनिके ऽभिषव इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] यदा-
प्याययति तेना^१शुमदित्येव ब्रूयादिति शाल्लौकिः ^१ ॥

१ एना Bu G, एना H Be C' U D C, एव the vivarana

२ Emended, नानुव० or नानव० MSS

३ Thus Be C' U, ०भावेवानु० H D C, ०भावेव वषट्कृतानुवषट्कृतौ (;
(sec m)

- I I 245 19 आदित्यग्रहस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रः५ शास्त्रीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनः पुरस्तादेनमभिषवाद्गृहीयान्तूष्णीं^२ श्रुतातश्चमव-
नयेदिति ^१ ॥
- I I 246 12 आदित्यग्रहस्योदाहनन इति ॥ अर्धर्चश्च उदाहन्यादिति
बौधायन ^१ चर्चयेति शास्त्रीकिः ^१ ॥ ५
- I I 247 11 मैत्रावरुणस्य अयण^२ आशिरो^३ ऽवनयन^४ इति ॥ सूत्रः५
शास्त्रीकेर^१चो ह स्माह बौधायनः श्रीणीयादेव मैत्रावरुणं
पयसाशिरमवनयेदिति ^१ ॥
- I I 248 5 नवम्यां प्रस्तुतायां वाचयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
यस्यामेव कस्यां चिदाचयेदिति शास्त्रीकिः ^१ ॥ १०
- I I 249 17, होत्रकाणां^२ संतर्पण इति ॥ सूत्रः५ शास्त्रीकेर^१चो ह
250 6 स्माह बौधायनो ऽनुसवनमेव होत्राः^३ संतर्पयेदिति ^१ पञ्च
I प्रातःसवने षण्मास्यदिने सवने सप्त तृतीयसवन इत्यौप-
मन्यवः ^१ ॥
- I. I. 251. 1 औपासनेष्विति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽनुसंमज्ज्यौपा- ^{१५}
सनाननुमन्त्रयेत् चमसेभ्यश्च पुरोडाशशकलानुपाख्येदन्न चैव

१ पुरस्तादेवाभि० G (sec. m), पुरस्तादेवमभि० D C H

२ Emended, अयणाशिरोवनयन Bu G and the vivarana, अयणाशिर-
योरवनयन H U D C, अयणीशिरोवनयन Bo C'

३ होत्रकाणां Be G (sec m') C', the vivarana, होत्राणां Bu, होत्राणां
G (pr. m.), होत्राणां H U D C

४ होत्राः Bu G (sec m), होत्रकान् Be C' H U D C G (pr m)

- षड्भूतारं व्याचचीतेत्य^१चो ह स्माह शालीकिरनुसंग्रज्यैवौपा-
 सनाननुमन्त्रयेत पार्श्वतश्चमसेभ्यः^२ पुरोडाशप्रकलानुपास्येदुप-
 रिष्टाच्च षड्भूतारं व्याचचीतेति ^१ ॥ २२ ॥ नवमः ॥
- 1 6 सावित्रस्य ग्रहणे सादन इति ॥ सूत्र बौधायनस्य ^१ सजुष्टं
 ५ परिमृज्य सादयेदिति शालीकिः ^१ ॥
- ३ 5 तदन्यतो-मदं प्रतिगृणातीति ॥ सूत्र बौधायनस्य ^१ मदा
 मोद^२ इवेत्येव^२ प्रतिगृणीयादिति शालीकिः ^१ ॥
- 11 नाराशंसानामनुप्रकम्पन इति ॥ अनुप्रकम्पयेरन्निति
 बौधायनो ^१ नानुप्रकम्पयेरन्निति शालीकि^१नैनानुपोद्यच्छेर-
 १० श्वेत्यौपमन्यवः ^१ ॥
- सौम्यस्य चर्याया इति ॥ उपांशु चरेदिति बौधायन ^१
 उच्चैरिति शालीकिः ^१ ॥
- 5 सौम्यस्य परीज्याया इति ॥ स ह स्माह बौधायनो यदि
 चैव^२ समस्तौ यदि च विहृतावग्नाविष्णू उपांश्वेव स्याता-
 १५ मिति ^१ समस्तावुपांशु विहृतावुच्चैरिति शालीकिः ^१ ॥
- 12 तार्तीयसवनिकानां धिष्णिथानां विहरण इति^१ ॥ सूत्र-
 शालीकेर^१चो ह स्माह बौधायनश्चरित्वा वाचरित्वा वा सौम्ये-
 नाङ्गारैश्चतुर्धिष्णिथान्विहरेदिति ^१ ॥

१ पार्श्वत. om Be C'

२ मोदैवेत्येव G (sec m) only

३ ख om Be Bu D U (pr m).

- I I 254 6. पान्नीवतस्य अयण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] दध्ना वा
पयसा वा पान्नीवतः^५ श्रीणीयादिति शालीकि[॥]धिष्णिन्यानां
व्याघारणशेषेणाज्येन पान्नीवतः^५ श्रीणीयादित्यौपमन्यवः ^१ ॥
- I 254, 14 पत्न्या उदानयन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य[॥]त्रिवासौतापो-
हिष्ठीयाभ्य इति शालीकिः ^१ ॥ ५
- I 255 14 तदुभयतो-मदं^१ प्रतिगृणतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥]
मोदा मोदं^२ इवेत्येव^२ प्रतिगृणीयादिति शालीकिः ^१ ॥
- I 255 17 ध्रुवस्य प्रच्यावन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] सर्व एवैषो
ऽवनयनमन्त्रः स्यादिति शालीकिः ^१ ॥ २३ ॥
- I 256 14 चमसानामायातनं^३ इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः ^{१०}
शालीकेः ॥
- I 256 15 तेषु चौः^५स्त्रीः^५ दूर्वायन्थी^५ग्रास्यत्येकैकं च दर्भपुञ्जील-
मिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य[॥]द्भिरेवैते दक्षाः^४ स्युरिति शालीकिः ^१ ॥
- I. 256 21. औपयजेष्विति ॥ सूत्रः^५ शालीकेर^५चो ह स्माह बौधा-
यन आग्नीध्रादग्नीषोमौयस्य^५ च सवनौयस्य चाङ्गारानाहरे- ^{१५}
च्छामिचान्नैत्रावरुणौ वशाया इति ^१ ॥

१ °मदं all, against VIII, 15 255 14

२ मोदैवेत्य् G D C C'

३ °मायतन all exc C

४ ^२ दक्षा Bu C', द्रक्षाः G (sec m), 'दक्षा Be, H U D C omit the word altogether The vivarana has अद्भिरेव साधवो दर्शनौय इति ।

५ Thus, and comp vol I lc, H G U (pr m) C D, the viva-
rana, °ग्नीषीया° Be C' U (sec m) Bu Keś

३ ८ मिन्दाङ्गत्योर्होम इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१चो ह स्माहौप-
मन्यवः पुरस्तान्मिन्दाङ्गती जुहुयान्मिन्दाङ्गती ऊत्वा हारि-
योजनं ग्रहं गृह्णीयादिति ^१ ॥

१० शाकलैश्चर्याया इति ॥ सूत्रं शाकलीकेर^१चो ह स्माह
५ बौधायनो यावन्त्येना^२सि कृतान्यभिविजानीयान्तेषामवयजन-
मसीत्यभ्यादध्यादिति ^१ ॥

१५ आदित्यस्योपस्थान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्या^१हवनीयमेवै-
तेन यजुषोपतिष्ठेरन्निति शाकलीकिः ^१ ॥

८ कृष्णविषाणयाः प्रासन इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायन-
१० स्योत्तरः शाकलीकैः ॥

१२ अवभृथ इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१चो ह स्माहौपमन्यवो
५ ज्वैवैन^२ स्थण्डिले कुम्भमिश्रं प्ररोष्य स्थालीभिश्च ग्रावोवाय-
येन चावभृथमवेद्यादिति ^१ ॥

१२ ग्रावोवायव्यस्य प्रस्नावन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ प्रचा-
१५ ल्योदाहरेयुरिति शाकलीकिः ^१ ॥ प्रचाल्यैवेता स्थालीरुदाहरे-
युस्ताखेतानि देविकाहवी^२षि अपयेयुरिति बौधायनः ^१
प्रस्नावयेयुरेवेति^३ शाकलीकिः ^१ ॥ २४ ॥

कृष्णाजिनस्य प्रस्नावन इति ॥ सूत्रं शाकलीकेर^१चो ह
स्माह बौधायनः कृष्णाजिनमुन्मुच्याङ्गिरभ्युक्ष्य पुत्राय वान्ते-

१ ज्वैवैत्य Bu G D C, ज्वैवै H U (pr m), ज्वैवैतस् U (sec m)
ज्वैतस् Be C'

२ एव only in G (sec m)

वासिने वा दद्यात्सुचोपधानं^१ वैनत्कुर्वीतापि वैनेन पुनर्दीक्षे-
तापि वैनेन पुनर्यजेतेति^१ ॥

I 262 6 उदयनीयस्य बर्हिषः सःस्कार इति ॥ असिदादान-
प्रभृतीन्मन्त्रान्साधयेदिति बौधायनः^१ शुल्बप्रभृतीनिति
शालीकिः^१ संभरणप्रभृतीनित्यौपमन्यवः^१ ॥

1b उदयनीयस्य निर्वपण इति ॥ सुचि वावधाय^१ चाम-
काषः^१ स्थाव्यां^१ वा सचामकाषायां^१ निर्वपेदिति^१ ॥ पूर्वः
कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः^१ ॥

I 262 9 उदयनीयस्य अपण इति ॥ पयसि अपयेदिति बौधा-
यनो^१ ऽप्सिति शालीकिः^१ ॥

चरोरनुपरिहरण इति ॥ अनुपरिहरेदिति बौधायनो^१
नानुपरिहरेदिति शालीकिः^१ ॥

I उदयनीयस्यासादन इति ॥ षड्भुजासादयेदिति बौधा-
मनस्^१ णीमिति शालीकिः^१ ॥

I उदयनीयस्य चर्याया इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ हवनीय^१
एवोदयनीयेन चरेदिति शालीकिः^१ ॥

263. 2, 5 अनूबन्धस्य^१ करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ मैत्रावरु-

^१ सुचोपधानं all the MSS., सुनोप. Keś, सुचां निधानार्थं इति. the
vivarana

^२ वातर्धाय H D G U C C'

^३ स्थाव्या G (sec m) Be C'

^४ °काषयेति G (sec m), °काषयेदिति C'

^५ अनू. G (sec m) C' and the vivarana, अनु. the other MSS

एवामिच्छथा^१ यजेतेति शालीकिर^२चो ह स्माहौपमन्यवो ऽजं^३
पशुमयचालभेतै^४कादशप्रयाजं त्वेव तन्त्रः सन्तिष्ठापयिषे-
दिति ^१ ॥

वपानां परिहोम इति ॥ तांतां परिजुहुयादिति बौधा-
५ यन ^२ आदितश्चान्ततश्चेति शालीकिः ^१ ॥

हृदयशूलानामुद्वाशन इति ॥ एकैकश उद्वासयेदिति
बौधायनः ^३ सर्वान्सहेति^३ शालीकिः ^१ ॥ २५ ॥

उत्सृणु^४ इति ॥ सर्वान्गोपशूनुत्सृयेदिति बौधायनो ^२
ऽन्यत्रर्षभाच्च वशाथै चेति शालीकिः ^१ ॥

३ ५१० आमिच्छाथै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवतौ स्यादिति बौधा-
यनसू^५ष्णीकेति शालीकिः ^१ ॥

३ ६ मैत्रावरुण्यै परिधिष्विति ॥ सूचः शालीकिर^६चो ह स्माह
बौधायनः पूर्वं स्थूणे सदसो वा हविर्धानयोर्वा भित्त्वा वैदल-
कान्परिधीन्मैत्रावरुण्यै^५ कुर्यादिति ^१ ॥

१ वा ins G

२ ज Bu

३ सर्वाणि instead of सर्वान् some of the MSS , some omit सह ।

४ Thus G (sec m) and the vivarana of our passage, उच्छिण्ण
a copy of the vivarana of the text proper, उत्सृणु Bu, उत्सृकरण
Be C' U (sec m), उत्सृण C D H U (pr. m) G (pr m) and a
copy of the vivarana of the text proper.

५ वै(वै)दलकान् all (and thus also the Karmānta, XXV 26), evc
G (sec m), which has वैदलान् ।

- I 263 8 उदवसान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " पूर्णाहुत्यैवोदवस्ये-
दिति शालीकिः ^१ ॥
- I 263 12 दक्षिणायै दान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " नात्राकाम-
नियत^१ देयमिति शालीकिः ^१ ॥
- I 263 13 देविकाहविषां करण इति ॥ सूत्रमौपमन्यवोपुत्रस्त्रीत्रो ह ५
स्माह बौधायनस्त्रीणूबन्ध्यस्य पशुपुरोडाशमनुवर्तरेऽस्त्री-
णुदवसानोयामिति " सर्वाण्येवानूबन्ध्यस्य पशुपुरोडाशमनु-
वर्तरेन्निति शालीकिर^१ज्येनैव देविका यजेतेत्याञ्जीगविः ^१ ॥
- I 264 5 अग्निभिः प्रत्यवसान इति ॥ अजस्रैः प्रत्यवस्येदिति बौधा-
यनो " ऽरण्योः समारोहेति शालीकिः ^१ ॥ १०
- I 264 7 अग्निहोत्रयोः प्रतिहोमः इति ॥ प्रतिजुहुयादिति बौधा-
यनो " न प्रतिजुहुयादिति शालीकिर्न प्रतिजुहुयादिति
शालीकिः^२ ^१ ॥ २६ ॥ दशमः ॥

॥ इत्येकविंशः^२ प्रश्नः ॥

१ Uncertain reading, नात्राकामयतो G (see m), नात्राकामन्यित
Be C' (but न्व corrected into व), नात्राकामनियत U, नात्राकामनियत H,
नात्राकामनिधन D, नात्राकामनिधन C', नात्राकामनियति Bu The vivarana,
although my copy of it is rather bad, seems at least to point to
अकाम^० as it runs इतरोकामस्थानिदतो नियमः ।

२ The repetition of the finishing words not found in the MSS

३ On the prāsna- number cp Preface to Vol II, p II.

*अथातोऽग्निं कल्पं व्याख्यास्यामः ॥

खरस्य करण इति ॥ उत्तरपूर्वे ऽवान्तरदेशे कुर्यादिति
बौधायन ॥ उत्तर एवेति शालीकिः ^१ ॥

सावित्राणां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ॥ समृद्ध्या-
प्यत्र चतुर्गृहीत जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥

गर्दभरश्नाया आदान इति ॥ मन्त्रेणाददीतेति बौधा-
यनस्य ^१ णीमिति शालीकिः ^१ ॥

वल्मीकवपायै निधाने वैश्वस्योपवेशन इति ॥ सूत्रं
शालीकेर ^१ चो ह स्माह बौधायनो वल्मीकवपां निदध्यान्न
• वैश्वमुपवेशयेद्यत्र खनिः ^१ स्यात्तद्गच्छेद्यस्तत्र पृच्छेत्तं प्रति-
ब्रूयादिति ^१ ॥

खनन इति ॥ अर्धर्चशः खनेदिति बौधायन ॥ चचर्चेति
शालीकिः ^१ ॥

पुष्करपर्णेनोत्तरदण्डेन सःस्तृणातीति ॥ सूत्रं बौधाय-
१४ नस्य ॥ यथोत्पन्नेनैव सःस्तृणीयादिति शालीकिः ^१ ॥

पिण्डानां हरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर ^१ चो ह स्माह
बौधायनः सर्वाभिः सर्वाभिश्चतुर्हरेदिति ^१ गायत्रीभिर्हरेत्ति
ष्टुग्भिः सादयेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥

अश्वस्यात्यायमन इति ॥ सूत्रं शालीकेर ^१ चो ह स्माह
१० बौधायनस्य ^१ णीमश्वमत्यायच्छेत्सर्व एवैष गर्दभमन्त्रः स्यादिति ^१ ॥

- I II 4 12 द्यावापृथिव्योः समीक्षण इति ॥ उभे षट्पदः समीक्षेतैति
बौधायनस्त्रिरेवेति शालीकिः ॥ प्राच्यां दिशि संधिमौच-
माण एतं मन्त्रं जपेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥
- I II 4 16 अपो रश्मिने अभ्यवहरन्त्यपि वाङ्मिरभ्युक्ष्य भुञ्जत इति ॥
पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः ^१ ॥ १ ॥ ५
- L II 5. 11 , उखानां करण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ऽषाढाम-
येतस्यै याजुष्ये पादमाचौ ^१ कुर्याद्यावन्माचौ चादायेष्टका-
मृत्तिकायामपि सृजेदेवमस्य ^२ सर्वो ऽग्निर्याजुषो भवतीत्यै-
कामेवोखां मन्त्रेण कुर्यात्तूष्णीमितरे इति शालीकिः ^१ ॥
सर्वासु भिक्षासु प्रत्यय इति ॥ स ह स्माह बौधायनः १०
सप्ताविचं मन्त्रकर्माभ्यावर्तयेदिति ^३ ॥ यदन्यत्सावित्रेभ्य इति
शालीकिः ^१ ॥
- II 6 4 अथादत्त एकविंशतिं वृष्णो अश्वस्य शकृत्पिण्डानभि-
मग्निं पचनमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ यस्यैव कस्य चाश्व-
स्याददीतेति शालीकिः ^१ ॥ १५
- II. 6 5 उखानां धूपन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ परिमितैर्मन्त्रैर्धू-
पयेदिति शालीकिः ^१ ॥

१ पाद० B U and G (sec m) Bu, पद० Be C' U and G (p1 m)

२ षट्पदायामृत्ति० B G (sec m), the vivarana सर्वेष्वकार्याणां (या the Ms) नृदि, the Ms सर्वेष्वकार्याणां (या the Ms.) नृत्तिकायाम् ।

३ Thus G, U (sec m) and the Ms., संज्ञाकर्मा० B, संज्ञकर्मभावनं० Bu, कर्माभ्यावर्त० Be C'.

० उखानां प्रवृज्जन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यै॥ कामेवोखां
मन्त्रेण प्रवृज्ज्यात्तूष्णीमितरे इति शालीकिः । ॥

ताः प्राचीर्बोदीचीर्वायातयतीति ॥ पूर्वः कल्पो बौधा-
यनस्योत्तरः शालीकेः । ॥

५ पचन इति ॥ स ह स्माह बौधायन उखा ऋषभान्मण्ड-
लेष्टका बार्हस्पत्यं महावीरं लोकंष्टणा इत्येतद्गार्हपत्यात्यचे-
दथेतरद्गामाग्निरिति ॥ यत्किं चेष्टकोक्तं ग्रामाग्निना तत्पचेद्ध-
विरुक्तं गार्हपत्यादिति शालीकिः । ॥

पशुशीर्षाणां करण इति ॥ प्रत्यक्षाणि वा मार्त्तिकानि
१० वा स्युरिति बौधायनः ॥ प्रत्यक्षाण्येवेति शालीकिः ॥ हिरण्मया-
नीत्यौपमन्यवो ॥ वायव्यशिरसि वैतान्मन्त्रान्निगदेदित्यौप-
मन्यवीपुत्रः । ॥

चिरपसक्तेः पर्णशाखया परिकर्षतीति ॥ सूत्रं बौधाय-
नस्यानुपरिकीर्यैव माषान्यमगाथाभिः परिगायेदिति
१५ शालीकिः । ॥

आघार इति ॥ उभाभ्यां मन्त्राभ्यामेतमाघारमाघार-
येदिति बौधायनो ॥ हिरण्यगर्भः समवर्तताय इत्येतयैवैतमा-
घारमाघारयेदिति शालीकिः । ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

अनिष्टप्रथमसोमस्याध्वरदौचाहुतीनां होम इति ॥
१० अध्वरदौचाहुतीर्जुल्वान्निका जुहुयादिति बौधायनः ॥ आग्निका
एवेति शालीकिः । ॥

वैराजीषु दौचास्त्रिति ॥ स ह स्माह बौधायनो नामं-

वत्सरः सोम्यनैराजीर्दीक्षाः कुर्वीत^१ कामः सवत्सरः
 सोम्यनैराजीर्दीक्षाः कुर्वीत^१ संवत्सरं वा भृत्यैकाहिकं^२
 कुर्वीतैकाहिकस्त्वेवाग्निरिति^३ शालीकिः^४ ॥

II. 13 7 काम्यस्यान्ववधानं^५ इति ॥ जाते काम्यमन्ववदध्यादिति^६

बौधायनः^७ पुरस्तादेवेति शालीकिः^८ ॥

II. 13. 18 औदुम्बरीणाः समिधामभ्याधान इति ॥ सूत्रं शालीके-
 र^९चो ह स्माह बौधायन एकामेव समिधं पञ्चर्चनाभ्याद-
 ध्यान्तदेव राक्षोघ्नः स्यादिति^{१०} ॥

II. 15. 14 अन्नपतीयायै समिधो ऽभ्याधान इति ॥ सूत्रं शालीके-
 र^{११}चो ह स्माह बौधायनो ऽन्नपतीयां प्रतिसमेधनीयां वैष्ण-
 वीमित्येता अभ्यादध्यादिति^{१२} ॥

II. 16. 2 वात्सप्रविष्णुकमयोः संनिपात इति ॥ अहरहः संनिपातये-
 दिति बौधायन^{१३} आदितश्चान्तश्चेति शालीकिः^{१४} ॥

उख्य उदाते प्रायश्चित्तकरण^{१५} इति ॥ स ह स्माह बौधा-

१ Thus G U C' and the Ms , भृत्यैकाहिकं B Bu , भृत्यैकाह Bc

२ According to the vivarana of this dvaidham, given in Ms , the इति, which is missing in all the MSS , ought to be inserted before ऐकाहिकस्त्वे ।

३ Thus U (sec m) C' , •स्यान्ववधान the other MSS,

४ Thus B Be C' Bu G (sec. m.) U (sec. m.), •न्वादध्या• G (pr. m) and the Ms

५ प्रायश्चित्तकरण G (sec m) U

यनैः प्रवृज्य परिदायार्काङ्गतिभिरभिजुङ्ग्यादथेतरत्कर्मावृता
कुर्यादित्य^१चो ह स्माह शालीकिः प्रवृज्य परिदायार्काङ्गति-
भिरभिजुङ्ग्यान् चेतरेत्कर्मावृता कुर्यादिति^१ ॥

प्रयाण इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभयेन प्रयाया-
१ दाध्वरिकेण चाग्निकेन चेत्याग्निकेनैवेति शालीकिः^१ ॥

अथ यद्यपर्याणा^१ अप उपाधिगच्छतीति ॥ सूत्रः शाली-
केर^१चो ह स्माह बौधायनो यत्रैवापर्याणा अप उपाधिगच्छे-
त्तद्भस्म प्रवेशयेन्न च विगर्भा तां कुर्याद्यावन्मात्रं चादाय
प्रत्यवदध्यात्मसद्य भस्मना योनिमित्यथेतरत्स्थालीषु वा सतेषु
१० वानुनिधापयेदिति^१ ॥

देवयजनस्याध्यवसान इति ॥ स ह स्माह बौधायन
उभयेनाध्यवस्येदाध्वरिकेण चाग्निकेन चेत्याग्निकेनैवेति
शालीकिः^१ ॥ ३ ॥

संभाराणां निवपन इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो ह स्माह
१५ बौधायनो भस्म चैवोषाःश्च मन्त्रेण निवपेत्तूष्णीमितरौ
संभाराविति^१ ॥

गार्हपत्यचिताविति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनो ऽग्निग्रहणः स्वयंचितिः श्वेतकृष्णयोरभिमर्शनमधि-
द्रवणमवद्रवणमिति^१ सर्वमेवैतत्कर्मावृता कुर्यादिति^१ ॥

१ Thus here and infra all

२ Thus Be C' and cp. XXIII. 15, 'अधिद्रवणावद्रवण इति B
'अधिद्रवणावद्रवणे इति U (sec m.) Ms, 'अधिद्रवणमिति Bu G U (pl. m)

साहसं चिन्वीत प्रथमं चिन्वानः पञ्चचितीकं चेति ॥ स
ह स्माह बौधायनः समाधेताश्चतुर्थं चिन्वानो जानुदघ्नं चात
ऊर्ध्वं प्रत्याददीत पञ्चचितीकं चेत्यत्रो ह स्माह शालीकिः
समाधेताश्चतुर्थं चिन्वानो ग्रीवदघ्नं चैवात ऊर्ध्वं प्रत्याददीतैक-
चितीकं चेति । ॥

वात्सप्रविष्णुक्रमयोः संनिपात इति ॥ स ह स्माह बौधा-
यनो यद्यहं वात्सप्रमुपवसथे संपद्येत वात्सप्रेणोपस्थाय संनि-
वपेताथ यदि विष्णुक्रमा उपवसथे संपद्येरन्विष्णुक्रमैः क्रमित्वा
वात्सप्रेणोपस्थाय संनिवापेन प्रक्रामेदित्यत्रो ह स्माह शाली-
किर्यद्यहं वात्सप्रमुपवसथे संपद्येत वात्सप्रेणोपस्थाय श्वो भूते १०
संनिवपेताथ यदि विष्णुक्रमा उपवसथे संपद्येरन्विष्णुक्रमैः
क्रमित्वा वात्सप्रेणोपस्थाय श्वो भूते संनिवापेनैव प्रक्रामे-
दिति । ॥

II. 20 3 तस्यामन्यत्रावेक्षमाणो दधिद्रव्यान्प्रास्यत्यमुं ते शुचि दधा-
मीति वा त्वर्णौ वेति ॥ पूर्वः कश्यो बौधातनस्योत्तरः १५
शालीकिः । ॥

II 20. 5 अथैनाऽ सिकताभिः पूरयित्वा दध्नोपरिष्ठात्संप्रच्छाद्येति ॥
सूत्रं बौधायनस्य ॥ सिकताभिरेवैनां पूरयित्वोत्तरे शाला-
खण्डे निदध्यादिति शालीकिः । ॥

१ Thus Bu U G (sec m) Be C', यद्यहं B G (pr m), यदि Ms

२ रेवैनां Bu Be C', रेवैनाः B G U Ms

शिव्यस्यादान इति ॥ मन्त्रेणाददीतेति बौधायनसू^१ष्णी-
मिति शालीकिः ^१ ॥

नैर्ऋतौनामुपस्थान^१ इति ॥ कुर्वीतात्र तथादेवतसूददोहसे^२
इति^२ बौधायनो ^१ न कुर्वीतेति शालीकिः ^१ ॥

उदपात्रस्थोपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
बौधायनो ^१ यथोपपादमिति शालीकिः ^१ ॥

गार्हपत्यस्थोपस्थान इति । सूत्र बौधायनस्योहवनीय-
मेवैतेन यजुषोपतिष्ठेरन्निति शालीकिः ^१ ॥ ४ ॥ द्वितीयः ॥

स्तम्बयजुषो हरण इति ॥ सूत्र बौधायनस्योपरवकाशा-
० दप्यत्राग्नीध्रो हरेदिति शालीकिः ^१ ॥

आख्यातं चात्वास्तस्य परिलेखनम् ॥

आख्यातं लोकाग्नीनां^२ हरणम् ॥

आख्यातं स्फ्यविघनानामुपस्थानम् ॥

कार्णाजिनीनामुपमोचन इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायन-
१५ स्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥

वज्रिणीनामुपधान इति ॥ सूत्रं^२ शालीकेर^१त्रो ह स्माह
बौधायनो ऽग्नेण यूपावटीयं^२ शङ्कुं तिष्ठन्धनुरधिज्यं कृत्वा
प्राञ्चं बाणं प्रविध्येत्तमनुद्रुत्याग्निनामुपदध्यादेवं दक्षिणत एवं
पश्चादेवमुत्तरत इति ^१ ॥

१ ०मुपधान most of the MSS

२ Thus B G, ०दोहसे इति Bu, ०दोहस इति Be, ०दोहसाविति I.
(sec m), Ms, C' uncertain

- II 23. 2 ऐन्द्रिया^१ उपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] पुच्छ
ऐन्द्रीमुपदधादिति शालीकिः ^१ ॥
- I II 23 8 उदपात्रस्थोपनिनय इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
बौधायनो [॥] यथोपपादमिति शालीकिः ^१ ॥
- I 1b दर्मस्तम्बस्थोपधान इति ॥ वाक्त्रा समुद्र उपदधात्विति वा ^५
तूष्णीं वेति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥
- II. 23 10 दूर्वैष्टकाया उपधान इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो
दूर्वया वा सहोपदधाद्दूर्वां^२ वैवेति^३ [॥] मन्त्रदूर्वैर्वैषा स्यादिति
शालीकिः ^१ ॥
- II. 23. 13 औदुम्बरं युगलाङ्गलमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] दार्ढ्य- १.
वृक्षमेवैनत्कुर्यादिति^४ शालीकिः ॥ पुरुषा एवैतद्युगलाङ्गलं
पुरस्तादाददते ऽध्वर्युः पश्चादिति बौधायनः [॥] प्रत्यक्षमेवैत-
त्संयुज्य कृषेदिति शालीकिः ^१ ॥
- II. 24 1 कर्षण इति ॥ संप्रत्याहारं^५ कृषेदिति बौधायन [॥] आवा-
जश^५ इति शालीकिः ॥ ५ ॥

१५

१ Thus Be G (pr m.), ऐन्द्र्या Bu B G (sec m), ऐन्द्रियासु० Bu

२ Thus C', दूर्वावैवेति B Be G, वैवेति U (sec m), वेति U
(pr m)

३ Thus C' the V1v and Ms. •इष्ट्य• the other MSS — •मेवैतत्कु०
G Ms, •मेवैनेकु० Be C'

४ Thus Be C', संप्रत्यहारं Bu G, संप्रत्याहारं U, प्रत्यहारं B
संप्रत्याहृत्याहृत्य the V1v

५ Thus B G U and the V1v.; आवाजन Bu, आवाज Be C' Mean-
ing uncertain

- 14 धिष्ण्यानां निवपन इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
वेद्यन्त आग्नीध्रीयं निवपेदेद्यन्ते मार्जालीयं^१ धिष्ण्यान्नु-
ष्योदीचीनसंस्थतां^२ कुर्यादित्य^३चो^४ ह स्माह शालीकिरन्तर्वे-
द्याग्नीध्रीयं निवपेदन्तर्वेदि मार्जालीयं^१ धिष्ण्यान्नुष्यं^२
५ चोदीचीनसंस्थतां^२ कुर्यादिति^३ ॥
- 10 वेद्ये स्तरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^५चो ह स्माह
बौधायनस्तथो दक्षिणतस्तथ उत्तरतो मध्ये सप्तमः पृष्ठ्या-
कालं^६ प्राञ्च स्तृणन्तो गच्छेयुरिति^७ पुरस्तादेवेनां प्रत्यञ्च
स्तृणन्तो ऽभ्यवक्रामेयुरित्यौप्रमन्यवः^८ ॥
- 11 १० अग्नीषोमीयस्याज्यानां ग्रहणे सादन इति ॥ सूत्र
बौधायनस्य^९ पत्नौशाल एवाग्नीषोमीयस्याज्यानि गृह्णीया-
त्तानि खरे सादयेदिति शालिकिः^{१०} ॥
- 13 समन्वानयन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{११} नाद्रियेतेति
शालीकिः^{१२} ॥

१ Thus here and l 5 G (sec. m.), °संस्था Be C', °संस्थिता Bu °संस्थितान्कुर्या° U H D C G (pr. m.) —Instead of धिष्ण्यान् H U D here and l 4 धिष्णियं ।

२ Thus C D C' G (sec. m.) Bu, न्ययानयोचीनसं° Be, न्ययोदी-चीनसं° H

३ Between पृष्ठ्या and कालं Bu G and U (sec. m.) ms. °स्तरण°, Be C D C' Keś omit the word, in H this dvaidham is missing — °काले U G D Keś and cp XX1 14 94. 16, °काले Bu C', काले Be.

- 194 4 अर्धस्तनव्रतप्रदान इति ॥ समन्वानीय^१ वासमन्वानीय^१
वा^१ पुराणगार्हपत्यमर्धस्तनव्रत प्रयच्छेदिति बौधायनो^१ ॥
नार्धस्तनव्रतं प्रयच्छेदिति शालीकिः^१ ॥
- 195 1 वैसर्जनानां होम^२ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ चत्वारि
चतुर्गृहीतानि जुहुयादिति शालीकिः^१ ॥
- 195 7 वसतीवरीणामनुसंहरण इति ॥ अनुसंहरेदिति
बौधायनो^१ नानुसंहरेदिति शालीकिः^१ ॥
वपानां परिहोम इति ॥ तांतां परिजुहुयादिति
बौधायन^१ आदितश्चान्ततश्चेति शालीकिः^१ ॥
हृदयशूलानामुदासन इति ॥ एकैकं उदासयेदिति १०
बौधायनः^१ सर्वान्सहेति शालीकिः^१ ॥
- 196 3 वसतीवरीणां परिहरण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१ चो
ह स्नाह बौधायन एवमेवैनाः परिहरन्नग्रेण यूपं सादयित्वा
जघनेन गार्हपत्यमुपसाद्याग्नीध्रे सन्ना अभिमृशेद्यज्ञे
जागृतेति^१ ॥ १५ ॥ षष्ठः ॥ १५
- 00 5 सवनौयस्याज्यानां ग्रहणे सादन इति ॥ सूत्रं बौधाय-
नस्याग्नीध्र^१ एव सवनौयस्याज्यानि गृहीयान्तानि खरे साद-
येदिति शालीकिः^१ ॥

१ In some of the MSS समन्वानीयवा is found once only, but cp the vivarana समन्वानयनाम्नागूर्ध्वं वा ।

२ परिहोम H Bu D C U G (pr m), without परि Be G (sec m) and the vivarana, C' वेदसंमार्जनानां होम ।

३ ०ग्नीध्रीय U, ०ग्नीध्रिये D C (omitting एव)

अौदुम्बराणां महापरिधीनां परिधान इति ॥ सूत्र-
माचार्ययोर^१त्रो ह स्नाहौपमन्यवः सुङ्गन्त्वा एवैते स्युरिति ^१ ॥
राज्ञ उपावहरण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१त्रो ह स्नाहौ-
पमन्यवः प्रातःसवन एव सर्वेभ्यः सवनेभ्यो राजानमुपावह-
५ रेदिति ^१ ॥

पञ्चहोतुर्होम इति ॥ सूत्र बौधायनस्य ^१ चतुर्होतारः
५ जुत्वा पञ्चहोतारं जुहुयादिति शाल्लौकिः ^१ ॥

प्रातरनुवाकस्योपाकरण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१त्रो ह
^१स्नाहार्तभागीपुत्रस्तूष्णीकेनैककपालेन^२ प्रातरनुवाकमुपाकुर्या-
१० दिति ^१ ॥

सवनीयानां निर्वपण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१त्रो ह
स्नाहौपमन्यवः प्रातःसवन एव सर्वेभ्यः सवनेभ्यः सवनीया-
निर्वपेदिति ^१ ॥

तेषां ब्रीहिवेव हविष्कृतमुदादयत्युपोद्यच्छन्ते यवानिति ॥
१५ सूत्रः शाल्लौके^१त्रो ह स्नाह बौधायन आवपनप्रभृति
यवेषु मन्त्रकर्माभ्यावर्तेत तन्न तु हविष्कृत्^२ स्यादिति ^१ ॥

आप्यनिनयन इति ॥ जघनेन गार्हपत्यमाप्येभ्यो निनये-

१ ०तभागिपुत्र० G (sec m)

२ Thus Bu G (sec m) the vivarana, ०तूष्णीमेकेनै० CHUDG
(pr. m), ०तूष्णीमेककपा० Be C'

३ हविष्कृत् G U, हविषूत् D H C, हविष्कृत Bu, हविष्कृत Be C',
cp XXI. 4 75 7, XXII 11

1 दिति बौधायनो^{११} ऽग्नेणातिहायेति शालीकिर^{१२}ग्नेण वा
जघनेन वेत्यौपमन्यवः^१ ॥

I 202 1 पात्राणां सादन इति ॥ सूत्रं शालीकिर^{१३}त्रो ह स्माह
बौधायनः खरे पात्राणि सादयेत्तेषां यथार्थमाददीतेति^१ ॥

I 203 9 अथैकधनागृह्णातौन्द्राय वो जुष्टान्गृह्णामीति वा दृष्ट्वा^५
वेति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः^१ ॥ १६ ॥

I 203 14 अग्नीः प्रस्कन्दन इति ॥ होतृचमसादन्नात् प्रस्कन्दयेदिति
बौधायनो^{१४} वासतौवरात्कलशादिति^१ शालीकिः^१ ॥

I 203 21 क्रतुकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१५} यथाकृत्वेवास्य
क्रतुकरणानि कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥ १०

I 204 8. दधिग्रहस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रं शालीकिर^{१६}त्रो ह स्माह
बौधायन औदुम्बरेणैनं पात्रेण गृह्णीयाद्भुत्वा चैतत्पात्रमचै-
वानुग्रहरेदिति^१ ॥

I 205. 2. दक्षिणायै दान इति ॥ सूत्रं दैधमेवैतद्भवति ॥

I 205 7 तासु निगम्यासु यजमानं वाचयतीति ॥ सूत्रं^{१७}
शालीकिर^{१७}त्रो ह स्माह बौधायन ऊरौ वोरसि वोपनिगृह्य
तासु निगम्यासु यजमानं वाचयतीति^१ ॥

I 205 17 राज्ञो निर्वपण इति ॥ सूत्रमाचार्यथोर^{१८}त्रो ह स्माहौ-
पमन्यवः प्रातःसवन एव सर्वेभ्यः सवनेभ्यो राजानं
निर्वपेदिति^१ ॥ १०

सो ऽऽशौ स्कन्ने वाचयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्योपाङ्ग-
वेवाङ्गौ स्कन्ने वाचयेदिति शालीकिः ^१ ॥

उपाङ्गश्चन्तर्यामयोर्होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योभावेवो-
दिते जुहुयादिति शालीकिरुभावेवानुदिते जुहुयादित्यौ-

५ पमन्यवः ॥

आग्रयणस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनो द्वयोर्धारयोः प्रातःसवने गृह्णीयात्तिष्ठणं माध्य-
दिने सवने चतसृणां तृतीयसवन इति ^१ ॥

द्रष्टानुमन्त्रणीयास्त्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सुवा-
१० ङ्गीरेवैता^१ जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥ १७ ॥

पवमानग्रहाणां ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
सजुष्टान्परिमृज्य सादयेदिति शालीकिः ^१ ॥

संतनीना^१होम इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह
बौधायनो वसतीवरीरथेतैर्मन्त्रैरवनयेदिति ^१ ॥

१५ पवमानानामुपाकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सदस
एव बर्हिषी आदायोपाकुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥

ब्रह्मण उपवेशन इति ॥ यथा सदस्येवमुपविशेदिति
बौधायनो ^१ यथा दर्शपूर्णमासयोरेवमिति शालीकिः ^१ ॥

१ Thus, and cp XXV. 18, II D U G, ०रेवैता Bu, ०वैना Be C'

२ Thus (with न) G (sec m) U, संतनीना the other MSS, cp
XXV 18

- I 212 14. यजमानस्योपवेशन इति ॥ यथा सदस्येवमुपविशेदिति
 बौधायनो ^१ यथा दर्शपूर्णमासयोरेवमिति शालीकिः ^१ ॥
- I 212 19 अथोद्गात्रे वा प्रस्तोत्रे वा बर्हिषी प्रयच्छतीति ॥ पूर्वः
 कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः ^१ ॥
- I 212 19 ऋक्सामथोरुपस्तरणमसि मिथुनस्य प्रजात्या इति वा ^५
 द्वर्णी वेति ^१ पूर्वः कल्पः शालीकिरुत्तरो बौधायनस्य ॥
- I 213 5 पञ्चम्यां प्रस्तुतायां वाचयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{११}
 यस्यामेव कस्यां चिद्वाचयेदिति शालीकिः ^१ ॥
- I 213 16 सप्तहोतुर्होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यानुसवनमेव सप्त-
 होतारं जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥ १०
- I 213 19 धिष्णिथानां विहरण इति ॥ स ह स्माह बौधायन
 आग्नीध्रीयादङ्गारानादाय^१ तत आग्नीध्रीये प्रस्कन्दयेदथानु-
 पूर्वमितरेषु ^१ धिष्णिथान्विहृत्योदीचीनसंस्थतां^२ कुर्यादित्यत्रो
 ह स्माह शालीकिराग्नीध्रीयादङ्गारानादाय तत आग्नीध्रीये
 प्रस्कन्दयेदथानुपूर्वमितरेषु ^१ धिष्णिथान्विहृत्य न चोदीचीनसं- १५
 स्थतां^२ कुर्यादिति ^१ ॥

१ •ग्नीध्र० and •ग्नीध्रीय० the MSS promiscue, the vivaraṇa and Keś always •ग्नीध्रीय० ।

२ Thus G D C U (pr m) संस्थितान् U (sec m), •संस्थिता H, •संस्था Bu, Be C' defective

३ Thus U (sec m) D C C', •संस्थानं G (sec m), •संस्थानं Bu, संस्थानां H Be U (pr m) G (pr m)

1 धिष्णिद्यानां व्याघारण इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायन-
स्थोत्तरः शालीकेः ॥

स्वरशनस्योत्पादन इति ॥ यूपः स्वरशनस्योत्पादयेदिति
बौधायनः " पशुरिति शालीकिस्तु न्नमित्यौपमन्यवो " देवते-
५ त्यौपमन्यवौपुत्रः ¹ ॥ १८ ॥ सप्तमः ॥

3 सर्पण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य परद्वारिक^१ एव यजमानः
स्यादिति शालीकिः ¹ ॥

तार्तीयसवनिकेषूक्त्यविग्रहेष्विति ॥ स ह स्माह बौधा-
यनः प्रसर्पदेव तार्तीयसवनिकेभ्य उक्त्यविग्रहेभ्यः षोडशिनै^२
१० रात्रिपर्यायेभ्यो रात्र्यन्तराय संधय इत्य^३चो ह स्माह शाली-
किस्तृतीयसवनातिवृद्धिरेवैषा^४ भवति ¹ यदेव तृतीयसवने
प्रसर्पेत्तत्प्रसृप्तमेव^५ तेषां^६ स्यादिति " प्रातःसवन एव सर्वेभ्यः
सवनेभ्यः संप्रसर्पेदित्यौपमन्यवः ¹ ॥

3 आमिन्वायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती च स्यात्सर्वाणि
१५ च सवनान्यनुसमिञ्चादिति^५ बौधायनस्तु श्लीका च स्यात्स-

१ ० पराद्वारि० U D C H Be C', cp XXI 9 86 7

२ ० शिने G Be, ० शिनि Bu H U C D C'

३ ० नातिवृद्धि० Be G (sec m), ० नातवृद्धि० C D U, ० नंतवृद्धि० H G
(pr. m), नाभिद्वि० Bu C' and the vivarana

४ ० मेवैतेषु G (sec m), ० मेषा H

५ ० नुसमीया० MSS

३ वर्षाणि च सवनान्यनुसमियादिति^१ शालीकि^१मन्त्रवती च
स्यात्प्रातःसवने चैवैषा स्यादित्यौपमन्यवः^१ ॥

I 217 11 सवनोथानामनुदासन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ नाना-
पात्रीष्वेव^२ सवनोथानुदासयेदिति शालीकिः^१ ॥

I 217 16 प्रातः प्रातःसावस्येति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ प्रातःसावस्येत्येव^३
ब्रूयादिति शालीकिः^१ ॥

सवनोथानामनुसङ्हरण इति ॥ अनुसङ्हरेदिति बौधा-
यनो^१ नानुसङ्हरेदिति शालीकिः^१ ॥

I 218 8 प्रतिनिर्घाङ्घ्राणां^२ ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१
द्विदेवत्येभ्य एव प्रतिनिर्घाङ्घ्रान्निगृह्णीयादिति^३ शालीकिः^१ ॥ १०

I 218 1३ आघार इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ गृहादेवैतमाघार-
माघारयेदिति शालीकिर्द्वे^४णकलशात्परिशुना पात्रेणेत्यौप-
मन्यवो^१ यजुरेवैतज्जपेन्नैतमाघारमाघारयेदित्याञ्जीगविः^५ ॥

१ अनुसमीया० MSS

२ Thus Be C' and the viv, ०पात्रेषु Bu G U D C Keś, ०पात्रेष्टेव H

३ ०निर्घा Be C' H U D C G (pr m), निघा० Bu G (sec m) and
the vivazana

४ निर्घात्याणिगृह्णी० G (sec m) but the १ effaced, Be H C D U,
०निघात्यानिगृह्णी० Bu, ०निर्घाङ्घ्रानिगृह्णी० C', ०निघाङ्घ्रानिगृह्णी० Keś, read
probably (with Keś) ०निर्घाङ्घ्रानिगृह्णीयादिति ।

५ Thus G (sec m), ०नैवमाघार० Be H U C D, ०नैवमाघारये० C'
०नैवमाघारये० G (pr m) Keś, ०रेवदेवैतमाघारमा० Bu

- 9 स॒खाव॒स्यापि॒धान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ यावानेव^२
स॒खावः स्यात्तमपि॒द्धादिति शालीकिः ^१ ॥
- 4 चमसानामायातन^३ इति ॥ अग्रेण सुचः^४ प्राच^५ आयातये-
दिति बौधायनो ^१ जघनेन सुच उदीच आयातयेदिति
५ शालीकिः ^१ ॥ १६ ॥
- 4 ग्रहयोः संधान इति ॥ अरन्नी च ग्रहौ च संधायाता-
मिति बौधायनो ^१ ग्रहावेवेति शालीकिः ^१ ॥
- 2 शुक्रवतो मन्थिवत इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ मन्थि-
वत इत्येव ब्रूयादिति शालीकिः ^१ ॥
- १० मन्थिस॒खावस्य होम इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह
स्माह बौधायन आहवनीयादेवोदीचो ऽङ्गारान्निर्वृत्य तेषु
मन्थिनः^२ स॒खाव^३ जुहुयादिति ^१ ॥
- होत्रकचमसानां^४ होम इति ॥ स ह स्माह बौधायनः
शुक्रामन्थिभ्यामेनाम्सह सहज्जुहुयाद्विरभ्युचीतानित्य^५चो ह
१५ स्माह शालीकिर्नैनाञ्जुक्रामन्थिभ्यां सह सहज्जुहुयाद्विरेवा-
भ्युचीतानिति ^१ ॥

१ यावानच U D C, यावामेच Be, यावानच H

२ ०सायतन MSS and the vivarana

३ Thus G (sec m) Bn, सुच उदीच H U C, सुच only, Be D C'

४ मन्थिसंवा० G (sec m)

५ Thus G (sec m) and C' only, होत्रकचमसानां the other MSS
and the vivarana

I 223 17 द्विदेवत्यानां भक्षण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ प्राणेषूप-
निराहं द्विदेवत्यान्मचयेदिति शास्त्रीकि^१ दीर्घभक्षणेनैवान्मचये-
दित्यौपमन्यवः^१ । ॥

I 224 7 अथैतानि द्विदेवत्यपात्राण्यरिक्तानि करोतीति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^१ सोमेनैवैतान्यरिक्तानि स्युरिति शास्त्रीकिः ^१ ॥ ५

I 224 10 अथैनानि दक्षिणस्य ऋविर्धानस्योत्तरस्यां वर्तन्याः सादय-
तीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ धस्तादेवैनान्युपह्वयस्य^१ सादयेदिति^१
शास्त्रीकिः ^१ ॥

वाचि वाचं दधामीति^१ वा द्वर्णौ वेति ॥ पूर्वः कल्पो
बौधायनस्योत्तरः शास्त्रीकेः ^१ ॥ १०

होत्रकचमसानां प्रतिभक्षण इति ॥ प्रतिभक्षयेदिति
बौधायनो ^१ न प्रतिभक्षयेदिति शास्त्रीकिः ^१ ॥

I 229 6 प्रत्यभिर्गर्जन इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^१ चो ह स्माह
बौधायनो भक्षयन्नेव^१ भक्षाणां पारे प्रत्यभिष्टुतीति ^१ ॥

१ दीर्घभक्षणे MSS, only C' भक्षणेनैना०, cp XXV 20

२ Uncertain, ०न्युपह्वयस्यासाद० G (sec m), all the other MSS
०न्युपह्वय आसाद० The vivarana अथस्तादेव दक्षिणस्योपह्वयस्य द्रोणकलश-
सन्तीति, could उपह्वयस्य be the correct reading ?

३ Thus Bu C D G U C', दधामीति H Be In the text proper no
vikalpa of the kind here mentioned, is found, neither is the yajus
to be traced in any text Perhaps this dvandham is to be taken
together with the foregoing one

४ Thus G (sec m) and the vivarana, भक्षनेव Bu, भक्षयेन्नेव H
Be U D G (pr m) C C'

। ऐन्द्राग्नस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर्^१चो ह स्माह
दीर्घवात्स्यो सुख्येनेन पात्रेण गृह्णीयादिति ^१ ॥

। नाराशंसानामनुप्रक्रम्यन इति ॥ अनुप्रक्रम्यथेरन्निति
बौधायनो ^१ नानुप्रक्रम्यथेरन्निति शाल्लौकि^१र्नैनानुपोद्यच्छेर-
५ स्वेत्यौपमन्यवः ^१ ॥ २० ॥ अष्टमः ॥

। माध्वादिनीये ऽभिषव इति ॥ नवकृत्वोनवकृत्वो ऽभिषुत्य
निग्राभमुपेयुरिति बौधायनो ^१ ऽपरिमितमिति शाल्लौकिः ^१ १
मस्रत्वतीथयोर्ग्रहण इति ॥ सूत्रं शाल्लौकेर^१चो ह स्माह
बौधायन उपरिष्ठादेवाग्रयणाद्गृह्णीयादिति ^१ ग्राह्यलोको ह्येष
१० भवतीति ^१ ॥

अष्टम्यां प्रस्तुतायां वाचयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
यस्यामेव कस्यां चिदाचयेदिति शाल्लौकिः ^१ ॥

दधिघर्मस्य ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ग्रीध्र एनं
गृह्णीयादिति शाल्लौकिः ^१ परिश्रित्योभयतः शान्तिं कृत्वा-
१५ ग्रीध्र एवेत्यौपमन्यवः ^१ ॥

दधिघर्मस्य चर्याया इति ॥ उपाशु चरेदिति बौधा-
यन ^१ उच्चैरिति शाल्लौकिः ^१ ॥

दधिघर्मस्य भक्षण इति ॥ सूत्रं शाल्लौकेर^१चो ह स्माह

१ After this dvaidham G U D H C ms प्रातःसवन एवैषा स्यादित्यौप-
मन्यवः सवनोयानुद्वासन इति सूत्रं बो० स्य नानापात्रेष्वेव सवनोयानुद्वासयेदिति
शा० किः। cp XXI 19 104. 3

बौधायनो ऽवप्रभक्षणेनैवेतरे भक्षयेयुर्यजमान एव प्रत्यक्षं भक्ष-
येदरण्ये^१ ऽनुवाक्येन^२ मन्त्रेणेति^३ ॥

240 20 दक्षिणानामत्याकरण^४ इति ॥ सूत्रं^५ शालीकेर^६त्रो ह
स्माह बौधायन एकामेव दक्षिणां दक्षिणापथेनात्याकुर्यादथे
तरा^७ यथावकाशं गच्छेयुरिति^८ ॥

संचर^९ इति ॥ नीतासु दक्षिणासु^{१०} यथार्थं^{११} संचरेर-
न्निति बौधायनो^{१२} नामस्थिते सोमे ऽध्वर्युः प्रत्यङ् सदो
ऽतीयादिति शालीकिः^{१३} ॥

259 7 कृष्णविषाणायाः प्रासन इति ॥ सूत्रं^{१४} बौधायनस्य^{१५} नीतासु
दक्षिणासु चालाले कृष्णविषाणां प्रास्येदिति शालीकिः^{१६} ॥ १०

241 9 आत्रेयस्य संवदन^{१७} इति ॥ सूत्रं^{१८} शालीकेर^{१९}त्रो ह
स्माह बौधायनस्त्रिरेवाव्यतिषजन्पृच्छेत्क^{२०} आत्रेयः क आत्रेय
इति^{२१} ॥ २१ ॥

१ Thus G U (pr m), viv, Keś, •ण्णानुवा• Be U (sec m),
•ण्णेनवा• Bu H D C, •ण्णवानुवा• C'

२ Thus Be C' Bu and the vivarana (one copy) •त्याक्रमण U H G
D C and the vivarana (another copy)

३ •कुर्याद• Be Bu C', •क्रामयेद• U H G D C

४ संचरण Bu

५ Between दक्षिणासु and यथार्थं the MSS exc Be C' and Keś,
ins चालाले, clearly interpolated from the following dvadham

६ Thus Bu C' G (sec m), the vivarana, सवादन Be H C U D G
(pr. m)

७ Thus Bu Be G C', त्रिरेवाव्यति• H U D C

गोयुगानामनुमन्त्रण इति ॥ तत्तदेवानुमन्त्रयेदिति बौधायनः ^१ ' सर्वाणि सृष्टेति शालीकिः ^१ ॥

सर्वौषधस्य वपन इति ॥ अर्धर्चशो वपेदिति बौधायन ^१ ' ऋचर्चति शालीकिः ^१ ॥

५ इतरमितरत्र विपरिहरतौतरमितरचेति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ ददान एवैतां दिशमभिसंपादयेदिति शालीकि^१ यजुषा यजुर्विपरिहरेदित्यौपमन्यवः ^१ ॥

स दर्भपुञ्जीलानि पयःप्रोक्षे ऽवधाय तैः प्रोक्षत्यग्नीन्वो ऽग्निभ्यो जुष्टान्प्रोक्षामीति वा तूष्णीं वेति ॥ पूर्वः कल्पो १० बौधायनस्योत्तरः शालीकिः ^१ ॥

कुम्भेष्टकानामुपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ पञ्चपुच्छे-
ष्वेना^१ उपदध्यादिति^१ शालीकिः ^१ ॥

नानामन्त्रासु दिशो भजमानास्त्विति ॥ तथादेवतेनानुक्रम्य पारे सूददोहसः कुर्वीतेति बौधायनस्त^१ान्तमेवेष्टकां १५ परिनिस्तिष्ठेदिति शालीकिः ^१ ॥

इष्टकागणानामुपधान इति ॥ तथादेवतेनानुक्रम्य पारे सूददोहसः कुर्वीतेति बौधायनस्त^१ान्तमेवेष्टकागणं परिनिस्तिष्ठेदिति शालीकिः ^१ ॥

अभिमर्शं ऽभिहोम इति ॥ सूत्रमाचार्यथोर^१त्रो ह स्माहौ-

१ Thus B G U (sec m), °पुच्छेतासुप° Bu, °पुच्छेष्टका
इप° Be C.

पमन्यवः पुरस्तादभिमर्शाभिहोमाभ्यां तथादेवतसूददोहमः^१
कुर्वीतेति^१ ॥

II 28 15 सर्पशिरस^२ उपधान इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्यो-
त्तरः शालीकेः ॥

II 30 10 औदुम्बर खोलूखलमुसलमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^३ ॥
दार्ढ्यवृचमेवैनत्कुर्यादिति^४ शालीकिः^१ ॥ ६ ॥

II 30 11 सर्वौषधस्यावहनन इति ॥ मन्त्रेणावहन्यादिति बौधायन-
सू^५णीमिति शालीकिः^१ ॥

II 30, 17 उखानामुपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यै^६कामेवोखां
मन्त्रेणोपदध्यात्तूणीमितरे इति शालीकिः^१ ॥ १०

II 31 13 पशुश्रीर्षाणामुपधान इति ॥ मध्य उपदध्यादिति बौधा-
यनो^७ ऽन्तेषु तस्य व्युदूह्योपदध्यादिति शालीकिः^१ ॥

अथर्वशिरस उपधान इति ॥ पुरस्तात्सर्वतोमुखमग्रेण
स्वयमाटणामत्र नवर्चमथर्वशिर उपदध्यादिति बौधायनो^८
नाथर्वशिर इति शालीकिः^१ ॥ १५

II, 33 12 सर्वतोमुखस्योपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यानुदिशमेव^९
गायत्रीरूपदध्यादिति शालीकिः^१ ॥

१ Thus all the MSS., *दीहलो Ms.

२ *शिर MSS exc, C'

३ *वृच्छं MSS exc, L C' and Ms., *मेवैत MSS exc U

४ Thus Be C' U (see, m.) and the Vix, the other MSS,

om एव ।

अङ्गानामुपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ विज्ञाते-
 स्वेवाङ्गेस्वङ्गान्युपदध्यादिति शाल्मीकिः ^१ ॥

ऋषभस्योपधान इति ॥ सूत्रं ^२ शाल्मीकेर^३ चो ह स्माह
 बौधायन ईषत्प्रत्यवहृतशिरममेनमुपदध्याद्यथर्षभो^४ वाशितु-
 ५ मुपतिष्ठतीति^५ ^१ ॥

अतीतानामिष्टकागणानामुपधान इति ॥ आधिमुपदध्या-
 दिति^६ बौधायनश्चित्यन्त इति शाल्मीकिः ^१ ॥

व्रतप्रदान इति ॥ मध्यदिने व्रत प्रयच्छेदिति बौधायन
 श्चित्यन्त इति शाल्मीकिः ^१ ॥ ७ ॥ तृतीयः ॥

१० पुरीषचित्तिरुपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ पूर्वद्युरेव
 पुरीषचित्तिं परिनिस्तिष्ठेदिति शाल्मीकिः ^१ ॥

अश्ववभितस्तिष्ठेतां कृष्ण उत्तरः^४ श्वतो दक्षिण^५ इति ॥
 अत्रैवाभ्यां तिष्ठद्भ्यां घासमाहारयेदिति बौधायनः ^१ काले-
 काल एवेनावुदानयेयुरिति शाल्मीकिः ^१ ॥

१५ वालखिल्यानामुपधान इति ॥ उपरिष्ठादाखिल्या उप-
 दध्यादिति बौधायनः ^१ पार्श्वत इति शाल्मीकिः ^१ ॥

१ Thus (प्रत्यवहृतं) U G (pr m) C' and Ms. प्रत्यवहृतं Bu.

प्रत्यवहृतं Be G (sec m.), प्रत्यवहृतं B

२ Thus G and Ms., वाशितमुप^० or वाशितामुप^० the other MSS

३ Thus B G U (sec m.), Ms. and the Viv., अधि Bu. अदि^०

Be C' U (pr m)

४ उत्तरत G C and the Viv.

५ दक्षिणत B G

- 11 11 1 सूष्टीनामायातन^१ इति ॥ अग्रेण स्वयमावृष्णमुदौचौरेना
आयातयेदोत्तरस्मात्पक्षमध्येः सर्वतो^२ वेति^३ ॥ पूर्वः कन्यो
बौधायनस्योत्तरः शालीकेः^४ ॥
- 11 11 ५ व्युष्टौनामुपधान इति ॥ सूत्र^५ शालीकेर^६चो ह स्माह
बौधायनः पुरस्तादिनाः प्रतौचौरूपदध्यात्पुरस्ताद्धि प्रतौचौ^७
रात्रिर्युक्ततीति^८ ॥
- 11 12 1५ तामां पुरौषवतीं मध्य उपदधातीति ॥ स ह स्माह
बौधायनः पुरौषेण वा महोपदध्यात्पुरौष^९ वैवेति^{१०} मन्त्र-
पुरौषैवैषा स्यादिति शालीकिः^{११} ॥
- 11 12 20 वैराजानामुपधान इति ॥ पूर्वः कन्यो बौधायनस्योत्तरः^{१२}
शालीके^{१३} ॥
- 11 13 ७ याजसेनोनामुपधान इति ॥ पूर्वः कन्यः शालीकेरुत्तरां
बौधायनस्य ॥
- 11 13 21 वृतेष्टकानामुपधान इति ॥ स ह स्माह बौधायनो वृतेन
वा महोपदध्याहुतेन वाभ्यर्ज्यति^{१४} मन्त्रवृता एवेताः स्युरिति^{१५}
शालीकि^{१६} धृतपिण्डानेवात्रोपदध्यादित्यौपमन्यवः^{१७} ॥

१ Thus C' (see m.), MS., the Viv. (one copy), *मायतन the other MSS

२ Thus MS., and the Viv. सर्वत इति वेति Bu B G U. (pr. m.) सर्वत एवेति U. (see m.) Bu C'

३ Thus G., *पंचवेति B Be Bu, पंचतिवेति U., *पंचवेति C'
*पंचवेति the M.

दृष्टकानामावापस्थान इति ॥ अन्तरेण ज्योतिष्मतीश्च
भूतेष्टकाश्चैतदिष्टकानामावापस्थानं भवतीति ॥ स ह स्माह
बौधायनः संवेग्नयजुः प्रबुद्धयजुः प्रयाणयजुरपर्याणयजुः
सामिधेनीराप्रौरतीताः^१ ष्टेष्टकागणानत्रोपदध्यादित्य^१ चो^१ ह
५ स्माह शालीकिर्नानिष्टकं मन्त्रमिष्टकावदापादयेदतीतानेवेष्ट-
कागणानत्रोपदध्यादिति^२ ॥

१ पौर्णमास्या उपधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्योत्तर
एवा^२से पौर्णमासौमुपदध्यादिति शालीकिः^१ ॥

६ नचत्रेष्टकानामुपधान इति ॥ सूत्रं^२ शालीकेर^१चो ह
१० स्माह बौधायनः प्रतितारक चात्रेष्टका उपदध्यात्तत्रतत्र च
रोचयेदिति^१ ॥

१० सर्वतोमुखस्योपधान इति ॥ सूत्रं^२ शालीकेर^१चो ह
स्माह बौधायनो अवेत^३ खल्विदं कृष्णस्याभिमर्शनेन^४ भवति^१
सर्वतोमुखमुपधास्यञ्ज्जेतमश्वमभिमृशेदिति^१ ॥

३ १५ वर्धनेष्विति ॥ सूत्रं^२ शालीकेर^१चो ह स्माह बौधायनो

१ Before अत्रोपदध्या° Bu Be G' G (pr m) U (sec m) ms एतदेव
on एतद् here and I 6, B G (sec m) and the Ms om these
words

१ °पातयेदितिता° some

२ अवेतं Be U (sec m) Ms (=अवहित^१, अवेत B G, अवेतं G'
अपोवेतं Bu

४ °मर्शनं the Ms

यावन्ति वर्धनानि समाने ऽहनि सनिपतेयुः सर्वेषां पारे
तयादेवतसूददोहमः कुर्वीतेति ^१ ॥ ८ ॥ चतुर्थः ॥

१७. १ अथ प्रोक्षणीषु हिरण्यशल्कान्प्रत्यस्यत्यूर्ध्वं ^१ त्रिभ्यो ऽपरि-
मितानिति महस्त्रमिति प्रोक्त ॥ पूर्वः कन्पो बौधायनस्योत्तरः
शालीकेः ^१ ॥

१८. १ शतरुद्रीयस्य होम इति ॥ सूत्रमाचार्ययोः ^१ पूर्वस्मिन्ने-
वानीके जुहुयादिति गौतमः ^१ ॥

१९. १ नमस्कारैरुपस्थान इति ॥ स ह स्माह बौधायनः सध
नुष्क एवोपतिष्ठेतोत्तरस्या एव दिश आवृत्यैतेनैव यथेतमेत्य
पश्चात्प्राङ् तिष्ठन्नुर्ध्वमुपतिष्ठेत्यत्रो ^१ ह स्माह शालीकिर्द- १०
त्तैव धनुरुपतिष्ठेतैतस्यै चैव दिश आवृत्यैतेनैव यथेतमेत्य
पश्चात्प्राङ् तिष्ठन्नुर्ध्वमुपतिष्ठेत्येति ^१ ॥

२०. १ परिषिच्यमाने यजमान वाचयतीति ॥ सूत्रः शाली-
केरत्रो ^१ ह स्माह बौधायनः परिषिच्यपरिषिच्यैवाश्वानि
कुम्भ निदध्यादश्वस्ते जुदमु ते शुगृच्छत्वित्यभिनिर्दिशेद्य १५
द्विष्यादिति ^१ ॥

२१. १ विकर्षण इति ॥ अर्धर्चशो विकर्षेदिति बौधायन ^१
अर्चयति शालीकिः ^१ ॥

१ वाचयति instead of प्रत्यस्यति Be G

२ Thus (कथंश्च) Be G and the Viv., कथंश्च all the other MSS.
and the Ms.

- II 52. 3 स्त्रयमाहणाये व्याघारण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्याग्नि-
चतुरश्रमेनां व्याघारयेदिति शालीकिः ^१ ॥
- II 53. 4 वैश्वानरमास्तानां मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवन्तः स्युरिति
बौधायनस्तूष्णीका इति शालीकिर्वैश्वानर एव मन्त्रवान्स्या-
न्तूष्णीका मास्ता इत्यौपमन्यवः ^१ ॥
- II 53 6 अनीकवतस्य होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्याहवनीय
एवानौकवत जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥
- II 54 4 अथैनं संचितमाज्यप्रोक्षेण प्रोचतीति ॥ सूत्रं शालीके-
रचो ह स्माह बौधायनो मन्त्रानुदिशं चैनं प्रोचन्मन्त्रा-
नुलोक चेति ^१ ॥
- II 54 15 दधस्य निधान इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभये-
नेभं निदध्यादाध्वरिकेण चाग्निकेन चेत्याग्निकेनैवेति
शालीकिः ^१ ॥ ६ ॥
- II 55 1 आकलैः परिधान इति ॥ आहवनीयं परिदध्यादिति
बौधायनः पुच्छमेवेति शालीकिः ^१ ॥
- II 55 5 सुवाङ्मन्योः करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो न
कुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥
- II 55 7 पूर्णाङ्ग्यैः करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो न
कुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥
- II. 55 8 १० अत्र जुह्वन्मनसा दिशो ध्यायेदिति ^१ ॥ दिग्भ्यो ऽहमग्नि-

^१ Thus Ms only, पूर्णाङ्ग्योः the MSS., पूर्णाङ्गनिकरण the Aiv

^२ इति om all exc. Ms

मभि^१मंभराणीति वा तूष्णीं वेति ॥ पूर्वः कन्यो बौधायन-
स्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥

11 56 8 प्रसेकस्यायातन^२ इति ॥ पूर्वः कन्यः शालीकेरुत्तरो
बौधायनस्य ॥

11 56 10 तस्मिंश्चतुर उपस्तृणान आहेति ॥ सूत्र बौधायनस्य ^{॥ ५}
नोपस्तृणीतेति शालीकिः ^१ ॥

11 56 12 प्रसेकस्यानुप्रहरण इति ॥ अनुप्रहरेदिति बौधायनो [॥]
नानुप्रहरेदिति शालीकिः ^१ ॥

1 56 13 ब्रह्मौदनस्य अपण इति ॥ अग्न्याधेयवच्छपयेदिति बौधा-
यन [॥] एतस्मिन्नेवेति शालीकिः ^१ ॥

1 56 14 ब्रह्मौदनस्य प्राशन इति ॥ उत्तरे ओष्यन्ते प्राश्नीयुरिति
बौधायनः [॥] पुच्छमेवाभित इति शालीकिः ^१ ॥

11 57 1 वातनामानाः होम इति ॥ सूत्र बौधायनस्य [॥] वात-
मयत्राञ्जलिना जुहुयादिति शालीकिः [॥] कृष्णाजिनपुटेन
जुहुयादित्यौपमन्यवः ^१ ॥

11 57 9 शाकलानामनुप्रहरण इति ॥ अनुप्रहरेदिति बौधायनो [॥]
नानुप्रहरेदिति शालीकिः ^१ ॥ १० ॥ पञ्चमः ॥

57 12 अग्निधिष्ण्यानामुपधान इति ॥ सूत्र बौधायनस्य [॥] सर्वा
एव याजुषीरुपदध्यादिति शालीकिः ^१ ॥

१ The two aksaras हस effaced in G

२ ०यतन MSS exc Be O.

- २ नानाबीजानां निर्वपण इति ॥ निर्वपणेनानुसमेत्य^१
यमिष्टुशेदिति^१ बौधायनस्त^१त्तदेव हविः परिनिस्त्रिष्टेदिति
शालीकिः^१ ॥

तेषां ब्रीहिल्वेव हविष्कृतमुदादयत्युपोद्यच्छन्ते यवानिति ॥

- ५ सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह बौधायन आवपनप्रमृति यवेषु
मन्त्रकर्मभ्यावर्तेत तन्त्रं तु हविष्कृत^१ स्यादिति^१ ॥

आप्यनिनयन इति ॥ जघनेन गार्हपत्यमाप्येभ्यो निनये-
दिति बौधायनो^१ ऽग्रेणातिहायेति शालीकिर^१ग्रेण वा जघ-
नेन वेत्यौपमन्यवः^१ ॥

- १० सचरुपशुपुरोडाशा^१ एवेतरेषां हविषामिडा अवघेद-
भ्यर्धादिति^१ सपशुपुरोडाशानां वेति ॥ पूर्वः कल्पो बौधा-
यनस्योत्तरः शालीकेः^१ ॥

अत्याक्रमण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ सह स्त्रिष्टुक्ता-
त्याक्रमेदिति^१ शालीकिः^१ ॥

- १५ अभिषेक इति ॥ सूत्रमाचार्यथोर^१चो ह स्माहौपमन्यवः

१ ०समेत्यामिष्टुशेदिति U (sec m)

१ Thus G (sec m) Bu Be C' Ms, ०ष्कृत B G (pr m.) U; cp. XXI 4 75 7, XXI 16 99 16

१ ०पशु० om B G U (pr m) the Viv — ०डाश B Bu G U (pr m) the Viv., ०डाशा Be C' U (sec m.)

१ Thus (and cp II 71 5) B G B, ०दत्यर्धादिति Be C' ०दत्यर्धेदिति Bu

५ Thus U (pr m) C', the Viv, स्त्रिष्टुक्तमत्या० the other MSS.

पुरस्तात्स्त्रिष्टुक्तो यावदान्नातेनाभिषिञ्चेन्नात्र कृष्णाजिनं न
रुक्मौ^१ न पार्थानि भवन्ति कुशानेव स॒स्त्रीर्यं तेध्वेनमभि-
षिञ्चेदिति ^१ ॥

II 58. 18, 59 8 योगे विमोक इति ॥ अहरह्युज्यादहरहर्विमुञ्चेदिति
बौधायनो ^२ ऽहरह्युज्यादन्ते विमुञ्चेदिति शालीकिर^३ादित ५
एव युज्यादन्ते विमुञ्चेदित्यौपमन्यवः ^४ ॥

II 59 11. क्रतुकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^५ यथाक्रमेवास्य क्रतु-
करणानि कुर्यादिति शालीकिः ^६ ॥

II 59 13 ऐकादग्निनानां^७ पशूनामुपाकरण इति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्यै^८कयूप एवैकादग्निनान्यशूनुपाकुर्यादिति शालीकिः ^९ १०
॥ ११ ॥

II 59. 17 वपानां परिहोम इति ॥ तांतां परिजुञ्ज्यादिति बौधा-
यन ^{१०} आदितश्चान्ततश्चेति शालीकिः ^{११} ॥

II 60. 3 अश्वस्थावप्रापण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{१२} माध्मंदिन
एव सवने ऽश्वमवप्रापयेदिति शालीकिः ^{१३} ॥

II पशूनामासादन इति ॥ पशुं पशुं पञ्चहोत्रासादयेदिति १५
बौधायनो ^{१४} मुख्यमेवेति शालीकिः ^{१५} ॥

II ६५ द्यशूलानामुदासन इति ॥ एकैकश उदासयेदिति
बौधायनः ^{१६} सर्वान्सहेति शालीकिः ^{१७} ॥

१ Thus Be C' U (sec m), रुक्मौ the other MSS.

२ C' and the V1v रुक्मौ ।

आमिवायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती च स्यादध्यव-
दानीया चेति बौधायनसू^१ष्णीका च स्यादध्यवदानीया चेति
शालीकि^१र्मन्त्रवती च स्थानन्त्रहरया चैनया निरूढया यजे-
तेत्यौपमन्यवः ^१ ॥

५ देविकाहविषां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^१ न
कुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥ १० ॥ षष्ठः ॥

अथातो वाजपेयं व्याख्यास्यामः ॥

चिन्वीत वाजपेये ऽग्निमिति बौधायनो ^१ न चिन्वी-
तेति शालीकिः ^१ ॥

१० औदुम्बरः रथचक्रः सप्तदशारमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१
दार्ढ्यवृत्तमेवैनत्कुर्यादिति^१ शालीकिः ^१ ॥

खादिरौं विदूषीं^१ वधैर्व्यूतामुपकल्पयत^२ इति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^१ वस्ताजिनं चैवात्रोपकल्पयतीत शतमानं च
हिरण्यमिति शालीकिः ^१ ॥

१५ स ग्रीकस्य जघन्याहःसु पुरस्तादाषाढौ पौर्णमास्यै दीक्षत
इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ शरदि वाजपेयेन यजेतेति
शालीकिः ^१ ॥

१ °दृष्टम् G (sec m) -- °मेवैनत् G (pr m) U, °मेवैतत् the other
MSS

२ Thus G and the V1v, विदूषि Bu, विदूषी B, विदूषीं U, विकर्षा
Be, विकर्षी C' (pr m), विदूषी (sec. m)

३ Thus G, वधैर्व्यू Be, वधैर्व्यू C', वधैर्व्यू Bu, वाधैर्व्यू U, दधैर्व्यू B,
वधैर्व्यू the V1v. (one copy), वधैर्व्यू (another)

II. 64 4,
65 10. साविचाणां होम इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः

शालीकेः ॥

II 64 12 वाजपेयिकायै सुरायै संधान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरत्रो
ह स्नाहौपमन्यवो यत्रैव सुरा स्थान्त आहारयेदिति ^१ ॥

II 65. 4 सो ऽरन्निमाचेऽरन्निमाचे वा विगृह्णाति धनुर्वेष्टीर्वा प्रवे- ५
ष्टयतीति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥

II 65. 5. गोधूमं^२ चषाक्षमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^३ गोधूमपिष्टा-
नामपि कुर्यादिति शालीकेः ^४ ॥

II. 66. 2. दुन्दुभीनामासञ्जन इति ॥ सूत्रं दैधमेवैतद्भवति ॥

II 66 14. क्रतुकरण इति ॥ सूत्रं शालीकेरत्रो ह स्नाह बौधा- १०
यनो ऽतिराचमय्यत्र क्रतुमुपेयात्समानपत्रे चैनं संतिष्ठा-
पयिषेदिति ^१ ॥ १३ ॥

II. 66. 16 पञ्चैन्द्रानतिग्राह्यान्गृह्णातीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^२ सर्व
एवैते^३ सोपयामा^४ गृहीतव्या^५ भवन्तीति शालीकेः ^१ ॥

II 67 10. सुराग्रहाणां ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^२ सजुष्टा- १५
न्यरिमृज्य^३ सादयेदिति शालीकेः ^४ ॥

१ Thus G and the Viv (one copy), गोधूम Bu, गोधूमं the other MSS.

२ Thus Be C' U (sec m), संनिपतिष्येदिति B G, सन्निपतिष्येदिति Bu

३ Thus G C', एवैते U, एवैतैः B Be, Bu defective

४ सोपयामगृही० U.

५ Thus Be C', सजुष्टा० Bu U, सजुष्टा० B G

२ द्विऋणि^१ वा त्रिऋणि^१ वोदीच आयातयतीति ॥ पूर्वः
कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः ॥

। षड्रश्ना आदाय यूपमभिप्रेयादिति बौधायनः " पञ्च
रश्ना आदाय यूपमभिप्रेयादिति शालीकिश्च^१ तस्यो रश्ना
५ आदाय यूपमभिप्रेयादित्यौपमन्यव " एकामेव रश्नामा-
दाय यूपमभिप्रेयादित्यौपमन्यवोपुत्रो " ऽग्नीषोमीयरश्नाया-
मेव नियुज्यादित्याञ्जीगविः ^१ ॥

। वाजपेयिकानां पशूनामुपाकरण इति ॥ ऐकादशिनानु-
पाकृत्य^२ वाजपेयिकानुपाकुर्यादिति बौधायनो " वाजपेयि-
१० कानेव नैवैकादशिनानिति शालीकिः ^१ ॥

प्राजापत्यानामुपाकरण इति ॥ एकैकश उपाकुर्यादिति
बौधायनः " सर्वान्सहेति शालीकिः ^१ ॥

वपानां परिहोम इति ॥ तांतां परिजुहुयादिति बौधा-
यन " आदितश्चान्तश्चेति शालीकिः ^१ ॥

१५ हृदयशूलानामुद्वासन इति ॥ एकैकश उद्वासयेदिति
बौधायनः " सर्वान्सहेति शालीकिः ^१ ॥

रथानामभियोजन इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१ चो ह स्माह
बौधायनो य एवैष समवचेपणो मन्त्रस्तं प्रथममभियोजनानां
कुर्यादथ तृष्णीमश्वान्समवचिपेदिति ^१ ॥

२० काष्ठागमन इति ॥ स ह स्माह बौधायनः प्रदक्षिण-

१ द्विऋ० and त्रिऋ० G (sec m)

२ एका० the Viv.

मावृत्यैतां^१ काष्ठां गच्छेयुरथामृतो ऽपसलैरावर्तैरन्नित्य^२त्रो ह
स्माह शालीकिरपसलैरामृत्यैतां^३ काष्ठां गच्छेयुरथामृतः
प्रदक्षिणमावर्तैरन्निति^४ ॥ १४ ॥

II 79 14 अथ यजमानं तार्थं परिधापयतीति ॥ सूत्रं बौधायन-
श्रीभि एवैते यजमानं परिधापयेदिति शालीकिः^५ ॥ ५

II 80. 2 अत्रित्या आयातन^६ इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शालीकेः ॥

II 80 5 तां दशभिः कल्पै^७ रोहतीति^८ ॥ सूत्रं बौधायनस्यैतैरेव
मन्त्रैः प्रत्यवरोहेदिति शालीकिः^९ ॥

II 81. 2 अत्रास्मै प्रत्यवरोहणत^{१०} आसन्दीं निदधातीति^{११} ॥ सूत्रं १०
बौधायनस्य^{१२} बस्ताजिनं चैवास्यात्र^{१३} प्रत्यवरोहेच्छतमानं^{१४} च
हिरण्यमिति शालीकिः^{१५} ॥

१ Thus both times C' only, °दृत्येत. both times G and B the second time, °दृत्येत B the first time, all the MSS (exc C') °त्य°, not त्यै° ।

२ Thus B G, आयातन the V₁₄, आयातन Bu, आयातन Be C'

३ Thus G U C' (sec m) and the V₁₄, °वरोह° Bu, °वरोह° B Be

४ Thus only the V₁₄, प्रत्यवरोहणत the MSS

५ Thus the V₁₄, निमिनोतीति Be, निमिनोतीति C', प्रत्यवदधातीति B Bu G U

६ Thus B U G, चैवास्यात्र Bu, च only Be C, अस्य seems superfluous

७ Before शतमान B Bu U G ins इति ।

- 5 अथैनमेतयासन्धा सद आवहन्त्या वा व्रजतीति^१ ॥ पूर्वः
कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥
- 8 अतिग्राह्याणां भक्षण इति ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरो
बौधायनस्य ॥
- 0 ५ प्राजापत्यानां भक्षण इति ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरो
बौधायनस्य ॥
- 2 गुदद्वतीयेष्विति ॥ द्वेदे अत्र गुदद्वतीये उपयष्टोपयजे-
दिति बौधायनो^१ ऽपच्छेदमिति शालीकिः^१ समस्तान्येवैता-
न्यनुग्रह्य सर्वैर्मन्त्रैरनुमन्त्रयेतेत्यौपमन्यवः^१ ॥ १५ ॥ सप्तमः ॥
- 1.१० अथातो राजसूयं व्याख्यास्यामः ॥
चिन्वीत राजसूये ऽग्निमिति बौधायनो^१ न चिन्वीतेति
शालीकिः^१ ॥
- 9 पुनरधुप्य पिष्टानि कृत्वाहारयेदिति बौधायनस्तथा-
धुप्यान्त्येवैतानि^१ स्युरिति शालीकिः^१ ॥
- 0 १५ नैर्ऋतस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवान्स्यादिति बौधायन-
स्तृष्णीक इति शालीकिः^१ ॥
- 2 एकोल्मुकस्य हरण इति ॥ अन्वाहार्यपचनाद्वरेदिति
बौधायनो^१ ग्रामाग्निरिति शालीकिः^१ ॥
- 1 नैर्ऋतस्य होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ विस्व॒सिका-
२० काण्डाभ्यामेनं परिगृह्य जुहुयादिति शालीकिः^१ ॥

१ व्रजतीति G B, व्रजिनीति Bu, U Be C' corrupt

२ Thus G, ०धुप्यान्त्ये० U, ०धुपन्ये० B, ०द्यप्यान्त्ये० Be C'.

II 86 3 दक्षिणानां दान इति ॥ अहरहर्दद्यादिति बौधायन^१ ॥
आदितश्चान्ततश्चेति शाल्मीकिः^१ ॥

II 86 3. उदपात्रस्थोपनिनयन इति ॥ प्रदक्षिणमुपनिनयेदिति
बौधायनो^१ यथोपपादमिति शाल्मीकिः^१ ॥

II 86 5 स्नाहा नमो य इदं चकारेति ॥ सूत्रं बौधायनस्थान- ५
मयत्र स्नाहाकारं परिणयेदिति शाल्मीकिः^१ ॥

II 87. 1. संतनीनामनुप्रयोग इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो यदह-
रिष्या वा पशुना वा यजेतापि तदहः संतनो^१ प्रयुञ्जीतेत्य^१चो
ह स्नाह शाल्मीकिरहरहराश्रावणार्थं खल्वेते दृष्टे भवतो^१
यदहरिष्या वा पशुना वा यजेत न तदहः संतनी १०
प्रयुञ्जीतेति^१ ॥

1b चातुर्मास्थानामनुप्रयोग इति ॥ स ह स्नाह बौधायनो
यदहश्चातुर्मास्थानि प्रयुञ्जीतापि तदहः संतनी प्रयुञ्जीतेत्य^१चो
ह स्नाह शाल्मीकिरहरहराश्रावणार्थं खल्वेते दृष्टे भवतो^१
यदहश्चातुर्मास्थानि प्रयुञ्जीत न तदहः संतनी प्रयुञ्जीतेति^१ ॥ १५

II 88 17 आख्यातं पञ्चेभीयस्य करणम्^१ ॥ १६ ॥

II. 89. 3 अथोपवेषेणाङ्गारान्समूहतीति ॥ सूत्रं^५ शाल्मीकेर^१चो ह
स्नाह बौधायनस्त्रुणीमङ्गारान्समूह्याथैनान्सुवाङ्गतिभिरभिजु-
ञ्ज्यादग्नये^१ रक्षोघ्ने स्नाहेति पञ्चभिरत्र प्रष्टिवाहिनः^५ रथं
दद्यादिति^१ ॥

१ Here and infra some of the MSS read संतनीः (संतनी)

२ सुवाङ्गती० Be U O', सुवाङ्गत्या० Bu.

अपामार्गसक्तूनां होम इति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह
स्माह बौधायनः समस्तेनैवास्मै मन्त्रेणापामार्गसक्तून्मुहुष्या-
त्तूष्णीं सुवमनुप्रहरेत्तूष्णीमुपोत्तिष्ठेदिति^२ ॥

देविकाहविषां करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^३
४ सोमं सोममनुवर्तरेन्निति शालीकि^४न देविकाहविभिर्धजे-
दित्याञ्जीगविः^५ ॥

अग्निभिः प्रत्यवसान इति ॥ अजस्रैः प्रत्यवस्येदिति बौधा-
यनो^६ ऽरण्योः समारोहेति शालीकिः^७ ॥

पथसः समासेचन इति ॥ दृतौ वा विनाडे^८ वा समा-
१० सिञ्चेदिति बौधायनो^९ नवायां कुम्भ्यामिति शालीकिः^{१०} ॥

स्वयंकृतेष्विति ॥ सूत्रं शालीकेर^{११}चो ह स्माह बौधा-
यनो गोव्यासप्रमृदितानां^{१२} कुशानां बर्हिः संनद्धेत्स्वयंपति-
तानां काष्ठानामिध^{१३} यदेव वेद्यै रूपं सा वेदिर्दृतिं वा
विनाडं^{१४} वा रथ आधाय परिवहेद्यत्तत्र नवनीतमुत्सीदे-
१५ त्तदाज्यं^{१५} स्यादिति^{१६} ॥

मैत्राबार्हस्पत्यस्य निर्वपण इति ॥ समानचतुर्मुष्टी स्याता-

१ ० सुपोत्तिष्ठेदिति G U C', ० सुपतिष्ठेदिति B Bu Be, probably II 89
12 उपोत्तिष्ठति is the correct reading

२ विनाडे G U C', विनाळे the other MSS and the V1v

३ Thus Be C' and comp the V1v गवा नियतगमनेन गतिताना
कुशाना, गोव्यासप्रमृ० G B Bu, वेव्यासप्रमृ० U

४ विनाळं or विनाळं MSS

मिति बौधायनो^{११} नानाचतुर्मुष्टौ स्यातामिति शाल्मीकिः^१

॥ १७ ॥ अष्टमः ॥

II 94 2. रोहिते चर्मणौति ॥ सूत्रं बौधायनस्योप्यरोहितः
स्यादिति शाल्मीकिः^१ ॥

सोमक्रयणेषूपैते^१ नित्याः श्रुते स्युरिति बौधायन^{११} एत^५
एव श्रुततमाः स्युरिति शाल्मीकिः^१ ॥

II. 94 8 वसतीवरीणां ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{११} सार-
स्वतीरप्यत्र वसतीवरौर्गृह्णीयादिति शाल्मीकिः^१ ॥

II 94 18. आग्नेयस्यैन्द्राग्र उपालम्भो भवतीति ॥ सूत्रं बौधायन-
स्यैन्द्राग्र एव सवनीयः स्यादिति शाल्मीकिः^१ ॥ १०

पात्राणां करण इति ॥ यथानिर्भेदं पात्राणि कारयेदिति
बौधायनः^{११} प्राकृतान्येवैतानि स्युरिति शाल्मीकिः^१ ॥

II. 98 1 सारस्वतीनामभिहोम इति ॥ सूत्रं^५ शाल्मीकेर^{११}चो ह
स्माह बौधायनो याभ्यामेतदृग्भ्यां वहन्तौरभिजुङ्गयात्ताभ्यां
ग्रहेग्रहे जुङ्गयादथ तूष्णीं^५ सारस्वतीरभिजुङ्गयादिति^१ ॥ १५

II II. 98. 7 अभिषेचनीयानां ग्रहाणां ग्रहण इति ॥ सूत्रमाचार्ययो-
र^{११}चो ह स्माहौपमन्यवः पुरस्तात्सदशो ऽभिषेचनीयाग्रहा-
गृह्णीयादिति^१ ॥

II 99 16,
102 9 धनुषः प्रदान इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शाल्मीकेः ॥ १०

मारुतस्यैकविंशतिकपालस्य कपालोपधान इति ॥ ऐष्टि-
कैरुपधाय^१ गणैरुपदध्यादिति बोधायनो^२ ॥ गणैरेवेति
शालीकिः^३ ॥

आमिन्नायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती स्यादिति बोधा-
यनसू^४णीकेति शालीकिः^५ ॥ १८ ॥

लौबस्य स्थान इति ॥ अन्नर्वेदि तिष्ठेदिति बोधायनो^६
बहिर्वेदौति शालीकिः^७ ॥

मणीनां करण इति ॥ औदुम्बर औदुम्बरेण लौहेन
प्रच्छन्नः स्यादिति बोधायन^८ ॥ औदुम्बर एवेति शालीकिः^९ ॥
१० तस्मिन्सह संग्रहीचा रथवाहने रथमादधातीति ॥ सूत्रं
बोधायनस्य^{१०}धातुणामेवैक^{११} संग्रहीता स्यादिति शालीकिः^{१२} ॥

स्फ्यस्य प्रदान इति ॥ सूत्रः शालीकेर^{१३}चो ह स्माह
बोधायनो यजमानस्यैवैकस्य मन्त्रेण सप्रयच्छेत्^{१४}सूणीमितरे
संप्रयच्छेरन्निति^{१५} ॥

१५ अचाणां करण इति ॥ सौवर्णाः स्युरिति बोधायनो^{१६}
राजता इति शालीकि^{१७}नागदन्ता^{१८} इत्यौपमन्यवो^{१९} वैभीतका
इत्यौपमन्यवीपुत्रः^{२०} ॥

अथास्मै पञ्चाचानपच्छिद्य प्रयच्छतौति^{२१} ॥ सूत्रः शाली-

१ Thus G, °स्यधातुणामे U', °स्याधातुणामे° U, °स्य अथाचानामे° B Be,
in Bu this dvandva is missing

२ °बह्वीरन्निति G U C'

३ Thus G B Bu U, °दन्ता Be C'

केर^१चो ह स्माह बौधायनो येनास्यानुपपन्नः स्यात्तं तत्रापि-
सृजेद्दिशो ऽभ्ययः राजाभूदिति ^१ ॥

II 111 8 अथ विषुवति दर्भस्तम्बे जुहोतीति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्य ^{११} यत्रैव दर्भस्तम्बः स्यात्तद्गच्छेदिति^१ शालीकिः ^१
॥ १६ ॥ नवमः ॥

II 111 14 अग्नीनां हरण इति ॥ अजस्रान्हरेदिति बौधायनो ^१
ऽरण्योः समारोह्येति शालीकिः ^१ ॥

1b वेद्यै करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{११} पूर्वापूर्वा वेदि-
र्भवतीति शालीकिः ^१ ॥

II 112 10 अथैनं तीर्थादानौघ पवयित्वा पुण्डरिस्रजिनमुदानौ- १०
येति ॥ स ह स्माह बौधायन उभयानि पुण्डरिकाणि
करयेत्सौवर्णानि च नादेयानि चेति ^{११} नादेयान्येवेति
शालीकिः ^१ ॥

II 112 13. निदधत्यस्मा एतद्भुविस्च्छिष्टं व्रतभाजनमिति ॥ सूत्र
बौधायनस्य ^{११} नात्र हविस्च्छिष्टं व्रतभाजनं निदध्यादिति १५
I शालीकिः ^१ ॥

II 112 17 सोमक्रयणेषूपैते^१ नित्याः स्युरिति बौधायन ^{११} एत एव
स्युरिति शालीकिः ^१ ॥

१ तत्र instead of तत् Be C'

१ Thus B G U (pi m), ०षुपैते Bu, ०षूपचित्ते Be C' U
(sec m)

ओपसदा^१ हविषां मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवन्ति^२
स्युरिति बौधायनसू^३ष्णीकानीति^४ शालीकिः ^१ ॥

४ आग्नेयस्य प्राजापत्यस्य पर उपालम्भ्यो भवतीति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य [॥] प्राजापत्य एव सवनीयः स्यादिति शालीकिः ^१ ॥

१ ५ भार्गवो होता भवतीति ॥ आदित एव भार्गवः होतारं
वृणोतेति बौधायनो [॥] दशपेथ एव भार्गवो होता स्यादिति
शालीकिः ^१ ॥

शतं ब्राह्मणाः पिबन्तीति^५ ॥ यजमान^६ एकशततमः
स्यादिति बौधायनो [॥] यजमान एव शततमः स्यादिति
१० शालीकिः ^१ ॥

दक्षिणानां दान इति ॥ एता एव ब्राह्मणाभिविहिता^७
दक्षिणा दद्यादिति बौधायन [॥] एतन्मुखः सहस्रमिति
शालीकिः ^१ ॥ २० ॥

१ तेषामुत्थानेष्विति ॥ गच्छेथुरावभृथादिति बौधायनो [॥]
१५ ऽप्सुषोमान्ता इति शालीकि^८ध्रुवान्ता इत्यौपमन्यवः ^१ ॥

८ हविषोहविष इदं बार्हस्पत्यमभिघारयतीति ॥ बार्ह-

१ Thus G B and the Viv , उपसदि U, ओपसदाना (U', ओपसदो Bu ,
Be defective

२ ० वन्त MSS

३ Thus G and U (pr m), सूष्णीका इति B († (sec m), सूष्णीकेति
C', सूष्णीकानिति Bu

४ cp T Br I 8 2 2

५ Before यजमान G B ins ओ, U ये ।

६ ० भिहिता Be C'

स्यत्यस्यापीद्वा^१ बार्हस्यत्यमभिघारयेदिति बौधायन[॥] इत-
रेषामेव हविषां न बार्हस्यत्यस्येति शालीकिः^१ ॥

II 115 13 उच्चैरादित्याया आश्रावयत्युपांशु^२ माहत्या इति ॥
आदित्याश्रावणप्रभृत्युपांश्वथेतरदुच्चैरिति^३ बौधायन[॥] आ
माहत्याश्रावणप्रभृत्युपांश्वथेतरदुच्चैरिति शालीकिः[॥] सर्वैवो-^५
च्चैरादित्या सर्वोपांशु माहतीत्यौपमन्यवः^१ ॥

II 115 15 सात्यदूतेष्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्यैमं^४ ते^५ ऽमौ^६ प्राद्वैषो-
दित्येव ब्रूयादिति शालीकिः^१ ॥

II 117 14 द्विरात्र इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य[॥] यजनीये^५ ऽहन्पूर्व-
महर्भवत्युत्तरस्मिन्नुत्तरमिति शालीकिः^१ ॥

II 118 5 देविकाहविषां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधा-
यनो[॥] न कुर्यादिति शालीकिर्न कुर्यादिति शालीकिः^६ ॥
॥ २१ ॥ दशमः ॥

॥ इति द्वाविंशः प्रश्नः ॥

१ Thus G and the Viv , •स्यापीद्वा B, स्यापिद्वा U, C' Be corrupt, Bu defective

२ Thus G, all the other MSS more or less corrupt

३ Here and infra all the MSS इतर instead of इतरद् ।

४ Emended ; •समावेष्टौ Be C' U (sec m), •सामवेष्टौ Bu, •सामवेष्टे G, •सामवेष्टे B, cp XXIII 2 and T Br I 8 3 4 दूताग्रहिषोति ।

५ Thus all.

६ In the MSS no repetition of the final words

अथात इष्टिकल्पं व्याख्यास्यामः ॥

स ह स्माह बौधायनः पञ्चदशसामिधेनीकाः स्युर्वार्द्धि-
वाज्यभागावुच्चैर्देवता इत्यत्रो ह स्माह शालीकिः सप्तदश-
सामिधेनीकाः स्युर्वृधन्वन्तावाज्यभागावुपांशुदेवता इति ^१ ॥

५ याजमानस्य करण इति ॥ सः सिद्धिमिष्टिपथे^१ याजमानं
कुर्यादिति बौधायनः ^१ कुर्याद्यथावकाशं याजमानमिति
शालीकिः ^१ ॥

३ अग्नये पथिकृते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यो दर्शपूर्ण-
मासयाजौ सन्नमावास्यां वा पौर्णमासीं वातिपादयेदिति ॥

१० स ह स्माह बौधायनः पाथिकृतं निरूप्य वैश्वानरं द्वादशकपा-
लमनुनिर्वपेदथातिपन्नां प्रतियजेदित्यत्रो ह स्माह शालीकिः
पाथिकृतं निरूप्य वैश्वानरं द्वादशकपालं समानतन्त्रमनुनिर्व-
पेन्न चातिपन्नां प्रतियजेदित्यन्यतरेणैव सहातिपन्नां प्रति-
यजेदित्यौपमन्यवो ^१ ऽत्रो ह स्माह आश्विगविर्वि वा एतस्य
१५ यज्ञश्चिद्यते यस्य तन्त्रे प्रतते ऽन्यत्तन्त्रे^१ प्रतायते ^१ य एवैषो^२
ऽच्युत^१ अग्नये ऽष्टाकपालस्तमेव पौर्णमास्यां वामावास्यायां
वा पाथिकृतं कुर्यान्न चातिपन्नां प्रतियजेदिति ^१ ॥

अग्नये व्रतपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्य आहि-

१ °सिद्धिमिष्टिपथे G, °सिद्धिमिष्टिपथे B, °सिद्धिमिष्टिपथे U सिद्धिमिष्टिपथे Bu,
°सिद्धिमिष्टिपथे Be C'

१ न्यतं MSS

१ Thus C', एवैषोच्युत U, एवैषोच्युत B G Be, एवैषोच्युत Bu

ताग्निः सन्नत्रत्यमिव चरेदिति ॥ आधानप्रभृत्येवैतदुक्तं भव
तीति बौधायनो^१ ऽन्वाहितेषु चैवोपसमाहितेषु चाग्निष्विति
शाल्लोकिः^१ ॥

1

II 121 9 अग्नये रक्षोघ्ने पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्य^१ रक्षा^२सि
सचरेन्निति ॥ जुह्वाग्निहोत्रमिष्टि^३ स^४स्थापयेदिति बौधा- ५
यनः^१ स^२स्थितायामिष्ट्यामग्निहोत्रं जुहुयादिति शाल्लोकिः^१ ॥

1

II 121 17 अग्नये रुद्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदभिचर-
न्निति ॥ स ह स्माह बौधायनो लोहितोष्णीषा लोहित-
वाससश्चर्त्विजः प्रचरेयुरिति^१ याज्यापुरोऽनुवाक्याभ्यामेवैतदुक्तं
भवतीति शाल्लोकिः^१ ॥ १०

1

I

II 121. 18 अग्नये सुरभिमतं पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्य^१ गावो
वा पुरुषा वा प्रमीयेरन्यो वा विभीयादिति ॥ स ह स्माह
बौधायनः प्रोक्षणीषु च गन्धानावपेयुर्गन्धवन्तश्चर्त्विजः प्रच-
रेयुरिति^१ याज्यापुरोऽनुवाक्याभ्यामेवैतदुक्तं भवतीति
शाल्लोकिः^१ ॥ १५

१५

II 122 7 अग्नये कामाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्य^१ कामो नोप-
नमेदिति ॥ स ह स्माह बौधायनो या तच्चास्नाता स्यान्तां चेन्नि-
र्वपतः कामो न समृध्येताथैव^१ कुर्यादित्ये^२षैव सार्वकामिकौ
स्यादिति शाल्लोकिः^१ कामेकाम एषा^२ स्यादित्यौपमन्यवः^१ ॥

II 124 1 अग्नये ज्योतिष्मते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यस्याग्नि-

१ ० छेवं G U Be, छेवं B C', छेवं Bu

२ एषा G, एवैषा U, all the other MSS एष ।

रुद्रुतो ऽऽते ऽग्निहोत्र उदायेदिति ॥ सूत्रं शालीकेर^१चो ह
स्माह बौधायनो मन्थनमधिमन्थनमुपसमिन्थनमित्येतान्मन्त्रा-
न्निगदेदिति ^१ ॥

वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेत्पुत्रे जात इति ॥ स ह
५ स्माह बौधायन उत्थितायां निर्दशायां वैश्वानरं द्वादश-
कपालं निर्वपेत्स^२स्त्रावस्य च कुमारं प्रलेहयेदिति ^१ जात-
मेव विदित्वेति शालीकिर्न च स^२स्त्रावस्य कुमारं प्रलेहये-
दित्य^३नन्तरे पर्वणीत्यौपमन्यवः^४ ^१ ॥ १ ॥

विपर्यस्तहविषीति ॥ माहृतः^५ प्रथमं मन्त्रकर्म^६ लभेतेति
१० बौधायनो ^१ ऽवदानत इति शालीकिः ^१ प्रदानत इत्यौप-
मन्यवश्चा^७तुष्पाश्यादित्यौपमन्यवीपुत्रः ^१ ॥

वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेदायतनं गत्वेति ॥ यच्चैव
यतिष्यमाणः स्यात्तदायतनं ^१ तद्गत्वा वैश्वानरं द्वादशकपालं
निर्वपेदिति बौधायनः ^१ स्वस्थानेध्वेवाग्निमिति शालीकिः ^१ ॥

३ १५ यथा रज्ज्वोत्तमां गामाजेदिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^८मां
ते ऽसौ पाह्वेषौदित्येव^९ ब्रूयादिति शालीकिः ^१ ॥

१ The words after प्रलेहयेदिति only in C' and U (sec m), Be has of them only औपमन्यवो, the other MSS omit the opinion of Aupamanyava

२ माहृतं Bu

३ तच्च Be C' (pr m)

४ Thus C' U (sec m), प्रह्वेषौ the other MSS, cp XXII 21 and XIII 10 126 5

II 127 10 बल्वजानपीधे संनद्धेदिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ¹¹ बल्व-
जानामप्यत्र बर्हिः संनद्धं भवतीति शाल्वीकिः ¹ ॥

II 128 7 आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेदभिचरन्निति ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ¹¹ प्रत्यभिचरन्तमेव विदित्वेति शाल्वीकिः ¹ ॥

1b सारस्वतमाज्यमिति ॥ मन्त्रनिरुपमेतद्वृत^५ स्यादिति
बौधायनस्य¹¹ शाल्वीकिमिति शाल्वीकिः ¹ कालेकाल एवैनद्भुवा-
ज्याद्भुवीयादित्यौपमन्यवः^९ ¹ ॥

1 II. 128 17 अध्वरकल्पायामिति ॥ स ह स्माह बौधायन इडान्तं
प्रथमं तन्त्रं कुर्यादेवं द्वितीयं तृतीयेन सहावशेषं वर्तयेदि-
त्यत्रो ह स्माह शाल्वीकिरा प्रणीनात्प्रथमस्य^१ तन्त्रस्य परि-
श्राययेदेव^५ द्वितीयमेव^५ तृतीयं^५ ¹ तृतीयेन सहावशेषं वर्तये-
दिति ¹¹ सपूर्णपात्रविष्णुकमा^९ इत्यौपमन्यवः^९ ¹ ॥

II 129. 7. यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एत^५ सोमारौद्रं चरुं

१ तच्चनिबन्धः B G, तंचेनिबन्धः U, तचंनिरूपतः Bu, मचभिनिबन्धः Be,
मंचनिबन्धः C'

२ भुवाज्यात्सूत्रं G U (sec m), भुवाज्यास्यात्सूत्रं B U (pr m), भुवा-
ज्यात्सूत्रं Be C', भुवात्सूत्रं Bu

३ Thus Be C' U, प्रणीताप्रः B G (pr m), प्रणीताः प्रः G (sec. m),
Bu defective

४ Thus G B, कुर्यादेवं U Be C', Bu defective

५ एवं तृतीयं om. B G

६ ऋषादित्यौ C' U (sec. m)

तिष्ठापूरणमासे निर्वपेदिति ॥ उपवसथीये ऽहनिर्वपेदिति
बौधायनो " यजनौये ऽहन्निति शालीकिः ^१ ॥

आज्यं प्रोक्षणमाज्येन मार्जयन्त इति ॥ उदकुम्भ आज्य-
स्रुवं प्रत्यस्येदिति बौधायनः ^१ प्रोक्षणे चैव मार्जनं चाज्येन^१
१ कुर्यादथेतरदद्भिः कुर्यादिति शालीकि^१र्थत्कि चाद्भिः कार्यः
स्यात्सर्वं तदाज्येन कुर्यादित्यौपमन्यवः ^१ ॥

यदि विभीषादुश्चर्मा भविष्यामौति सोमापौष्णं चरुं
निर्वपेदिति ॥ विज्ञातेषु रूपेषु निर्वपेदिति बौधायनः ^१
पुरस्तादेव शङ्कमान इति शालीकिः ^१ ॥

० ' अर्धेष्मिति ॥ सः स्थितायामिष्ट्यामर्धानभ्यादध्यादिति बौधा-
यनो " ऽत्रैव परिशयोरन्निति शालीकिः ^१ ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

विपर्यस्तहविषीति ॥ मारुतः प्रथमं मन्त्रकर्म लभेतेति
बौधायनो " ऽवदानत इति शालीकिः ^१ प्रदानत इत्यौप-
मन्यवश्चातुष्पाश्यादित्यौपमन्यवीपुत्रः ^१ ॥

५ मारुतौभ्याः होता यजतौति ॥ स ह स्माह बौधायन
आदित एव होता मरुत आवाहयेदनुवाचनतो ऽध्वर्युरिति ^१
याज्यापुरोऽनुवाक्याभ्यामेवैतदुक्तं भवतीति शालीकिः ^१ ॥

आदित्येभ्यो सुवदद्भ्यश्चरुं निर्वपेद्भूतिकाम इति ॥ सूत्रः
शालीकेर^१चो ह स्माह बौधायनः सर्वाः सपदाः सर्वाः ससा-
० विचाः सर्वाः समयूखेभ्य इति ॥

पदपाः सूनाः हरण इति ॥ सूत्रः शालीकेर^१चो ह

स्माह बौधायनः समस्तेनैवास्य^१ मन्त्रेण पदपाऽसूहृत्वोत्तर-
वर्ग्य^२ आवपेदेथ तूष्णीमुरस्यनुनिनयेदिति^३ ॥

II 133 16 शतः सुवर्णानि कृष्णलानि भवन्तीति ॥ सूत्र बौधा-
यनस्यौपशतान्यवैतानि^४ स्युरिति शालीकिः परिहारये-
च्चैषामिति^५ ॥

II 134 3 चत्वारिचत्वारि कृष्णलान्यवद्यति चतुरवत्तस्याप्या इति ॥
स ह स्माह बौधायनो यान्यवत्तानि स्युर्जुहुयादेव तान्यथ
यानि भक्षार्थानि स्युस्तद्भवगृहीतान्येव^६ तानि स्युरथेतराणि
समावच्छो विभजेरन्निय^७चो ह स्माह शालीकिर्यान्यवत्तानि
स्युर्जुहुयादेव तान्यथ यानि भक्षार्थानि स्युस्तद्भवगृहीतान्येव^८ १०
तानि स्युरथेतराणि प्राश्निचहरण श्रोष्य ब्रह्मणे परिहारये-
दिति^९ ॥

II 137 21 यः पापयक्ष्मगृहीतः स्यात्तस्मा एतमादित्यं चरुममा-
वास्यायां निर्वपेदिति ॥ उपवसथौये ऽहन्निर्वपेदिति^{१०} बौधा-
यनो^{११} यजनीये ऽहन्निति^{१२} शालीकिः^१ ॥

१ ०स्य Be G' U (sec m), ०स्ये Bu U (pr m), ०स्यन् G B

२ Thus (and cp vol II, 104 2) G, ०वर्ग the other MSS

३ बौधायनस्यौपशता G U, ०नथ औपश B, ०धायनस्येत्यायशान्य Be,
०धायन्येत्यायस्येवैतानि G', but cp. the Viv उपशतेन तानि भवन्तीति ।
शतसमौपे कनानि वाधिकानि वेति ।

४ Thus the Viv (ब्रह्मणे to be understood), प्रतिहार the MSS.

५ Thus G, स्युस्तद्भव the other MSS

६ Instead of ऽहन् (thus B G Bu) the other MSS. हनि ।

सांगह्यै परिधिष्विति ॥ ऐष्टिकैः परिधाय पौरोडा-
शिकैः परिदध्यादिति बौधायन ॥ ऐष्टिकैरेवेति शालीकिः १ ॥

आहुतौनाऽ होम इति ॥ सूत्रऽ शालीकेर ॥ चो ह स्माह
बौधायन श्रौदुम्बरैः पाचैरेता आहुतीर्जुज्याद्भुत्वा चैतानि
१ पाचाण्यत्रैवानुग्रहरेदिति १ ॥

आज्यस्यावेक्षण इति ॥ सूत्र बौधायनस्य ॥ यज्ञवर्मेत्तन्नव-
नीतमभवदित्येतैरेवाज्यमवेक्षितमुत्पुन्यादिति १ शालीकिः १
॥ ३ ॥

यावतो ऽश्वान्प्रतिगृह्णीयात्तावतो वारुणाऽश्नुष्कपाला-
१० निर्वपेदेकातिरिक्तानिति ॥ स ह स्माह बौधायनो वैश्वानरे-
णैकं प्रतिगृह्णीयादेवं १ दौ १ गणं १ तु प्रतिगृह्य कुर्वीत १
वज्रषु १ वारुणानेकातिरिक्तानित्यत्रो ह स्माह शालीकि-
वैश्वानरेणैकं प्रतिगृह्णीयात्तु दौ १ गणं १ तु प्रतिगृह्य
कुर्वीत न १ तु द्वयोर्वज्रषु वा वारुणानेकातिरिक्तानिति १ ॥

१ पुन्याद् again all

१ About the correct reading and the meaning of this dvaidha I
m uncertain, ० ऐक B U Bu, ० ऐवैक Be G, ० ऐक C'

१ एव C' U, एव the other MSS

१ दौ गणे Be B G, दौगुण C', द्वागणे B, दौगुण U (see m)

१ MSS exc Be C' ms तु, U (see m) नतु ।

१ वा ms Bu

१ U again दौगुणं, गणं the other MSS., गुणं C'

१ न given by Be C' U (see m), not by B Bu G U (pt m)

- II 143 2 आमिचायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती स्यादिति बौधा-
यनस्य^१ णीकेति शालीकिः^१ ॥
- II 143 15. पुनः समूहति समूह्यावद्यतीति ॥ सूत्रं बौधायन^२ स्यैतैरेव
मन्त्रैः प्रतिसमूह्यावद्येदिति शालीकिः^१ ॥
- II 144 7 त्रयस्त्रिंशत्कपालं पुरोडाशं निर्वपतीति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्य^३ संदिग्धपुरोडाश एवैष स्यादिति शालीकिः^१ ॥
- II 146. 3
(147. 17) वर्षाह्णस्तम्बस्याभिहोम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ यत्रैव
वर्षाह्णस्तम्बः स्यात्तद्गच्छेदिति शालीकिः^१ ॥
- II 148 4 कृष्णाजिनस्यावधवन^५ इति ॥ अन्तर्वेदि तिष्ठन्कृष्णाजिन
मवधुनुयादिति बौधायनो^६ बहिर्वेदीति शालीकिः^१ ॥ १०
- II 148 6 अञ्जःसवकारीर्यं^७ करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो^६
न कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥
- II 151 1 सप्तसर्गे^८ प्रायश्चित्तकरण इति ॥ सूत्रमाचार्यथोर^९ चो ह
स्याहौपमन्यवो यो नु खल्वाहवनौयो ऽत एवैष उद्धृतो
भवति^१ ग्रामयोनिरन्वाहार्यपचनस्तत्र^{१०} नास्ति प्रायश्चित्तं^१ १५
प्रशस्तो हि वृथाग्निसप्तसर्ग इति^१ ॥

इतीक्षा^{११} इमा इष्टयो व्याख्याताः ॥ ४ ॥ द्वितीयः ॥

१ Thus G, °स्यावयवन U, °स्यावधान Bu Be C', °स्यावयवन B, °स्याय
वन the Viv

२ संवर्गे B Bu G

३ तत्रावा Be C'

४ इतीक्षा B C' Be

- 5 अभिक्रामं जुहोतीति ॥ कियति नु खल्वेतदुक्तं भव-
तीति ॥ पञ्च प्रयाजा इति बौधायनो ॥ यत्प्राक् शालाया
इति शालीकिः ^१ ॥
- 6 यदि पशोरवदानं नशेदाज्यस्य प्रत्याख्यायमवद्येदिति ॥
५ स ह स्माह बौधायनो यदि पशोरवदानं नशेद्यद्येकं यदि दे
आज्यस्य^१ प्रत्याख्यायमिद्धा तत्तत्त्वा^२ पुनर्यजेतेत्य^३ चो ह स्माह
शालीकिर्यदि पशोरवदानं नशेद्यद्येकं यदि दे आज्यस्य^१
प्रत्याख्यायमिद्धा तत्तत्त्वा^२ कृतमेव मन्येताथ यदि भूयो ऽथैवं
कुर्यादिति ^१ ॥
- 2 १० सऽसव इति ॥ यत्र कच नाया^४ वा^४ नदी^४ स्यादन्तरे-
णोदयच्छवती^५ वासऽसवस्तचेति बौधायनो ॥ यत्र कचन
शब्दा न सऽसृज्येरन्नसऽसवस्तचेति शालीकि^{१०} यत्र कचनान्त-
रेणोदादसऽसवस्तचेत्यौपमन्यवः^६ ॥ प्रस्ययोरेव जनपदयोरसऽ-

१ Some of the MSS आज्यस्यैव ।

२ न ins B

३ After क्त्वा G B ins. न पुनर्यजेत (or •नेति), but cp infra XXIII 8

४ Thus G B (नाया नार्था the V₁₄), नायावा नदीव Bu U (pr. m), नायावायानदी U (sec m), नायावाया नदी C', नायापाया नदी Be

५ Thus G and B (the latter only •ति), •रेणोदपक्षमावति Bu U, •रेणोदःत्यती Be C' (pr m), •रेणोदापक्षती C' (sec m) The V₁₄-arāna उदकयच्छो (१) भावः यच्छो ग्राहः । उदकपाक्षवती ।

६ Thus B G Bu U, (pr. m), कचनोदकमंतरेणोदाद• U (sec m), कचनोदकमंतरेणोदाद• C', •नोदकमंतरेणोदाद• Be, but in the Vivaraṇa there is no mention made of water, परस्परशकटाद्यन्तरा गच्छेदिति ।

सवस्तत्रेत्यौपमन्यवौपुत्रो " नाविद्विषाणयोः स॒मवो विद्यत
इति क्रागलेयब्राह्मण^१ भवतीत्याञ्जीगविः ^१ ॥

II 157 ; अभिभूतीनाः होम इति ॥ आध्वरा ऊत्वा सात्त्राय-
णिका^२ जुहुयादिति बौधायनः " सात्त्रायणिका^२ एवेति
शालीकिः ^१ ॥ ५

I 162 18 दीर्णप्रवृत्तेष्विति ॥ सूत्रं शालीकेर^३चो ह स्माह बौधा-
यनो याभ्यामेतदृग्भ्यां^४ पूतमृदाधवनीयथोर्जुहुयात्ताभ्यां^५ ग्रहे-
ग्रहे जुहुयादथ तूष्णीं स॒स्नावमवनयेदिति ^१ ॥

II 167 6 नित्ये ग्रहणे वैष्णवीमृचमनुवर्तयतीति ॥ सूत्रं बौधा-
यनस्य " पृषदाज्य एवैषानुवर्तयितव्या भवतीति शालीकिः ^१ ॥ १०

II. 169. 5 स उक्थमुक्थं वैव प्रतिगीर्योक्थशा इत्याह सवन॒सवनं
वेति ॥ पूर्वः कन्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ^१ ॥

1. 171 8
172 14) पृष्ठयग्रहाणां ग्रहण इति ॥ सूत्रं शालीकेर^३चो ह स्माह
बौधायनो यत्र कचैतान्यग्रहानि संगच्छेयुर्गृहीयादेव तत्र पृष्ठय-
ग्रहानिति " संवत्सर एवैते दृष्टा भवन्ति ^१ संवत्सर एवेना- १५
गृहीयादित्यौपमन्यवः^५ ^१ ॥

१ Thus B G Be C' 'लघंभ्रा' Bu 'लेयिभ्रा' U (pr m), 'लभ्रा'

* U (sec m), 'लेयिभ्रा' the Vivaraṇa

२ सात्त्रा° the MSS

३ Thus (and cp infra p 157, 8) G Bu U (pr m), 'याभ्यामेतदृग्' Be U (sec m), 'याभ्यामेतदृग्' B, 'यत्राभ्यामेतदृग्' C'

४ पूतमृदाधवनीयेज् U (sec. m.), पूतमृदाधवनीयेज् G B U (pr. m)

५ यवैनरट° all.

3 पृष्ठग्रहाणां भक्षण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
ऽनुसवनभक्षेण^१ चैवैनान्भक्षयेन्नित्येन चेति^२ नित्येनैवेति
शालीकिः^३ ॥

अ॥शूनां प्रवृ॥हण^४ इति ॥ एकैकशः प्रवृहेदिति^५
५ बौधायनः^६ सर्वान्सहेति शालीकिः^७ ॥ ५ ॥

आधवन^८ इति ॥ व्यतिचारमाधुनुयादिति बौधायनो^९
यथाधविचमिति शालीकि^{१०}मैत्रयेदित्यौपमन्यवः^{११} ॥

अ॥शोर्होम इति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१२}चो ह स्माह बौधा-
यनो याभ्यामेतद्गृभ्यामुपसृष्टेन्ताभ्यामेनं जुहुयादथ तूष्णी-
१० सुपसृष्टेदिति^{१३} ॥

पृश्निग्रहाणां ग्रहण इति ॥ पूर्वः कक्षो बौधायनस्थोत्तरः
शालीकेः ॥

तेन कक्षमुपोषतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्या^{१४}पूषेनैवाप्यत्र
कक्षमुपोषेदिति शालीकिः^{१५} ॥

१५ ऋषभो गोषु जीर्यतीति ॥ सूत्रं शालीकेर^{१६}चो ह स्माह
बौधायनो यमयन्यं बहिस्तन्नात्यशुमालभेत तत्राप्येतानि
कुर्यादुपाकरणीययोर्वपायां देवतास्त्विति^{१७} ॥

१, अनुसवनभक्षेण B G U (pr m), नुसवनभक्षेण Bu, नुसवनभक्षणेनैवैना०
U (sec m) C', Be corrupt

२ Thus (cp XIV 12 173 7) B Bu G and the Viv, प्रवृहण Be,
प्रवृहण U C'.

३ प्रवृहे० or प्रवृहये० the MSS exc G

४ आधायवन Bu.

- [178 9 अष्टापद्यै गर्भस्य वसाहोम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " न
गर्भस्य वसाहोमं जुहुयादिति शालीकि^१ न च गर्भस्य वसाहोमं
जुहुयान्नेडां न स्विष्टकृतमित्यौपमन्यवः ^१ ॥ ६ ॥ तृतीयः ॥
- 179 9 अजवशाया उपाकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य " वाच-
व्यैवैनामुपाकुर्यादिति शलीकिर^२ चो ह स्माह ज्यायान्का- ५
त्यायनो यथाप्युपाकरण उपाकरणं नुदत एवमेवाप्युत्तरे
मन्त्रा नुद्येरन्निति ^१ ॥
- 180 5 यदालम्बायामभ्रो भवतीति ॥ स ह स्माह बौधायनो
यद्यहान्तश्रिता^१ अकृष्णा मेघाः स्युः सःस्थापयेवाथ चेत्कृष्णाः
स्युरथैवं कुर्यादित्य^२ चो ह स्माह शालीकिर्यद्यह नादित्य- १०
मन्तर्दध्युः^३ सःस्थापयेदेवाथ चेदेनमन्तर्दध्युरथैवं^३ कुर्या-
दिति " नालम्बायामसःस्थापनं^४ विद्यत इति गौतमः ^१ ॥
- 180 17. जयेष्विति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः " ॥
- [181
5, 16 अभ्यातानेष्विति ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरः बौधायन-
स्योचो ह स्माहौपमन्यवो ऽभ्यातानाञ्जयाच्चाङ्गभृत इति सुवा- १५
ऊतीरेवैता जुहुयाद्गच्छेयुश्च दर्शपूर्णमासावभ्यातानाञ्जयाच्चाङ्ग-
भृत इति ^१ ॥

१ ? यद्यहान्तश्रिता Be C', यद्यहान्तश्रिता B G U, यदिहान्तश्रिता Bu

२ Thus U, यद्यहनादित्य B G Be C', यद्यहवादित्य Bu

३ Thus Be C' U (sec m), यनम् om. B Bu G U (pr. m.),

• यैवंमकुर्य • C'

४ नलम्बा G U — •यासंस्थापनं Bu, but the Viv has असमापनम् ।

शम्यापरिधिष्विति^१ ॥ शम्यैव शम्यापरिधीन्कुर्यादिति^२
बौधायनः " प्राकृता एवैताः^३ स्युरिति शालीकिः ' ॥

द्विःस्वाहाकारः५ राष्ट्रभृतो जुहोतीति ॥ विद्याहं जुहुया-
दिति बौधायन " दे दे सुवाहुती इति शालीकिः ' ॥

अधिदेवने जुहोति रथमुखे जुहोति रथनाड्यां^४ जुहोतीति ॥
सूत्रं बौधायनस्यै^५ तदग्नौन्वेतानि^६ स्युरिति शालीकिः ' ॥

नैयपोध औदुम्बर आश्वत्यः श्लाघ इतीभ्यो भवतीति ॥
सूत्रं बौधायनस्य " पृथगेवैतानीध्यान्यभ्यज्य पृथगभ्यादध्यादिति
शालीकिः ' ॥

३१० यदाचः क्रूरं तेन वषट्करोतीति ॥ सूत्रः५ शालीकेर^७ चो
ह स्माह बौधायन उदश्वित्त्वारमिश्रमर्कपर्णेन^८ सह^९ जुहु-
याज्जहीति वा कडिति वा वषट्कुर्यादिति ' ॥

१ Thus Bu C' and the V1v , शम्याः प० the other MSS

२ Conjecturally (V1v : शमौष्टस्य शम्याकाराः), शम्यायै शम्यान्परि०
B G U, शम्यैव शम्यान्परि० Bu, शम्यायै परि० Be C'

३ एवैता all

४ नाम्नां Bu U C'

५ Thus C' U (sec m), •तदग्नित्वे Be, •तदन्येवै० B Bu G U
(pr m) 'The V1v एव (r एत) दग्नौन्वे (1 न्ये) व । एतेष्वेव होमाः ।
नास्त्यग्निस्त्वतचेति ।

६ Emended, उदश्वित्त्वा० Be, उदश्वित्त्वा० C', दुदश्वित्त्वा० B G, दश्वि-
तत्त्वा० Bu, उदश्वित्त्वा० U.

७ om Be C'

- II. 187 8 प्रसव इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभयेन
प्रसौयाद्वाविष्टीयाभिश्च सावित्रेण चेति ^१ सावित्रेणैवेति
शालीकिः ^१ ॥ ७ ॥
- II 1 II 187 16 sqq अतिक्रामेध्विति ^१ ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥
II 188 10 sqq अतीमोचेध्विति ^१ ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरो बौधा- ५
यनस्य ॥
- II 191 2 प्राणग्रहाणां ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ संवत्सर एवैते
II 1 दृष्टा भवन्ति ^१ संवत्सर एवैनान्गृहीयादिति शालीकिः ^१ ॥
- II 192 10 तां दुग्ध्वा ब्राह्मणाय दद्याद्यस्यान्नं नाद्यादिति ॥ सूत्रः
II शालीकेर ^१ चो ह स्माह बौधायनः प्राक् चेद्विजिज्ञासायै ^१ १०
निषीदेदथैव कुर्यादिति ^१ ॥
- II II 195 3 यस्याहवनीये ऽनुदाते गार्हपत्य उदाथेदिति ॥ सूत्रः
शालीकेर ^१ चो ह स्माह बौधायनः समस्तमेतमग्निं सते समुप्य
दक्षिणेन विहारं पर्याहृत्य गार्हपत्यस्यायतनाद्गसोदाप्य शक-
त्पिण्डेन परिलिप्य न्युप्योपसमाधाय ज्वलन्तमाहवनीयमुद्ध- १५
त्याहवनीयस्यायतनाद्गसोदाप्य शकृत्पिण्डेन परिलिप्य न्युप्योप-
समाधाय समिद्वत्याहवनीये षट् सुवाङ्मतीर्जुङ्गयादुद्बुध्यस्वामे

^१ Thus G (see m) and the Viv, अन्ने the other MSS. Vol II 187 15 is to be corrected ऽतिक्रामाणा ।

^१ चो Be C' and the Viv, चति the other MSS.

^१ Thus B G and the Viv, प्राक्चेद्विजिज्ञासायै Bu, प्राक्चेद्विजिज्ञासायै C', प्राक्चेद्विजिज्ञासायै U

त्वमग्ने सप्रथा अग्नि मनो ज्योतिर्जुषतां तन्तुं तन्वन्नुदु त्यं
चिचमिति ^१ ॥

अतिरिक्तसोमेध्विति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शालीकिः ॥

५ ध्रुवे परिहीणे प्रायश्चित्तकरण इति ॥ स ह स्माह
बौधायनः प्राक् चेदवभृथाच्छन्दोगवक्त्रुचेषु लभेरन्नभ्यावर्तयेयु
स्तुतशस्ताणि स्युस्तत्कृत्वा पुनर्यजेतेत्यत्रो ह स्माह शालीकिः
प्राक् चेदवभृथाच्छन्दोगवक्त्रुचेषु लभेरन्नभ्यावर्तयेयु स्तुतशस्ताणि
स्युस्तत्कृत्वा कृतमेव मन्येतेति ^१ ॥

१० अङ्गां ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{११} यदेवानन्तरमहः
स्यात्तस्मिन्नैत्रावरुणायान्यहाग्न्यहोरात्रिः शालीकिः ^१ ॥

यूपे विरूढे प्रायश्चित्तकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{१२}
न्तस्तन्त्रमेव यूपे विरूढे प्रायश्चित्तं कुर्यादिति शालीकिः ^१ ॥

यस्य सोम उपदस्येत्सुवर्णं हिरण्यं देधा विच्छिद्यजीषे
१५ ऽन्यदाधुनुयाज्जुह्यादन्यदिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{१३} सहि-
रण्या एवास्यात ऊर्ध्वं मुख्याश्वमसा ह्येरन्नभ्युन्नीयेरन्निति ^१
शालीकिः ^१ ॥

आदारसोमेध्विति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^{१४} आदारसोमेनैवाप्य-
न्यमागमयेरन्निति ^१ शालीकिः ^१ ॥

१ Corrected, अतिरिक्तसोमेध्विति B († Bu U (pr m), अभ्युपनोरेन्निति or
अरन्निति Be C' U (sec m)

२ Thus B G, नैवान्योन्यमागं Bu, नैवान्योन्यमागं Be C' U (sec m)

II 203 ६ आग्निःश्विति ॥^१ आग्निषो ऽनुवर्तेरन्निति बौधायन[॥]

एता^२ एवाग्निषः स्युरिति शालीकिः^३ ॥ ८ ॥ चतुर्थः ॥

II 245

1 sqq

अथातो द्वादशाहं व्याख्यास्यामः ॥

II 1

II. 247 1

चिन्वीत द्वादशाहे ऽग्निमिति बौधायनो^४ न चिन्वीतेति
शालीकिः^५ ॥

५

अतिग्राह्य^६ इति ॥ स ह स्माह बौधायनो गृहपतिरेवा-
रण्योः^७ समारोपयेदेतदतिग्राह्यस्य रूपं भवतीत्य^८ चो ह स्माह
शालीकिः पृथगेवारणीषु समारोपयेरगृहपतेरेव प्रथमस्य
मथित्वा ज्वलत्सु ज्वलतो ऽपि^९ विष्टजेरन्नित्येतदतिग्राह्यस्य^{१०}
रूपं भवतीति^१ ॥

१०

II 245 7

संनिवाप^१ इति ॥ स ह स्माह बौधायनः संनिवश्यन्तो

II

ऽग्नये ब्रह्मण्यते पुरोडाशमष्टाकपाल निर्वपेयुरग्नये च चवते ऽग्नये
च चभृत इत्य^{११} चो ह स्माह शालीकिरग्निसंयोजनी^{१२} खल्वेषेष्टिर्भ-

*

१ Before आग्निषो U has (rightly?) आशौश्व (P = आशि.श्वव, (U reads, आशौश्वेवाशौश्वित्याग्निषो।

२ Thus B U C', the Viv, एत the other MSS

३ Thus U (see m) and C' originally, अतिग्राह the other MSS

४ Thus G B, गृहपतेरेवा० Bu Be C', गृहपतिना० U

५ Thus B Bu G, ०तोनिष्ट० Be, ज्वलत्युज्वलतोपिनिष्ट० U (see m).

६ Thus B G and op. XXVI 12, संनिवापन U (see. m) (C' Bu, संनिवाप Bu.

७ Thus B Be, ०यजना Bu G U C'

वति ^१ यत्रैवाग्निं चेत्यमाणः स्यात्तत्रैनां निर्वपेदिति ^२ प्राजापत्यं^३
पशुपुरोडाशमनुवर्तयेतेत्यौपमन्यवः^४ ^१ ॥

- १ पवन इति ॥ एकैकश एवैनान्यवयित्वैकैकश उदानये-
युरिति बौधायनः ^२ सकृदेवैनान्यवयित्वैकैकश उदानयेयुरिति
५ ग्राहीकिः ^३ सकृदेवैनान्यवयित्वा सर्वान्सहोदानयेयुरित्यौप-
मन्यवः ^४ ।

- ३ आर्षेयवरण इति ॥ स ह स्माह बौधायनो ये केचन
समानगोत्रा अव्यवेता अन्यथागोत्राः^५ स्युरेकस्त्वार्षेयश्च^६ वरणं^७
एव तेषां वरणं स्यादित्यत्रो ह स्माह ग्राहीकिर्यदि चैव
१० व्यवेता यदि^८ चाव्यवेताः^९ समानगोत्रा एकस्त्वार्षेयवरणं^{१०} एव
तेषां वरणं स्यादिति ^१ ॥

- ३ व्रतधुत्विति ॥ समातच्य समावच्छो विभजेरन्निति बौधा-
यनः ^२ पृथगेवैषां^३ व्रतदुघः स्युरिति ग्राहीकिः ^४ ॥

१ प्राजापत्यस्य the MSS

२ Thus U (sec m), अनुवर्तयेत्यौ B G U Be, अनुनिर्वपेतेत्यौ C',
अनुवर्तयेत्यौ Bu

३ अन्यथाहोत्रा Be, अन्यथाहोत्रा C', अन्यथाहोत्रा Bu, अन्यथा अहोत्रा
U, अन्यथा अगोत्रा G B, अन्यथागोत्रा the Viv (one copy), अन्यथासगोत्रा,
(another copy)

४ स्युरेक स्त्वार्षेयवरणं C', स्युरेक स्त्वार्षेयताः समानगोत्रा एकस्त्वार्षेयं चरणं Be

५ Only in C' B and U (sec m),

६ अर्षेयवरणं or चरणं U Be C' On the whole difficult passage cp

Ap XXI. 3 4

७ एव om G and the Viv

II . II 247 1. षष्ठ्यामुपसद्युत्तरवेदिं संनिवपन्तीति सूत्रमाचार्ययोरपि^१
वैकादश्यामिति विधिः^२ ॥

1 1 II 247 7 वसतीवरीणामभिग्रहण^३ इति ॥ सूत्रं शास्त्रीकेर^४चो
ह स्माह बौधायनो यदि सातिशेषः कलशः स्यात्तृष्णी-
मवनयेद्यु वै सर्वं एव लेपः समवनीतः स्यादथैव^५ कुर्यादिति ५
शास्त्रीकिः^६ ॥

II. 247 12. सो ऽत्र^७ वैव^८ यज्ञस्य पुनरास्तमं जपति यज्ञायज्ञीयस्य
वा स्तोत्रे शयुवाके वेति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शास्त्रीकिः^९ ॥

II. 248 1 विवर्तयन्ति परिधीननुप्रहरति^{१०} प्रस्तरमिति ॥ सूत्रं बौधा- १०
यनस्यानुप्रहरेदेवात्र प्रस्तरपरिधीनिति शास्त्रीकिः^{११} ॥ ६ ॥

II 248 5 निमील्याध्वर्युरपांशु^{१२} जुहोतीति । सूत्रं बौधायन-
स्यान्वीचमाण एव जुहुयादिति शास्त्रीकिः^{१३} ॥

१ Before अपि Be ms. अचोदस्माहोपमन्यवो, C' अचो० वो, U अचोदस्माह
बौधायनो । ep XXVI 12

२ Thus B G, ०मिति वाधिः Bu, मिति नासि U, ०निवपन् Be C'

३ Thus the Viv and ep XXVI 12, ०सदिग्रहण Be C', ०मिति
ग्रहण the other MSS

४ Thus Be G, ०दथैव C', ०दथवैवं Bu B U

५ Thus B U G Bu the Viv (one copy), वैव Be C' the Viv
(another copy).

६ ०हरति Be G Bu U; ०हरति Be C'

७ Read ०पांशुं ?

शिल्पैरुपाकरण इति ॥ स ह स्माह बौधायन उभयेनो-
पाकुर्याद्वर्हिभ्यां च शिल्पैस्त्रेति " शिल्पैरेवेति शालीकिः ^१ ॥

न्यूङ्घन इति ॥ विराजां^२ वा प्रतिपत्सु न्यूङ्घयति^३ शस्त्रे^४
वेति^५ ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥

५ निर्मग्न्यस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवान्सगदिति बौधा-
यनसू^६णीक इति शालीकिः ^१ ॥

दाक्षिणाणां होम इति ॥ स ह स्माह बौधायनो
जुहुयादेवाहुतीर्जपेत्प्रत्ययमन्त्रानित्य^७त्रो ह स्माह शालीकिर्ज-
हुयादेवाहुतीर्न तु^८ प्रत्ययमन्त्राञ्जपेदिति " ये केच दक्षिणा-
१० युक्ता मन्त्राः स्युर्नैवैनानाद्रिथेतेत्यौपमन्यवः ^१ ॥ १० ॥

पञ्चमः ॥

अविवाक्य इति ॥ अविवाक्यमेतदहर्भवतीति बौधायनो^९
विब्रूयादेवेति^{१०} शालीकिः ^१ ॥

स्रचामुद्धरण इति ॥ सूत्र बौधायनस्य^{११} यथाप्रकृति-
१५ मेवाध्वर्युः कुर्याच्छन्दोगबह्वृचा एव प्रतिकुर्वीरन्निति^{१२}
शालीकिः ^१ ॥

१ विराजां G C', विराजा Be Bu, विरजां U, विरजा B

२ ०यति all exc C'

३ शस्त्रैवेति all

४ Found in Be C' U G (sec m), the other MSS om

५ Thus corrected, निब्रू० B G, तिब्रू० Bu, नुब्रू० Be C' U (sec m),
निब्रू० U (pr m)

६ प्रतिकुर्वी० B G U (pr m)

II 247 II 255 13

सर्पण इति ॥ कृष्णाजिनान्नैः सर्पन्त उत्तरः हविर्धान-
मुपस्पृशेयुरिति बौधायनो^१ नोपस्पृशेयुरिति शास्त्रीकिः^१ ॥

II 247 1/2 599 II 257

आग्रयणायेष्विति ॥ वाचंघमो ऽध्वर्युः पूर्वान्ग्रहस्थान्
गृह्णीयादिति^१ बौधायनो^१ विस्पृष्टवागिति शास्त्रीकिः^१ ॥

स^२ शुक्रं गृहीत्वा धारयति यावदितरौ ग्रहौ गृह्णातीति ॥^४
सूचं बौधायसस्य^१ यं गृह्णीयात्तंतं परिस्पृज्य सादयेदिति
शास्त्रीकिः^१ ॥

II 247

ग्रहाधानेष्वनुसंज्याया^३ इति ॥ अनुसंजयेदिति बौधा-
यनो^१ नानुसंजयेदिति शास्त्रीकिः^१ ॥

II 245 II 258 1. पशुकल्पेष्विति ॥ सर्वे कल्पा बौधायनस्य^१ द्वाग्नपशून्येवा-^{१०}
हीनरात्रिसत्त्राणि भवन्तीति शास्त्रीकिः^१ ॥

II 245 II. 261 2. तेषां यानि समहोत्रतानि तानि सामिचित्यान्यथेत-
राण्यौत्तरवेदिकानि स्युरिति बौधायनो^१ ऐकाहिकस्त्वेवाग्नि-
रिति शास्त्रीकिः^१ ॥

II 262 12 आक्षीयेष्विति^४ ॥ अभिजिदिषुवान्विश्वजिद्दशममहर्महा-^{१५}

१ ग्रहस्थानान्तरं B

२ स given only by U (sec m) C' and the Viv.

३ Thus B G (sec m) C' (sec m) U जायोजमाधानेष्व० Be,
ग्रहस्थानेष्व० Bu, the Viv ग्रहा आधौयन्तं एष्विति ।

४ Thus (heteroclitie locative^२ from आक्षीयत्) Be C' U (cp
Āp XXIII 9 6 आक्षयन्ति), आक्षीयेष्विति B G the Viv, आक्षीये
ष्विति Bu.

व्रतमित्येतान्याचीयन्ति^१ भवन्तीति बौधायनो^२ " यान्यन्यानि
 पृष्ठ्याभिस्त्रिवेभ्य इति शालीकिर्यो^३नि चान्यानि पृष्ठ्याभिस्त्रिवेभ्यो
 दशमाच्चाङ्ग इत्यौपमन्यवः^४ " प्रायणीयारम्भणीयावभिजिदि-
 शुवान्विश्वजिह्वशममहर्महाव्रतमुदयनौयो ऽतिराच इत्येतान्य-
 ५ छावाचीयन्ति^५ भवन्तीति गौतमः^६ ॥

पशुकल्पेऽप्यिति ॥ सर्वे कल्पा बौधायनस्ये^७कादग्नि-
 पशून्येव सांवत्सरिकाणि सत्ताणि भवन्तीति शालीकिः^८ ॥

वाणः श्रततन्तुर्भवतीति ॥ सूत्र बौधायनस्य^९ वीणैवैषा^{१०}
 तन्त्रीभिः^{११} श्रततमा^{१२} स्यादिति शालीकिः^{१३} ॥

१० अहर्गणे माहाव्रतिकानां^{१४} शिष्यानां^{१५} करण इति ॥
 कुर्यादिति बौधायनो^{१६} न कुर्यादिति शालीकिः^{१७} ॥

अहर्गणे शिष्यानामनुप्रवपण इति ॥ अनुप्रवपेरन्निति
 बौधायनो^{१८} नानुप्रवपेरन्निति शालीकिः^{१९} ॥ ११ ॥ षष्ठः ॥

१ °तान्यचीयन्ती Bu, °तान्याचीयानि B G, the other MSS wholly corrupt, cp XXVI 17

२ °छावच्छियन्ति U °छावच्छीया Be, °छावच्छीय C', °छावच्छीयानि B G, °छावाच्छियन्ती Bu

३ वीणैवैषा C', वीणैवैषा Be, U (sec m), वीणैवैषा G', वीणैवैषा Bu B, वीणैवैषा U (pr m)

४ Thus G U C', तन्त्राभिः Bu, तन्त्रीभिः Be, तन्त्रेभिः B

५ Uncertain, श्रततमा B Bu G U (pr m) C' (sec m.), श्रततनु Be U (sec m), श्रततनु C' (pr m)

६ Thus B G Be, महा° or मह° Bu U C' and the VIV.

- II 269 10 दिरात्र इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य [॥] यजनीये ऽहपूर्वमह-
भंवत्युत्तरस्मिन्नुत्तरमिति शालीकिः ^१ ॥
- II 270 5. तस्मिन्नुन्नतो वेहद्वामन इति भवन्तीति ॥ उपैवैते^१ नित्याः
सहस्रे स्युरिति बौधायन [॥] एत^२ एव^३ सहस्रतमाः^३ स्युरिति
शालीकिः ^१ ॥
- II. 271. 10. द्रोणकलशस्यावप्रापण इति ॥ अन्तःपरिध्ववप्रापयेदिति
बौधायनो [॥] बहिःपरिधीति शालीकिः ^१ ॥
- II. 272 3. रूपाणां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्या^१श्चमेधिका-
न्यस्य^२ रूपाणि जुहुयादिति शालीकिः ^१ ॥
- II. 274 1. उद्यत्स्तोमेऽस्त्विति ॥ पूर्वं कल्पो बौधायनस्योत्तरः ^१
शालीकिः ^१ ॥
- II 274 9. औपमदानां पुरोडाशानां मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवन्तः
स्युरिति बौधायन[॥]स्त्वृष्णीका इति शालीकिराग्नेया एक-
कपालाः सुवाहुता चैनाम्सह सकृज्जुहुयादित्यौपमन्यवः ^१ ॥
- II 275. 8 द्वयीर्गा उपकल्पयन्त इति ॥ सूत्रं बौधायनस्याजा ^१
अप्यत्रोपकल्पयोरन्निति, शालीकिः ^१ ॥

१ Thus G B, उपैवेति Bu, उपैवे U, उतवैते Be, अतवैते C'

२ Thus B G U (pr. m) एता एव Be C' U (see m), एतमेव Bu

३ सहस्रतमा MSS, omitted by Be C' (pr. m)

४ Uncertain and partially emended, °नस्याश्चमेधिकस्याप्यच C',
°नस्य आश्चमेधिकस्याप्यच Be U, °नस्य आश्चमेधिकायनस्य आश्चमेधिकाप्यच
B G, °नस्याश्चमेधिकायनस्याश्चमेधिकाप्यच Bu

५ °कल्पयेत् C', अप्य om Be

उलूखलबुध्नो यूपो भवतीति ॥ सर्वाङ्काराङ्कुर्यादिति^१
बौधायनः " प्रोक्ष्यैनमुच्छयेदिति शालीकिः " प्रोक्ष्योपास्य^२
यूपशकलमुच्छयेदित्यौपमन्यवः^३ ॥

पाऽसूनामनुसंहरण इति ॥ धिष्णियेभ्य श्रौदुम्बर्था
५ अवटादुपरवेभ्य उत्करादुत्तरवेद्यै पाऽसूनुसंहरेदिति
बौधायनो " नानुसंहरेदिति शालीकिः^४ ॥

अथ यदि दीक्षोपसत्सु प्रत्ययमाचक्षीरन्संप्रकीर्योदवसा-
नीयाभिरिष्टिभिरिष्टोत्तिष्ठेयुरिति^५ बौधायन " एकाहः^६
सुत्वोत्तिष्ठेयुरिति^७ शालीकिर्नासऽस्याप्यष्टयः षडहमुत्ति-
१० ष्ठेयुरित्यौपमन्यवः^८ ॥ १२ ॥

तेषामुत्थानेष्विति ॥ गच्छेयुरावष्टयादिति बौधायनो " ^९
ऽमुषोमान्ता इति शालीकिर्ध्रुवान्ता इत्यौपमन्यवः^{१०} ॥

जनकसप्तरात्रो^{११} ऽतिरात्रः पृष्ठ्यः षडह इति बौधायनः " ^{१२}
पृष्ठ्यः षडहो ऽतिरात्र इति शालीकिः^{१३} ॥

१ सर्वाङ्काराङ्कु० Be, सर्वाङ्काराङ्कु० C', सर्वाङ्काराङ्कु० B G U, सर्वाङ्कु० Bu, the Viv • सर्वाङ्कारान् । क्रियन्त इति काराः कर्तव्याः संस्कारा ।

२ Thus Be C', प्रोक्ष्योपास्य Bu, प्रोक्ष्यावास्य G, प्रोक्ष्यवास्य B, प्रोक्ष्यपाचस्या U

३ इष्टिभिर्द found only in G U C'

४ Thus G Bu and the Viv, एकसुत्वी० U, एकसुत्वी० B, एका सह सुत्वी० Be C'

५ ऽरात्रो G Bu and the Viv, ऽरात्रे B Be, ऽरात्रः C' (omitting तिरात्रः)

II 277 14 दशरात्राय दीक्षिष्यमाणो दशहोतारः कृत्वा दशरात्राय दीक्षत इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ सप्तहोतारः कृत्वा दशहोतारं जुहुयादिति शालीकिः ^२ ॥ इति नु ब्राह्मणवान् ॥

अथ गोबलदशरात्रोऽतिरात्रः पृष्ठ्यः षडहो वाजपेयो महाव्रतं चातिरात्रश्चाष्टमेऽङ्गि^१वाजपेयः^२ ॥ तत्र^३देवसुवाः^४ हविषां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^५ न कुर्यादिति शालीकिस्त^६यस्त्रिंशस्य पशुपुरोडाशमनुवर्तेरन्वित्यौपमन्यवः^७ ॥

विलुप्यमाने पृष्ठ्ये षडहे शिल्पानां करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^८ न कुर्यादिति शालीकिः^९ ॥ १०

II 281 16 एकषष्टिरात्रे वैश्वकर्मणादित्यथोर्ध्वहण^१ इति ॥ उत्तरे त्रिंशद्रात्रे गृह्णीयादिति बौधायनः ^२ सवत्सर एवैतौ दृष्टौ भवतः^३ सवत्सर एवैनौ गृह्णीयादिति शालीकिः^४ ॥

II 283 2 औदुम्बरः षोडशिपात्रमिति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^५ खादिरमेवेति शालीकिः^६ ॥ १४

II 283. 15 अतिरात्रपशूनामुपाकरण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^८ सारस्वतीमेवोपाकुर्यादिति शालीकिः^९ ॥

१ Thus U G', 'चाष्टमो भवतीति वाजपेयस्य Bb, 'चाष्टमं वाजपेयस्य B G Be

२ 'पशु' om. B Be G

३ Thus G U G' and the Viv., 'णादित्यथोर्ध्वहण B Bb 'णादित्यथोर्ध्वहण Be

षोडशिवतां चमसानां भक्षण इति ॥ व्यक्ताग्भक्षयेदिति^१
बौधायन^२ इन्द्रपीतानिति शालीकिः^३ ॥

रात्रिपर्यायेषु मुख्यानां चमसानामभिमर्शन इति ॥
सूत्रः शालीकेर^४चो ह स्माह बौधायन इन्द्राय त्वापिशर्व-
रायेत्येव मुख्यंमुख्यं चमसमभिमृशेदिति^५ ॥

आश्विनस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवाग्न्यादिति बौधा-
यनस्त्र^६णीक इति शालीकिः^७ ॥

आश्विनस्य चर्याया इति ॥ सूत्रं शालीकेर^८चो ह स्माह
बौधायनः पुरस्तात्तिरोऽश्रद्धियानां^९ चमसानां चर्याया^{१०}
असुचाश्विनेन^{११} चरेदिति^{१२} ॥

तिरोऽश्रद्धियानां^{१३} चमसानां भक्षण इति ॥ अनुष्टुप्-
छन्दसा भक्षयेदिति बौधायनो^{१४} जगतीच्छन्दसेति
शालीकिः^{१५} ॥

गुदद्वतीयेष्विति ॥ एकादशधा कृत्वोपयष्टोपयजेदिति
बौधायनो^{१६} ऽपच्छेदमिति शालीकिः^{१७} समस्तान्येवैनान्यनुप्रहृत्य
सर्वैर्मन्त्रैरनुमन्त्रयेतेत्यौपमन्यवः^{१८} ॥ १३ ॥ सप्तमः ॥

एकादशिन्यै संप्रदान इति ॥ सूत्रः शालीकेर^{१९}चो ह

१ Thus Bu Be C' and the V1v, सुव्यक्ताग्भ० B G U

२ Thus Bu and V1v, ०श्रद्ध्याना 01 ०श्रद्धिना the other MSS

३ Thus G only, चर्याया इत्यचाश्चि C' U (see m), चर्यावासुचाश्चि,
the other MSS, चर्याया also the V1varana

II 277

स्माह बौधायन एकादशाग्नीषोमीया एकादश सवनौया
एकादशानूबन्धा^१ इति ^१ ॥

II 292 2

उपशयस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ लभेत ग्रामे नारण्य
इति बौधायनो^१ लभेतारण्ये न ग्राम इति शास्त्रीकि^१ नैव
ग्रामे नारण्य इत्यौपमन्यवः ^१ ॥

II 294, 16

उपशयस्योपासन इति ॥ सूत्र बौधायनस्यैवोत्तरतः
उपास्येदिति शास्त्रीकिः ^१ ॥

II 296, 4

पान्नीवतस्य परिलेखन इति ॥ शालामुखीयः शकुम-
भिपरिलिखेदिति बौधायन^१ उत्तरत एकादशिन्यै पान्नीवत
मिनुयादिति शास्त्रीकिः ^१ ॥

II 281

II 296, 5

लाट्टस्य मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवान्स्यादिति बौधाय-
नस्य^१ शास्त्रीकि इति शास्त्रीकिः ^१ ॥

II. 283

II 296, 6

लाट्टस्योत्सर्ग इति ॥ सूत्रः शास्त्रीकेर^१ चो ह स्माह
बौधायनो ऽभिपर्यग्नितमेनमन्तरेण चालासोत्करावुदङ्गुपनि
क्रमय्याङ्गिरभ्युक्ष्य^२ यजमानस्याजास्यपिष्टजेदिति ^१ ॥

II 283.

II. 296, 11

लाट्टस्य चर्याया इति ॥ उपाः^१ चरेदिति बौधायन^१
उच्चैरिति शास्त्रीकिः ^१ ॥

II 297 4

पुनश्चिताविति ॥ सूत्रः शास्त्रीकेर^१ चो ह स्माह बौधा-

१ •शानुबन्धा MSS

२ Thus G U and a citation in the Ms , उत्तर the other MSS

३ Thus B Be C' G U (sec. m), •निष्क्रमस्या• U (pr m), •निष्क्रम
मर्या• Bu, •निष्क्रमस्या• a citation in the Ms,

यनो यमप्यग्निं चिन्वानो^१ऽपजानौयात्तस्मिन्नुपरि^१ पुनश्चिन्ति
चिन्तुयादुत्तरतश्च यूपाद्यूपं मिन्तुयादिति^१ ॥

७. कौण्डपायिनौयास्त्रिष्टिष्विति ॥ अग्न्यन्वाधानप्रतिपत्का
इडान्ताः सतिष्ठेरन्निति बौधायन^१ आज्यभागप्रतिपत्का
५ इडान्ता इति शाल्वीकिः^१ सपूर्णपात्रविष्णुकमा इत्यौपमन्यवः^१ ॥

८. पिण्डपितृयज्ञस्य दान इति ॥ अहरहर्दद्यादिति बौधा-
यन^१ आदित अन्ततश्च मासस्येति शाल्वीकिः^१ ॥ १४ ॥

- ३ होदणं व्याख्यान इति ॥ सयहानृतस्त्राहाकारानित्ये-
कमृतेग्रहानन्तःस्त्राहाकारानित्येक^२ सर्वा^१नित्येकं ॥ पूर्वः

- १० कल्पो बौधायनस्योत्तरौ शाल्वीकेः^१ ॥

स पौर्णमासीषुपौर्णमासीषु जुह्वाद्वाद्वा कृत्वाः
संवत्सरे जुह्यादित्येतदेकममावास्यापौर्णमासीष्वित्येतदेक^१
सर्वास्वित्येतदेकम् ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरौ^२
शाल्वीकेः^१ ॥

- १५ चयस्त्रिंशच्चिताविति^३ ॥ सूत्रं शाल्वीकेर^१चो ह

१ Doubtful G and the Viv read as given in our text, चिन्वा-
नोयजा० C', चिन्वानैवजा० U, चिन्वानोपजा० the other MSS We
expect an optative derived from the root च्या, cp ज्ञानानः XVII
17 297 5 The Viv periphrases by चोऽणः only

२ नतस्त्राहाकारा० MSS, but cp XX 5 5 5

३ उभौ ins. B Be G (sec m)

४ Thus C', G U (sec m) the Viv and a citation in the Ms.

० किंश्चिन्ता० B Be, ० किंश्चिन्ता० Bn

II 277

स्नाह बौधायनो ऽग्निग्रहणं स्वयंचितिं श्वेतकृष्ण-
योरभिमर्शनमधिद्रवणमवद्रवणमिति^१ सर्वमेवैतत्कर्मावृता
कुर्यादिति^१ ॥

II 292 २

I. 303 5 अहरहस्त्रिताविति ॥ सूत्रं शालीकेर^१त्रो ह स्नाह
बौधायनो ऽग्निग्रहणं स्वयंचितिं श्वेतकृष्णयोरभिमर्शनम- ५
धिद्रवणमवद्रवणमिति^१ सर्वमेवैतत्कर्मावृता कुर्यादिति^१ ॥

II 294, 1

I. 307 13 रथचक्रचित्तौ पुरौषस्थोपधान इति ॥ पुरौषस्थान्ताङ्कु-
र्यादिति^१ बौधायन^१ इष्टकास्त्रे पुरौषस्थान्तं^२ गच्छेदिति^३
शालीकिः^१ ॥ १५ ॥ अष्टमः ॥

II 296, ४

I 310 2 रोहिते चर्मणौति ॥ सूत्रं बौधायनस्याप्यरोहितं^१ १०
स्यादिति शालीकिः^१ ॥

II 296, ४

II 281

उभयनीतस्य करण इति ॥ उभे^१ ऋचौ^२ द्विरभ्यावर्तये-
दिति बौधायनः^१ मरुदेव ब्रुवन्दिर्ब्रूयादिति^३ शालीकिः^१ ॥

II 296, ४

II 283

१ Thus B G Be Bu and a citation in the Ms (cp also XXII 4
121 18), C' reads 'मर्शनाधिद्रवणमि', U om 'मवद्रवण' ।

II 283, II 296.

२ Thus G Be, पुरौषस्थान्तस्यात्कुर्यां U, पुरौषस्थान्तस्यान्ताङ्कुर्यां B,
पुरौषस्थान्तकुर्यां C', Bu defective

II 297

३ Hesitatingly corrected, पुरौषस्थान्तद्वे. (I, पुरौषस्थान्तद्वे. Be,
पुरौषस्थान्तद्वे. C', पुरौषस्थान्तद्वे. U

४ उभौ ऋचौ B (I, उभय ऋचौ Be C', उभयो ऋचौ Bu, उभये ऋचौ U
(sec. m) The two pks are, according to the Viv वायुः पूतः
प्राङ् सोमः etc, and वायुः पूतः. प्रत्यङ् सोमः etc., T B; II. 6 2 2-3

५ ब्रुवन om Be C' U G (pr m), ब्रुवन् नदिङ् Bu

प्राङ् सोमः प्रत्यङ् सोमः^१ प्रत्यङ् सोमः प्राङ् सोम^१
इति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥

सौत्रामणिकायै सुरायै संधान इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१चो
ह स्नाहौपमन्यवो यत्रैव सुरा स्यात्तत एवाहारयेदिति^१ ॥

५ सुराग्रहाणां ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ पयोग्रहा-
नप्यत्र गृहीयादिति शालीकिः^१ ॥

ताञ्जघनेन सुगुण्डान्प्राचो वोदीचो वायातयतीति ॥
पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकेः ॥

सुरासोमस्य संचर इति ॥ दक्षिणेन ह्रत्वोत्तरेणावनये-
दिति बौधायन^१ उत्तरेण ह्रत्वा दक्षिणेनावनयेदिति
शालीकि^१र्यत एवैन^५ हरेत्तत एवैनमवनयेदित्यौपमन्यवः^१ ॥

पावमानौभिरुपस्थान इति ॥ पावमानौभिरुपस्थाय
पितृणां याज्यानुवाक्याभिरुपतिष्ठेरन्निति बौधायनः^१ पितृणा-
मेव याज्यानुवाक्याभिर्न पावमानौभिरिति शालीकिः^१ ॥

अवभृथ इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^१चो ह स्नाहौपमन्यवः
शूलैश्च मासरेण चावभृथमवेयादिति^१ ॥

आख्यातमुदकान्तस्य प्रत्यसनम्^१ ॥

आख्यातमासवनम्^१ ॥

० आख्यातः समिधां करणम् ॥

१ Thus G only, प्राङ् सोमः प्रत्यङ् सोमः प्राङ् सोम B, प्रत्यङ् सोम
प्राङ् सोम Be O' U, प्राङ् सोम Bu

२ See remark on XXI 3 73 5, 6

II 327 15 वैमृधस्यानुनिर्वपण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ॥ नानिष्टा

I 277

प्रथमसोमेनानुनिर्वपेदिति शालोकिः ¹ ॥ १६ ॥

II 328 12 पौर्णमासौमेव यजेत भ्रातृव्यवान्नामावास्यामिति ॥ उभ-

II 292 1

यत्र पौर्णमासहविर्भर्यजेतेति^१ बौधायनो ॥ नामावास्यायां
किञ्चन यज्ञरूपं कुर्यादिति शालोकिः ॥ पिण्डपितृयज्ञेन ५
चरेदित्यौपमन्यवः ¹ ॥

II 294, 1

II 328 15. साकंप्रस्थायीयेन यजेत पशुकाम इति ॥ सूत्रं शाली-

II 296, 1

केर^१चो ह स्माह बौधायनः सुग्भ्यामेव पुरोडाश जुहुयाच्च-
मसेन सांनय्यमिति ¹ ॥

II 329 11. नागतश्रीर्महेन्द्रं यजेत ¹ त्रयो वै गतश्रियः शुश्रुवान्या- १०

II 296.

281

मणी राजन्यस्तेषां महेन्द्रो देवतेति ॥ स यो ऽन्य एतेभ्यो
महेन्द्रमियच्छेत्^२ स संवत्सरमिन्द्रमिष्ट्वा महेन्द्रेज्यां^३ लभेतेति
बौधायनो ॥ ऽत एवापि संवत्सरमिन्द्रमिष्ट्वा महेन्द्रेज्यां^३
लभेतेति शालोकिः ¹ ॥

II 296.

283

II 329 16. संवत्सरमिन्द्रं यजेत ¹ संवत्सरं हि व्रतं नातीति ॥ १५

283.

II 296.

सूत्रं शालीकेर^१चो ह स्माह बौधायनो यस्याममावास्याया-

II 297

१ Thus B Bu, पौर्णमासौ० Be U G, C' injured

२ Thus (इयच्छेत् and cp XVII 49 329 13 इयच्छेत्) the Viv-
arana only, महेन्द्रमियच्छेत् U (sec m) B, महेन्द्रमियज्जेत् Bu ०द्रयजेत्
Be C', ०द्रं यच्छेत् U (pr. m).

३ Thus B Bu G C', महेन्द्रयाज्यां Be U

मादित इन्द्रं यष्टुं प्रक्रामेत्संवत्सरे^१ पर्यवेते तस्यां महेन्द्रं
यजेत^१ सो ऽत ऊर्ध्वं महेन्द्रयाज्येव स्यादित्य^२त्रो ह स्माहौ-
पमन्यवो ऽभ्यारूढः खल्वस्यैव^३ संवत्सरो भवति यस्याममा-
वास्यायामादित इन्द्रं यष्टुं प्रक्रामेत्संवत्सरे^१ पर्यवेते या ततः
५ पूर्वामावास्या स्यात्तस्यां^४ महेन्द्रं यजेत^१ सो ऽत ऊर्ध्वं महे-
न्द्रयाज्येव स्यादिति^१ ॥

दाचायणयज्ञेन सुवर्णकामो यजेत^१ पूर्णमासे संनयेन्मै-
त्रावरुणामिच्छयामावास्यायां^५ यजेतेति ॥ सूत्रं बौधायनस्य[॥]
वैमृधमप्यत्रानुनिर्वपेदिति शालीकिः^१ ॥

१० सांनाय्यस्य भक्षण इति ॥ सूत्रं^५ शालीकेर[॥]त्रो ह स्माह
बौधायनो यजमान एवैतमर्धमासमनुनिधाय सांनाय्यं भक्षये-
दिति^१ ॥

आमिच्छायै मन्त्रामन्त्र इति ॥ मन्त्रवती स्यादिति
बौधायनसू[॥]ष्णीकेति शालीकिः^१ ॥

१५ इडादधे चतुश्चक्र उपा^५शुयाजस्य करण इति ॥ कुर्या-
दिति बौधायनो[॥] न कुर्यादिति शालीकिः^१ ॥ १७ ॥
नवमः ॥

बृहस्पतिसवे दाक्षिणानां होम इति ॥ अनुसवनं दाक्षिणानि

१ Thus (प्रक्रामेत्) C' U and a citation by Sāyana, प्रक्रामेत G (sec m), प्रक्रमेत् Bu Be, प्रक्रमेत B G (sec m)

२ Thus U C', खल्वस्यै B, खल्वेवस्येव Bu, खल्वस्य G, Be is defective

३ स्यात् given only by Sāyana in his citation

४ वा ms Be B U

जुहुयादिति बौधायनो माध्वादिन एव सवने दाक्षिणानि
जुहुयाद्दामौत्येवेतरयोः^१ सवनयोर्ब्रूयादिति शालीकिः^१ ॥

II 346 8 हिरण्येन दृतमुत्पुनातीति ॥ मन्त्रनिर्हसमेतद् दृतं स्या-
दिति बौधायनसूत्राण्यैकमिति^१ शालीकिः^१ ॥

II 349. 6 अनुद्धते^१ वेद्यै दक्षिणत आहवनीयस्य बृहत स्तोत्रं प्रत्य-
भिषिञ्चतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ कृष्णाजिनमयत्रासृत्या-
भिषिञ्चेदिति शालीकिः^१ ॥

II 350 2 माषैः पूर्णं कमण्डलुमिति ॥ सौवर्णः सौवर्णेर्माषैः पूर्णः
स्यादिति बौधायनो^१ मार्त्तिक^१ एव धान्यमाषैरिति
शालीकिः^१ ॥

II 354 16 सप्तदश मास्यः पृथिवीवत्सतरीरास्रभत इति ॥ पृथगेवासां
मनोताः स्युः पृथक् पशुपुरोडाश इति बौधायनः^१ पृथगेवासां
मनोता स्युरेकः पशुपुरोडाश इति शालीकिरेकैवासां मनोता
स्यादेकः पशुपुरोडाश इत्यौपमन्यवः^१ ॥

II 356 3. अग्निष्टुतौद्रस्तुतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^१ यथाप्रकृति-
II 358 9. मेवाध्वर्युः कुर्याच्छन्दोगबह्वृचा एव प्रतिविकुर्वीरन्निति
शालीकिः^१ ॥

II 360 10 अतिरिक्तलोत्रेऽस्त्विति ॥ पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः
शालीकेः ॥

१ Thus B G Bu and the V1v , ददानीं Be U C'

१ Thus G B , दूष्णीक इति B, दूष्णीमिति Be C' U.

१ Thus the V1v., ंद्धते U G, ंस्यते Be C', ंस्यत B

१ मार्त्तिक G U C' Be and V1v., शार्त्तिक B, शालीक Bu.

धनुषः प्रदान इति ॥ पूर्वः कल्पः शालीकेरुत्तरो बौधा-
यनस्य ॥

एकाहानामन्त इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^१ मृत्युसवान्त
इति शालीकिः ^१ ॥

५ निदधत्यस्मा एतद्भुविस्च्छिष्टं व्रतभाजनमिति ^१ ॥ सूत्रं
बौधायनस्य ^२ नात्र हविस्च्छिष्टं व्रतभाजनं ^१ निदध्यादिति
शालीकिः ^१ ॥

अथास्याः सद्यस्त्रियामनुक्रियां परिक्रियामतिक्रियां प्र-
वर्गस्य करण इति ॥ कुर्यादिति बौधायनो ^२ न कुर्यादिति
१० शालीकिः ^१ ॥

शवानसो ऽधिषवणे फलके पुरुषास्यस्य वृषणाविति ॥
सूत्रं बौधायनस्य ^२ शवानसो ऽप्यचारणी कुर्यादिति
शालीकिः ^१ ॥

स यं कं च ^१ ग्रहं गृह्णात्येवमेवैनं गृह्णाति ^१ यद् किं च
पात्रं सादयत्येवमेवैनत्सादयतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य ^२ यं
१५ ग्रहं गृह्णीयात्तंतं परिमृज्य सादयेदिति शालीकिः ^१ ॥

श्वेतमश्वं ददाति ^१ श्वेतां वडवां ददात्यश्वमसितं ददाति ^१
गर्भिणीं वडवां ललामीं ददात्यनडुच्छतं ^१ ददाति ^१ त्रय-

१ Thus B Bn G (sec m), •भोजन• Be C' U G (pr m)

२ चन G (sec m,) and the VIV, चन B

३ Thus C' only (sec m), all the other MSS corrupt (•त्यनडुहं-
हं ददाति, •त्यनडुहं ददाति, •त्यनडुहं ददाति हं ददाति)

IL 379 11, स्त्रिंशत् निष्कान्ददाति^१ ' सोमचमस ददाति ' ' हिरण्य
382 11,
388 9, चमसं ददाति ' राशिकृतं^२ धान्य ददाति ' मरायकृतं धान्य
406 8, 9

ददातीति^३ ॥ एतानि च नित्यानि च दद्यादिति बौधायन^४

एतान्येवेति शालीकिः^५ ' ॥ १८ ॥

^६अथातः सर्वतोमुखं व्याख्यास्यामः ॥

चिन्वीत सर्वतोमुखे ऽग्निमिति बौधायनो^७ ' न चिन्वी-
तेति शालीकिर^८ ' चो ह स्माह मौद्गल्यः पूर्वस्मिन्नेवाग्निचय
इतरेषु सावित्राः स्युरित्येतदपि न कुर्यादित्याञ्जीगविः^९ ' ॥

अरण्योः समारोपण^{१०} इति ॥ सूत्रमाचार्ययोरे^{११} चो ह स्माह
गौतमो गृहपतिरेव प्रथममरण्योः^{१२} समारोपयेत्^{१३} इतरे मत्त १०
इति^१ ॥

१ निष्कं ददाति MSS., but cp XVIII 38 388 9.

२ Thus Be C' Bu U, राशी० B G (sec m)

३ इति found in C' only

४ The words एतान्येवेति शालीकिः are repeated in Be Bu U W C', indicating the end of a prasna

५ This kandikā is not found in Be C' Bu W U, in U it is given on a loose page The text of this, doubtless later added, chapter is given according to B G (where it is given secunda manu), a complete citation in Kesavasvāmin's prayogasāra (K) and a ditto (I) in a MS belonging to the India Office (Catalogue by Eggeling Vol I, p 87) The Vivarana of this chapter is missing equally.

६ रोदण G B

७ प्रथमम् om K

८ रोदयेत्त G B, रोदयत K,

	Rs.	As
Ori Cantimatha Charita, Fasc 1-4	2	8
Dāna Kriyā Kaumudī, Fasc 1-2 @ -/10/- each	1	4
*Dasa Rupa (Text), Fasc 2-3 @ -/10/- each	1	4
Dharmabindu, Fasc 1 @ -/10/- each	0	10
Dictionary of the Kashmiri Language, Part I	15	0
Gadadhara Paddhati Kālasāra, Vol I, Fasc 1-7 @ -/10/- each	4	6
Ditto Ācārasāra, Vol II, Fasc 1-4	3	2
Gobhūliya Gṛhya Sūtra, Vol I	3	2
Ditto Vol II, Fasc 1-2 @ 1/4/- each	2	8
Ditto (Appendix) Gobhūla Parisista	2	0
Ditto Gṛhya Sangraha	0	10
Gopotha Brahman of Atharva Veda (Text and English), Fasc 1-2 @ 1/- each	2	0
Haralata	1	14
Institutes of Viṣṇu (Text), Fasc 1-2 @ -/10/- each	1	4
Kāla Madhava (Text), Fasc 1-4 @ -/10/- each	2	8
Kāla Viveka, Fasc 1-7 @ -/10/- each	4	6
Karmapradīp, Fasc 1	1	4
Kātantra, Fasc. 1-6 @ -/12/- each	4	8
Katha Sarit Sagara (English), Fasc 1-14 @ 1/- each	14	0
Kavi Kalpa Lata, Fasc 1	0	10
Kavindravacana Samuccayah	3	8
Kiranavali, Fasc 1-3 @ -/10/-	1	14
Kurma Purana, Fasc 1-9 @ -/10/- each	5	10
*Lalita Vistara (Text) Fasc 2-6 @ -/10/- each	3	2
* Ditto (English), Fasc 1-3 @ 1/- each	3	0
Madana Pārījāta, Fasc 1-11 @ -/10/- each	6	14
Mahā-bhāṣya-pradīpodyota, Vol I, Fasc 1-9, Vol II, Fasc 1-12, Vol III, Fasc 1-10 @ -/10/- each	19	6
Ditto Vol IV, Fasc 1-3 @ 1/4/- each	3	12
Maitra, or Maitrayaniya Upanishad Fasc 1	0	10
Manutikā Sangraha, Fasc 1-3 @ -/10/- each	1	14
Mārkaṇḍeya Purana (English), Fasc. 1-9 @ 1/- each	9	0
*Markandeya Purana (Text), Fasc 4-7 @ -/10/- each	2	8
*Mīmāṃsa Darśana (Text), Fasc 9, 11-17 @ -/10/- each	5	0
Mirror of Composition (English), Fasc 1-4 @ 1/- each	5	0
Mugdhābodha Vyākaraṇa Vol I, Fasc 1-7 @ -/10/- each	4	6
Nirukta (2nd edition), Vol I, Fasc 1-2 @ 1 1/4/-	2	8
*Nirukta (old edition), Vol I, Fasc 1, 2, 4, 5, 6, Vol II, Fasc 5, 6, Vol III, Fasc 1-6, Vol IV, Fasc 1-8 @ -/10/- each	13	2
Nityācārapaddhati, Fasc 1-7 @ -/10/- each	4	6
Nityācārapradīpa, Vol I, Fasc. 1-8, Vol II, Fasc 1-4 @ -/10/- each	7	8
Nṛsiṃha Tapani of Atharva-Veda (Text), Fasc 1-3 @ -/10/- each	1	14
Nyāyabandhutikā, Fasc 1 @ -/10/- each	0	10
Nyaya Vartika Tatparva Parisudhi, Fasc 1-4 @ -/10/- each	2	8
*Nyayavartika (Text), Fasc 2-7 @ -/10/- each	3	12
Nyayasarah	2	0
Padumāvatī, Fasc 1-6 @ 2/- each	12	0
*Parācāra Smṛti, Vol I, Fasc 2-8, Vol II, Fasc. 1-6; Vol III, Fasc. 1-6 @ -/10/- each	11	14
Parācāra, Institutes of (English) @ 1/- each	1	0
*Paricista Pravaṇ (Text), Fasc 5 @ -/10/- each	0	10
Pariksamukha Sūtram	1	0
Prabandhaśāntāmanī (English), Fasc 1-3 @ 1/4/- each	3	12
Prākṛita-Paṅgalam, Fasc. 1-7 @ -/10/- each	4	6
Prākṛita Lakṣaṇaṇ	1	8
Prthvirāja Vijaya, Fasc 1	0	10
Rasarnavam, Fasc 1-3	3	12
Ravisiddhanta Manjari, Fasc 1	0	10
Saddarśana-Samuccaya, Fasc 1-3 @ -/10/- each	1	14
Sadukti-karma-mṛta, Fasc 1 @ -/10/- each	0	10
Samaracosa Kaha, Fasc 1-7 @ -/10/- each	4	6
*Samavada Saṁhita, Vol I, Fasc 1-4 6-10; Vol. 2, Fasc 2-6, Vol 3, Fasc. 1-7; Vol 4, Fasc 1-6; Vol 5, Fasc 1-8 @ -/10/- each	21	14
*Sankara Vijaya (Text), Fasc 2-3 @ -/10/- each	1	4
*Sāṅkhya Aphorisms of Kapila (English), Fasc 2	1	0
*Sāṅkhya Pravachana Bhāṣya, Fasc 2	0	10
Sāṅkhya Sūtra Vṛtti, Fasc 1-4 @ -/10/- each	2	8
Ditto (English), Fasc. 1-3 @ 1/- each	3	0
Siva Parināhya, Fasc 1-2	1	4
Six Buddhist Nyaya Tracts	0	10
Smṛti Prakāśha Fasc 1	0	10
	3	12

		Rs	As
	Srauta Sutra of Latyayana (Text), Fasc. 1-9 @ -/10/- each	5	10
	Sri Surisarvasvam, Fasc 1-3 @ -/10/- each	1	14
	Suṣrūta Samhitā (English), Fasc 1 @ 1/- each	1	0
	Suddhi Kaumudī, Fasc 1-4 @ -/10/- each	2	8
	Sundaranandam Kavyam	1	0
	Surya Siddhanta, Fasc 1-2 @ 1/4 - each	2	8
	Syaṇika Sastra	1	0
II 247	*Taittiriya Samhitā (Text), Fasc 17-45 @ -/10/- each	18	2
	*Taittiriya Aranyaka of Black Yajur Veda (Text), Fasc 5-11 @ -/10/- each	4	6
	Taittiriya Brahmana (Text), Fasc 1-24 @ -/10/- each	15	0
	Taittiriya Pratisakhya (Text), Fasc 1-3 @ -/10/- each	1	14
II 247	*Tandya Brahmana (Text), Fasc 13-18 @ -/10/- each	3	12
	Tantra Vārtaka (English), Fasc 1-14 @ -/1/4	17	8
	*Tattva Cintāmaṇi, Vol I, Fasc 2-9, Vol II, Fasc 4-10, Vol III, Fasc 1-2; Vol IV, Fasc 1, Vol V Fasc 1-5, Part IV, Vol II, Fasc 1-12 @ -/10/- each	21	14
	Tattva Cintāmaṇi Dīdhiti Prakas, Fasc 1-6 @ -/10/- each	3	12
	Tattva Cintāmaṇi Dīdhiti Vivṛiti, Vol I, Fasc 1-8, Vol II, Fasc 1-8, Vol III, Fasc 1 @ -/10/- each	7	8
	Tattvarthadhigama Sūtram, Fasc 1-3 @ -/10/- each	1	14
	*Tattvarthadhigama Sūtram, Fasc 2-3 @ -/10/- each	1	4
II. 247 1	Tīrthacintāmaṇi, Fasc 1-4 @ -/10/- each	2	8
	Trikāṇḍa-Mandanam, Fasc 1-3 @ -/10/-	1	14
	Tul'si Satsai, Fasc 1-5 @ -/10/-	3	2
	Upamita-bhava-prapañca-kathā, Fasc 1-14 @ /10/- each	8	12
	*Uttara Naiṣhāḍha (Text), Fasc 6-12 @ -/10/- each	4	6
	Uvāsagadasāo (Text and English), Fasc 1-6 @ 1/-	6	0
	Vajjalaggam, Fasc 1	0	10
	Vallāla Carita, Fasc 1 @ -/10/-	0	10
II 248	*Varaha Purāṇa (Text), Fasc 2-14 @ -/10/- each	8	2
	Vara Kriyā Kaumudī, Fasc 1-6 @ -/10/-	3	12
	Vayu Purāṇa (Text), Vol I, Fasc 1-6, Vol II, Fasc 1-7 @ -/10/- each	8	2
	*Vedānta Sūtras (Text), Fasc 7-13 @ -/10/- each	4	6
	Vidhāna Pāṇḍita, Fasc 1-8, Vol II, Fasc 2 @ -/10/-	5	10
	Ditto Vol II, Fasc 2-5 @ 1/4-	5	0
II 248	Ditto Vol III, Fasc 1	0	10
	Vishahitam, Fasc 1	0	10
	Vivādaratnākara, Fasc 1-7 @ -/10/- each	4	6
	Vṛhat Svayambhū Purāṇa, Fasc 1-6 @ -/10/-	3	12
	*Vṛhannarāḍya Purāṇa (Text), Fasc 3-6 @ -/10/- each	2	8
	Yogasāstra, Fasc 1-3	3	12
	Yoga Sūtra of Patañjali (Text and English), Fasc 1-4 @ 1/- each	4	0

Tibetan Series

Amarakosah, Fasc 1-2	4	0
Amartika Kamdhenuh	1	0
Buddhastotrasaṅgraha, Vol I	2	0
A Lower Ladakhi version of Kesarsaga, Fasc 1-4 @ 1/- each	4	0
Nyayabindu (A Bilingual Index)	1	0
Nyayabindu of Dharmakīrti, Fasc 1-2	2	0
Pag-Sam Shi Tin, Fasc 1-4 @ 1/- each	4	0
Prajña Pradīpā	1	0
Rtogs brjod āpag Akhri Śiñ (Tib & Sans Avadāna Kalpalatā) Vol I, Fasc. 1-11, Vol II, Fasc 1-11 @ 1/- each	22	0
Sher-Phyin, Vol I, Fasc 1-5, Vol II, Fasc 1-3, Vol III, Fasc. 1-6 @ 1/- each	14	0
Timed-Kun-Din	1	0

Notice of Sanskrit Manuscripts, Fasc 1-35 @ 1/- each	35	0
Ditto ditto (Palm-leaf and selected paper MSS) @ 3/- each	6	0
Nepalese Buddhist Sanskrit Literature, by Dr. R. L. Mitra	5	0
Report on the Search of Sanskrit MSS, 1895-1900, 1901-1905, and 1906-1911 @ -/8/- each	1	8
T.B.—All Cheques, Money Orders, &c, must be made payable to the Treasurer, Asiatic Society, only.		

BIBLIOTHECA INDICA:
COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL
NEW SERIES, No 1428.

बौधायन श्रौतसूत्रम् ।

BAUDHĀYANA ŚRAUTA SŪTRAM
A SANSKRIT WORK ON THE VEDIC LITERATURE.

EDITED BY
DR W CALAND,
UTRECHT
VOL. III. FASCICULUS III.

CALCUTTA.
PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,
AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY, 1, PARK STREET.
1919

LIST OF BOOKS FOR SALE

AT THE LIBRARY OF THE

ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,

NO. 1, PARK STREET, CALCUTTA,

AND OBTAINABLE FROM

The Society's Agent—

MR. BERNARD QUARITCH, 11, Grafton Street, New Bond Street, London, W.

Complete copies of those works marked with an asterisk * cannot be supplied—some of the Fasciculi being out of stock.

BIBLIOTHECA INDICA.

Sanskrit Series.

	Rs	As
Açvavāidyaka, Fasc. 1-5 @ -/10/- each	3	2
Advaitachintā Kaustubha, Fasc. 1-3 @ -/10/- each ..	1	14
*Agni Purana (Text), Fasc 4-14 @ -/10/- each ..	6	14
*Aitareya Aranyaka of Rig-Veda (Text), 2-4 @ -/10/- each ..	1	14
Aitareya Brāhmana, Vol I, Fasc 1-5, Vol II, Fasc 1-5, Vol. III, Fasc 1-5, Vol IV, Fasc 1-8 @ -/10/- each ..	14	6
Aitareyalocana	2	0
Amarakosha, Fasc 1-2	4	0
*Anu Bhāṣyam (Text), Fasc 2-5 @ -/10/- each ..	2	8
Anumana Dīdhiti Prasāri, Fasc 1-3 @ -/10/- each ..	1	14
*Aphorisms of Sandilya (English), Fasc 1 @ 1/- ..	1	0
Astasāhasrikā Prajñāpāramitā, Fasc 1-6 @ -/10/- each ..	3	12
*Ātharvāna Upanishads (Text), Fasc 2-5 @ -/10/- each ..	2	8
Ātmatattvaviveka, Fasc 1-2	1	4
Avadāna Kalpalatā (Sams and Tibetan), Vol I, Fasc 1-13, Vol II, Fasc 1-11 @ 1/- each ..	24	0
Bālam Bhaṭṭi, Vol I, Fasc. 1-2, Vol II, Fasc. 1 @ -/10/- each ..	1	14
Bauddhastōtrasangraha	2	0
Baudhāyana Śrauta Sūtra, Fasc 1-3, Vol II, Fasc 1-5; Vol. III, Fasc. 1-2 @ -/10/- each ..	6	4
*Bhāmati (Text), Fasc 5-8 @ -/10/- each	2	8
Bhasavṛitty	0	10
Bhāṭṭa Dipikā, Vol I, Fasc 1-6, Vol. II, Fasc 1-2 @ -/10/- each ..	5	0
Bodhicaryāvatāra of Çāntideva, Fasc 1-7 @ -/10/- each ..	4	6
Brahma Sūtras (English), Fasc 1 @ 1/-	1	0
Brhaddevatā, Fasc 1-4 @ -/10/- each	2	8
Brhadharma Purāna, Fasc 1-6 @ -/10/- each ..	3	12
Çatadūsanī, Fasc 1-2 @ -/10/- each	1	4
Catalogue of Sanskrit Books and MSS, Fasc 1-4 @ 2/- each ..	8	0
*Çatapatha Brāhmana, Vol I, Fasc 1-7; Vol II, Fasc 1-5; Vol. III, Fasc 1-7, Vol V, Fasc 1-4 @ -/10/- each ..	14	6
Ditto Vol. VI, Fasc 1-3 @ 1/4/- each	3	2
Ditto Vol VII, Fasc 1-5 @ -/10/-	3	2
Ditto Vol IX, Fasc 1-2	1	4
Çatasāhasrikā prajñāpāramitā, Part I, Fasc 1-18, Part II, Fasc 1 @ -/10/- each ..	11	14
*Çaturvarga Çintāmanī, Vol II, Fasc 4-25, Vol. III, Part I, Fasc 1-18, Part II, Fasc 1-10; Vol IV, Fasc. 1-6 @ -/10/- each ..	35	0
Ditto Vol IV, Fasc 7 @ 1/4/- each	1	4
Ditto Vol. IV, Fasc 8-10 @ -/10/-	1	14
Çakavartika (English), Fasc 1-7 @ 1/4/- each	8	12
Çānta Sūtra of Apastamba (Text), Fasc. 6-17 @ -/10/- each ..	7	8
*Çānta Sūtra of Çāṅkhāyana, Vol I, Fasc. 1-7; Vol II, Fasc 1-4, Vol. III, Fasc 1-4; Vol IV, Fasc 1 @ -/10/- each ..	10	0
Çri Bhāṣyam (Text), Fasc 1-3 @ -/10/- each	1	14

शालाया इति ॥ प्राकृतेन^१ प्रक्रमेण मीयान्मध्ये गार्हपत्य
इति ॥ सूत्रं बौधायनस्थीत्रो ह स्माह शालीकिः त्रिपदेन
प्रक्रमेण सर्वत इति^१ ॥

चित्रप्राच्यां दिशि भवति पञ्चदशो दक्षिणतः सप्तदशः
५ पश्चादेकविंश उत्तरतः^१ सर्वतो वा ज्योतिष्टोमः^२ सर्वे^३
ज्योतिष्टोमदक्षिणा इति ॥

प्रवर्ग्यस्य करण^४ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^५ नोक्त्ये^६
प्रवृज्यादिति शालीकिः^१ ॥

याजमान इति ॥ अभौनाम^७ याजमानं कुर्यादिति बौधा-
१० यनः^८ कुर्याद्यथावकाशं याजमानमिति शालीकि^९र्य ऽग्निम-
स्काराः^{१०} सुस्ताङ्काममितरत्तन्वेणेत्यौपमन्यवः^{११} ॥

अग्न्यन्वाधान इति ॥ सूत्रं बौधायनस्थीत्रो ह स्माह
शालीकिर्गार्हपत्यः^{१२} सक्तदन्वाहितः स्याद्भामयोनिरन्वाहार्य-

१ प्रकृ० U K I

२ ०स. B G, ०सा. U K I

३ Thus I, सर्वे K सर्वतो U, सर्वतो वा B G

४ प्रकरण U K I

५ नोक्त्ये B G

६ अभिनाम B G, but cp XX 18 39 11, the other MSS om
this word

७ ०सस्कारार्था U

८ तान om B G, instead of तान्कामस्य U तस्याग्नस्य ।

९ ०पत्यस्य B G

पचन आहवनीयः^१ सकृदन्वाधाय ततो यथार्थं गच्छे-
दिति^२ ॥

भक्षण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^३ सर्वः^४ समवधाय सकृ-
देव^५ भक्षयेदिति^६ शालीकिः^७ ॥

मार्जन इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^८ सकृदेकस्मिन्निति^९ ५
शालीकिः^{१०} ॥

लोकाग्नीनां हरण इति ॥ सूत्रमाचार्यथोर^{११}चो ह स्माह
दीर्घवात्यः^{१२} पूर्वस्मिन्नेव याजमानं स्यादिति^{१३} ॥

क्रतुपशूनां करण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१४} क्रतुपशव
ऐकादग्निनाश्च विकल्पन्त इति शालीकिः^{१५} ॥ १०

समञ्जन इति ॥ सूत्रमौपमन्यवौपुत्रस्य^{१६} यावन्त स्तोमा-
स्तावत्कालः प्रचरण्या समनन्तीति बौधायनः^{१७} ॥

दधिग्रह इति ॥ सूत्रं मौद्गल्यस्य^{१८} पयसा वाज्येन^{१९} वेति ॥
पूर्वः कल्पो बौधायनस्योत्तरः शालीकिः^{२०} ॥

अश्वदाभ्ययोर्ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{२१}चो ह स्माह १५

१ After 'नीय' G ins तत, B न, U K I om ग्रामं नीय and
read स्यात् सकृद० (thus K I), स्यात्सकृद० (thus U)

२ इति inserted by me

३ सकृदेव om B, न G instead of these words, —भक्षयेथुर U

४ मौद्गल्यस्य U K I

५ दीप० U K I

६ शालीकिर U K I

७ U K I om the first वा ।

शालीकिर्वाजपेये द्वादशाहे सत्ते ताण्डिनामयन उद्भिदि वल-
भिदीति तस्य स्यादित्येवमेव ष्टन्निग्रहैः प्राणग्रहैरिति^१ ॥

षोडशनिग्रहाणां^२ ग्रहण इति ॥ सूत्रं बौधायनस्यानुसवन
गृह्णीयुरिति शालीकिः^३ ॥

५ अतिग्राह्याणां होम इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^४ माहेन्द्र-
स्यानुवर्षद्वारमुपजुहुयुरिति शालीकिः^५ ॥

षोडशिन स्तोत्रमुपाकरोतीति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^६ येन
केन चिदिति शालीकिः^७ ॥

द्वयशूलानामुद्वासन इति ॥ एकैकश उद्वासयेदिति
१० बौधायनः^८ सर्वान्सहेति शालीकिः^९ ॥

अवभृथ इति ॥ सूत्रं बौधायनस्य^{१०} प्राञ्च एवावभृथम
वेयुरिति^{११} शालीकिः^{१२} ॥

१ The reconstruction of the text of this dvaidha is wholly uncertain I have given the reading presented by B which, however, has उद्भिद्वलभिदिति and adds शालीकिः at the end Thus also G. U K I have ताण्डिनामयने ॥ ताण्डिनामयन, indicating the beginning of a new kandikā, moreover the following words run thus in U उद्भिद्वलभिदित्येवमेव ष्टन्नि० in K उद्भिदि वलभिदिमित्येवमेव ष्ट०, in I उद्भिदि वलभिदि लभ्येदितिपुलिषिमतिसाध्यानमित्येवमेव ष्ट० ।

२ षोडशिन प्र० B G

३ शालीकिर् U K I

४ औपमन्यवः U K I

५ शालीके. U K I

६ Thus G, ०भृथमभ्यवेयुः U K I, ०भृथमवेति B

७ गौतमो U K I

अरण्योः समारोपण^१ इति ॥ सूत्रमाचार्ययोर^२चो^३ ह स्माह
 गौतमो^४ गृहपतिरेवारण्योः समारोपयेत्तत^५ इतर इति^५ ॥
 १६ ॥ दशमः ॥

॥ इति त्रयोविंशः प्रश्नः ॥

१ Thus K I, समारोहण U, समारोह्य B G

२ सूत्रमाचार्ययोरचो U K I

३ बोधायनो U K I

४ ०रोहये० B G

५ Thus B G, तत इतरे यथाथे गृहपतिरेवारण्यः U K I.

कर्मान्तसूत्रम् ॥

- पञ्चतयेन कल्पमवेक्षेत कन्दसा ब्राह्मणेन प्रत्ययेन न्यायेन
 सः स्थावशेनेति ^१ कन्दसेति यद्वोचाम यथान्नायप्रणिधीदं
 पूर्वमिदमुत्तरमित्यथापि मन्त्र एव स्वरं कर्म प्रब्रूते ^१ कर्मा-
 नुवादो भवति ^१ यथैतद्भवति प्रेयमगाद्विषणा बर्हिर्च्छोर्वन्त-
 ५ रिचमन्विहि देवस्य त्वा संवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्वाङ्मभां पूषणो
 हस्ताभ्यामग्नये जुष्टं निर्वपामीति ^१ यच्छन्दसा न शक्नुयात्क-
 ल्पयितुं ब्राह्मणेन तच्चिकल्पयिषेद्ब्राह्मणसु हेवैनान्मन्त्रानप्रज्ञा-
 तान्विदधातीदमनेन करोतीदमनेनेति ^१ यथैतद्भवतीषे त्वोर्ज
 लेति शाखामाच्छिनन्ति वायव स्थोपायव स्थेति वत्सानपा-
 १० करोतीत्यथायमन्त्राणि कर्माणि विदधाति ^१ यथैतद्भवत्यष्टासु
 प्रक्रमेषु ब्राह्मणो ऽग्निमादधीतैकादशसु राजन्यो द्वादशसु
 वैश्य इत्येवं व्यवस्थावर्णसंयोगाद्यथो एतन्न्यायेनेति कन्दोग-
 बङ्गचाध्वर्युप्रत्ययेनेति ^१ यथो एतन्न्यायेनेति प्राकृते तन्त्रे प्राकृतं^१
 न्यायमनधिगच्छन्ग्रामन्यायं प्रतीयादयमिहार्हताः समारम्भ
 १५ इति ^१ यथो एतन्नः स्थावशेनेति सोमे ऽपहृत आदाराः स्य
 फाल्गुनानि चाभिषुण्यादिति ^१ चतुष्टयेन मन्त्रा वर्तन्ते सुत्या
 निर्देशेनाग्निषा नैव सुत्या नाग्निषा न निर्देशेनेति चतुर्थमथेमे
 पञ्च हविराकारा श्रौषधं पयः पशुः सोम आज्यमिति ^१ ॥१॥
 तेषां पृथक्पृथग्धर्माः पृथगधिकरणानि ^१ यथाधिकरण

मन्त्रा दृष्टास्ताव मिथः स॒सादयेदनादेशाद्ये^१नयेन^१ यद्धविः
 स॒सिधेत्तेनतेन तत्कुर्यात्तत्तस्याधिकरणमुक्तान्यधिकरणानि^१
 यज्ञ इति^१ किमुपज्ञो यज्ञः अद्धोपज्ञो माङ्गल^१ इति^१ क
 उ खलु यज्ञ इति^१ पुरुष इति^१ का उ खलु देवता
 दीचेति^१ वागिति^१ का उ खलु पथ्या स्वस्तिरिति^१ ५
 वागेवेति^१ का उ खल्वेकाक्षरा गायत्रीति^१ वागेवेति^१ क
 उ खलु यज्ञस्यारम्भः का प्रतिष्ठेति^१ विज्ञायते^१ स्वाहा यज्ञं
 मनसा स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याः स्वाहोरोरन्तरिक्षात्स्वाहा
 यज्ञ वातादारभ इति^१ वात एव यज्ञस्यारम्भो वातः
 प्रतिष्ठेति^१ ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

१०

कथमु खल्वेतज्जानीयादिदं तन्त्रमयमावाप इत्यन्यन्वाधा-
 नप्रभृति तन्त्रमाज्यभागाभ्यामन्यचौषधात्तस्मिन्स्तन्त्रे सत्यावा-
 पस्थानानि भवन्ति यथैतद्धेनूनां दोहनं कपालानामुपधानं
 स्तम्बयजुषो हरणमाज्यग्रहा^५ इति यच्च किंचाभिनिवपत्यूर्ध्व-

१ Thus H Ben G U D C Vt, Vc, the V_{1v}. (one copy), संसाधये०
 Be, the V_{1v} (another copy). The meaning, according to Vc., of
 न मिथः ससादयेत् is न मित्रयेत् ।

२ Thus C U H G (pr m) Vt Vc and the V_{1v}, माङ्गलक Ben
 Be, माङ्गलिक G (sec m), पाङ्गल D

३ सा ins G U (pr m) H

४ In TS I 2, 2, 3.

५ ०ग्रहा Be G U, ०ग्राहा Ben D (sec. m), ०ग्राहाः H, ग्रहण D (pr
 m), ०ग्रह C, ग्राह Vt.

माज्यभागाभ्यामेष मध्यत आवापो भवति यस्मिन्नेतद्ववीः-
 श्योप्यन्ते तस्मिन्नेवावापजानि^१ तन्त्रस्थानं^२ भजन्ते यथैतत्प्राश्निचं
 यजमानभागब्रह्मभागौ स्निष्टकृच्छेडा चेत्यवदानत आवापो
 भवति तन्त्रं तु प्रदानतः^३ क उ खलु तन्त्रमावापभूयं गच्छ-
 ४ त्यावापो वा तन्त्रभूयमिति^४ मैत्राबार्हस्पत्ये ऽप्यन्यस्मिन् तन्त्रसु
 ह निर्वपणतो भवत्यावाप उ प्रदानतो^५ ऽथ वारुणीषु^६ च
 संज्ञानीष्ठां^७ चावापो ह निर्वपणतो भवति तन्त्र तु प्रदा-
 नतो^८ ऽनूयाजप्रभृति तन्त्रमा समिष्टयजुषो होमात्किं देवत्या
 उ खल्वनूयाजा भवन्तीत्याग्नेया इत्येव ब्रूयाद्विज्ञायते तं देवा
 १० आहुतीभिरनूयाजेष्वन्वविन्दन्यदनूयाजान्यजत्यग्निमेव तत्स-
 मिद्ध इत्यृतुदेवता उ खलु प्रयाजा भवन्तीति^९ ॥ ३ ॥
 द्वितौयः ॥

कियत्यः पाकयज्ञसंस्थाः कियत्यो हविर्यज्ञसंस्थाः
 कियत्यः सोमसंस्था इति^१ ऊतः प्रऊत आऊतः शूलगवो
 १५ बलिहरणं प्रत्यवरोहणमष्टकाहोम इति सप्त पाकयज्ञसंस्था
 इत्यपरिमिता उ हैके ब्रुवते^२ यच्च किं चान्यत्र विहाराद्ब्रूयते
 सर्वास्ताः पाकयज्ञसंस्था इत्यथ हविर्यज्ञसंस्था अग्न्याधेय-

१ एव om H G U (pr m) C, — °जानीति G (sec m) U (pr m)

२ Ben Be ins पच ।

३ Thus (sc इष्टिषु) D and C only, वारुणेषु the other MSS

४ Thus Ben C and Vc., संज्ञानीतूष्णीं D, the other MSS and the Viv (one copy) and Vt, संज्ञान्येष्टां, संज्ञान्येष्टा the Viv (another copy).

मग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासावाययणं चातुर्मास्थानि दाद्यायणयज्ञः
 कौण्डपायिन्य^१ इति । सौचामणिषु द्वैके ब्रुवते । ऽथ सोम-
 सः^२स्था । अग्निष्टोमो ऽत्यग्निष्टोम उक्थ्यः षोडशी वाजपेयो
 ऽतिरात्रो ऽप्तोर्याम इति सप्त सोमसः^३स्था । यदग्निष्टोमस्य
 क्रतुकरणं तदत्यग्निष्टोमस्य । यदुक्थ्यस्य तत् षोडशवाजपेय-
 योर्धदतिरात्रस्य तदप्तोर्यामस्येति । सप्तानां सोमसः^४स्थानां
 द्वे सत्ताणि न गच्छतो वाजपेयस्याप्तोर्यामस्येति । ॥ ४ ॥

कथमु खल्वेतज्जानीयादियं पूर्वा ततिरियमुत्तरेति । या
 प्रकृतिः सा पूर्वा ततिर्यथ यदिदधाति सोत्तरा ततिरग्न्या-
 धेय पूर्वा ततिः पुनराधेयमुत्तरा ततिर्दर्शपूर्णमासाविष्टीनां १०
 पूर्वा ततिः सर्वाः काम्या इष्टय उत्तरा ततिरैन्द्राग्नौ निरूढ-
 पशुबन्धानां पूर्वा ततिः सर्वे काम्याः पशव उत्तरा ततिर्ज्यो-
 तिष्टोमः सोमानां पूर्वा ततिः सर्वे सोमा उत्तरा ततिः ।
 श्वेनचिदग्नीनां पूर्वा ततिः सर्वे काम्या अग्नय उत्तरा तति-
 द्विरात्रो ऽहीनानां पूर्वा ततिः सर्वे ऽहीना उत्तरा तति- १५
 द्वादशाहो ऽहर्गणानां पूर्वा ततिः सर्वे ऽहर्गणा उत्तरा तति
 गौवामयनः सांवत्सरिकाणां सत्ताणां पूर्वा ततिः सर्वाणि
 सांवत्सरिकाणि सत्ताण्युत्तरा ततिः । कियन्ति नु खलु गवा-
 मयनानि भवन्तीति । विज्ञायते^५ यथैतन्मासि पृष्ठमुत्तमे

१ कुण्डपायिन्य Be, कौण्डपायिन्य the Viv (one copy), कौण्डपायिनिन D.

२ om M Ben U (pr. m.) D C Vt.

- मासि सकृत्पृष्ठान्युपेयुर्दशमास्यं तृतीयः^१ सप्त ग्राम्या ओषधयः
 सप्तारण्याः^२ सप्त ग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः^३ सप्त कृन्दाः^४ सि
 चतुस्तृतीतीति^५ सप्त ग्राम्या ओषधयस्तिलमाषत्रीद्विचवाः
 प्रियङ्गवो ऽणवो गोधूमाः सप्तमे^६ कुलत्यानु^७ हैके ब्रुवते^८
 ५ सप्तारण्याः श्यामाकाश्च नीवाराश्च जर्तिलाश्च गवौधुकाश्च
 गर्मुताश्च वास्त्वानि^९ च वेणुयवाश्च सप्तमे^{१०} कुरुविन्दानु हैके
 ब्रुवते^{११} सप्त ग्राम्याः पशवो गोश्वमजाविकं पुरुषश्च गर्दभ-
 शोष्ठश्च सप्तमे^{१२} ऽश्वतरसु हैके ब्रुवते^{१३} सप्तारण्या दिग्वराश्च
 श्यापदानि च पक्षिणश्च सरीसृपाणि च हस्ती च मर्कटश्च
 १० नादेया सप्तमे^{१४} सप्त कृन्दाः^{१५} सि चतुस्तृतीतीति गायत्र्युष्णि-
 गनुष्टुब्^{१६} दृहती पङ्क्तिस्त्रिष्टुजगतीति^{१७} ॥ ५ ॥ तृतीयः ॥
 अथेदं त्रयं भवति कर्माभ्यावर्ति देवताभ्यावर्ति संख्या-
 भ्यावर्तीति^{१८} साविचं नु खल्विदं कर्माभ्यावर्ति भवत्यथ देवता-
 भ्यावर्ति ध्रुवाज्यं द्रोणकलशः सर्वपृष्ठेत्यथ^{१९} संख्याभ्यावर्ति त्रिः
 १५ पृच्छति श्रुतः^{२०} हवीरः श्रमितरित्यथापि राज्ञो मानं^{२१} क
 उ खलु मन्त्रमन्तरितं कल्पयेत्स्थानाद्वा स्थानं प्रजिज्ञाप्तीता-
 भिरूप्येण^{२२} वा प्रौहेण वेति^{२३} स्थानात्स्थानमिति यदवोचाम

१ Thus M Be Ben, कुलित्यानु H G (sec m) U D C, कुलित्यानु Vt

२ वास्त्वानि G (sec. m.), वास्त्वानि D C According to the Vīṭ
 वास्तुकम् (Chenopodium) is meant

३ ऽणुम् M only

४ i.e. सर्वपृष्ठेष्ट्या काम्येष्टि. (Vc), cp. TS. II 3, 7, 1.

५ प्रजिज्ञासेत U, ऽवित Vt Vc Ben.

यो ऽनन्तरो मन्त्र आन्नातः स्थान्तेनैः सह कल्पयेत्पूर्वकालेन
 वोत्तरकालेन वेति ^१ यथो एतदाभिरूपेणेति यथैतद्भवत्या-
 शासनः सुवीर्यः रायस्योषः स्वश्रियम् । बृहस्पतिना राया
 स्वगाकृतो मङ्गं यजमानाय तिष्ठेति ^१ यथो एतद्वौहेणेत्यग्नि-
 कल्पः खल्वयमिष्टकाभूयान्समान्नातस्तत्र ^१ यो मन्त्रो ऽन्तरितः ^५
 स्यादिष्टकाभूयमेनमापादयेत् ^१ ॥ ६ ॥

अथायमश्वमेध आहुतिभूयान्समान्नातस्तत्र यो मन्त्रो
 ऽन्तरितः स्यादाहुतिभूयमेनमापादयेत्प्रक्रान्तं प्रक्रमयेत्
 प्रक्रान्तं कर्म तूष्णीं कर्मणाभिपूरयिषेदिति ^१ नाप्रक्रान्तमिति
 यद्वोचाम बर्हिर्लवनः खल्वयः इहो मन्त्र आन्नातो भवति ^{१०}
 दीर्घमु कर्म ^१ न कर्मणो हेतोर्मन्त्रो ऽभिनिवर्तेतथायं पश्यो-
 विंशसनो इहो मन्त्र आन्नातो भवति दीर्घमु कर्म ^१ न
 कर्मणो हेतोर्मन्त्रो ऽभिनिवर्तेतथास्याः स्वयमादृष्टायां दीर्घो
 ह मन्त्र आन्नातो भवति इहो मु कर्म ^१ न कर्मणो हेतोर्मन्त्रो
 विरम्येद्यथो ^१ एतन्निर्यजुषा सकृन्नूणीमिति ^१ लोकाग्नीःश्च ^{१५}
 तेषामुपश्रुत्य स्रम्वयजुश्चेति ^१ यथो एतत्पञ्चकलो यजुषा

१ अयम् given by Ben D C U (pr m) Vt, om by H Be G U
 (sec m).—On इष्टकाभूयान् V comments इष्टकाभिर्भूयान् वडल. इष्टकोप-
 धानप्रचुर इति यावत् ।

१ Thus Be G U Vt Vc, विरम्येतयथो Ben C D, विरम्येत यथो H,
 V comments न विरम्येत् न विरमेत् विकरणव्यत्ययान्दसः ।

पञ्चकृत्वस्त्वणीमिति राज्ञस्तेषां मानमुपश्रुत्येति ^१ यथो एत-
 त्कृद्यजुषा सकृत्तूणीमिति राज्ञ एव^२ तेषां^३ मानमुपश्रु-
 त्येति^१ यथो एतच्चतुरो मुष्टीन्त्रीहीणां निर्वपतीति द्वौ
 देवतायै स्विष्टकृते तृतीय इडायै चतुर्थ इति सर्व एवैतेषां
 ५ ब्राह्मणवन्तः ^१ ॥ ७ ॥ चतुर्थः ॥

अथात आदेशकारितानि व्याख्यास्यामो ^१ ऽनादिष्टो
 ऽग्निरपि तु यथैतद्भवत्यधिदेवने जुहोति रथमुखे जुहोति
 रथनाद्यां जुहोति चतुष्पथे जुहोति वर्त्मनोर्जुहोत्याव्रश्चने
 जुहोति पदे जुहोत्यजायां जुहोत्यजस्य दक्षिणे कर्णे जुहोत्य-
 १० जस्य दक्षिणे षट्ङ्गे जुहोति ब्राह्मणस्य दक्षिणे हस्ते जुहोति
 दर्भस्तम्भे जुहोत्यप्सु जुहोत्यौदुम्बर्या जुहोति वस्त्रोक्वपायां
 जुहोत्यौपासने जुहोत्युत्तपनीये जुहोति ग्रामिन्ने जुहोत्याग्नी-
 ध्रीये जुहोत्यन्वाहार्यपचने जुहोति गार्हपत्ये जुहोतीत्यना-
 १५ दिष्ट^४ आहवनीय एव होतव्यमनादिष्टो ऽध्वर्युरपि तु यथै-
 तद्भवत्युच्चेता जुहोति प्रतिग्रस्थाता जुहोतीत्यनादिष्टे^४ ऽध्वर्युणैव
 होतव्यमनादिष्टं पाचमपि तु यथैतद्भवत्यञ्जलिना जुहोति

१ १ This clause is found in D U Be G (sec m) only ; it is commented upon by Bhavasvāmin

२ Thus D, स्वैषा U Be G, some of the MSS here and supra instead of उपश्रुत्य read उपश्रित्य, which is perhaps the preferable reading, but cp Vc उपश्रुत्य समौपे श्रुतिं कृत्वा ।

३ इति supplied by me

४ इति found in G only.

शूर्पेण जुहोति कृष्णाजिनपुटेन जुहोति मध्यमेन पर्णेन जुहो-
 त्यन्तमेन पर्णेन जुहोत्यर्कपर्णेन जुहोति पर्णमयेन सुवेण
 जुहोत्यौदुम्बरेण सुवेण जुहोत्यङ्गुष्ठाभ्यां जुहोति विसृष्टिका-
 काण्डाभ्यां जुहोति गोमृगकण्ठेन जुहोत्यश्वशफेन जुहोत्यश्व-
 स्मयेन कमण्डलुना जुहोतीत्यनादिष्टे^१ सुचैव होतव्यमनादिष्टा ५
 समिदादेशादेव समिध जानीयादिज्ञायते नासमित्के जुहु-
 याद्यदसमित्के^२ जुहुयाद्यथाजिह्वे ऽन्नं दद्यात्तादृक्तात्तस्मात्समि-
 दत्येव होतव्यमनादिष्ट उपसमाधायैव होतव्यम्^३ ॥ ८ ॥

अथातो ऽवदानकल्पश्चतुरक्षयति चतुरवत्त भवतीत्या-
 दिष्ट उपहत्यैव होतव्यमनादिष्टः हविरादेशादेवान्यद्वीहि- १०
 यवेभ्यो जानीयादपि तु तु खलु क्षिप्रसंस्कारतममाज्यं
 ब्रुवते^४ ऽनादिष्टः पशुरादेशादेवान्यमजाज्जानीयादैन्द्राग्ना-
 दभिहारं तन्त्रः स्यात्तदभिहारं कुर्यादग्न्यभिहारौ दर्शपूर्ण-
 मासौ^५ सोम इन्द्राभिहारः^६ सावित्रमौषधस्य निर्वपणं दृष्टं
 भवति^७ किं^८ खित्वांनान्यस्य पशो राज्ञ इति^९ दोहनः १५
 सांनान्यस्योपाकरणं पशोर्धदुपाःशुसवनमभि मिमीते तद्राज्ञः^{१०}
 प्रज्ञातमन्येषां हविषां पर्यग्निकरणं^{११} किं^{१२} खिद्राज्ञ इति^{१३}
 यदेवादो वसतीवरौः परिहरति तद्राज्ञ इति^{१४} ॥ ९ ॥
 पञ्चमः ॥

१ इति missing in G H U D

२ Thus U Ben G D C, जुहुयाद्यस्य० Vt, ०याद्यदिस० Be, ०याद्यस्य० H

३ Thus Be, the V1v. and V, किं D C, किं H Ben G U D.

अथातः पुरोडाशान्व्यख्यास्यामः । सर्व एवाग्नेया अष्टा-
 कपाला अन्यत्र पौनराधेयिकात्सर्व एवैन्द्राग्ना एकादशकपाला
 अन्यत्राग्रयणाच्च शुनासौरीयाच्च । सर्व एवैन्द्रा एकादशकपाला
 अन्यत्र शुनासौरीयात्सर्व एवाग्नीषोमीया एकादशकपाला
 ५ अन्यत्र श्यामाकात्सर्व एव पशुपुरोडाशा एकादशकपाला
 अन्यत्र वायव्याद्यद्देवत्यः पशुस्तद्देवत्यः पशुपुरोडाशो ऽन्यत्र
 वायव्याद्भवति । सर्व एवाग्नवैष्णवा एकादशकपाला अन्यत्रा-
 ध्वरकल्यायै । तत्रैवाष्टाकपालश्च^१ द्वादशकपालश्च भवतः । सर्व
 एव सावित्रा द्वादशकपाला अन्यत्राश्वमेधिकेभ्यस्तत्रैवाष्टाकपा-
 १० लक्षैकादशकपालश्च भवतः सावित्रो ऽष्टाकपाल इति च । सर्व
 एव मारुताः सप्तकपाला अन्यत्राश्वमेधिकानां चातुर्मास्यपशूनां
 पशुपुरोडाशेभ्यो मारुताच्चैकविंशतिकपालादन्यत्र राजसूयि-
 कात्पञ्चशरदीयानां च पशूनां पशुपुरोडाशेभ्यः । किमनु-
 ख्यानि नु^२ खलु ते^३ विलेख्यानि कपालानि भवन्तीति ।
 १५ विज्ञायते^४ वैश्वानरं द्वादशकपालं मृगाखरे भूमिकपालं
 निर्वपेदित्येतदनुख्यानि भवन्तीत्यथ पूर्वसंस्थाः । पञ्चप्रयाजस्य

१ Thus C Ben U (pr m), °कपालो H Be G U (sec m)

२ नु H D C V, तु Ben Be G U

३ om H G (sec m), found in Ben Be U D C G (pr m) V

According to Vc it stands for तानि Is the word to be cancelled?
 The Vaitāna makes no mention of it.

४ Cp T Br. III, 9, 17, 3

नवप्रयाजस्यैकादशप्रयाजस्येति प्रयाजाः पूर्वसंस्थाः ^१ पर्यग्नि
करणं पशोरुपाश्वभिषवो ऽग्निष्टोमे गवामयने चतुर्विंशम-
हस्तदपि विज्ञायते तस्य त्रीणि च ग्रतानि षष्टिश्च स्तोत्री
यास्तावतीः सवत्सरस्य राजय इति ^१ ॥ १० ॥

अथ राजयज्ञा ^१ राजसूयो ऽश्वमेधः पुरुषमेधः सर्वमेधः ^४
सोमसवः पृथिसवो ^२ मृत्युसवः कानान्धयज्ञः शुनस्कारणयज्ञ
इह चिथादितिदेवता ^१ अग्न्याधेये त्वेव प्रथमश्चक्षुःस्तुमास्त्रेषु
द्वितीयः ^१ प्रायणीथोदयनीययोरग्निदीक्षणीयायां ^१ त्रयो
राजसूये रत्निमानेषु ^२ च प्रायुजेषु चादित्यां मल्हां गर्भिणी-
मालभत इति चैक इष्टिकल्प ^१ एको ब्राह्मस्तोमे ^१ चत्वारो १०
ऽश्वमेधे ऽदित्यै विष्णुपत्न्यै चरुरदित्यै हःससाचिरदित्यै त्रयो
रोहितैतास्त्रिस्तो मेव्य आदित्या ^१ द्वौ सौत्रामण्यामादित्या-
विर्वशा ^१ षडो ऽष्टादश इति च ^१ त्रीणि तन्वाणि यज्ञमन्वा-
यत्तानि भवन्ति पञ्चप्रयाजं नवप्रयाजमेकादशप्रयाजमिति ^१
पञ्चप्रयाजेन दर्शपूर्णमासौ काम्या इष्टय इति वर्तन्ते ^१ नव- १५
प्रयाजेन चातुर्मासान्येकादशप्रयाजेन पशुः सोम इति ^१ षडि-
मानि सर्वकल्पे सर्वाभिप्रायिकाणि भवन्ति ^१ यथैतदग्न्याधेय-

१ पृथिसवो or पृथिविसवो all, cp XVIII 6

२ Thus H Ben D C V, रत्निनेषु G Be U the Viv (one copy),
रत्निनेषु the Viv. (another copy) Read probably रत्निनीषु (sc.
इष्टिषु)

मग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ चातुर्मास्यानि पशुः सोम इति ^१
 तदपि विज्ञायते ऽथ यदस्याग्निमुद्धरति महसं तेन काम-
 दुघा^१ अवहृष्टे^१ ऽथ यदग्निहोत्रं जुहोति महसं तेनैषा वै
 वैश्वदेवस्य माचैतद्वा एतेषामवममतोऽतो वा उत्तराणि
 ५ श्रेयांसि भवन्ति^२ सर्वाङ्गलोकान्पशुवन्धयाज्यभिजयत्येकस्मै^३
 वै कामाचान्ये यज्ञक्रतव आलभ्यन्ते^४ सर्वेभ्यः कामेभ्यः पशुः
 सोम इति^५ ॥ ११ ॥ षष्ठः ॥

अग्नीनाधास्यमानः प्रज्यमात्मानं कुर्वीत^१ येनास्याकुशलः^२
 स्यात्तेन कुशलं कुर्वीत^३ यान्यृणान्युत्थितकालानि स्युस्तानि
 १० व्यवहरेदनुज्ञापयीत वाथाप्यग्न्याधेय एवर्त्तिजां वरणं प्रथम-
 मुदाहरामस्तस्य चेत्यूर्वपुरुषैर्वृताः स्युस्तानेव नातिवृणीताव्यव-
 च्छिन्नाश्चेत्कौलेनाध्ययनेन मानुषेण ग्रीलवृत्ताभ्यां स्युरिति^४
 किं गत उ खल्वतिवरणं वावरणं वा भवतीति^५ स्तेयमचारौ-

१ Thus Be G (sec m), °दुघोवर° U D C H V, दुघावर° Ben G (pr m.).

२ भवन्तीति C Ben

३ After °जयति Be and G(sec. m) ins इति ।

४ Thus (and cp XXV 4 mit) U G D C Be and the V_{1v} (one copy), येनास्य कुशलं H Ben V and the V_{1v} (another copy) The Vivarana runs येनास्याकुशलं स्यात् क्षमादिना तेन साम्यं कुर्वीत, the Bhāṣya of Venkateśvara येनास्य कुशलं स्यात् तेन सभारो नास्ति न संपादयेदित्यर्थः ।

दभ्यमऽस्थादयाज्यमयाजयत्सादितं^१ कर्म तदु हास्थितं^१
 इत्येतेषामेकस्मिन्नतिवरणं वावरणं वा भवतीति^१ ताऽश्वे-
 वृणीताव्यापन्नाङ्गानेव वृणीत^१ कं तु खल्वेषां प्रथमं
 वृणीत^१ यो ऽस्य सऽस्तुततमः^२ स्यात्तं प्रथमं वृणीत^१
 तेन सचिवेनान्यान्लिप्सेत^१ यद्यु वै यथाज्येष्ठं ब्रह्माणं प्रथमं^५
 वृणीताथ होतारमथोद्गातारमथाध्वर्यु^१ ब्रह्मणो वानन्तर-
 मध्वर्यु^१ पूर्वं वोत्तरं वा यथाकर्म चेत्स्यात्पृष्टेन धनेनल्विजः
 प्रतिसंवसीत^१ औष्णिधिकरणान्यल्विजां विनापि^२ यच्छे^३

१ Thus (अभ्यमऽस्थात्) all I guess this word to be a corruption from an original अभ्यमऽस्तु । The commentaries find the word अभ्य 'sickness' in it V आभिसुष्टेन रोगवत् बाधकत्वेन स्थितः । The Viv आत्मानं (var अग्नीन) जिघासति । अभ्य रोगे । आभिसुष्टेन रोगभूत (var रोगदृष्ट) स्थिति । अभ्यमंस्था इति खेट् सिचः (var खेटचः) रोगत्वेन स्थितः ।—सादितं all the MSS exc Be (सान), G (sec m सौदं) and U C (यत्कुत्सितं), कुत्सितं, however, seems to be the periphrase of our word in the commentaries, V सादितं कुत्सितं, कर्म सेवाभिचारयजनादि । Perhaps the original reading of our passage has been स्वेयमचारो-दभ्यमऽस्थादयाज्यमयाजयत्सादितं कर्म तदु हास्थितेति । हास्थित 3rd sing root aor med from हातिष्ठते । Moreover instead of the impf. अयाजयत् we expect an aorist

२ सस्तुततमः D and U (sec m)

३ Thus (विनापि यच्छे) all (also Vt, Vc). exc C, which has विना यियच्छे, the correct reading (see the Viv. and the Bhāṣya यद्यु-मिच्छामि) seems to be either विना यियच्छे (see the reading of C) or विनापीयच्छे (इयच्छे for regular इयच्छे, cp the remark on XXIII, 17; 176, 12),

ऽज्याशिशि^१ भार्यामकषीति^१ को नु खल्वृत्विचु धर्म इति^१
य आचार्य इति^१ कथमर्हण इति^१ ॥ १२ ॥

आगमआगम इत्येकमृतमुखश्चतुमुख इत्येकः^१ संवत्सरस्य
पार इत्येकं^१ यज्ञाधिगम इत्येतदपरं^१ को नु खल्वृत्विजां
५ धर्म इति^१ न न्यस्तमार्त्विज्यं कुर्यान्नानुध्यातं^१ नावक्रीतो
याजयेन्नावृतो याजयेन्नावृत्तो याजयेन्नानूद्देश्यं^१ याजयेन्न
7. नीतदक्षिणं^२ याजयेन्नापरपक्षे याजयेन्नार्त्तं याजयेन्न मृतं अज-
येन्न त्रिकिणिनं याजयेन्न परिखातिक्रान्तं^३ याजयेन्नान्तगं

१ Thus Be G and U (sec m) and both copies of the Viv ,
असिषि U H Ben, Vt Vc, C corrupt, the Viv राजकुलचोरादिभि.
हृतसर्वस्वो ऽस्मि, the Bhāṣya राजाद्युपद्रवादिना हृतसर्वस्वो ऽस्मि ॥ On अज्या-
शिशि for original अज्यासिषि cp Indog Forsch XVIII 421, M S L
XIV 192 See also infra XXIV 18 : 202 2

२ Thus G Ben U D G (pr m) Vt, and cp T Br III 11 8 8
with the remark of Sāyana a h l , नूद्देश्यं Be, the Viv (one
copy), नूद्देश्यं G (sec. m) C, the Viv (another copy), नूद्देश्यं H
The Viv अलिजा यज्ञे न्यस्यै चोद्दिश्य करोति, the Bhāṣya अन्त्यस्य कुल-
मुद्दिश्य स्वयमस्तनन् सन्यो यजति तम् ।

३ Thus (as Śāṅkh śrs V 1 10) G C, the Viv , नीतदक्षिण (as
Āśv. gṛhs. I 23 20) the other MSS The Bhāṣya (दक्षिणानयनानन्तर
यस्य कस्य चिद्वलिजो ऽनुपपत्तौ सत्या तस्यार्त्विज्यं न कुर्यादित्यर्थः) and the Viv-a-
rana (दक्षिणादानोत्तरकालम्) derive नीत from नयति, it is rather the
partic from न्येति, cp नीतस्य XVIII 41 393 7

४ परिषा० Be Ben C D V

याजयेन्नान्यजं^१ याजयेन्नाननूचानं याजयेदपि वैतेषां^२ तं
 याजयेद्यः कपालान्युपहत्याहुत्तिप्रेक्षे वर्तमाने^३ तदपि दाशतये
 विज्ञायते ऽवर्त्या शुन आन्वाणि पेचे न देवेषु विविदे
 मर्द्धितारम् । अपश्यं जायाममहीयमानामधा मे श्येनो
 मध्वाजभारेति^४ नैतेषामयाज्यः सहस्रदक्षिण इति^५ ॥ १३ ॥
 ॥ सप्तमः ॥

- ३ ३ ऊषाश्च सिकताश्चेति^१ ये भस्मरा द्वयोषाः स्युस्तानाहा-
 ३ ४ रयेदारण्यस्य वराहस्य विहतादाहारयेदारण्यस्याखोत्क्रादा-
 हारयेद्यो ऽनुपदाषी सूदः स्यात्तत आहारयेत्सूदे ऽविद्यमाने
 ३ ६ कुक्षीरसुषिरादाहारयेदग्निहते ऽविद्यमाने शीतहतमाहा- १०
 ३ ७ रयेदातहतं वा^१ चिचियस्याश्चत्यस्येति^२ येन ग्रामो वा नगरं
 ३ ९ वा नदी वा तीर्थं वा ज्ञायते तत आहारयेदंशं पूर्ववाह-
 मिति^३ युवानमित्येवेदमुक्तं भवति^४ चीन्हिरण्यश्लकानिति^५
 षड्भिमान्कारयेत्सौवर्णां^६ उपासनार्थां^७ राजता अतिप्रदानार्थां^८

१ Thus Be, नांतज G D C V1v, Vt, तावज H, Ben om the word, the Bhāṣya पूर्वाक्त (se खेच्छ) देशजातम् । शुद्रलिखासुत्यग्रमित्यन्ये ।

२ Thus H Be U (sec m) the V1v, चैतेषां Ben G C U (pr m) and Vc (अपि च अपि वेत्यर्थः) ।

३ Uncertain reading H G U (sec m) Be (only श्लकोनिति) and U (sec, only श्लकानिति) read as given in the text, चीन्हिरण्यश्लका (श्लका D C) न्कारयेत्सौ Ben D C, षड्भिरण्यश्लकान्कारयेत्सौ Vt Are we to correct षड्भिरण्यश्लकानिति । चीन्सौभिमान्कारयेत् ?

४ Thus Ben C H D G (pl m) Vt, औपास Ben G (sec m.) the Vivarana

उभौ मानुषेणालङ्कारेणालङ्कृतौ भवतो ऽहतवाससाविति ^१
 सर्व एवान्यो मानुषो ऽलङ्कारो ऽन्यत्र नलदादातायैवैतदुदा-
 हरन्ति ^१ स्रजमु हैके प्रतिषेधयन्ति ^१ ॥ १४ ॥

ताः संवत्सरे पुरस्तादादध्यादिति ^१ अहे षडहे दादग्राहे
 ५ वा ^१ संवत्सरे ऽपर्यवेत उदायति कथं तत्र कुर्यादिति ^१ पुन-
 रेव ब्रह्मौदनः समुत्पापयेदा समिधामभ्याधानान्नं त केशश्शु-
 वापथीत ^१ पुरस्तात्त्वेवैतत्संवत्सरः ^१ सचचीत ^१ प्रायश्चित्तार्थं
 एष उक्तो ^१ भवति ^१ स यावत्कृत्व उदायेदेवमेव कुर्यात्पर्यवेते
 नोपनमेदेवमेव कुर्यादुपनमत्युपवसथगविप्रमृति कर्म तायते ^१
 १० द्विब्रह्मौदनमु ^१ हैके ब्रुवत उच्छेषणीयो हेतरः ^१ सान्वकरण
 ४ उत्तरो ^१ ऽय संभारेषूषान्विपन्यददश्चन्द्रमसि कृष्णं तन्मनसा
 ध्यायेत्तदपीहेति ^१ सामानि चेन्न प्रत्यधीथीत योनीर्निगदे-
 दपि वा व्याहृतीभिरपि वा हिंकारेण ^१ प्रणीतालोकेन
 ४ रथचक्रं प्रवर्तयेत्तस्य चेदादधानस्य पुरस्ताच्चन्द्रमा दृश्येत कथं
 १५ तत्र कुर्यादिति ^१ यः कर्मान्ति आरब्धः स्वात्तं परिनिष्ठाप्य
 कर्मान्तेनोपरमेच्छो भूते परिनिस्तिष्ठेदित्यथ चेदिधो ऽभ्याहिते

१ Thus Be G, °स्त्रालेवैनसंवत्सर U (sec m), एतत् (एनत्) not found
 in Ben U (pr m) D C Vt, in H the whole passage is left out.

१ Found in G Be U (sec m) only

१ Thus G Be U Ben, द्विर् H G D C, the V1v

४ Thus Be U (sec m) the V1v, हीतर. Ben H G C U (pr. m)
 Vt, हितरः D

दृश्येत कथं तत्र कुर्यादिति ^१ पूर्णाहुत्यन्तं कर्म कृत्वा कर्मान्ते-
नोपरमेच्छो भूते परिनिस्तिष्ठेदिति ^१ ॥ १५ ॥ अष्टमः ॥

I 53 13 अथात ऋतुनक्षत्राणामेव मीमांसा ^१ ऋतुनेवाग्रे व्याख्या-
स्यामो ऽथ कन्दाऽशौति ^१ वसन्ते ब्राह्मणो ऽग्निमादधीत ग्रीष्मे
राजन्यः शरदि वैश्यो वर्षासु रथकार इति ^१ सर्वेषां त्वेव ५
वसन्त आधानः सर्वेषां रोहिण्यां ^१ यथावर्णं त्वेव कन्दाऽ-
स्यपि तु नु खलु कोमनियुक्तान्युग्याधेयानि भवन्ति ^१ यथै-
तद्भवति कृत्तिकास्वग्निमादधीत रोहिण्यमग्निमादधीत पुनर्व-
स्वोरग्निमादधीत पूर्वयोः फल्गुन्योऽक्षतरयोः फल्गुन्योऽश्विचाया-

I. 53 16 मिति ^१ सद्यस्कालान्येतानि भवन्ति ^१ ग्रीष्मे राजन्यः शरदि १०
वैश्य इति नैते सद्यस्काले भवतो ^१ ऽथात आर्तिजान्यग्या-
धेयानि व्याख्यास्यामो ^१ विपक्ष आपूर्यमाणपक्षे विपक्षे ऽपक्षी-
यमाणपक्ष इति ^१ विपक्ष आपूर्यमाणपक्ष आदधानो यावान-
चावकाशः ^१ स्यात्तमभिविदधीत ^१ पौर्णमास्यां तु ^१ सद्यस्कालं ^१
विपक्षे ऽपक्षीयमाणपक्ष आदधानो ^१ नाचावकाशः ^१ काङ्क्षणाथ १५
विद्यते ^१ सर्वमेवैतदहः सद्यस्कालं कुर्याच्चतुर्होतारः सारस्वतो
होमावन्वारभेष्टमिति ^१ ॥ १६ ॥

१ भवतीति Be

२ Thus G Be H U (sec m), the other MSS and the Viv om
अथ ।

३ Found in Be U (sec m) only

४ आदधीत यावानचावकाशः U (sec m) only Are we to read आदधाने
with Vc ^१

अथ पौर्णमासवैमृधाभ्यामिद्वामावास्यामेव ततः काङ्क्षेदथ
 चेदमावास्यायाः सद्यस्कालममावास्यान्तमथ सारस्वतौ होमौ
 १ जुह्वेच्चैवर्चमुपसंद्ध्यादेवं पूर्णदर्व ' एव वास्तोष्पतीये ' कथमु
 खलु पूर्णाङ्गतिं जुह्वयादग्नेये पृथिव्यै वायवे ऽन्तरिक्षाय सूर्याय
 ५ दिवे वरुणायान्नः स्वाहेति जुह्वयादग्नेदं तृष्णौमग्निहोत्रमग्नि-
 सःस्कारार्थं दृष्टं भवति ' तदाज्येनैव जुह्वयादवाचीनमवमृ-
 ज्योर्ध्वमुन्माश्रुभे एवैते सायंप्रातरग्निहोत्रे प्रतिजुह्वन्मन्यत
 १ औपवसथिकाथै रात्रेः ' सामिधेनीरनुवक्ष्यन्दग्नेहोतार व्याख्याय
 व्याहृतीरुक्ताथ^१ हिंक्षुर्थादयानुब्रूयादेतदचानुपूर्व्यं^२ भवति '
 १० कथमु खल्वग्न्याधेये सोम इति ' पूर्णाङ्गत्यन्तं कर्म कृत्वा
 शालामथवस्त्रेद्वौक्षणीयामग्नेषो ऽष्टाकपालो ऽनुवर्तत प्रायणी-
 यामैन्द्राग्नश्चादित्यश्च^३ चररातिथ्यामग्नेये^४ पवमानाय पुरोडाशो
 ऽष्टाकपालो ऽग्नीषोमीयस्य पशुपुरोडाशमग्नेये पावकायाग्नये
 ' शुचये प्रातःसवनौयानन्वारभेष्टिरपि वा सर्वाण्येवाग्न्याधेयि-
 १५ कानि हवौषि परिनिष्ठाप्य शालामथवस्त्रेदुदवसानीया-
 नन्वारभेष्टिरिति^५ ' ॥ १७ ॥ नवमः ॥

१ अथ om Be

२ ० पूर्व H

३ Thus G U (sec m) and cp XX, 19 20, 24, 'मैन्द्राग्नश्चादित्य-
 चर० U Vt 'मैन्द्राग्न्यदित्यश्च० Be

४ Thus Be only (sc अनुवर्तत), cp the Viv उदवसानीयानन्वार
 मन्वारभेष्टिः । All the other MSS and V उदवसानीयायामन्वा० ।

- I 69 1 अथेदं पुनराधेयं^१ कियन्नु खलु पुनराधेयं भवतीत्यग्नी-
नाधाय पापीयानभूवमज्याग्निषि^२ पुत्रो मे मृत^३ इत्येत-
स्मिःस्त्वैतत्संवत्सरे दृष्टं भवति^४ कस्मिन्नु खल्वेनत्काले
- I 69 6 समुत्थापयेदिति^५ सा याषाज्याः पौर्णमास्याः पुरस्तादमा-
वास्या^६ भवति सा सप्तसंवत्सरस्य पुनर्वसुभ्याः संपद्यते तस्या-
मादधीतेति^७ तस्या उपवसथे ऽरण्योरग्नीन्समारोषोदवसाथ^८
मथित्वाग्नीन्विद्वत्योदासन्येष्टेद्वाग्नीन्समारोष^९ गच्छेत्पुनरेतद-
न्यगारः^{१०} सःस्कारयेदन्यदा नवं कारयेत्पुनरेतानि यज्ञ-
- I 70 16 पात्राणि सलेखयेदन्यानि वा नवानि कारयेत्पुनर्निष्कृतो
रथो दक्षिणेति पुनःसःस्कृत एवैष उक्तो भवति^{११} पुनरुत्थूतं^{१२}

१ Thus again (and cp XXIV, 12 197, 1) Ben Be G, the V1v and Vc (twice), अज्यासिषि H U Vt and Rudradatta on Āp V, 26 3 D and C are defective Here Bhavaṣvāmīn remarks अज्यासिषि शब्दश्चिन्त्यः (Var शब्दश्चे.सचि)। यमरभनमानां सकृ चेति (Pan VII, 2, 73) स स्यात्तथा अज्यासिषीति भवितव्य। वर्णव्यत्ययेन सकारस्य शकारः स्यात्। क्षीणो ऽस्मि धनशरीरादिना ।

२ Thus all, probably the original reading was पुत्रो मे ऽमृतवेति ।

३ Instead of पुरस्तात् G H Be उपरिष्ठात् ।

४ Thus Be V1v °समारोक्षो° H Ben C Vt

५ Instead of उदासन्ये° one copy of the V1v and Vt उदासिन्ये°, another copy of the V1v उदासने° ।— The reading °ग्नीन्समारोष is uncertain thus read H G U C D, °ग्नीन्परोष Be, °ग्नीरोष Ben, °ग्नीनरोष Vt (pr m), °ग्नीनवोष Vt (sec m) Vc The V1v gives the periphrase तत्रैवाग्नीनुत्सृज्य, cp Āp V, 27, 3

६ Thus Ben U (pr m.) Vt, पुनरवाग्न्य° G H Be U (sec m)

वास इति पुनःसंस्कृतमेवैतदुक्तं^१ भवति । पुनस्तृष्टो ऽनङ्गा-
 नित्यवशीर्णगव एवैष उक्तो भवत्यथेमान्युपांशुधर्माणि भवन्ति
 यथैतदग्न्याधेयं पुनराधेयं पितृयज्ञो दीक्षणीया प्रायणीया-
 तिथ्योपसदः प्रातरनुवाकः पत्नीसंयाजा^२ अवभृथ उदयनी-
 ५ योदवसानीया चितिप्रणयनीयं त्वाष्ट्रो यूपविरोहणीयो
 ऽष्टापदी^३ गर्भवती^४ च^५ । सहकारिप्रत्यया^५ भवन्ति^५ । यथो
 एतद्वैधायनस्य कल्पं वेदयन्ते ॥ १८ ॥

- २ सर्पराज्ञिया^६ ऋग्मिर्गार्हपत्यमादधातीत्यपोद्धृत्य घर्मशिर
 एतस्य स्थाने सर्पराज्ञीरावपेन्नित्येनोपस्थाय पौनराधेयिके-
 १० नोपतिष्ठेत्^७ सिद्धमत ऊर्ध्वमीजानस्य पुनरादधानस्य संनये-
 ३३ संनये^८ इति^९ । संनयेदित्येक आऊरथ^८ हैक आऊर्जनं
 संनयेदिति^९ शरीरसंस्पृशी^९ ह यज्ञो भवति यदैव^८ पुनर्य-

१ उक्त supplied by me

२ Thus Ben U (pr m) D C, °याजा. अवभृ० Vc, °याजोवभृ० G H
 Be U (sec m)

३ षापद्यै G and U (sec m) Be

४ Thus D C U (pr. m) Vt, गर्भ इति G and U (sec. m) Be,
 गर्भवती इति च Ben, गर्भवति च H

५ °कारौ U (sec m) D — °प्रत्ययाङ्गव० (°यात् भव०) Vt Vc and
 Be, the word occurs also II 2 35, 16

६ Thus G U D C Ben V, °राज्ञीया Be, सर्पराज्ञिया H

७ Plutimark only in Ben U Vt

८ Thus Ben U D V, यदैव G H, यदैल Be, यदैव C

- I 70 12 जेताथ संनयेच्छताचरा भवन्तीत्यचरपङ्क्तयः^१ एताश्चतस्र एकैका
 I 71 12 पञ्चविंशत्यचरा^१ तच्छतमधेदं^२ तृतीयाधेयं^३ कतरन्नु
 खल्विदमुपिनिश्रयतीत्यग्न्याधेयं वा पुनराधेयं वेत्यग्न्याधेय-
 I 72 1 मित्येव ब्रूयादथापह्वाग्नेर्नष्टारणीकस्य च^४ ब्रह्मोदेनेनैव प्रति-
 पद्यते^५ सिद्धमग्न्याधेयम्^६ ॥ १६ ॥ दशमः ॥
 I 1 4 अथेमौ दर्शपूर्णमासौ पौर्णमास्युपक्रमावमावास्यासंख्या-
 वाचार्या^७ ब्रुवते^८ तत्रोदाहरन्त्यूर्ध्वं मध्यरात्रात्पौर्णमास्यां
 चन्द्रमाः पूर्यते^९ स एतं चापररात्रं पूर्णा भवति सर्वं चाह-
 रत्तरस्याश्च रात्रेरा मध्यरात्रादयामावास्याया^५ उपवसथीये
 ऽहन्त्यूर्ध्वं मध्यंदिनाच्चन्द्रमसमादित्यो लभते^{१०} स एतं चापराह्णं
 लब्धो भवति सर्वां च रात्रिमुत्तरस्य चाह्ण आ मध्यंदिनादेतत्
 सन्धिभूमि^{११}यजेतेति^{१२} रात्रिर्ह पौर्णमास्याः संधेया भवत्य-
 हरमावास्यायां^{१३} द्वे पौर्णमास्यौ द्वे अमावास्या^{१४} पूर्वापूर्वां पौर्ण-
 मासौमुत्तरामुत्तराममावास्यां^{१५} या पूर्वा पौर्णमासौ सानुमति-

१ ०पङ्क्तय H Be G Vc, ०पङ्क्ता Ben Vt, ०पङ्क्तय U C, पङ्क्तय D cp
 TS I, 5, 2, 1, the four aksarapanktis are TS IV, 4, 4, w-z

२ Thus G Be Ben the V1v (and thus is to be read also III, 3
 71, 17 instead of तृतीय आधान), तृतीयमग्न्याधेयं H U D C V

३ Found in Ben D G U C only

४ Thus U G D C Be V and the V1v, पौर्णमासोप० H Ben, see
 also Pitrmedhasūtra I, 1 16

५ अथ found in Be G (sec m) U and the V1v

६ ०सन्धिसौ G and U (sec m).

र्योत्तरा सा राका या पूर्वामावास्या सा सिनीवाली योत्तरा
सा कुहर्गायत्री वा अनुमतिस्त्रिष्टुग्राकेति पौर्णमास्यै नामधेये
जगती सिनीवात्यनुष्टुप् कुह्ररित्यमावास्यायै नामधेये ^१ ॥ २० ॥

अथायं चन्द्रमाः षोडशकलस्तस्य ^१ पञ्चदशभिः ^२ पक्षो ^३
^४ ऽभिविहितो ^५ भवति ^६ षोडशी त्वयं कला वज्रधा विप्रविष्टा
ब्राह्मणेष्वश्वेषधीषु वनस्पतिषु पशुष्विति ^७ स यदेतानि
यज्ञे क्रियन्ते तेनैषा संभ्रियते ^८ ऽथोपवसथस्थानानि चतुर्दशी
पञ्चदशी षोडशी ^९ न तु त्रयोदशी सप्तदशी भवतः ^{१०} सो
ऽयमाहिताग्निहपवसथीये ऽह्न्युरा प्रातरग्निहोत्रात्यङ्गानुप-
^{१०} सादयेदन्वाधानार्थान्प्रतोपायनीयं ^{११} पाचयीत ^{१२} तस्याग्नितौ
भवतः ^{१३} सर्पिर्मिश्रं दधिमिश्रमक्षारलवणमपिश्रितं ^{१४} सर्वमेवै-
तदहः ^{१५} कौशौधान्यं ^{१६} वर्जयेदन्यत्र तिलेभ्यस्तस्य ब्राह्मणं प्रति-

१ Thus Be H, G and U (sec m), °कल स षोडशभिर्हपक्षोभिर्वि० D C, °कल शभिर्हपक्षोभिर्वि० Ben, °कल स पचदशभिर्हपक्षोभिर्वि० Vt, Vc शुक्लपक्षे स चन्द्रमा पञ्चदशभिः पक्षोभिस्त्रिष्टुभिः प्रतिपत्पञ्चतिपौर्णमासीपर्यन्ते विवृतः कल्पितो भवति ।

२ Thus (पिष्टान्) U H D C and a citation by Sāyana, पिष्टान् Be Vt Vc, पिष्टानि the V1v., पिदकान् Ben G Sāyana स्थूलकाष्ठविशेषान्, Venkatesvara स्थूलकाष्ठानि, Bhavasvāmin काष्ठानि स्थूलानि ।

३ Thus (क्षारलवणम्) Be D and a citation by Sāyana, °क्षारलवण० H, °क्षारलवण० G U C, Vt, Vc.

४ Thus H G Be U (sec m) and a cit. by Sāyana, एव om Ben D C V

५ Thus (and cp II 20 67, 1) G Ben, कोशी(श्चि)ः D C U H V Be and a citation by Sāyana

पाद्याश्रीया^१नै^१तदहः शूद्रायोच्छिष्टं दद्यात्पत्न्या एवेतदहश्च्छिष्टं
दद्यान्नासद्याः शयीत न स्त्रियमुपेयात्कामं लेवोपरि शयीत
स्त्रियं लेव नोपेयाद्भूतचारौ लेव स्यात्स यदि केशश्मश्रु वाप-
यिष्यमाणः स्यात्केशश्मश्रु वापयित्वा लोमानि स॥ हृत्य नखानि
निहन्तयीत^१ स्वायादभ्यञ्जीताञ्जीत^१ दीचायै रूपं कुर्वीत^१ ॥

I 1 5
III 3. 4 श्रीनन्वादध्यादपस्यं कृत्वा गार्हपत्यमूर्ध्वजुरन्वाहार्यपचनं प्रक्क
आहवनीयं तिष्ठन्दशमीं निगदेदिति^१ ॥ २१ ॥ एकादशः ॥

अन्वाह्निताश्चेदग्नय उदायेयुः सवनीयं गार्हपत्यस्याहवनीय
उदाते^१ भस्मोदाय शकृत्पिण्डेन परिलिप्य ज्वलन्तमाहवनीय-
मुद्धृत्य न्युषोपसमाधाय पुनरन्वाधाय व्याहृतीभिरुपतिष्ठेतां^१ ॥
यदन्वाहार्यपचनं^१ उदायेदेवमेवैनं^१ हरेदनातां ह्येषा देवता
यदन्वाहार्यपचन इति^१ पुनरन्वाधाय व्याहृतीभिरुपतिष्ठेतां^१
यस्याग्निमनुद्धृतं^१ सूयै^१ ऽभ्यस्तमियाद्वाभ्युदियाद्वा यथासूत्रं^१
वा कुर्यादपि वा संतनीं^१ जुहुयान्ननो ज्योतिर्जुषतां चय-
स्त्रिंशत्तन्त इत्येते सुवाङ्मती ऊवा व्याहृतीभिरुपतिष्ठेतां^१ ॥
याभ्यस्तमिते वारुणीं^१ सुवाङ्मतिं^१ ऊवा व्याहृतीभिरुपतिष्ठे-
तां^१ आभ्युदिते मैत्रीं^१ सुवाङ्मतिं^१ ऊवा व्याहृतीभिरुपतिष्ठेतां^१ ॥
व्याहृतीभिरेवान्वाहार्यपचनमथारण्योरग्निषु समारूढेष्वात्मनि

१ यदन्वा० Ben H, यद्यन्वा० B G U, यद् om C

२ See XIV, 24 193, 19 sqq

३ Thus (cp III, 14. 84, 9) Be G D U, सन्ति H, संतनी C,
सन्ति Ben

वाध्वगते न प्रायश्चित्तमाचार्या ब्रुवते ^१ तत्रोदाहरन्ति काम-
मात्मनि समारूढेष्वरण्योत्पावरोह्य मन्येदपि वामात्यं विहृत्य ^२
तस्मिन्नुत्पावरोह्य जुहुयादथारण्योः समारूढेषु मथित्वाग्नी-
न्विहृत्य जुहुयादपि वामात्यं विहृत्याग्नीनन्तरारणी ^३ विधाय
५ जुहुयात् ^४ ॥ २२ ॥

यथा राजविशामेवं ^५ निर्मन्थ्यो वृथाग्नेस्तिस्रमेके ^६ ब्रुवते ^७
यावति कृष्णमृग उपविशेत्तावदवरार्थो ^८ ध्वगतो ^९ विहारो ^{१०}
१) अग्नीन्वाद्ध्यद्रुतमुपेयाद्गतोपेतस्य पर्णशाखामाच्छेयादेतदत्रा-

१ Ben H U D मथित्वा instead of विहृत्य, विहृत्य मथित्वा Be, G om
pr m, विहृत्य, sec m मथित्वा ।

२ Thus H Be G D U (sec m), Ben U (pr m) 1118 मथित्वा
before विहृत्य।— अन्तरारणी Be G U, अन्तराणि Ben H, अन्तराणी D In
C this whole passage runs as follows अपि वामात्यं मथित्वा तस्मिन्नुत्पाव-
रोह्य जुहुयादथारण्योः समारूढेषु मथित्वाग्नीन्विहृत्य जुहुयादपि वामात्यं मथित्वा
विहृत्याग्नीनन्तराग्नी विधाय जुहुयात् ॥ २२ ॥ Cp also Rudr on Āp IX
3 3

३ राज्ञा Ben C and one copy of the Viv, this seems to be the
better reading

४ Thus Ben D U (pr m) C and the Viv, तत्र सिद्धं Be H G U
(sec m) About the meaning of these words I am uncertain

५ Uncertain reading G as given in our text, ०वरार्थोध्वगतो H,
०वरार्थोध्वगतो U, ०परार्थोध्वगते C, ०पराद्धोध्वगते Ben, ०वरार्थोध्वगतो
Be, ०परार्थोध्वगतो D The Vivarana runs तावदवरार्थो जघन्यावस्थानत
जगो न (one copy om न) भवति जघ्नं द्वादशसु विक्रमेऽभित्याद्यग्नेर्विहरण-
(०विहार another copy) भूमिक्रमः ।

नुपूर्थं भवत्यथेमानि^१ त्रीणि पलाशजातानि भवन्ति स्रष्टृणको
लोमशको व्रततिरिति^१ लोमशकस्यैवैषा^२ केत्तव्या भवति^१
यावन्मात्रे गौर्निकर्षेत^३ न^४ तत^५ ऊर्ध्वं किञ्चाद^६प्रश्यात
ऊर्ध्वं^७ स्यात्सं यद्यु ह्यग्निहोत्रोच्छेषणात्प्रमाद्येत्तत्पुनरेवाग्नि-
होत्रं^८ जुहुयादथेमाः सांनाय्यदुहः षडवमाः^९ समास्नाता^५
भवन्ति^१ ताश्चेत्तिष्ठ एव स्युः प्रथमां वोत्तमां वा चतुर्वि-
गृह्णीयादथ चेद्दे एव स्यातामितरेतरां त्रिस्त्रिर्विगृह्णीयादथ
I 5 5 चेदेकैव स्यान्तामेव षड्वृत्तो विगृह्णीयादिसृष्टवागनन्वारभ्यो-
त्तरा^६ दोहयेदित्यपरिमितानामेवैतदुक्तं^७ भवतीति^१ ॥ २३ ॥
द्वादशः ॥

१०

I 6 2 द्वादश द्वादशानि दर्शपूर्णमासयोस्तानि संपाद्यानीति^१
स्फ्यश्च कपालानि चेति पञ्च^१ वत्सं चोपावसृजत्युखां चाधि-
श्रयतीति सप्त^१ तानि द्वादशांमावास्यायामेवैतत्संनयत्^२

१ Only Be has इति after भवति ।

२ Thus U (sec m) and a citation by Sāyana, एव om D Be C H G, एवैषा om Ben

३ Equally uncertain निकर्षेतेनतत U (sec m), निकर्षेते न तत a citation by Sāyana, निकर्षेतत G D, निकर्षेतत Ben, निकर्षेतेन C, निकर्षेतेन Be U (pr. m), निकर्षेतत H

४ Thus G U, प्रमाद्येतपु० Ben C D, प्रमाद्येतपु० Be, प्रमाद्येतपु० the other MSS. The Viv om तत्, as also Rudr on Āp I 11 1

५ षडवरा. D C and a cit by Sāyana

६ After गृह्णीयात् G and U (pr m.) ins त्रिस्त्रिंशे त्रिस्त्रिंशे ।

७ दोहयत्य० instead of दोहयेदित्य० Be G U, दोहयित्वादित्य० C

८ एव om G and U (sec. m.), H Be

उपपद्यते नासंनयतो^१ ऽथेय दार्शपौर्णमासिकी^१ वेदिर्धज-
मानमात्री भवत्यपरिमिता वा^१ यथासन्नानि हवीःषि संभ
वेदेव तिरश्चौ^१ प्राञ्चौ वेद्यःसावुन्नयत्याहवनीयस्य परि-
गृहीत्यै^१ प्रतीची ओणी निरूहति गार्हपत्यस्य परिगृहीत्यै^१
५ पुरस्तादःह्वीयसी पश्चात्प्रथीयसी मध्ये सनततरा भवतीत्येव-
मिव^२ हि योषेति^३ तस्यै वदतीयतीं खनति^३ प्रजापतिना
यजमानमुखेन समितामा प्रतिष्ठायै खनतीति^३ ब्रह्मलं खेये-
त्येकेषां^३ अङ्गुलं खेयेत्येकेषां^३ चतुरङ्गुलं खेयेत्येकेषाः^३
मीतामात्रीत्येकेषाः^३ रथवर्त्ममात्रीत्येकेषां^३ यावत्पार्ष्णिथै
१० श्वेतमित्येकेषामेतदेव सदन्येषामनुनिक्रान्ततरं भवति^३ नैता
मात्रा अतिखनेद्दक्षिणतो वर्षीयसीं करोति^३ पुरीषवतीं
करोति^३ प्राचीमुदीचीं प्रवणां निस्त्रिष्टन्ती^३तौयन्तं^३ गृह्णा-
तीति प्रस्तरस्य वदति^३ ॥ २४ ॥

संनखमात्रो ग्रहीतव्य इत्येकेषां^३ विशारुको^४ ग्रहीतव्य

१ दर्शपूर्णमा० G, दर्शपौर्णमा० Be, cp V 5: 133 13

२ इति found in H G U only

३ G Ben H and a citation by Sāyana ins इति, but cp TS II
6 4 2, TBr. III 2 9, 10

४ Thus Ben U (pr m) and a citation by Sāyana, निस्त्रिष्टन्तीतौयन्तं
D H C, निस्त्रिष्टन्तीयन्तं U (sec. m) G Be.

५ Thus H U (pr m) and Sāyana (twice, in a citation), विशारुको
Ben, विशारुको Be G U (sec m), the Viv, C D om this passage
Sāyana (and Bhavasvāmin) remarks विशारुक्. विशरणदेशः क्तेदन-
प्रदेशो मूलमित्यर्थः, Bhav adds सर्वत्र मूलत एवोक्ता ।

- इत्येकेषां^१ सुगण्डमात्रो ग्रहीतव्य इत्येकेषां^२ सुवदण्डमात्रो
 ग्रहीतव्य इत्येकेषामुर्वस्थिमात्रो^३ ग्रहीतव्य इत्येकेषामङ्गुष्ठपरुषा^४
 समितो^५ ग्रहितव्य इत्येकेषामपरिमितो ग्रहीतव्य इत्येकेषा-
 मिथतीर्भवन्तीति समिधां वदति^६ । प्रादेशमात्रोरेवेता उक्ता
 भवन्त्यनेन संमिताः कार्या इत्याहुरनेन ह्यग्रे प्रजापतिः प्रजा ५
 I 6 11 असृजतेति^७ किं देवत्ये उ खलु पवित्रे किंपूते भवत इति^८
 वैष्णवौ वायुपूते इत्येव ब्रूयादनखच्छिन्ने स्यातां^९ । प्रणीताः
 प्रणयन्ननयापः प्रणयामीति पृथिवीं मनसा ध्यायेत्समान्येतानि
 कुर्यात्प्रणीता आहवनीयं ब्रह्माणमिध्माबर्हि रिति यज्ञस्य शिर
 I 8 18 इत्येतदाचक्षते^{१०} किंप्रोचिता उ खलु प्रोचिष्णो भवन्तीति^{११} ।
 विज्ञायते ब्रह्मवादिनो वदन्यद्भिर्हवीं^{१२}षि प्रौचीः केनाप
 I 9 11 इति^{१३} ब्रह्मणेति^{१४} ब्रह्मप्रोचिता एव भवन्ति^{१५} । हविष्कृदेहीति
 ब्राह्मणस्य वदति हविष्कृदागहीति राजन्यस्य हविष्कृदाद्रवेति
 वैश्यस्य^{१६} । हविष्कृदेहीति पर्जन्य एवैष उक्तो भवत्यथाप्युदा-
 I 9 12 हरन्ति हविःसंस्कारीमेवैतदाहेति^{१७} । दृषदुपले दृषारवेणोच्चैः^{१८}
 समाहन्तीति^{१९} विज्ञायते ब्राह्मणमुच्चैः समाहन्तवा आह

१ Thus (उर्वस्थि, not ऊर्वस्थि) all Sāyana remarks आन्दसो ह्रस्वः ।

२ Thus Sāyana (cit), °परुषामात्रो Ben, °पण्डसमितो Be G, °प-
 समितो U G (sec m), °पर्वसमितो H Sāyana comments अङ्गुष्ठस्य परः
 पर्व परुषा समितः अङ्गुष्ठपर्वपरिमाण इत्यर्थः ।

३ Thus Ben Sāy, °संस्कारामे° D C, °संस्कारामे° U (pr m), °संस्का-
 रिणामे° Be H G U (sec m) Sāyana remarks हविःसंस्कारिणस्तु सुखं
 हविष्कृतं इति संस्कारीमिति आन्दसः ।

विजित्यै^१ यावन्तो ऽस्य भ्रातृव्या यज्ञायुधानामुददतामुप-
 ष्टण्वन्ति ते^२ पराभवन्तीति^३ दिर्दिर्दृषदि^४ सकृत्सकृदुपजायां^५
 नवकृत्वः सपादयतीति विज्ञायते^६ ॥ २५ ॥ त्रयोदशः ॥

- ८ अपाग्ने ऽग्निमामाद जहौति^७ को नु खल्वामाङ्गवती-
 ५ त्यपराग्निरेवैष उक्तो भवति^८ निष्क्रव्यादः^९ सेधेत्यादहनाग्नि-
 रेवैष उक्तो भवत्या देवयजं वहेत्याहवनीय एवैष उक्तो भवति^{१०}
 को^{११} नु^{१२} खलु कथवाहन इत्यन्वाहार्यपचन इत्येव ब्रूयाद्वि-
 ज्ञायते यदग्ने कथवाहन पितृन्यक्ष्युतावृध इति^{१३} कुतो नु
 ४ खलु पिष्टानि सवपेत्कृष्णाजिनादित्येव ब्रूयात्संवपन्पिष्टानि
 १० वाचं यच्छति^{१४} तामविदहन्तः^{१५} अपयतेत्येव वाचं विसृजते^{१६}
 यो विदग्धः स नैर्च्छतो यो ऽष्टतः स रौद्रो यः ष्टतः स
 ३ सदेव इति^{१७} साधुष्टतः^{१८} अपयतीत्येवेदमुक्तं भवति^{१९} स
 ब्रह्मणा पृच्यस्वेति^{२०} विज्ञायते वाग्वै ब्रह्म^{२१} वाचैवैनमेत-
 ३ त्वंष्टृणक्ति^{२२} क उ खलु हविः पृक्तः^{२३} अयत इति^{२४} यदैवै-
 १५ तदाप्येभ्यो^{२५} निनयत्येकताय स्वाहा दिताय स्वाहा चिताय

१ U (sec m) ins सर्वे but cp TB₁ III 2 5 9

२ दि. and सकृत् once H Sāy, सकृत् once G

३ Thus Ben C D U (pr m), Sāyana, क उ H, क उ Be U (sec. m), क G

४ With the visarga Ben G U D C Sāy, without Be H, I 10
 13 9 is to be corrected accordingly.

५ ब्रह्मा H Be G U (sec. m.)

६ प्रक्तं G D C U (sec m), Sāyana (cit)

७ Thus Ben U (pr m), Sāyana (twice), यदैवैतदाप्ये D C, यदैवै
 नमाप्ये Be U (sec m.), यदैवैनमाप्ये G H

खाहेति^१ को नु खल्वेकतः को द्वितः कस्मित इति^१ पिता
पितामहः प्रपितामह इत्येके^१ पृथिव्यन्तरिचं द्यौरित्येके^१
ऽग्निरादित्यो वैद्युत इत्येके^१ ॥ २६ ॥

अग्नेस्तथो ज्यायाऽसो भ्रातर आसन्नित्येक^१ ऋषय
एतन्नामधेया^२ बभ्रुवुरित्येके^१ ते देवा आष्वेष्वमृजतेत्याप-
नामधेया^२ देवा भवन्ति^१ क उ खलु पौर्णमास्यां पितृभ्यो
I. 19 19 दौयत इति^१ यदेवैतच्छ्रोणोर्निनयतीति^३ किमभिघारितं
I 87 2 नु खल्वज्यं भवतीति^१ सत्याभिघारितमित्येव ब्रूयाद्विज्ञायते
I 87 4 सत्येन त्वाभिघारयामि वृक्ष ते भक्षीयेति^४ पञ्चानां त्वा
वातानां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामीत्यनुदिशं वाता^१ विश्वम्वात १०
एवैषां पञ्चमी भवति^१ पञ्चानां त्वर्तूनां यन्त्राय धर्त्राय
गृह्णामीति हेमन्तशिशिरावच समासं गच्छतः^१ पञ्चानां त्वा
दिशं यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामीतीत्यमेवासामूर्ध्वा दिक् पञ्चमी
भवति^१ पञ्चानां त्वा पञ्चजनानां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामीति
देवा मनुष्या असुरा राक्षसा^१ गन्धर्वा एवैषां^६ पञ्चमा १५
भवन्ति^१ चरोस्त्वा पञ्चविलस्य यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामीत्य-

१ Thus (०त्येके) U only, ०त्येके all the other MSS and cit by Sāy

२ एवनाम० Ben C D, ऋषयस्त्रांनाम० Be

३ Thus G H Be U (sec m), ०त्याप्यानाम० Ben D C U (pr m)
Sāyana

४ Thus G U D C and cit Sāyana यदेवै० Ben, यदेवैन० Be

५ इति om G

६ Thus Ben U D C, एषां H Be G, एतेषां a cit by Sāyana.

मेवैष आकाशश्चरुः पञ्चबिलो भवति^१ दिशो ऽस्य पञ्च
बिलानि भवन्ति वायुर्मक्ष्णमित्यत्राप्युदाहरन्ति संवत्सर
एवापि चरुः पञ्चबिलो भवत्यृतवो ऽस्य बिलानि भवन्ति
वायुर्मक्ष्णमिति^१ ॥ २७ ॥ चतुर्दशः ॥

अथाध्वर्योश्च होतुश्च प्रपदनमन्तरेण वेद्युत्करौ प्रागावृत्तो^१
ऽध्वर्युः प्रपद्यते प्रत्यगावृत्तो होताध्वर्युरनन्तरो ऽग्नेः स्यादार्धे-
यमसंप्रजानानस्य प्रवरं ब्रूहीति मनुष्यङ्गरतवन्मनुवदित्येव
ब्रूयाद्विज्ञायते मानव्यो हि प्रजा इति ब्राह्मणं^१ पुरोहित-
प्रवरो^१ वा^१ राज्ञो^१ ऽथाप्रज्ञातबन्धुराचार्यामुध्यायणमनुब्रवी-
ताचार्यप्रवरमु^१ हैव^१ प्रवृणीताथ होतारं प्रवरयेत्ययसा दैवत-
मभिवर्धयेद्भ्रा स्त्रिष्टुक्तं व्यतिषज्यैवाङ्गुली^१ अवचेदङ्गुष्ठपर्व-
मात्राणि^१ दैवतान्यवदानानि भवन्ति ज्यायाऽपि सौविष्ट-
क्तान्यैडानि च^१ चतुर्धाकरणानि^१ ब्रह्म^१ प्रतिष्ठेति^१ ऊत्वा

१ प्रागावृत्तः G U

२ Thus Be U (pr m) Sāyana, °प्रवरोव C D, °प्रवरण (omitting वा) H Be G (sec. m) U (sec m) Is राजा to be read^१

३ थाप्रज्ञातः G (sec. m) D C U, the Viv and Sāyana, थप्रज्ञातः Be Ben H G (pr m) — °बधोराः C and Sāyana — °ब्रवीतः all (Sāyana alone °ब्रवीत), cp Āp XXIV 10 17 — °प्रवरमुचैव C D and Sāyana, °प्रवरमुचैव G (sec m) U (pr m), °प्रवरमुचैव Ben, °प्रवरमनुवैव Be U H, cp Āp 1 c

४ Thus G U D C and Sāyana, °वागुली आवः H Ben, वागुलीरवः Be The Viv also has the dual

५ These words are effaced in G

I 26. 8 स्विष्टकृतः सुचमद्भिः पूरयित्वान्तःपरिधिं निनयेद्वैश्वानरे
हविरिदं जुहोमीति ^१ किमु खल्वसमुदितं ^२ भवतीति प्रागा-
नूयाजिकात्संप्रैषादित्येव ब्रूयात् ^३ ॥ २८ ॥

किंदक्षिणमग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ काम्या इष्टयः पशुबन्ध
इत्युपदोहदक्षिणमग्निहोत्रमित्येके ^४ शरावदक्षिणमग्निहोत्र-
मित्येके ^५ यत्सायं जुहोति रात्रिमेव तेन दक्षिणां कुरुते ^६
यत्प्रातरहरेव तेन दक्षिण्यं कुरुते ^७ यत्ततो ददाति सा
दक्षिणेति ^८ यदहोरात्रयोर्ददातीत्येवेदमुक्तं भवत्यथ दर्शपूर्ण-
मासयोरन्वाहार्थंश्च पुरोडाशस्य च ^९ चतुर्धाकरणं ^{१०} विज्ञायते ^{११}
दक्षिणैवास्त्रैषाथो यज्ञस्यैव द्विद्रमपिदधातीति ^{१२} यथैवाद ^{१३} १०
सौम्ये ऽध्वर आदेशमृत्विग्भ्यो दक्षिणा नीयन्त एवमेवापि

II 120 4 दक्षिणं पुरोडाशं चतुर्धा कृत्वा वर्हिषदं करोति ^१ वासोदक्षिणाः
काम्या इष्टयो या ^२ अनादिष्टदक्षिणा ^३ गोदक्षिणः पशुबन्धो ^४

III 32 10 नित्यो ऽन्वाहार्थो ^१ यथो एतच्छालौकेः कल्पं वेदयन्ते पत्नी
सयाजेषु सर्व एवोत्तरेण गार्हपत्यं परिक्रामेयुरित्यनभ्यावृत्त्यै- ^२
वाच फलीकरणहोमो होतव्यो भवत्यथ हैके राकां च सिनी-
वालीं च कुल्लं चानुमतिं च पत्नीहोमं च नारिष्ठौ च होमौ

१ •दितानि H U G (pr m) Ben, •दिता C

२ Given by U (pr m) only and by Sāyana in a citation

३ See TS I 7 3 1

४ यथैव Ben, यथापि Be

५ Thus Ben G (sec m), याश्चानादि० H U D C G (pr m), इष्टय
श्चानादि० Be, cp XIII 1 120 4

पुरस्ताद्गृहपतेरुपजुहति स पत्नी पत्या सुकृतेन गच्छतां यज्ञस्य
युक्तौ धुर्यावभूताम् । संजानानौ विजहतामरतीर्दिवि ज्योति-
रजरमारभेताः स्वाहा ॥ दश ते तनुवो यज्ञ यज्ञियास्ताः
प्रीणातु यजमानो वृतेन । नारिष्ठयोः प्रशिषमौडमानो
५ देवानां दैव्ये ऽपि यजमानो ऽमृतो ऽभूत्स्वाहा ॥ य वां देवा
अकल्पयन्नुर्जो भागः शतक्रतु । एतद्वां तेन प्रीणानि तेन
दृष्यतमहहौ स्वाहेति ^१ ॥ २६ ॥ पञ्चदशः ॥

- ३ अथेदमग्निहोत्रं सायमुपक्रमं प्रातरपवर्गमाचार्या ब्रुवते ^१
तत्रोदाहरन्ति ज्योतिषी इमे संक्षिप्यति ते भवत आदित्यस्य
१० चाग्नेश्च ^१ ते न व्यवेयात्सायमाहवनीयमुद्धरन्पुरस्तात्प्रत्यङ्मुखो
निवपेत्प्रातराहवनीयमुद्धरन्पश्चात्प्राङ्मुखो निवपेत्सायमग्निहोत्रं
होष्यन्नपरेण परीत्य जुहुयात्प्रातरग्निहोत्रं होष्यन्नपरेण परीत्य
६ जुहुयादेवमस्यैते ज्योतिषी अव्यवेते भवतो ^१ ऽथायमुद्धरण-
मन्त्रो वाचा त्वा होत्रा प्राणेनोद्गात्रा चक्षुषाध्वर्युणा मनसा
१५ ब्रह्मणा श्रोत्रेणाग्नौधेतैस्त्वा पञ्चभिर्दैवैर्ऋत्विग्भिर्द्वारामि भर्भुवः
सुवरुद्धियमाण उद्धर पाप्मानो मा यदविद्वान्यच्च विदाः-
श्चकार । अह्ना यदेनः कृतमस्ति पापः सर्वस्मान्मोद्धृतो मुञ्च
तस्मादिति सायः ^१ रात्रिया यदेनः कृतमस्ति पापः सर्व-
२ स्मान्मोद्धृतो मुञ्च तस्मादिति प्रातरग्निं निदधात्यमृताहुति-
०० ममृतायां जुहोम्यग्निं पृथिव्याममृतस्य जित्यै । तथानन्तं

- काममितो जयेम प्रजापतिर्यं प्रथमो जिगायाग्निमग्नौ वैश्वानरे
 ऽमृतं जुहोमि स्वाहेति साय५^१ सूर्यमग्नौ वैश्वानरे ऽमृत
 जुहोमि स्वाहेति प्रातरेतद्भु^२ वा अग्नेरग्निहोत्रं पयोहोत्र-
 I 73 7 मितर^३द्धोऽथन्यथाहितमग्नीन्यरिषिञ्चेद्धुत्वाहवनौयमेवैक परि-
 षिञ्चेद्धोऽथ५श्चैव ङ्गत्वा चाहवनौयमेवैकं परिषिञ्चेन्नैव परि- ५
 षिञ्चेदित्येतदपरमथेदं परोक्षोपस्थानं भवतीहैव सन्तत्र सतो
 वो अग्नयः प्राणेन वाचा मनसा बिभर्मि । तिरो मा सन्त-
 I 77 6 मायुर्मा प्रहासोऽन्योतिषा वो वैश्वानरेणोपतिष्ठ इत्यथेमा५
 समिधं प्रवसतस्त्वष्णीमभ्याद^४ग्रात्प्रवसत्याजमानं^५ कुरुते^६ ॥३०॥
 अथेम५ समस्तहोमं यायावरधर्मेण विद्यमानमाचार्या १०
 ब्रुवते^७ तत्रोदाहरन्ति यायावरा ह वै नार्मषय आस५स्ते
 ऽध्वन्यश्चाभ्य५स्ते^८ समस्तमजुहवुस्तस्माद्यायावरधर्मेणाध्वनि^९ सम-
 स्त५ होतव्यं^{१०} तस्थानिमित्तो^{११} होमः^{१२} संवेगनेन वा निमील-
 नेन वोपसमाधानेन वान्तर्दध्यान्^{१३} शूद्रगव्या^{१४} अग्निहोत्र^{१५}

१ ह ins Be G (sec m), Com ह (प्रातरेतद्वा) ।

२ प्रनस्यन्त्या० G (sec m.) and the V1v

३ Thus Ben H U D G (pr m), धन्विन्य० (1० धन्वन्य०^१) Be G (sec m) Instead of अथान्यन् Be अथान्यन् ।

४ ०णधन्विनि Be G (sec m)

५ Uncertain, ०स्थानिमित्तो Be C D U G (pr m), ०स्थानिमित्तो G (sec m), ०स्थानिमित्तो Ben H

६ Conjecturally, ०द्रगव्या अ० H G (pr m) U (sec m), ०द्राव-
 याया अ० Ben D C U (pr m), ०द्रगव्याग्नि० Be G (sec m) Probably
 we have here the genit (dative) of ०गवी, cp उपवसथगवी, ब्रह्मगवी ।

जुहुयान्नाहितायै न मृतवत्सायै न वहलायै न वाह्न्यै^१ न
 वान्यायै न वान्यवत्सायै नानुदेश्यप्रतिगृहीतायै^२ नानुस्तरणी-
 प्रतिगृहीतायै^३ नैकस्यै दुग्धेन बहवो जुहुयुर्न बह्वीनामेवैको^४ ।
 दुग्धं लभमानस्योपसादनप्रभृति स्तृक्ष्णानुमन्त्रणं भवति ।
 ५ दीप्यमानेष्वङ्गयमानेषु^५ यावन्त्यग्निहोत्राण्यभ्यतिक्रान्तानि^६ स्यु-
 स्तानि प्रतिसंख्याय प्रतिजुहुयात्^७ यद्यनस्तमिते जुहुयात्पुन-
 रेवास्तमिते जुहुयादथ यदि महारात्रे जुहुयात्पुनरेवौषसं
 जुहुयादिति^८ ॥ ३१ ॥ षोडशः ॥

- 1 कथमु खलु जीवपितुः पिण्डदानं भवतीति^१ येभ्य एव
 १० पिता ददाति तेभ्यः पुत्रो ददाति^२ द्वाभ्यां जीवपिता
 ददात्येकस्यै जीवपितामहो ददाति^३ न जीवन्तमतिदद्या-
 दित्येके^४ पितृव्यस्य चेतुसगोत्रस्य दायमुपयच्छेत्^५ कथं तत्र
 पिण्डदानं भवतीति^६ यस्मिन्काले पित्रे पिण्ड ददाति

१ Emended, वहान्यायै Be G Ben U, हान्यायै H D, बाहलायै C

२ I am uncertain if we are to read here also अनूदेश्य (cp XXIV
 13 197 6), नानुदेश्य० Be Ben C D, नानुदेश्य० G U, नानुदेश्य० H,
 अनूदेश्य one copy of the Viv, अनूदेश्य another

३ These words found in Ben D C U only, they are mentioned
 in the Vivarana

४ एव effaced in G

५ Thus Be H G, नानेष्वेवङ्गय० D C, नानेष्वङ्गय० Ben U, cp Rn-
 dradatta on Āp IX 8 5

६ अभि om Ben U (pr m) C

७ यज्ञीन G (sec m) only, cp XX 10 23 12

तस्मिन्काले ऽस्य पिण्डं निष्ठुण्णयादथ चेदसगोत्रस्य दायमुप-
यच्छेत्^१ कथं तत्र पिण्डदानं भवतीति^१ स्वेभ्यो दत्त्वा प्रतिवेशं
बर्हिं स्त्रीर्त्वा बर्हिःप्रभृति पिण्डं दद्यादपि वागार एव स्थाली-
पाकः^२ अपयित्वा बर्हिःप्रभृत्येव पिण्डं दद्यात्कथमु खलु
मुचिकापुत्रस्य पिण्डदानं भवतीत्येतत्ते ऽमुष्यै तत मम पिता- ५
मह ये च त्वामन्वेतत्ते ऽमुष्यै पितामह मम प्रपितामह ये च
त्वामन्वेतत्ते ऽमुष्यै प्रपितामह मम प्रप्रपितामह^३ ये च
त्वामन्विति^४ प्रविदानकल्पेन वा दद्यात्स्वधा पितृभ्यः पृथिवी-
षज्ञः स्वधा पितृभ्यो ऽन्तश्चिचसज्ञः स्वधा पितृभ्यो दिविषज्ञ
इति^५ पितृश्वेत्यपितामहस्य प्रपितामहस्येति नामानि न १०
जानीयात्कथं तत्र पिण्डदानं भवतीति^१ प्रविदानकल्पेन वा
दद्यादपि वेतत्ते तत ये च त्वामन्वेतत्ते पितामह ये च
त्वामन्वेतत्ते प्रपितामह ये च त्वामन्वित्युत्तर आयुषि लोम
I. 81 2 किन्दीतेति^१ कस्मिन्नु खल्वेतत्काले केत्तव्यं भवतीत्यूर्ध्वः^२
षट्षष्टिभ्यश्च^३ वर्षभ्यो ऽष्टाभ्यश्च मासेभ्य इत्येतस्मिन्नेवैतत्काले १५
केत्तव्यं भवतीति^४ कथमु खल्वनाहिताग्नेः पिण्डपितृयज्ञो
भवतीत्यनिरुक्तः^५ स्थालीपाकः^६ अपयित्वाग्निमुपसमाधाय

१ यद्वीत G (sec m) only, cp XX 10 23 12

२ Thus G (sec m) only, all the other MSS om the first प्र ।

३ Thus Ben C U (pr m.), षट्षष्टिभ्यः D, षट्षष्टिभ्यो H G U (sec m.), षष्टिभ्यो Be

४ Thus Ben D C U (pr m), भवति om H Be G U (sec m)

संपरिस्तीर्याङ्गतीर्ज्ज्वा दक्षिणेनाग्निं दक्षिणाग्नं बर्हिं स्तीर्त्वा
बर्हिःप्रभृतिं पिण्डं दद्यादपि वागार एव स्थास्तीपाकः अपयित्वा
बर्हिःप्रभृत्येव पिण्डं दद्याद्यज्ञोपवीत्येव प्राजापत्ययचैतमग्नि-
मुपतिष्ठेतेति ^१ ॥ ३२ ॥

- ५ यथो एतद्वैधायनस्य कल्प वेदयन्ते हविष्कृता वाचं
विष्टुज्याज्यानीर्जुङ्गयात्कस्मिन् खल्वेनाः काले जुङ्गयादिति ^१
प्रस्कन्दनान्तं कर्म हत्वैतस्मिन्नेनाः काले जुङ्गयात्कथमु खल्व-
नाहिताग्नेराग्रयणं भवतीत्यनिरुप्तः स्थास्तीपाकः अपयित्वा-
ग्निमुपसमाधाय संपरिस्तीर्याधारावाचार्याज्यभागाविद्याग्रयण-
१० देवताभ्यः स्विष्टकृच्चतुर्थीभ्यो जुङ्गयात्कामं^१ पुरस्तात्स्विष्टकृतो
३ ज्यानौरुपजुङ्गयान्तस्मैतेनैव मन्त्रेण प्राश्नीथाद्भद्रान् अथः
समनैष्ट देवा इत्यपि वा श्रुतवतो ब्राह्मणस्य ऊतोऽक्षेणा-
५ क्षिप्सेत ^१ समानः प्राश्ननमन्त्रः ^१ कथमु खल्वन्तर्विराजं बहि-
र्विराजमन्तर्बहिर्विराजमिति जानीथान्ति^१त्येनोपस्थाय विराज-
१५ क्रमैरुपतिष्ठेत प्रोच्य^२ पुनरागम्य^३ विराजक्रमैरुपस्थाय नित्ये-
नैवोपतिष्ठेतै^४तेनैव^४ बहिर्विराजमुक्तमन्तर्बहिर्विराज चेति ^१ सो
६ ऽधः संवेश्यमाः साश्वस्त्युपायौ प्रवसति ^१ विपरीतनामधेय एष

१ Thus G (sec m) only, काम Be, कर्म D, कर्मु C, कर्म U, कर्म Ben,
कथ H

२ Thus G, प्रोच्य Be D, प्रोच्यन् Ben C U, प्राच्य H

३ गत्य G and U (sec m)

४ अपि instead of the last एव Ben D C U (pr m)

I 86 5 भवति ^१ स खिद्येदं प्रायश्चित्तं मध्ये^२ पतितमाश्विनो द्वि-
पालस्तमन्तमेव^३ परिणये^४ दीक्षणीयायां चेन्नश्वेदायणीयामनु-
वर्तत ^१ प्रायणीयायां चेन्नश्वेदातिथ्यामनुवर्ततातिथ्यायां चेन्न-
श्वेदग्नीषोमीयस्य पशुपुरोडाशमुत्तरमुत्तर^२ तन्तमनुवर्ती^३
स्यादथ चेदग्निदीक्षणीयायां नश्वेत्कस्मिन् खल्वेन काले ^५
निर्वपेदिति ^१ दौक्षाज्जतीर्ज्वैतस्मिन्नेन काले निर्वपेदपि वा

III 54 4 प्रागौद्गहणाद्यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेदयन्ते प्रवसतः
प्रस्तरेणैवास्य सह यजमानभागमनुप्रहरेद्भुवाथै वाज्येन पर्यु-
पस्तीर्य^२ जुह्वामवधाय जुहुयात्प्रस्तरभूयं यजमानभागो गच्छ-
तीति प्रवसतः प्रस्तरेणैवास्य सह यजमानभागमनुप्रहरेदिति ^१ १०

॥ ३३ ॥ सप्तदशः ॥

III 55 4 अथायं पशुः सोपवसथस्तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवती-
त्यजस्त्रैग्निभिर्दवसाय षड्वीतारः^५ ऊत्वा यूपाज्जतिः^५ ऊत्वा
यूपः सयजुषं कृत्वा^५ वेदि विमाय व्रतोपायनीयमग्नित्वाग्नी-
नन्वादध्याद्रुतमुपेयादिभाबर्हिः संनह्योपवसेदथ प्रातराग्नेयेना- ^{१५}
ष्टाकपालेन यजेतेति नु बौधायनस्य कल्पो ^१ नाग्नीनन्वा-

१ मध्य H Be G U D C

२ Thus (०स्तमन्तमेव) G H U (sec m), ०स्तमेव C, ०स्तमन्तमेव Be,
०स्तमेव Ben U (pr m) D

३ Thus Ben U (pr m) D C, ०सुत्तरसुत्तरं तचेममनु० Be U (sec
m), ०सुत्तरं तचेममनु० H G (pr m), ०सुत्तरं तचेममनु० G (sec m)

४ वा ins G Be U (sec m) H, not Ben D C

५ The words षड्वीतार unto कृत्वा are given by G (sec m) after
उपेयात् (l 15)

- दध्यान्न व्रतमुपेयात्पाणी संमृश्रीत^१ परिक्षृणीयात्पात्राणि
निर्णिज्य सःसादयेद्ब्रह्माणं दक्षिणत उपवेशयेत्तूष्णीं^२ प्रणीते
त्वौत्तरवेदिके मन्त्रेणोपविशेत्त्रोचणीः सःस्कृत्य पात्राणि
प्रोचेदाज्यं निरुष्याधिश्रित्य पर्यग्निं कृत्वा स्फ्यहस्तः प्राडेत्य
५ स्तम्बजुर्हरैस्त्रिद्वमत ऊर्ध्वमथ शालौकेररणोरग्नौन्ममा-
रोह्योदवसाय मथित्वाग्नीन्विहृत्यैवमेव^३ षड्भूतारं ऊत्वा
यूपाङ्गतिः ऊत्वा यूपं सथजुष कृत्वा वेदिं विमायाग्नीन-
न्वादध्याद्रतमुपेयादिभ्रावर्हिः संनक्षेत्पाणी संमृश्रीत^१ परि-
क्षृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य सःसादयेद्ब्रह्माणं दक्षिणत उप-
१० वेशयेत्तूष्णीं^२ प्रणीते त्वौत्तरवेदिके^३ मन्त्रेणोपविशेत्त्रोचणीः
सःस्कृत्य पात्राणि प्रोचेदाज्यं निरुष्याधिश्रित्य पर्यग्निं कृत्वा
गार्हपत्य आज्यं विलाप्योत्पूय सुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वा
समिद्वत्याह्वनौघे पूर्णाङ्गतिः ऊत्वा स्फ्यहस्तः प्राडेत्य स्तम्ब-
जुर्हरैस्त्रिद्वमत ऊर्ध्वम्^४ ॥ ३४ ॥
- १५ स्फ्यो यूपो भवतीति^५ कथमु खल्वस्य स्वरधिमन्यने^६
यूपशकले^७ इति^८ भवन्तीत्येतस्यैवावतच्छृणुयादपि वान्यस्य

१ Thus Ben C D U (pr. m), दूष्णीक G Be H U (sec m)

२ After विहृत्य G ins (on the margin) षड्भूतारं ऊत्वा यूपं सथजुषं
कृत्वा वेदिं विमाय व्रतोपायनीयमशित्वाग्नीनन्वादध्याद्रतमुपेयादिभ्रावर्हिः संनक्षेप-
वसेत् ।
३ त्वेवौत्तरवेदिके Be

४ Not wholly certain, *संयनेयूपशकल इति Ben U C D G (pr m),
*संयनयूपशकले इति H G (sec m), *संयनेयूपशकलमिति H The Viva-
rana, although not clear, gives *सम्यने as *vṛsayasaptamī*. It seems
more probable we have here a dual

तज्जातीयस्य वृक्षस्य कुर्यादक्षपाल एष भवति ^१ प्रोक्षणप्रभृति
मन्त्रान्माधयेदा परिव्यथणात्तृतीयवेलायां परिव्ययेदेवमुपर-
समितायां ^१ पञ्चारत्निप्रभृतयः पाशुबन्धिका यूपा भवन्त्या
नवारत्नेनैवारत्निप्रभृतय आग्निष्टोमिका यूपा भवन्त्येकविंशत्य-
रत्नेस्त्वरत्निश्चतुररत्निर्वा निरूढपशुबन्धस्य पालाशो यूपः ^५
किमु खलु प्रवसतः पशुबन्धः सिध्यती ३ ^२ न सिध्यती ३ ^३ इति ^१
सिध्यतीत्येक आङ्गरेय हैक आङ्गर्न सिध्यतीति ^१ लोकाग्नी-
न्ध्रस्विमान्द्वितीयमग्न्याधेय ब्रुवते ^१ न ^२ तु ^३ खलु ^४ प्रवसतः
पशुबन्धः सिध्यतीति ^१ ॥ ३५ ॥ अष्टादशः ॥

कियन्तु खलु पशुबन्धे याजमान भवतीति ^१ व्रतोपायन- १०
व्रतविसर्जने ^२ यज्ञस्य पुनरालम्भ ^१ आज्यावकाशमु हैके ब्रुवत
उपप्रेषाश्चावण इति ^१ किदेवत्य ^३ नु खल्विदं भवतीति ^१
मृत्युदेवत्यमित्येव ^३ ब्रूयादथेमाः पशुबन्धे षट् प्रोक्षणस्तिस्त्रो
ह ^४ मन्त्रवत्यस्तिस्त्रस्त्रणीका ^१ यवमतीरिन्द्रघोषवतीः पशु-
प्रोक्षणीरिति तृष्णीकाः ^१ पशुपुरोडाग्नीयप्रोक्षणीः पात्रप्रोक्ष- १५
णौरिभ्मावर्हिःप्रोक्षणीरिति मन्त्रसंस्कृताः ^१ पशुबन्धे चेदा-

१ Pluti signs only in Ben C D U

२ नतुखलु Be G, ततुखलु Ben, तनुखलु H, नखलु U C, न D

३ व्रतोपायने Be (instead of •पायन•) ।

४ Thus corrected (in accordance with the TS), •देवतं or दैवत
the MSS

५ हि U (see m)

- ज्यभागावुदाजिहीर्षत्कस्मिन् खल्वेनौ काले यजेदिति ।
 स्वाहाकृतिप्रैषेण चरित्वा प्राग्वपायै । पुरस्तात्स्वाहाकृतयो वा
 अन्ये देवा उपरिष्टात्स्वाहाकृतयो ऽन्य इत्यादित्यस्यैवैते रश्मयः
 प्राचीनाश्च प्रतीचीनाश्च भवन्त्यथायं पशुपुरोडाशस्तस्य कः
 ५ कर्मण उपक्रमो भवतीति । जघनेन गार्हपत्यं स्फ्यं निद-
 ध्यात्स्फ्योपरि पात्रौ । पात्र्यां ब्रीह्रीनावपेच्छूर्पादानप्रभृति
 कर्मान्तस्तायत आप्यनिनयनान्तो । जघनेन गार्हपत्यमाप्येभ्यो
 निनयेत्प्राञ्चणीप्रैषेण पुरोडाशीयानि^१ पिष्टानि सयौयादेव^२
 सवनीयानां । यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेदयन्ते ॥ ३६ ॥
- १० निरवदायैवास्य खिष्टकृतमिडामवद्येत्कथमत्र चतुरवत्त
 भवतीत्युपसौर्य पुरोडाशं द्वेधा कृत्वाभिधारयेद्देवमस्य^३ चतु-
 रवत्तं भवत्यथ हैक आचार्या एकादश धर्मान्यशुबन्ध उत्सा-
 दयन्त्यन्यत्वाधानं व्रतोपायनं पृष्ठ्यां प्रणीतां याजमानमाज्य-
 भागौ प्राग्निचं यजमानभागवद्भागौ चतुर्धाकरणं विष्णु-
 १५ क्रमानिति । कियन्तु खलु पशुबन्धे दर्विहोमा दृष्टा भवन्तीति ।
 षड्ढोता यूण्डति स्तोत्रा दिशांप्रतीज्यौपयज इति । किदे-
 वत्या उ खलु मनोता भवतीत्याग्नेयीत्येव ब्रूयात्किं देवत्य उ
 खलु वनस्पतिर्भवतीति । वैष्णव इत्येव ब्रूयाद्विज्ञायते वैष्णवा
 वै वनस्पतय इत्यथाप्युदाहरन्ति यज्ञो वै विष्णुरित्यथायं

१ पुरो० Ben G (sec m), पौरो० the other MSS

२ Thus U H Be G , सयुथादेवं Be, संयुथादेव० C

३ मच Ben U (pr m), D C

पशुः सार्वत्रैष्टुभो भवत्येकादश प्रयाजा एकादशानूयाजा
 एकादशकपालः पशुपुरोडाश एकादशावदानान्येकादशोप-
 याजा इत्येवं पशुः सार्वत्रैष्टुभो भवति ^१ यथो एतच्छालीकेः
 कल्प^२ वेदयन्ते ऽरण्योरग्नौ चमारोह्योदवस्येत्तं^३ चेत्तत्र चेष्टन्त-
 मादित्यो ऽभ्यस्तमित्यात्कथं तत्र प्रायश्चित्तं^४ सिध्यती^५ ३^२ न^५
 सिध्यती^३ इति ^१ सिध्यतीत्येक आऊरथ^१ हैक आऊर्न
 सिध्यतीति ^१ यज्ञाभिपरीत एष^३ आकाशो भवति ^१ नैव
 सिध्यतीतीत्या^५ अयं पशुः सार्वत्रैष्टुभो व्याख्यातः ^१ ॥ ३७ ॥
 एकोनविंशः ॥

अथातः काम्यान्यशूच्याख्यास्यामः ^१ को नु खल्वेषा- १०
 मुपांशु भवतीति ^१ य एवाश्वमेधिकाः प्राजापत्याः सावित्राः
 सारस्वताः पौष्णा याम्याः पिबदेवत्या द्यावापृथिव्या वायव्याः
 सौर्या वैश्वकर्मणा इति ^१ गर्भिण्यो भवन्तीति कथमत्र प्राय-
 श्चित्तं^४ सिध्यती^३ न सिध्यती^३ इति ^१ सिध्यतीत्येक आऊरथ^१
 हैक आऊर्न सिध्यतीत्येतत्समृद्धय एता भवन्ति ^१ नैव सिध्य- १५
 तीत्यादित्यां मल्लं गर्भिणीमालभत इत्यृषिनामधेयमेवैत-

१ The kalpa of Śālīki here alluded to I have not traced in our Dvaadhapraśnas, the prāyaścitta is, according to the Vīvaṇaṇa, the one treated of in XIV 24 init

२ Thus G (sec m) Be, •समारोह्यो• the other MSS

३ Pluti signs not given by all the MSS here and infra.

४ एष om H Ben C

५ सिध्यतीतीत्या H, सिध्यतीतिन्या (or चा) or सिध्यतिन्या the other MSS.

झवत्यपन्नदती^१ भवतीत्यहीनदतीत्येवेदमुक्तं भवत्यथेयं दशर्षभा
 संवत्सरमभि विहिता^२ । प्राजापत्य^३ एवैषां कद्रुर्दशमो भव-
 तीति^४ । कथमत्र ब्रह्मचर्यं^५ सिध्यती^३ न सिध्यती^३ इति ।
 सिध्यतीत्येक आऊरथ^६ हैक आऊर्न सिध्यतीति । संतिष्ठते ।
 ५ नैव सिध्यतीति । पर्यारिणो भवतीति । परिहारसूरित्येक
 आऊरथ^६ हैक आऊरनुजैवैषोक्ता भवति । वेहदित्येतामा-
 चक्षते ॥ ३८ ॥

सोमापौष्णं चेतमालभेतेति । चयाणामेवेष उक्तो भवत्य-
 थायुदाहरन्ति यस्तिस्त्रो धयतीति । त्वाङ्गं वडवमालभेतेति ।
 १० यमेवैतं पुमांस्त्रयं सन्तमधिरोहति स वडवो । विषम आल-
 भेतेति । देवयजन^७ वा विषम^८ स्याद्यस्मिन्वा पशुमालभेतापां
 चौषधीनां च सन्धावालभत इत्युदकान्त इत्येक आऊरथ^६
 हैक आऊः प्रावृषि वा शरदि वेति । यस्याश्विने शस्यमाने
 सूर्यो नाविर्भवति सौर्यं बज्ररूपमालभेतेति । प्रायणीये
 १५ चेदतिरात्रे न दृश्येतारम्भणीयस्याऊः सवनौयस्योपालम्भं

१ Uncertain, इत्युषीनाम० Be, इत्युषिनाम० Ben C G D, इत्युषिम० H,
 इत्युषिनाम० U (pr m), इत्युषिनाम० U (sec m) Read perhaps
 इत्युषीनामधेयः ?

२ Thus Ben C D G (pr m), विहिताः Be U H G (sec m)

३ Thus Ben C U D G (pr m), पत्न्या Be H G (sec. m)

४ इति only in Be

५ Before देव० all the MSS exc Be ins यद् ०१ य ।

कुर्यादथ चेदुदयनीये ऽतिरात्रे न दृश्येतैकाहिके वानूबन्ध्य-
 स्त्रोपालम्भ्य कुर्युरपि वोदवसायैवैतेन पशुना यजेरन्नितीन्वा^१
 इमे कान्याः पशवो व्याख्याताः । ॥ ३६ ॥ वि०शः ॥

॥ इति चतुर्विंशः प्रश्नः ॥

- २ कथमु खलु यावज्जीवप्रयुक्तानां चातुर्मास्यानामनुप्रयोगो भवतीति ^१ फाल्गुन्यां वा चैत्र्यां वा पौर्णमास्याः शुनासीरीयपरुषा यजेताथ वैश्वदेवायोपवसेद्वैश्वदेवेनेष्टा पौर्णमास-वैमृधाभ्यां यजेताथ चेदिष्टा पशुना सोमेन वा यजेत कथं
- ५ तच्च कुर्यादिति ^१ प्रतिहृष्यैतस्य पक्षस्य शुनासीरीयपरुषा यजेताथैतेषामेकेन यजेताथ वैश्वदेवायोपवसेद्वैश्वदेवेनेष्टा पौर्ण-मासवैमृधाभ्यां यजेतेति ^१ यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेद-यन्ते यावज्जीवप्रयुक्तान्येव चातुर्मास्यानि स्युरन्तर्मिथुनानि ^१ प्रथमे त्वेव संवत्सरे व्रत चरेदिति कथमत्रेष्टिपशुबन्धा इति ^१
- १० काममिष्ट्या कामं पशुबन्धेनेति ^१ क उ खलु चातुर्मास्यानि समामं गच्छन्तीति ^१ राजसूये च चातुर्मास्येषु च सोमेस्वित्येव ब्रूयादधाप्युदाहरन्ति द्वादशाहे ऽपि चातुर्मास्यैर्यजेत ^१ वैश्व-देवेनेष्टा ^१ चतुर्थ्यां वरुणप्रघासैरष्टम्यां च ^२ नवम्यां च साक-मेधैर्द्वादश्याः शुनासीरीयपरुषा यजेतेति ^१ विज्ञायते संव-
- १५ त्वरप्रतिमा वै द्वादशरात्रयो भवन्तीति ^१ त्रिवृद्धिर्भवतीति ^१ तूष्णीकानि हान्तराणि भवन्तीति मन्त्रवदु ^१ ह ^२ बाह्यमेतदेव ^२ सदस्यत्रेष्टिसंनिपाते ^२ विपरीतं भवतीति ^१ क उ खलु करम्भ-

१ Before वैश्व० D G U C ins प्रथमाया, which, strictly spoken, is superfluous

२ च om U G D Ben C and Rudradatta on Āp. VIII 1 2, it is found in Be H and the Vivarana

३ Thus G, D Ben (pr m) U (pr m.) C present the same reading, leaving out only च, U (sec m) Ben (sec m) Be ins एतदुः between मन्त्रवदु and उ, H reads as G, only ०तदेवताहृदस्यचे०, Ben ०वदेतदुहान्यमेतदुपसदन्यचे०, Be ०वदेतदुहान्यमेतदुपसदन्यचे० ।

पात्राणि प्रथमं मन्त्रं लभन्त इति^१ प्रोक्षणं इत्येव^२ ब्रूयात्सह
 हविर्भिः करम्भपात्राण्यभिपर्यग्निं कुर्यात्^३ किं देवत्यानि तु खलु
 करम्भपात्राणि भवन्तीति^४ वारुणानीत्येव ब्रूयाद्विज्ञायते
 ऽन्यमेव^५ वरुणमवयजत इत्यस्तु प्रेतं सुदानव इति गृहाग्ने-
 III 72 1 तेत्येवेदमुक्तं भवति^६ तौ व्यतिचारः स्तम्बयजुषी हरेयाता-
 मितश्चासुतश्च^७ यन्तं^८ प्रतिप्रस्थाताध्वर्युं परिगृह्णीयात्सह^९ निरु-
 प्तस्य प्रतिप्रस्थातापो निःषिच्याध्वर्योराज्यस्य^{१०} वाचयेदध्वेभ्यो-
 रतिप्रणयनादादायाध्वर्युः स्वमिधमपक्रम्यैव तिष्ठति^{११} ॥ १ ॥
 अथायं प्रतिप्रस्थातान्तरेणेभ्यं^{१२} चाहवनीयं चोपातीत्य
 स्वमिधमाददीत^{१३} तावपसच्चैः^{१४} पर्यावृत्येभ्यौ हरेयातामथा- १०
 सुतः^{१५} प्रदक्षिणमावृत्येभ्यौ प्रतिष्ठायैतेनैव यथेतमेत्य प्रतिनि-

१ Thus Be G (sec m), the Viv, प्रोक्षणाप्रभृतौन्येव U G (sec m)
 Ben H, प्रोक्षणप्रभृत्येव D, प्रोक्षप्रभृत्येव C

२ Thus all, cp the Calcutta edition of TS, vol II, p 41, l 5
 from bottom (TBr I 6 5 4^२)

३ अद्यन्त Be G U (pr m).

४ Thus G U (sec m) and the Viv, प्रतिगृह्णीयात् D C U (pr m.)
 Be Ben; H om the prepos, cp Āp VIII. 5 12

५ अद्यन्त Be Ben (pr m) — After वाचय C D Be G U (pr m)
 ms च, U (sec m) चार्ध ।

६ Thus Ben H U (sec m) and the Vivarana, अजातीनरेव Be
 G C U (pr m) D

७ Thus G U C and the Viv, the other MSS om तौ ।

८ परिहरेयाताम U (sec. m)

र्वष्टयते प्रतिप्रस्थातान्तरेण वेदी प्राचीनमुपयमनीहारो^१ ।
 ऽथेमा अर्ध्वर्योः प्रोक्ष्णो दक्षिणेन प्रतिप्रस्थातारं परिगृह्णा-
 सादयेदेवमेताभिरनभिपरिहृतो भवत्यथेय^२ मारुती दक्षिणां
 वेदिं गच्छति सप्तमी^३ हविषामधिश्रीयते^४ । कथमेतयाव्य-
 ५ वेतानि भवन्तीति । प्रतिहृत्येनामयेण दक्षिणेन^५ हवींष्य-
 नभिघारितामुद्वासयेदथैनां पुनरधिश्रित्याभिघारितामुद्वा-
 स्थान्तर्वद्यासादयेदेवमेतान्यव्यवेतानि भवन्त्यथायं प्रतिप्रस्थाता
 मारुत्यै दैवतस्य स्रद्धेवानुवाचयेत्स्रद्धाश्रावयेदथान्यत्रार्ध्वर्योः
 कृतानुकारो भवतीति^६ । तद्यदिहाश्रावयतीह^७ यजतीति
 १० तत्प्रतिप्रस्थाता कृतानुकार एव भवत्यथेद मारुत्यै मेक्षण-
 मयेणौत्तरवेदिकमग्नि^८ परिगृह्णानुप्रहरेद्यथो^९ एतदौपमन्यवस्य

१ Thus G U C D, ०यमनिहारो the other MSS

२ इति after भवति ins D U Ben C

३ Uncertain reading and meaning, the Vivarana of this passage is missing. G (sec m) reads as given above, सप्तम्यश्च हविषामधिश्चि^० Ben (pl m) C, सप्तम्या हविषामधिश्चि (or अ)यते Be U (sec m) Ben (sec m) G (pr m), सप्तम्यविषधमिश्रयते H

४ Instead of दक्षिणेन (thus G, Ben sec m Be) दक्षिणा U (sec m), दक्षिणानि C Ben (pr m) U (pr m) H D

५ Thus Ben (sec m) G (sec m), the last MS ins इति also after ०श्रावयति H (only ०वयतिह) and the Viv (reading यदी) । तद्यदाह^० Ben (sec m), तद्यदाश्रावयतीह Be, तद्यदिहाश्रावयतीति तत्-प्रतिप्रस्था^० C

६ ०येणोत्तर^० Be H

७ पर्याहृत्यानु^० U (sec m)

कल्प वेदयन्ते तुषैश्च निष्कासेन चावभृथमवेयादिति दैवं
प्रदाय स्विष्टकृतं प्रयच्छेत्तुषान्प्रकीर्त्तयित्वाकान्तं प्रत्यस्येत्सिद्धमत

I 141 18 ऊर्ध्वमथाय गृहमेधीय आज्यभागप्रतिपत्केडान्तः^१ सतिष्ठते ।

III 74 10 तत्र नास्ति प्राश्निचं^१ तूष्णीः^२ समक्ताञ्जाकलान्यरिधीनग्ना-

I 143 18 वनुप्रहरेदभिवान्याधामविद्यमानायाः सधिनौक्षीर दोहये-
दिति ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

I 143 17 अथायं महापितृयज्ञस्तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवतीति ।
बर्हिर्यजुषा कुर्याद्देवानां पितॄणां परिषूतमसि देवपितृबर्हिर्मा
त्वान्वञ्जा तिरक्पर्व ते राध्यासमित्यपहतो ऽरुः पृथिव्यै देव-
पितृयजन्या इत्यपहतो ऽरुः पृथिव्या अदेवपितृयजन इत्येव- १०
मेतेष्वधिकरणेषु कुर्याद्यत्र देवाश्च पितरश्च संनिगच्छेयुः^१
पाणी संमृश्रीत^१ परितृणीयात्याचाणि निर्णिज्य सःसादये-
द्ब्रह्माणं दक्षिणत उपवेश्याचैवोत्तरत उदपात्रं निधाय जघनेन
गार्हपत्यः स्फ्यं निदध्यात्स्फ्योपरि^२ पात्रीं^३ पात्र्यां ब्रीहीना-
वपेच्छूर्पादानप्रभृति कर्मान्तस्तायत आप्यान्तो^१ जघनेन १५

I 147 4 गार्हपत्यमाप्येभ्यो निनयेद्विपरिक्रामन्त्येत ऋत्विजो^१ ऽध्वर्यु-
रनन्तरं ऽग्नेः स्यादथ यजमानो ऽथ ब्रह्मायाग्नीध्रो^१ ऽपि

१ Thus G U D Ben C, °त्केडात Be, °त्केडाता H, read °प्रतिपत्क
इडान्तः ?

२ Thus (and cp XXI ३ 74 10) Ben U H, °कला° D C,
°कालाका° G (sec m) Be

३ निधाय instead of निदध्यात् Ben U (sec m)

वाग्नीध्र एवानन्तरो ऽग्नेः स्यादथ यजमानो ऽथ ब्रह्माथाध्वर्यु-
 विपरिहरन्ति हवींश्च्येण पुरोडाश धाना जघनेन धानाः
 करम्भमित्येवं विपरिहृतानामेवैतेषां हविषामेकैकमुदास-
 येत्^१ क उ खलु त्रैयम्बका निरुप्यन्त इत्युदास्य हवींश्चि
 रुद्रायाम्बिकायै जुष्टं निर्वपामीति यस्य मन्त्रवन्तः^२ कायेति
 काय निर्वपेत्कायानुब्रूहीत्यनुब्रूयात्कं यजेति यजेत्क उ खलु
 त्रैयम्बकाणां सौविष्टकृत भवतीति^३ यदेवातो मृत आस-
 जतीत्यसमुदित ऋषभं ददातीति^४ महाहविषामेवैषो ऽसु-
 दिते^५ दातव्यो भवति^६ सर्वमेव याजमानं पितृयज्ञ उत्सी-
 १० देत्यशुवन्मे सौम्ये ऽध्वरे ऽन्यत्रतत्रोत्पत्तिवचनात्सर्वं^७ एवाग्नि-
 र्याजमानो ऽग्निचये सर्वमेवाग्न्याधेयच्छन्दो^८ याजमानमग्न्या-
 धेये^९ ॥ ३ ॥ द्वितीयः ॥

अग्निष्टोमेन यक्ष्यमाणः प्रज्यमात्मानं कुर्वीत^१ येनास्या-
 कुशलं^२ स्यात्तेन कुशलं कुर्वीत^३ यान्यृणान्युत्थितकालानि
 १५ स्युस्तानि व्यवहरेदनुज्ञापयीत वा^४ स पुरस्तादेवोपकल्पयते

१ इति om Ben H

२ Emended, समुदितो MSS

३ Thus U Ben C D H, न्यत्रोत्पत्ति० G and the V1v, न्यत्रोत्पत्ति० Be

४ Thus G U (sec m) and the V1v, ०धेयच्छन्दो H Ben D C, ०धेयच्छन्दो Be

५ Thus (and cp XXIV 12 195 8) Be D U C, ०स्याऽकुशलं (1 ०सकुशलं Ben H

I 156 6 प्रभूतं दणवः पञ्चाज्यः स्थाल्यमत्रं कुम्भं च कुरीरं चेति ^१
 विदलमु ह कुम्भं भवति जालमु कुरीरं ^१ द्वादशग्रतं दक्षि-
 णानां ^१ विज्ञायते कन्दोगब्राह्मणं वीरहा वा एष देवानां यः
 सोममभिषुणोतौति ^१ ग्रतेन वीरं निरवदयते ^१ दशभिर्दश
 प्राणान्यैकादशी तयात्मानं ^१ यैव द्वादशी सा दक्षिणेत्यथ ^१
 हैक एकविंशतिदक्षिणेन यजन्त एकविंश यज्ञायज्ञिय-
 मिति वदन्तो ^१ ऽथ हैके सप्तगुना यजन्ते सोमक्रयण्यतिथि-
 गन्धनूबन्ध्याश्चतस्रो ^१ मध्यतस्तदपि दाशतये ^१ विज्ञायते प्र सप्त-
 गुमृतधौति सुमेधामिति ^१ ॥ ४ ॥

156 9 अथातो देवयजनकल्पः ^१ स एतद्देवयजनकल्पं जोषयते १०
 पुरस्तादुदकमनूपरमनुपहितमविष्टगदार्थनिरिणमसुषिरमभङ्ग-
 रमवल्लौकं ^१ वज्रलौषधिं ^१ यत्रान्याअन्या ओषधयो व्यतिषक्ताः

^१ दक्षिणेत्यथ Be Ben (sec m) On this passage cp Pañc br XVI 1 12

^२ After 'गन्ध' G ins (on the margin), 'व्यवेत्य', thus also the Vivarana

^३ See Rgveda X 47 6

^४ 'नूपहितम्' Be G (sec. m), the Viv, 'नूपहितम्' the other MSS — 'विष्टगदार्थनि' G and one copy of the Viv, 'विष्टगदार्थनि' Ben and another copy of the Viv, 'विरंदार्थनि' U, these MSS point to a reading अविष्ट(स)गदारि, 'विष्टगदीयमनि' D, 'वि(पि)व्य-
 गदीयै(र्षे)सहण' Ben C H D, these MSS point to a reading अवि-
 ष्टगदार्थश् Both readings occur equally in Baudh pitrmedha I 4
 7 14 (cp Hir pi sū I 1 33 3) Gārgya Gopālayajvan
 comments अविष्टगदारि यत्र विविधं दारणं प्रहरादिकं विदारणं न विष्ट
 तदविष्टगदार्थश् — वज्रलौषधि G U D C, the Viv, 'वधी' Be 'वधिक' Ben
 'वधीकं' H

सुः प्रागुदक्प्रवणं यथा चात्वालसारिणीरापः सुर्नातिप्रवणं
 यस्मादन्यत्पुरस्तात्समन्तिकं देवयजनं न विन्देयुस्तदेतां प्राची-
 नवःशाः शाखां मापयन्ति^१ कृत्तिकाः खल्विमाः प्राचीं
 दिशं न परिजहति^२ । तामाः संदर्शनेन मापयेदित्येतदेकः^३
 ५ ओणासंदर्शनेन मापयेदित्येतदेकं^४ चिचास्त्रात्योरन्तरेणेत-
 दपरं^५ दिक्ष्वतीकाशा भवतीति^६ द्वाभिरेवैषां^७ दिक्ष्वती-
 काशा भवत्यथाप्युदाहरन्ति^८ वःशानामेवातीकाशाङ्कुर्या-
 दिति^९ द्वौ स्तोमौ प्रातःसवनं वहत इति^{१०} चितृत्पञ्चदशौ
 प्रातःसवनं वहतः^{११} पञ्चदशसप्तदशौ माध्यन्दिनः सवनः^{१२}
 १ सप्तदशैकविंशौ तृतीयसवनमेष एव सःशतुष्टोमो भवति^{१३}
 चत्वारो हि स्तोमा भवन्त्येष एव सन्दादशस्तोमो^{१४} भवति^{१५}
 द्वादश हि^{१६} स्तोत्राणि भवन्ति^{१७} यथो एतदौपमन्यवस्य कल्पं
 वेदयन्ते पुरस्तादेवैतन्नैविध्यगतेषु देवयजनमध्यवस्येद्विज्ञायते
 सा वा इयः सर्वैव वेदिरिति^{१८} ॥ ५ ॥ तृतीयः ॥

११ अथेममाग्रावैष्णवमेके प्रागप्सुदौचायै ब्रुवत उपरिष्ठाद्वा^{१९}

१ MSS, exc H °जहति (°जाहति Be)

२ भवतीति MSS, but दिक्ष्वतीकाशा is adj, sc शाखा ।

३ °वैषां MSS

४ Thus (भवति) U only, भवत्य° H, भवतीत्य° all the other MSS

५ See TS VII 1 1 1

६ Thus C and the Viv, all the other MSS unanimously °स्तोमो ।

७ Om G U D C

८ Thus Be G U D Ben (sec m), उपरिष्ठाद्वायं H Ben (pl m)
 and the Viv one copy another, sec. m, originally reading
 उपरिष्ठाद्वायं. the Viv explains यथा कल्पे ।

- क उ खलु दौचणीयायै बर्हिर्धनुषा कुर्यादिति व्युपनिधाय^१
 I 159 10 संभारान्प्राक् पाणिसंमर्शनाच्च यजमानं व्रतमुपनयति न पत्नीः
 संनह्यतीत्यध्वरदौचायै व्रतं प्रणुदते^२ सर्वैर्वैषा व्रतोपायनीया
 I 159 11 भवतौष्टिरयमु पत्नीसंनहनं^३ न यजमानभाग करोति न
 ब्रह्मभागमित्याशीःसंयोजनावेवैतावुक्तौ^४ भवतः^५ किमुपक्रम-
 माणो यज्ञमाग्निष वदेदित्यथापि सुभिचो व्रतोपायनीयस्य
 भवतीति^६ कस्मै^७ किं^८ सुभिचायावद्येद्यजमानभागस्य खलू-
 त्सादनाद्ब्रह्मभाग उत्सीदति^९ सयुक्तौ ह्येतौ यजमानभागब्रह्म-
 I 159 12 भागाविति^{१०} न बर्हिषद पुरोडाश करोति नान्वाहार्यं याच-
 तीति^{११} दक्षिणोक्तावेवैतावुक्तौ^{१२} भवतो^{१३} ऽन्या उ खल्विह १०
 1b दक्षिणाः प्रतिख्याता भवन्ति^{१४} न फलीकरणहोमेन चरति
 न समिष्टयजुर्होतीत्यन्तपरिक्रमिणावेवैतावुक्तौ^{१५} भवतः^{१६}
 I 159 13 किमुपक्रममाणो यज्ञमन्त परिणयेदिति^{१७} न पूर्णपात्रे यज-
 मान वाचयति न विष्णुक्रमाक्रमत इत्यवभृथोक्तः खलु पूर्ण-

१ Thus Be G (sec. m) and the Viv a h l* and as cited elsewhere, the prep. वि om D U Ben H C

२ Thus Be U (sec m) G (only •वैवै•), ख H U (pr m),
 •संयोजनाव- - D, •संयोजनावेवैतावु• Ben and a citation by Sāyana,
 •संयोजनावैमानायु• C

३ The Viv seems to read तस्मै ।

४ Thus Be G U (sec m) Ben (sec m) and the Viv., दक्षिणो-
 क्तार्यावेवैतावु• Ben and U (pr m), दक्षिणैकाद्यौ सवैतावु• D, दक्षिणैकाद्यौ
 सवैतावु• C, तत्तमयोक्तादक्षिणैकाद्यार्यावेवैतावु• H

५ •क्रमग्रावे• D C, •क्रामिषावे• Be

पात्रो भवत्यन्यः खल्विहावमृथः प्रतिख्यातो भवत्यन्तपरि-
क्रमिणो विष्णुक्रमाः^१ किमुपक्रममाणो यज्ञमन्तं परिणये-
दिति^१ ॥ ६ ॥

- ३ द्वादश वात्सवन्धान्युदयच्छन्निति^१ कतमानि खल्वि-
५ मानि वात्सवन्धानि भवन्तीत्येता एव सुवाङ्मतोरन्यत्र स्वाहा-
१) कारादित्यथाप्युदाहरन्ति समानसंख्यानो ऽग्निर्हवि^२ तिस्रो
देवतास्तानि द्वादशथिदं कृष्णाजिनं नौरुक्तं^३ भवत्याच्य जान्वे-
१) तत्पार्श्वत एवाभिमर्षेद्विचिणं प्रति रन्ध्रं यथा नाव^४ नक्तं चेद-
मेध्य पश्येदाहवनीयमेवेतेन यजुषोपतिष्ठेताथिमानि दैक्षाणि
१० व्रतानि सायमुपक्रमाणि प्रातरपवर्गाण्यथौपसदानि प्रातरूप-
१) क्रमाणि सायमपवर्गाण्यथेदं^५ दैक्षं^६ व्रतं परिश्रित्यैव व्रतयेदा-
हवनीय एवेतत्पुराग्निहोत्रं^७ ह्रयते स मानुष्यास्ततीति^८
॥ ७ ॥ चतुर्थः ॥

१ See TS VI 1 2 5

२ ग्निर्हवि G (sec m), निहवि Be, ग्नीनिति U (sec m), ग्निनिति C,
ग्निरिति the other MSS

३ See TS I 2 2 e (last pāda)

४ Thus Ben (pr m) G (sec m), °यैतदैक्ष °यैतदैक्ष II C U D
G (pr m.) Ben (sec m)

५ Thus H, समनुष्यास्ततीति Be Ben, स मानुष्यास्ततीति C U D G (pr
m), समनुष्यास्ततीति G (pr m) The Vivalana seems to have
read as C, etc स आहवनीयोऽनुष्यास्तौत् आहवनीयमन्यत्र ह्रयमान इदृति,
but we expect a future 'if the Ahavaniya sees that I offer
somewhere else, it will

- I. 167 3 अथाय प्रायणीयस्तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवतीति ।
 बर्हिर्जुषा कुर्याद्यदि पुरस्तादयजुष्कृतः स्यात्प्राणी संमृश्रीत ।
 परिस्तृणीयात्प्राणि निर्णिज्य सः सादयेद्ब्रह्माणं दक्षिणत
 उपवेश्यात्रैवोत्तरत उदपात्रं निधाय जघनेन गार्हपत्यः स्फ्यं
 निदध्यात्स्फ्योपरि पात्रौ । पात्रां ब्रीह्रीनावपेच्छूपादानप्रभृति ५
 कर्मान्तस्तायत आ प्रस्कन्दनात्प्रस्कन्दनान्त कर्म कृत्वाहवनौये
 सुवाङ्मतिः ऊलोपनिष्क्रम्य सप्रैषमुक्त्वाभिप्रपद्य तिरः पवित्रमप
 आनीयाधिश्रित्य तिरः पवित्र तण्डुलानावपेदथाज्य निर्वपे-
 दथाज्यमधिअयेदुभय पर्यग्नि कृत्वा स्फ्यहस्तः प्राङेत्य स्तम्ब-
 यजुर्हरेत्सिद्धमत ऊर्ध्वः । शयन्तः १ प्रायणीयः सतिष्ठते । १०
 को नु खल्वस्य कर्मणो ऽवशेषो भवतीत्या सुचां विमोकान्तं
 चरुहविषामाप्यनिनयनं विद्यत इति १ स्थालीभिश्चैव चरुं
 I. 169 20 निर्वपेदिति नु १ बौधायनस्य कल्पः । किंदेवत्या उ खलु
 पदाङ्मतिर्भवतीत्याग्नेयौत्येके । वैष्णवीत्येके । प्राजापत्येत्येके ।
 I 172 19 वाग्देवत्येत्येव ४ ब्रूयात्कृष्णयोर्णास्तुकया सोमविक्रयिणमन्तरेण १५
 I. 172 15 भूमके १ विध्यति १ राजानं प्रत्यपोर्णुते यजमानः ॥ ८ ॥

१ शयन्तः G D C U (p1 m), शयन्त Be

२ Effaced in G

३ Om Be H

४ Thus H, देवदेत्येव the other MSS

५ Thus G U (sec m) and the Viv (both copies), अनेके Be,
 भूमध्यके Ben H Keś, भुवोवोमध्ये C D, cp Baudh grhs I 1 अथै-
 नामन्तरेण भूमके दर्भेण संमार्ष्टि ।

वयः सुपर्णा उपसेदुरिन्द्रमित्येतयाथ यदि न सोमविक्रयी
 स्यादेषेण यूपावटकालं पलाशशाखां निहत्य समुपनह्य राजानं
 पलाशशाखायाः समासज्योपासीताथ यदि कश्चित्सवसंयुक्तं
 व्याहरेत्प्रिमिति वा त्वरध्वमिति वा कुरुतेति वा^१ तद्राजा-
 ५ नमाददौत^१ न संवादा आवर्तेरन्त्य^२ सोमविक्रयी स्यादथेयं
 प्रथमा सुब्रह्मण्योकारान्तैवैषोक्ता भवत्यथायमातिथ्यस्तस्य कः
 कर्मण उपक्रमो भवतीति^३ बर्हिर्धनुषा कुर्याद्यदि पुरस्ता-
 दयजुष्कृतः स्यात्पाणी समृशीत^४ परिस्तृणीयात्पात्राणि
 निर्णिज्य सःसादयेद्ब्रह्माणं दक्षिणत उपवेश्य दक्षिणमनङ्गाहं
 विमुच्यात्रैवोत्तरत उदपात्रं निधाय जघनेन गार्हपत्यः स्फ्यं
 निदध्यात्स्फ्योपरि पात्रौ^५ पात्र्यां ब्रीहौनावपेच्छूर्पादानप्रभृति
 कर्मान्तस्तायत आ प्रस्कन्दनात्यस्कन्दनान्तं कर्म ह्यलोत्तरमन-
 ङ्गाहं विमुच्य राजानं प्रपादयेत्सिद्धमत्राग्निष्टोमिकं^६ कर्म
 जानौथादा सप्रैषात्कृष्णाजिनावधवनेनैवातिथ्यं^७ प्रतिपद्यते^८
 ५ सिद्धमत ऊर्ध्वम्^९ ॥ ६ ॥ पञ्चमः ॥

स दर्भपुञ्जीलमुदृष्टेति^१ कतरन्नु खल्विदं दर्भपुञ्जीलं
 भवतीति^२ यदेवैतद्गोदानयोर्निदधातीति^३ सप्त गिरौन्मि-
 त्वेति^४ कतमे तु खल्विमे गिरयो भवन्तीति^५ प्रयाजानू-

१ वेति or वोति MSS exc H, om C

२ ष्टोमिकं G U!D C

३ षधवने G and the Viv., षधवने Be, षधवतिने Ben, षधूजने

४ U C — तिथ्यं G, तिथ्य Be, तिथ्यस्य the other MSS

याजा^१ एवेता उक्ता भवन्तीति दीक्षणीयायाः प्रायणीयाया
 आतिथ्याया अग्नीषोमीयस्येत्याप्युदाहरन्ति^२ दीक्षणीया प्राय-
 णीयातिथ्योपसदो ऽग्नीषोमीयः सप्तम इति^३ यज्ञो देवेभ्यो
 निस्त्रायतेति^४ कतमो नु खल्वयं यज्ञो भवतीति^५ य एवैष
 इडान्त आतिथ्यः सतिष्ठते^६ तं देवा हस्तान्स्रभ्येच्छन्ति^७ ५
 यदेवैतत्तानूनग्नः समवमृशन्तीति^८ तमिन्द्र उपर्युपर्यत्यक्ताम-
 दिति^९ यदेवैतदुपसद्भिश्चरन्तीति^{१०} तमेभ्यो यज्ञ एव यज्ञ
 माहरदिति^{११} कतमो^{१२} नु खल्वयं यज्ञो यज्ञमाहरदिति^{१३}
 दीक्षणीया प्रायणीयातिथ्यै^{१४} एव यज्ञो यज्ञमाहरदिति^{१५} ॥
 वराहो ऽय वाममोष इति^{१६} सुत्यमङ्गां वर्षिष्ठं^{१७} तद्यजमानं १०
 वाम वसु मुष्णातीति^{१८} के नु खल्वतिथ्यस्थानूयाजा^{१९} भव-
 न्तीत्युपसद इत्येव ब्रूयात्किं देवत्या उ खलूपसदो भवन्ती-
 I 178 19 त्याग्नेय्य इत्येव ब्रूयात्कथमु खलूपसदामुपक्रमो भवतीति^{२०}
 वर्हियं जुषा कुर्याद्यदि पुरस्तादयजुष्कृतं^{२१} स्यात्पाणी संमृशती^{२२}
 परिसृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य स्रसादयेन्मदन्तीः स्रस्रुत्य^{२३} १५
 पात्राणि प्रोचेदाज्यं निरुष्याधिश्रित्य पर्यग्निं कृत्वा सप्तहस्तं
 प्राडेत्य स्रम्बयजुर्हरेत्विद्वमत ऊर्ध्वं^{२४} यथा प्रकृत्यामेवं प्रथ-

१ °नूयाजा MSS

२ °षोमीयस्य चेत्यथा G U (sec m.)

३ सस् found in Be G U D C only

४ From कतमो unto आहरदिति missing in G H, इति missing in Ben C Be D U

५ इति missing in G U C

मायासुपसदि सुचः सादयेदभूढा द्वितीयस्यामभूढतरास्तृती-
यस्या^१ । संवरमाणा इवोपसद्भिः प्रचरेयुर्नाकृतमाद्रिये-
रन्समयाङ्गुलिः^२ सुवमादायास्तन्निवोपसद् जुहुयादिति ।
॥ १० ॥ षष्ठः ॥

- ५ क उ खल्वग्नीषोमीयस्य बर्हिर्यजुषः कुर्यादित्युदास्य
13 प्रवर्ग्य प्रागाहवनीयस्य प्रणयनात्सवनीयेभ्यश्च वत्सातुपाकुर्या-
द्वावच्छिन्न आहवनीये गार्हपत्ये पदतृतीयसुपवपेदेवसुपय-
14 मनीष्यथेयमौदुम्बरी^३ स्थूणा यजमानेन संमिता कार्या
भवत्यथायं यूपो यजमानस्यारत्निभिर्विमितो भवति ।
१० सहोपर^४ इत्येके^५ । ऽन्ते हैवैतानि^६ कुर्याद्यूपावटं तु^७ परि-
11 लिख्य पाणी संमृशति । परिसृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य
सःसादयेन्मोक्षणीः सःस्कृत्य पात्राणि प्रोक्षेदाज्यं निरुष्या-
धिभ्रित्य पर्यग्निं कृत्वा सुचः संमार्ष्टि^८ । ता उत्तरवेदिः
हरन्ति प्रोक्षणीश्चाथ प्रतिप्रस्थाता पत्नीमभिसंनह्येत्यौरोडा-

१ ऽढतरास्तृतीया H Ben U Be, ऽढतराढ G, ऽढतराढ D C

२ Thus G D Ben CU (pi m), ऽमयाङ्गुलि Be, ऽमयाङ्गुलीभिः U (sec m) H detective The Viv परिशृहीतसूत्र प्रस्तरमादाय ।

३ Between उपवपेदेवम् and उपयमनीषु H Ben ins इक्षम्, not G U B D C

४ Conjectural reading, सहोपर इत्येके G C Be U, सहोपरित्येके Ben, सहोपर इत्येके H, सहोमपर इत्येके D, सोपर इ० the Viv

५ हैवैतानि all the MSS, with तं the Viv (one copy) = वक्ष्यमाणानि ।

६ om H

शिकेनाथैनां गार्हपत्यमीचयेदथैनामाज्यमवेचयित्वाज्येनाद्र-
वेत्पत्न्या^१ तदवेचितमुपयच्छीत^२ तेजो ऽसीत्यथैनच्छकले-
नोपयत्य हरेत्तेजो ऽनु प्रेहीत्यथैनदाहवनीये ऽधिअयेदग्निस्ते
तेजो मा विनैदित्यथैनद्रुत्वोत्तरेण प्रोक्षणीः सादयित्वावेचे-
तोत्पुनुषादाज्यवतीभ्यां प्रोक्षणीः^३ प्रसिद्धमाहवनीयसकाशे ५

97 11 पृषदाज्यवन्थाज्यानि गृह्णीतेति सिद्धमत ऊर्ध्वं^४ यथो
एतच्छालीकेः कक्षं वेदयन्ते पत्नीशाल एवाग्नीषोमस्याज्यानि
गृह्णीथान्तानि खरे सादयेदिति^५ समन्वानीय वासमन्वा-
नीय^६ वा पुराणगार्हपत्यं पाणी संमृशती^७ परिसृणीयात्पा-
त्राणि निर्णिज्य सः सादयेत्प्रोक्षणीः सः स्त्रुत्य पात्राणि प्रोक्षे- १०
दाज्यं निरुषाधिश्रित्य पर्यग्निं कृत्वा सुचः संमार्ष्टि^८ ता
अत्रैव सह सः सादयन्ति प्रोक्षणीश्च^९ न^{१०} प्रतिप्रस्थाता
पत्नीमभिसंनह्येत्यौरोडाशिकेन^{११} नैनां^{१२} गार्हपत्यमीचयेदथै-
नामाज्यमवेचयित्वाज्येनाद्रवेत्पत्न्या तदवेचितमुपयच्छीत तेजो
ऽसीत्यथैनच्छकलेनोपयत्य हरेत्तेजो ऽनु प्रेहीत्यथैनद्गार्हपत्ये १५
ऽधिअयेदग्निस्ते तेजो मा विनैदित्यथैनद्रुत्वोत्तरेण प्रोक्षणीः

१ °नीद्रवे° instead of °नाद्रवे° G here and infra l 14 Is उद्देत्
the better reading P

२ Thus here and l 14 G Be D C Ben U (sec m), °यश्चेत् H U
(pr m)

३ Only given by G U (sec m)

४ Thus G U D Be, C H Ben om

५ Thus Be C only, the other MSS om न reading °डाशिकेनैनां

सादयित्वावेचेतोत्पुनुषादाज्यवतीभ्यां प्रोक्षणीः प्रसिद्धं गार्ह-
पत्यसकाशे पृषदाज्यवन्थाज्यानि गृहीत्वा ॥ ११ ॥

परिकर्मिभ्य उत्पदाय ब्रह्मणे राजानमुत्प्रथच्छेत्संप्रच्छन्नेषु
सुवाङ्गती^१ जुहुयात्संप्रच्छन्नाश्चैव गच्छेयुराहवनीयाद्राजा
५ दक्षिणार्धः स्यादथाग्निरथ गावोवायव्यान्युत्तरार्धान्याज्यान्यपि
वाग्निर्दक्षिणार्धः स्यादथ राजाय गावोवायव्यान्युत्तरार्धान्ये-
वाज्यानि^१ पूर्वथा द्वारोपनिष्कम्योत्तरेण सदः परीत्याग्नीध्रा-
गारे ऽग्निं निधायाभिहुत्य प्रोक्षणीहस्त उत्तरेणाग्नीध्रीय
धिष्णिण्यं प्रतिपद्यते^१ । ऽन्वञ्च आज्यैराहवनीये हुत्वेभ्य प्रोक्ष्य
१० वेदिं प्रोक्ष्य बर्हिः प्रोक्ष्य बर्हिरासनं प्रोक्ष्योपनिनीय
पुरस्तादाश्ववालं प्रस्तरं गृहीत्वा पञ्चविधं बर्हिं स्त्रीत्वा प्रस्तर-
पाणिः प्राडभिमृष्य कार्ययमयान्यरिधीन्यरिधायोर्ध्वं समिधा-
वभ्याधाय बर्हिर्मुष्टिं विधृती प्रस्तरमित्येतत्समादाय प्रदक्षि-
णमावृत्य पूर्वथा द्वारा हविर्धानं प्रपद्योत्तरार्धं खरस्य बर्हि-
१५ मुष्टिः स्तृणीयाद्बर्हिषि विधृती^१ विधृत्योराश्ववालं प्रस्तरं^१
प्रस्तरे जुह्वं^१ बर्हिषीतरा^१ एता असदन्निति समभिमृश्याप
उपस्पृश्य ब्रह्मणो राजानमादाय पूर्वथा द्वारा हविर्धानं

१ सुवाङ्गतीर्जुः MSS, but cp the Viv त्वं सोम जुषाण इति (TS I 3.

४ a and b)

२ प्रतिपद्यते Be G U D C, प्रतिपद्यते Ben, •यमतिपद्यते H

प्रपादयेदात्मानमभिपरिहरमाण^१ इव^२ सिद्धमत ऊर्ध्वम्^३
॥ १२ ॥ सप्तमः ॥

क उ खलु शिल्पवदिभावर्हिरेपवर्गं गच्छतीत्यग्नीषोमीय
इत्येव ब्रूयात्क^४ उ खल्वग्नीषोमीयः सुत्यमहरनुसमेतीति^५
सद्यस्त्रियामित्येव^६ ब्रूयात्क^७ उ खलु प्रवर्ग्यः सुत्यमहरनुसमे-
तीति^८ सद्यस्त्रियामित्येव^९ ब्रूयात्का उ खलु देवता
सुब्रह्मण्या प्रथमाह्वयत इति^{१०} वागेव वाचमाह्वयतीति^{११} क

I 197 २ उ खलु पितापुत्रीया^{१२} सुब्रह्मण्या प्रथमाह्वयत इत्यग्नीषोमी-
यस्य ऊतायां वपायां परिहृतासु वसतीवरीषु द्वितीया^{१३}
प्रातरनुवाके तृतीया^{१४} दक्षिणानासु ह काल एक आह्वयन्ती- १०

I 197 ४ त्यथ यो वीडितः कुम्भसं याचतीति दृढ इत्येवेदमुक्तं

I 198. 17 भवति^{१५} पयस्य सक्तू^{१६}स्य कुरुतेति अयणार्थे एवैते उक्ते

I 199 १ भवतश्चतस्रो रशनाश्चतस्रो वपाअपणीर्दयमिभावर्हिरिति
सवनीयस्य चानूबन्ध्यस्य चैतानि भवन्ति^{१७} काश्चतस्र स्थाली-
र्वाथव्याः सोमग्रहणीरित्यादित्यस्थाल्युन्ध्यस्थाल्याग्रयणस्थाली १५
ध्रुवस्थालीत्यथेमानि द्वादशोर्ध्वपात्राणि भवन्ति दधिग्रहपात्र-
मपाश्चन्तर्यामयोर्द्विदेवत्यानां^{१८} शुक्रामन्थिनोर्ध्वतुपात्रे आदि-

१ Thus Ben C Be G D U (sec m), •आत्मानमपरिहृ• H, •आत्मानमभि-
परिहृ• U (pr m)

२ Thus Ben C G (sec m) U (pr m.), •स्त्रियामित्येव H Be U
(sec m)

३ •पुत्रीया G U

त्यस्याख्या औपशयं पात्रमुक्त्यस्याख्या औपशयं पात्रमथेम
 एकादश चमसा भवन्ति यजमानस्य ब्रह्मणो होतुरुद्गातु-
 र्मैत्रावरुणस्य ब्राह्मणाच्छंसिनो ऽच्छावाकस्य सदस्यग्रीधः
 पोतुर्नष्टुरिति ^१ तेषां त्वरुणि सरूपाणि कारयेन्नैययोधानां ^१
 ५ विज्ञायत उत्तरस्यां^१ ततौ^१ यदत्सरुकैश्चमसैर्भक्षयन्ति न्यथो-
 धचमसैरित्येतस्मान्नैययोधा एव भवन्ति ^१ रश्मिश्च^२ म^३ इत्य-
 दाभ्य एवैष उक्तो भवत्यधिपतिश्च म इति प्राजापत्य एष
 दधिग्रहो भवति ^१ सारस्वतश्च मे पौष्णश्च^२ म^३ इति^३
 वसतीवरौरित्येक आऊरय हैक आह राजसूयिक एष
 १० महाग्रहो भवति ^१ पोषणादु^४ ह^५ पौष्णो भवति ग्रहणाद^५
 सारस्वत इति ^१ ॥ १३ ॥ अष्टमः ॥

5
3

अथेदं महारात्रिकं कर्म ^१ तस्य कः कर्मण उपक्रमो
 भवतीति ^१ हस्तपादाग्रचाख्यान्तरेण चालालोत्करौ देवय-
 जनमभि प्रपद्यन्ते ^१ तेषां यथासंग्रैषं विहितानि कर्माणि
 १५ भवन्त्यथाध्वर्युराग्नेय्यर्चाग्रीभ्रमभिष्टुप्त्रेद्वैष्णव्या हविर्धानमित्यथो-
 परमत्यथैष आग्रीधः पूर्वः पत्नीशालं द्रुत्वाग्रीनुपसमाधाय

१ The first citation from the *uttarātātāh* seems XVIII 21
 300 13, the second I have not been able to point out

१ °श्मस H, Ben om स ।

२ Thus G D U C, पोष्णश्च म H, पोष्णश्चेति Ben, पोष्ण इति Be

३ Thus G U, पोषणादु ह H D C, पोषणादहि Ben Be

५ Thus emended, ग्रहणात् G U Ben Be ग्रहणाद्गु C, ग्रहणानु D,

ग्रहणाल H

संपरिस्तीर्य पात्राणि निर्णिज्य स॥साद्याज्यं विलाप्योपास्ते ।
 ऽपरः^१ प्रतिप्रस्थाता प्रोक्षणीः स॥स्रुत्य पात्राणि प्रोक्षेदाज्यं
 निरुष्याधिश्रित्य पर्यग्निं कृत्वा स्रुचः संमार्ष्टि^२ । ता उत्तरवेदिः
 हरन्ति प्रोक्षणीश्चाथाध्वर्युराग्नेय्यर्चा स्रुचो ऽभिमृशति^३ ।
 संमृष्टानि द्विधा पात्राण्यभिस्रुत्यन्त^४ इति^५ वायव्यया ५
 वायव्यान्यैन्द्र्या^६ सदो^७ ऽथैष उन्नेता ग्रावोवायव्यः संप्रचास्य
 द्रोणकलशे दशापवित्रे समवधाय दक्षिणस्य हविर्धानस्य
 पुरोऽच^८ स॥सादयत्युपकल्पयते प्रतिप्रस्थाता पृषदाज्याय ।
 दध्याग्नीध्र इध्मावर्हिर्हपसादयत्यथ प्रतिप्रस्थाता पत्नीमभि-
 संनह्येत्पौरोडाशिकेनथैनां गार्हपत्यमीक्षयेदथैनामाज्यमवेक्ष- १०
 यित्वाज्येनाद्रवेत्पत्न्या^९ तदेवेक्षितमुपयच्छीत^{१०} तेजो ऽसीत्य-
 यैनच्छशलेनोपयत्य हरेत्तेजो ऽनु प्रेहीत्यथैनदाहवनीये
 ऽधिश्रयेदग्निस्ते तेजो मा विनैदित्यथैनद्रुत्वोत्तरेण प्रोक्षणीः
 सादयित्वावेक्षेतीत्यनुयादाज्यवतीभ्यां प्रोक्षणीः प्रसिद्धमाहव-

१ ऽपरः U (pr m), परः D C, अपरः Ben (pr m), अपरः the other MSS. H wholly corrupt.

२ Uncertain reading °स्रुत्यन्त Ben °स्रुत्यन्त G (sec m), °स्रुत्यन्त G (pr m), °स्रुत्यन्त Be C U, °स्रुत्यन्त D, °स्रुत्यन्त D The Viv (one copy) °स्रुत्य changed into °स्रुत्य, and thus also the other copy

३ °सैन्द्रिया G C

४ °नोद्रवे° again G

५ °यक्षीत G (sec m), U (pr m) D C Ben, °यक्षेत G (pr m) Be H U (sec m).

नीयसकाशे पृषदाज्यवन्थाज्यानि गृह्णीते^१ सिद्धमत ऊर्ध्वम्^१

॥ १४ ॥

- ७ अथ शालीकेरेवमेवैषां यथासंप्रैषं विहितानि कर्माणि
भवन्त्याध्वर्युराग्नेय्यर्चाग्नीध्रमभिमृशेद्वैष्णव्या हविर्धानमित्य-
४ धोपरमत्यथैष आग्नीध्रः पूर्वः पत्नीशाल द्रुत्वाग्निमुपसमाधाय
सपरिस्तीर्य पात्राणि निर्णिज्य सःसाद्याज्यं विलाप्योपास्ते^१
ऽपरः प्रतिप्रस्थाता प्रोक्षणीः सःस्रुत्य पात्राणि प्रोक्षेदाज्यं
निरूप्याधिश्रित्य पर्यग्निं कृत्वा सुचः समार्ष्टि^१ ता आग्नी-
ध्रः हरन्ति प्रोक्षणीश्चाध्वर्युराग्नेय्यर्चा सुचो ऽभिमृशति^१
१० संमृष्टानि द्विधा पात्राण्यभिमृच्छन्त^१ इति^१ वायव्यया वाय-
व्यान्वेन्द्रा^२ सदो^१ ऽयैष उन्नेता ग्रावोवायव्यः संप्रचान्त्य
द्रोणकलशे दशापवित्रे समवधाय दक्षिणस्य हविर्धानस्य
पुरोऽक्षः सःसादयत्युपकल्पयते प्रतिप्रस्थाता पृषदाज्याय
दध्याग्नीध्रं दध्नावर्हिरुपसादयति^१ न प्रतिप्रस्थाता पत्नीमभि-
१५ संनह्येत्यौरोडाग्निकेन^३ नैनां^३ गाहपत्यमीक्षयेदथैनामाज्यम-
वेक्ष्यत्वाज्येनाद्रवेत्पत्न्या^४ तदवेक्षितमुपयच्छीत^५ तेजो ऽधीत्य

१ °स्रुत्यत Be G, °स्रुत्यत U C, °स्रुत्यत D, H and Ben abbreviate this passage

२ °वेन्द्रिया G U C, °वेन्द्रिया Be

३ Thus G (p₁ m) D Be C Ben, °नैना G (sec m) H,

°नैनाथैनां U (sec m)

४ °नोद्रवे° again G

५ °यच्छीत all (H abbreviates)

येनच्छकलेनोपयत्य हरेत्तेजो ऽनु प्रेक्षीत्ययेनदाग्नीध्रीये
 ऽधिश्येदग्निस्ते तेजो मा विनैदित्ययेनद्वृत्तोत्तरेण प्रोक्षणीः
 सादयित्वावेक्षेतोत्पुनृथादाज्यवतीभ्यां प्रोक्षणीः ^१ प्रसिद्धमाग्नी-
 ध्रीयसकाशे पृषदाज्यवन्त्याज्यानि गृहीत्वा परिकर्मिभ्य
 उग्रदाय प्रोक्षणीहस्त उत्तरेणाग्नीध्रीय धिष्णिय प्रतिपद्यते ^४
 ऽन्वञ्च आज्यैरथेभ्य प्रोक्ष्य वेदि प्रोक्ष्य बर्हिः प्रोक्ष्य बर्हिरासन्न
 प्रोक्ष्योपनिनीय पुरस्तात्प्रस्तरं गृहीत्वैकविधं^१ बर्हिं^१ स्तीर्त्वा^१
 प्रस्तरपाणिः प्राङ्भिः सृष्यौदुम्बरान्परिधीन्परिधायोर्ध्वं समि-
 धावभ्याधाय बर्हिर्मुष्टि विधृती प्रस्तरमित्येतत्समादाय
 प्रदक्षिणमावृत्य पूर्वया द्वारा हविर्धानं प्रपद्योत्तरार्धं खरस्य १०
 बर्हिर्मुष्टिः सृषणीयाद्बर्हिषि विधृती^१ विधृत्योः प्रस्तरं^१ प्रस्तरे
 जुह्वं^१ बर्हिषौतरा^१ एता असदन्निति समभिमृश्य योगेन
 युनक्ति^१ सिद्धमत ऊर्ध्वम् ^१ ॥ १५ ॥ नवमः ॥

किमग्निहोत्रो दीक्षितः किमौपसदः किंप्रसुत इति ^१
 विज्ञायते व्रतमेव दीक्षितस्याग्निहोत्र ^१ घर्मोच्छिष्टमौपसदस्यो- १५
 पाञ्चन्तर्यामौ^१ प्रसुतस्य ^१ यो हानुदिते स सायमग्निहोत्र-
 भक्तिर्य^१ उदिते स प्रातरग्निहोत्रभक्तिः ^१ किंदर्शपूर्णमास^१

१ The three words एक °ब० ख ली effaced in G

२ Thus G U D C Be, °पसदमुपाञ्च० H, °पसदमस्यापाञ्च० Ben, the Vivaraṇa also has औपसदस्य ।

३ Thus Be G U (sec m), the Viv, °दर्शपूर्णमासस्य H दार्श (or दर्श) पौर्णमासस्य (or सस) H D C Ben (pr m), all without इति, °मास इति Ben (sec m) °दर्शपौर्णमास इति U (pr m)

इति ^१ विज्ञायते पौर्णमास यज्ञमग्नीषोमीयं पशुमकुर्वत
 दार्शं यज्ञमाग्नेयं पशुमकुर्वतेति ^१ यथो एतदौपमन्यवस्य कल्प
 वेदयन्ते प्रातःसवन एव सर्वभ्यः सवनेभ्यः सवनीयान्निर्वपेत्सक-
 दुपहितान्येव कपालानि स्युरा समभिवसनात्सृष्ट कर्म
 ५ तायते ^१ तेषामेकैकमुद्वासयेदनुसवनं येनयेन प्रचरिष्यन्स्या-
 दपि वा व्यभिमृष्टानां पिण्डानां परिश्राययीतेतरयोः ^२ सवनयो-
 र्यद्येककपालश्चिकीर्षितः ^३ स्यात्प्रातःसवनिकैरेव ^४ वर्तयेत्कृतान्ता-
 त्यौरोडागिक कर्म प्रत्याददीतेतरयोः ^५ सवनयोरनुसवनमङ्गा-
 राध्यूहनेनैव कपालेषु प्रतिपद्येत ^१ भिद्भूमत ऊर्ध्वम् ^१
 १० ॥ १६ ॥ दशमः ॥

यथो एतद्वौधायनस्य कल्प वेदयन्त उभयतःशुक्रा आदि-
 त्यवतीर्वसतीवरीर्गृहीयान्ताः शुक्रास्ताभिराप्याययेत्ताभिर-
 भिषुण्णयादित्युपर्यर्धं ^१ होतृचमसं कृतेत्येतेनैवापि तृतीयेन
 वर्तयेत्तथौरपः पूर्वथा द्वारा हविर्धानं प्रपादयेद्द्वोतृचमसीथा
 १५ वसतोवरीथा मैत्रावरुणचमसीथा इति दक्षिणेन होतार
 परिगृह्यापरथा ^२ दारैकधनानेतस्मिंश्च काले सर्वश एव मैत्रा-

^१ Thus Ben, ज्ञायते C D, तायत H (reading एषाम् instead of वेषाम्), वर्तयेत् G Be U (sec m) and the Viv

^२ इतरयोः Be G (pr m), उत्तरयोः Ben C U D G (sec m)

^३ यद्येक H and the Viv, यदेक G U Ben Be, C defective

^४ सवनिकै G U D, Viv, सवनीकै the other MSS

^५ उत्तरयोः MSS

^६ परिग्रह्या Be U

वरुणचमसौथाः पर्यस्येत्तृतीयं वसतीवरीणामवनयेत्तृतीयमेक-
 II 190 12 धनानामेवमस्य प्राक्केवलः शुक्रो भवति ^१ सोमग्रहं गृहीयाद्ग-
 ह्नावर्चसकामस्येत्यनिरुप्तस्यैवैष राज्ञो ग्रहीतव्यो भवति ^१ का
 उ खलु देवताः प्रथमं सोमं भक्षयन्तीत्याप इत्येव ब्रूया-
 दिज्ञायत उपुङ्गताः सोमस्य पिवतोपहृतो युष्माकं सोमः ५
 पिवत्विति ^१ क उ खलु सोमस्य सोमपौथो भवतीति ^१
 विज्ञायते यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवि तस्मै ते सोम
 सोमाय स्वाहेत्येष एवापि सोमस्य सोमपौथस्तेषां सनिपति-
 तानामानुपूर्वतेति ^१ निशाभ्यासु वाचयित्वादाभ्येन चरेदथो-
 पांशुसवनमाददीताथ राजान निर्वपेत्सिद्धमत्राग्निष्टोमिकं १०
 कर्म जानीयादा फलकथोरभिमर्शनात्फलके अभिमृश्य
 पृश्निभिश्चरेदथ प्राणग्रहैश्चरेदथांशुनुपसंगृहीयादथांशुना
 चरेदथोपांशुना ^१ काले ऽन्तर्यामेण ^१ सिद्धमत ऊर्ध्वम् ^१
 ॥ १७ ॥ एकादशः ॥

III 101 7 यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेदयन्त आग्रयणस्य ग्रहणे १५
 द्वयोर्धारयोः प्रातःसवने गृहीयात्तिसृणां माध्यदिने सवने
 चतसृणां तृतीयसवन इत्युपांश्वन्तर्यामयोश्च सस्त्रावः संततश्च
 शुक्र एते द्वे प्रातःसवने ^१ संततश्चैव शुक्र आग्रयणश्चोदचनेन

१ Thus G U D, °पातिताना° H Ben, °पतिताना° U, °पोभाना Be —
 °सानुपूर्ववेति G U (sec m), °सानुपूर्ववे H, °आनुपूर्ववेति Be, °सानुपूर्ववेति
 Ben U (pr m), °मनुपूर्ववेति C D

- च^१ तृतीया मास्यंदिने सवन^१ आदित्यस्थायामतिशिष्टो^२
 राजादित्यग्रहस्य च सःसाव आग्रयणस्यैवोदचनेन^३ च चतुर्थी
 तृतीयसवने^४ संपूतः राजानं चयेण श्रीणीयात्पयसा सक्तु-
 भिर्हिरण्येनेति^५ स य क चन ग्रहं गृह्णात्युभयतः^६ उदबुधः
 ५ हिरण्यश्रयणमेवैनं करोति^७ तिष्ठता ग्रहा होतव्या अन्यत्र
 ९ प्राजापत्याच्च मन्थिसःसावाचेति^८ यथो एतच्छालीकेः कल्प
 वेदयन्ते द्रष्टानुमन्तणीयास्त्विति सुवाङ्मतीरेवैता जुहुयात्क-
 स्मिन्नु खलेनाः काले जुहुयादिति^९ सतनीर्ज्वैतस्मिन्नेनाः^{१०}
 ६ काले जुहुयादित्यथोच्चेतरित्याह प्राञ्चः राजानं पूतभृतमभि
 १० संपवयताद्दशाभिराधवनीयं सृष्ट्वा न्युज्यतादित्युक्तसंग्रैष^{११} एष
 श्रेतः^{१२} आवकाशेभ्यो^{१३} ऽवकाशैरुपस्थाप्य दशाभिरेवैनं^{१४} सृष्ट्वा
 न्युज्यति^{१५} ॥ १८ ॥

समानं कर्माश्विनाद्गृह्णादित्या^{१६} धिष्णिथव्याघारणसंपा-

१ Given by G U D only

२ ०स्यास्या चति० Ben H

३ एव om Be G U D

४ गृह्णीयादिति instead of गृह्णाति Be G (sec m)

५ संतनी० Be, सतनीर्ज्वैत० H

६ Thus Ben H, ०त्युक्तः सं० the other MSS

७ श्रेते G U D C, एते Be, दाते Ben, H corrupt

८ Thus G (sec m) U D, दशभिरेनं C, दशाभिरेवैना the other MSS

९ V1v समानं कर्माश्विनाद्गृह्णादिति यत्रोच्यते (eg XI ३ 67 17) तत्रा-
 यमेव विधिः ।

- I 213 20 तादित्येष समुद्देशो^१ भवति^१ कथमु खलु धिष्णिथानां
यथान्युप्तं व्याघारण भवतीति^१ विभुवे प्रवाहणाय स्वाहेति
व्याघार्य रौद्रेणानीकेन पाहि माग्ने पिष्टहि मा मा मा
I 214 8 हिष्णीरिति^१ सप्त वृणीत इति^१ होतैर्वैषाः सप्तमो भवत्य-
हर्गण उत्तरेष्वहःसु प्रातःसवनिकं प्रसर्पणं कथं^१ स्यादित्या-
हवनीयोपस्थानप्रभृतीत्येव ब्रूयात्सकृत् स्फ्यविघनानामुपस्थानं^१
I 217 6 कथमु खल्वेषां विसंस्थितसंचरः स्यादित्यन्तरेण होतुश्च
धिष्णियं ब्राह्मणाच्छंसिनश्च ये ऽधिष्णिया^१ अथ धिष्णिय-
वन्तः स्वस्वमेव धिष्णियमुत्तरेण परिक्रामेयुर्येमावध्वर्यु
अचमसौ^१ भवतः^१ क उ खल्वेतयोर्भक्षो भवतीति^१ होतृच- १०
मस इत्येव ब्रूयात्क उ खल्वृत्तिजामेकाहे सोम न भक्षयन्ती-
त्युक्तेता यावत्सुत्सुब्रह्मण्य इत्येव ब्रूयात्क उ खलु सत्ते
दौक्षिता भक्षयेयुरिति^१ नेष्टुश्चमस उक्तेता भक्षयेदच्छावाक-
चमसे यावत्सुदुग्गादचमसे^१ सुब्रह्मण्यो^१ ऽपि वा सर्व एवाग्नी-
भ्रचमसे भक्षयेयुर्विज्ञायत उत्तरस्यां ततौ^१ तेषां य एवाग्नीध्रः १५
स यावत्सुत्सु ब्रह्मण्यः स उक्तेतेति^१ ॥ १६ ॥ द्वादशः ॥

I 217 11
III 104 7

यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेदयन्ते समानपात्र्यामेव

१ °देशो G (sec m)

२ Thus H Ben (pr m) U D U (pr m), °नसिनो Ben (sec m)
Be G U (sec m)

३ °द्वातुचमसे H only

४ See XVII 21 301 2

सवनीयानुदासयेत्पुरोडाशस्यैवैषो ऽलङ्कारो दृष्टो भवति^१ ।
 मध्यतः पुरोडाशमुपस्तीर्णाभिघारितमुदासयेत्पुरस्ताद्धाना
 दक्षिणतः करम्भं पश्चात्परिवापमामिच्छासुत्तरतः^२ । कथमु
 ३ खल्वेषाऽ संचरौ^३ स्यादिति^४ प्रज्ञातो हविष्यथो^५ ऽथापरं^६ ।
 ५ पूर्वथा द्वारोपनिर्हृत्यापरथा द्वारा सदः प्रपाद्याग्रेण कर्तृन्
 जघनेन धिष्णियानुत्तरेणाच्छावाकस्य धिष्णियं पर्याहृत्या-
 न्यस्मै प्रदायेतेनैव यथेतमेत्योत्तरेण सदः परीत्य पूर्वथा
 द्वारोपनिर्हृत्योत्तरेणाग्नीध्रीयं पर्याहृत्यान्तर्वद्यासादयेद्^७ ध्वर्यु-
 स्वेद्विविधानं^८ प्रपन्नः स्यदुपनिष्क्राम मा त्वाभिपरिहारिष-
 १० मित्येव ब्रूयाद्यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेदयन्ते द्विदेवत्ये-
 षूत्तरतस्तिष्ठते प्रतिप्रस्थात्रे प्रतिनिर्गच्छ^९ प्रयच्छतीति यदा-
 ध्वर्युः पुरोडाशान्प्रत्यङ् हरेत्तद्विविधानं प्रपद्यमान प्रतिप्रस्था-
 तारं परिगृह्णीयाद्ब्रह्मावादायोपनिष्क्रामत्युपनिष्क्रान्तस्यैवाध्व-
 र्युर्गृह्णावादत्ते^{१०} ऽपरेण परिक्रान्तायोत्तरतस्तिष्ठते प्रतिप्रस्थात्रे

१ °तीति Ben

२ Thus Ben C U and G (pr m) the Viv (one copy), संचरि
 D H the Viv (another copy), संचारौ Be G (sec m), संचरः U (sec
 m) The Viv. सचरण सचरो गमन तस्यास्ति संचरौ (°रि) मार्गः । (p
 XXVI 24

३ Thus H G (pr m) Kes', the other MSS ins अथ before
 अध्वर्युं^०

४ प्रतिनिष्ठा? Ben Be and one copy of the Viv

प्रतिनिर्ग्राह्यं^१ प्रयच्छतीति^१ ऊत्वा व्यवनीयं^२ प्रदक्षिणमावृत्य^३
 प्रतिप्रस्थाताध्वर्युं परिगृह्णीयाद^४याध्वर्युः प्रतिप्रस्थातारं प्रत्यङ्
 द्रवन्पात्रेण^५ सिद्धमत ऊर्ध्वमथेमे द्विदेवत्या अननुवषट्कारा
 भवन्ति^६ क^७ उ खल्वेषामनुवषट्कारो भवतीति^८ विज्ञायते
 द्विदेवत्यानृतुयाजान्यश्च पात्नीवतो ग्रहः । आदित्यग्रह-
 III 106 2 सावित्री^९ तान्स्म^{१०} मानुवषट्कृथा^{११} इति^{१२} यथो एतदौपम-
 न्यवस्य कस्य वेदयन्ते द्विदेवत्येषु दीर्घभक्षेणैवैना^{१३}भक्षयेद्भक्षेहि^{१४}
 माविशेति प्रतिपद्य क्रत्वे दक्षाय रायस्योषाय सुवीरताया
 इत्यातः^{१५} प्रत्यभिमृशते मा मा राजन्विबीभिषो मा मे
 हार्दिं लिषा वधीः । वृषणे शुभ्रायायुषे वर्चस इत्यथानु-^{१६}
 सवनभक्षेणैव^{१७} सवनमुखीयान्भक्षयेदिति^{१८} ॥ २० ॥ चयोद्दशः ॥
 क उ खलु वसतीवरस्य स्तोत्रभक्तिर्भवति शस्त्रभक्तियेति^{१९}
 विश्वरूपासु हास्य स्तोत्रभक्तिर्भवति प्रातरनुवाके^{२०} ह शस्त्र-
 भक्तिः^{२१} क उ खलुपांश्चन्तर्धामयोद्विदेवत्यानां^{२२} स्तोत्रशस्त्र-

१ प्रतिनिर्ग्राह्यं Ben Be and one copy of the V1v

२ नौयाप्रदक्षिणं G U D C

३ क उ U Be Ben C, V1v, क G H

४ सावित्रि Be Ben (sec m), सावित्रान् Ben (pr m)

५ Thus G (pr m) U D C and cp Āśv śis v 5 21 (Vait sū 20 4), सास्त्रानुवषट् Ben (pr m), सास्त्रानुवषट् G (sec m), तास्त्रासानुवषट् H, ससास्त्रानुवषट् Be

६ भक्षणेनैव Be G

७ भक्षणेनैव Be G U (sec. m)

८ वाको Be G C U (sec m)

- भक्तिर्भवतीति^१ यदुपाङ्गं श्रुतिरिति तदुपाङ्गं श्रुत्यन्तर्यामयोः^१
^१ प्रउग उक्थे^१ द्विदेवत्यानामथायं प्रतिप्रस्थातर्तुयद्देवध्वर्योरुत्त-
 रतःसेवौ भवतीत्यस्मात्तस्य यन्तं प्रतिप्रस्थाताध्वर्यु परिगृह्णी-
 यादथाध्वर्युः प्रतिप्रस्थातारं प्रत्यङ् द्रवन्पात्रेण^१ सिद्धमत
^५ ऊर्ध्वं^१ किं देवत्या उ खल्वृतुयाजा भवन्तीत्यृतुदेवता
 इत्येतदेकमथापरमिन्द्रः होता यजति^१ मरुतः पोता यजति^१
 ग्रावो नेष्टा यजत्यग्निमाग्नीध्रो यजतीन्द्रं ब्राह्मणाच्छ्रुसी
 यजति^१ मिचावरुणौ मैत्रावरुणो देवं द्रविणोदां चत्वारो^१
 ऽश्विनाध्वर्यू अश्वर्यू^१ अग्निं गृहपतिं गृहपतिः^१ क उ
^{१०} खल्वेन्द्राग्नस्य स्तोत्रभक्तिर्भवतीति^१ वहिष्पवमान इत्येव ब्रूयाद्ये
 के चन ग्रहा अस्तोत्राः पवमान एव^१ तेषां^५ स्तोत्राणि
 भवन्ति^५ क उ खलु माध्वादिनीयाः सवननीया निरूप्यन्त इति^१
 चुल्लकवैश्वदेवस्य स्तोत्र इत्येव ब्रूयात्क^५ तृतीयसवननीया^१
 माहेन्द्रस्य स्तोत्र इत्येव ब्रूयात्^१ ॥ २१ ॥

^{१५} नारागं समुपदस्तं ऊतादेवेन^१ होतृचमसाङ्गह्वीया-

^१ Thus U (sec m), Viv., उक्थो G U (pr m), उक्थे Be Ben H
 C Acc to the Viv it is synonymous to श्रुते ।

^२ Thus G U D C, अश्वर्यवोग्नि Ben H Be

^३ Thus G Be, एवैतेषां Ben D H U C

^४ भवतीति Ben H

^५ उक्थु ins G U D C

^६ Thus G U (sec m), ऊतादेनं H D C U (pr m) ऊतादेवेन
 Ben (sec m) Be, ऊतादेन Ben (pr m)

द्विनाराशः^१ प्रातःसवनं च माध्यंदिनसवनं चैकनाराशः^२
 द्वतीयसवनं^३ चत्वार्युन्नीयमानसूक्तानि^४ भवन्तीति^५ सवन-
 मुखेषु^६ चाच्छावाकचमसे^७ च^८ त्रयो दीर्घभक्षाः^९ क उ
 खलु प्रवर्ग्यः सुत्यमहरनुसमेतीति^{१०} दधिघर्म इत्येव ब्रूया-
 I 234 1. किमुपसदा^{११} सौम्यस्य परीज्येति^{१२} तिरश्चर्मन्फलके ग्राव्णो- ५
 द्वादयतीति^{१३} शुष्काभिषव इत्येतदाचक्षते^{१४} कथमु खलु
 रथंतरपृष्ठे माहेन्द्रं ग्रहं गृह्णीयान्महा^{१५} इन्द्रो य ओजसेत्येतया
 गायत्र्या माहेन्द्रं गृह्णीयादथ बृहस्पृष्ठे मह्यं इन्द्रो नृवदा
 चर्षणिप्रा इत्येतया त्रिषुभा माहेन्द्रमथोभयपृष्ठे^{१६} यया पृष्ठं तथा
 गृह्णीयात्परोरुचमितरां कुर्यादिति^{१७} ॥ २२ ॥ चतुर्दशः ॥ १०

कथमु खलु सवनीयस्य पशोश्चर्याया उपक्रमो भवती-
 तौडसूतः^{१८} सः^{१९} स्तीर्थं पृषदाज्यं विहृत्य^{२०} जुह्वा^{२१} समानीया-
 न्तरेण चालालोत्कराबुदङ्गुपनिष्क्रम्य संवेदाभिधारयेदासा-
 दयेत्यग्नें पञ्चहोत्रा चतसृषूपस्तृणीते^{२२} मनोताप्रमृतिनेडान्तेन
 चरेत्सिद्धमत ऊर्ध्वमथोक्त्यविग्रहेषु य एव प्रातःसवनिको^{२३} १५

१ ०युन्नीयमानानिह्र० Ben H, ०युन्नीयमानिह्र० Be, ०युन्नीयह्र० C

२ इति om G

३ 1. Thus, hesitatingly, emended सवनमुखेष्वच्छावाकच (०कच०) मसेष
 सवनेच C U D, सवनमुखेष्वच्छावाकचमसे च सवनमुखेषु G (sec m), सवन-
 मुखेष्वच्छावाकचमसे च सवने च Be Ben, सवनमुखेष्वच्छावाकचमसेवसवने च H

४ After माहेन्द्रम् G U D ins. ग्रहम् 1

५ Thus H, विहृत्य the other MSS (G is indistinct)

६ ०सावनीको or ०सवनीको some of the MSS

- ग्रहणमन्त्रः स एव माध्यन्दिनोद्यः स तृतीयसवनिको^१ ।
 १. देवतामेव व्यञ्जयेच्च^२ मसायचमसायैव त्रींस्त्रीन्युरोडाग्रशक-
 लानुपास्तेन^३ होतृचमस इति । चयाणामेवैष उक्तो भवत्य-
 यायमायणस्त्रयस्त्रिंशतो देवतानां गृह्यते । क उ खल्वेताः
 ५ प्रदाने विज्ञायन्त इति । पान्नीवते । विज्ञायते पान्नीवत-
 १० स्त्रिंशतं त्रींश्च देवानिति । कथमु खलु पान्नीवतं भक्षये-
 दादित्यवद्गणस्य सोम देव ते मतिविदस्तृतीयस्य सवनस्य
 जगतीच्छन्दसो ऽग्निना वैश्वानरेण पान्नीवता त्वद्वा पीतस्य
 मधुमत उपहृतस्योपहृतो भक्षयामीति । ॥ २३ ॥
 १० कथमु खल्वन्तरुक्यो भवतीति । प्रसिद्धं तृतीयसवन
 आग्रयणं गृहीत्वोक्त्यं गृहीत्यादथैनं ध्रुवमुपस्थाप्य त्रिषूर्ध्वं
 पात्रेषु विगृहीत्यादुपयामगृहीतो ऽसि देवेभ्यस्त्वा देवायुव-
 मुक्त्येभ्य उक्थायुवं यज्ञस्यायुष इन्द्रावरुणाभ्यां^४ जुष्टं गृह्णा-
 मीति । पुनर्हविरसीत्युक्त्यस्यालीं प्रत्यभिमृशति । परिमृज्य
 १५ सादयत्येष ते योनिरिन्द्रावरुणाभ्यां लेति । तदानीमेवापरं^५
 गृह्णात्युपयामगृहीतो ऽसि देवेभ्यस्त्वा देवायुवमुक्त्येभ्य उक्था-

१ •सावनीको or •सवनको some of the MSS

२ Thus D G U (pr m) C Ben (pr m.), •पास्तेन H, •पास्यैरन्नव Ben (sec m), •पास्यैरन्नव Be

३ Nearly all the MSS insert here and infra त्वा before जुष्टं ।

४ MSS, exc Be once and Ben once (sec. m), read •परैण instead of •परं ।

युवं यज्ञस्यायुष इन्द्रावृहस्यतिभ्यां^१ जुष्टं गृह्णामीति^१ पुनर्हं-
 विरसीत्युक्थस्याली प्रत्यभिमृशति^१ परिमृज्य सादयत्येष
 ते योनिरिन्द्रावृहस्यतिभ्यां लेति^१ तदानीमेवापरं गृह्णात्यु-
 पयामगृहीतो ऽसि देवेभ्यस्त्वा देवायुवमुक्थ्येभ्य उक्थ्यायुव
 यज्ञस्यायुष इन्द्राविष्णुभ्यां जुष्टं गृह्णामीति^१ नात्र पुनर्हंविर- ५
 सीत्युक्थ्यस्यालीं प्रत्यभिमृशति^१ दग्नाभिरेवैनां मृद्धा न्युजति^१
 परिमृज्य सादयत्येष ते योनिरिन्द्राविष्णुभ्यां लेत्येनान्ध्रुवे
 ऽवनौय होतृचमसे ऽवनयेत्स्तोत्रे स्तोत्राण्यवपेच्छस्ते शस्त्राणि^१
 तस्य प्रत्तस्य^१ भक्ष इन्द्रावरुणाभ्यामिन्द्रावृहस्यतिभ्यामिन्द्रा-
 विष्णुभ्यामग्निना वैश्वानरेण मरुद्भिः पीतस्य मधुमत उपहृ- १०
 तस्योपहृतो भक्षयामीत्येतेनैव वा भक्षयेदपि वा नित्यपूर्व-
 णादित्यवद्गणस्य सोम देव ते मतिविदस्तृतीयस्य सवनस्य
 जगतीच्छन्दस इन्द्रावरुणाभ्यामिन्द्रावृहस्यतिभ्यामिन्द्राविष्णुभ्या-
 मग्निना वैश्वानरेण मरुद्भिः पीतस्य मधुमत उपहृतस्योपहृतो
 III. 113. 2. भक्षयामीति^१ यथो एतदौपमन्यवस्य कल्पं वेदयन्ते पुरस्ता- १५
 म्निन्दाङ्गती जुहुयान्निन्दाङ्गती ऊत्वा हारियोजनं ग्रहं
 II. 326 12 गृह्णीयादित्य^१ हैके चालालदेशे ऽवमृथं निधाय दध्ना
 पयसा मधुमिश्रेण नैश्चयनैर्हज्जीषमभिजुहति यत्ते ग्रावणा

१ Here begins M (see Introd to Vol II, p. IV)

२ Thus U M, प्रत्तस्य D, प्रत्तस्य Be, thus or प्रत्तस्य Ben, प्रतिर H G
 om. the word altogether, प्रत्त C

चिच्छिदुः सोम राजन्नित्यवमृथयजूषि जुहोतीति^१ । कत-
मानि खल्वित्यवमृथयजूषि भवन्तीति^१ । यदेवैनदाहव-
नीये प्राकलैश्चरन्ति देवकृतस्यैनसो ऽवयजनमसि मनुष्यकृत-
स्यैनसो ऽवयजनमसि पितृकृतस्यैनसो ऽवयजनमसीत्यवमृथा-

5. ५ ऊताविति^१ कतमा उ खल्वित्यवमृथाऊतिर्भवतीत्यप उदृच्छा^२
जुहोति यज्ञस्य वा यज्ञपते हविर्भिः । सूक्तवाके नमो-
वाके विधेम स्वाहेति^१ तिष्ठन्त एवावमृथेन प्रचरेयुः^१
7. पराङ्गवृत्तः प्रपदेनोदकान्तं प्रत्यस्येत्सिद्धमत ऊर्ध्वम्^१
॥ २४ ॥ पञ्चदशः ॥

6. १० अथायमुदयनीयस्तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^१
बर्हिर्यजुषा कुर्यात्पाणी संमृश्रीत^१ । परिसृणीयात्पात्राणि
निर्णिज्य सःसादयेद्ब्रह्माणं दक्षिणत उपवेश्यात्रैवोत्तरत उद-
पात्रं निधाय जघनेन गार्हपत्यं स्थाप्य निदर्श्यात्स्फोपरि
पात्रे^१ पात्र्यां ब्रीहौनावपेच्छूर्पादानप्रभृति^१ कर्मान्तस्तायत
१५. आ प्रस्कन्दनाप्रस्कन्दनान्तं कर्म कृत्वा तिरः पवित्रमप
आनीयाधिश्रित्य तिरः पवित्रं तण्डुलानावपेदे^१थाज्यं^२ निर्व-
पेदे^१थाज्यमधिश्रयेदुभयं पर्थग्निं कृत्वा जघनेन गार्हपत्यमौप-
सदायां वेद्यां स्तम्बयजुर्हरेत्सिद्धमत ऊर्ध्वं^१ तस्य शृतस्था-
सादनं^१ दक्षिणं परिधिसन्धिमपरं विमुच्य दक्षिणं वा परि-

१ See TS VI 6 3 1

२ Thus G U M D C, उदत्य Ben कृत्य H

३ From आवपेच्छूर्पा^० unto तण्डुलान् om G Be and Ben (sec. m)

धिमग्नेण प्राञ्चं प्रायणीयमासादयेत्प्रत्यञ्चमुदयनीयमग्निमुखा
अत्र देवता इज्यन्ते^१ शंखन्त^१ उदयनीयः संतिष्ठत^१ ॥ २५ ॥

I. 263. 2 अथ यदि पशुरूपकृत्तः स्यात्पाणी संमृशीत^१ परि-

स्तृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य स॒सादयेत्प्रोक्षणीः स॒स्त्रत्य
पात्राणि प्रोक्षेदाज्यं निरुप्याधिश्रित्य पर्यग्निं कृत्वा स्फ्यमाद- ५
दीत^१ संप्रैषप्रभृति पाशुबन्धिकं कर्म ताचते^१ सिद्धमत ऊर्ध्व^१

III. 114. 17 यथो एतच्छालीकेः कल्पं वेदयन्ते मैत्रावरुणामिच्छया यजेतेति
तस्यै सह सवनीयैर्वत्सापाकरणं^१ सह सायंदोहमुदयनीयेन
चरित्वा पाणी संमृशीत^१ परिस्तृणीयात्पात्राणि निर्णिज्य
स॒सादयेत्प्रोक्षणीः स॒स्त्रत्य पात्राणि प्रोक्षेदथ प्रातर्दोहं^{१०}
धेनूर्दोहयेदथैनां^१ गार्हपत्ये अपचितानभिघारितामुद्वासयेद-
थाज्यं^१ निर्वपेदथाज्यमधिश्रयेदुभयं पर्यग्निं कृत्वाहवनीये
वैदक्षकान्परिधौग्परिधायाथैनां^{१५} पुनरधिश्रित्याभिघारिता-
मुद्वास्थान्तर्वेद्यासादयेदथाग्नये सोमायेत्याज्यभागाभ्यां चरेदाज्य-
भागान्तं कर्म कृत्वा दक्षिणे वेद्यन्ते केशश्मश्रु वपते नखानि^{१५}

१ Thus write G M U (sec m), शंखन्तः Be U (pr. m) C, शंखन्तं
H, शंखन्तं D

२ Thus M Be Ben, वत्सानामपाकः G U D C, वत्सापाकः H

३ ०र्ध्व Ben (pr m) Be.

४ Thus H U D C G (pr m) Ben (pr m), ०त्सानभिघारितसु० M,
०त्साभिघारितसु० G (sec m) Be Ben (sec m)

५ वैदक्ष० M only

१ निहन्तते^१ ऽथाज्यभागप्रतिपत्केजान्ता^१ संतिष्ठते^१ ऽथेयमुद्व-
 १ सानीयोपांशु भवति पुनराधेयधर्म^१ हि^१ सन्नन्नाहावेद्यै
 स्तन्वयजुषो हरणमसंनद्धा पत्नी यज्ञपुच्छमन्वास्ते^१ ॥ २६ ॥
 घोडशः ॥

५ अथेममग्निचयं त्रुपसत्कं षडुपसत्कं द्वादशोपसत्कमिति^१
 चिन्तते^१ स यदि साहस्रं त्रुपसत्कं चेष्यमाणो भवति पूर्वाह्णे
 प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य प्रथमां चितिं सपुरीषासुपधाय संचि-
 ताङ्गती^१ जुहोति^१ द्वितीयां चितिं सपुरीषासुपधाय
 संचिताङ्गती जुहोति^१ श्वो भूते प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य तृतीयां
 १० चितिं चतुर्थी^१ चितिं पञ्चमीं चितिं षष्ठीं चितिं सपुरीषा-
 सुपधाय संचिताङ्गती जुहोत्यौपवसथिकैव तृतीयां यदि
 साहस्रं षडुपसत्कं चेष्यमाणो भवति पूर्वाह्णे प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य
 प्रथमां चितिं सपुरीषासुपधाय संचिताङ्गती जुहोति^१ श्वो^१
 भूते प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य द्वितीयां चितिं सपुरीषासुपधाय
 १५ संचिताङ्गती जुहोति^१ स एवमेव पञ्चाहमौपवसथिकैव षष्ठ्यां
 यदि साहस्रं द्वादशोपसत्कं चेष्यमाणो भवति यथासूत्रं तथाथ

१ ० न आज्य० Ben H

१ Thus G Ben C D , ० धर्म्याहि U, ० धर्म्याहि M, ० धर्माहिण H, ० यन्मासाह
 Be

१ ० कं वेति Ben H

१ Here and infra some of the MSS read ०ङ्गतीर्जुहो० ।

१ The passage from श्वो unto जुहोति om M Be, in G it is effaced

१ यथासूत्रमथ H G (sec. m).

यदि द्विषाहस्रं^१ अुपसत्क चेय्यमाणो भवति पूर्वाह्णे प्रवर्ग्यो-
 पसङ्गां प्रचर्य प्रथमां चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती
 हुत्वाहार्याः सपुरीषामुपदधाति^२ द्वितीयां चितिः सपुरी-
 षामुपधाय संचिताहुती हुत्वाहार्याः सपुरीषामुपदधाति^३
 श्वो भूते प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य तृतीयां चितिं चतुर्थीं चितिं^४
 पञ्चमीं चितिः षष्ठीं चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती
 हुत्वाहार्याः^५ सपुरीषामुपदधात्यौपवसथिकैव तृतीयां यदि
 द्विषाहस्रः षडुपसत्क चेय्यमाणो भवति पूर्वाह्णे प्रवर्ग्योपसङ्गां
 प्रचर्य प्रथमां चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती हुत्वा-
 हार्याः सपुरीषामुपदधाति^६ श्वो^७ भूते प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य^८
 द्वितीयां चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताहुती हुत्वाहार्याः
 सपुरीषामुपदधाति^९ स एवमेव पञ्चाहमौपवसथिकैव षष्ठ्यं
 यदि द्विषाहस्रं द्वादशोपसत्कं चेय्यमाणो भवति पूर्वाह्णे
 प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य प्रथमां चितिमुपधायाध्यस्तपुरीषं^{१०}
 एताः रात्रिं वसति^{११} श्वो भूते प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य^{१२}
 पुरीषमुपधाय संचिताहुती हुत्वाहार्याः^{१३} सपुरीषामुपदधाति^{१४}

१ द्विषा० and द्विषा० the MSS promiscue, thus also त्रिषा०, त्रिषा० ।

२ Thus Be G M, -सुपधाय the other MSS

३ हार्याः M here and infra each time

४ From श्वो unto उपदधाति effaced in G

५ Most of the MSS ins सपुरीषाम् after चितिम्, but cp the fol-
 lowing chapter

६ हुत्वा द्वेहे आहार्ये सपुरीषे उप० M

स एवमेव यथासूत्रं तथा वर्तमानः पुरीषंपुरीषमुपधास्य
संचिताज्जती ज्जलाह्वार्याः सपुरीषामुपदधात्यौपवसधिकैव'
द्वादशौ' ॥ २७ ॥

अथ यदि त्रिषाहस्रं श्रुपसत्कं चेद्यमाणो भवति पूर्वाह्ने
५ प्रवर्ग्यापसङ्गां प्रचर्य प्रथमां चितिः सपुरीषामुपधाय संचिता-
ज्जती ज्जला द्वे आहार्ये सपुरीषे उपदधाति' द्वितीयां
चितिः सपुरीषामुपधाय संचिताज्जती ज्जला द्वे आहार्ये
सपुरीषे उपदधाति' श्वो भूते प्रवर्ग्यापसङ्गां प्रचर्य तृतीयां
चितिं चतुर्थीं चितिं पञ्चमीं चितिः षष्ठीं चितिः सपुरीषा-
१० मुपधाय संचिताज्जती ज्जला द्वे द्वे आहार्ये सपुरीषे उपदधात्यौ-
पवसधिकैव तृतीयां यदि त्रिषाहस्रः षडुपसत्कं चेद्यमाणो
भवति पूर्वाह्ने प्रवर्ग्यापसङ्गां प्रचर्य प्रथमां चितिः सपुरीषा-
मुपधाय संचिताज्जती ज्जला द्वे आहार्ये सपुरीषे उपदधाति'
श्वो^२ भूते प्रवर्ग्यापसङ्गां प्रचर्य द्वितीयां चितिः सपुरीषा-
१५ मुपधाय संचिताज्जती ज्जला द्वे आहार्ये सपुरीषे उपदधाति'^३
स एवमेव पञ्चाहमौपवसधिकैव षष्ठ्यथ यदि त्रिषाहस्रं
द्वादशोपसत्कं चेद्यमाणो भवति पूर्वाह्ने प्रवर्ग्यापसङ्गां प्रचर्य
प्रथमां चितिमुपधायाध्यस्तपुरीष एताः रात्रिं वसति' श्वो
भूते प्रवर्ग्यापसङ्गां प्रचर्य पुरीषमुपधाय संचिताज्जती ज्जला
२० द्वे आहार्ये सपुरीषे उपदधाति' स एवमेव यथासूत्रं तथा

१ ज्जला द्वे द्वे आहार्ये सपुरीषे उप० M

२...२ Effaced in G

वर्तमानः पुरीषं पुरीषमुपधाय संचिताहुती हुत्वा द्वे आहार्ये
 सपुरीषे उपधात्वीपवसथिकैव द्वादशी^१ कथमु^२ खल्वन्त-
 रूपसत्कं बहिरूपसत्कमन्तर्बहिरूपसत्कमिति विजानीयाद्द्वैक्ष्य
 संवत्सरस्य द्वादशावशिष्य राजानं क्रीणीयात्सोऽन्तरूपसत्कः^३
 संवत्सरे पर्ववेते राजानं क्रीणीयात्स बहिरूपसत्को^४ द्वैक्ष्य ५
 संवत्सरस्य षडवशिष्य राजानं क्रीणीयात्ताश्चोपसदः स्युस्तत्तश्च
 षड्राचः सोऽन्तर्बहिरूपसत्कः^५ ॥ २८ ॥ सप्तदशः ॥

- II 1 8 मृदमेताः समां बिलेन करोतीति^१ समां^२ भूम्यां
 II 1 16 निदधातीत्येवेदमुक्तं भवत्यथैतावश्चगर्दभावुत्तरत उपस्थापयति^३
 पुरस्ताद्वा प्रत्यञ्चौ^४ स यदि पुरस्तात्प्रत्यञ्चौ दक्षिणे^५ स्य १०
 उत्तरो गर्दभो^६ स्य यद्युत्तरतः पूर्वं^७ ऽश्वो^८ ऽपरो^९ गर्दभो^{१०}
 ऽग्निभ्यः पशूनालभत इति^{११} पञ्चानां पशूनां ब्राह्मणं भवति^{१२}
 स यद्यु^{१३} हैतान्यशूलुपाकरोत्या बर्हिष उपसनात्याशूबन्धिकं
 कमं वर्तयित्वा शिराःसि प्रच्छिद्यापो देहानभ्यवहरेयुरपो

१ Thus U G (pr m) C Ben (pr. m) H M D, कड G (sec m) Ben (sec m)

२ इति given by G U and a citation in the Mahāgnisarvasva

३ समां D H U (pr m.) C, समं M U (sec m.) Ben (sec m) Be

४ Thus (singul) U (sec. m) the V1v and the Mahagnis, plural the other MSS

५ Thus (अपरो) M D C U (pr. m) the V1v and M8, अउत्तरतो Be Ben G U (sec m), H corrupt

६ यद्य M (ie yady aha).

देहानभ्यवहरन्तीति विज्ञायते^१ मासमेतं^२ ब्रह्मचर्यं चरति^३
 सो ऽधःसंवेष्ट्यमाहसाश्वस्त्युपायो भवति पूर्वदीक्षेत्येतामाचक्षते^४
 ७ चयोदशमेवैतं मासमभि दीक्षमाणो मन्यते^५ ऽत्र कृष्णाजिने
 यजमानं वाचयति मुष्टौ चैव न करोति वाचं च न यच्छ-
 ५ तीति^६ कृष्णाजिनप्रभृति कर्मान्त एष भवत्यावेदनात्प्रथमाया-
 सुपसदि वेदिं विमिसीते^७ स्तम्बयजुर्हरतीति^८ कर्मवश-
 ३ कारितमेवैतद्भवत्यथ^९ संभारेषूषान्निवपन्यददश्चन्द्रमसि कृष्णं
 तन्मनसा ध्यायेत्तदपीहेति^{१०} ॥ २६ ॥

१ उत्तरमुत्तरं प्रति बलीवर्दमुत्तरामुत्तराः सीतां कृषन्स-
 १० र्वेषधं वपस्त्रयमाहणावकाशं नावक्रामेदित्यथ^{११} हैके^{१२} पुरुषे
 ३ च स्त्रयमाहणायां च साम गायन्ति^{१३} किमु खलु स्त्रयमाह-
 णानिकोतं भवतीति^{१४} हिरण्येष्टका मण्डलेष्टका रेतःसिगित्वेव
 ब्रूयाद्यथमिष्टकागणमुपदध्यान्तं न व्यवधादक्षिणेन दक्षिण-
 मुत्तरेणोत्तरा^{१५} स यदि दक्षिणतः पुरस्तादेष्टका उपदध्या-
 १५ दपसलैरचावर्तेताथ यद्युत्तरतः पश्चाद्वा प्रदक्षिणमावृत्य
 • स्त्रयमाहणामेवाभिमुख इष्टका उपदध्यात्कृत्तिका उपदधा-

१ Thus D C M (sec m) Ben Ms, मासमेक Be H G U M (p1. m)

२ पूर्वा दी० Ben H

३ मिसीते Ben H

४ एव om M G D C, नद् instead of एतद् Ben (sec m.) Be

५ नावक्रा° M D C H U (pr m) Ms, नातिक्रा° G U (sec m)

Be Ben

६ All the MSS ins, ब्रुवते, only Ms. om

तीति ^१ कतमा उ खल्विमाः कृत्तिका भवन्तीति ^१ विद्युत
इत्येव ब्रूयाद^१स्ववर्णार्थं^१ बौधायनस्याग्नावग्नौ पुनश्चितिः ^१ सह
सा न पुरीषचितिः षष्ठ्या चित्या वृद्धिजेति ^१ वृद्धिजैवेति

II 45 17 शास्त्रौकिः ^१ षष्ठं प्रच्छादमाहरमाणः कस्मिन्नु खल्वेनत्काल
आहरेदिति ^१ नक्षत्रेष्टका उपधायेत्येव ब्रूयात्स चिभिः कर्म- ५
भिरभिप्रैति पुरीषस्योपधानेन साहस्रवता प्रोक्षणेन धेनुकरणे-
नेति ^१ सो ऽष्टाभिः कर्मभिरभिप्रैत्युत्तमे संचिताहुती शत-
रुद्रीयं नमस्काराः परिषेचनं विकर्षणं सर्पाहुतीः सामभिरु-
पस्थानमनुशंसनमिति ^१ ॥ ३० ॥ अष्टादशः ॥

III 133 1. अथ किं^१ नानाबीजानां निर्वपणे तन्त्रमिति^१ सुगादानं १०
तन्त्रं शूर्पादानं तन्त्रं धूःप्रभृतयः शकटमन्त्राः सर्वे तन्त्र
भवत्या^४ सावित्राद्वौजबीजमभ्यावर्तते सावित्र ^१ तन्त्र
दशहोताभिप्रव्रजनं परिदानमिति तन्त्रं भवति ^१ तन्त्रं
कृष्णाजिनावधवनं तन्त्रमुलूखलाध्यहनं तन्त्रं पुरोडाशीयाना-
मावपनं तन्त्रं सुसलस्यावधानं तन्त्रं शूर्पस्योपोहनं तन्त्रं १५

१ °दास्ववर्ण° some of the MSS. and the citation in Viv , but cp
the vivarana itself स्ववति वै सा ता^७ स्ववन्तीमिति (TS v 4. 10 3)
दोषनिवृत्त्यर्थं पुनश्चितिरिति ।

२ किं and इति only given by U (sec m) G (sec m), Ms , the
other MSS. om these words

३ Before धूः M Be Ben D C G (pr m) ins प्रत्यौषणं प्रत्यौषणं or
प्रत्यौषधं (i.e प्रत्यौषधं ?)

४ Thus H Be G D C Ms , भवत्या Ben U M

हविष्कृदावपनप्रभृतिमन्त्रो बीजबीजमभ्यावर्तते प्रस्कन्दनान्तो^१
 यथो एतच्छालीकेः कल्पं वेदयन्ते सह स्त्रिष्टकतात्याक्रामे
 दित्येकादशप्रयाज एवैतदुपपद्यते न पञ्चप्रयाजे^१ यथो एतदौ-
 पमन्यवस्य कल्पं वेदयन्ते पुरस्तात्त्रिष्टकतो यावदाम्नातेना-
 भिषिञ्चेन्नात्र कृष्णाजिनं न रुक्मौ न पार्थानि भवन्ति
 कुशानेव स५स्तौर्यं तेध्वेनमभिषिञ्चेदिति^१ कथमु खलु
 सन्निष्णामभिषेक आवर्तत इत्यभिषेक आवेदनं प्रथमे ऽङ्गभि-
 षेकः प्रथमे ऽङ्गश्चस्यावप्रापणमादितश्चान्ततश्च बहिष्यवमान
 मास्तावे सुवीरन्नहरहर्षज्ञायज्ञियस्य^२ स्तोत्रे द्वाभ्यामभिमृशे-
 १० दिति^१ ॥ ३१ ॥

कथमु खल्वेकादशिनानां^३ पशूनां चर्याया उपक्रमो भवती-
 ती^४डसून् स५स्तौर्यं पृषदाज्यं विहृत्य जुक्ताः समानीयान्तरेण
 चात्वालौत्करावुदङ्गुपनिष्क्रम्य संवेदाभिघारयेदासादयेत्पशू^५
 पञ्चहोत्रा चतसृषूपसृणीते^१ मुख्यस्य पशोर्देवतमवदाय^५

१ Corrected acc to the Dvaidha, तेध्वेनैवम० MSS (वेधुवैन० M, तथैवैन० H)

२ Thus, with the Samhitā, G Be Ben, ०यज्ञीय० H U D M C

३ Thus(खल्वेका०) MSS (एकादशिनानां M)

४ 'दासादये' not found in Be and effaced in Ben, but cp XXV 23, int—पशू seems, here and further on, to have been changed into पशून् in G

५ ०देवतम० M U Be, the V1v. ०देवतम० H G D C Ben.—After ०दाय M, ins अथ ।

वृक्यमेदो यूषन्नवधाय तेन जुह्वं प्रोर्णुयाद्यूष्णोपसिच्याभि-
 चारयेदथोपभृतिं स्विष्टकृते^१ सर्वेषां व्यङ्गाणां सक्तसक्तस्वि-
 ष्टकृते समवदाय वृक्यमेदो यूषन्नवधाय तेनोपभृतं प्रोर्णुया-
 द्यूष्णोपसिच्य^२ नाभिघारयेदथ^३ हृदयं जिह्वां वक्षस्तनिम
 मतस्तौ^४ वनिष्टुमिति^५ पाठ्या^६ समवधाय यूष्णोपसिच्य
 नाभिघारयेदथ कसे वा चमसे वा वसाहोमं गृहीत्वा
 यूष्णोपसिच्याथाभिघारयेत्संग्रेत्यशुं^१ पार्श्वेन वसाहोमं
 I 123 13 प्रयौयान्मस्तः^७ कुम्बतो^८ जघनेनोत्तरवेदिं परिक्रम्याश्रावये-
 द्याज्याया अर्धर्चे प्रतिप्रस्थाता वसाहोमं जुहुयात्परिशि-
 ष्याच्च दिग्भ्यो^९ ऽथेतरद्वसाहोमहवन्यां समवनयेद्विषदृते हवि- १०
 र्जुहोति^१ सो ऽनिद्वैव स्विष्टकृतमुदङ्मुत्याक्रम्य जुह्वां चैव
 वसाहोमहवन्यां चोपस्तृणीते^१ द्वितीयस्य पशोर्देवतमवदाय
 वृक्यमेदो यूषन्नवधाय तेन जुह्वं प्रोर्णुयाद्यूष्णोपसिच्याभि-
 चारयेदथोपभृतिं^१ स्विष्टकृते सर्वेषां व्यङ्गाणां सक्तसक्तसम-
 वदाय वृक्यमेदो यूषन्नवधाय तेनोपभृतं^{१०} प्रोर्णुयात्समवत्त- १५

१ Not given by G U D M

२ °सिच्याभिघा° G, °सिच्यानाभिघा° H

३ Thus D Ben C U (pr m), मतस्तू G M U (sec m), मतस्तू H

४ Thus we ought to read also IV 9 123 7

५ Here and further on the MSS write मस्तः मस्तः मौस्तः संस्तः नस्तः ।

६ °येत्तथो° M

७ After °भृत G H M ins यूष्णोपसिच्य नाभिघारयेत्, U ins यूष्णो-
 पसिच्य नाभिघारयेदथ हृदयं जिह्वां वक्षस्तनिम मतस्तू वनिष्टुमिति पाठ्याम्, C is
 incomplete.

मेतद्यूष्णोपसिञ्च^१ नाभिघारयेत्तथैव^२ क^३से वा चमसे वा
 वसाहोमं गृह्णीयाद्यूष्णोपसिञ्चेदथाभिघारयेत्संमृशेत्पशु^४ ।
 पार्श्वेन वसाहोमं प्रथौथान्म^५स्तः कुम्बतो^६ । जघनेनोत्तरवेदिं
 परिक्रम्याश्रावयेद्याज्याया अर्धर्चे^७ प्रतिप्रस्थाता वसाहोमं जुहु-
 यात्परिशि^८ष्याच्च दिग्भ्यो^९ । वषट्कृते हविर्जुहोति^{१०} । म एव-
 मेव सर्वेषां पशूना^{११} । स यत्र वारुणस्य स्त्रिष्टकते ऽवद्येत्त-
 द्विरभिघारयेत्स^{१२} । मवत्तमेवैतद्यूष्णोपसिञ्चाभिघारयेत्तथैव क^३से
 वा चमसे वा वसाहोमं गृह्णीयाद्यूष्णोपसिञ्चाभिघारयेत्संमृ-
 शेत्पशु^{१३} । पार्श्वेन वसाहोमं प्रथौथान्म^{१४}स्तः कुम्बतो^{१५} । जघनेनो-
 ५ ३ ८ उत्तरवेदिं परिक्रम्याश्रावयेद्याज्याया अर्धर्चे^{१६} प्रतिप्रस्थाता वसा-
 होम जुहुयात्परिशि^{१७}ष्याच्च दिग्भ्यो^{१८} । ऽयेतरदसाहोमहवन्त्या^{१९}
 समवनयेद्वषट्कृते हविर्जुहोत्यथ पुरस्तादनस्यतेः समान्यो
 दिग्भ्यः प्रतिथजेदथ वनस्पतिना चरेदथ स्त्रिष्टकता^{२०} । सिद्धमत
 १५ ३ ऊर्ध्वं^{२१} । यथो एतदौपमन्यवस्य कल्प वेदयन्ते मैत्रावरुणामि-
 १५ ४ चया निरूढया यजेतेति सिद्धमत्रौपवसथिकं कर्म जानौ-
 २ ८ याद्यथामावासाया^{२२} संनयतो ऽन्यत्र पिण्डपितृयज्ञात्संवत्सरं

१ समवत्तमेवैत० M, समवत्तमेतद् D, Ben om. समव० unto ०घारये०
 (1 2)

२ एव om M, probably rightly.

३ Between दिग्भ्यो and वष० M H Ben U ins तथैव कंसे वा चमसे
 वावनयेद्, in Ben and U these words are effaced, G (partly secunda,
 partly prima manu) तथैवेतरदसाहोमहवन्त्यां समवनयेद् ।

न कंचन प्रत्यवरोहेन शीर्षमाऽसं खादेन वयसां माऽसं
नाग्निं चित्वा रामामुपेयान्नाग्निचिद्वर्षति धावेद्यदि^१ धावेदु-
पावर्ततांन्नाद्यमेवाभ्युपावर्तत^१ इति ब्राह्मणम्^१ ॥ ३२ ॥
एकोनविंशः ॥

- II 63 8 अथास्मिन्वाजपेये सप्तदशानां रथानां चयस्वथो ऽथास्त ५
II 63 11 एकपञ्चाशतमुत्तरतः प्रष्टिं नियुज्याच्चतुर्विंशतिं^२ पशूनि-
^१ II 64 4 त्यग्नीषोमीयस्यानूबन्ध्यश्च चतुर्विंशौ भवतो^१ ऽथ वै भवति
सावित्रं जुहोति कर्मणःकर्मणः पुरस्तादिति^१ दीक्षणीयां
निर्वस्यन्सावित्रं जुहोतीति^१ सावित्रादेव सावित्रं भवति^१
II 64 7 दीक्षाज्जतीर्होष्यन्सावित्रं जुहोतीति^१ सावित्रं^२ ऊत्वा दीक्षा- १०
II 64 8 ऊतीर्जुऊयात्प्रायणीयां निर्वस्यन्सावित्रं जुहोतीति^१ सावि-
1b 9 त्रादेव सावित्रं भवत्यन्तर्हिरण्या^३ होष्यन्सावित्रं जुहो-
1b 10 तीति सावित्रं^२ ऊत्वान्तर्हिरण्यां^३ जुऊयात्पदेन चरित्वा
राजानं क्रीलोह्यातिथ्य निर्वस्यन्सावित्रं जुहोतीति^१ सवि-
1b 11 त्रादेव सावित्रं भवति^१ प्रथमाभ्यां प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचरिष्य- १५
न्सावित्रं जुहोतीति^१ सावित्रं^२ ऊत्वा प्रथमाभ्यां प्रवर्ग्यर्ज्योप-
1b 13 सङ्गां प्रचरेन्महावेद्यै पूर्व परिग्राह परिग्रहीष्यन्सावित्रं
1b 14 जुहोतीति^१ सावित्रं^२ ऊत्वा स्फ्यमाददीताहवनीयं प्रणेष्य-

१ यदि धावेद् om most of the MSS

२ Thus G (sec m), °विंशतिः Be, °विंशतं Ben, °विंश D H M G (pr m), विंश U C

३ °ण्या G (pr m) U (sec m) Ben H, °ण्य Be U (pr m) M

४ °ण्यां U (sec. m.), °ण्ये the other MSS

न्सावित्रं जुहोतीति ^१ सावित्रः ऊलेभमाददीत ^१ रथवाहने
 सदोहविधानि संमेयन्सावित्रं जुहोतीति ^१ सावित्रः ऊत्वा
 रथवाहने सदोहविधानि संमिनुयाद्ग्रीषोमौ प्रणयेद्यूपमुच्छ्रयि-
 जुहोतीति ^१ सावित्रः ऊत्वाग्रीषोमौ प्रणयेद्यूपमुच्छ्रयि-
 ५ थ्यन्सावित्रं जुहोतीति ^१ सावित्रः ऊत्वा प्रोक्षणीराददीत ^१
 स्वर्न्नं यूपमुत्सृज्याग्रीषोमीयं पशुमुपाकरिथ्यन्सावित्रं जुहो-
 तीति ^१ सावित्रः ऊत्वा बर्हिषी आददीत ^१ तस्य प्रसिद्धं
 वपया चरित्वा वसतौवरीर्यहोथ्यन्सावित्रं जुहोतीति ^१ सावित्रः
 ऊत्वा कुम्भमाददीत ^१ पशुपुरोडाशं निर्वप्यन्सावित्रं जुहो-
 १० तीति ^१ सावित्रादेव सावित्रं भवति ^१ ॥ ३३ ॥

तूपरश्चतुरश्रिर्भवतीत्यनुदिशमश्री^१ स्थापयित्वाग्निष्ठां च
 सूर्यस्थां च संमिनुयात्पञ्चैन्द्रानतिग्राह्यान्गृह्णातीति^२ ^१ सर्व
 एवेते सोपयामा ग्रहोतव्या भवन्ति ^१ माहृत्या प्रचर्येतान्स-
 ज्ञपयेदिति ^१ तन्त्रमुल्लुक्करणं तन्त्रमभियुग्रेषो ऽभ्यावर्तत^३
 १५ संज्ञप्तहोम ऊर्ध्वं^४ बर्हिषी^४ भिन्यात्स्वाहाकृतिप्रैष आज्यं द्वेधा
 विभजेदुभयभागिन्य स्तोकीया ^१ अथेदः रथचक्रं प्रादेशमाचं

१ Thus Ben H, श्री. the other MSS

२ Before गृह्णा Ben H Be ins ग्रहान्, the word is missing in
 M D C and effaced in G

३ Corrected, वर्तत U, वर्तते Be, वर्तते the other MSS

४ Thus G U (sec m) H Ben (pr m), ऊर्ध्वबर्हिषी Ben (sec m)
 C, ऊर्ध्वबर्हिषी Be, और्ध्वबर्हिषी M

- II 75. 8. भूमेरुच्छितं^१ भवत्यपरेण परीत्य पक्षसी संमृशतीति रथचक्रे
 II 79 1 एवैते संमृशत्याहाजिह्वतो^२ दक्षिणापथेनोपातीत्येति सूत-
 1b 2 राजन्या एवैत उक्ता भवन्ति^३ । मारुता अग्रेणाह्वनीयं परी-
 1b 14 त्येति चत्तसंग्रहीतार एवैत उक्ता भवन्त्यथ यजमानं तार्यं
 परिधापयतीत्याज्येनैवैतत्तृप्तं^४ वासो भवत्यथाप्युदाहरन्ति हपा ५
 नाम वृक्षास्तेषामेवैतद्भवत्यथेमं वाजपेयः सर्वसप्तदशमेके^५
 ब्रुवत^६ । आदेशादेव वृहत्सामैकविंशं वैष्णवीषु शिपिविष्ट-
 वतीषु सुवीरन्निति^६ । ३४ ॥ विंशः ॥

॥ इति पञ्चविंशः प्रश्नः ॥

१ °वत्स्य M Ben C

२ After संमृशति and भवन्ति some of the MSS इति ।

३ Thus M, °वैततप्त D C, °वैतलप्त G U Ben, वैतलप्त Be, वैतेलप्त H

४ Thus G Ben Be, पर्वसं M, सर्वसप्तं H U, D C om सर्व ।—Be-
 fore एक Be U D M ins एव ।

५ ब्रुवतेन M

६ कुर्वति instead of सुवीरन्निति M C.

अथायः राजसूयो ऽर्धसप्तदशैर्मासैः संतिष्ठते ऽर्धषोड-
 शैर्वा^१ तस्मिन्सोमसंस्थाः पञ्चैकाहा^२ अहीनो द्विराचः^३ षट्
 काला^४ अष्टौ यूपाः षड् हाग्निष्टोमिका द्विपशौ^५ पशुबन्धे^६
 सौत्रामण्यामष्टमस्तावन्त एवावभृथाः^७ क उ खलु हविषो
 ३५ हविर्निरूप्यत इत्यानुमत इत्येव ब्रूयात्कृष्णं वासः कृष्णतृषं दक्षि-
 ॥१॥ णेति^८ कृष्णदशमित्येवेदमुक्तं भवति^९ काममिच्छा पशुबन्धेनेति^{१०}
 संतन्येष्टोद्वाग्रयणेन वा पार्वणेन वा यजेत^{११} कथसु खलु साक-
 मेधपरुषीति^{१२} महाराचे पूर्वा संतनिः श्रो भूत उत्तरा प्रदोषे^{१३}
 किमु खल्वसमुदितं भवतीति^{१४} प्रागनूयाजिकात्सप्रेषादित्येव
 ११० ब्रूयाद्वा^{१५} हस्यत्य चरुं निर्वपति ब्राह्मणो गृह इति^{१६} योऽन्यो
 ६ याजमानासंयुक्तो^{१७} ब्राह्मणो^{१८} भवति^{१९} भगाय चरुं वावातायै
 १ गृह इति^{२०} यान्या महिष्या^{२१} एव^{२२} सुभगा भवति^{२३} नैर्ऋत
 चरुं परिवृत्तै गृह इति^{२४} दुर्भगैवैषोक्ता भवति^{२५} पौष्ण चरुं

१ Thus M only; पंचैकाहा H, पंचाहैकाहा (१० पञ्च अह एकाहा. ५)
 पंचाहैकाहा Ben U, पचाहैकाहिनी Be

२ शाला MSS —द्विराचस्येका the Vivarana

३ Thus G (sec m) and the Viv °पशुपशुबन्धे Be, °पशुपशुबन्धे G
 (pr m) Ben U H, °पशुपशुपशुबन्धे M

४ Uncertain reading, याजमानास° M Be Ben, याजमानस° H U G
 (pr m), याजनस° G (sec m) The Viv योन्याजनसंयुक्तः and यन्या-
 जनसंयुक्त ।

५ After ब्राह्मणो Ben G H U ins ब्रह्मा, M ब्रह्मा, this word is miss-
 ing in Be and has been effaced in G and Ben.

६ Conjectural reading महिष्यैव H Be U Ben. महिष्यैव M, महिष्यै
 G (omitting एव)

भागदुघस्य गृह इति^१ महानसिक^१ एवैष उक्तो भवत्यथाप्यु-
दाहरन्ति यो भागज्जाभौ^२ दोग्धि स एषैष उक्तो भवति^३
द्वादशाहेन^४ रत्निना^५ हवी^६षि^६ चयोदशे^७ मैत्राबार्हस्पत्यं^८
ब्रह्मो ऽवशिष्ट एतस्यैव^९ पूर्वपक्षस्य^९ तस्मिन्संतनीभ्यां यजेताय
चेदुक्त्यो ऽभिषेचनीये ऽग्निं चिन्वीतैतस्मिन्नेव द्विरात्र आग्नि- ५
कानि सावित्राणि ऊलोखाः संभृत्य पशुग्रीवाणि च वायव्येन
पशुना यजेत^{१०} ॥ १ ॥

II 97 7 अपां पतिरसीत्यपांपतीयाः^१ समुद्रियाणामेवैता उक्ता
भवन्ति^१ मरुतामोज स्वेति निवेष्ट्या^२ आवर्तानामेवैता^३ उक्ता
भवन्ति^४ सूर्यवर्चस स्वेत्यभिदृष्ट्याः^५ प्रसन्नानामेवैता उक्ता १०
भवन्ति^६ शक्ररौ स्वेति^७ गोरु^८ जरायोरेवैता^९ उक्ता भवन्ति^{१०}

II 111 15 सो ऽचैवाग्नेयेनाष्टाकपालेन यजेतेति^१ सद्यः संतिष्ठमान उक्त्य
एतत्सूत्रं भवत्यथ चेदतिप्रवर्धेत तदानीमेवाग्नेयेनाष्टाकपालेन

१ Thus Be Ben (sec m), साहानसिक G (sec m) and one copy of the Viv, महानासिक H U G (pr m) Ben (pr m) and another copy of the Vivarana, महानासिक M

२ °भौ M Ben, °भि Be H G U

३ शाहो M

४ °दशो M. दशौ all the other MSS

५ एव om M

६ Thus G U M, °वेष्ट्या Be Ben, °वेष्ट्या H

७ आष्टानां or आष्टानां MSS

८ Thus all, against अतिदृष्ट्या of the text proper

९ गोरुत्वा seems to have fallen out

१० Conjecturally, गोरजरायो° M, गारजरायो° G (pr m), गारज्यायो Ben (sec m), गारज्यायो Ben (pr m), गारजरायो° H Be U, गारज्जारयो G (sec m)

यजेत^१ श्वो भूते सारस्वतेन^२ दशदशाच चमसमभिसंजानत
इति^३ होतृचमसे चोद्गातृचमसे च सप्तसप्ताथेतरेषु नवनव^४
प्रसर्पणप्रभृतय एवैते^५ भवन्त्यप्सोमान्ता^६ अथायं प्रतीचीन-
स्तोमः केशवपनीयो ऽतिरात्रः षोडशिको भवति^७ तस्य
५ हाग्निष्टोमिकानि स्तोत्राण्युत्तानि भवन्त्येकविंशो बहिष्य-
वमानः सप्तदशान्याज्यानि माध्यंदिनस्य पवमानः पञ्चदशानि
पृष्ठान्यार्भवस्य^८ पवमानस्त्रिवृत्तत्रायज्ञियमित्यथ^९ प्रतीचीन-
स्तोमाथ केशवपनीयायातिरात्राय दीक्षते^{१०} तस्य षड् दीक्षाः
षडुपसदस्तथोदशां प्रसुतश्चतुर्दशामुदवसानमयैतस्मिन्नेव पचा-
१० वग्रेषे व्युष्टये^{११} द्विरात्राय दीक्षते^{१२} स एतां चैकां रात्रिं
पूर्वपक्षस्य दीक्षितो भवति द्वे चापरपक्षस्य^{१३} तासां^{१४} द्वादशो-
पसदो^{१५} ऽथोपवसत्यथोपवसथीये^{१६} ऽहन्यमावास्यायां^{१७} पूर्वमह-
भवत्युत्तरस्मिन्नुत्तरमिति^{१८} संतिष्ठते व्युष्टिर्द्विरात्रो^{१९} ऽथो-
त्तरां^{२०} शालामध्यवस्येदथ मथित्वाग्नीन्विहृत्योदयनीयायाग्नि-

१ Thus Ben, ण्वते M, एते H Be G U

२ Thus M G (sec m), भवति Ben, भव the other MSS

३ अथ om. H Ben

४ Thus M only, व्युष्टि the other MSS

५ Thus G (sec m., first hand invisible) and the Viv, which comments द्वितीयप्रभृतौनाम्, तस्यांसा H U, तस्यांसा Be, तस्य M, Ben, defective

६ Thus, hesitatingly, emended, थोपवसत्याहान्योपवसथ्योभवतिमावा° G (pr. m), थोपवसत्याहान्योपवसथ्यममावा° Ben, थोपवसथ्येहन्यमावा° U (sec m), थोपवसत्याहान्योपवसथ्योमावा H Be M (the last only °सथ्यममावा°), थोपवसत्याहान्योपवसथ्योमावा° U

७ Thus, here and further on, M only, °वृद्धि° all the other MSS

ष्टोमाय^१ दीक्षते^१ तस्य तिस्रो दीक्षास्तिस्र उपसदः सप्तम्यां
 प्रसृतः^१ संतिष्ठत एष^२ उदयनीयो^२ ऽग्निष्टोमः सहस्रदक्षिणो^१
 ऽथैतस्मिन्नेव पक्षावशेषे चक्षस्य धृतिनाभिविधत्ते^३ देविकाह-
 विभिर्भस्त्रैर्धातवीचया सौत्रामण्येति^१ संतिष्ठते राजसूयो
 ऽर्धसप्तदशैर्मासैर्य^१ शालीकेः केशवपनीयान्तस्ते^१ ऽर्धषोडशाः^४ ॥
 ॥ २ ॥ प्रथमः ॥

अथातो ऽञ्जसवः^१ प्रसिद्धमेव प्रथमो ऽर्धमासः संतिष्ठते^१
 पञ्चाहेन चातुर्मास्यानि ब्रूहेन संतनी अष्टमे ऽहनीन्द्रतुरीयं
 नवमे ऽङ्गि पूर्वाणि देविकाहवी^५षि दशमे ऽङ्गुत्तराण्येकादशे^५
 द्वादशे त्रयोदश इति त्रिषंयुक्तैश्चतुर्दशे वैश्वानरो द्वादश- १०
 कपालः पञ्चदशे वारुणो यवमयश्चरुरिति मासो^१ द्वादशाहेन
 रत्निना^५ हवी^५षि त्रयोदशे मैत्रावार्हस्यत्य ब्रूहेन संतनी
 अर्धमासेनाभिषेचनीय उक्त्य इति द्वौ मासावर्धमासेन
 सप्तदशो दशपेयो ऽर्धमास दीक्षितो^६ दीक्षितप्रतीति त्रयो
 मासा^१ अर्धमासेन प्रतीचीनस्तोमः केशवपनीयो ऽतिरात्रो १५
 ऽर्धमासेन व्युष्टिर्द्विरात्र इति चत्वारो मासा^१ अर्धमासेन
 चक्षस्य धृतिरिति^१ ते ऽर्धपञ्चमा^१ अथ शालीकेः^१ सप्ताहेन

१ Thus M, °विद्वत्सोदवसानीयाया° or यया° the other MSS

२ हवसुषडवधानीया Ben

३ Thus G (sec m) and the Viv, °भिधत्ते Be U, °भिविद्यते Ben,
 °भिधीयते M

४ Thus M Be G (sec m), °षोडश. H U G (pr m), °षोडश Ben.

५ हवसुष° Be Ben

६ Effaced in M

पवित्रो ऽग्निष्टोमः स एवमेव पञ्चावशेषः सिद्धमा वारुणा-
 द्वादशाहेन रत्निनाः हवीःषि त्रयोदशे मैत्रावार्हस्यत्यं द्वाहेन
 सतनी इति मासो^१ ऽर्धमासेनाभिषेचनीय उक्थ्यो ऽर्धमासेन
 सप्तदशो दशपेय इति द्वौ मासावर्धमासेन प्रतीचीनस्तोमः
 ५ केशवपनीयो ऽतिरात्रो ऽर्धमासेन व्युष्टिर्द्विरात्र इति त्रयो
 मासा^१ अर्धमासेन चत्रस्य धृतिरिति^१ ते ऽर्धचतुर्था^१ अथ
 पतन्तको^१ द्वादश दीक्षा द्वादशोपसदः^१ सप्ताहो ऽहीनो
 राजसूयो^१ यथावकाशमितरै राजसूयहविर्भिर्यजते^१ ऽथ
 देविकाहविर्भिर्यजते^१ ऽथ त्रैधातवीयया यजते^१ ऽथ सौत्रा-
 १० मणा यजते^१ संतिष्ठते राजसूयः^१ ॥ ३ ॥ द्वितीयः ॥

१ अथेममिष्टिकल्पं पञ्चदशसामिधेनीकं च सप्तदशसामिधे-
 नीकं च समामनामस्तत्र^१ सिद्धं^१ याजमानं बौधायनस्य
 कल्पो^१ यथाम्नायः शालीके स्त्रीःस्तृचाननुब्रूयादिति^१ त्रिः
 प्रथमामनुच्य तिस्रो ऽनन्तरा अनुब्रूयात्त्रिरुत्तमां^१ ताः^२
 १५ पञ्चदश^२ पञ्चदशानुब्रूयादित्येकादशेमाः^२ सामिधेन्यः समा-
 मनामस्तासां त्रिः प्रथमामन्वाह त्रिरुत्तमां^१ ताः पञ्चदश^१
 सप्तदशानुब्रूयादेकविंशतिमनुब्रूयाच्चतुर्विंशतिमनुब्रूयात्त्रिं-
 शतमनुब्रूयाद्वाचिंशतमनुब्रूयात् षट्त्रिंशतमनुब्रूयाच्च-
 त्वारिंशतमनुब्रूयाच्चतुश्चत्वारिंशतमनुब्रूयादष्टाचत्वारिंशत-

१ तस्य प्रसिद्धं M.

२ कल्पो M

३ Thus corrected, ताः पंचदश सप्तदशानु^० M Be U H, ता. पंचद-
 शानु^० Ben, in M सप्तदश is effaced and G is defective.

मनुब्रूयादिति धाव्यालोक एता धातव्या भवन्त्याग्नेयः सर्वा
 गायत्र्यः^१ सर्वाणि कृन्दाः^२ मनुब्रूयादपरिमितमनुब्रूयादिति
 धाव्यालोक एवैता धातव्या भवन्ति^३ नैताः सर्वा गायत्र्यो^४
 गायत्र्यो पुरोऽनुवाक्या भवति ऋष्टुग्याज्या^५ पुरस्ताल्लक्षा
 पुरोऽनुवाक्या भवत्युपरिष्ठाल्लक्षा याज्या^६ मूर्धन्वती पुरोऽनु- ५
 वाक्या भवति नियुत्वत्या यजत्युपाः^७ शुयाजमन्तरा यजतीति^८
 दर्शपूर्णमासयोरेवैतदुपपद्यते नान्यत्र^९ ॥ ४ ॥ तृतीयः ॥

अथेमाः काम्या इष्टयो निष्परीषेणैव प्रयोक्तव्या भवन्ति^१
 स^२ संवत्सरं पयोव्रतः स्याद्वाद्वा^३ वा यावद्वा^४ शः^५ सीत^६
 तासां याः समानसयोजना एकां चेत्तासां निर्वपेत्सर्वा एवैता १०
 निर्वप्यव्या भवन्ति यथो एतदनायुक्तो^७ ऽग्निपरिचरो ऽल्पसुद्धृत्य
 पुनरप्युद्धरति^८ कथमत्र प्रायश्चित्तः^९ सिध्यती^{१०} न सिध्यती^{११}
 इति^{१२} सिध्यतीत्येक आङ्गरेय हैक आङ्गर्न सिध्यतीति^{१३}
 निर्दिष्टभागो वा एतयोरन्यो ऽनिर्दिष्टभागो ऽन्य इत्युभावु^{१४}
 II 125 ३ खल्विमावनिर्दिष्टभागौ भवतो^१ नैव सिध्यतीति^२ तन्त्रं^३
 धृष्टेरादानं^४ गार्हपत्यसकाशाद्दृष्टिमाददीत^५ तथाहवनीये^६
 वैश्वानरस्य कपालान्युपदध्यात्^७ प्रदक्षिणमावृत्य गार्हपत्ये मारुतस्य

१ Found in Ben H, the other MSS om the word

२ Thus G तावद्वा द्रासीत Be, यावद्वाशसीत M U, यावद्वाद्वासीत H
 याव -- सीत Ben

३ Thus Ben Be G (sec m), अनुयुक्तो H G (pr m) U, अनुयुक्तो M

४ Thus G M U, उभाञ्च H Be, Ben defective

५ तथा^{१०} G (sec. m.).

	Rs	As
*Dasa Rupa (Text), Fasc 2-3 @ -/10/- each ..	1	4
Dharmabindu, Fasc 1 @ -/10/- each ..	0	10
Dictionay of the Kashmiri Language, Part I ..	15	0
Gadadhara Paddhati Kālasāra, Vol I, Fasc 1-7 @ -/10/- each	4	6
Ditto Acāśasāra, Vol II, Fasc 1-4 ..	3	2
Gobhiliya Gṛhya Sūtra, Vol I ..	3	2
Ditto Vol II, Fasc 1-2 @ 1/4/- each ..	2	8
Ditto (Appendix) Gobhila Parīṣasta ..	2	0
Ditto Gṛhya Sangraha ..	0	10
Haralata ..	1	14
*Institutes of Vishnu (Text), Fasc 2 @ -/10/- each ..	0	10
Kāla Viveka, Fasc 1-7 @ -/10/- each ..	4	6
Karmapradīph, Fasc 1 ..	1	4
Kātantra, Fasc 1-6 @ -/12/- each ..	4	8
*Katha Sarit Sagara (English), Fasc 4-14 @ 1/- each ..	11	0
Kaṣi Kalpa Lata, Fasc 1 ..	0	10
Kaṣṭhadravacana Samuccayah ..	3	8
Kṛanavali, Fasc 1-3 @ -/10/- ..	1	14
Kurma Purana, Fasc 1-9 @ -/10/- each ..	5	10
*Lakṣa Vistara (English), Fasc 1-3 @ 1/- each ..	3	0
Madana Pārīṣṭa, Fasc 1-11 @ -/10/- each ..	6	14
Mahā-bhāṣya-pradīpodyota, Vol I, Fasc 1-9, Vol II, Fasc 1-12, ..		
Vol III, Fasc. 1-10 @ -/10/- each ..	19	6
Ditto Vol IV, Fasc 1-3 @ 1/4/- each ..	3	12
Maitra, or Maitrayaniya Upaniṣad, Fasc 1-2 ..	1	4
Manutikā Sangraha, Fasc 1-3 @ -/10/- each ..	1	14
Mārkaṇḍeya Purana (English), Fasc 1-9 @ 1/- each ..	9	0
*Mārkaṇḍeya Purana (Text), Fasc 4-7 @ -/10/- each ..	2	8
*Mīmāṃsa Darśana (Text), Fasc 9, 11-17 @ -/10/- each ..	5	0
*Mūlār, or Composition (English), Fasc 4 ..	2	0
Mugdhabodha Vyākaraṇa, Vol I, Fasc 1-7 @ -/10/- each ..	4	6
Nṛukta (2nd edition), Vol I, Fasc 1-2 @ 1/4/- ..	2	8
*Nṛukta (old edition), Vol IV, Fasc 1-8 @ -/10/- each ..	5	0
Nityācārapaddhati, Fasc 1-7 @ -/10/- each ..	4	6
Nityācārapradīpa, Vol I, Fasc 1-8, Vol II, Fasc 1-4 @ -/10/- each ..	7	8
Nyaya Vartika Tatparya Parīṣudhi, Fasc 1-5 @ -/10/- each ..	3	2
*Nyayavartika (Text), Fasc 2-7 @ -/10/- each ..	3	12
Nyayasarah ..	2	0
Padumāvatī, Fasc 1-6 @ 2/- each ..	12	0
*Parācāra Smṛti, Vol I, Fasc 2-8, Vol II, Fasc 1-6, Vol III, Fasc ..		
1-6 @ -/10/- each ..	11	14
Parācāra, Institutes of (English) @ 1/- each ..	1	0
*Parīcista Pravan (Text), Fasc 5 @ -/10/- each ..	0	10
Parīksamukha Sūtram ..	1	0
Prabandhaacintāmani (English), Fasc 1-3 @ 1/4/- each ..	3	12
Prākṛta-Paṅgalam, Fasc 1-7 @ -/10/- each ..	4	6
Prthiviraja Vijaya, Fasc 1-2 ..	1	4
Rasarnavam, Fasc 1-3 ..	3	12
Ravisiddhanta Manjari, Fasc 1 ..	0	10
*Saddarśana-Samuccaya, Fasc 2-3 @ -/10/- each ..	1	4
Sadukti-karna-mṛita, Fasc 1 @ -/10/- each ..	0	10
Samaraṁca Kaha, Fasc 1-7 @ -/10/- each ..	4	6
*Samavada Saṁhita, Vol I, Fasc 1-4, 6-10, Vol 2, Fasc 2-6, ..		
Vol. 3, Fasc 1-7; Vol 4, Fasc 1-6, Vol 5, Fasc 1-8 @ -/10/- each	21	4
*Sāṅkara Vijaya (Text), Fasc 2-3 @ -/10/- each ..	1	4
*Sāṅkhyā Aphorisms of Kapila (English), Fasc 2 ..	1	0
*Sāṅkhyā Pravachana Bhāṣya, Fasc 2 ..	0	10
Sāṅkhyā Sūtra Vṛtti, Fasc 1-4 @ -/10/- each ..	2	8
Ditto (English), Fasc 1-3 @ 1/- each ..	3	0
Śiva Parmahya, Fasc 1-2 ..	1	4
Śix Buddhist Nyaya Tracts ..	0	10
Smṛiti Prakasha, Fasc 1 ..	0	10
Śrāddha Kriyā Kaumudī, Fasc 1-6 @ -/10/- each ..	3	12
Srauta Sūtra of Latyayana (Text), Fasc 1-9 @ -/10/- each ..	5	10
*Śrī Sūrisarvasyam, Fasc 1-3 @ -/10/- each ..	1	14
Sūcruta Saṁhitā (English), Fasc 1 @ 1/- each ..	1	0
*Suddhi Kaumudī, Fasc 1-4 @ -/10/- each ..	2	8
Sundaranandam Kavyam ..	1	0
*Suryya Siddhanta, Fasc 2 @ 1/4/- ..	1	4
Syamika Sastra ..	1	0
*Taittiriya Saṁhita (Text), Fasc 17-45 @ -/10/- each ..	18	2
*Taittiriya Aranyaka of Black Yajur Veda (Text) Fasc 5-11 @ -/10/-		

- I 128. 17 प्रत्तमनुपाकृत^१ प्रतिबध्यमानमेवैतद्भवत्यथास्यामध्वरकल्याया-
मिडान्तं^२ प्रथमं तन्त्रं कुर्यादेवं द्वितीयं^३ तृतीयेन सहावशेषं
वर्तयेत्कथमत्र भक्षा इति^४ तत्रतत्र वा भक्षयेदपि वा
- II 130 ४ सर्वासां समवदाय ऊत्तान्ततो^५ भक्षयेदनङ्गान्धोचा देय इति ।
- II 130. 7 यजमानस्यैवैष गौष्ठादातव्यो भवति^६ वेदिं परिगृह्णार्धमुद्ध- ५
- II. 131 6 न्यादर्थं नेति^७ दक्षिणं वा वेदेरर्धमपरं वेत्येन्द्रस्यावदाय
वैश्वदेवस्यावद्येदथैन्द्रस्योपरिष्ठादिति^८ द्वे एवैते अवदाने उक्ते
- II 131 9 भवत^९ उपधाध्यपूर्वथं^{१०} वासो दक्षिणेति^{११} प्रवेणतो^{१२}
वान्ततो वा ताम्राणि वा नीलानि वा सूचाण्युपहितानि^{१३}
- I 131 13 भवन्त्यपि वोपधानरज्जुरेवैषोक्ता भवत्यथास्यां सज्जानेद्या^{१४} १०
सकृदेवानुवाचयेत्सकृदाश्रावयेद्द्वे ह्यस्यै याज्यानुवाक्ये भवतः^{१५}
॥ ५ ॥

१ Thus Be, °मनापकृतं M G (pr. m), °मनापापकृतं Ben H U,
°मनापाकृतं G (pr m), °मनापाकृतसप्रति °G (sec m)

२ Thus (प्रतिबध्यमानं) M G U, प्रतिबध्य° the other MSS (G,
अप्रतिब° sec m)

३ Thus Ben, ऊत्तान्ततो G U M, ऊत्तान्ततो H

४ Thus (cp XIII 20 131 5) M only, उपधाध्य° the other MSS
and the Viv

५ Thus M Be, प्रतिवेणतो Ben प्रवतो H, प्रणवतो G U, प्रणत the
Viv (both copies)

६ Thus Ben M Be °हानि G H U

७ Thus Ben Be U G, सज्जानेद्यां M H, the correct reading seems
to be (see XXIV. 3 187. 7) सज्जानीद्यां ।

132 16

अथ वै भवति यदि नावगच्छेदिममहमादित्येभ्यो^१ भागं
निर्वपाम्यामुष्मादमुष्ये विशो ऽवगन्तोरिति निर्वपेदिति निरु-
ष्योपरमति^२ । परिदानान्तं कर्म कृत्वाथैताम्नीहौन्कृष्णाजिने
समुष्योत्तरार्धे ऽग्न्यगारस्यासञ्जयेदधावगते सप्सादयेत्प्रोक्षण-

133 15.

प्रभृतिना कर्मणा प्रतिपद्येत^३ सिद्धमत ऊर्ध्वं^४ यथा नख-
निभिन्नायामेवः शतकृष्णलायां^५ पुरा वा तण्डुलानामावप-
नाद्रुक्कामवदध्याः कृतमुत्तरमपि^६ वैनः शृतमेव सुवर्णरजताभ्याः

136 9

रुक्माभ्यां परिगृह्णान्तर्वेद्यासादयेदाग्नेयस्य च सौम्यस्य चैन्द्रे
समाश्लेषयेदिति^७ व्यभिष्टृष्टानां पिण्डानां पुराधिपृञ्जना-

138 12 १०

त्समाश्लेषयितव्यं^८ भवति^९ सर्वेषामभिगमयन्नवद्यतीति^{१०} सदै-

140 17

वतस्य^{११} सखिष्टकृतस्येत्येवेदमुक्तं^{१२} भवत्यथो खलु यावतीः समा-
एयन्मन्येत तावन्मानः स्यादिति^{१३} त्रिःशद्वर्षेत्स्यात्सप्ततिमानं
कुर्वीत^{१४} चत्वारिःशद्वर्षेत्स्यात्षष्टिमानं कुर्वीतैष एवैतस्याभि-

१ इदम् instead of इमम् Be Ben H M

२ Probably इति has fallen out

३ अवदध्यात् Be M, उपदध्यात् Be G U H

४ Thus ('धिष्टृजनान्) M G (sec m), °धिष्टृजनान् U H G (p m),
°धिजनान् Be, Ben is defective, cp अधिष्टृजान् XXVI 5 277 2
Bhavasyāmin gives the periphrase प्रागधिष्टयणात् ।

५ Thus U G Ben, °तीतिसदैवस्य M, °तीतिसदैवतस्य H, °तीतीडे-
दैवतस्य Be.

६ Thus M only, सखिष्टकृतस्ये° Be, सखिष्टकृतस्ये° or सखिष्टकृतस्ये° the
other MSS.

II 142 12 वृद्धिकल्पो^१ ' ऽथ वारुणेषु च संज्ञानेष्ट्यां^२ च स्रद्धदेवानुवाच-

II 142 16 येत्स्रद्धाश्रावयेत्स्रद्धप्रदानाः समानदेवता ' आपोनघ्नीयं चरुं

पुनरेत्य निर्वपेदिति ' को नु खल्वपां नपाङ्गवतीति ' वैद्युत

II. 145 12 इत्येव ब्रूयात्कृष्णमधु चेति ' पौत्तिकमित्येवेदमुक्तं^३ भवत्यन-

स्त्रिगधमिति ' चिबलीकमित्येवेदमुक्तं^४ भवत्ययाप्युदाहरन्ति ५

II. 149 13 चिच्छदिष्कमित्येवेदमुक्तं^५ भवति ' यथा त्रिधातावेव^६

संदिग्धपुरोडाशस्यावदानकल्पः ' ॥ ६ ॥ चतुर्थः ॥

II 152 2 स सर्पान्सृजतेति ' मासा एवैत^७ उक्ता भवन्ति ' स

II. 155. 10 वयाःस्यसृजतेति ' कृन्दाःस्येवान्युक्तानि भवन्ति ' स वैव

II 155 13. स्यादिति ' पुराणगार्हपत्यमभ्युपदिशन्ति ' तस्य पशुवेत्ताया- १०

मुल्लुकमादाय दक्षिण्या द्वारोपनिर्हृत्य दक्षिणेन सद्ः परीत्य

दक्षिणेन मार्जालीयं धिष्णियं पर्याहृत्यान्तरेण यूपं चाहव-

नीयं चोपातिहृत्यान्तरेण चालाखोत्कराबुदङ्गुपनिर्हृत्य तेन

पशुः अपयेयुरथ यदाहवनीयादुल्लुकः स्यादपया तत्सहा-

१ एतस्य om M, Ben Be are defective here.

२ संज्ञानेष्ट्यां again M G U H, see above

३ पौत्तिकं M Ben, पौत्तिक the Viv (one copy), पौत्तिकं G U, पौत्तिक H Be and another copy of the Viv.

४ °वलीकं Ben H, °वलीकं Be M G U.

५ Thus Ben, चिच्छदित्ये° M, चिच्छदित्ये° Be, चिच्छदित्ये° H G U.

६ त्रिधातावेवं Be, त्रिधातवेवं M, त्रि (or चै° चै°) धातवीशैवं the other MSS.

७ Thus M only, एवैता all the other MSS

हरेयुः^१ किंदेवत्यानि खल्वपाय्यानि भवन्तीति^१ द्वे प्राजा-
 पत्ये आग्नेयं वाचयं वैश्वदेवमितीष्टर्गो वा अध्वर्युर्यजमान-
 स्तेष्टर्ग इत्युष्णायमित्येवेदमुक्तं^२ भवत्यथाप्युदाहरन्त्यध्वर्युरेवैष
 उक्तो भवत्यसिन्यान्मा मन्त्रात्पाहि कस्याश्चिदभिग्रस्या इत्यनु-
 ५ व्याहारो ह^३ वा आसिन्यो मन्त्रस्तस्मान्मा पाहीत्येवेदमुक्तं
 भवति^४ तस्माद्यज्ञवास्तु नाभ्यवेत्यमित्यहोरात्रावित्येकं^५ याव-
 दग्नयः प्रीताः^६ सूरित्येतदेकं^७ यावदेनमभिवर्षेदित्येतदपरं^८
 द्वौ समुद्रौ विततावजूर्यावित्यहोरात्रावेवैतावुक्तौ भवतः^९
 पर्यावर्तते जठरेव पादो इत्युदरे पादा इत्येवेदमुक्तं भवति^{१०}
 तयोः पश्यन्तो अतिथन्यन्यमपश्यन्तः सेतुनातिथन्यन्यमित्यहः
 पश्यन्तो अतिथन्ति रात्रिं^{११} स्वप्नेन सेतुनातिथन्यन्यमिति^{१२}
 द्वे द्रधष्ठी सततौ वस्त एक इत्यादित्यो ऽहोरात्रे वस्त इत्ये-
 वेदमुक्तं भवति^{१३} तिरोधायैत्यसितं वसानः शुक्रमादत्ते अनु-
 ह्राय जार्या इति^{१४} रात्रिं वसानस्तिरोधायैति शुक्रमादत्ते
 १५ ऽहरित्येवेदमुक्तं^{१५} भवति^{१६} कीटावपन्नस्येति^{१७} कतमो नु
 खल्वयं कीटो भवति^{१८} य एवैष पिण्डान्संवर्तयतीति^{१९} नित्ये

१ Thus (उष्णायम्) M G U H and the Viv (periphrase दर्वी वा
 उक्तं वा); उल्लय° Be, उ-य° Ben.

२ Only given by M Be

३ All the MSS om. the visarga and Be reads शिता ।

४ अहरि° MSS

५ इति ins M G U

ग्रहणे वैष्णवीमृचमनुवर्तयतीति^१ पृषदाज्य एवैषानुवर्तयि-
तव्या^२ भवति^३ ॥ ७ ॥

- । ८ अथातो ऽतिघाह्याग्न्याख्यास्याम^४ इमे न्वेव^५ पृष्ठ्याति-
याह्याः पञ्चैन्द्रा वाजपेये^६ परःसामानश्चार्वाक्यामानश्च सौर्यो
वैषुवते^७ वैश्वकर्मणादित्यौ गवामयने^८ प्राजापत्यो महाव्रते^९ ५
बार्हस्पत्यो बृहस्पतिसवे^{१०} वैमृधे चोद्भिदि च त्विषिमति च
वृषा सो अशुः पवत इति च^{११} द्वावश्वमेधे महिमानावा-
देशादेवाश्वस्य वपां महिमाभ्यां^{१२} परिजुहुयात्कथमु खलु
परःसाक्षां भवो भवतीति^{१३} रुद्रवज्रणस्य सोम देव ते मति-
विदो माध्वंदिनस्य सवनस्य त्रिष्टुप्कन्दमो^{१४} ऽङ्घ्रिरोषधीभिः १०
पीतस्यौषधीभिः प्रजाभिः पीतस्य प्रजाभिः प्रजापतिना
पीतस्य मधुमत उपहृतस्योपहृतो^{१५} भवयामीत्येष एवार्वाक्या-
१८. नामावृत्तो भवो^{१६} ऽष्टाप्रूड्विरण्यं दक्षिणेत्यष्टापिप्लवकमित्येवैद-
मुक्तं^{१७} भवति^{१८} द्वौ चेद्गर्भौ^{१९} स्यातां द्वादशप्रूट् स्यादेको ह

१ Thus M, नुवर्ति(र्ती)तव्या Be G H, °नुवर्तयितव्यं U, नुवर्तव्या Ben.

२ इति ms. M G U.

३ न्वेव MSS., the Viv points to न्वेव ।

४ Thus (with °मा°) all (only सहीभ्यां Ben), also the Vivarana

५ ...५ Thus acc. to the Viv and cp Ap XXI 21 4 The MSS. more or less corrupt.

६ Thus Be G U, °ष्टाप्लवक° M, °ष्टाप्रूड्विरण्य° H, Ben altogether corrupt Is पिप्लवक=पिप्लव ? or are we to read पुप्लवक° The same word occurs VII. 6. 209, 18

महाकोशः स्थाव्राववान्तरकोशौ स्थातामथास्त्रिगर्भाया^१ आज्ये-
नैवैतान्यस्थानि^२ समुदायुत्य मध्यमेन पर्णेनान्तःपरिधि निन-
येद्भूर्भुवः सुवरिति ^१ ॥ ८ ॥ पञ्चमः ॥

5 यदालम्बायामभ्रो भवतीत्यालम्बायां चेदभ्रः स्थात्स्रस्था-
५ पयेदेवाय चेदुपाकृतायामभ्रः स्थादन्यमेतस्मिन्स्थान उपाकृत्यो-
12 न्तरममेघसंपन्नमेतयागमयेरन्नित्येमे^३ जया अभ्याताना^४
राद्रभृत^५ इत्याहिताग्नेश्चानाहिताग्नेश्चान्यत्र विहारादृष्टा भव-
न्यभिसमारम्भात्त्वैवैनानाचार्याः^६ प्राक् स्विष्टकृत उपजुक्त्यष्टौ
वसव इति ^१ कतमे तु^७ खल्विमे वसवो भवन्तीति ^१ पृथिव्य-
१० न्तरिचं द्यौरग्निर्वायुरादित्यश्चन्द्रमा आप इत्येते ऽष्टौ वसव ^१
एतेषु वा इदं सर्वं प्रतिष्ठितं यदिदं किंच ^१ य एवं वेद
प्रत्येव तिष्ठत्येकादश रुद्रा इति ^१ प्राणा एवैत^८ उक्ता भवन्ति ^१
द्वादशादित्या इति ^१ मासा एवैत^८ उक्ता भवन्ति ^१ पञ्च
गृह्यन्ते नवनव गृह्यन्ते पञ्चधा विगृह्यन्ते ^१ नवनवाः शवो

१ Uncertain reading, °गर्भाया the Viv., °गर्भयाजमाज्येना° Ben, गभे-
यागमाज्ये° M, °गर्भमाज्येना° Be G U, गर्भेमाज्येना° H

२ °स्थानि G Be and the Viv, °स्थीनि M U Ben, °स्त्रिनि H

३ Thus (°न्तरममेघ°) M, °न्तरमेघ° or °न्तरमेघ° the other MSS, but
cp the Vivarana उत्तरस्मिन्मेघवर्जिते ।

४ Thus M, जया अभ्यातानाद्वाङ् Be G U, जयाभ्यातानाद्वाङ् Ben H

५ Thus, in accordance with the Viv, G, °पिसमारभा° M Be,
°विषमारभा° U Ben H

६ Om M

७ Thus both times M and G (sec. m), एवैता the other MSS.

- भवन्त्यथ य एव दशमो मन्त्र एतेषामेवैषो ऽभिग्रहणार्थो^१
 192 10. दृष्टो भवति^१ तां दुग्ध्वा ब्राह्मणाद्य दद्याद्यस्थानं नाद्या-
 II 196. 2 दिति^१ भैक्षाय प्रत्यवस्थितायैवैषा दातव्या भवति^१ किंदे-
 वत्या उ खल्वतिरिक्तसोमा^१ भवन्तीति^१ यंयं ग्रहमभ्यतिरि-
 चेरस्तत्तद्देवत्या^१ एव स्युरित्येतदेकमथापरं^१ विज्ञायत उ ५
 खल्वेषां^१ ब्राह्मणमथ कस्मादैन्द्रो यज्ञ आ सः स्यातोरित्येतस्मा-
 I 199 5 दैन्द्रवैष्णवा एव भवन्ति^१ तेन शीतीभवता षडहसः स्यां
 काङ्क्षेयुरिति^१ षडहब्राह्मणमेवैतद्भवत्यथ चेदहःसंयोगः^१ एव-
 मापद्येत^१ यथापि नव मध्यमानि सांवत्सरिकाण्यहानि संनि-
 गच्छेयुस्तदानीमेवैनः^१ शीतीकृत्वा संचित्युरथ चेदुदयनीये १०
 ऽतिरात्रं^१ एतदेव^१ प्रजा वै सत्तमासत तपस्तप्यमाना अजु-
 क्तीरिति^१ तत्पृच्छन्ति^१ कतमत्तत्सत्त्वं^१ भवतीति^१ यदेवै-

१ Thus M and the V1v , all the other MSS स्त्र° instead of भि°

१ तिरिक्तः सोमो भवतीति M Ben (the last without इति), °तिरिक्त-
 सोमा भवतीति the other MSS

१ °देवता MSS

१ Thus G M U H, खल्वेषां खल्वे Be, खल्वेब्राह्म Ben The last
 reading seems to point to खल्वेक्षेष्वा ब्रा°, cp the V1v खल्वेषां ब्राह्मणम्,
 but the Brāhmaṇa here cited is to be found TS III 3 7 3

५ Thus M and the V1v , °संयोग एवमा° G U, संयोगमेवमा M Be H

६ Thus M; तिरात्रे एतदेव H U (sec m) तिराधतदेव G U (pr m),
 तिराचौतदेव Ben, तिरात्रिषैवेव Be

७ छहन्ति M only (cp XIV 1 152 5), छहन्ति all the other MSS

८ Thus corrected, कतमत्त° M Be U H, कतमत्तसत्त्वं Ben G (sec m).

तदनाहिताग्नयो वृथाश्रमः^५ आस्यन्त्येतत्स^१ भवतीति^१

॥ ८ ॥ षष्ठः ॥

I 204 2.

आश्विनं प्रागाश्विनमिति^१ कियन्नु खल्वाश्विनं भव-

204 10

तीति^१ १ द्वियोजनं वा यावदाश्वो ऽह्ना गच्छेद्विस्वावा^२ वेदि-

५ भवतीत्याग्निकस्य प्रक्रमस्य चतुरश्रकृतस्याक्ष्णायामानमाददौत^१

स प्रक्रमः स्यात्तेन वेदि विमिमौतापि वा विःश्रयाश्च

रथाक्षाणामेकविःश्रयाश्च पदानामष्टाङ्गुलस्य च^३ चतुर्विःश्रं

भागमाददौत^१ स प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^१

चिस्वावो^५ ऽग्निर्भवतीति^५ चयः सप्तविधाः^१ स एकविःश्रति-

I 204 5 १०

विधो^१ ऽथेतौ हृदौ मथ्यतो देवयजनस्य जोषयत इति^१

किमर्थो^६ खल्विमौ हृदौ भवत इत्यश्वत्थानो ह दक्षिण

. 208 18

आवभृथिक उत्तरो^१ द्वौ दासावनुजायै च पुत्रो ऽन्वाधेयायै

चेति^१ यो ऽस्य पितुरनुजायाः पुत्रः स पुरस्तान्नयत्यथ यो

208 19

ऽस्य मातुरन्वाधेयायै पुत्रः सो^७ ऽपरो^७ जरत्पूर्वया स्वयं

I 209 8 १५

जानु वेष्टयित्वेत्युपधानरज्जुरेवैषोक्ता भवति^१ शत वै^८ तल्ल्या

१ Thus Ben H U G (pr m) आस्यन्त्येतत्स M आस्यन्त्येतत्स Be G (sec m)

२ कियन्नु खलु ins Be M, कथं नु खलु H

३ स्वावान्वे M Be

४ च given only by M and G (sec m), cp XXX 4 s fin

५ चिस्वावान्वेदिर्भे M Be, चिस्वावावेदिर्भे H

६ नु ins Ben

७ Thus G M Be, सोश्चो H U, सोयशो Ben

८ Are we to supply वै also XV 5:209 8 or to accept that the Karmānta points directly to T Br. III 8 9 3 ?

- II 209 11 राजपुत्रा इति ¹ प्रतिहिता एवेत उक्ता भवन्ति ¹ शत^१
- II 211 5 राजान^१उग्रा इति ¹ राजन्या एवेते नाभिषेच्या^२ भवन्त्यथ
 सावित्रमष्टाकपालं प्रातर्निर्वपतीत्येषैव^३ प्रथमा सावित्री ¹
 वैश्वदेवपुरुषि द्वितीयापराह्णे तृतीयै^४तद्वैकाहिकं कर्म
 जानीयादुत्तरतश्च देवयजनादुदवस्येच्चातुर्मासिकानां पशूना- ^१
- II 217 18 मेव^५ वायव्याय^६ पशव एवं त्वपराय^६ ¹ सप्ताहान्येतयेष्ट्या यजत
 इति ¹ कथमत्र भक्षा इति ¹ तत्रतत्र वा भक्षयेदपि वा पुर-
 स्तादेवैतस्मै सप्ताहाय ¹ यूपमान्नाये^७ राज्ञुदालमग्निष्ठ^८ मिनो-
 तीति ¹ स्नेहातक इत्येवेदमुक्तं भवत्यथाप्युदाहरन्ति राज्ञु-
 दालमग्निष्ठं मिनोति भूणहत्याया अपहत्यै ¹ पौतुद्रवावभितो ^{१०}
- II 223 5 भवतः पुण्यस्य गन्धस्यावरुद्धा इति ¹ तृतीयं दक्षिणानां ददा-
 तोत्याग्निकानामु^९ ह^९ तृतीयं कामप्रेण सह तृतीयमतिरात्रे
 तृतीयं ¹ चतुष्टोम एष भवति^९ ¹ चतुश्चरौथ^{१०} एष^{१०} चतु-
 ष्टोमो भवति ¹ ॥ १० ॥

१ Read शतमराजान ?

२ Conjectural reading, नाभिषेच्या M, नाभिषिच्या the other MSS

३ Thus G Ben, M om एव, reading तेषा, *त्येवैषैव U H, त्वेवैषैव Be

४ मेव M G U

५ *व्यायै Be H U

६ इति ins M

७ Reading and interpunction dubious, *न्नायेतराज्नु M, *न्नायेतराज्नु
 G, न्नायेत् राज्नु * the other MSS

८ Thus G M Be, *कानामुदाहृत U H, Ben defective

९ इत्येके ins M only

१० *रौथा एष G and the V_{1v}, *रौथादेष M Be, *रथा (or *पा) देष
 Ben U H,

- 225 7 एकस्मै स्वाहा दाभ्याः स्वाहेति ¹ कथमु खल्वेताननु-
 226 8 वाकाञ्जुङ्गयादिति ¹ यथाप्रकृत्यस्तथानन्तरायः ^१ होतव्याश्चतु-
 विंशतिः रश्ना आदाय धूपानभ्यायन्ति चतस्रश्चतस्र इतरे
 परिकर्मिण इति ^२ कथमेतासु नियुङ्ग्यादित्यश्वस्तुपरो
 ५ गोमृग इति ते त्रयः समानरश्ना ¹ रराथ्येषु तिस्रः ¹ पर्य-
 ङ्गेषु पञ्चाग्नये ऽनौकवते रोहिताञ्जिरनङ्गानित्येतेष्वष्टौ ^३
 सोमाय खराज्ञे ऽनोवाहावनङ्गाहावित्येतेषु सप्ताथैतेषां त्रय-
 स्त्रयः समानरश्ना ¹ मुख्यस्यैवैषां चतुर्थी भवति ¹ समानं
 कर्मा पर्यग्निकरणात्पर्यग्निकृतानामेतेषां पशूनामूनविंशति-
 १० हृत्युज्यन्ते ^४ एकचत्वारिंशत्तमतिग्नियन्ते ¹ द्विचत्वारिंशत्त-
 मेषां ^५ शासा ^६ भवन्त्यश्वे ^७ ऽत्र ^८ द्वौ समासं गच्छतो ¹ ऽथेत-
 रेषां प्रतिपशुः संपद्यन्ते ^९ इन्द्राग्निभ्यामोजोदाभ्यामुष्टाराविति ¹
 235 6 प्रासङ्ग्यावेवेतावुक्तौ ^{१०} भवतो ¹ ऽथैतस्मिञ्कल्मलिग्रसं ^{११}

१ •तथानन्तराय MSS (only G •नन्तरा see m and M •तथांतराय) ।

२ इति supplied by me

३ •नित्येतेष्वष्टौ G U Be

४ जन om M, कना read Be U

५ एतेषां instead of एषां G U H

६ Thus M, शसा G Be, शासा Ben U H

७ Thus M Be G (sec m), •श्चेन Ben, सत U H

८ Thus Be G, •पशुः or •पशु the other MSS

९ •पद्यते Ben H

१० Thus G M Be, सप्रसंग्या Ben, सप्तासंग्या U H

११ Thus (शस्मलिग्रसं आ०) M, •शच Be Ben H U, •वचाशुपि G (sec. m.).

- आशुपिष्टानि^१ संयुत्यो^२शुकानामेवैतानि ब्रीहौणां पिष्टानि
 शस्त्रलिस्त्रेभ्यः संयुतानि^३ भवन्ति^४ पृथक् प्रतिप्रस्थातारो ऽव-
 II 240 4 द्यन्ति^५ तेषां मैत्रावरुणा एवानुब्रूयश्चत्वर्थवैतानि प्रदानानि^६
 भवन्ती^७लुवर्दाय स्वाहा बलिवर्दाय स्वाहेति^८ सूर्याचन्द्रमसा-
 वेवैतावुक्तौ भवतो^९ ऽथाप्युदाहरन्ति संवत्सरो वा इलुवर्दः^{१०} ५
 II 242 5 परिवत्सरो बलिवर्द इति^{११} तस्य मूर्ध्नि जुहोति^{१२} जुम्बकाय
 स्वाहेति^{१३} किदेवत्या उ खल्वियमाहुतिर्भवतीति^{१४} वारुणी-
 II 242 10 त्येव ब्रूयात्किंकिदीविर्विदौगय इति^{१५} विदिदिहोविकोदी^{१६}ह
 II 243 4 किंकिदीविर्भवति^{१७} पृषत उ^{१८} पतंगो^{१९} विदौगयो^{२०} ऽथैता-
 न्यशूनुपाकरोत्याग्नेयमैन्द्राग्रमाश्विनमिति^{२१} यमा एवैते छागाः १०
 समानयोनयो भवन्ति^{२२} तेषामुक्तं चरण यथैकादशिनानां
 II 244 2 पशूनां^{२३} किंदेवत्या उ खल्वृतुपशवो भवन्तीत्यृतुदेवजा
 इत्येतदेकमथापरमाग्नेयाः प्रथमा ऐन्द्रा द्वितीया वैश्वदेवा-
 स्तृतीया मैत्रावरुणाश्चतुर्था बार्हस्पत्याः पञ्चमाः सावित्राः षष्ठाः
 संवत्सराय निवचस इति प्राजापत्याः^{२४} ॥ ११ ॥ सप्तमः ॥ १५

१ Thus (शस्त्रलिस्त्रेभ्यः छा०) M, ०शस्त्र Be Ben H U, ०वचाशुपि० G (sec m)

२ संयुता Ben, संयुक्तानि the other MSS

३ om Be.

४ All the MSS exc G ins इति ।

५ Wholly uncertain reading I have accepted the reading given by Be, विदीदिहोविको M, विदिद्विहोविको U, विदिद्विहोविको H, विद - - दिक्काहति Ben, विदिभिः किदिहेति G (sec m)

६ Thus Be, उपपतंगोविदौ० M, उपपतंगोविदौ० the other MSS.

- 1 अथायं द्वादशाह उभयविधो भवत्यहीनो वा सत्तं वा^१
 स^१ यद्यु^१ हैको^१ दीक्षते ऽहीनो भवत्यथ यदि बहवः सत्तं^१
 यदि चैवाहीनो यदि च सत्तमुभयथैवोभयतोऽतिरात्रो भव-
 त्यन्यतरतो ऽतिरात्रा ह्यहीना भवन्त्युभयतोऽतिरात्राणि
 ५ सत्ताण्यदिशादेवोभयतोऽतिरात्रो ऽहीनो भवत्यादिशान्तु^१
 सत्तमनतिरात्रं यथैतदग्निष्टोमायनं सारस्वतमयनं^१ विश्व-
 7 सृजामयनमिति^१ कथमु खल्वेषां सनिवापः स्यादिति^१
 सावित्रेभ्यः प्रथमं सनिवपेरन्तुत्वा सावित्राणि विसमारोह्या-
 ग्निहोत्राणि जुहुयुरथ वायव्याय पश्चवे सनिवपेरन्तायत्रेणैष्टा
 १० विसमारोह्यैवाग्निहोत्राणि जुहुयुरथ यदि^१ दीक्षणीयायै
 सनिवपेरन्तेषां तत्सन्त्युप्तान्येव^१ स्युर्व्युदवसानीयाद्वा^१दवसायैव^१
 प्रतिवेशा यज्ञपुच्छानि कुर्वीरकथसु खलु सदीक्षिता विष्णु-
 क्रमाक्रमेरन्निति^१ महापाशाभिपरीता^१ वा क्रमेरन्नपि वा

१ Thus Ben, सयद्येको the other MSS

१ Before आदेशान् G (sec m.) ins आदेशादनतिरात्रोऽहीनो भवति ,
 the Viv makes no mention of these words

१ Thus U G (pr m) Ben, °स्रतामयन the other MSS, only H
 सारस्वतायन ।

४ यद् M G U H

५ तत्तत् instead of तत् G U, वेतत् H

६ स्युर्व्युदवसाना° Ben, स्युर्व्युदवसानीयात्पु (द्यु) दव° Be M, स्यद्दवसानी-
 यादुवसाय H, स्युदवसानीयादुदवसाय G, cp Āp XXI 2 15

७ Thus, hesitatingly, emended, °पाशाभिःपरीता MSS and the
 V^{१५}.

- पाशानभिसंधित्वाभिक्रमः^१ स्यादथाह^२ क्रमस्त्राथाह^३ क्रमस्त्रे-
 II 247. 1. त्यतिशुस्तथा^४ कल्पः स्याद्यथो एतत्सूत्रं भवति षष्ठ्यामुपसद्यु-
 III 164 1. त्तरवेदिः संनिवपन्त्यपि^५ वैकादश्यामित्यनग्निचय एवेतदुप-
 II 247 11 पद्यते न साग्निचये^६ कथमु खल्वेषामहीनसततिर्भवतीति^७
 वसतीवरीणामभिग्रहणेनाध्वर्युः संतनोतीध्मावर्हिषोरुपकल्पनेन^८
 च पयसां विशासनेन च वाचो^९ यम्येन^{१०} ब्रह्मातिप्रैषेण होता
 पुनरभ्यासेन च सुब्रह्मण्योद्गाता^{११} यज्ञस्य पुनरालम्बेन यज-
 मानः^{१२} प्रचरन्त एवैतद्भुवाज्यं समाददते^{१३} ऽयेमानि सव-
 नानि बर्ही^{१४}षि सचिनुयुस्तेषां महाराच उत्थायाग्नीध्र
 आज्यानि गृह्णन्तो ज्वलयेरन्निति^{१५} ॥ १२ ॥ अष्टमः ॥ १०
 II. 248 3 कथमु खलु दिवा प्रातरनुवाकस्याह उपक्रमो भवतीति^{१६}
 तत्पत्नीसंघाजान्तं वा हृदयशूलान्तं वाहः कृत्वा समुपनह्य
 राजानं काले वसतीवरौरभिगृह्णाहीनसंततिं कृत्वा धावो-
 वायव्यं संप्रचात्य द्रोणकलशे दशापवित्रे समवधायाग्नीध्रं

१ Thus H U (without the visarga), पाशानभिः पश्यदित् Ben, पाशिनोःसंधित्वाभिक्रम. M Be G (the last two omitting the visarga at the end).

२ Thus G (which has only both times •थाहं instead of थाह), instead of the second क्रमस्त्रेति Be H U have क्रम इति, M क्रमस्य इति।

३ Thus H only, •वपत्यपि G U Ben, •वपत्येत्यपि M Be

४ वाचयम्येन M. Is वाचयम्येन the correct reading?

५ Thus G (sec. m), •ण्यायोद्गाता all the other MSS

६ Om M.

द्रुत्वा समिद्धारा यन्त्याहृत्य समिध^१ आहवनीय उपसाद-
यन्ति^१ परिहृतासु वसतीवरीष्याहृतायाः सुब्रह्मण्यायाः
सवेशनीयाः समिधो ऽभ्याधायेष्वावर्हिः संनह्य पयाःसि
विश्विथ्याग्नीध्रं द्रुत्वाग्नीध्रे संवेशनरूपाणि कृत्वा प्रातःकर्मणा
५ प्रतिपद्यते^१ प्रसिद्धेन महारात्रिकेण^१ सिद्धमत ऊर्ध्वमुप-
स्तम्भनं वा एतद्यज्ञस्य यदतिग्राह्याश्चक्रे पृष्ठानीति^१ त्रिवृ-
च्चैकविंशस्य चक्रे आग्नेय उपस्तम्भनं^१ पञ्चदशस्य त्रिणवस्य
चक्रे ऐन्द्र उपस्तम्भनः सप्तदशस्य^१ त्रयस्त्रिंशस्य^१ चक्रे सौर्य
५ उपस्तम्भनं^१ यथो एतद्वौधायनस्य कल्पं वेदयन्ते निर्मन्थ्यो
१० मन्त्रवान्भवतौत्याध्वर्यवा एवात्र मन्त्रा आवर्तन्ते नाग्निमन्त्र-
नौयाः^१ स्वयमृतुयाजमेवेतदहर्भवति^१ नैतदहरव्योन्यस्यर्तुयाजं
०९ यजतीति^१ ॥ १३ ॥

आश्राव्याध्वर्युरन्यस्मै ग्रहं प्रदायैतेनैव यथेतमेत्य जघनेन
हविर्धाने उपविश्यर्तुसंप्रेषमुक्त्वोपोत्याय ऊत्वा व्यवनीय प्रद-
१५ क्षिणमावृत्य यत्रायाचौत्तप्राङ्गमौनो होतृभवं भक्षयेत्प्रत्य-
१० ङ्गमौनो^१ ऽध्वर्युभवं^१ पारुक्केपौर्हता शःसति वालखिल्या
मैत्रावरुणो विहरति वृषाकपि^१ ब्राह्मणाच्छःसौ शःसत्येवया-

१ M G Be U ins आग्नीध्र ।

२ पञ्चदशस्य Be

३ Thus Ben, °त्रिंशतस्य the other MSS

४ इति ins U H, it is effaced in G

५ Thus M, प्रत्यग° the other MSS.

६ °कपीथं M.

- महतमच्छावाकः^१ किंकर्मा^१ तर्ह्यध्वर्युर्भवतीति^१ प्रत्यागृणा-
 252 11 तीत्येव^१ ब्रूयादा^१ एता अध्वर्युरनुष्टुभ उडृत्याहरति ताश्चतस्रो
 गायत्र्यस्तास्त्रिस्तोऽनुष्टुभः^१ सोम राजन्नेह्यवरोहेत्येतस्यै गायत्र्यै
 पदमात्रेण राजानमुपावहरेत्कथमु खलु दशममहर्भक्त्या^१ ५
 सर्वचतुर्विंशं^१ च भवति^१ त्रिष्टोमं^१ चान्यत्र^१ तृष्णीःस्तोमा-
 दिति^१ चतुर्विंशो बहिष्पवमानः पञ्चदशं ब्रह्मसामं^१ चय-
 स्त्रिंशमग्निष्टोमसाम^१ तासामु^१ ह नवागच्छन्ति^१ ताश्चतु-
 र्विंशतिः संपद्यन्त^१ एतदेवापि दशममहर्भक्त्या^१ सर्वचतु-
 II 256 8 र्विंशं^१ च भवति त्रिष्टोम चान्यत्र तृष्णीःस्तोमादित्युपसृज- १०

१ Thus emended, किंकमतिर्ह्यं Ben, किंकमातच्छं Be G U, किंकर्मा-
 तच्छं M, किंकमातच्छं H

१ Thus G (sec m), प्रत्यागृणाती M Be U H, वक्ष्यायाणीतीत्येव Ben

१ Thus Ben and the Viv only, भवतीति or भवति the other
 MSS.

३ Thus (and cp XXVI, 16 init) M Ben Be, सर्वचतुः G U H

५ Om G H Be

६ Thus G M Be, भवतिचिददग्निष्टोम U H, भवतीत्यग्निष्टोम Ben

७ Thus M Be (Ben defective), वा अन्यत्र G U H

८ साम U (sec m) M G

९ Doubtful and conjectural reading, तसामुदनन्वागच्छति Ben, तासा-
 मुदन्त्वागच्छती M, तासामुदनगच्छति G U H, Ben defective The mean-
 ing is clear, चयस्त्रिंशाना मध्य (१ मध्यात्) नव पंचदशसु प्रक्षिप्यन्ते । तथा तयोः
 (ie the pañcadaśam brahmasāma or pañcadaśam mādhyandinam
 pavamānam and the trayastrīṃśam agnistomasama) चतुर्विंशं भवति ।

१० Thus G only (भक्त्या), भवत्या all the other MSS

११ सर्वचतुः Ben Be H

न्मात्रे वत्सं धारयन्भरणो धयन्निति ^१ किंदेवत्या उ खन्विय-
माहुतिर्भवतौति ^१ प्राजापत्येत्येव ब्रूयादिति ^१ ॥ १४ ॥
॥ नवमः ॥

II. 2.
3

अथेमं द्वादशाहं गृहाग्रेरेव प्रतियूहामस्तस्य नवाहानि
५ प्रतियूहं गच्छन्ति यान्यन्यानि प्रायणीयोदयनीयाभ्यां दश-
माचाक्रो ^१ ऽथ ^१ इन्द्रोमास्तत् ^१ षडेव ^१ स्वस्थानो ^१ हि ^१
प्रथमस्त्रिराचो ^१ गायत्रीप्रातःसवने ^१ प्रथमे चिराचे ^१ ऽष्टौ
कृत्वो ^१ ऽग्रे प्रथममुपाश्वभिषवमभिषुणुयादेकादश कृत्वो
द्वितीयं ^१ द्वादश कृत्वस्तृतीयं ^१ महा ^१ इन्द्रो नृवदा चर्षणिप्रा
१० इत्येतया त्रिष्टुभा माहेन्द्रं गृह्णीयाददभ्येभिः सवितः पायु-
भिद्वमित्येतया जगत्या सावित्रमष्टाकपालान्प्रातःसवनीया-
न्कुर्यादेकादशकपालान्माध्यंदिनीयान्द्वादशकपालान्स्तृतीयसव-
नीयान्वसुमद्गणेन गायत्रच्छन्दसा प्रातःसवनीयान्चयेद्रुद्रव-
द्गणेन त्रिष्टुप्छन्दसा माध्यंदिनीयानादित्यवद्गणेन जगती-

१ १ Thus Be U H, यत्कदोमास्ता षडेव M, यत्कदस्तत्षडेव G, वदस्तत्
षडेव Ben, the Vivarāna also has कदस्तत् षडेव ।

१ स्वस्थानो Ben, स्वधानो M

१ Thus B G M, द्वि U द्वित् Ben H

१ Thus, in accordance with the Vivarāna, U, प्रथममहस्त्रिराचो the
other MSS

५ गायत्रीं प्रा० G

१ Instead of चिराचे here and in the similar passages further
on some of the MSS (Ben H U) तिराचे ।

च्छन्दसा तृतीयसवनीयानित्यथ जगतीप्रातःसवने^१ द्वितीये
 चिरात्रे द्वादश कृत्वो ऽथे प्रथममुपांश्वभिषवमभिषुणुयादष्टौ
 कृत्वो द्वितीयमेकादश कृत्वस्तृतीयं^१ महाः इन्द्रो य ओजसे-
 त्येतया गायत्र्या माहेन्द्रं गृहं गृह्णीयाद्दाममद्य सवितरित्ये-
 तथा त्रिष्टुभा सावित्रं^१ द्वादशकपालान्प्रातःसवनीयान्कुर्या- ५
 दष्टाकपालान्माध्यदिनीयानेकादशकपालान्स्तृतीयसवनीयाना-
 दित्यवज्ञेन जगतीच्छन्दसा प्रातःसवनीयान्मन्त्रयेदसुमन्त्रेण
 गायत्रच्छन्दसा माध्यदिनीयान्बुधवज्ञेन त्रिष्टुप्छन्दसा तृती-
 यसवनीयानित्यथ^२ त्रिष्टुप्प्रातःसवने^३ तृतीये चिरात्र एकादश
 कृत्वो ऽथे प्रथममुपांश्वभिषवमभिषुणुयाद्द्वादश कृत्वो द्वितीय- १०
 मष्टौ कृत्वस्तृतीयं^१ महाः इन्द्रो य ओजसेत्येतां गायत्रीं चिर-
 भ्यावर्तयेदनुपयामाः^१ सा जगती संपद्यते^१ तथा माहेन्द्रं
 गृह्णीयाद्विरण्णपाणिमृतय इत्येतया गायत्र्या सावित्रमेकाद-
 शकपालान्प्रातःसवनीयान्कुर्याद्द्वादशकपालान्माध्यदिनीयानष्टा-
 कपालान्स्तृतीयसवनीयान्बुधवज्ञेन त्रिष्टुप्छन्दसा प्रातःसव- १५
 नीयान्मन्त्रयेददित्यवज्ञेन जगतीच्छन्दसा माध्यदिनीया-
 न्सुमन्त्रेण गायत्रच्छन्दसा तृतीयसवनीयानिति^१ ॥ १५ ॥
 ॥ दशमः ॥

१ Corrected, जगतीं प्रा० G M Be, जगत्प्रा० H U, Ben has a lacuna

२ इति om Ben G U

३ Thus M Be, त्रिष्टुप्प्रा० Ben U H G (pr. m.), त्रिष्टुभं प्रा० G (sec m)

1 12 अथायं वैषुवतो लभेत मासगणानामित्येक आहुः सप्त-
 १०2 8 दश दीक्षा द्वादशोपसदो वैषुवतं त्रिंशत्तमं^१ कथमु खलु
 गोआयुभ्यां स्तोमा^२ भवन्तीति^३ गोर्तु खलु पञ्चदशो
 बहिष्यवमानस्तिवृन्त्याज्यानि सर्वसप्तदशं^४ माध्यदिनं^५ सवनं
 ५ सर्वैकविंशं तृतीयसवनं^६ सोक्थ्यमथायोस्तिवृद्धिष्यवमानः^७
 पञ्चदशान्याज्यानि सर्वसप्तदशं^८ माध्यदिनं^९ सवनं^{१०} सर्वैकविंशं
 1 11, तृतीयसवनं^{११} सोक्थ्यमथेमौ विश्वजिदभिजितावग्निष्टोमौ
 सन्नगतौ भवतः^{१२} के^{१३} नु^{१४} खल्वेतयो स्तोमा^{१५} भवन्तीत्यभि-
 जिन्नु^{१६} खलु द्युदयश्चतुरावृत्तो^{१७} इत्य विश्वजिच्चतुर्दयस्त्या-
 १० वृत्तः^{१८} कथमु खल्वेकविंशतिगर्भो भवतीत्यभिजितमुपेत्य
 पृष्ठ्यं षडहमुपेयुरथ त्रौन्यरः सान्नो इत्य वैषुवतमथ त्रौन्यत्य-
 क्शान्नो इथावृत्तं पृष्ठ्यं षडहमथ विश्वजितं^{१९} कथमु खलु
 गोआयुषी विद्धते जानीयादिति^{२०} पुरस्तादभिजितो गामु-
 पेयात्स्वस्थान एवायुर्भवतीति^{२१} कियन्तो नु खलु गवामथने

१ Thus Be G U and the Viv , स्तोमा भवतीति H, स्तोमो भवतीति M

२ Thus Be M , सर्वस० G U H Ben

३ Thus G (sec m), धंदिनाना all the other MSS

४ ०सानं MSS

५ Thus M Be , सर्वस० G U Ben, सर्वत स० H

६ कोनु M H U Be G (pr m), कण्ड G (sec m), कनु Ben.

७ Thus M Ben G , ०मो भवतीं H U Be

८ ०चतुरावृत्त M H Be (the last two ०वृत्त), Ben defective.

९ इति Supplied by me.

ऽग्निष्टोमा भवन्तीति ^१ ज्योतिरग्निष्टोमस्त्रिवृदग्निष्टोमो विश्व
जिदभिजितावग्निष्टोमौ वैषुवतं दशममहर्महाव्रतमिति सप्तेति
ह वा इदं गवामयन प्रज्ञातस्त्रोमं ब्रुवते ^१ तस्य होत्तर पच
आवृत्त भवति यदन्यद्गोआयुभ्यां च दशराचाच्च ^१ अनौका-
नचावृत्तान्यहान्गृहीयात् ^१ ॥ १६ ॥

- अथेमा द्वात्रिंशत्तमेकादशिन्यो गवामयने ^१ तेषां^१ पूर्व-
स्त्रिन्यक्षि षोडश निष्ठीयन्ते सप्तदश^१ एकादशिन्यै बार्ह-
II 265 11 स्यत्यो वैषुवते^१ सवनीयः संपद्यते ^१ तस्य नवाहान्यपशुकान्य-
तिरिच्यन्त इति ^१ कतमानि खल्विमान्यहानि भवन्तीति ^१
पृष्ठस्य षडहस्योत्तराणि त्रीणि त्रयश्चन्दोमा दशममहर्महा- १०
II 262 12 व्रतमुदयनीयो ऽतिरात्र इत्यभिस्त्रिवास्याचीयन्ति च तदङ्गि-
रसामयनमिति ^१ पृष्ठ्यानामत्र स्थाने ऽभिस्त्रिवानेव दधाति ^१
पृष्ठ्यास्याचीयन्ति च तदादित्यानामयनमित्यभिस्त्रिवानामत्र
स्थाने पृष्ठ्यानेव दधात्यग्निष्टोमास्याचीयन्ति च तत्प्रजापते-
रयनमित्युभयेषामत्र पृष्ठ्याभिस्त्रिवानां स्थाने ऽग्निष्टोमानेव १५

१ Thus M G Be Ben U, नासा H, cp Ap XXI 23 2

२ Thus G (sec m) and the Viv, सध्या ins. M Ben, आ ins Ben U
G (pr m), H defective, meaning and interpunction uncertain,
cp Ap XXI 23 2

३ Thus M U Be H Ben, •वत् H G (sec. m), •वत्तेः G (pr m),
•वत्तेः Ben.

१६७ ९ दधात्याघाटीभिः^१ पिच्छोलाभिः^२ कर्करौकाभिरित्याघाद्यो^३
 ऽह^४ कोलोष्ठा^५ भवन्ति^६ पिच्छोला^७ उ ह वीणाकाणभ्रशा^८
 १६७ ५ वीणा^९ उ कर्करौकास्तं^{१०} काल एव ग्रस्त्यादणत्तीत्यादन्त्यादि-
 त्येवेदमुक्तं^{११} भवति^{१२} ॥ १७ ॥ एकादशः ॥

५ अथ वै भवति ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै यजेत यो
 ऽग्निष्टोमेन यजमानो ऽथ सर्वस्तोमेन यजेतेति^१ चत्वारि
 पञ्चदशान्याज्यानि^२ तौ द्वौ त्रिंशद्द्वर्गौ^३ तयोरितरस्त्रिं-
 स्त्रिंशद्द्वर्गे तिस्र उपास्यति^४ तौ द्वौ त्रिणवचयस्त्रिंशौ^५
 १९ १६ गायत्रं पूर्वं ऽहन्त्याम भवति त्रैष्टुभमुत्तर इति होतुराज्य-

१ Thus G M U, °डिभि. Be H

२ Thus (पिच्छा°) H U G (sec m), पिच्छो° G (pi m) Be M,
 पिच्छो° Ben

३ कर्करौ° Ben, कर्करि° the other MSS — °घाद्योरह Ben H U, °द्योदल
 Ben, °घाटयोरह M, °घाद्यउह G

४ १ कोलोष्ठो H, कोलोष्ठा G, कोलोष्ठो M U, कालोष्टौ Ben, कोलोषो Be
 (compound of काल-च्छोष्ठ ?)

५ Thus M H U, पिच्छोला Be G पिच्छोला Ben.

६ १ १ Thus read U H Be (with var °भ्रशा), वीणाकाणाकाभ्रशा M,
 वीणाकाभ्रशा G

७ Thus G only, वीणागा Be H U M, वीणाकां Ben

८ MSS, exc. Ben, कर्करिका°, perhaps the form with short i is,
 after all, preferable

९ Emended in accordance with the text proper, instead of
 °दणत्ती° the MSS read दणत्ती° ।

- II 270 6 सेतानि^१ संपादयेदेवमेवोत्तरे ऽङ्गि होतुरेवाज्ये^२ ' अथास्यैषा^३
 सहस्रतम्यन्यतएनी कण्डूकृतोपकृष्टा^४ भवतीति^५ ' स^६सेविते-
 त्येवेदमुक्तं भवति^७ ' कस्मिन् खलु काले लक्षणां पठौही^८
- II 273 7 वार्चनी^९ दद्यादिति^{१०} ' सग्रामं जित्वा राजन्य एनां^{११} दद्यात्कथमु
 खलु गर्गन्निरात्रेणर्तुमुखेषु विद्धतेन यजेतेत्याषाढे वा^{१२} आवणे^{१३} ५
 वा पचे ऽग्निष्टोमेन वा^{१४} यजेत^{१५} ' तत्पत्नीसंयाजान्त वा हृदय-
 शूलान्तं वाहः कृत्वा समुपनह्य राजान काले वसतीवरौरभि-
 गृह्णाहीनसंतति^{१६} कृत्वा ग्रावोवायव्य^{१७} संप्रचाल्य द्रोणकलशे
 दशापवित्रे समवधायाग्नीध्रं द्रुत्वा समिद्धारा यन्त्याहृत्य
 समिध आहवनीय उपसादयन्ति^{१८} ' परिहृतासु वसतीवरौ- १०
 स्वाहृताया^{१९} सुब्रह्मण्याया^{२०} संवेशनीयाः समिधो ऽभ्याधाये-
 आबर्हिः संनह्याविशिष्य^{२१} पथा^{२२}सुपवसन्त्यथ श्रो भूते सव-
 नेष्या यजेत^{२३} ' तत^{२४} स्रम्बयजुर्हरति^{२५} ' स एवमेवाहरहर्वसती-

१ Thus G U H, होतुराज्यानि Be, होतुराज्यानि रतानि M, होतुराजि-
 तानि Ben

२ या० M

३ Thus Ben M U, कंडूकृतो० Be, 'कंडूकृतो० G H

४ रतां Be

५ Om all exc Ben

६ Is वा to be cancelled ?

७ 'वरीभिः परिगृह्या Ben H

८ Thus G Be U H, 'ह्यविशि० the other MSS.

९ तत om M. Ben, are we to remove it or to read as infia (k

19) तच्च न ?

वरौः परिहरमाणश्चतुरो मासः सवनेष्ट्या यजते ^१ नाग्निहोत्रं
जुहोति न दर्शपूर्णमासाभ्यां यजते ^१ ऽथ चतुर्षु मासेषु पर्य-
वेतेषु परिहृतासु वसतीवरौष्व्वाहृतायाः सुब्रह्मण्यायामहरहः
सवेष्टनीयाः समिधो ऽभ्याधायेष्वावर्हिः संनह्य पथाऽसि

५ विशिष्योपवसन्ति ^१ ॥ १८ ॥

अथ श्वो भूत उक्थ्येन यजते ^१ तत्तथैव पत्नीसंयाजानं
वा हृदयशूलानं वाहः कृत्वा समुपनह्य राजानं काले वसती-
वरौरभिगृह्णाहीनसंततिं ^१ कृत्वा ग्रावोवायव्यः संप्रचाल्य
द्रोणकलशे दग्नापवित्रे समवधायाग्नीध्रं द्रुत्वा समिद्धारा
१० यन्त्याहृत्य समिध आहवनीय उपसादयन्ति ^१ परिहृतासु
वसतीवरौष्व्वाहृतायाः सुब्रह्मण्यायाः संवेष्टनीयाः समिधो
ऽभ्याधायेष्वावर्हिः संनह्याविशिष्य ^१ पथाऽस्युपवसन्त्यथ ^१ श्वो भूते
सवनेष्ट्या यजते ^१ तत्र तथैव न ^२ स्तम्बयजुर्हरति ^१ स एवसे-
वाहरहर्वसतीवरौः परिहरमाणो ऽपराऽश्चतुरो मासः ^३ सव-
१५ नेष्ट्या ^३ यजते ^१ नैवाग्निहोत्रं जुहोति न दर्शपूर्णमासाभ्यां
यजते ^१ ऽथ चतुर्षु मासेषु पर्यवेतेषु परिहृतासु वसतीवरौ-
ष्व्वाहृतायाः सुब्रह्मण्यायामहरहः संवेष्टनीयाः समिधो ऽभ्या-
धायेष्वावर्हिः संनह्य पथाऽसि विशिष्योपवसन्त्यथ श्वो भूते

१ ० वरीभि परिष्ट० G U

२ Thus M U G, संनह्य पथासि विशिष्योप० the other MSS

३ न read by all the MSS, but seems to be expunged in M

४ Thus M U H, सासांस्त्वव० Ben G, सासास० Ben

II 273 1 ऽतिरात्रेण यजते सयज्ञपुष्केन⁸⁹⁹येताः सहस्रतमौ प्राचीं
वोदीचीं वावर्तय^{९००}स्तथा^{९०१} विहार चात्मानं च न व्यवधादिति^{९०२}
॥ १६ ॥ द्वादशः ॥

किंदक्षिणा उ खल्वहीना भवन्तीत्यहर्गणोऽहर्गणः सहस्र-
दक्षिणः स्यादित्येतदेकमेकैकमहः सहस्रदक्षिणः स्यादित्येत- ५
देकं^{९०३} द्वादशशतदक्षिणः स्यादित्येतदेकं^{९०४} यथाश्रद्धदक्षिणः
स्यादित्येतदपरमादेशादेवैतस्मिन्नतिरात्रे सहस्रमनुविहित
ददाति^{९०५} द्विरात्रप्रभृतयो ऽहीना भवन्त्यैकादशराचादथेमा-
न्यहीनाभिपरीतानि^{९०६} सत्ताणि भवन्ति यथैतत्संवत्सरगर्भं^{९०७}
एकादशरात्रं^{९०८} उभयविधो हि भरतद्वादशाहो^{९०९} द्वादशाग्नि- १०
III 168 10.ष्टोमा रथंतरसामानः^{९१०} स ह भरतद्वादशाहो^{९११} ऽथोद्यत्स्तोमेषु
चिद्वत्प्रथममहः स्यात्पञ्चदशं द्वितीयं सप्तदशं तृतीयमेकविंश
चतुर्थमितौह्वेकमथापरस्त्रिवत्प्रथमस्याहः^{९१२} प्रातःसवनं पञ्चदशं
माध्यंदिनं सवनं सप्तदशं तृतीयसवनमथ^{९१३} द्वितीयस्याहः

१ Thus M, वावर्तयन्स्तथा G, वावर्तयस्तथा U Ben H

२ Thus G, 'होनाभि. परौ (or रि) तानि the other MSS , अहीना-
पतितानि or अहीनाचरितानि the Vivarana, cp infra k 21 s fn

३ Thus Ben, यथैतत्सं the other MSS

४ 'मितीन्वे' or 'मितीन्वे' MSS , the following is doubtful , 'कमथा-
परसन्निष्ट G U Ben U M, but in M स is effaced , 'कमथापर सर्वन्निष्ट'
Ben The Viv has अपरसन्निष्ट , if this is the correct reading, we
ought to correct also एकम् into एको ।

५ The MSS here are defective , the passage has been restored
by me according to Sāyana on TS VII 1.8 (ed Calc, Vol VII,
198)

पञ्चदशं प्रातःसवनं सप्तदशं माध्यंदिनं सवनमेकविंशं
 तृतीयसवनमथ तृतीयस्याहः सप्तदशं प्रातःसवनमेकविंशं
 माध्यंदिनं सवनं त्रिणवं तृतीयसवनमथ चतुर्थस्याह एक-
 विंशं प्रातःसवनं त्रिणवं माध्यंदिनं सवनं त्रयस्त्रिंशं
 ५ तृतीयसवनम् ॥ २० ॥

168 12

अथेम औपसदाः पुरोडाशाः शूर्पादानप्रभृतय
 आप्यान्ताः १ सुवाङ्मत्या चैनान्सह सकञ्जुङ्मथादौपमन्यवीथेन १
 २७५ ८ कल्पेनाग्नेयानेककपालाननुसरस्वति २ प्राञ्चो यान्तीत्यहवनीय-
 सकाशाच्छ्रम्यां प्रास्थेत्सा यत्र निपतेत्तद्गार्हपत्यस्याथतनं

१० स्यात्वाचीनं ३ तत आहवनीयो ४ यद्यप्यर्थाणा अप उपा-
 धिगच्छेयुरपोनग्रीयं चरुं तृतीयसवनीयानामनुनिर्वाप्यं कुर्यु-
 रथोपोत्तरेद्युः समाप्यत्वेव ५ श्रम्यां प्रास्थेत्तद्वा भवन्ति पञ्चाह
 170 5 भवन्तीत्यभिज्ञवानामेवैते ६ उपच्छेदा ७ भवन्त्यष्टमे ऽङ्गि वाज-
 पेय इति ८ तत्र यदेव सुत्याभिपरीतं वाजपेयिकं कर्म

१ Thus Ben, १० न्यवेन the other MSS

२ Thus G (sec m) only, २ नुसरस्वती all the other MSS and my two copies of the Vivarana

३ कुर्वन्ति instead of स्यात् G (sec m)

४ १ Thus M G, ४ स्वेव U II, समाप्येत Ben, सःसमाप्यत्वेव Be, the Viv gives the periphr : उत्तीर्थं समादे(दे)शात् ।

५ Uncertain, ५ वैतेपददा Be, ५ वैतेपददा H, वैते-ददा Ben, ५ वैतेपददा U and G (pr m), ५ वैतेतपदा G (sec m), ५ वैतपददा M The Vivarana periphrases अभिज्ञवानामेवान्ते लोपे (or ० वान्तेलोपे) न प्राञ्चाः ।

६ इति Supplied by me

II. 279. 14. तत्कुर्यादथेदं सप्तसदामयनमच्छन्दोमं^१ भवतीति^१ विज्ञा-
यत^१ उ खल्वस्य छन्दोमभक्तयश्चतुर्विंशं^१ चतुश्चारिंश-
मष्टाचतुर्विंशमिति^१ ॥ २१ ॥ त्रयोदशः ॥

II 283. 1. अथायमतिरात्र उभयविधो भवत्यहीनो वैकाहो वापि
तु खल्वस्याहीनस्यैव रूपं^१ द्वादशोपसदो ऽनेकमहरभि- ५
विधन्ते^१ ऽयैकाहस्यैव रूपं^१ सप्तदशतीवरीर्गच्छाति सप्त-

II 285 13 तपशनुपाकरोत्येकं^१ क्रतुकरणं^१ समयाविधिते सूर्ये हिर-
ण्येन षोडशिन स्तोममुपाकरोतीत्यर्धास्तमित इत्येवेदमुक्तं^१
भवति^१ तस्य चेदनुपाकृत आदित्यो ऽभ्यस्तमियाद्गार्हपत्ये तिष्ठः
सुवाङ्गतीर्जुङ्गयाङ्गभूवः सुवरित्यथ यस्योक्त्ये ऽतिरिच्येताति- १०
रात्रं कुर्वीतेत्यतिक्रान्ताः खल्वस्य दीचोपसदो ऽतिक्रान्तं क्रतु-
करणमतिक्रान्तं षोडशिनो ग्रहणमथ तदानीमेव षोडशि-
पात्रमुपकल्प्य तिसृभिर्हस्तिभिर्गृहीयादथैतेन^१ पुरस्ताद्रात्रि-
पर्यायेभ्यश्चरेत्तत्रैवमेव संप्रैषः^१ प्रतिप्रस्थातराग्रयणद्वतीयं गुह-

१ Thus (and cp TS VII 4 2 3, Pañc b1 XXIII 19 8) M
G U H, •यनद्वन्द्वोमं Be, •यनमद्वन्द्वोमं Ben

१ r विज्ञायन् ?

१ Thus G (sec m), नेकम० Be, नैकम० M Ben G (pr. m) U (sec
m), ऐकम० H —Instead of अभिविधन्ते (thus M Be G U), Ben अभि-
विद्यते, H अभिद्यते । The Viv अहीनरूपक द्वादशोपसत्कालमेकस्मिन्नह्न्य
समाप्तं च ।

४ Thus M G U Be, •त्यक Ben, त्वेवं H.

५ इति om all exc M

६ Thus M Ben, •थेतेन G Be U.

७ प्रषः M G U.

हतीयानि^१ जाघनीः पृषदाब्जं गोपायाम्नीदाश्विनं ते द्विक-
 पालः^२ श्रुतमप्यपररात्रे ऽस्त्विति^३ कस्मिन्नु खलु काल आश्विनो
 द्विकपालो निरुप्यत इति^४ तार्तीयसवनिकैर्वा पुरोडाशैः^५
 सहापि वा पुरस्तादुत्तमस्य रात्रिपर्यायस्य^६ त्रिवृदैः सोमाना-
 ५ मवमस्त्रिवृत्परम इत्यतिरात्रब्राह्मणमेवैतद्भवत्यथेयः^७ सौत्रा-
 मणिकौ सुरा पादकिष्णा^८ वा^९ भवत्यपि वा पञ्चिका^{१०}
 शष्पाणि च तोक्माणि^{११} चेति^{१२} यवानामु^{१३} ह^{१४} शष्पाणि
 भवन्ति व्रीहीणामु ह तोक्माणि^{१५} माषास्तु नम्रजरा^{१६}थायं कारो-
 तरो दारुमयो वा वैदलो^{१७} वा मृन्मयो वा चर्मणा त्वेवाभि-
 १० विदि^{१८} स्यादथः^{१९} सुतासुतीति^{२०} सुतमु^{२१} हास्यामुच भवत्या-
 सुतमु^{२२} हास्येह भवत्यथस्मिन्दाद्याणयज्ञे कुर्यादुपा^{२३}श्रुयाज-
 मिति^{२४} ॥ २२ ॥ चतुर्दशः ॥

१ Om G U H Be

२ पशुपुरो० H, पुरोडाशे M

३ पादकौष्ठा H U, पाकौष्ठा G, पादक्षिणा M, पादक्षिणा Be The Viv, although corrupt, mentions the word किष्ठा ।

४ वा om. H Ben

५ ०णि both times G Be, once ०णि once ०नि M, ०नि both times Ben H U.

६ यवानां ह Ben, read perhaps यवानामह ।

७ वैदलो M H U Ben, वै० G Be.

८ Thus all exc Ben (०विदि) The Viv seems to give the paraphrase कर्मणा (r. च०) बन्धोऽथ (var बन्धोऽथः) ।

९ r. सुतमहास्या० ?

१० ०भवत्यसुतमु Ben, भवत्यासुतमो M Be H.

- II 292 1. अथास्यामेकादशिन्यां यूपोऽङ्गतिस्तन्त्रं याग्नौ ह्यथे^१ ऽथा-
 ब्रश्चनजा संचारिणी^१ स०स्यर्गकं^२ कर्म तद्भवत्यग्निष्टां^३ प्रथम-
 स्यात्त्रि०संस्तदाहत्याद्विद्वितीयस्य त्रिस्तृतीयस्यैवमेवेतरेषामनु-
 पूर्वं केदेनज्ञायाय चाथ वेदिविमानं^४ दशानां च रथाक्षाणा-
 मेकादशानां च पदानामष्टाङ्गुलस्य च^५ चतुर्विंशं भागमाद- ५
- II 293. 9. दौत^१ स प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विमिमीत^२थेमावुपस्थावानौ
 चतुरङ्गुलमात्रेण विक्कृतमौ^३ स्यातामथेतरे रथाक्षान्तराक्षा^४
- II. 293 10 एव स्युरित्यथ वै भवत्युपरसंमितां मितुयात्पिहलोककाम-
 II 293 12 स्येति यावत्यग्निष्ठस्योपरं^५ तावन्मात्रा इतरे भवन्ति^६ चषाल-
 संमितामिन्द्रियकामस्येति यावदग्निष्ठस्य रशना तावन्मात्रा १०
- II 293 13. इतरे भवन्ति^१ सर्वान्समान्प्रतिष्ठाकामस्येति सर्वान्समान्प्रतिष्ठा-
 II 293. 14. कामस्य करोति^१ ये चथो मध्यमास्तान्समान्यशुकामस्येति
 II 294. 1 तान्समान्यशुकामस्य करोति^१ व्यतिषज्जेदितरानिति^२ स एवमेव
 II. 294. 3 दक्षिणमुत्तरमित्यष्टौ यूपान्व्यतिषजत्यथ वै भवति यं कामयेत
 प्रमायुकः स्यादिति गर्तमितं तस्य मितुयादत्तरार्धं वर्षिष्ठमथ १५

१. स०स्यर्गक Be Instead of स०स्यर्गक कर्म a citation in the Mahāgni-
 sarvasya gives संस्यर्ग कर्म ।

२ Thus according to Ms. (text and comm), •अग्निष्टांस्यात्त्रि० the
 MSS

३ Om Ben Be U, cp XXX. 4

४ विप्रक्ष० M Ben

५ •ज्ञांतस्यादा M Be, ज्ञांतस्यादा H.

६ Thus MSS , : यावदग्नि० ?

७ M Ben ins. व्यतिषजति ।

६ ह्रसीयाऽसमित्युत्तरार्धमत्र वर्षिष्ठं भिनोति दक्षिणार्धं ह्रसी-
याऽसमेष वै गर्तमिद्यस्यैवं भिनोति ताजक् प्रमोयत इति
ब्राह्मणं^१ दक्षिणार्धं वर्षिष्ठं मिन्यात्सुवर्गकामस्याय ह्रसीयाऽ-
समिति ॥ २३ ॥

५ अङ्गुष्ठपर्वमात्रेणाङ्गुष्ठपर्वमात्रेणोत्तरसुत्तरं यूपः ह्रसी-
याऽसं मिन्यादपि वा यूपवटानामेवैता मात्रा अतिखनेदपि
वोपशयमेवोपनिदधते^१ ताभिर्मात्राभिरभिसंपादयेत्कथमु
खलु यूपवटाऽस्य परिलिखतो यूपः सोच्छ्रयतः^२ पशूः सो-
पाकुर्वतः संचरी^३ स्यादित्यन्तरेणाग्निष्ठं^४ चोपस्थावानं चोपा-
१० तीत्य जघनेनोत्तरवेदिं परिक्रम्यान्तरेणाग्निष्ठं^५ चैवोपस्थावानं^६
चोपातीत्यैकैकं परिलिखेदोच्छ्रयेदोपाकुर्यादपि वा यथं
परिलिखेदोच्छ्रयेदोपाकुर्यादा तंतं न व्यवयादक्षिणेन दक्षिण-
सुत्तरेणोत्तरमपि वा सर्वानेवाग्रेण यूपान्परीत्यैकैकं परिलि-
खेदोच्छ्रयेदोपाकुर्यादा^७ व्यतिषङ्गं^८ तेन पूर्वाः संपद्यन्त^९ एवं

१ •निधत्ते U

२ •इयतां M, •इयतो Ben U

३ Corrected, कःसंचरी M G Be H, क संचरी Ben, कंसंचरी U The
Mahāgṇisārvasya संचरः (without कः) संचरी (cp also XXV 20
251 4) has the meaning of मार्गः (Viv.)

४ •ष्टां most of the MSS

५ Thus M and a citation in the Ms, •याग्निं the other MSS.

६ एव given by Ben only

७ •षंजे Ben, •षम Ben, •षजं H

व्यतिषक्तानामेवैतेषां पशूनां^१ पञ्च दक्षिणार्धान्यशूनुपक्रम्यैव^२
 स्थापयेयुर्वारुणं प्रथममत्यानयेयुरथानुपूर्वमितरानन्तरेण चा-
 त्वालोत्करावुदङ्गुपनिष्क्रम्य^३ प्रस्थान्वा^४ निहन्युरपि वा मण्डली-
 कृताः स्तेषां वपा उत्विद्याहरेयुर्यथा^५ वपाभिर्विहारं चात्मानं

II. 296 ३. च न व्यवेयुरथायं पान्नीवतो ऽङ्गुष्ठपर्वमात्रेणोत्तरार्धाद्यूपाद्भूसी- ५

याः स्यादपि वा यथाब्राह्मणमवाङ्नाभिमचषालमनवस्तीर्ण-

II 297. 15 मथेद^६ सर्पाणामयनः स्तोमतो विहृतं भवत्यथेदं विश्व-

II. 298. 11 सृजामयनं कथमिदानीन्तनेषु स्यादिति^७ शतं दौक्षाः शत-

सुपसदः सहस्रं^८ प्रसुतः^९ ॥ २४ ॥ पञ्चदशः ॥

II 299 10 अथेदं कुण्डपायिनामयनमग्निहोत्रपूर्वमेवे ब्रुवते सोमपूर्व- १०

सुपयन्ति^{१०} तत्पत्नीसंयजान्तं वा हृदशूलान्तं वाहः कृत्वा

१ Om Ben Be

२ पशून् ins all the MSS exc Ben (cp XVII 14 295 10)

३ ०च्छ्रमस्य G U

४ Thus Ben only and Ms (प्रस्थानुक्तक्रमावस्थितान्), and the Vivarana (प्रस्थान्यथा स्थितानि (sic) स्युः), प्रतिप्रथावा U (pr m), प्रति-प्रस्थानावा the other MSS

५ Thus the Ms (तेषां सञ्जगानां वपाः अध्वर्युणा उत्विद्या परिकर्मेण आहवनीयं प्रति नयेयुः), उत्विद्येयुर्यथा the MSS.

६ अनवस्थितम् instead of अनवस्तीर्णम् G (sec m).

७ These words are missing in G Be U H, प्रसुतः M, प्रहृतं Ben.

८ Uncertain reading, ०सुपयन्ति G (sec m.) Ben, ०सुपसं U H,

०सुभयं M, ०सुपेवसयं Be, the Viv स एव चारक्षणीयमहः ।

समुपनह्य राजानं काले वसतीवरीरभिगृह्णाहीनसंतति^१ कृत्वा
 यावोवायव्यः संप्रचान्य द्रोणकलशे दशापवित्रे समवधायग्रीध्रं
 द्रुत्वा समिद्धारा यन्त्याहृत्य समिध आहवनीय उपसादयन्ति ।
 परिहृतासु वसतीवरीष्वारुतायाः सुब्रह्मण्यायाः संवेशनीयाः
 १ समिधो ऽभ्याधायैष्वावर्हिः सनह्याविश्रित्य पचाः सुपवसन्त्यथ
 श्वो भूत आमावास्याेन हविषा यजते । तत्र न स्तम्भयजुर्हरति ।
 त एवमेवाहरहर्वसतीवरीः परिहरमाणा अष्टाविंशतिमहा-
 न्यामावास्याेन^२ हविषा यजन्ते । नाग्निहोत्राणि जुह्वति न
 पौर्णमासीं यजन्ते । स यत्र तृतीयसवने धिष्ण्यान्विहरति
 १० तदजस्रं मार्जालीयं करोति । समासन्नेषु हविःषु गार्हपत्ये
 करम्भपात्राण्यभिपर्यग्नौ कृत्वा तैर्मार्जालीये प्रचरति । गार्हपत्य
 एव पिण्डपितृयज्ञः अपयित्वा तेन मार्जालीय एव प्रचरति ।
 प्रतिपूरुषमुवेवैषां^३ प्रवराप्रवृणीत । एकैकस्यैवैषां त्रयस्तयः
 पिण्डास्ते पञ्चदश^४ । महापितृयज्ञे स्त्रीर्ण^५ बर्हिर्भवति न वेदि-
 १५ मालिखति^६ न स्तम्भयजुर्हरति नाज्यानि गृह्णीते । स यत्र

१ Emended (cp XXVI 18, 19), °वरौभि. परिगृह्णा° U H, वरीरभि-
 परिगृह्णा° M G Ben, °वरौभिपरिगृह्णा° Be

२ Emended, °विश्रितिरचा° MSS

३ Thus M G U H and the V1v, °पूरुष° Ben Be — °सुवेवैषां my
 conjecture (उवेव = उ एव), °सुवेवैषां MSS exc G (°सुवेवैषा) ।

४ पंचदश M Ben Be

५ स्त्रीर्ण M Be H

६ After लिखति Ben ins. न खनति ।

तृतीयसवने धिष्णिथान्विहरति तदजस्रं मार्जालीयं करोति^१
 समासन्नेषु हविःषु गार्हपत्ये महापितृयज्ञहवींषि अपथित्वा
 तैर्मार्जालीये प्रचरेद^२ हवनीये मास्त्या प्रचरेद^३ नमेवावभृथः^४
 परीथाद्वि^५ तृतीया^६ वेदिर्भवति प्रक्रमाणासु ह तृतीयं नवमस्तु^७
 भूमेर्भागो भवतीति^८ । ॥ २५ ॥ षोडशः ॥ ५

II 302. 12 अथ पञ्चहविषमिष्टिमिष्टान्वहं पुनरावृत्तमेकैकेन हविषा
 यजेतैकं चेद्दे वा हविषी पर्यवेते स्यातामथ संवत्सरः समा-
 प्येत कथं तत्र कुर्यादिति^१ प्रतिक्रयैतस्य पक्षस्य पञ्चहविष-

II 302 16 मिष्टिं निर्वपेद^२थ संवत्सरतमे ऽग्निं पञ्चहविः स्यादिति^३ प्रथमे
 द्वादशाहे ऽग्निं चिन्वीतेति^४ प्रथमे द्वादशाहे ऽग्निं चिन्वान- १०
 स्यतुरहं प्रथमयोपसदा गच्छेच्चतुरहं मध्यमयाष्टाहोन^५ संव-
 त्सरमुत्तमयाथेतरा^६स्यतुरहोना^७स्यतुरहोना^८नैकैकया^९ चतुर-
 स्यतुरो^{१०} मासान्प्रत्याददीत^{११} चतुरहं प्रथमयोपसदा गच्छे-
 च्चतुरहं मध्यमया चतुरहमुत्तमयापि वा चतुरस्यतुर एव
 मासानेकैकयोपसदा गच्छेदित्युत्तमे^{१२} द्वादशाहे ऽग्निं चिन्वी- १५
 तेत्युत्तमे द्वादशाहे ऽग्निं चिन्वानो ऽष्टाहोन^{१३} संवत्सरं प्रथम-

१ Thus M (sec m) G, °रेदत्तमथावभृथः Be, °रेदत्तमेथावभृथ. U H,
 °रेदत्त एथावभृथ Ben, cp the Vivarana अवभृथोऽक्त गच्छेत् ।

२ Thus (परीथात्) M Ben, प्रतीथात् the other MSS

३ नवमस Ben

४ Instead of इतरान् (thus Ben M the V17) इमान् H Be G U

५ Thus G U M H Be, चतुरहस्यतुरहोनान् Ben

६ इति om G

योपसदा गच्छेच्चतुरहं मध्यमया चतुरहसुत्तमयाथेतराऽश्च-
तुरहो नानेकैकया^१ चतुरश्चतुरहो नान्मासान्प्रत्याददीत^२ चतु-
रहं प्रथमयोपसदा गच्छेच्चतुरहं मध्यमया चतुरहसुत्तमयापि
वा चतुरश्चतुर^३ एव मासानेकैकयोपसदा गच्छेदिति^४ ॥ २६ ॥

६ ५ अथ लोकंपृणा इष्टका उपदधन्मासमेतीति^५ लोकंपृणा
इष्टका उपदधन्मासं गत्वा त्रिःशतमस्यामहः^६ सर्वं प्रच्छादं
प्रच्छादयेदपि वा त्रिःशतो ऽवकाशं कृत्वा लोकंपृणा इष्टका
उपदधन्मासमेतीति^७ कथमेतं मासं गच्छेदिति^८ ष्टिः प्रथमाथ
पूर्वाह्निके प्रवर्ग्योपसदावधेष्टका^९ अथापराह्निके^{१०} प्रवर्ग्योपसदौ
१० मासि वसोधरेति^{११} मासं पुरीषेण यन्तीति^{१२} कथमेत मासं
गच्छेदिति^{१३} ष्टिः प्रथमाथ^{१४} पूर्वाह्निके प्रवर्ग्योपसदावथ पुरीष-
मथापराह्निके प्रवर्ग्योपसदौ^{१५} चतुरो मास उपसङ्गिरे-

१ Instead of इतरान् some of the MSS again इसान्,—चतुरहो नान्
twice (as above) H, and one of my copies of the Vivarana.

२ Thus (and is so to be read also supra, 308. 12^२) M U G,
चतुरश्चतुरो नान्मासान्. K, चतुरहश्चतुरहो नान्मासान्. Ben, चतुरश्चतुरो नान्मा-
सान्. Be

३ Thus Ben H and one copy of the Viv , चतुर the other MSS.

४ Are these words corrupt^२ The Vivarana periphrases
विंशतमे ऽह्नि सर्वसुपधेयं शेषसुपदध्यात् ।

५ Thus according to the Viv , •येष्टका मथाप• G, U Ben , the
other MSS are incomplete

६ यथ om. the MSS , it is given in the Vivarana

तीति^१ । यदमुत्र^२ मासेन करोति तदिह दशरात्रेण करोति^३
 चतुरो मासः सुनोतीति^४ । कतमे नु खल्विमे मासा भव-
 न्तीति^५ । गवामयनस्य प्रथमोत्तमौ च मासौ यौ चाभितो
 II 306 1 विषुवतः^६ सह वैषुवतेन^७ वसतीवरीषु मृत्पिण्डमन्ववधायेति^८ ।
 किमर्थो नु खल्वयं मृत्पिण्डो भवतीति^९ । संतन्यर्थ एष^{१०}
 भवतीति^{११} । भिक्षे कुम्भे ऽन्यस्त्रिंशुकुम्भ एतं मृत्पिण्डमन्ववधा-
 याप^{१२} । आनयेत्तत्पत्नीसंयाजान्तं वा हृदयशूलान्तं वाहः कृत्वा
 समुपनह्य राजानं काले वसतीवरीरभिगृह्णाहीनसंततिं^{१३} कृत्वा
 गावोवायव्यः संप्रचात्य द्रोणकलशे दशापवित्रे समवधायाग्नीध्रं
 द्रुत्वा समिद्धारा यन्त्याहृत्य समिध आहवनीय उपसादयन्ति^{१४} ।
 परिहृतासु वसतीवरीष्वारुतायाः सुवह्नाण्यायाः संवेशनीयाः
 समिधो ऽभ्याधायेन्नावर्हिः संनह्याविशिष्य^{१५} पयाः सुपवसन्त्यथ
 श्वो भूते सवनेष्ट्या यजन्ते^{१६} । तत्र न स्तम्बयजुर्हरति^{१७} । त
 एवमेवाहरहर्वसतीवरीः परिहरमाणाः संवत्सरः सवनेष्ट्या
 यजन्ते^{१८} । नाग्निहोत्राणि जुह्वति न दर्शपूर्णमासाभ्यां यजन्ते^{१९} ।

१ Thus Ben and the Viv , उपसद उपसद्विरतीति the other MSS

२ Thus the Viv , यदत्र the MSS

३ वैषुवतोः Ben.

४ Thus Be U G H M , ०पिण्डमवधाय Ben

५ Thus Ben , the other MSS om षनु , Be defective.

६ Thus Be G U H , ०वरीरभिपरिगृह्णा० M (sec m.).

७ Thus M G U Be , संनह्याविशिष्य Ben H.

८ ०हैरति MSS

इथ सवत्सरतम्यां^१ पर्यवेतायां परिहृतासु वसतीवरौष्वाह-
तायाः सुब्रह्मण्यायामहरहः सवेशनीयाः समिधो ऽभ्याधा-
येष्वावर्हिः संनह्य पयांसि विशिष्योपवसन्त्यथ श्वो भूते^२
ऽभिजितेष्टोत्तिष्ठन्ति^३ । ॥ २७ ॥ सप्तदशः ॥

- ४ ५ अथ वै भवति कन्दश्चितं चिन्वीत पशुकाम इत्यभ्यादा-
नप्रभृतीन्मन्त्रान्साधयेदा^४ वायव्यात्स प्रत्यचं वायव्येन पशुना
यजेत प्रत्यचं दीक्षणीययोःखाप्रवृज्जनप्रभृतीन्मन्त्रान्साधयेदा
वात्सप्रविष्णुकमेभ्यः^५ प्रत्यचं वात्सप्रविष्णुकमैः क्रमिन्वा निगदे-
देवेतरान्मन्त्रान्विहरेदग्निः^६ । रूपाणि^७ दर्शयेद्गच्छेदिरिणं^८ ।
१० तत्र नैर्हृतान्मन्त्रान्निगदेत्स^९ प्रत्यच गार्हपत्यमुपतिष्ठेत^{१०} प्रत्यचं
प्राचणीयया^{११} प्रत्यचमातिथ्यया^{१२} कार्ष्णाजिनौप्रभृतीन्मन्त्रा-
न्साधयेदा^{१३} कर्षणवपनाभ्यां^{१४} प्रत्यचं कर्षणवपने^{१५} प्रथमां

१ Thus emended, °वत्सरतस्या Be U H, °वत्सरतस्या G Ben

२ Thus Ben and G (sec m), भूतेष्वोत्तिष्ठन्ति U, भूतेष्वोत्तिष्ठन्ति H Be,
भूते इष्टोत्तिष्ठन्ति M

३ Corrected, इत्यभ्यादान° Ben, इत्यारभ्यादान° the other MSS,
The Vivarana details देवस्य लेत्यादिनाभ्यादान° (sic), cp X 2 2 3

४ Doubtful, G (sec m) reads as given in our text and cp
the Vivarana विहरेत् चिनुयादग्निम्, विहरेदग्निचरूपाणि Ben, विहरेद्गोर्द्र-
रूपाणि Be, विहरेदग्नीद्रूपाणि H U, विहरेदग्नीद्रूपाणि M, the comm. on the
Sulba cites the passage with अग्निरूपाणि ।

५ Emended, नैर्हृतीन्मन्त्रा° M Be G (sec m), नैर्हृतिमन्त्रा Ben U,
नैर्हृतिमन्त्रा° H

६ Thus (कार्ष्णाजिनी°) M Be H U (cp X. 23 21. 17); °जिनि°
G (sec m) °जिन° Ben

चितिः सपुरीषां निगदेदेवं द्वितीयामेवं तृतीयाः^१ सर्वां^१
 चितिः सपुरीषाः सवण्डां चितिः सपुरीषां^१ निगदेद्यां^१
 अहान्तःशालीकां^१ आहुतयः स्युर्जुह्यादेव ता^१ अथ य
 औत्तरवेदिका मन्त्राः स्युर्निगदेदेव तान्^१ ॥ २८ ॥

अग्निहोत्रं वै दशहोतुर्निदानं दर्शपूर्णमासौ चतुर्होतुरि- ५
 त्येक आनुपूर्व्यं^१ ब्रुवते^१ ऽथाप्युदाहरन्त्याग्न्याधेयं पूर्वस्यां तता-
 वेकादशप्रयाजः सर्वः सहोत्पन्नमृतवः षड्भोतेति^१ षाण्मासः^१
 एष पशुबन्ध उक्तो भवत्यथाप्युदाहरन्ति षट्सुषट्सु मासेष्वा-
 हिताग्निना पशुना यष्टव्यं भवत्युभे काष्ठे अभियजेत^१
 माघमासे^१ धनिष्ठाभिरुत्तरेणैति भानुमानर्धाश्लेषस्य आवणस्य^१
 दक्षिणेनोपनिवर्तत इत्येते काष्ठे भवतस्तदन्ततो ऽनीजानस्य^१

१ The reading of this passage is wholly uncertain, I have accepted the reading of M (on वण्ड cp XVII 25 and 26), सर्वाश्चितिः सर्पिडां चिति सपुरीषां U H, सर्वाश्चित्तैः सर्पिडां चितिं सपुरीषां G, सर्वाश्चित्तौ सर्पिडा - - - चित्वेसपुरीषां Be, सर्वाश्चित्तौ संवसा - - चिति सपुरीषां Ben.

२ Thus G (sec m), which however, as do all the other MSS exc U, reads °हान्ताःशा° instead of °हान्तःशां, निगदेदेवंस्यांत शालिका G (pr. m), निगदेदेवंस्याद्याहान्ता शालीका M, निगदेदेद्याहान्ताः शालिका H, निगदेदेवंस्याहान्त शालिका U, निगदेदेवस्यां - - - हान्ताः शालीका Be, निगदेदेवं-स्याहान्ताः शालीका Ben

३ Thus M Ben U G (sec. m), °पूर्व Be, अनुपूर्व्य H G (pr. m)

४ Thus Be U G and the Viv. (one copy), षण्मास M H Ben and the Viv. (another copy)

५ °मासेन Ben U (see m).

६ Are we to read with the Vivarana. ऽनीजानः ?

- 6 संवत्सरो नातीयादथ चातुर्मास्येषु सोमेषु पञ्चहोता सप्तहोतु
स्थानं प्रत्येत्यथ य एष चातुर्मास्यसंयोजनो निर्मग्न्य उत्सीद-
त्येष पशुसंयोजन एव^१ भवति^१ परिधौ पशून्त्रियुञ्जीतेति^२
- 17 ब्राह्मणमेतद्युपा एव तदस्माकं भवन्त्यथ^३ महापितृयज्ञे स्त्रीर्ण^४
५ बर्हिर्भवति न वेदिमालिखति न स्तम्भयजुर्हरति नाज्यानि
गृह्णीते^५ स यत्र तृतीयसवने धिष्णिष्यान्विहरति तदजस्रं
मार्जालीयं करोति^६ महाहविर्भिश्चरित्वा समासन्नेषु हविःषु
गार्हपत्ये महापितृयज्ञहवींषि अपयित्वा तैर्माजालीये प्रच-
रेदाहवनीये मासृत्या प्रचरेदन्तमेवावभृथः^७ परीयान्तस्य प्रथमा
१० चितिः पुरीषवती^८ मन्त्रवती भवतीति^९ प्रथमैवास्य चितिः
पुरीषवती मन्त्रवती भवत्यथेतरास्तूष्णीका^{१०} यांयां चितिः
सपुरीषां ब्रुवते सासैवास्य चितिः पुरीषवती मन्त्रवती भव-
त्यथेतरास्तूष्णीकाः^{११} ॥ २६ ॥ अष्टादशः ॥
- 1, अथेम एकाहास्तेषां यान्यहान्यनादिष्टान्यग्निष्टोमा इत्येव
१५ तानि जानीयादथाहीनरात्रिसन्नेषु यान्यहान्यनादिष्टान्युक्त्या
12 इत्येव तानि जानीयान्माध्यन्दिनीया एवैनं चमसा निमृजन्तो

१ एष the MSS

२ पशू instead of पशून् M

३ Thus M G U H Be, एतद्युपा एवतस्माकं भवन्त्यथ Ben

४ Thus Ben (only चरेत् instead of प्रचरेत्), चरेदन्तमीवभृथः G H,
चरेदन्तमीवभृथ U, चरेदन्तमेवावभृथ Be, प्रचरेदन्तमेवावभृथः M, cp XXVI.

25 308. 3

५ सपुरीषवती MSS

- यन्तीति^१ ' सदस्यासीनं माध्यन्दिनीया एवैनं चमसा निम्न-
 II 344 13 जन्तो यन्ति भक्षार्थाश्चतुर्विंश एष भवति ' शुक्रामन्थिनोः
 II 345 4 स्रस्त्रावेणाभिषिञ्चतीति ' यजमानायतन आसीनः शुक्रा-
 II 345 9 मन्थिनोः स्रस्त्रावः समानीयाभिषिञ्चति^२ ' चतुष्टोम एष
 भवति ' सप्त हवींषि प्रातःसवनीयाननुवर्तन्त इत्याग्नेयो ५
 ऽष्टाकपालः पौष्णश्चरुः सावित्रो^३ द्वादशकपालस्त्राघ्नो ऽष्टा-
 कपालो वारुणो दशकपालो वैश्वदेवश्चरुर्मातुः सप्तकपाल
 II 346 4 इत्यष्टौ हवींषि प्रातःसवनीयाननुवर्तन्त इत्याग्नेयो ऽष्टाकपालः
 सौम्यश्चरुः सावित्रो^३ द्वादशकपालो बार्हस्पत्यश्चरुरग्नीषोमीय
 एकादशकपालः सारस्वतश्चरुर्वारुणो^४ दशकपालो द्यावापृथिव्य १०
 II 346 17 एककपाल इति ' यत्किंच राजसूयमृतेषोमं तत्सर्वं भव-
 तीति ' मातुं चात्रैकविंशतिकपालं प्रतिषेधयत्यौपसदा-
 II 347 14 स्त्रेष्टीरर्धचतुर्दशैरेष^५ मासैः संतिष्ठते ' यत्किंच राजसूयमनु-
 त्तरवेदीक^६ तत्सर्वं भवतीति ' द्विपशुं चात्र पशुबन्धं प्रतिषेध-
 II 348 19 यति^७ चातुर्मास्यानि चाध्यर्धनैष^८ मासेन संतिष्ठते ' सिंहे १५

१ इति om M Ben U

२ Thus G H U Be, सवनीया० M, सवनीया० Ben

३ The words द्वादश० unto सावित्रो (incl, l 6) are given only by Ben, which, however, reads सावित्रो दशकपा० instead of सा० द्वादश० ।

४ Thus Ben, सावित्रश्च the other MSS

५ Thus M Ben, ०षेधयत्यौ० Be U H, ०षेधयतीत्यौ० G

६ ०वेदिकं all, but cp T Br II. 7 5 2

७ Thus Be, ०यन्ति the other MSS

८ Thus G only, नाध्य० all the other MSS.

14. व्याघ्र उत या पृदाकाविति ^१ किंदेवत्या उ खल्वियमाहुति-
भवतीति ^१ ॥ ३० ॥
- 16 इन्द्राणीदेवतेत्येव^१ ब्रूयात्सप्तदशिना पशुबन्धेनेद्दोखाः
संभृत्य पशुग्रीष्पाणि च वायव्येन पशुना यजेतापि वा पुरस्ता-
५ देव तूष्णीं^२ संभृताः^३ संभृत्य मन्त्रवतीं मृदः^४ संभृत्य तथानु-
१८ प्रलिय^५ ^१ नियुनक्तुम्यस्योपयामगृहीतो ऽस्यग्नये त्वा बृहद्वते
वयस्वत उक्थायुवे यत्ते अग्ने बृहद्वयस्तस्मै त्वा विष्णवे त्वा
जुष्टं गृह्णामीति ^१ परिमृज्य सादयत्येष ते योनिरग्ने त्वोक्था-
14 युव इति ^१ नियुनक्ति ध्रुवस्य मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या
१० मघवन्तमृताय जातमग्निम्^५ । कविः^६ सम्राजमतिथिं जनाना-
मासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः ॥ उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय
त्वा मघवते जुष्टं गृह्णामीति ^१ परिमृज्य सादयत्येष ते योनि-
१८ रिन्द्राय त्वा मघवत इति ^१ नियुनक्ति पानीवतस्योपयाम-
१८ गृहीतो ऽसि बृहस्पतिसुतस्य त इन्द्रो^७ इन्द्रियावतः पत्नीवन्तं
१५ ग्रहं गृह्णामीन्द्रा^८ पत्नीवा^९ इति ^१ नियुनक्ति हारियोजन-

१ इन्द्राणी० Ben.

२ तूष्णीमेव M

३ संभृता all, but cp the Vivarana तूष्णीं संभृता उक्ता संभृत्य ।

४ Thus M, तथानुप्रलिय Be, तथानूपलिय G (sec m), तथानुलिय
Ben H U

५ जातमिन्द्रमग्निं M

६ Thus M G U, इन्द्रो the other MSS

७ Uncertain, ०नीन्द्रा इ G (sec m), ०नीन्द्रा Be, ०नीन्द्रा इ
H ०नीन्द्रा इ U, ०नीन्द्रा - उ Ben, ०म्यन्द्रा M

स्योपयामगृहीतो ऽसि रोहिदसि रोहिद्योजनो रोह्यो स्थाता
वज्रस्य भर्ता पृश्नेः प्रेता तस्य ते देव सोमेष्टयजुष सुतस्तोमस्य
शस्तोक्थस्य रोहिदन्तं ग्रहं गृह्णामि रोही स्य रोह्योर्धानाः
सहसोमा अग्रये स्वाहेति ^१ यो ऽग्निष्टुतीन्द्रस्य शस्तमुत्सादयेद्य
दन्द्रस्तुत्यग्निस्स्य शस्तमुत्सादयेन्नित्या अन्या देवताः ^५ किं देवत्यानि

II 360 10 खज्वतिरिक्तस्तोत्राणि भवन्तीत्याश्विनानीत्येव ब्रूयाद्यच्च ^१ किंच
रात्रिमुपातिरिच्यते सर्वं तदाश्विनमितौन्वेकमथापरमाग्नेयं
प्रथममैन्द्रं द्वितीयं वैश्वदेवं तृतीयं वैष्णवं चतुर्थमिति ^१
॥ ३१ ॥ एकोनविंशः ॥

II. 366 11 स ग्रीष्मस्य जघन्याहःसु प्रजह्मिषु ^१ यवेध्विति ^१ प्रमृदि- १
II 366. 12. तेध्वित्येवेदमुक्तं ^४ भवत्यधिकरणेत्येवेदमुक्तं भवत्यृत्विजः ^५ पदे-
II 367 1 नाङ्गापयतीति ^६ तत्पूर्वं ^७ वेत्यथैनमभ्यज्य पवयित्वोदानयतीति ^१
सिद्धमत्राग्निष्टोमिकं कर्म जानीयादोत्तरस्मादुपघातादेत-
स्मिंश्च काले चीणि बर्हींश्च यजुषा कुर्याद्दीचणीयाथाः

१ ० चङि M

२ ० मितौन्वेकं, मितौचेकं, मितौन्वेकं the MSS

३ Thus M G (sec m) and the Viv, व्रजितेषु Be, व्रजमितेषु H U G
(pr m), व्रजितेषु Ben, the meaning is, acc to the Viv, प्रपक्षेषु ।

४ प्रमृदिते Ben

५ भवतीत्यृत्विज Ben.

६ पदना-पयतीति Ben, पदनाङ्गायतीति Be U, पदनाङ्गयतीति G, पदना-
ङ्गयतीति H, पदनासीदययतीति M, but द cancelled

७ Conjectural reading. तत्पूर्वस्यथै Ben G (sec m), तत्पूर्वस्यथै
Be H U M G (pr m.)

- प्राचणीयाया आतिथ्याया इत्यथ निर्वपेद्दोक्षणीयां प्राचणी-
यामातिथ्यादाज्येन^१ वर्तयेद्यावद्रथा^२ आगच्छेद्युः^३ सहनिरुप्त-
माज्यं तिसृषु स्थालीषु विगृह्णीयाद्या दौक्षणीयायै स॒ऽस्था^४
तया^५ दौक्षणीयाऽ सतिष्ठापयिषेत्^६ प्रणीताभिः प्राचणीयस्य
२ ५ प्रतिपद्येत्^७ एवातिथ्याया उपक्रमो भवतीति^८ चिवत्सेन
साण्डेन वत्सतरेण राजानं क्रीलोह्यातित्य निर्वपतीति^९ चि-
ह्वायणेनेत्येवेदमुक्तं^{१०} भवति^{११} कथमु खल्वस्य मन्त्रानभिनमये
३ चिदसि^{१२} मनो^{१३} ऽसि^{१४} धीरसि दक्षिणे ऽसि यज्ञियो ऽसि
चत्रियो ऽस्यदितिरस्यभयतःशिराः^{१५} स नः सुप्राङ् सुप्रत्यङ्
१० संभवेत्येकगणा^{१६} उपसदो भवन्तीति^{१७} पूर्वाह्निका एवेता उक्ता
१३ भवन्ति^{१८} खलेवालो यूपो भवतीत्येतामेवैषां^{१९} मेयीं कुर्वन्ति^{२०}

१ ^२ Thus Be U H, •थ्यामाज्येन G, •थ्यापुषदाज्येन M, Ben utterly corrupt

२ Thus the Vivarana, all the MSS are hopelessly corrupt, G has the least corrupt reading यावद्रथमागच्छेद्यु ।

३ Thus M G U Be सस्थाया H, सस्थान Ben

४ Thus M G U, प्रतिपद्येत्तेनैष Be Ben, प्रतिपद्येतेषणया H

५ •द्यायनेने• MSS exc Ben

६ भवतीति MSS exc M

७ •भिसंनमये• G

८ सवासि MSS exc H

९ Thus Be G U Ben, •शिरा H, •शीर्षासि M

१० •गुणा MSS

११ •त्येतयेवैषा Ben, are we to correct •त्येतामेवैषां (isā) † V11
रतानेव हस्तेर्वामार्धं कुर्वन्ति ।

- स खलेवास्त्री यूपस्तस्यै कटे परमिव चषालभाजनं भवतीत्या-
 II 369 1 कुट्ट^१ दृत्यवेदमुक्तं भवत्यथैतान्यशूनुपाकरोत्यग्नीषोमीयमाग्नेय
 मनुबन्ध्यमिति^२ यमा एवैते ऋगाः समानयोनयो भवन्ति^३
 तेषामुक्तं चरणमथास्याः सद्यस्क्रियामनुक्रियां परिक्रियामति-
 क्रियामवभृथप्रभृत्यस्तमिते^४ यज्ञपुच्छं^५ तासां प्रथमैव सरथा^६
 प्रथमा चित्सोमक्रयणी प्रथमाग्निहोत्रोच्छेषणव्रतायास्याः^७
 सद्यस्क्रियामनुक्रियां परिक्रियामतिक्रियां त्रिस्तनद्विस्तनैक-
 स्तनव्रतस्य^८ रूपाणि^९ कुर्वन्ति^{१०} क^{११} उ^{१२} खल्वेकाहे दृष्टः^{१३}
 सनिवापो भवतीति^{१४} ब्रात्यस्तोमे चेन्द्राग्न्योश्च कुलाय इत्येव
 II 371 5 ब्रूयादथास्मिन्ब्रात्यस्तोमे^{१५} बहव एकस्मै दौक्षन्ते^{१६} ऽदौक्षिता^{१७}
 II 373 8 एवैनान्याजयन्ति^{१८} दण्डोपानह^{१९} शामुलाजिनमिति^{२०} शा-

१ Thus G M Ben, ०कट्ट U H, ०कट्ट Be, the Viv reads चाकुट
 and details आहृतस्थान निम्नहृतम् ।

२ Instead of अतिक्रियाम् here and I 7 the MSS read अभि,
 अवि^० or इति^० ।

३ Thus corrected, सरथा Be M G, सुरथा H U, सपथा. Ben

४ Corrected, ०षण्व्र(ष्ट)तोमंथास्या M G U Be, ०षण्व्रतमथास्यां H Ben

५ Corrected, ०कस्तनव्रतरूपाणि Ben H, ०कट्टतस्य रू० M Be G U

६ Thus M G Be U, कड H क Ben

७ इष्टी. Ben, दृष्ट Be

८ Thus M Ben, ०थैतस्मिन्ब्रा० the other MSS

९ Thus M G, दौक्षन्ते Be U H, एकस्मिन्ब्रदौक्षन्ते Ben

१० दौक्षित .. जयति H.

११ १२ दण्डोपानहन († (sec m) Ben, दण्डोपहननं G (sec m), दण्डोमन
 हनं Be, दण्डोपनहन H, दण्डोपिगहन M

मुलकानामु^१ह दध्मिन्नाः^२ कम्बला भवन्ति स च भवति^३,
श्वेतं^४ चौरश्चाजिनम्^५ । ॥ ३२ ॥

- ३, ४ स एष^६ ज्येष्ठानामग्निष्टोम^७ एष एव सन्कनीयसामुक्त्य-
; ६ श्वतुष्टोम पूर्वमहर्भवति पञ्चस्तोममुत्तर^८ रथो^९ हविर्धानं^१
; ८ ५ कुर्यात्तत्परूपमुत्तर हविर्धानमुत्सीदेयुः शकटमन्त्रा^१ द्वौ चय-
स्त्रि^२शौ मध्यत स्तोमौ भवत इति^३ पृष्ठ्यस्तोमावेवेतावित-
श्चासुतश्च^४ प्रतिलोमौ^५ भवतो^६ ऽथामावास्यायां^७ प्रतिसमस्य
10 चान्द्रमसं पिण्डपिढयज्ञ दद्यात्तं ब्रह्मणः सन्त पर्युपविश्य
भञ्जयन्ति यदृत मन्यन्ते तेन ब्राह्मण^१ ब्राह्मणो वै वर्णना^२
१० श्रेष्ठो^३ ऽग्निर्देवानामित्येतेन वा भञ्जयेदपि वा व्याहृतीभि-
12 श्वतुष्टोम एष भवतीति^{११} चतुस्तरीय^{१२} एष^{१३} दिशां चतु-

१ Thus M Be and Viv शामुलका the other MSS

२ Corrected according to the Viv दध्मिन्ना M G (sec m) दध्मि
Ben, गदध्मिन्ना Be U H

३ भवन्ति MSS

४ श्वेतां MSS

५ चोर Ben (च चौरश्च-अजिनम्) ।

६ एष Ben and Viv , एव the other MSS

७ Thus M only, ०मुत्तरमथो the other MSS

८ Thus M G (sec m) Be Ben, ०तस्याप्रति० U H G (pr m).

९ Refers acc to the Vivarana to the दुरथ (XVIII, 37).

१० Thus M Ben, ज्येष्ठो G U Be H

११ Ben om इति, rightly ?

१२ Corrected, ०तरीयादेष M G U Be, ०तरीयादेष H ०तरीयादेष
Ben

- II 392 6 छोमो भवत्यथास्मिन्कानान्धयज्ञे^१ ऽवमृत्यप्रमृत्यस्तमिते यज्ञ-
- II 395 8 पुच्छं^२ तस्य दशसु बहिष्पवमानः शते सहस्रे ऽयुते नियुते प्रयुते^३
 ऽर्बुदे न्यर्बुदे ससुद्रे मध्ये ऽन्ते परार्धे पदे^४ पत्ने नित्यमुक्ता^५
 मनसैव स्तुवानो मन्यत एतावति^६ मे^७ स्तुतमित्यथ सकृत्प्रवर्ग्य
- II 405 18 एकमेवाग्निहोत्रमथास्मिञ्कुनस्कर्णयज्ञे^८ तिलाभिश्चमशिला म-
 त्याग्खादित्वा^९ चारमाचं^{१०} पिबेदथ सामपथे सविशेत्स्वप्नादेव
- II 406 8 स्वप्ने गच्छति^{११} राशिक्षतं^{१२} धान्यं ददाति मरायक्षत धान्य
- II 407 १ ददातीति^{१३} मूतक्षतमित्येवेदमुक्तं भवति^{१४} प्रचरन्ति प्राञ्चः
 प्रत्यञ्चः प्रचरन्तीति^{१५} यः प्रत्यङ् विहारो दक्षिणतउपचार
 एष भवत्येतेनैवापि सर्वतोमुखो व्याख्यात^{१६} एतेन सहस्र- १०
 शालो^{१७} ऽथैनमिह^{१८} पवयित्वासुच पवयन्तीति^{१९} सिद्धमन्त्रा-

१ कानाड० (or कानाड०^२) M

२ Om G U

३ पदे G U Ben and probably also M, पद्ये Be, द्वे H, are we to correct here and XVIII. 43 बदे^४

५ Thus Ben, नित्यमुक्ता the other MSS

६ Thus MG U, एतावतिमेव H, एतावतीमे Be, एतावतीमेव Ben.

७ स्वादित्वा H

८ Thus G U, ०माच M, चारमाच H, चरमाच Ben, मचारमाच Be

९ राशी० G Be U H

१० Conjectural reading वैनमिह MSS (वैरन० H M) I have not been able to point out the passage in the text proper here referred to

११ ०यतीति G (sec m) Be

- ४ मिष्टोमिकं कर्म जानीयादुत्तरस्यैव^१ शालाये^२ स द्वौ चिराचौ^३
 कुरुत एकं च द्विरात्रमिति^४ । दौक्षोपसङ्गिरेवास्यैतान्यहान्य-
 भिविधत्ते^५ ऽहीनविधो^६ ऽति यज्ञं दद्यात्तदिदं^७ प्रोक्तं यद-
 कृत्स्नं सूत्रतः । सामयिकं त्वेव क्रतुयोग^८ यज्ञे यज्ञमुपलक्षये-
 ५ तेति बौधायनो यज्ञे यज्ञमुपलक्षयेतेति बौधायनः^९ ॥
 ३३ ॥ विःशः ॥

॥ इति षड्विंशः प्रश्नः ॥

। कर्मान्तं समाप्तम् ।

~~~~~

१ Thus the MSS. read °दुत्तरस्यै च °

२ द्विराचौ G U

३ चिरा° MSS exc M

४. ५ Wholly uncertain, °हीनविधोतिथयज्ञदद्यात्तदिदं G, हीनविधोतिथयज्ञं दद्यात्तदिदं U, हीनविधोतिथयज्ञदद्यात्तदिदं Ben Be, हीनविधोतिथयज्ञ दधातौद H, हीनविधोतिथयज्ञ दद्यात्तदिदं M The Viv seems to point, at least also to the reading यज्ञ दद्यात् ।

६ Thus M G U H, क्रतुयेसंग Be, क्रतुयेसंग Ben

प्रायश्चित्तसूचम् ॥

अथातो मन्त्रगणान्नातानि प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः ।
 सर्वत्रोपरिष्ठान्मन्त्रकृतं यद्यधस्तान्निपतेद्वृत्तं प्रतिष्ठा मनस इत्ये-
 तथा प्रतिष्ठाप्यैतथैव सुवाङ्मतिं जुहुयाद्भूत्वा वा^१ प्रतिष्ठापये-
 द्भुत्वानन्तरं^२ कर्म कुर्यादेवमन्येष्वप्यतिक्रान्तं कर्म नाद्रियेत
 यद्यर्थलुप्तं भवति ।^३ सर्वत्राश्रावितप्रत्याश्रावितवषट्काराणाम-
 त्यक्तानुक्तहीनेष्वाश्रावितमत्याश्रावितमित्येतया सुवाङ्मतिं जु-
 हुयात्सर्वत्र देवोच्चारणेषु^४ भागिनीं देवतामनुच्चारयित्वा^५
 योन्यामुच्चारयेद्यदो देवा अतिपादयानीत्येतया सुवाङ्मतिं
 जुहुयात्सर्वत्र देवतावाहनेषु भागिनीं देवतामनावाहयित्वा
 योन्याभावाहयेदेतथैव सुवाङ्मतिं जुहुयाद्यत्र स्मरेत्तदुपोत्या-^६
 येनां मनसावाहयेदथातिरिक्तामाज्येन यथोढां यजेत । सर्वत्र
 प्रणीतानां प्रणीयमानानां प्रणीतानां^७ वा यदि^८ विप्रुषो^९
 विपतेयुः^{१०} सवेदा चमस^{११} आपो^{१२} हि ष्ठा मयोभुव इति
 तिसृभिरङ्गिः पूरयित्वा ततं म आपस्तदु तायते पुनरित्ये-

१ Om H

२ Thus H U C' B Viv, 'द्भुत्वावानन्तरं T

३ Thus H U B, देवतोच्चारणेषु C', 'ोच्चारणे T

४ देवतासुच्चार B

५ प्रणिहितानां H B

६ Thus Tr, विप्रुषो यदि प्रतेयुः the other MSS.

७ Thus C' H, चमस आपो U चमसमापो B, चमसमापो Tr

- तथा सुवाङ्मतिं जुहुयात्सर्वत्र वितते यज्ञकर्मणि यदि सूर्यो
 नाविर्भवत्यन्यत्रादेशादुदयं^१ तमसस्युद त्वं चित्रमित्येताभि
 सुवाङ्मतीर्जुहुयाद्यदि सूर्याचन्द्रमसोर्ग्रहणं^२ विद्यत एतदेवाथ
 यति यजमानस्यत्विजां वा खप्ने रेतोविमर्गः स्थादिमं मे
 ५ वरुण तत्त्वा यामौत्येताभ्याः सुवाङ्मती जुहुयात्सर्वत्र^३ हवि-
 र्देवतायाज्यापुरोनुवाक्याङ्मतीनाः ऋताङ्मतभेषेभ्यन्नरिते विप-
 र्यासे च त्वं नो अग्ने स त्वं नो अग्न इत्येताभ्याः सुवाङ्मती
 जुहुयात्सर्वत्र दर्विकूर्चप्रस्तरपरिधिबर्हिर्विधृतिपवित्रवेदोपवे-
 षेभ्यद्रव्यसभाराणां^४ छेददाहोपघातेषु नाग्ने विनाग्ने वान्यं
 १० यथालिङ्ग कृत्वा यथालिङ्गमुपसाद्य त्वमग्ने अथासि प्रजापत
 इत्येताभ्याः सुवाङ्मती जुहुयात्सर्वत्र वितते यज्ञकर्मणि ॥ १ ॥
- यदि पुरा प्रजाजेभ्यो बहिःपरिध्यङ्गारा अभिपर्यावर्तेर-
 न्नाह्मणोक्तं प्रायश्चित्तं कृत्वेम जीवेभ्यः परिधि दधामौत्येतया
 सुवाङ्मतिं जुहुयात्सर्वत्र वितते यज्ञकर्मणि यदि यज्ञभेष
 १५ आगच्छेदिष्टेभ्यः स्वाहा^५ वषडनिष्टेभ्यः^६ स्वाहेत्येतैरष्टाभिः^७
 सुवाङ्मतीर्जुहुयात्सर्वत्र वितते यज्ञकर्मणि यदि जन्यं भयमा-

१ Thus U C' Tr V1v, °न्यत्रदेश° B, °न्यत्रादश° H

२ Thus C' U V1v, °सूर्याचन्द्रमसोर्ग्रह° B, °सूर्याचन्द्रमसोर्ग्रह° Tr H

३ B U ins वितते यज्ञकर्मणि ।

४ दर्वि° Tr C' U V1v, दर्वी° B H and Prāy candrikā — Instead of °वेदोपवेषेभ्यः° Tr B read वेदोपवेष° ।

५ Om Tr

६ त्वष्टभिः C', °त्येताभिः Tr

गच्छेद्यत इन्द्र भयामहे स्वस्तिदा विश्वस्यतिरित्येताभ्याः
 सुवाङ्मती जुहुयादभये वा पुनर्थजेत ^१ सर्वत्रोपाङ्गुप्रस्थिति
 वाच^२ स्थानानाः स्वराक्षरपदवृत्तभेष्वेवाभिर्गीर्भिर्भयदतो न
 जनमित्येतया सुवाङ्मतिं जुहुयात्सर्वचानाज्ञातप्रायश्चित्तेष्वना
 ज्ञात पुरुषसमित इत्येताभ्याः सुवाङ्मती जुहुयात्सर्वत्रेष्वावर्हिषः ।
 प्रयाजानूयाजानां^३ पाकचाकर्मसु^४ यत्पाकत्रा मनसेत्येतया
 सुवाङ्मतिं जुहुयात्सर्वत्र स्क्वे भिन्ने द्विन्ने भग्ने^५ नष्टे^६ चासे
 विपर्यास उद्वाह^७ जनातिरिक्ते वा^८ यन्म आत्मनो मिन्दा-
 भृत्युनरग्निश्चक्षुरदादित्येताभ्याः सुवाङ्मती जुहुयात्सर्व्वग्न्युप-
 घातेषु पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः समिन्धतामित्येतया समिध- ^९
 मादध्यादेतयैव सुवाङ्मतिं जुहुयात्सर्व्वेषु यज्ञकतुषु पत्नीः
 संयाज्य प्राङ्मेत्य ध्रुवामाष्याथ्य ध्रुवातः सर्व्वप्रायश्चित्तानि जुहोति
 ब्रह्म प्रतिष्ठा मनस इत्येतेनानुवाकेन प्रत्यृचमथ वै भवति
 समिष्टयजूषि जुहोति यज्ञस्य समिष्टौ^१ यद्वै यज्ञस्य क्रूर
 यद्विलिष्टं यदत्येति यन्नात्येति यदतिकरोति यन्नापिकरोति ^{१५}

१ In H U the prāvaścitta सर्वत्रेष्वावर्हिषः (1 5) is given here but cp T Br III 7 11 5

२ वाचि U, वाचि H

३ नूयाजा० H Tr

४ पाकचाकर्मसु B Tr

५ Om Tr, B, the last om. also भिन्ने द्विन्ने ।

६ २ उद्वाह T, उद्वाहो H, उद्वाह B U, विपर्यासिदूरदाहे G', the Viv. explains as उल्लेचने ।

७ Om. Tr

तदेव तैः प्रीणातीति ब्राह्मणमेतान्येव ब्राह्मणविधिविहिता-
न्याप्यायनानि^१ मन्त्रवन्ति^२ भवन्तीति बौधायनो^३ मन्त्र-
गणान्नातानि नैमित्तिकानीति शालीकिः^४ ॥ ३ ॥ प्रथमः ॥

अथ कपालकरणे रथचक्रचित्याकृत्यश्चग्रफमात्रं स्थानं
५ कल्पितं भवति^५ संकल्पो^६ ऽधिकारः कपालवृद्धिः कपाल-
ह्रासो वा कपालानामनभिप्रथने व्याहृतीभिराहवनीये सुवा-
ऊतीर्जुऊयाद्भुवः सुवरित्येतावदेव नानाप्रथने चातिप्रथने
चाथ हविषामशृतद्रवदाहोत्सेकनिसावे^७ प्रायश्चित्तिर^८शृते
रुद्राय स्नाहेत्याहवनीये^९ सुवाऊतिं जुऊयाद्भवे वायवे विदग्धे
१० निर्वृत्यै^{१०} यदि दग्धः स्याद्यत्तत्र^{११} शृतः स्यात्तेन^{१२} प्रचरेदथ
यदि सर्वमेव दग्धः स्यादपो ऽभ्यवहृत्य मिन्दाऊती जुऊया-
दथान्यं निर्वपेदाज्येन वा प्रचरेत्सै^{१३} ततः प्रायश्चित्तिर्यस्यैयस्यै^{१४}
दिशुत्सिच्ये तस्यैतस्यै देवतायै सुवाऊतिं जुऊयाद्यदि प्राग-
ग्रये यदि दक्षिणतो यमाथ यदि पश्चादरुणाय यद्युत्तरतः

१ U ins sec m नित्यानि, B ins प्रायश्चित्तानि नित्यानि ।

२ मन्त्रवर्णवन्ति B and U (sec om)

३ संकल्पे B

४ ०स्नावेषु T₁

५ स्नाहवनीये om Tr B

६ Thus C' T₁ and V_{1v} , स्यात्तत्र H, स्याद्यद्यत्र B U.

७ अथ Tr ins after स्नात् ।

८ Thus also the Vivarana

सोमाद्याय^१ यदि सर्वत एवोत्थिचेतैताभ्यः सर्वाभ्यो देव-
ताभ्यः सुवाङ्मतीर्जुङ्मयात्तमाज्येनाप्यायनीभ्यामाप्याययत्याप्या-
यस्व स त इत्यथ हविषामुद्वासनकाले पतनफालनखण्ड-
नोद्वर्तनसर्पणविपरीतव्यवायकरणेषु^२ व्याहृतीभिराहवनीये
सुवाङ्मतीर्जुङ्मयाद्भुवः सुवरित्यान्तरेण वेद्युत्कराबुदङ्गुपनि-
क्रम्या तमितोरुदङ्गुपनिःसृप्य^३ व्याहृतीरुक्त्वा व्याहृतीभिरेव
प्रतिपद्यते^४ ॥ ३ ॥

व्याहृतयस्तु^५ चतुष्पादा नवाष्टाश्च षडचराः ।

चतुर्णामपि वेदानामादिमध्यावसानिकाः^६ ॥

मन्त्रोनं वातिरिक्तं वा दुरिष्टं वापि यद्भवेत् । १०

व्यपोहयन्ति^७ पाप्मानं तस्माज्ज्याहृतयः स्मृता इति ॥

यद्यृक्तो यज्ञभेष आगच्छेद्भूरिति गार्हपत्ये जुङ्मयाद्यदि
यजुष्टो भुव इत्यन्वाहार्यपचने^८ यदि सामतः सुवरित्याहव-
नीये^९ यदि सर्वतः सर्वा जुङ्मयाद्^१

१ अथ om B U

२ Instead of 'फलन' B कालन. — Before सर्पण' B U have वलनवेपन' ।

३ Before व्या' A B ins प्रायश्चित्तं, C' प्रायश्चित्तिर् ।

४ Thus U C', 'परिदृश्य H (pr m), 'पदृश्य T₁ H (sec m), सूर-
थाय B

५ 'पद्यते Tr H, 'पद्यते B U C' (प्रविशेत् the V₁₄)

६ व्याहृतीस्तु U only

७ 'सानकाः H U

८ Thus H U B C', पोहति च T₁

उद्धृते तु पुरोडाशे वेपिते स्यन्दिते^१ तथा ।

भिन्ने सः सर्पणे चापि^२ प्रायश्चित्तं कथं भवेदिति ॥

विज्ञायते

उद्धृते तु^३ कुलः हन्याद्वेपिते नश्यति प्रजा^४ ।

५ भिन्ने सः सर्पणे चापि यजमानः प्रमौयत इति ॥

अथ^५ पतनफालनखण्डनोद्धर्तनसः सर्पणेषु^६ प्रसिद्धमुद्रास्य बर्हि-
षद कृत्वा प्रभूतेन सर्पिषावसिच्याभिमन्त्रयते किमुत्पतसि
किमुत्पोष्टाः शान्तः शान्तेरिहागहि^७ । अघोरो यज्ञियो

भूत्वासीद सदनः स्वमासीद सदनः स्वमिति^८ । ब्रह्मणे वरं
१० दत्तान्तर्वेद्यामादयेत्तस्याः सः स्थितायाः सुरभिमतौ निर्वपे-
त्तस्याः सः स्थितायां तन्तुमतौ निर्वपेद्^९

आयुश्रत्यस्तु कर्तव्या उत्तराश्वन्दसः^{१०} क्रियाः ।

हविर्भेषविधिस्त्वेष^{११} विहितस्तत्त्वदर्शिभिरिति ॥

१ स्यन्दिते Tr C'

२ वापि U

३ Thus C' U T₁, नु H, B om

४ प्रजाः U C'

५ Instead of अथ Tr ब्राह्मणम् ।

६ B again •फालन• instead of •फालन• ।

७ शान्तेरि• T₁

८ १ Thus U V_{iv} (sec m), •राःश्वन्दसः H, •राःश्वन्दसः C', •राःश्वन्दसः
V_{iv} (pl m) T₁ B

९ हविस्त्वेष• T₁

स्कन्ने ग्रहणनिर्वापे^१ द्रव्याणां चातुमन्त्रणे ।

यस्मिन्काले विजानीयात्तत्कुर्यात्कर्मसंस्तरे^२ ॥

प्रणवो व्याहृतयश्चैव^३ यज्ञ एष परो ऽवरः ।

तस्माद्यज्ञस्य यत्स्कन्नं विपरीतं च यद्भवेत् ।

तत्सर्वं व्याहृतीभिः^४ कुर्यादन्यत्र च वषट्कृतात् ॥

अजानद्भिः कृतं यच्च त्वरमाणैश्च यत्कृतम् ।

व्याहृतीनां प्रयोगेण यत्कृतं कृतमेव तदिति ।

कपालानां प्रमाणानि ब्रूयादाध्वर्यवे विधौ ।

समानि चतुरश्राणि द्वाङ्गुलानि समन्ततः ॥

हविर्विकाराणां प्रमाणेन समविषमाणि^५ वर्धयन्तीति^६ १०

बौधायनः ^१ ॥ ४ ॥ द्वितीयः ॥

अथारण्यगतानामात्मगतानामजस्राणामन्वाहितानां^७ स-
वनगतानां चाग्नीनामुद्गातानां^८ प्रायश्चित्तिररण्यगतं मथित्वा
विहारं कल्पयित्वा गार्हपत्यं आज्यं विलाप्योत्पूय सुचि चतु-

१ ग्रहणनि० Tr

२ ? Thus Tr B, संस्तरेत् C', संचरेत U H

३ Thus H Tr C', °हृतिश्च B U

४ Thus Tr, °तिभिः H C' U (pr m), °हृतिः B, °हृति U (sec m)

५ च ms. Tr B U (sec. m)

६ Thus Tr U (sec m), वर्धयन्तीति B, वर्धयेदिति C' H U, the Vivarana periphrases वेदयन्ति ।

७ अजस्राणां om Tr

८ वाग्नी० U H

गृहीतं गृहीत्वा हवनौघे सतनौ^१ जुहोति मनो ज्योतिर्जुषता-
 माज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिम दधातु । या इष्टा उषसो
 निमुचश्च ताः संदधामि हविषा द्यतेन स्वाहेत्येतन्नायश्चित्त-
 मनुगते ऽहुते ऽभ्युदिते ऽभिनिमुक्ते चैतत्परिवित्तस्यैतत्परि-
 ५ वित्तस्यैतत्परिविविदानस्यैतत्सोमवामिने^२ सोमातिपविताय^३
 भक्षान्नरितस्यैतद्गन्धरहितस्यैतत्परौष्टस्यैतत्परियष्टुरेतदेव यस्य
 पुरुषो रथो ऽश्वो गौर्महिषो वराहो ऽहिर्भृगः आ वान्यद्वा
 श्वापदमन्तराग्नीग्च्छेदेतदेव^४ यस्याग्नेरेकदेशमपहरेयुरेतदेव
 सर्वास्त्रेवाग्निहोत्रस्थार्तिषु मनस्तथा प्रायश्चित्तिः क्रियत^५ इष्टा
 १० वसौयान्मव्रतौति ब्राह्मणम्^६ ॥ ५ ॥ तृतीयः ॥

अथ दर्शपूर्णमासयोश्चत्वार ऋत्विजस्तोषामेकस्मिन्नविद्यमाने
 त्रयः प्रचरेयुर्द्वौ वाथ^७ यद्येक एव स्यात्पूरा प्रयाजेभ्य आज्य-
 स्थात्याः सुवेणोपघातमेकाध्वर्यवप्रायश्चित्तानि जुहोति जुष्टो
 वाचो भूयास जुष्टो वाचस्तथे देवि वाक् । यद्वाचो मधुमत्त-

१ Thus Tr, सतनि C', सतनि B U, सतति H

२ Thus (and cp Āp IX 12 11) B, after परिवित्तस्यैतत् Tr H C'
 U ins परिविदानस्यैतत्, Tr reads instead of परिविविदान० परिविदान० ।

३ ० पवितस्यैतत् U C'

४ After गच्छेत् H C' and U ins the following passage (which
 however, is put between brackets in U) एतदेव विष्णूच (H C'
 विद्यासूत्र) पुरौषलोहितरेतोमांसास्त्रिमज्जामेध्याभ्याधाने समारोष मथिला पवसा-
 नेष्टिर् (० नेष्टिस्तद् U)

५ Before यस्य B U H C' ins अथ ।

६ य found only in Tr C' and the Vīvaṇa

स्निग्धा धाः सरस्वत्यै स्वाहा ॥ इमामेवाश्विना यज्ञस्य यदाचो
यदुरिष्टम् । तदश्विनौ भेषजेन मंदधाताः^१ स्वाहा ॥ चाता-
रमिन्द्रमवितारमिन्द्रः^२ हवेहवे सुहवः^३ शूरमिन्द्रम् । ऊवे नु
शक्र पुरुहूतमिन्द्रः^४ खस्ति नो मघवा धाविन्द्रः स्वाहा ।
यन्मे मनसश्चिद्रं यदाचो यच्च मे हृदः । देवास्तच्छमयन्तु^५
सर्वः^६ सोमो बृहस्पतिश्च स्वाहा ॥ यद्विद्वाः^७ सो यद्विद्वाः^८ सो
सुग्धाः कुर्वन्तृत्विजः । अग्निर्मा तस्मादेनसः अद्वा देवौ
च सुञ्चताः^९ स्वाहा ॥ यदन्तरिचं पृथिवीमुत द्या यन्मा-
तर पितर वा जिहिः^{१०} सिमि । अग्निर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः
प्रसुञ्चत दुरिता यानि चक्षम करोतु मामनेहसः^{११} स्वाहा ॥ १०
ब्रह्मले ह्यैत्र आध्वर्यव आग्नीध्रे याजमाने^{१२} चैक एव यज्ञे
यत्पर्याणि^{१३} तन्मे^{१४} देवा रचन्तां प्राणान्मे मा हिः^{१५} सिषुः
स्वाहा ॥ अह ब्रह्माहः^{१६} होताहमध्वर्युरहमाग्नीध्रो ऽहं यजमान
एक एव यज्ञे पर्याणि^{१७} तन्मे^{१८} देवा रचन्तां प्राणान्मे मा
हिः^{१९} सिषुः स्वाहेत्येकाध्वर्यवप्रायश्चित्तानि ऊत्वान्तर्वेद्यासीनः^{२०}
सर्वा देवता यजतीति विज्ञायते ।

अतिक्रान्तेषु होमेषु पर्वस्वाग्रयणेषु च ।

अरण्योर्भ्रियमाणेषु कथं तन्त्रं न लुप्यते ॥

१ Thus H C', संधानारौ Th, सदधानारौ B U

२ Om H C Tr

३ Thus Tr B, पर्वणिर्तमे or तन्मे C' H U I take पर्याणि as stand-
ing for परिधाणि, 1st conj praes cp अपर्याणि ।

शुचिश्च पावमानी च तन्तुमानय पाथिक्तत् ।

एता इष्टयः^१ प्रयोक्तव्यास्ततस्तन्त्रं न लुप्यते ॥

शुचिः शोधयते पापं तन्तुस्तन्त्रं न लोपयेत् ।

पाथिक्त्यन्यानमारोहेत्^२ पावमानी तु पावयेदिति नु^३

५. बौधायनस्य कल्पो^४ दर्शं व्यतीते पाथिक्तती कार्या पौर्णमासे
व्यतीते वैश्वानरी कार्योभये व्यतीत उभे^५ कार्यं बज्जु व्यती-
तेष्वन्वारम्भणौया^६ स्यादिति^७ शालीकिः । ॥ ६ ॥ चतुर्थः ॥

अथ यद्यरणौ जीर्णे स्यातां जन्तुभिर्मन्यनेन वा समाने
नवे अन्ये अरणी आहृत्यामावास्यायामुपोष्य^८ श्वो भूते दार्श-
१०. नेष्टा तस्मिञ्जीर्णे शकलीकृत्य गार्हपत्ये प्रक्षिप्य प्रज्वाल्य
दक्षिणेनोत्तरारणिमादाय^९ सव्येनाधरारणिमुपर्यग्नौ धारय-
न्प्रपत्युद्बुध्यस्वाग्ने प्रविशस्व योनिमन्यां देवयज्यां वोढवे जात-
वेदः । अरण्या अरणिमनुसक्रमस्व जीर्णां तनुमजीर्ण्या निर्णु-
दस्वेत्यय^{१०} ते योनिर्द्वलिय इत्यरणोरग्नीन्समारोह्य^{१०} मन्यन-

१ इष्टौ. प्रयुञ्जीत तत० T₁

२ Thus T₁, °न्यनानारोहेत् C', °न्यनानमारोहेत् B, ज्ञानमारोहयेत् H U

३ नु given by U' C' only

४ उभये B U

५ °भणौ Tr

६ कार्येति U

७ °मावास्यायामुपोष्य om T₁ B

८ °रणीमादाय H

९ निर्णु० Tr, after °दस्वेति H U C' ms अथ ।

१० °ग्नि instead of °ग्नीन् B, °रोष्य T₁ B

स्यावृता गार्हपत्यं^१ मथित्वा^१ विहार कल्पयित्वा गार्हपत्य
 आज्यं विलाप्योत्पूय सुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वाहवनीये संतनी^२
 जुहोति मनो^३ ज्योतिर्जुषतामाज्य विच्छिन्नं यज्ञं समिमं
 दधातु । या दृष्टा उषसो निमुचश्च ताः संधामि हविषा
 घृतेन स्वाहेत्यथाम्नये तन्तुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति^४ ॥
 शरावं^५ दक्षिणां ददाति^६ सा प्रसिद्धेष्टिः सतिष्ठते^७ ॥ ७ ॥
 पञ्चमः ॥

अथारण्योर्व्यापत्तिं^८ व्याख्यास्यामो^९ ऽष्टाभिर्निमित्तैर्विन-
 शत्यमेध्यश्चण्डालशूद्रवाद्यसपतितरासभरजस्त्राभिश्च^{१०} स-
 स्पर्शने ऽरण्योर्विनाशस्तथोरुत्सृज्य^{११} समाने नवे अन्ये^{१२} अरणी १०
 आहृत्याग्निसहमग्न्याधेयमरणिगतं^{१३} पुनराधेयं नष्टारणी अप्सु
 निमज्जति^{१४} भवतं नः समनसावित्यथोत्तरां कृत्वा भित्वा

१ Tr om गा० स०, B om, गा० ।

२ Thus Tr B U, सतति H C'

३ All the MSS abbreviate the mantra.

४ Thus Tr C' H and the prāy candrikā, शराव B U

५ अथानोरण्यो० H U C',— व्यापत्ती० Tr

६ दृभि० instead of दृभि० Tr B U — चण्डाल० Tr

७ ? Thus (स्तथो०) Tr C' and the V1v, प्राथो० H, स्ताथो० B U

८ Om H U.

९ ? सद् Tr C' H B and the V1v, गत० U — साग्न्या० Tr.—
 रणिगतं Tr and the V1v, रणीगत C' H U रणगतं B

१० निमज्जति B C', निमज्ज Tr H B and the V1v

शकलीकृत्य मन्थनसामर्थ्यं समारोपणसामर्थ्यं मन्थनशेषं वा
प्रमन्यन्^१ च कुर्यात्समस्तशख्यवर्जं^२ ' संतिष्ठते ऽरण्योर्व्यापत्तिः^३
॥ ८ ॥ षष्ठः ॥

अथ हविर्दीषान्व्याख्यास्यामो यथैतन्नीलमक्षिकाश्रुतिका^४
५ मत्कुणश्चैलशिरसोर्युक्ते^५ कीटो वा पिण्डकारी स्यात्चुद्रकीट-
मक्षिकापिपौलिकावर्जं^६ श्रमार्जारनकुलकुक्कुटमर्कटध्वाङ्गाखु-
पुरीषसिक्पदकेशमृतनखकुनखपूतिद्रुषखेदासृक्खेहाश्रुकासच-
वध्वाद्र्रग्नैर्वोपहतमन्यैर्वोपहतं^७ रजखलया वा स्पृष्टं तथाप्रय-
तेन^८ भूणन्नेन वा दृष्टं तथापपाचेणामेधे वा देशे^९ स्कन्धं दुष्टं^{१०}
१० हविरपो ऽभवहरन्ति^१ शीते^२ भस्मानि वा निधापयति^३
मिन्दाज्जती ऊत्वाथान्यन्निर्वपेदाज्येन^४ वा प्रचरेदपि^५ तु^{१०}

१ Thus B H and the V1v , प्रथमं U C' , प्रमथं Tr

२ Thus (०श्रुतिका 1 e. आश्रुतिका according to the V1v), B and the V1v , ०श्रुतिका H C' ०श्रुतिका U , Tr om

३ Thus (०चैल) U H C' and the V1v , ०चैल B, ०चैल Tr

४ ०चवध्वा० my conjecture , ०चवध्वा० Tr, ०चवधा० H, ०चवध्वा० U, ०चवधा C', ०वध्वा० B.; the V1v. चवधुः क्षुतं ।

५ ०प्रपतेन H , अप्रयतो नामाश्रुतिः the V1v.

६ शीत Tr C'

७ ०यति Tr H U.

८ ०थान्यन्नि० Tr, ०थान्यनि० B, ०थान्यनि० C' U, ०थान्यनि० H

९ After प्रचरेत् H U C' ins. सैव तत्र प्रायश्चित्तिर् ।

१० Thus Tr C' V1v (sec. m.), नु H U B V1v (pr m).

खलु चिप्रसङ्गस्कारमाज्यं^१ ब्रुवत इति^२ मिन्दाज्जती ज्ञत्वा
मनखतीं जुहोति^३ सैव ततः^४ प्रायश्चित्तिः^५ ॥ ६ ॥ सप्तमः ॥

अथातो ऽग्नीनामुद्गातानां प्रायश्चित्तिरोक्ततयः सङ्स्कारा-
रार्था दृष्टा भवन्ति^६ चतुर्होतार इत्येके^७ व्याहृतय इत्येके^८
मिन्दाज्जती इत्येके^९ मनखतीत्येके^{१०} महाव्याहृतय^{११} इत्येके^{१२} ॥ ५ ॥
ऽथ यदि सर्व एवोद्गाथेयुरायतनेभ्यो ऽरण्योरग्नीन्समारोह्य^{१३}
मन्यनस्यावृता गार्हपत्यं मन्यतीतः प्रथमं जज्ञे अग्निः स्वाद्यो-
नेरधि जातवेदाः । स गायत्रिया^{१४} त्रिष्टुभा जगत्या देवेभ्यो
हव्यं वहतु प्रजानन्निति^{१५} हन्दीभिरेवैनं स्वाद्योनेः प्रजनय-
तीति ब्राह्मणमथ^{१६} यदि मथ्यमानो न जायेत यचान्यं पश्ये- १०
त्तत आहृत्य होतव्यमित्यथान्यमत्वरमाणः^{१७} पुनर्मन्येदथ यदि
जात एवोद्गाथेत्समारोपणमन्त्रं जपित्वा पुनरेव मन्येदथैनमुप-

१ °सङ्स्कारतमसा° U (pr m) V1v. (sec m), °सङ्स्कारतसा° O'.

२ तत. Tr, तत U B H C'

३ H U C' add इति विज्ञायवे ।

४ Om Tr C'

५ °रोष्य B U H

६ गायत्र्या MSS

७ After ब्राह्मणम् H C' insert the passage (1 11-12) अथ यदि .. पुनरेव मन्येत् ।

८ Instead of the words अथान्यमत्वरमाणः . पुनरेव मन्येत् (1 11-12) H C' have (and cp Rndradatta on Ap IX 2, 3) लौकिकमग्निमाहृत्य विद्वत्याग्नीनम्तरारणी निधाय जुहुयात्पुनरेवात्वरमाणी मन्येदुक्तं मन्यनम्, these last two words not in C'

- तिष्ठत इषे रथ्यै रमस्व सहसे द्युन्नायोर्जे ऽपत्याद्येय्यैनमुप-
 समिग्दे सारस्वतौ लोत्सौ समिन्वाताः सञ्चाडमि विराड-
 सीत्य्यैनमुपसमाधायान्वाहार्यपचनमाहृत्य ज्वलन्तमाहवनीय-
 मुद्धृत्य न्युषोपसमाधाय^१ गार्हपत्य आज्यं विलाप्योत्पूय सुचि
 ५ चतुर्गृहीतं गृहीत्वा दशहोतारं मनसानुद्धृत्याहवनीये जुहो-
 त्यन्वारभ्य यजमाने स्वाहेत्यथ प्रदक्षिणमावृत्य प्रत्यङ्मावृत्य^२
 गार्हपत्ये दशात्मकं ब्राह्मण एकहोतेत्येतस्यानुवाकस्य दश
 सुवाङ्गतोरथ यद्यन्वाहार्यपचन उदायेद्गार्हपत्यादेनमुद्धृत्यान्वा-
 हार्यपचने चतुर्होतारं जुहोति गार्हपत्ये दशात्मकमथ
 १० यद्याहवनीय उदायेद्गार्हपत्यादेनमुद्धृत्याहवनीये पञ्चहोतारं
 जुहोति^३ गार्हपत्ये दशात्मकमथ^४ यदि सवनगतानामग्नीना-
 माग्नीध्रीच^५ उदायेच्छालामुखीयादेनमुद्धृत्याग्नीध्रीये षड्होतार
 जुहोति शालामुखीये दशात्मकमथ यद्यौत्तरवेदिक आहव-
 नीय उदायेदाग्नीध्रीयादेनमुद्धृत्यौत्तरवेदिक आहवनीये सप्त-
 १५ होतारं जुहोत्याग्नीध्रीये दशात्मकम्^६ ॥ १० ॥

एतथैवावृतैकस्मिन्नुदाते द्वयोर्वा प्रतिविभज्य होतृञ्जुज्या-
 ज्वाह्वतीश्चेद्भक्ताः समस्ताश्च जुज्यात्तथा मिन्दाङ्गती जुज्या-

१ These two words found in C' H U (in U they are cancelled),
 U ms. अथ after •धाय ।

२ These two words om Tr O' H

३ H B read ऊत्वा and insert जुज्यात् after दशात्मकम् ।

४ सवनगतानामग्नीनाम् om Tr

न्मनस्वतीं चेदाहवनीये जुहुयात्क्षैषाजस्त्राणामन्वाहितानां
 सवनगतानां चाग्नीनामुद्गातानां प्रायश्चित्तिरेतदेव^१ होमकाले
 ऽन्वाधानवर्जमथ यस्याग्निरुद्धतो^२ ऽहुते ऽग्निहोत्र उदायेदिति
 यथासूत्रं^३ वा कुर्यादपि वा गार्हपत्यादिभ्रमादीय^४ मन्थन-
 मधिमन्थनमुपसमिन्धनमित्येतान्मन्त्रान्निगदेपि^५ वा ज्योति-
 श्नतीमिष्टिं निर्वपेदपि वा ज्योतिश्नतीभ्यामृग्भ्यां पूर्णाहुतिं
 जुहुयादपि वा ज्योतिश्नतो^६ सुवाहुतिं जुहुयादग्नये ज्योति-
 श्नते स्वाहेतौष्टपूर्णाहुतिस्तुवाहुतीनां पूर्वपूर्वं विधिं बलीया-
 समाचार्या ब्रुवते^७ तत्रोदाहरन्ति

येथे विशेषा लघवो यत्रयत्रोपलक्षिताः ।

१०

कर्म तेन प्रसङ्गेन कुर्यादापस्तु तद्धनम्^८ ॥

विशेषान्स्ववेदेभ्यः^९ प्रयत्नेनोपधारयेत्^{१०} ।

कर्मणां प्रविचारार्थमापस्तु^{११} च समान्प्रयादिति ॥

१ Thus C' H B U (pr. m) and the Viv , •त्तिषैव Tr, •त्तिरेवाथ यदि U (sec. m).

२ यस्याग्निः Tr

३ Viz according to the ritual exposed in XIII 7 124, 1

४ Instead of आदीय H U उद्गत ।

५ अधिसंयनम् found in C' Tr H U (pr. m)

६ तद्धनं H U

७ •देवेभ्यः H Tr and once in the Viv

८ प्रपत्तेनो B

९ प्रविचारा B U

यदि प्रसङ्गेन ऊतं च^१ लौक्ये^२ सुग्धैर्वा^३ बालैर्ऊतं^४
 स्याद्विद्वत्^५ च पत्न्या तानरण्योरग्नीन्^६ समारोह्योदवसाय^७
 मयित्वाग्नीन्विद्वत् पूणां ऊतिस्तन्तुमती च कार्येत्यथ यद्यप्रस-
 ङ्गेन ऊतं च^८ लौक्ये^९ सुग्धैर्वा^{१०} बालैर्ऊतं^{११} स्याद्विद्वत्
 च पत्न्या तान्व्याहृतीभिर्विद्वत् पूणां ऊतिस्तन्तुमती च
 कार्येति^१ ॥ ११ ॥ अष्टमः ॥

अथ वै भवति^२ निर्वृतिर्वा एतस्य यज्ञं गृह्णाति यस्या
 कस्यां च हविः क्षायति^३ यद्यवदानानि विन्दन्ति नात्र प्राय-
 क्षित्तं कुर्वन्ति^४ दहति ह वा एषो ऽध्वर्युरवदानानि^५
 १० समू^{११}हैतान्येष^{१२} तर्पयति^{१३} दहति ह वा एष य^{१४} आज्यं^{१५}

१ ^२ चलौक्ये Tr U, चलौक्ये C' the V1v, चेलौवे H, चेलौक्ये B

२ Thus B C', सुग्धैर्नवा H, सुग्धेनवा Tr U the V1v

३ विद्वत् H U

४ Thus Tr and the V1v, लानारण्यो० H, यारण्यो० B U, तारण्यो० C'

५ समारोह्योदवसाय H U, समारोप्य B, समारोह्य Tr C'

६ Thus Tr C' the V1v, चैलौक्ये B, स्यालौक्ये H, लौकिक्ये U.

७ Thus B, सुग्धेनवा H, सुग्धेनवा U C', सुलेग्धनवा Tr

८ Thus Tr B, बालैर्ऊतं C', बालैर्वाऊत H U

९ These three words not in H Tr

१० Thus (and cp Āp. IX 1. 17) Tr B U the V1v क्षायति C',
 क्षपयति H

११ समूहैतान्येष संतर्पयति U, समूहैतान्येष तर्पयति Tr, समूहैर्नान्येष संत० H,
 समूहैर्नान्येष संत० B, समूहैतान्येष संत० C'

१२ Thus Tr and the V1v., यदाक्यं the other MSS.

पुरस्तादङ्गत्वाथावदानानि जुहोत्याज्येनोपरिष्ठान्नाभिघार-
यति^१ तेषां संदग्धानां न देवास्तृप्यन्ति^२ न यजमानो^३ ऽथ
हैनान्येष संतर्पयति य आज्यं पुरस्ताद्भुत्वाथावदानानि जुहो-
त्याज्येनोपरिष्ठादभिघारयति^४ तेषां संदग्धानां तृप्यन्ति^५
देवास्तृप्यन्ति^६ यजमानो^७ ऽथ यद्यग्नेयात्पुरोडाशादग्नीषोमौ
यजेताग्नीषोमीयाद्वाग्निं यजेत नैतत्प्रदानमित्याहवनीये सुवा-
ङ्गतिं जुहुयाद्यद्भो देवा अतिपादयानीति^८ देवपवित्रमाग्नेयो
याज्यापुरोनुवाक्या देवपवित्रमैन्द्रियो^९ देवपवित्रं प्राजापत्या
देवपवित्रं व्याहृतय इत्यथ यदि होता याज्यापुरोनुवाक्यासु
मुह्येत सर्वाभिराग्नेयोभिर्यजेतेति^{१०} विज्ञायते ऽग्निः सर्वा^{११}
देवता इत्येन्द्रोभिर्विज्ञायते^{१२} इन्द्रो वै सर्वा देवता इति^{१३}
प्राजापत्याभिर्विज्ञायते प्रजापतिः सर्वा देवता इति^{१४} व्याह-
तोभिर्विज्ञायते सर्वा वा ऋचः सर्वाणि सामानि सर्वाणि
यजूंषि यज्ञाहृतय इत्यथ यदि यजमानो याजमानेषु
मुह्येत व्याहृतोभिरेवान्तरेण वेद्युत्करौ प्रपदनं^{१५} व्याहृतोभि-

१ देवतास्तृ० U (sec m)

२ Thus Tr, देवा (or देवता) स्तृप्यन्त्यथ यज० U (sec m) B, देवास्तृ-
प्यन्ति यजमानो H, C' incomplete.

३ Thus U, ०मिन्द्रियो C', ०मैन्द्रो Tr U the Viv, ०मैन्द्रिया H.

४ After the instrumental here and infra some of the MSS
ins. वा ।

५ प्रपादनं Tr C'.

रेवोपनिष्क्रमणं व्याहृतीभिरेवानुमन्त्रणं^१ विज्ञायते^१ सर्वा वा
 च्छः सर्वाणि सामानि सर्वाणि यजूंषि यज्ञाहतय इत्युपा-
 सते ह वै यज्ञं देवा^२ अन्तरिता^३ इदमु नो हविर्न ऊतं
 तद्धोष्यत^४ इत्या^५ स्विष्टकृत इत्येक^६ एडाया इत्येक^७ आनु-
 ५ याजेभ्य^८ इत्येक^९ आ ग्रंथुवाकादित्येक^{१०} आ समिष्टयजुष
 इत्येक^{११} ऊर्ध्वं चेत्समिष्टयजुषः सरेत्स^{१२} स्थायैतामिष्टिमन्या-
 मिष्टिमनुष्वणां तन्वीत^{१३} यज्ञो ह^{१४} वै^{१५} यज्ञस्य प्रायश्चित्ति-
 रिति विज्ञायते^{१६} ॥ १२ ॥ नवमः ॥

अथ सांनाय्यदुहो^{१७} धयेयुश्चेदत्सा वायव्यया^{१८} यवाग्वा^{१९}
 १० सायं यजेतायिकस्यां दुग्धायां न^{२०} धीतां^{२१} दोहयेद्दुग्धाभिः
 स^{२२} स्थायादुग्धानां^{२३} वत्सानपाकृत्य श्वः सांनाय्येन यजेत^{२४}

१ च ins H U C'

२ देवता H C'

३ Thus H U C', अन्तरिता Tr B

४ तच्छादो Tr

५ Thus, not आनु the MSS

६ हेव Tr

७ साज्ञायार्हो Tr, साय्यदुहो H

८ Thus C' Tr and the Viv., वायव्याया यवाग्वा B C', वायव्यया-
 यवाग्वा C'

९ नधीतां Tr नधीता B, नपीतां H U C' The Vivarana peri-
 phrases अन्त्यामानोय तां दोहयौत (sic) ।

१० स्थाया दुग्धानां Tr H

सायंदोहश्चेदार्तिमार्कदिन्द्राय^१ ब्रीहौन्निरूप्योपवसेदिति यथा-
 समाह्वातमपि वा प्रातर्दीहं द्वैधं कृतान्यतरदातच्य^२ सायं-
 दोहस्थाने कुर्याच्छृतस्थान^३ इतरप्रातर्दीहश्चेदार्तिमार्कदिन्द्रं^४
 वा माहेन्द्रं वा पुरोडाशं निरूप्य तेन दध्ना सह प्रचरेदुभयं
 चेदार्तिमार्कदिन्द्रं^५ पञ्चशरावमोदनं निर्वपेदिति^६ प्रसिद्ध-
 माग्नेयेन प्रचर्येन्द्रेण प्रचरेत्सर्वाणि चेद्ववींषि दुष्येयुर्नश्येयु-
 रपहरेयुर्वाज्येनैता देवताः प्रतिसंख्यायमिद्वैतामिष्टिमन्या-
 मिष्टिमनुष्यणां^७ तन्वीत^८ यज्ञो ह वै यज्ञस्य प्रायश्चित्ति-
 रिति विज्ञायते^९ ॥ १३ ॥ दशमः ॥

अथातश्चन्द्रस्यनाह्वातानि^{१०} ऊतानुमन्त्रणानि व्याख्या-
 स्यामो^{११} वैमृधमिष्टमनुमन्त्रयत इन्द्रस्य वैमृधस्याहं देवयज्य-
 चेद्रियाव्यसपत्नो वीर्यवाञ्छ्रीमान्भूयासित्यसपत्नो वीर्यवान्भूया-

१ After इन्द्राय C' H U and the Viv ins वा माहेन्द्राय वा but cp. T Br. III, 7.1 6

२ अन्यतरमातच्य B U, अन्यतरदासिच्य C'

३ कृतस्थान इतरत् only in H U C'

४ चार्तिमार्कदिन्द्रं om Tr H C'

५ प्रतिसंख्यामि Tr, C' प्रतिसंख्यायामि, the Viv. and B U as given in the text

६ चैव Tr

७ The Prāyaścitta candrikā makes the interesting statement, that these anumantṛana formulas are taken from the Kāthaka (कंठोक्तः sic). Some of them occur indeed in the Kāthaka (v 1 44. 5 sqq.)

- समिति वा^१ ' पर्यन्यस्याहं देवयज्यया सुयवसो^२ भूयासः^३ '
 सोमस्याहं देवयज्यया प्र प्रजया च पशुभिश्च जनिषीय
 सुरेता रेतो धिषीयेति वा ' सवितुरहं देवयज्यया स्वस्ति-
 मान्यशुमान्भूयासः^४ ' सरस्वत्या अहं देवयज्यया वाचमन्नाद्यं
 ५ पुषेयः^५ ' सरस्वतो ऽहं देवयज्यया अङ्गामना भूयासं^६ ' पूषो
 ऽहं देवयज्यया पुष्टिमान्यशुमान्भूयासं^७ ' मरुतामहं देव-
 यज्यया प्राणैर्ऋधासं^८ ' विश्वेषां देवानामहं देवयज्यया प्राणैः
 सायुज्य गमेयं^९ ' द्यावापृथिव्योरहं देवयज्ययोभयोर्लोकायो-
 ऋधासं भूमानं प्रतिष्ठां गमेयमिति वा ' वाजिनामहं
 १० देवयज्यया रेतस्वी भूयासं^{१०} ' वरुणस्याहं देवयज्यया धर्म-
 भाग्नूयासं^{११} ' कस्याहं देवयज्यया अविष्टो^{१२} भूयासं^{१३} ' विश्व-
 कर्मणो ऽहं देवयज्यया विश्वानि कर्माण्यवरुन्धीयादित्या अहं
 देवयज्ययाऽहसो सुच्ये^{१४} ' वायोरहं देवयज्यया रत्नभाग्नू-
 यासः^{१५} ' सूर्यस्याहं देवयज्यया सुदृशीको भूयासमग्नाविष्णवो-
 १५ रहं देवयज्यया वीर्यवान्भूयासं^{१६} ' विष्णोरहं देवयज्यया

१ H U C' ins पर्यन्यमिष्टमनुमन्त्रयते H U C', and thus each time further on, mutatis mutandis, before each formula (e g after सुयवसो भूयासमिति सोममिष्टमनुमन्त्रयते सोमस्याहं etc) But cp. the expression (p 342 2) यथादेवतमिष्टमनुमन्त्रयते ।

२ सुयवसो Tr only

३ पशुमान् in Tr C' and Prāy. candrikā only

४ अचिष्टो Tr B

अपि विष्टो भूयासमर्च्यमाणो ऽहं देवयज्यया सुवर्गं^१ लोकं
 गमेयमिति^२ यथादेवतमिष्टमनुमन्त्रयत^३ एवमनादिष्टानष्टा-
 कपालानाग्नेयविकारानाचक्षत एकादशकपालानग्नीषोमीय-
 विकारान्द्वादशकपालान्वैश्वदेवविकारानेककपालं भूमिकपालं
 च द्यावापृथिव्यविकारावतो^४ ऽन्यानाग्नेयविकाराः^५ खल्वसौम्य-
 विकारान्दधिपयामिचापशवः^६ सांनाय्यविकाराः^७ वनस्पतिः
 खिष्टलक्षद्विकार^८ उपाः^९ शुयाजानुपाः^{१०} शुयाजविकारानाचक्षत^{११}
 इत्यथाप्युदाहरन्ति^{१२} हविःसामान्यं देवतासामान्यं कपाल-
 सामान्यमिति हविर्देवताकपालसामान्ये हविःसामान्यं बलीय^{१३}
 इत्यपि^{१४} वास्य यज्ञस्यागुर उदृचमशीयेति सार्वत्रिकम्^{१५} । १०
 ॥ १४ ॥ एकादशः ॥

॥ इति सप्तविंशः प्रश्नः ॥

१ Thus U C' Prāy candr., खगं Tr B H

२ °देवत° H U C'

३ Thus B U H VIV., °विकारानतो T₁ C'

४ Thus (°विकारान्दधि°) U C' and VIV., °विकारादधि° T₁,
 °विकारादधि° H, °विकारानिति शालीकिर B. — C' breaks off after
 पयश्चामचापश्वन्त्य (sic)

५ Thus T₁ U B, °विकारान् H

६ Thus U, °कारावक्षत इत्य° H, कारानित्यथा Tr B.

७ Thus B H U and the VIV., बलीयोऽपि Tr

- अथ वै भवति यः पापयक्ष्मगृहीतः स्थाद्यो वापरुध्येत
 देवेभ्य ऋषिभ्यः पित्रभ्यो गोभ्यो ब्राह्मणेभ्यः^१ स्तेनाभिग्रस्तो
 ऽभिग्रस्तमानो वा रहस्तेष्व्या यजेतेत्येतयेष्व्या यक्ष्यमाण उप-
 कल्पयते हिरण्यं^१ तस्याः प्रज्ञात उपवसथो^१ ऽथ प्रातर्हते
 ५ ऽग्निहोत्रे पुरापां प्रणयनाद्गार्हपत्य आज्यं विलाप्योत्पूय शुचि
 चतुर्गृहीतं गृहीत्वाहवनीये जुहोत्यन्वारभ्ये यजमाने येन
 देवाः पवित्रेणात्मान पुनते सदा । तेन सहस्रधारेण पाव-
 मान्यः पुनन्तु मा स्वाहेत्यपरं चतुर्गृहीतं गृहीत्वाहवनीय
 एव जुहोति प्राजापत्य पवित्रं शतोद्यामं^५ हिरण्यमयम् ।
 १० तेन ब्रह्मविदो वयं पूतं ब्रह्म पुनीमहे स्वाहेत्यपरं चतुर्गृहीतं
 गृहीत्वाहवनीय एव जुहोतीन्द्रः सुनौती सह मा पुनातु
 सोमः स्वस्त्या वरुणः समीच्या । यमो राजा प्रमृणाभिः पुनातु
 मां जातवेदा मोर्जयन्था पुनातु स्वाहेत्यथ षष्ठ्यां^५ स्तीर्त्वापः
 प्रणौयाग्रये ऽहोमुचे ऽष्टाकपाल इति दशहविषमिष्टिं निर्व-
 १५ पति अपथित्वासादयति^१ तस्याः सप्तदश सामिधेन्यः^१ समि-
 ध्यमानां च समिद्धां चान्तरेण पावकवत्यौ धाम्ये दधात्यपा-
 मिदं न्ययनं नमस्त इति द्वे^२ पावकवन्तावेवाज्यभागावग्नी^२
 रक्षांसि सेधति शुक्रशोचिरमर्त्यः । शुचिः पावक ईद्व इति

१ B U ins पशुभ्य, which is neither found in the Prāy pradīpa
 देवेभ्य पित्रभ्य ऋषिभ्यो गोभ्यो ब्राह्मणेभ्यः Tr, देवेभ्य ऋषिभ्यो ब्राह्मणेभ्यः पित्रभ्य H

१ द्वाभ्या Tr B, द्वे H

२ एव given by Tr only

पुरोनुवाक्यामनूच्य यत्ते पवित्रमर्चिष्यग्ने विततमन्तरा । ब्रह्म
 तेन पुनौमह इति यजति ^१ यो धारया पावकया परि-
 प्रस्यन्दते सुतः । इन्दुरश्वो न कृत्विय ^२ इति पुरोनुवाक्या-
 मनूच्या कलशेषु धावति पवित्रे परिषिच्यते । उक्थैर्यज्ञेषु
 वर्धत इति यजत्यथ हविषामग्नेर्मन्वे प्रथमस्य प्रचेतस इत्ये-
 तस्मिन्ननुवाके याज्यापुरोनुवाक्याः सहसंयाज्या भवन्त्यथ ^३
 पुरस्तात्सिष्टकृतः सुवाङ्मतीरुपजुहोति पवमानः सुवर्जन इत्ये-
 तेनानुवाकेन प्रत्यूचं ^४ प्रसिद्धेडाथान्वाहार्यमासाद्य हिरण्यं
 ददाति ^५ समान कर्मा पत्नीसंयाजेभ्यो ^६ ऽथ पुरस्ताद्गृह-
 पतेः सुवाङ्मतीरुपजुहोति यद्देवा देवहेडनमित्येतेनानुवाकेन ^७
 प्रत्यूचः ^८ संतिष्ठत एषेष्टिः सपूर्णपात्रविष्णुकमा ^९ विस्जजेत
 व्रतमेतथैव यजेतर्तुव्यतिक्रमे ^{१०} दारव्यतिक्रमे ऽथोनौ वा रेतः
 सिक्लै ^{११} तथैव यजेत पातकोपपातकसंयुक्तो ^{१२} द्वादशाहं महा-
 पातकसंयुक्तो मासं पुण्यमिच्छन्संवत्सरमृतुं वा तामेतां महा-
 पवित्रेष्टिरित्याचक्षते मृगारेष्टिरिति वा रक्ष्येष्टिरिति ^{१३}
 बौधायनः ^{१४} ॥ १ ॥ प्रथमः ॥

१ Thus Tr U H, कृत्विय B

२ भवन्तीत्यथ Tr

३ यजेतर्तुव्यतिक्रमे Tr

४ पातकोपपातकः Tr, पातकोपातकः B The Viv पातकोपपातकः
 महापातकानां रक्ष्यकृतानाम् ।

५ Tr B H repeat the last three words.

यथो एतत्सो ऽपरिमितं प्रवसतीति^१ न संवत्सरमति
 प्रवसतीत्येवेदमुक्तं भवति स उ चेदति प्रवसेत्पवित्रेक्षा यजे-
 तेत्येतयेक्षा यज्यमाण उपकल्पयते हिरण्यं^१ तस्याः प्रज्ञात
 उपवसथो^१ ऽथ प्रातर्जते ऽग्निहोत्रे पुरापां प्रणयनाद्गार्हपत्य
 ५ आज्यं विलाप्योत्पूय सुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वाहवनीये जुहो-
 त्यन्वारम्भे यजमाने येन देवाः पवित्रेणात्मानं पुनते सदा ।
 तेन सहस्रधारेण पावमान्यः पुनन्तु मा स्वाहेत्यपरं चतुर्गृहीतं
 गृहीत्वाहवनीय एव जुहोति प्राजापत्यं पवित्रं शतोद्यामः
 हिरण्यमथ । तेन ब्रह्मविदो वयं पूतं ब्रह्म पुनीमहे स्वाहे-
 १० त्यपरं चतुर्गृहीतं गृहीत्वाहवनीय एव जुहोतीन्द्रः सुनीती
 सह मा पुनातु सोमः स्वस्त्या वरुणः समीच्या । यमो राजा
 प्रसृणाभिः पुनातु मां जातवेदा मोर्जयन्त्या पुनातु स्वाहे-
 त्यथ पृष्ठ्याः स्त्रीर्त्वापः प्रणीयाग्नये पवमानाय पुरोडाशमष्टा-
 कपालं निर्वपति सरस्वत्यै प्रियाया उपाःश्वाज्यमग्नये पाव-
 १५ काय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति सवित्रे सत्यप्रसवा-
 योपाःश्वाज्यमग्नये शुचये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति
 वायवे नियुत्वत उपाःश्वाज्यमग्नये व्रतपतये^१ पुरोडाशमष्टा-
 कपालं निर्वपति विष्णवे शिपिविष्टायोपाःश्वाज्यमग्नये वैश्वा-
 नराय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति दधिक्रावण उपाःश्वा-

१ इति not in the MSS, but cp III 14 85 2

१ •तथ इति Tr

ज्यमिति ^१ अपथित्वासादयति ^१ तस्याः सप्तदश सामिधेन्यः ^१
 समिध्यमानां च समिद्धां चान्तरेण पावकवत्यौ धाव्ये दधा-
 त्यपामिदं न्ययनं नमस्त इति द्वे ^१ पावकवन्तावेवाज्यभागा-
 वग्नी रक्षांसि सेधति शुक्रशोचिरमर्त्यः । शुचिः पावक ईद्व
 इति पुरोनुवाक्यामनूच्य यत्ते पवित्रर्चिष्यग्ने विततमन्तरा । ५
 ब्रह्म तेन पुनीमह इति यजति ^१ यो धारया पावकया
 परिप्रस्यन्दते सुतः । इन्दुरश्वो न कृत्विय इति पुरोनुवाक्या-
 मनूच्या कलशेषु धावति पवित्रे परिषिच्यते । उक्थैर्यज्ञेषु
 वर्धत इति यजत्यथ हविषामग्न आयूषि पवसे ऽग्ने पवस्त्रे-
 त्यग्नेः पवमानस्योत नः प्रिया प्रियास्त्रिमा जुङ्गाना युष्मदिति १०
 सरस्वत्याः प्रियायाः अग्ने पावक स नः पावकेति पावकस्या
 विश्वदेवमा सत्येनेति सवितुः सत्यप्रसवस्याग्निः शुचिब्रततम
 उदग्ने शुचयस्तवेति शुचेर्वायुरग्ने वायो शुक्रो अयामि त
 इति वायोर्नियुत्वतस्त्वमग्ने ब्रतपा असि यदो वयं प्रमिनाम
 ब्रतानौति ब्रतपतेः प्र तत्ते अद्य किमिन्ते विष्णो परिचक्ष्यं १५
 भूदिति विष्णोः शिपिविष्टस्य वैश्वानरो न ऊत्या पृष्टो
 दिवौति वैश्वानरस्य दधिक्राव्णो अकारिषमा दधिक्रा इति
 दधिक्राव्णो ^१ ऽथ ऊतानुमन्त्रणमग्नेः पवमानस्याहं देवयज्यया
 शुचिः पूतो मेथ्यो विपाप्मा ब्रह्मवर्चस्यज्ञादो भूयासमग्नेः
 पावकस्याग्नेः शुचेरग्नेर्ब्रतपतेरग्नेर्वैश्वानरस्याहं देवयज्यया शुचिः २०

- पूतो मेधो विपासा ब्रह्मवर्चस्यन्नादो भूयासमित्यु^१पाशु-
 याजायामुपाशुयाजवदित्यथ^१ पुरस्तात्सिष्टकृतः सुवाङ्मती-
 रूपजुहोति पवमानः सुवर्जन इत्येतेनानुवाकेन प्रत्यृचम^२तिथि-
 वत्यौ^२ दमूनवत्यौ संयाज्ये जुष्टो दमूना अतिथिर्दुरोण इमं
 ५ नो यज्ञमुपयाहि विद्वान् । विश्वा अग्ने अभियुजो विहृत्य
 श्रूयतामाभरा भोजनानि ॥ मर्जाख्यो मृज्यते स्वे दमूनाः
 कविप्रशस्तो अतिथिः शिवो नः । सहस्रशृङ्गो वृषभस्तदोजा
 विश्वा^३ अग्ने सहसा प्राखन्यानिति^४ प्रसिद्धेडायान्वाहार्थमा-
 साद्य हिरण्य ददाति^५ समानं कर्मा पत्नीसंयाजेभ्यो^६ ऽथ
 १० पुरस्ताद्गृहपतेः सुवाङ्मतीरूपजुहोति यद्देवा देवहेडनमित्येते-
 नानुवाकेन प्रत्यृच^७ सतिष्ठत एषेष्टिः सपूर्णपात्रविष्णुक्रमा
 विमृजते व्रतमेतथैव यजेताभिप्रस्तो ऽभिप्रस्थमानो वै^८तथैव
 यजेतर्तुव्यतिक्रमे^९ दारव्यतिक्रमे ऽयोनौ वा रेतः सिक्लै-
 तथैव यजेत संवत्सरमर्धपादमेकविंशतिराचं^{१०} वा^{११} तिर्धग्यो-
 १५ निगताञ्जातीञ्जात्यन्तरे^{१२} वर्तमानान्दुष्कृतैरपरुद्धान्दश पूर्वा-

१ ०शुयाजविकारवदित्यथ H U.

२ ०मत्यौ U

३ Thus B U H and Prāy. candr , Tr omits the passage

४ Thus (अर्धपादम्) H and Prāy candr , ०सूयपाद० U, मय्यपाद०

Tr B The meaning acc to the Vivarana is द्वौ मासौ ।

५ ज्ञातीन Tr and the Viv ०ज्ञातान् U, B and H om.

न्दशापरानात्मानं चैकविंशं^१ पङ्क्तिं च पुनाति न^२ च^३ पुन-
रावर्तत^४ इत्यथाप्युदाहरन्ति

वैश्वानरौ^५ व्रातपती^६ पवित्रेष्टिं तथैव च ।

ऋतावृतौ प्रयुञ्जानः पुनाति दशपूरुषमिति^७ ॥ २ ॥

द्वितीयः ॥

अथातो नचचेष्टीर्वाख्यास्यामो^१ ऽग्निर्वा अकामयताच्चादो
देवानां^२ स्यामिति ता ब्राह्मणेन^३ व्याख्याताः^४ सा या
वैशाख्याः पौर्णमास्याः पुरस्तादमावास्या भवति स सक्तसंव-
त्सरस्यापभरणीभिः^५ संपद्यते तस्यामारभेतेति^६ तस्या उप-
वसथे ऽरण्योरग्नौ चमारोह्योदवसाय^७ मथित्वाग्नीन्विहत्याजसा-^८
न्वापि वा^९ पौर्णमास्याममावास्यायां वोपपसेद्यस्यां^{१०} तल्लक्ष

१ Thus B U, विंशति H Tr and Prāy candr

२ These words omitted by Tr as also the following इति; the Prāy candrikā reads न च पुन० ।

३ Thus (and cp Baudh. dhś I 2 17, Vas dhs XXII. 10) Tr B (the last only ०पुन० and U (sec m) and Prāy candr, पवित्रेष्टिऋतावृतौ । ऋगरेष्टि प्रकुर्वाण पुनात्याविंशति (or पुनाति वि०) कुल मिति H and U (pr m.)

४ See T Br. III 1 4 sqq

५ Thus Tr B U (sec. m) ०भरण्या H U (pr m) Prāy candr

६ ०रोयो० B U H Prāy candr

७ Om U B.

८ उपवसेत् om. Tr.

- संपद्यते^१ तत्रैषो ऽत्यन्तप्रदेशो^१ हविरुच्छिष्टव्रतो^१ यजमानो^१
 भवतीति विज्ञायते ऽपि वा जन्मनचत्रे कुर्यादायुष्कामस्य^२
 यावज्जीव^३ अवरार्थो वा प्रयोगो^१ जीववन्तावाज्यभागौ
 ● यजत्या नो अग्ने सुकेतुना^४ त्व५ सोम महे भगमित्य^५
 ५ निर्वपत्यग्नये कृत्तिकाभ्यो जुष्ट निर्वपामीत्यग्निं^५ कृत्तिका
 यजेति सप्रेथ्यत्वाग्नेयमष्टाकपालमनुमत्यै चरमिति^६ सर्वत्रानु
 षजति नचत्रहविर्मध्ये^१ अपथित्वासादयति^१ तस्याः सप्तदश
 सामिधेयः^१ समिध्यमानां च समिद्धां चान्तरेण श्रीमत्यौ
 धाव्ये दधाति स्वारुहा यस्य अग्नौ दृष्टे ऽदाभ्यः पुरएतेति^१
 १० रथिमन्तौ पुष्टिमन्तावाज्यभागौ^१ यजत्यग्निना रथिमश्रवद्वय-
 स्फानो अमीवहेत्यथ हविषामग्निर्मूर्धा भुवो ऽनु नो ऽद्यानु-
 मतिरन्विदनुमते त्वमिति सचरयोर्थाज्यापुरोनुवाक्या^१

१ •ब्रतोपायो H U

२ Om Tr

३ Thus reads Tr; the three other MSS •दायुष्कामस्यवरार्थो,
 the manuscript tradition, however, seems to be defective, the
 Vivarana runs अपि वा जन्मनि क्रियेतायुष्काम किं तत्र सजन्मनचत्रहवित्या-
 मिष्टिं यावज्जीवमथ वा न्यवरार्थं प्रयोगं^१ जन्मनचत्रहवित्यामिष्टिं जन्मनचत्रे चिरावर्त-
 येदायुष्कामोऽत ऊर्ध्वं यथाश्रद्धमायुष्कामस्य ।

४ The two mantras are given Sakalapāthana in B

५ इति om U B H

६ इति om Tr B H

७ पुष्टिमन्तो om. Tr.

नचत्रहविषानग्निर्नः^१ पातु कृत्तिका^२ इति यथासमानान्तमथ
पुरस्तात्स्त्रिष्टकतः सुवाङ्मतीरुपजुहोत्यग्नये स्वाहा कृत्तिकाभ्यः
स्वाहेति यथासमानान्तः^३ ' स्त्रिष्टवत्यौ^४ संयाज्ये हव्यवाहः
स्त्रिष्टमिति^५ संतिष्ठत एषेष्टिः सपूर्णपाचविष्णुक्रमा^६ विस्ृजते ।
व्रतम्^७ ॥ ३ ॥

एवमुत्तरमुत्तरं^८ प्रतितन्त्रमुत्तरउत्तरे^९ ऽहनि यजेत ।
विशेषाभ्याख्यास्यामः^{१०} प्रजापतिः सवितेत्युपाङ्गु सर्पभ्य
आश्रेषाभ्य^{११} आज्ये करम्भमिति^{१२} सर्वे यवा भवन्त्यधिश्रयण-
काले तिरः पवित्रमाज्यमानौयाधिश्रित्य^{१३} तिरः पवित्रं कर-
म्भानावपति^{१४} पिढभ्यो मघाभ्यः पुरोडाशः षट्कपालमिति^{१५} ।
पैद्यञ्जिकेन निर्वपणप्रोक्षणाधिवपनसंवपनादीनि^{१६} व्याख्यातानि
भवन्ति^{१७} तार्तीयसवनिकेन^{१८} सौम्येन प्रचरणकल्पो व्याख्यातो^{१९} ।

१ •हविषोऽग्निः H

२ Tr gives a longer citation of the pratika

३ Tr. ins. अथ ।

४ •कृत्तौ U H.

५ एवमेवमु० U H.

६ Thus Tr, प्रतिमचसु० H U, तंचसु० B and the Vīv

७ Thus (•ये०) B and Prāy. candr as T Br III. 1. 4 7, '

U H Tr

८ अधिश्रित्य given only by Tr

९ Thus Tr B H and Prāy pradīpa ; •भसानयति U

१० •संवपन० om. Tr, •सयवनादीनि the Vīv

११ •सवनीयेन Tr.

- ऽथैतद्वायवे निश्वायै गृध्र्यै दुग्धमिति ^१ पयसः प्रातर्दाहव-
 त्स॒स्कार^२ । आ^३ विशाखाभ्यामिद्धा तदानीमेव पौर्णमासी-
 माज्येन यजेताथ श्वो भूते मित्रायानूराधेभ्यश्चरुमित्युत्तराभि-
 ● रषाढाभिरिद्धा^४ तदानीमेवाभिजिता यजेताथ श्वो भूते
 ५ विष्णवे ओणायै पुरोडाशं त्रिकपालमित्युत्तरेषु प्रोष्ठपदेषु
 पुरोडाशं भूमिकपालमिति ^५ कपालमात्रं^६ भूमौ परि-
 लिख्याङ्गारमधिवर्तयति^७ । तस्यैकपालवत्स॒स्कार^८ । आप-
 भरणीभिरिद्धा^९ तदानीमेवामावास्यामाज्येन यजेताथ श्वो
 भूते चन्द्रमसे प्रतीदृश्यायै पुरोडाशं पञ्चदशकपालमित्यभि-
 १० नीयैवाहनि^{१०} निर्वपेदुदिते चन्द्रमसि प्रचरेत्^{११} एतमहो-
 रात्राभ्यां चरुं निरवपतां द्वयानां त्रींश्वीणां शुक्लानां च
 कृष्णानां न सवात्योर्दुग्धे श्वेतायै च कृष्णायै चेत्यभिनीयैवा-
 हनि^{१२} निर्वपेदस्त्रिमिते प्रचरेदपि वा सन्धावेव निर्वपेत्सन्धावेव
 प्रचरेन्निर्वपणन्याथेन^{१३} प्रचरेदथैतमुषसे चरुमित्यभिनीयैव
 १५ रात्रौ निर्वपेदुषसि प्रचरेदथैतस्मै नक्षत्राय चरुं निर्वपति ^{१४}
 यथा त्वं देवानामस्त्रेवमहं मनुष्याणां भूयासमिति निर्वपण-

१ १ Thus Tr B, °रोथावि० H, °रोथवि० U

२ °यानुराधे० Tr

३ °सर्वं Tr

४ प्रलि० U H.

५ १ Thus B, °रोथापभ० U, °रोपभ० H Tr.

६ हविर् ins H

७ निर्वपणन्याथेन प्रचरेत् in Tr only.

काले यजमानायतन आसीनो यजमानो जपत्यभिनीयेवा-
 हनि^१ निर्वपेदुदितेषु नक्षत्रेषु प्रचरेदथैत^२ सूर्याय नक्षत्रेभ्य-
 स्वरुमित्यभिनीयेव रात्रौ निर्वपेदुदिते सूर्ये प्रचरेदथैत-
 मदित्यै चरुमथैतं विष्णवे चरुमिति यजति^३ । यज्ञो वै ।
 विष्णुर्यज्ञ एवान्ततः प्रतितिष्ठतीति ब्राह्मणं^४ वरो^५ दक्षिणा
 भवतीति^६ विज्ञायते ऽपाघावद्वा^७ प्रसिद्धः पशुः^८ पाथि-
 कृत्येष्टेष्टा दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेत नक्षत्रसन्नेह्य द्युतिरान-
 न्थाय^९ ज्योतिषामयनेनेष्टा पापं निर्णुद्य^{१०} ज्योतिषमुपजायते
 ऽप पुनर्भृत्यं जयतीति ह^{११} स्माह^{१२} बौधायनः^{१३} ॥ ४ ॥
 तृतीयः ॥

१०

नवैरेवामावास्यायां^{१४} पौर्णमास्यां^{१५} वा यजेत नवैर्वाग्नि-

१ हविर ins H

२ Om T₁

३ वरा दक्षिणा भवन्तीति T₁

४ Thus (and cp. the Journal of the German Oriental Society, Vol. LVII, p 742) U T₁, पाद्यावद्वा B, पाकदा H. The Vivarana runs अपाघावद्वा दक्षिणा इति शेष । यथा अपाघासु अयने दक्षिणाः सास्त्रनिष्ठि पशोही वरान्दद्यात्स्व च स्त्रियै चाभारः सन्तुष्टा इति (cp TBr. III. 12 4 7)

५ Tr ins ज्योतिषा ।

६ निर्णुद्य Tr.

७ Om. B

८ Thus Tr H and the Viv , ऽमावास्यां पौर्णमासी वा U, नवैरेव पौर्णमासीममावास्यां वा B, the accus instead of the locat. also Āp. VI 30 13.

होत्रं^१ जुहुयादपि वाग्निहोत्रौ वा^२ नवानादयित्वा^३ तस्याः
 पथसा जुहुयादपि^४ वा^२ नवानां^२ यवाम्वा^२ सायंप्रातरग्निहोत्रं
 जुहुयादपि वा गार्हपत्ये चतुःशरावमोदनः^५ अपयित्वाग्रयण-
 ● देवताभ्यः स्विष्टकृच्चतुर्थीभ्यो^६ जुहुयादपि वा नवैरेव ब्राह्मणा-
 ५ न्नोजयेत्^७ एष^८ इष्ट्युपचारकल्पो^९ हरितयवशमीधान्यौषधि-
 वनस्पतिमूलफलशकाणामनिष्टाग्रयण^{१०} याथाकामी^{११} स्यात्पत्ति-
 वैषम्याद्ब्रौहिभिरिष्ट्वा^{१२} ब्रौहिभिरेव^{१३} यजेता यवेभ्यो यवैरिष्ट्वा
 यवेरेव^{१४} यजेता ब्रौहिभ्यो^{१५} ऽपि वा ब्रौहिभिरेव^{१६} यवैर्वा
 यजेत^{१७} संतिष्ठन्त आग्रयणानि^{१८} ॥ ५ ॥ चतुर्थः ॥

१ Thus H U and the V1v , नवैरेवा० B Tr

२ Thus U and the V1v., वा नवानदयि० T1, वावानादयि० H,
 नवानादयि० B

३ Om Tr, cp Āp 1 c 15 '

४ Thus (as grhyasūtra and Hu śrs III. 8 23) Tr B, ०र्थाभ्यो
 (as Āp 1 c 16,) H U

५ Thus U and the V1v , ०स यवैष Tr, H B om स।

६ Thus Tr, इष्ट्युपचार० B U, इष्ट्युपचारि० H

७ ०शिबी० instead of ०शमी० H, ०फलमूल० instead of ०मूलफल०
 U, ०निष्टापि instead of ०निष्टाग्रयण (thus B U H and V1v) Tr,

८ Thus B H, यथा० Tr U V1v

९ Thus U and the V1v., स्यात्पत्तिवै० B, स्यातात्पत्तिवै० H, स्यात्तात्
 पत्तिवै० Tr

१० यव om Tr

११ यव om B U

अथातः पशुप्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः ।^१ स यदि पशु-
रुपाकृतो वाश्येत यदस्य पारे रजस इत्येताः^२ ऊत्वा नैमि-
त्तिकीं^३ द्वितीयां जुहोति यस्माद्गौषावाग्निष्ठास्ततो नो अभयं
कृधि । प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृड नमो रुद्राय मीढुषे स्वाहेति^४ ।
यस्माद्गौषावेपिष्ठाः पलायिष्ठाः समज्ञास्थाः शकृदकृत्या मूत्रम-
कृत्या इत्येतेषु^५ निमित्तेषु य इदमकस्तस्मै नमस्तस्मै स्वाहेति
तृतीयाः^६ स यदि निषोदेयस्माद्गौषा न्यषद इत्येताः^७ ऊत्वा
तं मैत्रावरुणदण्डेनोत्थापयेदन्येनौदुम्बरेण वोर्ग्वो उदुम्बर ऊर्क्
पशव ऊर्जैवास्मा ऊर्जं पशूनवरुद्ध इति ब्राह्मणमुदुक्ष तिष्ठे-
त्युक्षमुदश्येत्यश्नुच्छागेति कागमुन्नेषेति मेषमुदश इति ।
वर्गा^८ स उ चेत्प्राक् पर्यग्निकरणान्धियेत याश्चमेधे प्राय-
श्चित्तिस्तां कृत्वाथान्य^९ तद्वैत्यं^{१०} तद्वर्णं^{११} तद्वयसं^{१२} तद्रूपं
तज्जातीयं पशुमालभेत^{१३} तस्योपाकरणादि सर्वमावर्तते निर्म-
न्थ्य सामिधेनौतच्छेषाधारसंप्रेशसंमार्गप्रवरप्रयाजवर्जमथ^{१४} यदि
तज्जातीयं न विन्देताजावयो^{१५} गोश्रश्वा इत्यन्योन्यस्य प्रति-^{१६}

१ °त्तिकां H U.

२ इति only in U (sec m)

३ Thus U (pr m) इत्येषु B, इत्येवमेतेषु Tr, इत्येवमेतेषु H

४ Thus (and cp XVIII 11 355 15) Tr B, H U om अथ ।

५ तद्दे Tr and the V1v

६ तद्रूपं तद्रूपं H U

७ °सामिधेनितं Tr, °सामिधेनीस्तं H U

८ Thus Tr, °ताजावयो H U, °ताजावि B.

निधयो भवन्तीति^१ । तेषां ह्यगश्च^२ मेषश्चोपाकरणीयावलाभे^३
ऽन्यनममालभेत^४ । त्वद्वेण प्रचरणकस्यो व्याख्यातो^५ । ऽथास्य^६
शरीरमप्यु प्रवेशयति न वा उवेतन्मियस आशानां त्वा विश्वा

● आशा इति दाभ्याम्^१ ॥ ई ॥

५ अथ यद्यङ्गहीनः पशू रूपतो वर्णतो वाग्नेयीमाग्ना-
वैष्णवौमैत्री वायव्यां प्राजापत्यामिति च ऊत्वा तमेवोपा-
कुर्यादथ यदि वपामाह्विमाणाः श्येनो ऽपहरेन्नश्येदा^७
पाश्चा^८ हिरण्यमन्तर्धाय^९ चतुर्गृहीत^{१०} गृहीत्वाहवनीये जुहो-
त्यन्वारब्धे यजमान उद्यन्तुपर्णा^{११} न विभाति सर्व^{१२} हिरण्य-
१० कुचिः सप्तशिराः पुरस्तात् । सर्वेषु लोकेषु विभुः प्रविष्टो
गातुमस्मिन्यज्ञे यजमानाय विन्द^{१३} स्वाहेत्यथेतस्यै^{१४} वपायै
स्थाने यत्किञ्चिन्मैदोरूपमवशिष्ट^{१५} स्यात्तदुत्पाद्य^{१६} तेन प्रचरे-

१ भवन्ति B U H

२ Partly conjectural reading, ह्यगश्च मेषश्चेदुपाकरणीयावुपाकर-
णीयानमन्यतमं U, ह्यगश्चेदुपाकरणीया उपाकरणीयानमन्यतमं H, ह्यगं च
मेषं चोपाकरणीयावालाभेदन्यतमं Tr, ह्यगमश्च मेषश्चोपाकरणीयावलाभेदन्यतमं
B. The Viv तेषां ह्यगश्च मेषश्चोपाकरणीयाविति ।

३ U ins after थास्य षट्चयमभिर्विदर्शयति, H ins before थास्य
(याख्यात)रेधास्य षट्चयमभिर्विदर्शयति (cp IX 19 296 3)

४ Thus B Tr U, H corrupt

५ Om. Tr.

६ उदास्य^१ H, उद्यस्य^२ U Tr, उद्युस्य^३ B

७ Thus Tr, विदन्त्या^४ B H U

८ Thus B, दुपाद्य Tr U H

दथ यद्येनां पुनर्विन्देत नैनामाद्रियेताथ यदि वपा हविरव
दानं वा स्कन्देदा त्वा ददे यशसे वीर्याय चास्मास्त्रिधा
यूयं दधायेन्द्रियं पय इत्यादाय जुहोति यस्ते द्रष्टो यस्त
उदर्षो दैव्यः केतुर्विश्वं भुवनमाविवेश । स नः पाह्यरिष्टौ •
स्वाहेत्यथ यद्यसंस्थिते पशौ शकुनिश्चषाल उपविशेच्चषालं •
प्रचाल्य यूप प्रोक्ष्य तथैवाज्येन जुहोत्यापवस्त्र वदस्त्र^१ वा^२
शोमपौतये गातुमस्त्रिन्यजे यजमानाय विन्द^३ स्वाहेति^४
॥ ७ ॥ पञ्चमः ॥

अथातश्चातुर्मास्थान्तरालव्रतानि व्याख्यास्यामस्तस्यैतद्ब्रत^१
नानृतं वदति^२ न मासमश्राति^३ न स्त्रियमुपैति^४ नास्त्र^५ १.
पक्ष्मलनेन वासः पक्ष्मलयन्त्यमृन्मयपाथ्यशूद्रोच्छिष्टो^६ स्वयं
पादौ प्रचालयते^७ न खवणमश्राति^८ न कौशीधान्यमन्यत्र^९
तिलेभ्यो^{१०} नासन्द्याः शयीत^{११} न स्त्रियमुपेयात्काममृतौ
जायासुपेयाद्यद्यजातपुत्रः स्यादुभयोः कालयोर्मधुपूर्वं व्रत-

१ ? Thus U, वदस्त्रव H, वदस्त्रुवा B, वदस्त्रुवा Tr

२ Thus Tr again, विंदस्त्रा • B U H. विंदस्त्रा • Prāy candr

३ Thus B व्याख्यास्यामो व्रतं चरेदिति तस्यैतद्ब्रतं Tr; after व्याख्यास्यामः
H and U have a passage which seems to be interpolated (from
XXI 1 69 2, 3): तान्यस्त्र (these two words only in H) यावज्जीव
प्रयोगीत्येवं चातुर्मास्थानाम(न)न्तरस्त्रिहवि प्रथमे स्त्रेवं संवत्सरे व्रतं चरेदिति ।

४...४ om Tr.

५ Thus (and cp. II 20. 67 1) B कौशी • H U Prāy candr.
कौशि • Tr

मुपैति^१ मध्वश्रातीति ब्राह्मणं^२ दृतमित्येवेदमुक्तं^३ भवति^४ ।
 दैव्यं मध्विति^५ विज्ञायते ऽज्जन्ति त्वामध्वरे देवयन्तो वन-
 स्यते मधुना दैव्येनेति^६ नान्यस्योच्छिष्टं भुञ्जीत^७ नान्यस्या-
 * लिज्यं कुर्वीत^८ नाञ्जीत^९ नाभ्यञ्जीत^{१०} न आहूँ^{११} भुञ्जीत^{१२} ।
 ५ न लोमानि वापयीत^{१३} न दतो धावते^{१४} न नखानि
 निहन्तते^{१५} कामं पर्वसु^{१६} केशशश्रुलोमनखानि^{१७} वापयीत^{१८} ।
 चतुर्षुचतुर्षु मासेषु निवर्तयेतेति ब्राह्मणं^{१९} संवत्सरादूर्ध्वं
 दार्शपूर्णमासिकमेव^{२०} व्रतमुपदिशन्ति तस्य चेदैश्वदेवस्य कालो^{२१}
 नातीयाद्यद्यतीयादग्नये^{२२} व्रतपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्व-
 १० पति^{२३} सा प्रसिद्धेष्टिः संतिष्ठत आमावास्याकालादिति^{२४}
 व्याख्याताः^{२५} कालातिक्रमेष्वापदि^{२६} यजेत^{२७} ॥ ८ ॥ षष्ठः ॥

१ Thus Tr B, ० षं वेदमुक्तं भवति दृतमित्येतद्दे H, ० षे चेवेदमुक्तं भवति
 दृतमित्येतद्दे U, on this passage cp. Rudr on Āp. VIII, 4 11

२ आहानि Tr

३ Thus U H, वापयते B, बिंदीत Tr.

४ Thus MSS, we expect the optat

५ पर्वति T₁

६ लोमनखानि om Tr

७ दार्शपूर्णमासिकं Tr

८ Thus is the reading of U sec m U (pr m) B and Tr om
 the words यद्यतीयात् and B has कालोतीयाद् instead of कालोनाती ।

९ शरावं दक्षिणां ददाति U ins on the margin

१० ०स्य कालादिति Tr

११ Thus also the Vivarana, काला यतिः H. (rightly ?)

अथातो ऽध्वरदौचाप्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामो^१ दौक्षित-
 स्वेदनृतं वदेदिमं मे वरुण तत्त्वा यामि त्वं नो अग्ने स त्वं नो
 अग्न इति चतस्रो वारुणीर्जपेत्कृष्णाजिनाञ्जवच्छिन्नो दण्डाद्वा
 देवाञ्जनमग्न्यञ्जस्ततो मा यज्ञस्याग्नौरवतु । वर्धतां भूतिर्दध्ना^२ •
 घृतेन मुञ्चतु यज्ञो यज्ञपतिमहस इति जपेदमेध्यमनिष्टं^३ ५
 वा दृष्ट्वा जपतीत्युक्तमेतदभिवृष्टो ऽभिवृध्यमाणो वा^४ जपती-
 त्युक्तमेतद्भूतयित्वाप आचम्य जपति शिवाः पीता भवथ यूय-
 मापो ऽस्माकं योनावुदरे सुशेवाः । इरावतौरनमीवा अना-
 गसः स्वस्ति नो भवथ जौवस इति^५ कृदयित्वा निष्ठीव्य वा
 जपति यदत्रापि रसस्य मे निरष्ठविषमस्तृतः^६ । अग्निष्टत्सोमः^७
 पृथिवी पुनरात्मन्दधातु म इति^८ रेत स्तत्रमनुमन्त्रयते
 यन्मे रेतः परीतोषात्तदर्पिथ^९ । अग्निहोत्रमिव^{१०} सोमेन तदहं
 पुनरादद इति^{११} मूत्रं करिष्यन्परीषं वा पृथिव्या^{१२} लोष्टमा-
 दत्त इयं ते यज्ञिया तनूरिति^{१३} करोत्यपो मुञ्चामि न

१ दध्ना om H

२ om Tr.

३ निरष्ठविषम् B U H and the Prāy candrikā, निरष्टीविषम् Tr and a prayoga of the collection Burnell, — अस्तुत or अस्तुत Tr B H and the same prayoga, अस्तुत B and the Prāy candrikā

४ परीतो Tr B, परितो U H Prāy candrikā—•र्पिथ अग्नि Tr, र्पिथा । अग्नि prayoga Burnell, •र्पिथेति H, •र्पिथाग्नि U, •र्पिताग्नि B, cp Āp X 13 10

५ पृथिव्या Tr U

प्रजामहोमुचः स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशतेति ^१ लोष्टं
 प्रतिनिदधाति पृथिव्या संभवेति ^२ वीभत्सा नाम ^३ स्थापः ^४
 स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशतेत्यश्रु ^५ कफस्या ^६ नाम स्थापः
 स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशतेति स्तूहान ^७ तपस्या नाम स्थापः
 स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशतेति खेदं ^८ दुःखम्रं दृष्ट्वा जपत्यभि-
 पर्विवर्तते ^९ दुःखम्रं पापखम्रादभूत्यै ^{१०} । ब्रह्माहमन्तरं करवै न
 हि खम्रमुपयथ ^{११} इति ^{१२} खम्रे ऽन्नं भुक्त्वा जपति यदन्नमद्यते
 नक्त न तप्तातः क्षुधो ऽवति । सर्वं तदस्मान्मा हिंसीन्न हि
 तद्दृष्ट्वा दिवेति ^{१३} लोहितमुत्पतितं दृष्ट्वा कण्डूय ^{१४} वा जपति
 १० नमो रुद्रियाभ्यो ऽज्ञाः स्वाहेति ^{१५} न वर्षति धावेद्यदि धावे-
 न्नमो रुद्राय ^{१६} वास्तोष्यतय ^{१७} इत्येतामृचं जपेन्नान्येन दीक्षितेन
 समेयाद्यदि समेयात्कया नश्चिन्न आभुवदित्येतामृचं जपेदेव-

१ Thus (and cp Āp X 14 1) Tr, नामाप ख H U Viv and Prāy candrikā, B om. this passage

२ Thus the prayoga Burnell, ०श्री T₁, ०श्रुपाते U H totally corrupt and B defective

३ Thus T₁, Viv and prayoga Burnell, कफे निर्गते कफस्या U

४ Thus the prayoga Burnell, क्षौद्र Tr, खेदं B and Viv, खस्या H

५ Thus MSS, read with Av VII 100 जपति पर्विवर्तते ।

६ The original reading of Baudh is difficult to restore. ०म्राडप-
 भुक्त्वा B, ०श्रोमुक्त्वा Tr, ०श्रोपमुक्त्वा U Prāy candr ०श्रोपमुक्त्वा H

७ Thus B U Tr and Prāy. candr, ०प्रथ H.

८ Thus MSS

९ वायवे Tr.

यजनादन्यचाभ्युदितो ऽभिनिघ्नो वा सूर्यो मा देवो देवेभ्यः
पालिति जपेदितौन्वा^१ इमानि^२ सर्वास्वेवाध्वरदीक्षासु प्राय-
श्चित्तानि भवन्तीति^३ बौधायन^४ आवान्तरदीक्षायै विसर्गा-
दिति शाल्वीकिः^५ ॥ ६ ॥ सप्तमः ॥

अथातः सर्वयज्ञानां प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः^१ सर्वच ॥
स्वन्नच्छिन्नभिन्नभग्नघृदुष्टविपरीतहोनेषु^२ ॥ हविःस्यन्दना-
स्त्रावितपतितस्फुटितेष्वद्विजश्चानविडालकाकखरमृगपशुपक्षि-
सरोक्षपादीनामन्यत्कौटानामृत्विजो^३ ऽग्नीनामन्तरागतानां^४
द्वादशगृह्यहोतेन^५ सुचं पूरयित्वा दुर्गां^६ मनस्वतीं^७ महा-

*
१ Thus Tr (reading only °न्वा). जपेदितौमानि B U H

२ इ स्माह ins H U

३ Thus the Prayāścittapīḍipā, and H and the Viv., the last two omitting, however, °द्विजः, स्वन्नच्छिन्नेभिन्ने भग्ने B U, स्वन्नच्छिन्ने-
द्विन्नेभ्यः T₁, °होने B.

४ हविःस्यन्दना° B, हविःस्यन्दना° H, हविःस्यन्दना° Tr, हविर्विःस्यन्दना° U.

५ One of the most difficult passages^१ स्फुटितेष्वद्विजः U, स्फुटि-
तेषुद्विज B U, °स्युदितद्विजः Tr The Viv reads अद्विजः (द्विजा-
तिरेक्ता षड्रादयः) - चानवि (or वि)डाल° all, but the Viv °चानोवि
डाल° explaining अन्ः एकदश, this points to अद्विजश्चानोविडाल° -
Before खर H U have षड्रा° - °सरोक्षपादिर् H U and the Viv.,
सरोक्षपादि Tr, सरोक्षपादीनाम् B. - अन्यत्कौटानाम् the Viv. अन्यत्कौटो
B, अन्यत्कौटानाम् H U. - अग्नीनामन्तरागतानां U (see m), अग्नीनां
गतानां H U (pr m) अग्नीनामन्तरागतेद्वा° B Tr, अग्नीनामन्तरागतेद्वा°
Viv.—Read perhaps instead of अग्नीनामन्तरागतेद्वा° अन्तरागते In
the Grhyasūtra (IV, 8) this passage also is to be found equally
corrupt

६ Thus Tr, दुर्गामनस्वती B U H

व्याहृतीस्तिष्ठो जुहुयाज्जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो
 निदहाति वेदः । स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव
 सिन्धुं दुरितात्यग्निः स्वाहेति^१ । कार्यविपर्यासे च^२ मन्त्र-
 ब्राह्मणमाच^३ दर्भेभावरिःपरिधिविष्टतिपविचहविःकपालस्रुक्-
^४ सुवारणिकृष्णाजिनप्रणीताग्न्युदासनेन^५ यत्किञ्चित्कार्यविप-
 र्यासः स्याद्ये चान्ये चाज्यस्याख्याः सुवेणोपघातं प्रायश्चित्तानि
 जुहोति प्रजापतये स्वाहा हिरण्यगर्भाय स्वाहेत्यथ पितामहां
 जुहोति भृगूणां पतये स्वाहाङ्गिरसां तपसे स्वाहेत्यथ महा-
 व्याहृतीर्जुहोति भूरग्रये च पृथिव्यै च महते च स्वाहा भुवो
^{१०} वायवे चान्तरिक्षाय च महते च स्वाहा सुवरादित्याय^६ च
 दिवे च महते च स्वाहा भूर्भुवः सुवश्चन्द्रमसे च नक्षत्रेभ्यश्च
 दिग्भ्यश्च महते च स्वाहेत्यथ व्याहृतीर्जुहोति भूः स्वाहा
 भुवः स्वाहा सुवः स्वाहा भूर्भुवः सुवः स्वाहेति^७ ॥ १० ॥

॥ अष्टमः ॥

^{१५} मन्त्रहीने ऽतिरिक्ते वा दुरधीते दुरागते ।

अनागते ऽवषट्कारे^८ अतीते^९ वापि^{१०} यद्धृते^{११} ॥

१ दुर्गा ins B

२ च found in H Tr and the Vivarana.

३ Thus B, °साच Tr, °संचभेदे च U, °साचोभेदे च H

४ This whole passage is incomprehensible to me, हविः om.

B K - °कपालनाश्रुः H U - °वरणीः B K U - प्रणीतानाग्न्युदासनादि
 H U

५ °टङ्कते H

६ Thus Tr, स्तीते H U, प्यतीते B

७ चापि Tr, B

८ °वे B Tr, °नं H U

हविषः^१ स्यन्द्नादग्नेर्होतुर्हीनस्त्रेण^२ च ।
 अतिदाहे च हविषां यत्किञ्चित्पात्रभेदने ॥
 कपालनाशे भेदे च चतुष्पाद्यन्तरागते^३ ।
 प्रणाशे च पवित्रस्य^४ आज्यस्यैवावलोडने^५ ॥
 हविषां च विपर्यासं च त्विच्छप्रथतेषु च ।
 यज्ञप्रसारणीकाले^६ द्वैधीभावे समुत्थिते ॥
 मिन्दाङ्गती च होतव्ये व्याहृत्यः प्रणवादिकाः ।
 वारुणस्तनुमत्यश्चान्वग्निश्च^७ मनस्वती ॥
 महाव्याहृतयः सप्त प्राजापत्या तथैव च ।
 प्रसंधानाय यज्ञस्य^८ त्वेते^९ मन्त्राः प्रकीर्तिताः ॥ १०
 अप्रायश्चित्तिको यज्ञो ह्यसुरैः मप्रभुज्यते ।
 असुरैर्भुक्तयज्ञस्तु^{१०} देवान्दोषेण^{११} सः प्रयेत् ॥

१ Thus T₁ and the V₁₄ हविषाः U, हविषा B, हवि H

२ होतुः V₁₄.

३ Thus T₁ B and the V₁₄, °प्यादन्तरागतौ U, °प्यादन्तरागतौ H

४ Thus U, °चस्यैव Tr H, °चस्यैवावलोडने B

५ २ Thus U H, प्रसारणा Tr, प्रासारणा B, प्रसारणिकाले यज्ञप्रसारिणि

(sic) यज्ञविस्तार the Vivarana

६ Thus Tr H T U, °मत्यश्चान्वग्निश्च B

७ Thus Tr, यज्ञस्यैव U (p₁ m) and H, स्येते U (sec m)

स्यते B

८ Thus H U B, °यज्ञस्य T₁

९ Thus Tr B, यज्ञेन U, यज्ञेन H.

चत्व्रिजो यजमानं^१ च^२ आयुषो^३ ब्रह्मवर्चसात्^४ ।

प्रच्यावयेद्दुरिष्टं तत्तस्माद्दोषाग्रणाग्रयेदिति^५ ।

॥ ११ ॥ नवमः ॥

अथातो ऽनुग्रहान्व्याख्यास्यामः^६ । माय५होम चोपोदयं^७

५ जुहुयात्प्रातर्होमं चोपास्तमयं^८ कालेन कालमनतिक्रम्य^९

कालो^{१०} दर्शपूर्णमासयोरग्निहोत्रस्य च न^{११} स्कन्दते^{१२} न व्यथत

इति^{१३} विज्ञायत^{१४} आ प्रातराहुतिकालात्सायमाहुतिकालो

नातीयादा सायमाहुतिकालात्प्रातराहुतिकालो^{१५} ऽथ यदि

साय५ सायं दोषा वस्तोर्नमः^{१६} स्वाहेत्याहुतिः५ ऊलाग्निहोत्रं

१० जुहुयाद्यदि प्रातः प्रातर्दोषा वस्तोर्नमः^{१७} स्वाहेत्याहुतिः५

ऊलाग्निहोत्रं जुहुयादथ यदि पूर्वस्यामाहुत्या५ ऊताया-

१ Thus B K U (pr m), °सानश्च Tr, सानं वा U (sec m)

२ आयुषो T₁

३ °वर्चसः Tr

४ Thus H U, ततस्मा० B, तुतस्मा० Tr —The last words repeated

in B Tr

५ Thus Tr B and the Viv, नुक्त्वाग्न्या० H U

६ Thus U H, वो० B Tr and the Viv

७ Thus H, काले U, कालेन B कालेन च T₁

८ Thus H U, नस्कन्दते B, स्कन्दे Tr, °होत्रस्य च स्कन्दनं व्यथते Viv, cp the citation of Bhāradvāja in Rudradatta's comm on Āp IX 7 3

९ च ins, H U

१० वस्तुर्दोषा U and Pīṭy candrikā

माहवनीयो ऽनुगच्छेदग्निर्दारौ दारावग्निरिति वदञ्चकले^१
 हिरण्यं निधायोत्तरामाहुतिं जुहुयात्कालातिक्रमेष्वापद्धोम^२ ।
 आमावास्यस्य^३ कालात्पौर्णमासस्य कालो नातीयादा पौर्ण-
 मासादामावास्यस्या ब्रीह्याग्रयणस्य कालाच्छामाकाग्रयणस्य
 कालो नातीयादा यवाग्रयणस्य^४ कालाद्ब्रीह्याग्रयणस्या^५ ।
 श्यामाकाग्रयणाद्यवाग्रयणस्या^६ वरुणप्रघामानां कालाद्वैश्वदेवस्य
 कालो नातीयादा साकसेधेभ्यो^७ वरुणप्रघासनामा शुनासी-
 र्यात्साकसेधानामा वैश्वदेवाच्छुनासीर्यस्या दक्षिणायनपशोः
 कालादुत्तरायणपशोः कालो नातीयादोत्तरायणपशोर्दक्षिणा-
 यनपशोरोत्तरवसन्त्यज्योतिष्टोमस्य^८ कालात्पूर्ववसन्त्यज्योतिष्टो-
 मस्य^९ कालो नातीयात्समस्तस्य संवत्सरस्या^{१०} निज्यासुत्या^{११} ।
 चषयो ह स्म तत्प्रयोयुगा^{१२} आसप्तंस्ते ऽर्धमासायार्धमासायाग्नि-
 होचमजुह्वुः^{१३} । प्रतिपदि सायं चतुर्दशगृहीतानि गृह्णाति ।

१ Thus U, वदञ्च० Tr, वदे० B H

२ Thus Tr, •होममामा० U, होमामा० B U

३ Thus Tr, •ग्रयणाद्ब्रीह्याग्र० B H, •ग्रयणकालाद्ब्रीह्याग्र० U

४ श्यामाकाग्रवा० Tr

५ Thus U, •धानां H B, •धानां कालाद्य० Tr

६ Thus Tr, •पशोर्दक्षिणवसन्त० B U

७ Thus Tr, •पूर्ववसन्त्यज्यो० B, •पूर्ववसन्त्यज्यो० U

८ ? Thus Tr U, •संवत्सरस्य चानौ० B, H om this passage

९ तत्प्रयोयुगा Tr, प्रयोगा H and the Viv (pr m) तत्प्रयोगा B, प्रयोग U,
 प्रयोगा Viv (sec m) which explains अतिशयेन प्रयोगविद् ।

१० Thus Tr B, •र्धमासेर्धमासेग्नि० H U — •चमजुह्वुः Tr, •चंजुह्वु U H,
 •चंजुह्वु B, on this passage cp Hir pr. sū II 9 56, 11

सकृदुच्यते हविरैका^१ समित्सकृद्धोमः^२ सकृदुपस्थानः^३ 'सकृ-
 त्याणिनिमार्जनमेवं प्रातरथ षण्मासानकृते ऽग्निहोत्रे दर्श-
 पूर्णमासाभ्यामनिद्वाग्रयणैश्चातुर्मासैः पशुबन्धेन चाग्नये पथि
 कृते ऽग्नये तन्तुमते ऽग्नये वैश्वानरायाग्नये व्रतपतय इति^४
 ५ पुरोडाशान्निरय्याग्निहोत्रः^५ ऊत्वा^६ दर्शपूर्णमासाभ्यामनिद्वाग्रय-
 णैश्चातुर्मासैः^७ पशुबन्धेन चाथ संवत्सरमकृते ऽग्निहोत्रे दर्श-
 पूर्णमासाभ्यामनिद्वाग्रयणैश्चातुर्मासैः पशुबन्धेन चाग्नये पव-
 मानायाग्नये पावकायाग्नये शुचये ऽग्नये पथिकृते ऽग्नये तन्तु-
 मते ऽग्नये वैश्वानरायाग्नये व्रतपतय इति पुरोडाशान्निरय्या-
 १० ऽग्निहोत्रः^८ ऊत्वा^९ दर्शपूर्णमासाभ्यामनिद्वाग्रयणैश्चातुर्मासैः पशु-
 बन्धेन च^{१०} ॥ १२ ॥

अथ हविषामर्थं ब्रौहियवौ^१ तथोरलाभे^२ प्रियङ्गवः
 कोद्रवोदारवरकवर्जः^३ श्यामाकनीवारवेणुवास्तरसंपाककन्द-
 मूलफलान्यापः^४ सक्तुमिति^५ 'वृतमाज्यार्थे^६ ' गव्यमिति प्रत्यय-

१ Thus Tr B, एकाः समिधः० U H

२ B U H put व्रतपतये before वैश्वानराय ।

३ Tr ins षग्निहोत्रं ऊत्वाद् ।

४ ० मासैश्च Tr

५ Thus B Tr, the V1v and the Prāv candr , ० रमावे H U

६ १ Thus Tr H U, ० वोद्धारक० B, ० वोद्धारकमावर्जं the Prāy
 dipikā

७ Uncertain reading, ० संवादकंदसू० Tr, ० सवादकंदसू० B U,
 ० सवाकंदसू० H, ० सवदसू० Prāy pradīpa.

८ Thus H U, सक्तमिति B ० सक्तूमिति Tr.

स्तस्यालाभे माहिषमाज वा वृतमाज्यार्थं प्रयुञ्जीत^१ भोजने-
 व्यविरुद्धं मन्यन्त^२ एके^३ तथोरलाभे तैलं प्रतिनिधित्वा
 लाभे जर्तिलतैलमतमीकुसुमसर्षपवार्चस्तेष्टा^४ इति^५ शिष्ट-
 प्रामाण्यादत ऊर्ध्वमलाभे यवपिष्टानि त्रीहिपिष्टानि श्यामा-
 कपिष्टानि वाङ्निः सःसृज्याज्यार्थं प्रयुञ्जीत^६ कुशा स्तर-
 णार्थं^७ तेषामलाभे शरमयकुतपाश्र्ववालमुञ्जसुगन्धितेजना-
 र्जुनादारदूर्वाश्यामाकाः^८ चौरवृक्षा इक्षव इत्येतेभ्यः^९ प्रस्तर-
 वर्हिर्विधृतिपवित्रयूपरशनाशालाकपरिस्तरणान्तर्धानासनशयन-
 स्तोत्रोपाकरणार्थाः कार्याः सर्वतृणेभ्यो वा शुष्कशुण्डिनल-
 वस्त्वजकृष्णतृल्लवणवर्ज^{१०} पालाशः खादिरो वेधस्तथोरलाभे १०
 याज्ञिकानां वा^{११} वृक्षाणामन्यतमस्तेषामलाभे ऽरक्तपित्तको-
 विदारशल्मलिस्तेष्मातकनीपनिम्बतिलकवाधकविभौतकराजवृ-

१ Thus B U, प्रयुञ्जवे Tr, H omits the passage

२ B U ms इति ।

३ Emended, °वार्चस्तेष्टाशिष्ट° Th, °वार्चावास्तेष्टाश्च B, वार्चवास्तेष्टा इति शिष्ट° H U.

४ आस्तरणा° H U

५ शरमय° Th, शरमय° U, शरमय H U - °र्जुनादार° Tr, °र्जुनादारा° B U, र्जुनशरा H

६ Thus Tr (reading only शुण् instead of शुण्डि), शुक्° H U, °शीर्षविल्वकृष्ण° B, °शुण्डिनवल्मकृष्ण° H, °शुण्डिनवल्मव° U Sāyana (citing in his bhāṣya on the darśapūṇamāsa) gives शुव instead of शुण्डि° ।

७ Om by Sāyana in his citation

चकरञ्जपलाण्डुवर्जः^१ । सर्ववनस्पतीनामिधो भवतीत्येके^२ ।
 दक्षिणानां काले गौर्हिरण्यं वासस्तेषामलाभे फलानां मूलानां
 भक्ष्याणां^३ दद्यान् त्वेव न यजेत ।

नित्यं^४ नित्येषु युक्तः स्यात्तथैवाजस्त्रिकेषु च ।

५ यस्य नित्यानि लुप्तानि^५ तथैवाजस्त्रिकाणि च ॥
 विपथस्थो^६ न स^७ स्वर्गं गच्छते पतितो हि सः ।
 तस्मान्मूत्रैः फलेर्वापि^८ मधुना तरसेन^९ वा^९ ।
 नित्यं नित्यानि कुर्वीत न च नित्यानि लोपयेत् ॥

न च नित्यानि लोपयेदिति ॥ १३ ॥ दशमः ॥

॥ इत्यष्टाविंशः प्रश्नः ॥

१ Thus T₁ and B (B reading, however, 'शस्त्रलौ' and 'पर्णार्जुन' instead of 'पलण्डु' both have 'वाघ्राणस' instead of 'वाधक'; Say in a citation agrees with the above given reading, putting only करञ्ज between कपित्थ and कोविदार, U reads नीपनिवतिलकवाधक विभौतकराजदृक्षशासमलिरक्त (see m चरस) करजपिथ्यकोविदारस्त्रेष्वातक-पलांडु (see m पर्णार्जुन) वर्जं, H चीपनिवतिल्लाकवाघ्रीणकवैभौतकराजदृक्ष-शासमकटकपित्थकरजककोविदारस्त्रेष्वातकपलांडुवर्ज ।

२ After एके the MSS exc Tr and the V_{iv} ms यद्यदि ।

३ Thus H U, भक्ष्याणा B, भक्ष्याणा T₁

४ Thus B U and V_{iv}, नित्या Tr, निष्णुं H

५ युक्तानि T₁

६ Thus Tr B and V_{iv}, विपदंस्था U H

७ सः U च Tr

८ Thus U H and V_{iv}, मूलफलै T₁ B

९ Thus B and V_{iv} तरसापिवा T₁ U H

अथाभिदग्धानि^१ सदोहविधानानि समस्तदेवयजनमावृ-
 तैव^२ क्रियेरन्ननावृता^३ वा^४ वसतीवरीः प्रथमं गृह्णीयादिति^५
 बाधूलकस्य मतमथेतरानानुपूर्वमित्यथ^६ यदि °भिन्नेषु कपा-
 लेषु सर्वाणि^७ निपतेयुस्तत्र यावन्मृतं^८ पुरौषमादाय वसती-
 वरीभिः संयुत्य^९ विस्त्राय प्रचरेत्तत्र प्रायश्चित्तं ग्रहाणामेकेन
 जुहुयादाग्नीध्रीयविनाश आग्नेय्यर्चा^{१०} जुहुयादग्निर्मूर्धा दिव
 इति^१ वैष्णव्या हविर्धाने^{११} विष्णो त्वं नो अन्तम इत्याग्नेय्या^{१२}
 सुच्यमग्निः सहस्रिण इति^१ वायव्यया वायव्येषु वायो शतः
 हरीणामित्येन्द्रिया^{१३} सदसीन्द्रं विश्वा अवीवृधन्निति^१ वैश्व-

१ अथाति० H U and the Vīvarana

२ Thus Tr H U and Pīāy. caṇḍikā, समस्तदेव० B

३ Thus B and the Viv, क्रियेरन्नावृता Tr H U, cp Rudradatta on
 Ap XIV 25 2

४ Om Tr B, given by U H and the Vīvarana

५ Thus Tr B, गृह्णीरन्निति H U

६ Thus B, °तरानानुपूर्वमित्यथ Tr, °तरानानुपूर्व भवत्यथ U, °तराभ्यनुपूर्व
 भवत्यथ H

७ Om H

८ कपालानि यत्र ins B, यत्र ins Tr

९ यावन्मृत U and Viv, यावन्मृतं B H, यावन्मृत Tr

१० Thus U, °युज्य H B, °युज्य Tr

११ °ग्नेय्या B U H

१२ °र्धानं B Tr

१३ The passage अग्नेय्या...हरीणामिति found in H U only

१४ °त्यैदीया H B °त्यैद्वा Tr, त्यैद्वा U

देव्या प्राग्वक्ष्ये विश्वे देवाः शृणुतेमः हव म इति ^१ सर्वेषु
 मिन्दाज्जती जुहुयाद्वाहतीश्चापि वेष्टि निर्वपेदगारदहने ^२
 क्षामवान् ^३ सर्वविनाशे तन्तुमती ^४ ^१ दग्धेषु ^५ सोमेषु ^६ वा नष्टेषु
 वा सोमानामुपघातापहारेषु ^७ वा यथालाभमः शून्गृहीत्वा
 ५ वसतीवरौभिः ^८ संयुत्याभिषुत्य ^९ प्रचरेत्सर्वविनाश ओषधीभि-
 रभिषुत्य प्रचरेत्तत्कृत्वा ^{१०} पुनर्धजेतेति श्रुतिरेवमेव कुर्यात्सा ^{११}
 प्रायश्चित्तिरिति ^१ ॥ १ ॥ प्रथमः ॥

अथ होत्रकाणामन्योऽन्यस्य मैत्रावरुणश्चोदयेदपि ^१ वान्यो-
 ऽन्यस्य याज्यापुरोऽनुवाक्याभ्यां ^{१०} यजेत ^{१०} तस्य प्रायश्चित्त ^१
 १० ब्राह्मण एकहोतेत्यस्यानुवाकस्य प्रथमेन होतुर्जुहुयाद्वितीयेन
 मैत्रावरुणस्य तृतीयेन ब्राह्मणाच्छसिनश्चतुर्थेन पोतुः पञ्चमेन
 नेष्टुः षष्ठेनाच्छावाकस्य सप्तमेनाग्नीध्रस्याध्वर्युः प्रधानदेवता-
 मनुच्चारयित्वा योन्यामुच्चारयेद्यदो देवा अतिपादयानीत्ये-
 तथा स्तुवाज्जतिं जुहुयाद्वा ^१ शात्मकेनाष्टमेन नवमेन पूर्वोक्तं

१ Thus Tr U Viv , दाहे B H

२ Thus all the MSS and the Vivasana.

३ Thus Tr and the Viv , मती B H U

४ दहनेषु Tr

५ Thus Tr B , उपघातापहारेषु U , वेष्घातापहारेषु H

६ वरीभिःसयुज्य U , वरी सयुज्य H , Tr B om these three words

७ तन् om H U

८ सा om U Tr

९ Thus Tr ओदयत्यपिवा B U H and the Viv , H om अपि वा ।

१० Thus Tr B and the Viv , वाक्याभ्यामपि H , वाक्या भवति U

प्रायश्चित्तं कुर्यादुक्त्यापर्यायेषु^१ यथाक्रमेण जुहुयाद्दशमेन
षोडशिरात्रिपर्यायेभ्यो^२ रायंतराय संधये^३ तथा शिपिविष्ट-
स्तोत्रे वाजपेये^४ तथातिरिक्तस्तोत्रेष्विति^५ यथाचोदितमन्यो
यजेत्तत्रयमो^६ यजेज्जपेद्वा स्वयं चोदितः स्वयमेव यजे-
द्वितीय एव^७ प्रायश्चित्तं भवेत्सोमे ऽन्यत्रैवं कुर्याद्द्वोतान्येन^८
यजेदन्येनैव^९ मैत्रावरुणो वा पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तं कुर्यात्तथा
याज्यापुरोऽनुवाक्यास्वन्यथान्यत्राप्रायश्चित्तं^{१०} भवेद्दयाश्वमेधस्यान्न
होमेव्यारण्यानां पशूनां^{११} सुवाहुत्या जनातिरिक्तपुनरुक्त-
व्याघातेषु^{१२} मिन्दाहुती जुहुयात्तथेष्टकोपधाने^{१३} ऽथ^{१४} देव-
सुवा^{१५} हविषामन्यद्वीजमन्यदैवतस्य^{१६} कुर्यात्तदुत्सृज्य पुनरुत्याद्य^{१७}
यजेदतिशिष्टं^{१८} सह यजेज्जपेद्वा^{१९} पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तं कुर्या-
दिति^{२०} ॥ २ ॥ द्वितीयः ॥

१ क्य० H U

२ Thus B H, षोडशिनिरात्रि० T₁ U

३ इति in Tr only

४ Thus T₁ U, यजेत्तत्र० B, यजेत्तत्र० H

५ एव B only

६ Thus B U, यजेतान्यं दैवत T₁ (H om)

७ १ Thus T₁, •क्यास्वन्यथान्यत्रप्रा० B, •क्यास्वन्यथान्यत्र प्रा० H,
•क्यास्वन्यत्र प्रा० U

८ १ Thus T₁, जनातिरिक्तेषु पुनरुक्तव्याघातेषु U, जनातिरिक्तेषु H,
न्यूनातिरिक्तेषु B

९ थ om H U

१० १ •षामन्यद्वीजमन्यदैव० B, •षामन्यं वीजमन्यदैव० T₁ H, •षामन्य
दन्यदै० U

अथ वितते यज्ञकर्मणि प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः-
 त्रौषधं पयः पशुः सोम आज्यमित्येतेषु न्यूनेषु वा नष्टेषु
 वापद्धतेषु^१ वा^२ पुनरुत्पाद्य गृह्णीयाद्य^३ स्मरेत्प्राक् स्विष्टकृत
 उत्पादनं भवति^४ स्विष्टकृत ऊर्ध्वं^५ स्मरेत्तत्संस्थाप्यैतेनैव^६
 पुनर्यजेत्सह यजेद्वाथ यदि निरूप्य स्मरेदन्य^७ दैवतमसुभै
 त्वेति प्रतिविभज्याभिमृश्य^८ सर्वं जुहुयादसुभै स्वाहेति^९ यत्र^{१०}
 स्मरेत्तत्रैवमेव कुर्यादासादनादथ^{११} यद्यासाद्य स्मरेदन्वायात्य
 स्थानेषु जुहुयादन्यदा^{१२} पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तं कुर्यादन्यासु देवता-
 स्विष्टासु^{१३} नष्टेषु दुष्टेषु वा^{१४} दोषवति^{१५} तन्त्रे प्रधानमावर्तये-
 १० सर्वेश्विरशेषतस्तस्य^{१६} कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^{१७} भागिनो
 दैवतस्य शूर्पादानप्रभृति कर्म कृत्वा अपथित्वासाद्य स्वस्थाने^{१८}

१ These two words in T₁ only

२ तत् om B H

३ अन्यदैवत H

४ तदानौमेव ins U.

५ वा ins B U H

६ जुहुयात् instead of कुर्यात् T₁

७ अन्यत् in U only Is it to be cancelled ?

८ Thus B U, °शान्तनेषु दुष्टेषु वा H, °सुंनष्टेषु वा Tr

९ Thus B U, शेषवति T₁, - षवति B

१० H आवर्तये instead of आवतयेत्, °सर्वेश्विरशेषतस्तस्य T₁ °सर्वेश्विर-

शेषतस्तस्य B U, °सर्वेश्विरशेषतस्तस्य H, सर्वेश्विरशेषतः gives the Vīvarana

११ स om Tr

प्रचरेत्तत्र प्रायश्चित्तं मिन्दाहुती जुहुयाद्वाहतीश्चैव^१ पश्नावुपा-
करणप्रभृत्या^२ खिष्टकृतः^३ पूर्वोक्त^४ प्रायश्चित्तं^५ कुर्यादथ^६ यदि
प्रातरनुवाकमनुपाकृतमादित्यो ऽभ्युदित्यात्कथं तत्र प्रायश्चित्तं
भवतीत्युषाः केतुना जुषतां यज्ञं देवेभिरन्वितम् । देवेभ्यो
मधुमन्तम^७ स्वाहेति मिन्दाहुती व्याहतीश्च ऊलोपाकुर्यादथ ।
यदि प्रातरनुवाके ग्रस्यमान आदित्यो ऽभ्युदित्यादुदयं तमस-
स्युदं त्वं चित्रमित्येताभिः सुवाहुतीर्जुहुयादथ यदि सोमो
नाविः स्यान्नवोनवो भवति जायमानो यमादित्या अशुमा-
प्याययन्तीत्येताभ्या^८ सुवाहुती^९ जुहुयाद्यदि^{१०} सूर्याचन्द्र-
मसोर्ग्रहणं^{११} विद्यत एतदेव^{१२} ॥ ३ ॥

अथ यदि ग्रहान्ग्रहीष्यमाणो भागिनीं देवतामगृहीत्वा
योन्यां गृह्णीयात्तथासुभै^१ स्वाहेति तदानीमेव सर्वं जुहुया-
द्भागिनीं पुनर्ग्रहीत्वा मिन्दाहुती जुहुयादपि वा ग्रहाणा-
मेकेन जुहुयात्सर्वान्वाचस्यते विधे नामन्नित्येवमादीन्ग्रहा-
न्होत्रकाणां^२ ग्रहेषु वा चमसेषु वा हविर्दोषोक्तदोषो^३ भवे- ॥

१ ० व H U.

२ Thus Tr, ० प्रवृत्तितयाखिष्ट ० H U B

३ Thus Tr, पूर्वोक्तं प्रायश्चित्तमथ B, युक्तमथ H U

४ एताभ्या सुवाहुतीर (sic) and यदि only in Tr

५ सूर्याचन्द्र ० B U H

६ ० यादथा ० H U

७ Thus Tr, होत्रकाणां or होत्रकाणां B U H

८ Before भवेत् H U ins वा ।

न्थापो^१ ऽभ्यवहृत्य^२ तत्रायश्चित्तं^३ ऊत्वा तथा पुनर्गृहीत्वा
 जुहुयाच्चमसेषु^४ पुनरुन्नीय जुहुयाद्भुत्वा वा तस्मिन्हिरण्यमन्त-
 र्धायाप आनीय भक्षयेत्सैव ततः प्रायश्चित्तिरथ यदि सवन-
 कालो ऽतिक्रामेदग्निर्मूर्धा दिव इत्येतस्यानुवाकस्य प्रथमेन
 ५ गायत्रेण^५ जुहुयात्प्रातःसवने^६ । तथा त्रैष्टुभेन^७ माध्यंदिने
 सवने । तथा जागतेन^८ तृतीयसवने । ऽत ऊर्ध्वमतिराच^९
 उत्तरमहर्नाधिगच्छेद्यदि गच्छेद्यज्ञभेष आगच्छेत्तत्र प्राय-
 श्चित्तं^३ सर्वाहोतृन्जुहुयादिज्ञायते ब्रह्म वै चतुर्होतार इति ।
 तस्माच्चतुर्होतृनेव जुहुयादत ऊर्ध्वमहःसंख्यां^{१०} नाधिगच्छे-
 १० देकाहेष्वथ^{११} सवनीयानां प्रायश्चित्तिरथ यदि पूतिगन्धः^९
 स्यात्तदुत्सृज्य पुनरेवोत्पाद्य प्रचरेदपि बोष्णोदकेन प्रक्षाल्याज्ये^{१०}
 ऽवधाय^{१०} पुनः अपयित्वा प्रचरेत्तत्रापि यदि^{११} पूतिगन्धो
 भवेत्तदुत्सृज्य पुनरेवोत्पाद्य प्रचरेत्तथा सवनीयानां पुरो-

१ ऽन्थापदत्त्य Tr

२ Thus Tr, चमसेषुवा B H U

३ गायत्र्या Tr

४ प्रातः सवने जुहुयात् B H U.

५ त्रिष्टुभा, जगत्या Tr

६ ऽतिराचादुत्तरं Tr

७ Thus H and V1v , सख्या B U, सख्य Tr

८ यदि ins Tr

९ Thus B and V1v , पूतीगन्ध U, पूतीगन्धा H, पूतीगन्ध Tr

१० Thus U, ऽज्येनावधाय H, ऽज्येन—B, ऽज्येन, omitting अवधाय, Tr

११ in U only

डाशानां^१ तथा सांनाय्यानामथ यदि स्तोत्रं^२ शस्त प्रतिगरं
 वोत्सृजेन्मिन्दाऊती ऊलोपाकुर्थादथ यद्येकाः स्तोत्रीयाः सूक्तं
 वर्चं वार्धर्चं वा प्रतिगरं वोत्सृजेन्मिन्दाऊती ऊत्वा जपेत् स्तोत्रो-
 पाकरणप्रभृत्या^३ होमाद्वाच यच्छेद्यदि वाच विसृजेद्वैष्णवी-
 मृच जपेदथ यद्याश्राव्य वाचं विसृजेद्वैष्णवीमृच जपेद्विष्णो-
 लं नो अन्तम इति^४ पुनरेवाश्राव्यं यजेदूनातिरिक्तपुनस्त-
 व्याघातेष्वन्येषु वान्यत्र प्रायश्चित्तं^५ मिन्दाऊती जुहुयात्सर्व-
 स्थानेषु मिन्दाऊती यज्ञशरीरमिति श्रुतिस्त्वात्सर्वेषामाचा-
 र्याणां प्रशस्तमिति^६ ॥ ४ ॥ तृतीयः ॥

अथ यदि ऊताऊतौ सोमौ सः सृज्येयातामाहवनीया-^१
 दुदीचो^२ ऽङ्गारानिरुह्य^३ तेषु जुहुयाद्यज्ञस्य हि स्य अलि-
 याविन्द्राग्नी चेतनस्य च । ऊताऊतस्य तप्यतमऊतस्य ऊतस्य
 च ॥ ऊतस्य चाऊतस्य चाऊतस्य ऊतस्य च । इन्द्राग्नी अस्य
 सोमस्य वीत पिवतं जुषेथाः स्वाहेति^४ तस्य नित्यमभचमनु-
 वर्तयति^५ मा^६ यजमानं तमो विदन्मर्त्विजो मो इमाः प्रजाः ।^{१५}
 मा यः सोममिमं पिवात्सः सृष्टुमुभयं कृतमित्यथ यदन्य-

१ Thus Tr B, °स्तोत्रादानप्रभृत्या U H

२ ख om Tr

३ °तेषु Tr

४ °यादेवोदीचो Tr B

५ Thus Tr U, °न्रिर्वत्य B H

६ °वर्तयेन्मा U

ऊताश्चमसा अन्यऊतैः सःसृज्येरन्सोमे वा सोममभिगृह्णीया-
 दित्येतदेवाथ यद्यन्यवृता चत्विजो ऽन्यवृतैः सःसृज्येरन्दी-
 क्षिता^१ दीक्षितैर्वान्यच ब्रात्यसोमात्सत्ताच्चेत्येतदेवाथ यदि सुतः
 सोमो ऽभिवृथ्येत^२ तदित्यदं^३ प्रत्यस्मै पिपीषत इत्येताभ्याः
 ५ सुवाऊतो ऊत्वा^४ तस्य^५ नित्यभक्षमनुवर्तयतीन्द्रुरिन्दुमवागा-
 दिन्दोरिन्द्रो ऽपात् । तस्य त इन्द्रविन्द्रपीतस्य मधुमत उप-
 हृतस्योपहृतो भक्षयामीत्यथ यदि सुते सोमे यजमानो
 म्रियेत भयं वागच्छेत्सर्वाणि हवींषि पात्राः समवधाय
 द्रोणकलशे सोमं जुहुवामाज्यं पशुमन्यस्यामित्येकामाहुतिं
 १० जुहुयाद्ये^६ देवा येषामिदं भागधेयं बभूव येषां प्रयाजा
 उतानूयाजाः । इन्द्रज्येष्ठेभ्यो वरुणराजभ्यो ऽग्निहोत्रेभ्यो देवेभ्यः
 स्वाहेति ऊत्वात ऊर्ध्वं पैदमेधिकं कर्म प्रतिपद्येताभ्ये^७ वा^८
 पुनर्यजेत^९ जीर्णस्याग्रक्तस्य^{१०} चाग्निहोत्रेष्टायामात्मन्यग्निसमा-
 रोपणं^{११} विद्यत इत्यात्मनि समाखुडेष्वग्निषु^{१२} न खादेन्न पिवे-

१ दीक्षितो B H U

२ ऽवृथ्येततदित्यद H, ऽवृथ्येततदित्यद B U, ऽवृथ्येततदित्यद Tr

३ जुहुयात्तस्य Tr

४ जुहोति ये Tr.

५ पद्यतेभ्ये Tr

६ H om. वा, it is added sec om in U and found in B Tr

७ Thus Tr, ऽक्तस्याग्निहो H U B — ऽक्तस्याग्निसमा Tr, ऽक्तसमा B U H

८ अग्निषु om Tr

नोपरि शय्या^१ शयीत नाप्सु निमज्जेन्न मैथुनं ब्रजेत्कामं
 खादेत्कामं पिबेत्कामं त्वेवोपरि शय्या^१ शयीत नैवाप्सु^२
 निमज्जेन्न मैथुनं ब्रजेदिति^३ । प्रचलितपादपाणिरप आचम्य
 प्राङ्मुख उपविश्याग्निहोत्रयजुषा^४ यावन्मात्रं व्रतयित्वा तृष्णीं
 भृत्यो व्रतयेत्प्रजापतिं मनसा ध्यायन्नित्येवमेवोपासीता शरीर-
 विमोक्षणात्^५ ॥ ५ ॥ चतुर्थः ॥

अथ वै भवति^६ यथा वै पुत्रो जातो म्रियत एवं वा एष
 म्रियते यस्याग्निरुख्य उदायति^७ यन्निर्मग्न्यं कुर्याद्विच्छिन्ना-
 द्वातव्यमस्मै जनयेत्स एव पुनः परीध्यः^८ खादेवैनं योनेर्जन-
 यति^९ नास्मै भ्रातव्यं जनयतीति ब्राह्मणमुख्येदुदायेदसु^{१०}
 भस्म प्रवेश्योखाः शकृत्पिण्डेन परिलिप्य पुनरेवैनां^{११} प्रवृज्य
 परिदायाङ्गतिषाहं कृत्वाथैना^{१२} सुवाङ्गतिभिरभिजुहोति^{१३}
 सुवर्नं घर्मः खाहा सुवर्नार्कः खाहा सुवर्नं शुक्रः खाहा सुवर्नं
 ज्योतिः खाहा सुवर्नं सूर्यः खाहेत्यर्कवतौभ्यामर्कसमिधावभ्या-

१ शय्यायां H B U

२ नलेवाप्सु B U (H def)

३ इति om Tr.

४ Thus the Viv, °होत्र यजुषा the MSS.

५ °वि० om B H U.

६ See T S V 7 5. 1.

७ पुनरेवैनं B, पुनरेवान्या Tr

८ °थैनं Tr, °थैषां B.

९ °ङ्गतीभिः Tr H U

दधात्यर्कः पवित्रं पवित्रमर्को रजसो विमान इति द्वाभ्यां ।
 मुञ्चकुलायप्रभृतिना कर्मणा प्रतिपद्येता कृष्णाजिनवाचनादथ
 वै भवति तमो वा एतं गृह्णाति यस्याग्निरुच्य उद्वायति ।
 मृत्युस्तमः । कृष्ण वासः कृष्णा धेनुर्दक्षिणेति । कृष्णं वासः
 ५ कृष्णां धेनुं शतमानं^५ हिरण्यमिति ददाति^६ । तमसैव
 तमो मृत्युमपहते । ऽथो तेजो वै हिरण्यं तेज एवात्मन्वत्
 इति ब्राह्मणमथ यद्यासन्दौ शिष्यमगारं वा दह्येत वैशा-
 नरौभिः समिधो ऽभ्यादध्यादैश्वानरो न जत्येत्येतेनाष्टार्चनाय
 यदि वसतौवरौकलशः^७ पात्रेजनं^८ एकधनाः^९ कुम्भेष्टकाः
 १० कथनेष्टका^५ वा परासिच्येरन्यूपो वा भिद्येत रश्ना वा बिद्येत
 चषाल वा भिद्येतौदुम्बरौ वा भिद्येत गावा वा भिद्येत
 द्रोणकलशो वा दीर्येतान्यदा यज्ञे दातुमयं मन्त्रय^६ वा पात्रं
 भिद्येत तत्त्वेनैव यजुषा स्त्र^७ आयतने^८ निधायोपधायाभि-
 मन्त्रयते^९ भूरायुर्मे धारयत प्राणं मे धारयत प्रजां मे

१ Tr ins च ।

२ Found in Tr only and in a citation in the Mahāgnisarvasva

३ Thus Tr, the Viv and the Prāy Candrikā, वसतौवरकलः H
 U, वसतौवर' कलः B

४ Thus B and the Prāy Candrikā, पात्रेजना H, पात्रेजनीरेकः U,
 पत्रेजनीरेकः Tr

५ Thus Tr B, कथने० U, कथने० H.

६ कृष्णय Tr

७ Thus Tr and the Viv खसस्थाने U, खसस्थाने B H.

८ Thus Tr, निधायोपधायाभिः B, निधायोपधायावाभिः H U.

धारयत पशून्मे धारयत मा म आयुः प्राणः प्रजाः पशवः
 पराभिच्येरन्नित्यथ यदि दारुमयं पात्रमाह्वनौये^१ ऽनुप्रहरे-
 द्य^२ यदि^३ मृन्मयमपो^४ ऽभ्यवहरेद्भूमिर्भूमिमगन्माता^५
 मातरमथगात् । भूयास्त पुत्रैः पशुभिर्था नो द्वेष्टि स
 भिद्यतामिति^६ ॥ ६ ॥ पञ्चमः ॥

^७अथातो ऽग्निहोत्रस्य लौकिकविधि व्याख्यास्यामः^८ पुरा-
 ग्निहोत्राङ्गार्हपत्यादरण्योरग्नौन्समारोपयन्त्यथ^९ ते योनिर्हृत्विथ
 इत्यन्तर्वेद्यरणौ निधाय लौकिके^{१०} ऽग्नौ जुहुयात्सायमुद्धरति^{११}
 सायमाहुतिः^{१२} ऊत्वा^{१३} प्रातरुद्धरति प्रातरुद्धरति प्रातराहुतिः^{१४}
 ऊत्वेति विज्ञायते^{१५} ऽथाग्निहोत्रं चतुर्भिर्लुप्यते^{१६} होमोपस्थान- १०
 व्रतदर्शपूर्णमासैरिति^{१७} तन्तुमत्येष्टेष्टा^{१८} दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेत^{१९}
 सतिष्ठते विच्छिन्नप्रायश्चित्ति^{२०} ॥ ७ ॥ षष्ठः ॥

१ After पात्र H U B ins भिन्नम् ।

२ अथ यदि om Tr

३ मृन्मय Tr

४ ऽभ्यवहरेद्भूमिः H U

५ The first part of this kh differs considerably in the MSS I have given the text of Tr, which, on the whole, agrees with the Vivarana.

६ पुराग्निहोत्रस्य कालाङ्गार्हपत्यभस्मनारणी सप्तसृष्ट्या (or सप्तसृष्ट्या)रणी
 समारोपयत्यथ B U H

७. ७ लौकिकमग्निमाहृत्य सायमुद्धृत्य B U H

८ इति विज्ञायते ins B U H.

९ Thus the Viv, ऽलुप्येत the MSS

१० इष्ट्या om Tr.

११ Thus Tr and the Vivarana, अग्निहोत्रस्य लौकिकविधिः B U H.

अथापद्यग्निहोत्राणां^१ समासस्तद्यथा राष्ट्रविभ्रमो व्याधयो
 ऽध्वगमनं गुरुकुलवासो देशकालद्रव्यानुपपत्तिरन्यैश्चाद्योगो^२
 यासु^३ विद्यत इति^४ तस्य कः कर्मण उपक्रमो भवतीति^५
 कामं पूर्वाह्णे वापराह्णे वाग्निहोत्रवेलायां वा यथासूत्रं^६ वा
 ५ कुर्यात्प्रसिद्धं वा^७ यजमानस्या प्रसावात्प्रसूतः^८ प्रसिद्धं प्रतिपदि
 साथ^९ चतुर्दश चतुर्गृहीतानि गृह्णाति सोपवसथे पार्वणे
 वायेतरस्मिन्यञ्चदश^{१०} प्रसिद्धं^{११} सर्वं^{१२} समिप्रमृति कर्म^{१३}
 मन्त्रांश्चैकवत्संस्थाप्य सायमग्निहोत्राणि^{१४} ऊत्वा प्रातरग्नि-
 होत्राणि^{१५} जुहुयात्सायमुपक्रमः प्रातरपवर्गः^{१६} काले^{१७} पार्वणे न
 १० यजेत^{१८} नोर्ध्वं^{१९} पाक्षिकात्समासो न प्रसङ्गे नाश्रद्धानस्याथा-
 प्युदाहरन्ति^{२०}

१ Thus Tr and the Viv , अथापद्यग्निं B U H

२ Tr ms होम after °काल° ।

३ Thus H U, यासु Tr (grantha'), वान्यासु B

४ Instead of these four words Tr प्रसिद्ध only

५..५ Thus Tr, प्रवसत प्रसूत प्रतिपदीद्वयात् U H, प्रवसत् प्रतिपदि
 साथ B

६ वा only in Tr

७ Thus U °त्राणा Tr B H

८ Thus U, °त्राणा Tr B, °त्राण H

९ कालोय H

१० Thur Tr, नोर्ध्वं B U H

११ Thus Tr, °दधानस्य अथाप्युं B, °दधाननव B °दधानेनव U (the
 last two om अथाप्युदाहरन्ति)

अश्रद्धा परमः^१ पाप्मा पाप्मा ह्यज्ञानमुच्यते ।

अज्ञानाङ्गुष्यते धर्मो लुप्तधर्मो ऽधमः^२ स्मृतः ॥

अद्वया शुध्यते बुद्धिः अद्वया शुध्यते मतिः ।

अद्वया प्राप्यते ब्रह्म अद्वया पापप्रणाशिनी^३ ॥

तस्माच्छ्रद्धधानेनाप्रसङ्गेन^४ सपन्ने^५ काले^६ तन्तुमत्या यजे-
तैवं लौकिकप्रयोग एवमज्जत एवं विध्यपराधे चाथायुदा-
हरन्ति न वृथाग्नीनुदासयेन्नैवानापत्सु^७ वीरहा वा एष
देवानां यो ऽग्निमुदासयत इति^८ तस्माच्छ्रद्धधानस्याप्रसङ्गि-
कस्य^९ चान्यत्रापि^{१०}

येये विशेषा लघवो यत्रयत्रोपलक्षिताः ।

१०

तैः कर्मसंस्तरे^{११} कुर्यान्न्यायोपेतं यथा भवेत् ॥

स्वशास्त्रे विद्यमाने^{१२} यः परशास्त्रेण वर्तते ।

भूणहत्या समं तस्य स्वशास्त्रमवमन्यतः ॥

आर्षेयस्य स्वशास्त्रस्य प्रदेशास्तदुणैः समाः ।

कर्मणां प्रविचारार्थमापत्सु च समाप्नुयादिति ॥ ८ ॥ १५

१ परमा MSS

२ Thus B H U, धर्म Tr.

३ Thus Tr, °प्रणाशिनी U, °प्रमोचनी B H

४ ? Thus Tr (only सपन्नेन), °प्रसङ्गेन प्रसङ्गेन सपन्नेकाले U, °प्रसङ्गेन काले B H, the Viv also has प्रसङ्गेकाले ।

५ ? Thus H U, °धानस्याप्रसङ्गिक° B, °धानेनाप्रसङ्गिकस्य Tr

६ Thus Tr, °कस्यान्यात्रापि B, °कस्य च अन्यत्रापि U, °कस्य च H.

७ Thus B U H, °सस्तरे Tr

८ °भानो H U.

यथो एतत्सो ऽपरिमितं प्रवसति न संवत्सरमति प्रवसती-
 त्यविशेषाज्जायापत्योराहिताग्न्योरित्येवेदमुक्तं भवति ^१ विज्ञा-
 यते चार्धो वा एष आत्मनो यत्पत्नीत्यथ यदि प्रवसति
 यजमाने पत्न्याः प्रवासनिमित्तः^२ स्यात्तद्वास्तोष्यतीथः^३ ऊत्वा-
 ५ ध्वर्युः समारोपयेदयं ते योनिर्हृत्विद्य इति ^४ यत्र गच्छेत्त-
 चानो हरेत्तेत्र प्रायश्चि^१ मयित्वा विहारं कल्पयित्वा गार्ह-
 पत्य आज्यं विज्ञाप्योत्पूय सुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वाहवनीये
 संतनीं जुहोति मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञः^५
 समिमं दधातु । या इष्टा उषसो निमुचश्च ताः मंदधामि
 १० हविषा एतेन स्वाहेत्यथामये तन्तुमते पुरोडाशमष्टाकपालं
 निर्वपति ^६ शरावं दक्षिणां ददाति ^७ सा प्रसिद्धेष्टिः संति-
 षते ^८ ऽथ यदि यजमानश्चैव^९ पत्नी चोभौ त्वेव^{१०} निष्क्रामतो
 ग्रामान्ते ग्रामसीमान्ते वा वसतो^{११} ऽग्निहोत्रमेव^{१२} क्षुपेता-
 विकृतमग्न्याधेयं कुर्वीत।ग्नीन्द्रन्तो नोच्छ्रसेयुयद्युच्छ्रसेयुरग्नयो
 १५ लौकिकाः सपथेरन्नो विना समारूढेऽग्नियु^{१३} नाद्रियेत^{१४}
 शम्याप्रासे^{१५} सत्तनिदर्शनात्^{१६} ॥ ६ ॥ सप्तमः ॥

१ प्राय only in Tr

२ नश्च H U

३ त्वेवमेव H U

४ ? Thus B, वसातेग्निः Tr, वसेताग्निः U, वसत्यग्निः H, वसेते the
 Vivarana

५ अग्निषु नाद्रियेत om Tr

६ ? शम्याप्रवासेसत्तनिदः Tr, शम्याप्रासेसत्तनिदः B, शम्याप्रासेनदीसत्तनिदः

U, शम्याप्रासेनदीलनिदः H

अथ वै भवति सर्वान्वा एषो ऽग्नौ कामान्प्रवेशयति यो
 ऽग्नीनन्वाधाय व्रतमुपैति स यदनिष्ठा प्रयायादिति ^१ स
 यदनिष्ठा प्रयास्यन्भवति तद्गार्हपत्य^२ आज्यं विज्ञाष्योत्पूय सुचि
 चतुर्गृहीतं गृह्येत्वा हवनीये जुहोत्यन्वारभ्य यजमाने तुभ्य त
 अङ्गिरस्तमेति ^३ यो ऽग्नीनन्वाधाय व्रतमुपैति स यद्युदाय- ।
 तीति तत्पुरस्ताद्वाख्यातं ^४ यस्याहिताग्नेरग्निरपचायति याव-
 च्छम्यथा प्रविध्येद्यदि तावदपचायेत्तः संभरेदिदं त एकं पर
 उ९त एकमिति ^५ संभृत्यानुप्रहरेदग्निहोत्रकालेषु^६ वान्येषु^७
 वा^८ ^९ यदि परस्तरामपचायेदनुप्रयायावस्येदित्यनुप्रयायावस्ये-
 त्तद्यत्रैवावस्येत्तत्र^{१०} वोद्वासयेयुरोषधीर्वा^{११} एतस्य पशून्ययः १०
 प्रविशति यस्य हविषे वत्सा अपाकृता धयन्ति ^{१२} तान्यदुह्या-
 द्यातयान्ना हविषा यजेत ^{१३} यन्न दुह्याद्यज्ञपरन्तरि याद्वायवां
 यवागूं निर्वपेदित्यथैतेषां दोहयित्वा^{१४} तस्मिन्नप आनीय
 त्रीहिप्रमृति सिद्धमत ऊर्ध्वमथ यस्य सायं दुग्धं हवि-
 रार्तिमार्च्छतीन्द्राय त्रीहीन्निहयोपवसेदिति ^{१५} निर्वपणान्तं १५

१ Thus B, तदागार्ह० H U, गार्ह० Tr

२ ज Tr H

३ Thus Tr U and the Viv (only चान्येषु instead of वा०); कालेषु
 वा H, कालेचान्येषु वा B

४ Thus H U, ०वस्येत्तत्रैवावस्येदोषधी० Tr, ०वस्येत्तद्यत्रैवावस्येदोषधी० B

५ किञ्चिद् ins Tr and the Viv

६ निर्वपणान्त Tr, निर्वपणान्त Viv.

कर्म कृत्वा श्वो भूत आग्नेयेन प्रचर्येन्द्रेण प्रचरेच्छृतस्थान
 तत्कुर्याद^१ यस्योभयः^२ हविरार्तिमार्च्छत्यैन्द्रं पञ्चश्रावमोदनं
 . निर्वपेदिति^३ प्रकृत्या वा निर्वपेच्छ्रावेण वेति^४ प्रकृत्या^५
 निर्वपेत्तथा^६ श्रावपरिमाणार्थः^७ श्रावमिति वदन्तस्तथा^८ चतु-
 ५ व्यात्र निर्वपेदित्यत्र पात्र्यामेव निर्वपेत्संन्यायस्थाने^९ कुर्या-
 द्यस्य^{१०} ब्रत्ये ऽहन्यत्यनालमुका^{११} भवति तामपरुध्य यजेतेति^{१२}
 तामपरुध्यैव^{१३} यजेत सर्वेणैव यज्ञेन यजते^{१४} तामिद्वोपकृये-
 तामू^{१५} हमस्मोत्यृतकालं^{१६} उपगमनमन्त्रो^{१७} ऽग्न्यन्वाधानप्रभृत्यप-
 रुध्यैव यजेत तथैकाहानाम्^{१८} ॥ १० ॥ नवमः ॥

१० अथ यदि^{१९} दीक्षोपसत्सु^{२०} तथाहर्गणेष्वन्येष्वहःसु वा^{२१} यथा^{२२}
 अष्टे पर्यवेते गोमूत्रेणोष्णोदकमिश्रेण लोहितं क्षित्सेत्युक्ता^{२३}

१ Thus Tr and B, U and H read (after कृत्वा) येतान्नीक्षीच्छूर्पे
 समुप्याङ्गिरभ्युक्ष्यासजयेदथ वागते स^{२४}सादयेत्योक्षणप्रभृतिना कर्मणा प्रतिपद्येत सिद्धमत
 जर्धमथ यस्योभयः^{२५} etc

२ These three words not in Tr., प्रकृत्येव B

३ तथा not in Tr

४ After निर्वपेत् Tr has न प्रकृत्या प्रसिद्धमाग्नेयेन प्रचर्येन्द्रेण प्रचरेत् ।

५ कुर्यात् only in Tr.

६ एव not in Tr

७ येतानोहमं U and the Viv (pr m.) येतेत्यमोहमं Tr, but cp

T Br III 7 1 9

८ यदी० Tr, यदी० B

९ ? वाथ Tr

१० ? क्षित्से० Tr, क्षित्से० B H U and the Viv.

प्रचाल्य दर्भपुञ्जीलैः पवयतीति ^१ विज्ञायत आपो वै दर्भा-
 स्तैर्हि ^२ स्नाता भवतीति ^३ विज्ञायते ब्रह्महत्यायै ह्येषा वर्ण
 प्रतिमुच्यास्त इति ^४ तस्माद्ब्रुविर्नान्वीचेत न स्पृशेदित्यथ
 सूतिकायाः ^५ दशाहे पर्यवेते यथाम्नातः शौचं कृत्वा पत्नीं
 कर्मसु योजयेत्तत्कर्म पुत्रो ^६ ब्रह्मचारौ वा कुर्यात्तन्मन्त्र यज-
 मानो जपेदेषा पत्यकुशली ^७ यदि स्यादेवमेव कारयेदित्यथ
 यदि ^८ सांनाय्ये घर्मे वा प्रवृत्तायां पयो न स्याद्येन ^९ केन
 चिदुपायेन किञ्चित्पयो ^{१०} दोहयित्वाङ्गिः सः सृज्य प्रचरेन्नैवा-
 न्यत्पथ आनीय कुर्यात्सैव ततः ^{११} प्रायश्चित्तिरथ यदि सोमा-
 धानमारभ्य पुरा ^{१२} दौक्षणीयाया अनालम्बुका भवति नाग्नि-
 होत्र जुहोति ^{१३} अहे पर्यवेते ^{१४} ऽप्सुदौक्षाप्रभृति सिद्धमत
 ऊर्ध्वमथ यदि पुरा व्रतदोहनादनालम्बुका भवति अहः
 हविष्यमश्रीयाद्यदि व्रते ^{१५} दुग्धे ^{१६} हविष्यमेव ^{१७} व्रतमपो ऽभ्यव-

१ Thus H U, दर्भा इति तैर्हि B, दर्भा इति तेन Tr.

२ Thus H °काया Tr B U

३ तत्पुत्रो Tr

४ Thus Tr and U (sec m), कुशली B H U (pr m)

५ ५ Thus Tr, सांनाय्य वा घर्मे वा प्रतप्तो नश्येद्येन B, सांनाय्ये वा घर्मे
 वा प्रवृत्तायां पयो नश्येद्येन U, H is corr but reads at the end पयोनस्यायेन ।

६ किञ्चित्पयान् Tr

७ तत्र B H

८ पुरस्ताद् Tr

९ यथाम्नात शौचं कृत्वा ins U

१० Thus B U H and the Viv, °त दुग्ध Tr

११ Only m Tr

हरेत्^१ अहे^२ पर्यवेते गोमूत्रादि सिद्धमत ऊर्ध्वमथ^३ यदि
पुरा प्रवर्ग्यस्य^४ स्थाने प्रवृज्याद्विविधप्रभृति यथाज्ञातः शौचं
कुत्वा गोमूत्रादि सिद्धमत ऊर्ध्वमथ यदि प्रवृत्ते^५ ऽनालभ्युका
भवति हविव्यमेव^६ तदहः^७ सः^८ स्थाप्य अहे^९ पर्यवेते गोमूत्रादि
५ सिद्धमत ऊर्ध्वमथ^{१०} दीक्षित वाचं यच्छ त्रय वाचं यच्छ^{११}
पत्नी^{१२} वाचं^{१३} यच्छेति संप्रैषादेकस्तनप्रभृत्यानालभ्युका^{१४} भवति
सिद्धमावभृथात्कृत्वा अहे पर्यवेते ऽवभृथमवयन्ति^{१५} सुत्ये ऽहनि
मार्जालीये सिकतोपोत्ते परिश्रित्योपविशेद^{१६} न्येव्वहःसु पत्नी-
शालायामेवोपविशेत्प्राग्व^{१७} न प्रपद्येत^{१८} ॥ ११ ॥ दशमः ॥

१० अथातः प्रायश्चित्तसमुच्चयं व्याख्यास्यामः^१ सर्वचानादिष्टेषु
मनस्वती मिन्दाङ्गती व्याहृतयो होतार इति जुहुयात्सर्वव-
त्रत्येषु^२ मिन्दाङ्गती पितृयज्ञलोपे सप्तहोतारमिति^३ जुहुया-
दथ^४ यद्यन्याधेये सर्वमौपासनमभिप्रव्रजेयुः पुनस्त्वादित्या
रुद्रा वसवः समिन्धतामित्येतया सुवाङ्गतिः^५ ऊत्वा^६ लौकिके

१ अहे . ऊर्ध्वम् only in Tr

२ ? Thus U B, प्रवर्ग्यस्य न Tr, प्रवर्ग्यस्यासन्न H

३ प्रवृत्ते MSS and V1v

४ Thus Tr, ०थमेतदहः B H U

५ Instead of अहे ऊर्ध्वम् Tr has only सिद्धम् ।

६ Only given by Tr

७ Thus Tr, संप्रैषावेक० B H U

८ उपविशेत् om, H U

९ Thus Tr, ०षु व्रत्येषु B U H

१० इति जुहुयात् in Tr only

११ तस्मिन् ms Tr

ऽग्नौ गृह्याणि कर्माणि प्रयुञ्जीत^१ यद्यर्धमवशिष्येताथ^२ यदि
 ब्रह्मौदनिको धारितः स्यादौपासनवत्यात्तथोद्वाते पाकादूर्ध्वं
 जयादींश्च जुहुयादथ यदि गार्हपत्यमनाहितमादित्यो ऽभ्यु-
 दिद्यादादित अरभ्यान्यस्मिन्काल आदध्यान्मध्ये चेदग्निविनाश
 एतदेवाथ^३ यदि पत्नीमृत्वियं^४ विन्देत प्राग्दक्षिणाया एत- ५
 देवात ऊर्ध्वमपरोधो ऽग्निहोत्रे च सोमे^५ चावभृथादिषु^६
 सर्वत्रेष्टिपशुसोमेषु^७ तावन्मात्रं^८ पत्या वा सर्वमथ यदि गार्ह-
 पत्याहवनीयावुद्वायेतामभिनिस्त्रोचेदभ्युदियाद्वाग्न्याधेयं^९ तत्र
 प्रायश्चित्तिः । पुनराधेयमित्येके । अथ^{१०} यदि पत्नी बहिः
 सीमां पुनराधानमथ यद्यात्मनि समारूढेव्यव्रत्यं चरेदरणिवि- १०
 नाशोक्तदोषो^{१०} वा^{११} भवेद्ग्न्याधेयमरणिविनाशेनाग्निविनाश^{११}
 उक्तो । अथ यदि ग्राममर्यादां नदीं वाग्नीनतिहरेयुरेताने-

१ अथ ms Tr

२ Thus H U, °शिष्येदथ Tr, °शिष्येतानस्मिन्कुर्यादथ B.

३ अथ in Tr only

४ Thus Tr, पत्न्युत्विय B U H

५ Thus B H, सोमे चावभृथात् U, सोमेनावभृथादिषु Tr.

६ Thus Tr B, सर्वेष्टि° U H —°सोमेषु Tr B, °तत्रेषु U H

७ स ms U H

८ Thus Tr, आहवनीयगार्हपत्यावु° B U H —उद्वायेताम् Tr

९ In Tr only

१० °रणी B U H.

११ In H U only.

११ Tr om. अग्न्याधेयम्, rightly ?

वाग्नीन्द्रियमाणानन्वारभेयातां^१ प्रवसति यजमाने न^२ पत्नी^३
 प्रवसति^४ नात्र प्रायश्चित्त^५ भिन्नयोनिश्चेदन्वाहार्थपचन उदा-
 येद्या^६ प्रकृतिस्तत्^७ आहरणं पृथगरणी वा^८ ॥ १२ ॥

अथ यद्येककपालः परावर्तते^९ प्रजापतेर्वर्तनिमनुवर्तस्वे-
 ५ त्यध्वर्युः स्वस्थाने प्रतिष्ठापयेत्^{१०}ति चचे प्रतिष्ठामि राष्ट्रे
 विश्वमन्याभिवावृध इत्येताभ्यां यजमानो ऽनुमन्त्रयते^{११}
 ऽस्कान्द्यौः पृथिवीमस्कानजनि प्राजनीत्येताभ्यां सुवाङ्मती
 जुहुयात्^{१२}स्थिते वैश्वानरीमिष्टिं^{१३} निर्वपेदिज्ञायते च यत्प्राङ्^{१४}
 पद्येत देवलोकमभिजयेद्यद्विष्णोः पितृलोकं^{१५} यत्पृथिव्यां^{१६}
 १० यज्ञं^{१७} हन्युर्यदुदङ् मनुष्यलोकमभिजयेत्प्रतिष्ठितो होतव्य
 इत्यथ यदि पशुबन्धः सोमो वा लुप्येत वैश्वानरीमिष्ट्वा पुन-
 र्यजेत्^{१८} सर्वं चेतुत्यमहरतिक्रामेत्समन्वारम्भाः^{१९} प्रागुपवेशना-
 दपच्छिद्येरन्समाप्य पुनर्यजेत्^{२०} सोमेन दीक्षितो न^{२१} दद्यान्^{२२}
 जुहुयान्^{२३} पचेन्न जपेदित्यादित^{२४} एव विभजेदित्याहुर्प्रतो-

१ Instead of एतानेव B U H एतदेव ।

२ Thus Tr, B om न, प्रवसति H, S प्रवसति वा U

३ Thus Tr B, वेद्याया U H

४ Instead of तत् Tr तद् ।

५ पराङ्गवर्तते Tr

६ इष्टिम् alone in Tr

७ प्राक् H

८ एकाह्नेषु ins U

९ After ऋक्तेषु U ins सर्पणे ।—Instead of ऋक्त्वा (thus Tr) ऋक्त्वा
 वा U, रक्त्वा वा H B

१० न जुहुयात् दद्यात् Tr

११ इति om Tr.

पेतो^१ न^२ स्नायान्नापो^३ ऽवगाहेत न वासो जह्यान्न रजः^४
 प्रस्नावयेत्सर्वत्र यजमानस्यर्त्विजां च यावत्कर्म व्रतमुपदिशन्ति
 नर्त्विजामार्त्विज्यमन्यत्र विद्यते न महर्त्विजाः समासो^५ न^६ सर्वत्र^७
 यजमानस्यार्त्विज्यमन्यत्र सत्तात्सर्वेषु^८ सोमेषु सोमापचार-
 कालातिक्रमान्तरितविपर्यासव्यवायसमासादिष्वन्येषु^९ चाज्ञा-
 तेषु^{१०} ज्ञातेषु च दोषेषु^{११} प्राक् समिष्टयजुष आज्यस्थान्नाः
 सुवेणोपघातः सर्वप्रायश्चित्तानि जुहुयाज्जघानित्येके^{१२} ऽभ्या-
 तानानित्येके^{१३} राष्ट्रभृत इत्येके^{१४} ऽमात्यहोमानित्येके^{१५} इन्दा-
 सीत्येके^{१६} सौरौरित्येके^{१७} तनूरित्येके^{१८} होतृनित्येके^{१९} दशा-
 त्मकमित्येके^{२०} पौरुषीरित्येके^{२१} वैष्णवीरित्येके^{२२} महाव्याहृती-
 रित्येके^{२३} व्याहृतीरित्येके^{२४} प्राजापत्यामित्येके^{२५} प्रणवमित्येके^{२६}
 सर्वानित्याचार्यः^{२७} सर्वानित्याचार्यः^{२८} ॥ १३ ॥ एकादशः ॥

॥ इत्येकोनचिंशः प्रश्नः ॥

१ व्र० न स्नायात् in U only.

२ Thus Tr, वास B U H

३ ? Thus reads U, समासो न चापि वै (यज०) Tr, समासोमेन सर्वत्र B, समासोमेन सर्वत्र H The meaning of the whole passage is unclear to me

४ सत्तात्सर्वेषु Tr

५ सोमोपचार० Tr —०सादिषु चान्येषु B

६ Thus (only वाज्ञा० instead of चाज्ञा०) Tr, वाज्ञावेषु दोषेषु B, चदोषेषु U H

७ Thus Tr, प्राजापत्यानि० H B, प्राजापत्यानी० U

८ ०चार्यः Tr H, ०चार्या B U

- अथेने ऽग्निचर्यास्तेषां भूमेः परिमाणविहाराभ्याख्या-
 सामो^१ ऽथाङ्गुलप्रमाणं चतुर्दशाणवश्चतुस्त्रिंशत्तिलाः पृथु-
 सःस्त्रिष्टा इत्यपरं^२ दशाङ्गुलं चतुर्दशं^३ द्वादशं^४ प्रादेशः^५
 पृथोत्तरयुगे चयोदशिके^६ पदं पञ्चदशाष्टाशीतिशतमीषा
 ५ चतुःशतमचः^७ षडशीतिर्युगं^८ द्वात्रिंशज्जालुः^९ षत्त्रिंश-
 च्छम्याबाह्व^{१०} द्विपदः प्रक्रमो^{११} द्वौ प्रादेशावरत्निरथाप्युदा-
 हरन्ति पदे युगे प्रक्रमे ऽरत्नाविद्यति ग्राम्यायां च मानार्थेषु
 याथाकामीति^{१२} पञ्चारत्निः पुरुषो व्यामश्च^{१३} चतुररत्नि-
 र्यायामश्चतुरश्रं^{१४} चिकीर्षन्यावच्चिकीर्षन्तावतीः^{१५} रज्जुमुभयतः-
 १० पाशां कृत्वा मध्ये लक्षणं करोति^{१६} लेखामालिख्य तस्या मध्ये
 शङ्कुं निहन्यात्तस्मिन्याशौ प्रतिमुच्य^{१७} लक्षणेन मण्डलं परि-
 लिखेद्विष्कम्भान्तयोः शङ्कुं निहन्यात्पूर्वस्मिन्याश प्रतिमुच्य
 पाशेन मण्डलं परिलिखेदेवमपरस्मिन्^{१८} स्ते यत्र समेयातां तेन
 द्वितीयं विष्कम्भमायच्छेद्विष्कम्भान्तयोः शङ्कुं निहन्यात्पूर्वस्मि-
 १५ न्याशौ प्रतिमुच्य लक्षणेन मण्डलं परिलिखेदेवं दक्षिणत एव
 पश्चादेवमुत्तरतस्तेषां ये ऽन्याः सःसर्गास्तच्चतुरश्रं^{१९} संपद्यते^{२०}
 ऽथापरं^{२१} प्रमाणाद्विगुणाः^{२२} रज्जुमुभयतःपाशां कृत्वा मध्ये
 लक्षणं करोति^{२३} स प्राच्यर्थी^{२४} ऽपरस्मिन्नर्थं चतुर्भागोने

१ द्वादशाङ्गुलप्रादेश M.

२ Thus T, च not in my copies

३ Thus throughout B U M, ०६० instead of ०३० throughout H.

४ प्रमुच्य B M H

लक्षणं करोति ^१ तत्र्यञ्चनमर्धे ऽऽसार्धे ^२ पृष्ठ्यान्तयोः पाशौ
 प्रतिमुच्य न्यञ्चनेन दक्षिणापायम्यार्धेन ओष्णऽसान्निर्हरे^३द्वौर्ध्व-
 चतुरश्रं चिकीर्षन्यावच्चिकीर्षन्तावत्यां भूम्यां^४ द्वौ शङ्कुं निहन्या-
 द्वौद्वावेकैकमभितः^५ समौ ^६ धावती तिर्यङ्मानौ तावतीऽ
 रज्जुमुभयतःपाशां कृत्वा मध्ये लक्षणं करोति ^७ पूर्वषामन्तयोः ५
 पाशौ प्रतिमुच्य लक्षणेन दक्षिणापायम्य लक्षणे लक्षणं
 करोति ^८ मध्यमे पाशौ प्रतिमुच्य लक्षणस्योपरिष्ठाद्दक्षिणा-
 पायम्य लक्षणे शङ्कुं निहन्यात्सो ऽऽस ^९ एतेनोत्तरो ऽऽसो
 व्याख्यातस्तथा ओणी ^{१०} यत्र पुरस्तादऽहौयसौ^{११} मितुयात्तत्र
 तदर्धे लक्षणं करोत्यथापरं प्रमाणादध्यर्धाऽ रज्जुमुभयतः- १०
 पाशां कृत्वापरस्मिन्स्तृतीये षड्भागेने लक्षणं करोति ^{१२} तत्र्यञ्च-
 नमिष्टे^{१३} ऽऽसार्धे^{१४} ^१ पृष्ठ्यान्तयोः पाशौ प्रतिमुच्य न्यञ्चनेन
 दक्षिणापायम्येष्टेन ओष्णऽसान्निर्हरेत्समचतुरश्रस्याह्णयारज्जु-
 द्विस्तावतीं भूमिं करोति ^{१५} प्रमाणं तिर्यग्द्विकरणायामस्त-
 स्याह्णयारज्जुस्त्रिकरणी ^{१६} तृतीयकरणेतेन व्याख्याता ^{१७} नव- १५
 मस्तु^{१८} भूमेर्भांगो भवतीति^{१९} ^१ दौर्ध्वचतुरश्रस्याह्णयारज्जुः
 पार्श्वमानी^{२०} तिर्यङ्मानौ च यत्पृथग्भूते कुरुतस्तदुभयं करोति ^{२१}

१ Thus my copies, भूमौ T

२ ०वेकमभित B, ०वेकैवमभित H

३ ०नमिष्टेन सार्धं M

४ Before नव० M ins. विभागस्तु तासा ।

५ भवति M.

६ च ins. M.

तासां^१ त्रिकचतुष्कयोर्द्वादशिकपञ्चिकयोः^२ पञ्चदशिकाष्टि-
कयोः^३ सप्तिकचतुर्विंशिकयोर्द्वादशिकपञ्चत्रिंशिकयोः^४ पञ्च-
दशिकषट्त्रिंशिकयोरित्येतासूपलब्धिः । ॥ १ ॥

नानाचतुरश्रे समस्यन्कनीयसः करणा वर्षीयसो वृधसु-
५ स्त्रिखेद्वृधस्याक्ष्णयारवजुः^५ समस्तयोः पार्श्वमानी भवति ।
चतुरश्राच्चतुरश्रं निर्जिहीर्षन्यावन्निर्जिहीर्षेत्तस्य करणा वर्षी-
यसो वृधसुस्त्रिखेद्वृधस्य पार्श्वमानीमक्ष्णयेतरत्पार्श्वमुपसङ्ग-
रेत्ता यत्र निपतेत्तदपच्छिन्द्याच्छिन्नया निरस्तः^६ । समचतु-
रश्रं दीर्घचतुरश्रं चिकीर्षस्तदक्ष्णयापच्छिद्य भागं द्वेधा
१० विभज्य पार्श्वयोरुपदध्याद्ययोगमपि^७ वैतस्मिन्चतुरश्रः^८
समस्य तस्य करणापच्छिद्य^९ यदतिश्रियते तदितरत्रोपदध्या-
दीर्घचतुरश्रः समचतुरश्रं चिकीर्षस्तिर्यङ्मानौ करणीं कृत्वा
शेषं द्वेधा विभज्य पार्श्वयोरुपदध्यात्खण्डमावापेन^९ तत्संपूर-

१ Found in all my copies, not given by T

२ M om. द्वादशि..कयो ।

३ पचिकषष्टिकयो M

४ •विंशतिः instead of •विंशः M

५ वृद्ध instead of वृध the MSS here and infra cp Thibaut,
Pandit X, pp. 17, 18

६ •रुपदध्या M U B.

७ Thus अपि वैतः my copies, not अपि चैतः, as Thibaut reads.

८ Thus B H U, •द्विद्याद् M only.

९ Instead of पार्श्वयोः T. विपर्ययेतरत्र ।; उपदध्या B H U,

येत्तस्य निर्हारः^१ उक्तश्चतुरश्रमेकतोऽणिमच्चिकीर्षन्नणिमतः
 करणीं तिर्थङ्गाणीं कृत्वा शेषमच्छाया विभज्य विपर्यस्येत-
 रत्रोपदध्याच्चतुरश्रं प्रउगं चिकीर्षन्यावच्चिकीर्षद्विस्तावतीं भूमिं
 समचतुरश्रां कृत्वा पूर्वस्थाः करण्य मध्ये शङ्कुं निहन्यात्तस्मि-
 न्पाशौ प्रतिमुच्य दक्षिणोत्तरयोः ओष्ठोर्निपातयेद्दक्षिणान्धम-
 पच्छिन्द्याच्चतुरश्रमुभयतः प्रउगं चिकीर्षन्यावच्चिकीर्षद्विस्तावतीं
 भूमिं दीर्घचतुरश्रां कृत्वा पूर्वस्थाः करण्य मध्ये शङ्कुं
 निहन्यात्तस्मिन्पाशौ प्रतिमुच्य दक्षिणोत्तरयोर्मध्यदेशयो-
 र्निपातयेद्दक्षिणान्धमपच्छिन्द्यादेतेनापरं प्रउगं व्याख्यातं^२ चतुरश्रं
 मण्डलं चिकीर्षन्नच्छायाधं मध्यात्माचौमभ्यापातयेद्यदति-^३
 शिथ्यते^४ तस्य सह तृतीयेन मण्डलं परिलिखेन्मण्डलं चतुरश्रं
 चिकीर्षन्विष्कम्भमष्टौ भागान्कृत्वा भागमेकोनचिःश्रधा^५
 विभज्याष्टाविःश्रतिभागानुद्धरेद्भागस्य च षष्ठमष्टमभागोनमपि
 वा पञ्चदश भागान्कृत्वा दातुद्धरेत्सैषानित्या^६ चतुरश्रकरणीं
 प्रमाणं तृतीयेन वर्धयेत्तच्चतुर्थेनात्मचतुस्त्रिःशोनेन^७ सविशेषः^८ १५
 ॥ २ ॥

अथान्याधेयिके विहारे^९ गार्हपत्यादाहवनीयस्यायतनं^{१०}

१ निर्हारः B U, cp Z D M G LV, p 579

२ ०भ्यायातये० B M

३ ०विःश्रधा H M

४ Thus U M, ०द्धरेदेषा० H B and T

५ Thus my copies

६ Thus, not विहारी, my copies.

विज्ञायते ऽष्टासु प्रक्रमेषु ब्राह्मणो ऽग्निमादधीतैकादशसु
 राजन्यो द्वादशसु वैश्य इत्यायामहतीयेन चीणि चतुर-
 आण्यनूचीनानि कारयेदपरस्योत्तरस्याः^१ ओष्ठां गार्हपत्य-
 स्तस्यैव दक्षिणे ऽऽसे ऽन्वाहार्थपचनः पूर्वस्योत्तरे ऽऽस
 ५ आहवनीयो^१ ऽपि वा गार्हपत्याहवनीययोरन्तरालं पञ्चधा
 षोढा वा संभुज्य षष्ठं सप्तमं वा भागमागन्तुकमुपसमस्य^२ समं
 त्रैधं विभज्य पूर्वस्मादन्ताद्वयोर्भागयोर्लक्षणे^३ करोति^१ गार्हपत्या-
 हवनीययोरन्तौ नियम्य लक्षणेन दक्षिणापायम्य लक्षणे शङ्कुं
 निहन्ति^१ तद्दक्षिणाग्रेरायतनं भवत्यपि वा प्रमाणं पञ्चमेन
 १० वर्धयन्तत्सर्वं पञ्चधा संभुज्यापरस्मादन्ताद्वयोर्भागयोर्लक्षणे^२
 करोति^१ पृष्ठयान्तयोः पाशौ प्रतिसुच्य लक्षणेन दक्षिणापायम्य
 लक्षणे शङ्कुं निहन्ति^१ तद्दक्षिणाग्रेरायतनं भवति^१ विपर्यस्तै-
 तेनोत्करो व्याख्यातो^१ ऽपरेणाहवनीयं यजमानमाचौ भवतीति
 दार्शपौर्णमासिकाया वेदेर्विज्ञायते^१ तस्यास्त्रिभागोनं
 १५ पश्चात्तिरस्त्री^१ तस्या एवार्धं पुरस्तात्तिरस्त्रैव^३ दीर्घचतुर-
 अमेकतोऽणिमद्विद्वत्य सन्तिषु शङ्कुनिहन्याद्यावती पार्श्वमानी

१ ०दपरस्योत्तरस्योत्तरस्यां B M

२ ०गतुमुपसमस्य H U.

३ Thus (and cp Thibaut's remark) B, the other MSS. अन्यथा
 instead of अन्तात् ।

४ ०त्तिरस्त्री यावद् M.

द्विरभ्यस्ता^१ तावती^२ रज्जुमुभयतःपाशां कृत्वा मध्ये लक्षणं
 करोति^३ दक्षिणयोः पार्श्वयोः^४ पाशौ प्रतिमुच्य लक्षणेन
 दक्षिणापायस्य लक्षणे ग्रङ्गं निह्न्यात्तस्मिन्पाशौ प्रतिमुच्य
 लक्षणेन दक्षिणं पार्श्वं परिलिखेदेतेनोत्तरं पार्श्वं व्याख्यातं^५
 पूर्वं पार्श्वं तथा द्विरभ्यस्तया परिलिखेदेवमपरं^६ दशपदा^७
 पञ्चात्तिरश्चौ द्वादशपदा प्राच्यष्टापदा पुरस्तात्तिरश्चौति
 पाशुवन्धिकाया वेदेर्विज्ञायते^८ मानयोगस्तस्या व्याख्यातो^९
 रथसंमितेत्येकेषां^{१०} विराट्संपन्नेत्येकेषां^{११} श्रम्यामात्री चतुः-
 स्रक्तिर्भवतीत्युत्तरवेदेर्विज्ञायते^{१२} समचतुरश्राविशेषाद्विद्वतीया
 वेदिर्भवतीति पैट्क्या^{१३} वेदेर्विज्ञायते^{१४} महावेदेस्तृतीयेन^{१५}
 समचतुरश्रकृतायास्तृतीयकरणी^{१६} भवतीति^{१७} नवमस्तु भूमेर्भागो
 भवति^{१८} यजमानमात्री चतुःस्रक्तिर्भवतीत्येकेषां^{१९} दिक्षु स्रक्तयो
 भवन्ति^{२०} वेदिद्वितीये यजेतेति सौत्रामणिकौ वेदिमभ्युपदि-
 शन्ति^{२१} महावेदेस्तृतीयेन समचतुरश्रकृताया अष्टादशपदा
 पार्श्वमानी भवति^{२२} तस्यै दीर्घकरण्यामेकतोऽणिमत्करणं च^{२३}
 याथाकामीति^{२४} ॥ ३ ॥

१ द्विस्तावती B

२ Found in H M U, B om Thibaut omits the word

३ चतुस्र the MSS

४ पैट्यञ्जिकाया B, and U originally

५ कृताया करणी द्वितीयकरणी B U, and cp Thibaut's remark on this passage

६ भवति M U, भवती H.

७ भवतीति M.

- प्राग्वऽशः षोडशप्रक्रमायामो द्वादशव्यासो^१ ऽपि वा
 द्वादशप्रक्रमायामो दशव्यासस्तस्य मध्ये द्वादशिको विहार-
 स्त्रिऽशत्यदानि प्रक्रमा वा पञ्चात्तिरश्ची भवति षट्त्रिऽशत्प्राची
 चतुर्विऽशतिः पुरस्तात्तिरश्चीति महावेदेर्विज्ञायते^१ मान-
 ५ योगस्तस्या व्याख्यात^१ आहवनीयात्षट् प्रक्रमान्महावेदिस्त
 एकस्मिन्सदस्तद्व्यकमुदक् सप्तविऽशत्यरत्नयो^१ ऽष्टादशेत्येकेषां^१
 ततस्तत्तुर्ध्वं हविर्धानं^१ तद्व्यकं द्वादशकं वा^१ मानयोगस्त-
 योर्व्याख्यातो^१ यूपवटीयाच्छङ्कोरर्धप्रक्रममवशिष्योत्तरवेदिं
 विमिमीते^१ दशपदोत्तरवेदिर्भवतीति सोमे विज्ञायते^१
 १० मानयोगस्तस्या व्याख्यातश्चात्वालः शम्यामाचो ऽपरिमितो
 वाथोपरवाः प्रादेशमुखः प्रादेशान्तराला^१ अरत्निमाचः
 समचतुरश्रं विद्वत्य सक्तिषु शङ्खनिहत्यादर्धप्रादेशेनार्धप्रादेशे-
 नैकैकं मण्डलं^१ परिलिखेत्सदसः^१ पूर्वार्धाद्विप्रक्रममवशिष्य
 धिषण्यानां^१ द्विप्रादेशो विष्कम्भस्तथान्तराला^१ आग्नीध्रागारस्य^१
 १५ पार्श्वमानी पञ्चारत्निरतेन मार्जालीयो व्याख्यातस्तस्योदीचीं
 द्वारं कुर्वन्ति^१ रथाचान्तराला यूपवटा भवन्तीत्येकादशिन्यां

१ द्वादशपदव्यास० M, which omits the following words up to दशव्यास० ।

२ परिमण्डल M and U (see m).

३ ऽसद H.

४ Thus, not धिषण्या०, the MSS,

५ आग्नीध्रीया० T.

विज्ञायते^१ तस्या^२ दशानां च रथाक्षाणामेकादशानां च
 पदानामष्टाङ्गुलस्य च चतुर्विंशं भागमाददीत^३ स प्रक्रमः
 स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^४ । अथाश्वमेधे^५ विंशत्याश्च रथाक्षाणा-
 मेकविंशत्याश्च पदानामष्टाङ्गुलस्य च चतुर्विंशं भागमाद-
 दीत^६ स प्रक्रमः स्यात्तेन वेदिं विमिमौते^७ । अथ^८ प्राच्ये-
 कादग्निन्यां^९ यूपार्थं वेदेः पूर्वार्धात्पदार्धव्यासमपच्छिद्य^{१०}
 तत्पुरस्तात्प्राञ्च^{११} दधानात्राष्टाङ्गुलं विद्यते^{१२} न व्यतिषङ्गो^{१३}
 यूपवटाः पदविष्कम्भास्त्रिपदपरिणाहानि यूपोपराणीति^{१४}
 ॥ ४ ॥ प्रथमः ॥

अर्धाष्टमाः^{१५} पुरुषाः^{१६} प्रथमोऽग्निरर्धनवमा द्वितीयो^{१७} ।
 अर्धदशमास्तृतीय^{१८} एवमुत्तरोत्तरो^{१९} विधाभ्यास ऐकादश-
 विधात्तदेतत्सप्तविधप्रभृत्येकशतविधान्तमत ऊर्ध्वमेकशतविधा-
 नेव प्रत्याददीतानग्निकान्वा यज्ञकृत्नाहरेदन्यत्राश्वमेधादश्व-
 मेधमप्राप्तं चेदाहरेदत ऊर्ध्वं विधामभ्यस्नेनेतरदाद्रियेतातीतं^{२०}

१ तस्यै U originally and a citation in the Mahāgṇisārvasva.

२ °मीतायाश्वमेधे M, cp XXVI 23 304 6

३ °मीताय again M

४ प्राच्ये M, प्राच्ये the other MSS, °न्या U

५ Thus M, पूर्वार्धात्पदार्धव्या° U, पदार्धव्या° B, पूर्वार्धसदार्धव्या° H

६ °प्राच्यां M.

७ अर्धाष्टमपुरुषा T

८ °त्तरे M.

९ °भ्यस्नेदन्यतरदाद्रि° M,

चेदाहरेदाहृत्य कृतान्तादेव प्रत्याददीत^१ कथसु खलु
 विधामभ्यख्येद्यदन्त्यप्रकृतेस्तत्पञ्चदश भागान्कृत्वा विधायां-
 विधायां द्वौद्वौ भागौ समख्येत्ताभिरर्धाष्टमाभिरग्निं चितु-
 यादूर्ध्वप्रमाणाभ्यास जानोः पञ्चमस्य चतुर्विंशेनैके^२ समा-
 १ मनन्त्यथ हैक एकविधप्रभृतीनपचपुच्छाः स्थित्वे^३ तन्नोपपद्यते
 पूर्वोत्तरविरोधादथ हैकेषां ब्राह्मणं^४ भवति श्वेनचिदग्नीनां
 पूर्वा ततिरित्यथापरेषां^५ न ज्यायाः स चित्वा कनीयाः स
 चिन्वीतेत्यथास्माकं^६ पक्षौ भवति^७ न ह्यपचः पतितुमर्हत्य-
 रन्निना पक्षौ द्राघीयाः सौ भवतस्तस्मात्पचप्रवयाः स
 १० वयाः स^८ व्याममाचौ पक्षौ च पुच्छं च भवतीति^९
 नापचपुच्छः श्वेनो विद्यते^{१०} न चासप्तविधस्य पचपुच्छानि
 विद्यन्ते न च सप्तविधं चित्वैकविधप्रसङ्गस्तस्मात्सप्तविध एव
 प्रथमो ऽग्निर्भेदान्वर्जयेदधरोत्तरयोः पार्श्वसंधानं भेदा
 इत्युपदिशन्ति^{११} तदग्न्यन्तेषु न विद्यते^{१२} न स्रक्तिपार्श्वयोः^{१३}
 १५ साहस्रं चिन्वीत प्रथमं चिन्वान इति^{१४} पञ्चमायां वा चितौ

१ ०शेनैके T

२ See XXIV 5 188 14

३ ०थापर M

४ ब्राह्मण ins U on the margin, the brāhmana is found T S.
V 2 5 1

५ विद्यते U

६ See T S V 6 8 2,

संख्यां^१ पूरयद्द्विशतांश्चेत्तिकीर्षत्पञ्चचोडाभिर्नाकसदः^२ समान-
संख्यं^३ प्रतीयात्^४ ॥ ५ ॥

पशुधर्मो^५ ह वा अग्निर्यथा ह वै पशोर्दक्षिणेषामस्थ्यां
यदक्षिणं पार्श्वं तदुत्तरेषामुत्तरं यदुत्तरेषां दक्षिणं तद्वक्षिणे-
षामुत्तरं यदवाक्^६ चोर्ध्वं^७ च^८ तत्समानमेवमिष्टकानां^९
रूपाण्युपदध्याद्या दक्षिणावृतो लेखास्ता दक्षिणत उपदध्या-
त्सव्यावृत उत्तरत^{१०} ऋजुलेखाः पञ्चाच^{११} पुरस्ताच्च भवन्ति^{१२}
आलिखिता मध्ये^{१३} ऽथ या विग्रयस्था^{१४} यथा ह वै पशोः
पृष्ठवत्पशो नैवैकस्मिन्पार्श्वं व्यतिरेकेण वर्तते नैवापरस्मिन्नेवं
तासामुपधानं प्रतीयादथापि ब्राह्मणं^{१५} भवति प्रजापतिर्वा^{१६}
अथर्वाग्निरेव दध्यङ्गाथर्वणस्तसेष्टका अस्थानीति^{१७} तस्माद्द-
क्षिस्तत्त्वं चेच्चिनुयात्तन्वोपल्लयमधैरात्मोपल्लयमध्यात्सं दध्यात्प्राञ्च-
मेनं^{१८} चिनुत इति विज्ञायते^{१९} ऽष्टन्मयीभिरनिष्टकाभिर्न^{२०}

१ om M

२ ०शतांश्चे U, ०शतांश्चे० B — ०चोडानाकसद M.

३ ०ख्य H U, ख्या M, ०ख्या B

४ ०धर्मा B M U

५ यदवाच M, यदवाक् चो० B

६ Thus H M U, पश्चात् B

७ Thus with T, विषय० my copies

८ T S. V 6 6 3

९ Some of the MSS write (as Lāty I 5 7) उपल्लय or ल्लय, some (as Drāhy II. 1 10) उपल्लव ।

१० ०यौभिरिष्टकाभि० M B.

संख्यां पूरयेदिष्टकचिदा^१ अन्यो ऽग्निः पशुचिदन्य इत्येतस्मा-
 द्वाङ्मणात्पशुर्वा एष यदग्निर्योनिः खलु वा एषा पशोर्विक्रियते
 यत्राचीनमैष्टकाद्यजुः क्रियत^२ इति च^३ । लोकवाधीनि^४
 द्रव्याण्यवटेषूपदध्यान्मण्डलमृषभं विकर्णीमितीष्टकासु^५ लक्ष्माणि
 ५ प्रतीयादिष्टकामन्त्रयोरिष्टकाव्यतिरेके लोकंपृणाः संपद्यन्ते
 परिमाणभावादतीतानेव^६ वेष्टकागणानत्रोपदध्यात्पञ्च^७
 लोकंपृणा^१ मन्त्रव्यतिरेके ऽक्ताः शर्कराः संधिषूपदध्या-
 त्प्राचीरुपदधाति प्रतीचीरुपदधातीति गणेषु रीतिवादः ।
 प्राचीमुपदधाति प्रतीचीमुपदधातीति कर्तुर्मुखवादः^१ पुरस्ता-
 १० दन्याः प्रतीचीरुपदधाति पश्चादन्याः प्राचीरित्यपवर्गश्चतुरश्रा-
 खेवैतदुपपद्यते^१ ॥ ६ ॥

न खण्डासुपदध्यान् भिन्नासुपदध्यान् कृष्णासुपदध्यान्
 जीर्णासुपदध्यान् लक्ष्माणामुपदध्यान्^{१०} स्वयमावृणाः स्वयंचिता-
 वुपदध्यादूर्ध्वप्रमाणमिष्टकानां जानोः पञ्चमेन कारयेदर्धेन

१ See T S. I 5 8 2.

२ ०यत इति B U, but we have one single citation T S. V. 2
 10. 1

३ om H

४ With व my copies T with व ।

५ विकर्णी is, according to the Mahāgnisarvasva, विशाखकर्णी स्त्री ।

६ Thus B U, ०नीतानेवे० M, H is incompl T reads as M,
 inserting, moreover, एव after ०गनान् ।

७ Thus H, लक्ष्मासु० M U, लक्ष्माणसु० T.

नाकसदां पञ्चचोडानां च^१ यच्छोषपाकाभ्यां प्रतिहृसेत्^२
 पुरीषेण तत्संपूरयेत्पुरीषस्यानियतपरिमाणत्वाद्वा^३याममात्री
 भवतीति गार्हपत्यचितेर्विज्ञायते^४ चतुरश्रेत्येकेषां^५ परिमण्ड-
 लेत्येकेषां^६ चतुरश्रं सप्तधा विभज्य तिरश्चीं त्रेधा विभजे-
 दपरस्मिन्प्रस्तार उदीचीरुपदधाति^७ समचतुरश्राश्चेदुपदधा-
 द्यायामषष्ठेनेष्टकाः कारयेच्चतुर्थेन तृतीयेनेति^८ तासां नव
 प्रथमा द्वादश द्वितीया इति पूर्वस्मिन्प्रस्तार उपदधाति^९
 पञ्च तृतीयाः षोडश प्रथमा इत्यपरस्मिन्परिमण्डलायां
 यावत्संभवेत्तावत्समचतुरश्रं कृत्वा तन्नावधा विभजेत्प्रधीं^{१०}स्त्रि-
 धात्रिधेत्यपरं^{११} प्रस्तारं^{१२} तथोपदध्याद्यथा प्रध्यनीकेषु सक्तयो^{१३}
 भवन्ति^{१४} धिषण्या एकचित्तीकाश्चतुरश्राः परिमण्डला वा^{१५}
 तेषामाग्नीध्रीयं नवधा विभज्यैकस्या स्थाने ऽग्मानमुपदध्यादथ
 होतुर्धिषण्यं^{१६} नवधा विभज्य पूर्वां^{१७}स्त्रिभागानेकैकं द्वेधा
 विभजेदथेतरान्नवधानवधा विभज्य मध्यमपूर्वौ द्वौ^{१८} भागौ
 समस्येदथ मार्जालीयं त्रेधा विभज्य पूर्वापरौ भागौ पञ्चधा^{१९}
 विभजेदुत्थभस्मना सप्तसृज्येष्टकाः कारयेदिति^{२०} संवत्सरभृतं^{२१}
 एवैतदुपपद्यते न रात्रिभृतं^{२२} एवमस्य मन्त्रवती चितिकृत्तिश्च^{२३}

१ Thus U and T, ० सेत् H M B.

२ ० परस्मिन्प्रस्तारे M B.

३ धिषण्य H M.

४ द्वौ M.

५ See X, 12 11. 13.

न्दश्चितं^१ विषाहस्य परस्ताच्चिन्वीत कामविवेकान्तस्य रूपं
शेनाकृतिर्भवतीति^२ ॥ ७ ॥ द्वितीयः ॥

अथ वै भवति^३ शेनचितं चिन्वीत सुवर्गकाम इत्या-
कृतिद्वैविध्यं^४ चतुराश्रात्मा शेनाकृतिश्च^५ विज्ञायत उभयं^६
१ ब्राह्मणं^७ पञ्च दक्षिणायाः ओष्णामुपदधाति पञ्चोत्तरस्यां^८
वसो वय इति दक्षिणे ऽऽस उपदधाति^९ वृष्णिर्वय इत्युत्तरे^{१०}
व्याघ्रो वय इति दक्षिणे पच उपदधाति^{११} सिङ्घो वय
इत्युत्तरे^{१२} पुरुषो वय इति मध्य इति चायापरं^{१३} वयसां वा
एष प्रतिमथा चीयते यदग्निरित्युत्पततां क्वाथयेत्यर्थः^{१४}
१० समचतुरश्राभिरग्निं चिनुते^{१५} दैव्यस्य च मानुषस्य च व्यावृत्त्या
इति मैत्रायणीयब्राह्मणं^{१६} भवति^{१७} तस्मैष्टकाः कारयेत्युरुषस्य
चतुर्थेन पञ्चमेन षष्ठेन दशमेनेत्यग्निं विमिमौते^{१८} यावान्युरुष
ऊर्ध्वबाहुस्तावदन्तराले वेणोन्विद्धे^{१९} करोति मध्ये द्वितीयं^{२०}

१ See XVII 28 306 8. and XXVI 28 311 5

२ H adds प्रकृतिलात् and thus also T, but see the comm.
इतिकरणं परिभाषासमाप्तर्यं ।

३ See T S V 4 11 1

४ The first brāhmaṇa is found T S V 3 1 5 (cp Baudh.
X. 38 36 sqq) the second T S V 5 3 2

५ U and Mahāgnisarv ins पचयोरेव वीर्यं दधाति ।

६ Thus my copies, चिन्वीत T

७ I have not been able to trace this passage in the agniciti-
brāhmaṇa of our Maitrāyaṇī Saṃhitā.

८ Thus M, वेणो विद्धे H U, वेणोविद्धे B and Thibaut,

यदमुत्र, सन्ध्या करोति तदिह वेणुना करोति^१ तस्यात्मा
 समचतुरश्रत्वारः पुरुषाः^१ पक्षः समचतुरश्रः पुरुषः^१ स तु
 दक्षिणतो ऽरन्निना द्वाघीयानेतेनोत्तरः पक्षो व्याख्यातः^१ पुच्छः
 समचतुरश्रः पुरुषस्तमवस्तात्प्रादेशेन^१ वर्धयेदेव५ सारन्निप्रादेशा
 सप्तविधः संपद्यत^१ उपधाने पचाग्रादुत्तरतः पुरुषतृतीयवेलायां^१
 चतस्रः पञ्चम्यस्तासामभितो द्वे पादेष्टके^१ ततो ऽष्टौ चतुर्थः^१
 पक्षशेषः५ षड्भागीयाभिः प्रच्छादयेदेतेनोत्तरः पक्षो व्याख्यातः^१
 पूर्वापरयोः पुच्छपार्श्वयोश्चतुर्भागीया उपदध्याद्विणोत्तरयोः
 पादेष्टकाः^१ शेषमग्निं पञ्चमभागीयाभिः प्रच्छादयेदेष द्विग्नतः
 प्रस्तारो^१ ऽपरस्मिन्प्रस्तारे पचाग्रादुत्तरतो ऽर्धव्यायामवेलायां^१
 तिस्रस्तिस्रः षष्ठ्यो द्वे द्वे द्विपदे इति विपर्यासमुपदध्यान्तथोत्तरे^१
 दक्षिणस्याः५ ओष्णां नव षष्ठ्यश्चतुरश्रकृतास्तथोत्तरस्यां^१ नवनव
 षष्ठ्यो द्वे द्वे द्विपदे इति दक्षिणाद५सादोत्तराद५साद्विपर्या-
 समुपदध्याच्छेषमग्निं पञ्चमभागीयाभिः प्रच्छादयेदेष द्विग्नतः
 प्रस्तारो व्यत्यासं चिनुयाद्यावतः प्रस्ताराः५श्विकीर्षेत्^१ ॥ ८ ॥ १५

अथापरः^१ पुरुषस्य पञ्चम्यस्ता एवैकतो ऽर्धव्यायामवेलायां
 पाद्याशोपधाने पूर्वापरयोः पक्षपार्श्वयोरर्धेष्टका उदीचीरुप-
 ध्यान्तथोत्तरे^१ दक्षिणोत्तरयोः पुच्छपार्श्वयोश्चतस्रस्तस्रो^१
 ऽर्धव्या उदीचीः^१ पुच्छस्यावस्ताच्चतस्रो ऽर्धेष्टका उदीचीस्ता-

१ अवस्तात् instead of अवस्तात् M.

१ ०दध्यादेवमुत्तरे B

१ पुच्छपक्षयो B.

- सामभितो द्वे पादेष्टके^१ जघनेन पुच्छायथयोरेकैकामर्धेष्टकां^२
 प्राचीः^३ शेषमग्निं पञ्चमभागीयाभिः प्रच्छादयेदेष^४ द्विशतः
 प्रस्तारो^५ ऽपरस्मिन्प्रस्तार आत्मसक्तिषु चतस्रः^६ पादेष्टका
 उपदध्यात्तासामभितो द्वे द्वे अर्धेष्टके^७ पूर्वस्मिन्नानीके पञ्च^८
 ५ पचाप्रयोस्तिस्तिस्त्रो ऽध्यर्धा उदीचीस्तासामन्तरालेऽेकैका-
 मर्धेष्टकां प्राचीः^९ शेषमग्निं पञ्चमभागीयाभिः प्रच्छादयेदेष
 द्विशतः प्रस्तारो^{१०} व्यत्यासं चितुयाद्यावतः प्रस्ताराः^{११} श्विकीर्षत्^{१२}
 ॥ ६ ॥^{१३}

- अथ वक्रपक्षो व्यस्तपुच्छस्तस्त्रेष्टकाः कारयेत्पुरुषस्य चतुर्थ-
 १० स्तासामर्थाः पाद्याश्च^{१४} नित्यमक्ष्णयापच्छेदनमनादेशे^{१५} पादेष्ट-
 काश्चतुर्भिः^{१६} परिगृह्णीयादर्धपदेन पदेनाध्यर्धपदेन पदसवि-
 शेषेणेति^{१७} ते द्वे यथा दीर्घसंस्त्रिष्टे स्यातां तथार्धेष्टकां
 कारयेदथाग्निं विमिमीत^{१८} आत्मा द्विपुरुषायामो दशपदव्या-
 सस्तस्य दक्षिणादः^{१९} सादुत्तरतो ऽध्यर्धप्रक्रमे स्रज्जणं करोत्ये-
 १५ वमपरतस्तथोरुपरिष्ठात्सन्धां नियम्याः^{२०} समपच्छिन्द्यादेतेने-
 तरासाः^{२१} स्रक्तीनामपच्छेदा व्याख्याताः^{२२} स आत्मा^{२३} शिरो

१ पुच्छस्या० U, पुच्छपार्श्वयो० M.

२ पादेषु M, T om

३ Here ends probably the third adhyāya, no indication of it
 is found in my copies

४ ०चेति B U H

५ ०ष्टकांचतुर्भि my copies

६ Between नियम्य and अक्ष्णस् M ins अनुस्यन्दि ।

ऽर्धषष्ठपदायाममर्धपुरुषव्यासं^१ तस्याऽसौ प्रक्रमेणप्रक्रमेणा-
 पच्छिन्धात्पुच्छस्य षट्पदा प्राची द्विपुरुषोदीची^२ तस्य पूर्वं
 सक्तौ चिभिस्त्रिभिः प्रक्रमैरपच्छिन्धात्पुच्छो दादशपदायामो
 दशपदव्यासस्तस्य मध्यात्प्राञ्चि^३ षट् पदानि प्रक्रम्य शङ्कुं
 निहन्त्याचक्रोष्ठोरेकैकमथैनं^४ सन्ध्याया परिचिनुयादन्तस्यन्ध- ५
 मपच्छिद्य तत्पुरस्तात्प्राञ्चं दध्यात्सं निर्णाम^५ एतेनोत्तरस्य
 पञ्चस्य निर्णामो व्याख्यातः^६ पञ्चाग्रयोः प्रक्रमप्रमाणानि पञ्च-
 पञ्च चतुरग्राण्यनूचीनानि कृत्वा सर्वाण्यवाञ्चमच्छयापच्छिन्धा-
 दधान्युद्धरेद्देवं^७ सारत्तिप्रादेशः सप्तविधः संपद्यते^८ उपधाने
 शिरसो ऽप्यथे चतुर्थीमुपदध्याद्ध्वं^९ समुखीं पुरस्तात्पादेष्टके १०
 अभितस्तयोरवस्तादभितस्तिस्त्रस्तिस्त्रस्तुरअपाद्याः^{१०} शेषे पादे-
 ष्टका^{११} अपि वा शिरसो ऽप्ये ह्वंसमुखीमुपदध्यात्तस्य अव-
 स्ताच्चतुर्थीमुपदध्यात्पादेष्टके अभितस्तयोरवस्तादभितस्ति-
 स्त्रस्तिस्त्रस्तुरअपाद्याः^{१२} शेषे पादेष्टकाः^{१३} शिरसो ऽवस्तात्पञ्च
 पादेष्टका व्यतिषक्ता उपदध्यात्तथा पुच्छस्य पुरस्ताद्यद्यदपच्छिन्नं १५
 तस्मिन्नर्धेष्टकाः पादेष्टकाश्चोपदध्यात्क्षेपमग्निं चतुर्भागीयाभिः
 प्रच्छादयेत्पाद्याभिः सार्धाभिः संख्यां पूरयेद्देवं^{१४} द्विशतः^{१५}
 प्रस्तारो^{१६} ऽपरस्मिन्प्रस्तारे ह्वंसमुखीश्चतस्रश्चतसृभिः पादेष्ट-
 काभिः संयोजयेद्यथा दीर्घचतुरअं सपद्यते^{१७} तत्तिर्यक्

१ प्राच M

२ These three words not in B, T omits them.

स्वयमावकाश उपदध्याद्ध^१समुख्यौ प्रतीचौ पुच्छाण्ये^२
 ऽर्धपदेनात्मनि विशये^३ तयोरवस्तादभितस्तिष्ठः पादेष्टकाः
 प्राङ्मुखीरुपदध्यात्पुच्छस्यावस्तात्पञ्चदश पादेष्टका व्यतिषक्ता
 उपदध्यात्पादेष्टके अर्धेष्टकेति पचपक्षाणां प्राचीर्यत्यामं
 ५ चितुर्थाद्विशये यदपच्छिन्न तस्मिन्नर्धेष्टकाः पादेष्टकाश्चोपदध्या-
 च्छेषमग्निं चतुर्भागीयाभिः प्रच्छादयेत्पाद्याभिः सार्धाभिः
 संख्यां पूरयेत्^४ ॥ १० ॥

अथापरः^५ १ पुरुषस्य पञ्चमीभिः शतमग्नीतिः सप्तार्धं च
 सारत्विप्रादेशः सप्तविधः सपद्यते^६ तासां पञ्चाशद्दे चात्मन्यर्ध-
 १० चतुर्थ्यः^७ शिरसि^८ पञ्चदश पुच्छे^९ ऽष्टपञ्चाशत्सार्धां देक्षिणे
 पक्षे उपदध्यात्तथोत्तरे^{१०} ऽर्धव्यायामेन सक्तीनामपच्छेदः^{११}
 संनतं पुच्छं^{१२} पचयोस्त्रिभिस्त्रिभिररत्विभरपनामो^{१३} ऽध्यर्थाभिः^{१४}
 षट्षट् पक्षाणि कुर्यादाकृतिः शिरसो नित्यथिष्टकानां त्रिकाराः^{१५}
 पुरुषस्य पञ्चम्यस्ता एवैकतो ऽध्यर्धास्ता एवैकतः सपादाः^{१६} पञ्चम-
 १५ भागीयायाः पाद्याः सार्धास्तथाध्यर्धायास्तथोश्चाष्टमभागौ^{१७} तथा
 श्लेषयेद्यथा तिस्रः सक्तयो भवन्ति^{१८} पञ्चमभागीयायाश्चाष्टम्यस्तानि
 दशात्मनि पञ्चमभागीयाः सार्धा उपदध्यात्तथा पुच्छे^{१९} पचयो-
 श्चाध्यर्धाः सार्धाः^{२०} शिरसि याः संभवन्त्यपरस्मिन्प्रस्तारे पुर्वयोः

१ पुच्छाण्ये U.

२ ०पर M

३ ०तुर्था B.

४ Thus B, अध्यर्थाभिः M U, ०ध्यर्थाध्यर्थाभिः T

५ ०स्तथाध्यर्थाया० M U

पक्षाण्यथोरेकैकामुभयौपदध्यादेकैकामपरयोर्द्वे शिरसः
 पार्श्वयोः^१ पुच्छस्यावस्तादध्यर्धाः प्राचौर्यथावकाशं^२ पार्श्वयोः पाद्याः
 साष्टमभागाः^३ पचथोश्चाध्यर्धाः सावयवाः^४ शेषं यथायोगं
 यथासंख्यं यथाधर्मं^५ चोपदध्यात्^६ ॥ ११ ॥

कङ्कचित्^७ एतेनात्मा पुच्छं च व्याख्यातः^८ शिरसि ५
 पञ्चोपदध्यान्तस्याकृतिर्याख्याता^९ सप्तपञ्चाग्नदक्षिणे पच उपद-
 ध्यान्तथोत्तरे^{१०} व्यायामेन सप्रादेशेन पचथोरपनामः^{११} पञ्चम-
 भागीयार्धाभिः षट्षट् पक्षाणि कुयादध्यर्धावग्निव्यते^{१२} तथा
 पुच्छस्यावस्तात्पादावरन्निमात्रावरत्यन्तराज्ञौ प्रादेशयज्ञौ
 भवतस्तथोरवस्तादभितो द्वौद्वावष्टमभागौ प्राग्भेदावुपदध्यादेव^{१३}
 सारन्निप्रादेशः सप्तविधः संपद्यते^{१४} ऽथेष्टकानां विकाराः^{१५}
 पञ्चमभागीयाः सावयवाः^{१६} पादेष्टकां^{१७} चतुर्भिः^{१८} परिगृह्णी-
 यादर्धप्रादेशेनाध्यर्धप्रादेशेन प्रादेशेन प्रादेशसविशेषेणेत्यध्य-
 र्धेष्टकां^{१९} चतुर्भिः^{२०} परिगृह्णीयादर्धव्यायामेन द्वाभ्यामरन्निभ्या-
 मरन्निमविशेषेणेति^{२१} ताः षट्^{२२} तासां चतुरश्रपाद्याः साष्टम-^{२३}
 भागाः पादयोरुपधाय शेषं यथायोगं यथासंख्यं यथाधर्मं^{२४}
 चोपदध्यात्^{२५} ॥ १२ ॥

१ ०भागीया M

२ यथाधर्मं my copies throughout

३ See XVII 28 307 1

४ शिरसो नित्या ins M

५ पादेष्टकाश्चतुर्भिः M

अलजचित^१ एतेनात्मा शिरः पुच्छं च व्याख्यातं पदा-
 वपोद्धृत्य^१ त्रिषष्टिर्दक्षिणे पक्ष उपदध्यान्तयोत्तरे^१ पुरुषेण
 पक्षयोरपनामो^१ ऽपरस्मादपनामात्पञ्चमरत्निं मिला तस्मि-
 न्स्यद्यां नियम्यापरं पक्षपक्षापच्छेदमन्वायच्छेदेवं^१ पञ्च पञ्चम्यः
 ५ सार्धा उद्धृता भवन्ति^१ पादेष्टकामपनाम^२ उपधाद्य तासां
 चतुरश्रपाद्याः साष्टमभागा अपोद्धृत्य शेष^३ यथायोगं
 यथासंख्यं यथाधर्मं चोपदध्यात्^१ ॥ १३ ॥

प्रजगचित चिन्वीतेति^४ यावानग्निः सारत्निप्रादेशस्ता-
 वत्प्रजगं कृत्वा तस्यापरस्याः करण्णा द्वादशेनेष्टकास्तदर्धव्यासाः
 १० कारयेत्तासामर्धाः पाद्याश्च^१ तासां द्वे अर्धेष्टके बाह्यसविशेषे^५
 चुबुक उपदध्यादर्ध्याश्चान्तयोः^१ शेषमग्निं बृहतीभिः^६ प्रच्छा-
 दयेदर्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेदपरस्मिन्प्रस्तारे ऽपरस्मिन्ननीके
 सप्तचत्वारिंशत्पादेष्टका व्यतिषक्ता उपदध्याच्चुबुक एकां
 शूलपाद्यां^१ दौर्ध्वं चेतरे चतस्रः स्वयमादृष्टावकाश्च उपदध्या-
 १५ दर्ध्याश्चान्तयोः^१ शेषमग्निं बृहतीभिः प्राचीभिः प्रच्छादयेद-
 र्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेत्^१ ॥ १४ ॥

१ See XVII 28 307 4

२ पक्षपक्षमपक्षे० M, पक्षयनापक्षे० B

३ पादेष्टकानामपनाम B

४ Thus (not शेषा as T) my copies

५ See XVII 28 307 7

६ Thus my copies, बाह्यविशेषे T

७ M ins प्राचीभिः, rightly ?

८ Not given by T in the text

उभयतःप्रउगं चिन्वीतेति^१ । यावानग्निः सारन्निप्रादेश-
स्तावदुभयतःप्रउगं कृत्वा^२ नवमेन तिर्यङ्मान्याः प्रउगचितोक्ता
विकारास्तथोपधानमपरस्मिन्प्रस्तारे चुबुकयोर्दे पादेष्टके
उपदध्यात्संध्यन्तयोश्च दीर्घपाद्ये^३ दीर्घे चेतरे च^४ चतस्रः स्वय-
मादृशावकाश्च उपदध्यादर्ध्याश्चान्तयोः^५ शेषमग्निं वृद्धतीभिः
प्राचीभिः^६ प्रच्छादयेद्दीर्घेष्टकाभिः सख्या प्रयेत्^७ ॥ १५ ॥
चतुर्थः ॥

रथचक्रचितं चिन्वीतेति विज्ञायते^१ द्वयानि तु^२ खलु
रथचक्राणि भवन्ति साराणि च प्रधियुक्तानि चाविशेषात्ते
मन्यामहे^३ अन्यतरस्याकृतिरित्यथाग्निं विमिमीते^४ यावानग्निः १०
सारन्निप्रादेशस्तावतीं भूमि परिमण्डलां कृत्वा तस्मिन्यावत्सं-
भवेत्तावत्समचतुरश्रं^५ कृत्वा तस्य करणा द्वादशनेष्टकाः कार-
येत्तसां षट् प्रधावुपधाय शेषमष्टधा विभजेदपरं^६ प्रस्तारं
तथोपदध्याद्यथा प्रथ्यनीकेषु सक्तयो भवन्त्यथापरः^७ पुरु-
षार्धात्पञ्चदशनेष्टकाः समचतुरश्राः कारयेन्मानार्थास्तासां द्वे १५
शते पञ्चविंशतिश्च सारन्निप्रादेशः सप्तविधः संपद्यते^८
तास्वन्याश्चतुःषष्टिमावपेत्ताभिः समचतुरश्रं करोति^९ तस्य

१ See XVII 28 307 9

२ Not in the text as given by T

३ तावत् not in the text of T

४ After विभजेत् U ms (probably taken from the bhāṣya)

अस्मिन्प्रस्तारे चतुरश्रसक्तोरवान्तरदेशात्पुनस्तिसपादयेद् ० ।

५ After भवन्ति U ms इति ।

षोडशेष्टका^१ पार्श्वमानी भवति^२ चयस्त्रिंशदतिशियन्ते^३
 ताभिरन्तान्सर्वशः परिचिनुयान्नाभिः षोडश मध्यमाश्चतुःषष्टि-
 रराश्चतुःषष्टिर्वेदिर्नेमिः शेषा^४ नाभिमन्ततः परिलिखेन्नेमि-
 मन्ततश्चान्तरतश्च^५ परिलिख्य नेमिनाभ्योरन्तराखं द्वाचिंशद्वा
 ५ विभज्य विपर्यासं भागानुद्धरेदेवमवाप उद्धृतो भवति^६ नेमिं
 चतुःषष्टिं कृत्वा व्यवलिख्य मध्ये परिकृषेत्ता^७ अष्टाविंशतिशतं^८
 भवन्त्येराश्चतुर्धाचतुर्धा^९ नाभिमष्टधा विभजेदेष प्रथमः
 प्रस्तारो^{१०} उपरस्त्रिप्रस्तारे नाभिमन्ततश्चतुर्थवेलायां परि-
 कृषेन्नेमिमन्तरतो^{११} नेमिमन्तरतश्चतुःषष्टिं^{१२} कृत्वा व्यवलिखेदराणां
 १० पञ्चधा विभाग आ परिकर्षणयोर्नेम्यामन्तरालेषु द्वेदे नाभ्या-
 मन्तरालेऽप्येकैकां^{१३} यच्छेषं नाभेस्तदष्टधा विभजेत्स एष षोड-
 शकरणः सारो रथचक्रचित्^{१४} ॥ १६ ॥ पञ्चमः ॥

द्रोणचितं चिन्वीतेति विज्ञायते^{१५} इयानि तु^{१६} खलु
 द्रोणानि भवन्ति^{१७} चतुरश्राणि च^{१८} परिमण्डलानि चावि-

१ ०ष्टका my copies

२ ०मिमन्तत पर्यस्य तस्य परिलिखेन्नेमि० M, B om परिलिख्य, U has तच
 after परिलिख्य, cp XVII 29 307. 16

३ Thus T and U, अष्टाविंशच्छत B, अष्टाचलारिंशच्छत M

४ Thus U M, विभजेन् instead of the second चतुर्धा B T

५ नेम्यन्तरत० U, नेम्यत० M, नेमिमन्तत० B

६ ०चक्र B M

७ See XVII 29 308 3

८ Only in U B.

९ Only in U

१० om B.

शेषान्ते मन्यामहे । अन्यतरस्याकृतिरित्यथाग्निं विमिमौते ।
 चतुरश्र आत्मा भवति । तस्य त्रयः पुरुषास्त्रिभागोनाः
 पार्श्वमानी । पश्चात्सर्वभवति । तस्यार्धपुरुषो दशाङ्गुलानि च^१
 प्राची । त्रिभागोनः पुरुष उदीचीत्येव^२ सारत्विप्रादेशः
 सप्तविधः संपद्यते । ऽथेष्टकानां विकाराः । पुरुषस्य षष्ठ्यस्ता^३ ५
 एवैकतो ऽध्यर्धास्तासामर्ध्यास्तिर्यग्भेदाः पुरुषस्य चतुर्थ इति ।
 तासां त्वरुओण्यन्तरालयोः षट् षष्ठ्यैरुपधाय शेषमग्निं
 वृद्धतीभिः प्रच्छादयेदर्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेदपरस्मिन्प्रस्तारे
 दक्षिणे ऽऽसे ऽध्यर्धामुदीचीमुपदध्यात्तथोत्तरे । पूर्वस्मिन्न-
 नीके षड्भागीया उपदध्यादक्षिणोत्तरयोश्चतुर्भागीयास्तस्रोः^४ १०
 पुरस्तात्पाश्चयोर्दे चतुर्भागीये उपदध्यात्तयोरवस्तादमितो द्वे
 अर्धे विषूची । तयोरवस्तान्मध्यदेशे^५ द्वे षष्ठ्यौ प्राची ।
 शेषमग्निं वृद्धतीभिः प्राचीभिः^६ प्रच्छादयेदर्धेष्टकाभिः संख्यां
 पूरयेत् ॥ १७ ॥^६

अथापरः । पुरुषस्य षोडशीभिर्विंशशत^७ सारत्विप्रादेशः^{१५}
 सप्तविधः संपद्यते । तासामेकामपोद्धृत्य शेषाः परिमण्डल
 करोति । तत्पूर्वेण रथचक्रचिता व्याख्यातः । षोडशीं पुरस्ता-

१ Only in U

२ इति om. U

३ मध्येदेशे B

४ om. B.

५ om. U.

६ End of sixth adhyāya ?

७ ०विशशत B विशतिशत M

द्विंश उपधाय तथा सह मण्डल^१ परिलिखेदवस्तादपच्छिन्नं
 तत्पुरस्तादुपदध्यात्^२ धीनाः सप्तधा विभागः^३ प्रधिमध्यमाः
 प्रक्रमव्यासा भवन्ति^४ चतुरश्राणामर्थाभिः संख्यां पूरयेद-
 परस्मिन्प्रस्तारे प्रधिमध्यमामोष्ठ उपधाय यदवस्तान्तद्वेधा
 विभजेत्^५ एष नवकरणो द्रोणचित्परिमण्डलः^६ समूह-
 परिचाय्यै^७ पूर्वेण रथचक्रचिता व्याख्यातौ^८ समूहस्य दिक्षु
 चात्वालान्खानयित्वा तेभ्यः पुरीषः समूहोपदध्यात्परिचाय्य
 दृष्टकानां देशभेदस्त^९ सर्वाभिः प्रदक्षिण परिचिनुयात्^{१०}
 ॥ १८ ॥ सप्तमः ॥

१० अग्नानचितं चिन्वीतेति विज्ञायते^१ सर्वमग्निं चतुरश्रा-
 न्यञ्जदश भागान्कृत्वा तेषामाख्यातमुपधानं^२ त्रिभिर्भागैर्भा-
 गार्धव्यास^३ दीर्घचतुरश्रं विहृत्य पूर्वस्याः करणा मध्याच्छोणी^४
 प्रत्यालिख्यान्तावुद्धरेत्तस्य दशधा विभागस्तानि विप्रतिः सर्वे
 ऽग्निः संपद्यते^५ ऽपरस्मिन्प्रस्तारे प्रलग्नमध्ये^६ ऽनूचीनं विभजे-
 त्स्य षड्धा विभागस्ते द्वे पार्श्वयोरुपदध्याद्भागद्वितीयायामास-
 तुर्यव्यासाः कारयेत्तासामर्थास्तिर्यग्भेदास्ता अन्तयोरुपधाय

१ परिमण्डल M

२ See XVII 29 309 6, 8

३ See XVII 30 309 1

४ भागार्ध om B

५ Thus my copies (cp the bhāṣya), अर्धाच्छोणी Thibaut

६ प्रधिमध्ये B

शेषमग्निं बृहतीभिः प्राचीभिः प्रच्छादयेदर्धेष्टकाभिः संख्यां
 पूरयेदूर्ध्वप्रमाणमग्नेः पञ्चमेन वर्धयेत्तत्सर्वं वैधा विभज्य
 द्वयोर्भागयोस्तुर्थेन वा नवमेन^१ वा चतुर्दशेन वेष्टकाः
 कारयेत्ताभिश्चतस्रो वा नव वा चतुर्दश^२ वा^३ चित्तीरुपधाय^४
 शेषमवाञ्चमक्ष्णयापच्छिन्द्यादर्धमुद्धरेत्तस्य नित्यो विभागो^५
 यथायोगमिष्टकानां ह्रासवृद्धौ^६ ॥ १६ ॥ अष्टमः ॥

कूर्मचितं चिन्वीत यः कामयेत ब्रह्मलोकमभिजयेयमिति
 विज्ञायते^१ । दद्याः खलु कूर्मा भवन्ति वक्राङ्गाश्च परिमण्ड-
 लाश्च^२विशेषात्ते^३ मन्यामहे । अन्यतरस्याकृतिरित्यथाग्निं विमि-
 मीते । चतुरश्र आत्मा भवति । तस्य दश प्रक्रमाः पार्श्वमानी^४
 भवति । तस्य द्वाभ्यांद्वाभ्यां प्रक्रमाभ्यां^५ सक्तीनामपच्छेदः ।
 पूर्वस्मिन्ननौके प्रक्रमप्रमाणानि चत्वारि चतुरश्राणि कृत्वा तेषां
 ये अन्ये ते अक्ष्णयापच्छिन्द्यादेवं दक्षिणत एवं पश्चादेव-
 मुत्तरतः । स आत्मा । शिरः पञ्चपदायाममर्धपुरुषव्यासं ।
 तस्या^६सौ प्रक्रमेणप्रक्रमेणापच्छिन्द्यात्सत्त्वपच्छेदे^७ पादा-^८
 नुन्नयेत्तस्य द्विपदाक्ष्णया तिरस्त्री तद्विगुणायाममनूची । तस्य
 द्विपदाक्ष्णया पूर्वम^९समपच्छिन्द्यादेतेनेतरेषां पादाना-

१ पचमेन M

२ वधीरुपधाय M

३ See XVII 30 309 6

४ परिमण्डलागा० U.

५ प्रक्रमेण once M

- मपच्छेदा व्याख्याता^१ अपरयोः पादयोरपरावृत्तावपच्छि-
 न्दादेव^२ सारनिप्रादेशः सप्तविधः संपद्यते^३ तस्येष्टकाः कार-
 येत्पुरुषस्य चतुर्थस्तासामर्थाः^४ पाद्याश्चाध्यर्धपाद्याश्चतुर्भिः^५
 परिगृह्णीयात्प्रक्रमेण द्वाभ्यां पदाभ्यां पदसविशेषेणेति^६ ते द्वे^७
 ५ यथा दीर्घसंज्ञिष्ठे स्यातां तथैकां कारयेद्विपदाक्ष्यणार्धेन
 समचतुरश्रमेकांमुपधाने शिरसो ऽग्रे चतुरश्रमुपदध्याङ्ग-
 समुख्याववस्तात्पञ्चपञ्च चतुरश्रा द्वे द्वे पादेष्टके इति पादेषु-
 पदध्याद्यद्यदपच्छिन्नं तस्मिन्नर्धेष्टका^८ उपदध्याच्छेषमग्निं^९ चतुर्भा-
 गीयाभिः प्रच्छादयेदर्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेत्परस्मिन्प्रस्तारे
 १० शिरसो ऽग्रे ह्रस्वसमुखीमुपदध्यात्पादेष्टके अभितस्तयोरवस्ताद-
 भितो द्वे द्वे अर्धधर्पाद्यै^{१०} विषूची^{११} तयोरवस्तादभितश्चेदसंज्ञिते
 द्वे पादेष्टके^{१२} द्वे द्वे द्विपदे तिस्रस्तिस्रो ऽर्धेष्टका इति पादेषु-
 पदध्याद्यद्यदपच्छिन्नं तस्मिन्नर्धेष्टकाः पदेष्टकाश्चोपदध्याच्छेषमग्निं
 चतुर्भागीयाभिः प्रच्छादयेदर्धेष्टकाभिः संख्यां पूरयेत्^{१३}
 १५ ॥ २० ॥ नवमः ॥

१ ०रपरावृत्तावप० M

२ चतुर्थीस्ता० B, but cp, XXX 10 403 9'

३ ०ध्यर्धपाद्या चतुर्भिः Thibaut, but cp XXX 10 403 10

४ om T, but cp 1 c.

५ Thus M तस्मिन्नर्धेष्टकाश्चोप० B, and Thibaut, तस्मिन्नर्धेष्टका पदेष्टका-
 चोप० U (rightly? cp XXX 10 404 16).

६ अर्धधर्पा० T

अथापरः^१ पुरुषस्य षोडशीभिर्विंशशतः^२ सारन्निप्रादेशः
 सप्तविधः संपद्यते^३ तासां पञ्च षोडशीरपोद्धृत्य शेषाः परि-
 मण्डलं करोति^४ तदुत्तरेण द्रोणचिता व्याख्यातमथ ताः पञ्च
 षोडशस्ताभिरवान्तरदिक्षु पादानुन्नयेच्छिरः^५ पुरस्तात्तासां
 परिकर्षणं व्याख्यातं^६ प्रधौनाः सप्तधा विभागः^७ प्रधिमध्यमाः^८
 प्रक्रमव्यासा भवन्ति^९ यदतिरिक्तः संपद्यते तच्चतुरश्राणा-
 मध्यर्धाभिर्योयुज्येतापरस्मिन्प्रस्तारे पादानाः शिरोवद्विभागः
 शिरसः पादवद्व्यासं चिनुयाद्यावतः प्रस्ताराः^{१०} श्विकीर्षैर्कूर्मस्थाने
 तनुपुरौषमुपदध्यान्मध्ये वज्रलमेतदेव^{११} द्रोणे विपरौतमथ हैक
 एकविधप्रभृतीन्प्रउगादीन्ब्रुवते^{१२} समचतुरश्रानेक आचा-^{१३}
 र्यास्तस्य करण्य द्वादशनेष्टकाः कारयेत्तासामर्धाः पाद्याश्चा-
 श्वमेधिकस्याग्नेः पुरुषाभ्यासो नारन्निप्रादेशानां^{१४} प्राकृतो^{१५} वा
 त्रिगुणस्त्रिस्तावो ऽग्निर्भवतीत्येकविंशो^{१६} ऽग्निर्भवतीत्युभयं
 ब्राह्मणमुभयं ब्राह्मणम्^{१७} ॥ २१ ॥ दशमः ॥

॥ इति शुल्बसूत्रं समाप्तम् ॥

१ ०विशशत B U, विशतशत M

२ Thus my copies, before शिर Thibaut reads पञ्चम्याः^{१०} but the local cannot be correct and पञ्चम्या would be superfluous

३ Thus my copies, प्रधिमध्या Thibaut, but cp XXX 18 411.2.

४ एव only in U and in one of Thibaut's MSS

५ Thus H U, प्रकृतौ B, ता M

६ See XXVI 10 285 4, where, however, only the first brāhmaṇa is found

अथातः प्रवरान्व्याख्यास्यामः । सप्तानामृषीणामगस्त्याष्ट-
 मानां^१ पक्षा भवन्ति । त्रयः पक्षा भृगूणां पञ्चार्षेया वत्सा
 विदा आर्षिषेणाश्वत्वार एवाङ्गिरसः कौमण्डा दीर्घतमा
 रौचायणा^२ गर्गाश्च । गर्गाणां आर्षेयो विकल्पो । विश्वा-
 ५ मित्रपक्षे^३ पूरणा द्वार्षेयाः । शुनकवसिष्ठा^४ एकार्षेया । अतो
 ऽन्ये त्रिप्रवरा भवन्त्येतेषु भृग्वङ्गिरसो भिन्नविवाह^५ कुर्वते
 न चेत्समानार्षेया बहवः स्युरिति मतं बौधायनस्येति^६ ॥ १ ॥

अथातः^७ ऊर्ध्वानध्वर्दुर्वणीते^८ ऽमुतो ऽर्वाचो होतेत्येष
 एवोभयोः सर्वचोद्देशो । द्वार्षेयसंनिपाते ऽविवाहस्त्यार्षेयाणां ।
 १० आर्षेयसंनिपाते ऽविवाहः पञ्चार्षेयाणामसमानप्रवरैर्विवाह^९ ।

१ °षामागस्त्याष्ट° Be U

२ रौच्या° G M T

३ °वशे Be U

४ शुनकावसिष्ठा BU

५ According to the Pravaramañjari the reading ऽभिन्न° is also admissible

६ Here ends the first k according to Be U, according to the other MSS it ends after °चोद्देशः (line 9), but the Pravaramañjari remarks इतिकरणमध्यायपरिसमाप्तिबोधनार्थम् ।

७ Thus all the MSS and Āp XXIV 5 8, 1 अथेत and cp Āp II 16. 9.

८ °रवोर्ध्वान° Be U

९ Thus T M, °षासमानप्र° Bu G, Be U and Pm om. the two words षसमा° विवाह°, cp Āśv. śrs. parīsista (p 891 of the Calcutta edition)

एक एव ऋषिर्यावत्प्रवरेष्वनुवर्तते । तावत्समानगोचत्वमन्यत्र^१
भृग्वङ्गिरसां^२ गणादिति^३ पञ्चानां त्रिषु सामान्याद्विवाह-
स्त्रिषु द्वयोः । भृग्वङ्गिरोगणेष्वेव शेषेष्वेको^४ ऽपि^५ वारये-
दिति^६ ॥ २ ॥

भृगूणामेवादितो^७ व्याख्यास्यामो^८ मार्कण्डेया माण्डूका^९ ५
माण्डव्याः कांसय^{१०} आलेखना दार्भायणाः^{११} शार्कराक्षा^{१२}

१ Instead of अन्यत्र Be U कृते ।

२ ०ङ्गिरोगणां Be U, ०ङ्गिरसा गणाच्च T M G, omitting the following passage, गणैरिति Bu, equally omitting the following passage

३ एके instead of एको Be U

४ This śloka is found only in Be U of the MSS, it is not treated by the author of the Mañjari, but we find it cited in the Gotrapravarānurnaya of Raghunātha, in the Samskāratna-mālā p 418, the Prayogaratna fol 64 C 1, the Nirṇayasindhu, III, fol 30 a 5. Instead of एव we find I sometimes cited with एव (rightly ?) Instead of पिवारयेदिति Be U have विवाहयेदिति and the metric bhāṣya on the Pravaraparīśista of Kāty (Verz. der Berl HSS I. p 62, 25) has निवारयेत्, Gopināthadiksita (Ratna-mālā l.c) remarks शेषेष्वेको ऽपि प्रवर समानश्चेत्तद्विवाह वारयेदित्यर्थः ।

५ भृगूनेवादितो Be U, एव om Bu T Pm Pn

६ Thus M G Bu, माडका T, माडूकेया Be U Pm Pn Rm

७ Thus G T Pn कांसय Pm, कांसव M, कांस्य Bu, कांस्येया Be U Rm

८ दर्भां M Bu

९ Thus G Pn, शा (or श)र्कराक्ष्या the other sources

दैवतायनाः^१ ग्रौनकायना माण्डूकेयाः^२ पार्षिकाः^३ साङ्गाः^४
 प्रान्तायनाः^५ पैलाः पैङ्गलायना दाग्नेषयो^६ बाह्यकयो^७ वैश्वा-
 नरयो वैहीनरयो^८ विरोहिता^९ बार्हा^{१०} गौडायणा^{१०} ऐष्टेषयः^{११}
 काशकृत्ना वाग्भूतया^{१२} ऋतभागा^{१२} ऐतिशायना जानायनाः^{१४}

१ Thus Bu U Rm Pn, देवता० or दैवता० the other sources

२ Thus M G Rm, मण्डूकेया Bu, T om, माण्डूकेया the others.

३ Thus M G Bu Pn Pm, T om, पार्षिका the others

४ ? साकग्रान्तायना' Bu (grantha), साकग्रान्ता० M G, साकाग्रान्ता० Be
 U, शाका प्रजायना Pm, साकाग्रान्ता० Sk, साका ग्रान्ता० Rm, साका' ग्रान्ता०
 Pn (cp. gana āsvādi)

५ ? Thus M G T Pn, दाग्नेषय' Bu, दाग्नेषकयो U, दाग्नेषकाकयो Be,
 दाग्नेषका Sk, दाग्नेषकयो Pn

६ वा० M Pn Be U

७ Thus M T Rm Pn, वैहीनरा' Bu, वैहीनरयो G, वैहीनरयो Be U,
 वैहित० Sk (cp PW s. v विहीनर) ।

८ Thus Be U Pm Pn, विरोहिता M G T Bu, वैरोहिता Sk Rm

९ ? Thus M Pm, बार्हा G T, बर्मा' Bu, बाह्या the others.

१० ? Thus M G T Bu, गोडायणा Pm, गोडायना Rm, कौकायना Be U

११ Conjecturally यष्टेषय M G T, यष्टेषय Bu, है (or है)केया Be U
 Pm, छीकय Rm, छीकपा Sk, छैकय Pn

१२ ? Thus G T, वात्भू० M, वार्कभू० Bu, बाहूतका Be U, बाहूतका Rm
 Pm, बाहूतका Sk, बाहूतका Pn

१३ ऋत० Be U, ऋत० Rm Sk Pn.

१४ Thus (and cp gana āsvādi) T Bu Pm Pn, जाणा० M, जान्ता०
 G, जानायना Be U Sk, जानायना' Rm

पाणिनिर्वाल्मीकि स्थौलपिण्डयः श्रेखावता^१ जिहीतयः^२
 सावर्णिर्वाकायना^३ बाकायना सौकृतयो मण्डविस्सौविष्टयो^४
 हस्त्याग्रयः^५ श्रौद्धकयो^६ वैकर्णा^७ श्रौपजिह्वय^८ श्रौरग्रयः^९
 कामलोदरयः^{१०} काठोरुद्धैहलिर्विरूपाचा^{११} वृकाश्वा उच्चैर्म-
 न्यवो दैवमत्या^{१२} आर्कायणा^{१३} मार्कायणाः काङ्गायना^{१४} ५

१ ? Thus M G , श्रेखामिता Bu, श्रेखावता T, शेषावता Be U, शेषा-
 तवा Sk Pn, शेषातवा Pm, शेषातवा Rm

२ Thus Be U Pm Pn Rm , जिहि० T Sk, जिह्वतय G, जिह्वतीय
 M, जिगीतय Bu

३ Thus Be U Pm Pn Rm Sk , बाकायना T, बाकायणा G, बाकायणा
 M, शाकायना Bu , बाकायनि Mān sū , बागायना Laugāksi

४ सौविष्टपयो M G T, सौविष्टरूपया Bu

५ ? Thus Be U Pm Sk , हस्त्यग्रय G T, गस्त्यग्रय M, अगस्त्यग्रय Bu,
 हस्त्याग्रयो Pn, हस्ताग्रह Rm, हस्ताग्रय Sk

६ Thus M G T Sk Rm Pn , सौ० Pm, सैद्यकय Bu, सौद्धकयो Be U

७ Thus Bu Rm; the others have वैकर्णा, वैकर्ण्या, वैकर्ण्या or
 वैकरार्या (cp Pān IV 1 117).

८ Thus G only , द्रौ० M T, द्रो० Be U Pm, सौ० Bu , द्रोणकजि०
 Rm Sk, द्रोणकजि० Pn

९ Thus M G T Bu, श्रौरग्रय all the others

१० कांबरोदरय० M G T, काबनो० Bu, कांबोदय Be U, कांबलोदरय Sk
 Rm, कांबलोदय Pm.

११ ? Thus M G T; काठरुद्ध Bu काबोदरुद्ध Be U Pn, बाकारुद्ध Rm
 Sk, कवोरुद्ध Pm (cp. कौठार? gana śvādā) — वैरूपाचा U, वैरू-
 पाच्या Be

१२ Thus M Bu T, दैवमत्या G, देवमत्या Pm, इमत्या the others

१३ Thus (as Laugāksi) M G T Bu, आर्कायणा the others.

१४ Thus M Bu Be U Sk Pn , काङ्गायना G, काबायना T

वायवायनिनो^१ श्रांकरवाः^२ कारववश्चान्द्रमसा^३ गाङ्गेया
 अनुपेया^४ याज्ञिका^५ जाबालिर्वाङ्गमित्रायणा^६ आपिश-
 लयो^७ वैष्टपुरेया लोहितायना^८ उद्गात्रा नाडायनाः^९ शार-
 द्वायना^{१०} राजितवाहा^{११} वत्सा वात्स्यायना^{१२} इत्येते वत्सास्तेषां
 ५ पञ्चार्षेयः प्रवरो भवति^१ भार्गव च्यावनाप्रवानौर्व जाम-
 दग्न्येति होता^१ जमदग्निवदूर्ववदप्रवानवच्छवनवङ्गुगुवदि-
 त्यध्वर्युः^१ ॥ ३ ॥

१ ? Thus M G Bu, वायवोश्चधनिन T, वायव (or वा)वस्यायना Be U,
 वायवायनिन Pn, वायनश्चायनिन Rm, वापनय वायनिन Sk, वायकावावाया-
 यिन Pm (cp वायव्यायन Mān sū)

२ Thus (with Mān sū) Pm, श्रांकरव M G T, श्राकव Bu, श्राक-
 राश्वा Be U शार्ङ्करवा Rm, शार्परवा Sk

३ कारवव G, कारवङ्ग T, कारश्च Bu, कारवर्च M, कारवच Pm
 Not found in any of the other MSS or nibandhas, cp perhaps
 कालवव of Āp XXIV 9 1, although there as Viśvāmītra —
 मसा Be U T Sk Rm, मसी M Bu G Pm Pn

४ ? Thus M G T Bu, नौपेया Be U Pn, नौषेया Pm, नौषेया Rm,
 लौयेय Sk

५ Thus M G T Bu Rm, याद्रिया Be U, याज्ञिया the other
 nibandhas

६ Instead of जाबालि (cp Āp XXIV 5 14.) M G T Bu have
 पारिमण्डलि, cp पारिमण्डनि of Laugākṣi

७ Thus Be U Pm Pn Sk Rm, आपिशलेयो or आविशलेयो M G
 T Bu

८ रो० Be U, लौ० Pn (perhaps better)

९ See Pān IV 1 99, नाडायना M G T Bu, मालायना the
 others

१० Thus all exc T and M, which have शठङ्ग० ।

११ Thus M G Bu T, राजितवाहा Be U Pm, राजतवाहा Pm Sk

१२ Thus Be U Pm Rm Pn Sk; वानावाद्या G, वानावाद्या M T,
 नवाद्या Bu

विदाः ग्रीला अवटाः ग्रीलाः^१ प्राचीनयोग्या^२ अभयजाताः^३
 काण्डरथयो वैदमताः^४ पुलस्तय^५ आर्कायणा^६ मार्कायणा^६
 नाद्रायणाः क्रौञ्चायना भुञ्जायना^७ जामलायना^८ इत्येते
 विदस्तेषां पञ्चार्षेयः प्रवरो भवति^१ भार्गव च्यावनाप्रवानौर्व
 वेदेति होता विदवदूर्ववदप्रवानवच्छवनवद्भृशवदित्यध्वर्युः^५
 ॥ ४ ॥

आर्हिषेणा नैरथयो^९ ग्राम्यायणाः^{१०} काण्डयश्चान्द्रायणाः^{११}
 प्रौढकलायनाः^{१२} सिद्धाः सुमनायना गौराभिराभिरित्येते^{१३}

१ Found only in M G T and Be U

२ योग M G T Bu

३ Thus also (and cp gana *gargādi*) Laugāksi and Mānava, अभयदाना Be U and the nibandhas

४ Thus (and cp gana *gargādi*) corrected in acc with the Mānava text, वैत० M G T Bu, वैत० Be U and the nibandhas

५ Thus M G T Bu, पुलस्तय Pm, पुलस्त्य the others

६ Perhaps these two (cp p 418 5), the last of which is missing in Bu, ought to be cancelled

७ Thus M G T Bu, भुंजा० Be U fails in all the nibandhas

८ ? Thus Be U, जामला G, जालो M, जमला T, बोधाः भार्गव Bu, नालामला Pm

९ Thus the MSS and Pm Pn, नैरथयो Rm Sk

१० ग्राम्यायणय Rm perhaps rightly, cp. gana *tikādi* and ग्राम्यायणि of Laugāksi

११ ? काण्डय० M T, काण्डया० G, कण्डक Bu, काम्यायना० Be U, कार्पायना Rm Pn, कार्पायुना Pm, काषायना Sk

१२ Thus M G T, पाण्डकायना Bu, प्रौढकलायनाः Be U Pn Pm Rm, प्रौढकलायना Sk.

१३ Thus M T Pm; गौराभिराभि० G, गाराभि० (omitting आभि) Be U, गौरा Bu, गौराभि Sk Rm, गौराभिराभि Pn.

आर्ष्टिषेणाल्लेषां पञ्चार्ष्टयः प्रवरो भवति ^१ भार्गव च्यावनाप्र-
वानार्ष्टिषेणानूपेति ^२ होतानूपवदृष्टिषेणवदप्रवानवध्यवनवद्गु-
वदित्यध्वर्युर्वत्सा विदा ^३ आर्ष्टिषेणा इत्येतेषामविवाह ^४ एते
पञ्चावन्तिनः ^५ ॥ ५ ॥

१ यस्का मौनो ^२ मूको ^३ बाधूलो वर्षपुष्यो बालेयो ^४
राजिततायिनो ^५ दुर्दिनो ^६ भास्करो दैवन्तायनो ^७ बाष्कलेयो ^८
माध्यमेया वाग्रयः ^९ कौशाम्बेयाः कौटिल्याः ^{१०} सत्यकश्चित्रसेना ^{११}

१ Thus the pravara in Be U and all the nibandhas (cp Ap XXIV 5 15), the four other MSS are more or less confused

२ The words after अध्वर्यु given only by Be U T Bu Pm, but in Be U विवाहस्तेषां पञ्चावन्तिन इति ।

३ Thus Be U and the nibandhas, मौना G, मूना T M, असुन Bu

४ मुको Be मूका G, मौको Rm

५ २ Thus T Bu M, बालायो G, माताबाळीयो Be U, मातलयो Pm, भागलेयो Rm Sk, नागलेयो Pn

६ Thus all (०तापिनो Be U, रातिन० Pm) the other nibandhas substitute a name from the Laugākṣi pravarasūtra (भागविज्ञेयो) ।

७ दुर्दिनो Be U

८ २ (cp p 417 1) Thus M G Be U Pn, देवतायना T, दैवतायना Pm, देवजायनो Sk

९ २ Thus Be U, बाष्कलेयो T G, बाकलेय Bu, बाकलेयो M, वाकलेया Pm, बार्कलेयो Pn Rm Sk

१० Thus M Bu पाशय G T वासय Be U and the nibandhas

११ Thus Be U, कौटिल्या M, काटिल्या Bu, क्रौटिल्या T, कौण्डल्या G, after this name Be U have सप्तकेया क्रौविल्या, the last name (instead of कौटिल्या) also Rm Sk Pn कौविल्या Pm

१२ Instead of सत्यक० (thus Be U M T Pm) सम्यकि० G, ससक Bu, सत्यकय Pm, सत्यकया Rm, सत्यकपय Sk.

भागन्तयो वार्काश्चकय^१ औक्था^२ औगचितयो^३ भागुरित्यय
दत्येति यस्कास्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवति^४ भार्गव वैतहव्य
सावेतसेति^५ होता^६ सवेतोवद्दीतहव्यवद्भृगुवदित्यध्वर्युः^७ ॥ ६ ॥

मित्रयुवो^८ रौक्षायनाः^९ शायण्डिनाः^{१०} सापिण्डनाः^{११}
सुराभिना^{१२} माल्या^{१३} बाल्या^{१४} महाबाल्यास्ताह्यायणा^{१५}

१ Thus emended (cp टकाश्चकि of the Laugākṣisūtra); वार्काश्च
कय M G T, वातार्काश्चकय Be U

२ ? ? औत्था M, औक्था T, औक्त्ता G, औत्था Bu, Be U and the
nibandhas omit this name

३ ? और्गचितयो G, और्गचितयो Be U, औक्थितया T, और्गचितया M,
और्गा चितया Bu

४ The MSS exc Bu (which has साचेतसेति) and Pm Sk, have
all सावेदसेति ।

५ Instead of सवेतोवत् MSS, exc. Bu (which has सचेतसवत्) and
Be U (which have सवेदोवत्), all सवेदसवत् ।

६ Thus Be U and the nibandhas, मित्रयूणा M G T, मित्रायणा Bu

७ Thus (and cp Census p 120) Be U (after शायण्डिना, after
मित्रयुवो they have रौक्षायणा), रौक्षायना Rm, रौक्षायणा Pm, रौक्षायना
Sk, रौक्षायणा G, रौक्षायणा M T, रौक्षायणा Bu

८ ? Thus T, शायण्डिना M, शण्डिना Bu, शारडिना Be U All
the other MSS and the nibandhas om this name Be U ins
after it (cp foregoing note) रौक्षायणा ।

९ ? Found only in Be U (सापिण्डायना) G (सापिण्डिना), Sk and
Rm (सापिण्डिना), Pn (सापिण्डिना) Pm (सापिण्डिना) The Census lc
has sāpṛṇḍana

१० Thus T Bu, सुराभिना G, सुराभिनिशाना M, सुरभिनेया the others

११ ? Thus Be U and all the nibandhas, बाल्या M G, बाल्या T,
बाल्या Bu

१२ Thus Be U, यबाल्या M, यबाल्या G, यबाल्या T, यबाल्या Bu, all the
nibandhas om this name.

श्रौतच्छायाणा^१ वाजायना^२ सादायः^३ कैतवायना इत्येते
मित्रयुवस्तेषां^४ आर्षेयः प्रवरो भवति^५ भार्गव वाध्यश्च दैवो-
दासेति होता^६ दिवोदासवदध्यश्चवङ्गुवदित्यध्वर्युः^७ ॥ ७ ॥

वैन्याः पार्था बाष्कलास्तेषां^८ आर्षेयः प्रवरो भवति^९
५ भार्गवैन्य पार्थेति होता^{१०} पृथुवदेनवङ्गुवदित्यध्वर्युः^{११}
॥ ८ ॥

शुनका गार्त्तमदा यज्ञपथः^{१२} सौगन्धयः^{१३} खार्दमा-
यना^{१४} गाङ्गायना^{१५} मत्स्यगन्ध्याश्चैत्राः^{१६} ओत्रियास्तैत्तिरीयाः^{१७}

१ ? Thus Be U, उच्छायाणा M G, उच्छायाणा Pn, उच्छायाणा Bu, T and the other nibandhas om.

२ ? Thus Be U Pm, वाजायना M G T, वाजायना Bu, not in the nibandhas

३ Thus (and cp सदाय) M G, सादाय T, सदाय Bu, साजायना Be U, साजायना Pm

४ मित्रयव० M T, मित्रायणा० Bu

५ Instead of बाष्कला०, Bu पात्कला, T पात्कला०, Pm वात्कला० । After this name Be U add शाकला, Bu adds श्वेता, Sk, श्वेता, Rm and Pn श्वेता (cp Āśv XII 10 11) In M the *varnyāḥ pārthāḥ* are left out The Census report has as fourth name *shveta*

६ वैन० instead of वेन० MSS exc Be U

७ ? Thus all (perhaps better with the Laugākṣisūtra याज्ञपथ) the MSS and Pm Pn, यज्ञपथ G and Sk only

८ Thus Be U Sk Pm, सौर्भक्य Bu सपथ M T, सौपथ G

९ कार्द० G only (कर्दमायना Lau, Mān)

१० गाङ्गायना Bu

११ Before चौत्रा Be U have गार्भायणाश्च and after it चैत्रिया ।

१२ Thus Be U Pm Sk, स्तित्तिर्या M G T, स्तित्तिरीय Bu.

पत्नूला^१ इत्येते शुनकास्तेषामेकार्षेयः प्रवरो भवति^१
 शौनकेति होता^१ शुनकवदित्यध्वर्युर्गार्त्तमदेति होता गृत्स-
 मदवदित्यध्वर्युर्वा^१ ॥ ६ ॥ प्रथमः ॥

अङ्गिरसो व्याख्यास्याम^१ आयास्या आणीवेयाः^२ काचा-
 चयो^३ मृढाः^४ सात्यकयस्तेदेहाः^{५,७} कौमारवत्यास्तौष्टिर्दाभि-
 र्देवकिः^८ सात्यमुग्रिः^९ कौवाह्या^{१०} बौध्या^{११} नैकरिः^{१२} स्वसौषकिः^{१३}

१ ? Thus T G, पत्नूला M, आपत्नूला Bu, पितृला Be, विष्णूला U, —
 प्रत्युषा Sk, प्रत्युषा Pn, both probably after the Laugākṣi—(प्रसूषा)
 and the Mānavasūtra (प्रत्युरा) ।

२ After the first अध्वर्यु Bu ms, omitting वा at the end, गार्त्तम
 दानामेकार्षेय ।

३ Conjecturally (cp gana *subhrādi* on Pān IV 1 123),
 आनिचेया M T, अनिचेया Bu, ओणीवेधा G, ओणिचेया Be U Pm, ओणि-
 वेधा Pn, ओणिवेधा Sk Rm

४ कौचा० Bu, all the nibandhas om this name

५ ? Thus M G T Bu, मृढसरथा Be U, मृढरथा the nibandhas

६ सात्य० M G T Bu, सत्य० Be U and the nibandhas

७ तैदेहा Bu, तैदेया T, तैन्देहा G M, खेदेहा Be U, खेदेहा Sk,
 खैदेहा Pm Pn Rm, r perhaps तौदेहा ?

८ Instead of तौष्टिर्दाभि (thus Be U) तौष्टिभि M T, तौष्टिकि G
 Bu, instead of देवकि, दैवकि Rm Sk

९ सुग्रि T, सुग्र M G सदकि Bu, सत्य० Be U Pm

१० Thus (or कौवा०) Be U and the nibandhas कौवाह्यो or
 कौवाह्या M G T Bu

११ बौभ्या or बौभ्या Be U Pm Pn Rm, बौभ्या Sk बौध्या M G T Bu
 (cp Pān IV 1 107)

१२ Thus (नैकरि०) MSS exc. Bu (करि०), Rm (नौकरि०), Sk
 (नौकरि०) ।

१३ I have adopted the reading, however doubtful, of Be U,
 which is supported by Sk Rm Pn, the four other MSS have
 (in connection with the foregoing name) नैकरिष्टैषैषकि (G), नैक
 रिष्टिकि (M), नैकरिष्टैषिक (T), कैरिष्टैषैषिक (Bu)

कीलालयः^१ कारुणिः^२ काठोरिः काशीवाजाः^३ पार्थिवा
इत्येत आयास्या गौतमांस्तेषां^४ अर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गि-
रसायास्य गौतमेति होता^५ गौतमवदयास्यवदङ्गिरोवदित्य-
ध्वर्युः^६ ॥ १० ॥

५ श्रारदता^७ आभिजिता^८ रौहिण्याः चीरकरम्भाः सौमु-
चयः^९ सौयसुना^{१०} औपविन्दवो^{११} राह्मगणा^{१२} राणयो^{१३} मार्षण्या^{१४}
इत्येते श्रारदता^{१५} गौतमांस्तेषां^{१६} अर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गि-

१ किला० Bu G Pm Pn

२ कारुणि M only, the nibandhas, however, all point to का० ।

३ काशि० M G T Rm Pn, after this name Be U add काशीया ।

४ Instead of गौतम० and आयास्य० (thus Be U) गो० and आ० the other MSS

५ Corrected, श्रारदन्ता T, श्ररदन्ता M G Bu and the nibandhas, श्ररदन्तो Be U, cp Pān IV 1 102

६ Thus Rm only, अभि० all the MSS and the other nibandhas

७ ? Thus Be U and the nibandhas, सौमुरय M G T, सौगुरय Bu

८ ? Thus Be U, सौधामुरा G T, सौधामुरा M, सौधामुरा Bu Perhaps two names सौधा, मुरा ?

९ R. औपविन्दवय ? cp gana *bāhvādi*, औपविन्दवो Sk Rm Pn, औपविन्दवो Be U Pm, औपविन्दवो M G T Bu

१० Thus Be U, राह्म० or रहो० the other MSS and the nibandhas.

११ Thus (and cp gana *parlādi*) M G T, राणयो Bu, गणयो Be U and the nibandhas

१२ ? मार्षण्या Be U Pm Pn, मार्षण्या M G, मर्षण्या T, माषण्या Bu, भाषण्या Rm

१३ श्ररदतस् Be U Bu (omitting गौतमास्), श्ररदता G M, श्ररदता T

१४ गौतमास् om. Be U T.

रस गौतम शरद्वतेति होता^१ शरद्वद्भोतमवदङ्गिरोवदित्य-
ध्वर्युः^१ ॥ ११ ॥

कौमण्डा मामन्यरेषणा^२ मासुराचाः काष्ठरेषय^३जर्जा-
यना^४ वानजायना^५ वाग्रय^६ इत्येते कौमण्डा गौतमास्तेषां
पञ्चार्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौचथ्य^७ काचीवत गौतम ५
कौमण्डेति होता^१ कुमण्डवद्भोतमवत्काचीवद्वदुचथ्यवदङ्गिरो-
वदित्यध्वर्युः^८ ॥ १२ ॥

दीर्घतमसां^९ पञ्चार्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसौचथ्य^७काची-
वत गौतम दीर्घतमसेति^{१०} होता^१ दीर्घतमोवद्भोतमवत्काची-
वद्वदुचथ्यवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^{११} ॥ १३ ॥ १०

१ Thus Be U only, शरद्वतवद्भोतम० the other MSS

२ Be U add मासुरेषय ।

३ Thus M G Bu, काष्ठरेषय T, काष्ठ० Be U Pm, काष्ठरेषय Sk,
काष्ठरेषय Rm.

४ Thus (and cp Āp XXIV 7 1) M G, जर्जया T, जौजायना
Bu, जाजायना Be U Pm Rm Sk

५ ? Thus MG, वाना T, Bu om , वाजायनाया Be U, वाजायन Pm,
वाजायना Sk Rm

६ Thus Be U I G Sk, पाग्रय M Bu.

७ अथ्य Be U and in the adhvaryu formula अतथ्यवत् ।

८ Thus Be U only अत्काचीवतव० the other MSS.

९ Corrected (see, however, p 415 3), दीर्घतमस्य Be U, दीर्घ-
तमाना the other MSS

१० Thus Be U (x दीर्घ० ?), दीर्घतमेति the other MSS.

११ Thus Be U, दीर्घतमव० the other MSS.

श्रौशनसा दिश्याः^१ प्रशस्ताः सुहृपाक्षा महोदरा विग-
दकाः^२ सुबुध्या^३ निहिता^४ गुहा^५ इत्येते श्रौशनसा गौतमा-
स्तेषां अर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतमश्रौशनसेति होतो-
शनसवद्गोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^१ ॥ १४ ॥

५ कारेणुपालयो वास्तव्याः^६ श्वेतौयाः पौञ्चिष्ठ्य^७ औदज्ञा-
यना^८ बान्धुव्या^९ आजगन्धय^{१०} इत्येते कारेणुपालयो गौतमा-
स्तेषां अर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम कारेणुपालेति
होता^१ कारेणुपालवद्गोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^{११} ॥ १५ ॥

वामदेवानां अर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस गौतम वाम-

१ Thus Be U G and the nibandhas, दिद्या M Bu, दिद्य T

२ ? Thus MG T, पिगरका Bu, विकहता Be U and the nibandhas

३ ? सुबुद्धा Be U Pm, सुबुधिया G, सुबुधन्या M, सुबुदय Bu, सुबुध्या T,
सुबुद्ध Sk, सुबुद्धा Rm

४ निहता Be U and the nibandhas exc Rm

५ Om Be U Pm

६ Be U add वामदेव्या ।

७ Thus T, पौञ्चिष्ठ्य MG, पजिष्टा Bu, पौजिष्ट्या Be U Rm, पौजिष्टा
Sk Pm

८ ? (cp औदज्ञायनि *gana ulāde*) औदुज्ञायना M G, औदुजायना T,
औदुज्यायना Bu, औदुसृजायना Be U, औदजा० the nibandhas

९ ? Thus M G T, वन्धन्या Bu, मधुक्षारा Be U and the nibandhas
exc Sk (साधु०) ।

१० ? अजगधा Be U, राजगन्धय M G T Bu, आजगन्धा Rm,
अजगधा Sk

११ कारेणुपालिव० Be U, कारेणुपालव० the other MSS

देवेति होता^१ वामदेववद्भोतमवदङ्गिरोवदित्यध्वर्यु^१ गौत-
मानाः सर्वेषामेवाविवाहः^१ ॥ १६ ॥ द्वितीयः ॥

भरद्वाजाः^२ चाम्यायणा मामण्डा^३ देवाश्चा उद्वहव्याः
प्राग्वृश्मयो वाहलया^४ बाह्योगा^५ वासिनायनास्तैदेहा^६
आज्ञा^७ औक्षा^८ भूरयः पारिणद्धेयाः^९ शैखेयाः^{१०} शौद्धिकय^{११} ५
जरुढाः^{१२} खारिणीवय^{१३} औपश्रयो वयोचिभेदा आग्निवेश्या

१ The last three words in M T Be U only, the last two omitting एव and adding इति at the end

२ भर० (here and infra 432, 1) U only (and Sk Pm), all the others भार० ।

३ १ Thus M G, सामथा T, सामण्डा Bu, मगदा Be, मगडा U Pm, मेड्डडा Rm, भेगया Sk

४ १ वाहलगा M G T, वालका Bu, वाहलक्षा Sk, वहालभा Pm, वाह च्छन्ना Rm, देवहेला Be U

५ १ Thus Be U and the nibandhas, वन्धोगा T G, वन्धोगा M, वण्डगा Bu.

६ (cp वासिनायनि P W) वाशिनायना० G, वाशिना० T M, वशिना० Bu, वासनायना० Be U, वसीनायना Pm, वासीतायना Rm, वशीतायना Sk

७ १ १ Thus M G T Bu, आज्ञा Be U, Sk Rm, अज्ञा Pm

८ १ Thus Be U Bu Sk Rm Pm, औषा M, औष्या G, औषा T.

९ Thus Rm only, पारी० G, पारिणद्धेया Sk, परिणद्धेया Be U M, परिधेया T, परिणद्धेया Pm वारिण्णेकेया Bu

१० Thus M G T Bu, केश्छेया Be U and the nibandhas

११ Thus M G, शौद्धिकय T, शौकय Bu, शौद्धय Be U Sk, शौद्धय Rm Pm

१२ Thus G T Be U Rm, जरुढा M, औरुढा Bu, उरुढा Sk, उरुग Pm

१३ खार० Be U Rm.

वेधाः^१ शठा^२ गौरिवायनाखेलका^{३,४} स्तनकर्णा ऊरुक्षा^५ माण-
भिन्दव्याः^६ काक्कोदक्कास्तौज्वलयो^{७,८} वेलाः^९ खारणादयो^{१०}
भारुण्डेया माद्रपथयः^{११} सौरोभङ्गाः^{१२} शुङ्गा^{१३} दैवमतयः^{१४}

१ वेश Be U (the nibandhas om this name)

२ Thus M Bu Pm, शग Be U, खला T, शा G शय Sk, श्वा Rm.

३ Thus (with न) Bu G Rm, भौरिवायना M, गौरिवायना Pm,
गौरिवायना Sk, गौलालारखायना Be U

४ ? Thus Be U T, •खेलका M G, खेलका Rm Sk, वेलका Pm,
चौरुका Bu

५ ? Thus M G, चौरुक्षा Bu, ऊरुक्षा T, रक्ष Be U, ऋक्षाः Sk
Pm Rm

६ Thus M T, माणभिन्दव्या G, माणभिन्दव्या Bu, माणभिन्द्या Be U
Rm, माणभिन्द्या Sk (to be taken together with the foregoing
name ?)

७ ? Thus M G, काक्कोदका• T, काकोदका Bu, ककोदका Be U (which
add काकोवका), ककोदका Rm, ककोदका Sk

८ ? Thus M T Bu, •स्तौज्वलयो G, स्तौज्वलयो Be U, स्तौज्वलयो Pm,
स्तौज्वलाय Sk Rm

९ ? Thus Bu Sk Rm, वेला Be U Pm, वेणा M G T

१० Thus emended cp gana *bāhvādi*, खारणादयो M G, •द्वयो T,
खारणादयो Bu, खारुण्डादेव्या Be U, खारुण्डादयो Pm

११ Thus M G T, मात्र• Bu, भद्ररथा Be U, भद्राथयः Pm, भद्राद्य
Rm Sk

१२ ? Thus M G T, सौरभगा Bu, सौरभरा Be U Sk Pm, सौरभरा Rm

१३ Thus Bu Pm Sk Rm, शुङ्गा Be U, सुभाङ्गा M G, सुभगा T

१४ Thus, and cp. gana *taulvalyādi*, M G T, दैवमत Bu Be U
and the nibandhas.

इषुमता^१ श्रौदमेघयः^२ प्रवाहणेयाः कल्माषा राजस्तम्भिः^३
 सुधूपकद्वाराहयो^{४,५} वलभिकय^६ उग्रांगता^७ गालाहलघो
 देववेला^८ महावेला^९ निविद्यायना^{१०} धन्यायनाः^{११} गालालयः
 गार्दूलयः कात्कला^{१२} वाक्कला^{१३} सैह्यकेला^{१४} क्रौडायणाः^{१५}

१ R इषुमता ?

२ Thus, and cp *gana parlādi*, Be U Rm, श्रौद्यमे. Sk, बौदो
 मेघय M G, वैदादोदमे. T, दौद मेघय Bu

३ Thus M G Bu T Pm, °स्तम्भा Be U, °स्तम्भ Rm Sk

४ Thus M G T Bu, साधुपकृतयो Be U, सधोपकृतय. Sk Rm,
 सयोधोपकृत Pm

५ Thus (and cp वाराह P W) M G T, पराहथा Bu, राहयो Be U,
 पराहययो Pm Rm Sk

६ Thus M G T, वलभीकयो Pm, वलभीकयो Rm Sk, उपलभिकया
 Bu, वलभयो Be U

७ ? ? Thus M G T, इन्दोहता Bu, रुद्रागयथा Be U Sk, रुद्रागयथा
 Pm Rm

८ Thus M G T Bu, वेदवेला Be U, वेला Sk, वेदवेला Rm, वेदवेला
 यना Pm

९ Only in M G T Bu

१० ? Thus M G, निपिद्यायना T, रन्यायना Bu, नृत्यायना Be U Pm
 Rm Sk

११ Thus (and cp. धान्यायन *gana asvādi*) M G T Bu, Be U
 and the nibandhas omit this name

१२ ? Thus G Bu, कार्कला T (cp perhaps Pān IV 2 145),
 कात्कला M, कालाचला Be U, काचला Rm Pm, काचलय Sk

१३ ? Thus M G, वाक्कला Bu, फाक्कला T, वा (or वा)क्कला Be U
 and the nibandhas

१४ ? Thus G, °कला M, सैह्या केन्दा Bu, सैह्यकेला T, सात्यकेता Be
 U, सत्यकेया Sk, सैह्यकेया Rm, सैह्यकेया Pm

१५ क्रौडा. T, क्रौडा. M G Bu, कौडा. Be U, क्रौडा. Pm, कौडा. Sk,
 कौडा. Rm (श्रीलायन Kāty.)

क्रौडिल्या^१ ब्रह्मस्तम्भा राजस्तम्भा अग्निस्तम्भा वायुस्तम्भा
 सूर्यस्तम्भा^२ सोमस्तम्भा^३ यमस्तम्भा इन्द्रस्तम्भा विष्णुस्तम्भा
 यज्ञस्तम्भा^४ आपस्तम्भा ये चान्ये स्तम्भशब्दाः^५ खिष्टा^६
 आरुणसिन्धुः^७ कौमुदगन्धिः^८ शक्तिः^९ कौशिवायना^{१०} आत्रेया-
 यणाः^{११} भामण्या^{१२} धूमगन्धाः^{१३} लुकाः^{१४} कौकाचयो नैतुन्दयो
 दार्भयः श्यामेया मत्स्यक्राथाः^{१५} कौकायनाः^{१६} कारपथयः

१ २ Thus M G Pm, क्रौडि० T, काण्डिल्या Bu, क्रौडिल्या Be U
 क्रौडिल्या Rm Sk

२ Thus Be U and the nibandhas, सोम० सूर्य० M G, Bu om
 सोम०, in the following names the order is somewhat different
 in the MSS

३ Only in M G T Bu

४ स्तम्भशब्दा Be U (cp. Āp XXIV 7 1)

५ Om Be U and the nibandhas

६ Thus M G T, आरुणाकिसिन्धु Pm, अभ (or अम)णसिन्धव Be U,
 आरुणा (or आरुणा) सिन्धव Sk Rm

७ गन्धय Be U and the nibandhas

८ Instead of these two names Be U and the nibandhas have
 one name शिखायना ।

९ Thus (and cp. gana *asvādi*) Be U Pm, मात्रेयायणा Rm Sk,
 आत्रेयणा M G T, आत्रेया Bu

१० २ Thus Be U, भामण्या the nibandhas, भामण्या M G T, यत-
 मासत Bu

११ Om Be U and the nibandhas

१२ २ Thus M G T, लुका Bu, लुका Be U Pm Rm Sk

१३ २ Thus Be U Pm Rm, मत्स्यक्रापा Sk, मत्स्यक्रौडा Bu, मकाया M
 G T

१४ २ Thus (and cp. Āp XXIV 7 1) T, केकौ० M G, काक्यायणा
 Bu, कारपायना Be U and the nibandhas

कारौषायणाः^१ काम्बल्या^२ इत्येते भरद्वाज^३ ऋषेयः
प्रवरो भवत्याङ्गिरस बार्हस्पत्य भारद्वाजेति होता^४ भरद्वाज-
वद्बृहस्पतिवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^५ ॥ १७ ॥

रौचायणानां^६ पञ्चार्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस बार्हस्पत्य
भारद्वाज वान्दन मातवचसेति होता^७ मतवचोवदन्दनव-
द्भरद्वाजवद्बृहस्पतिवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युः^८ ॥ १८ ॥

गर्गाः सांभरायणाः सखौनयो^९ गन्धरायणा^{१०} बाङ्गल-
कयो^{११} भ्रष्टका^{१२} भ्राष्ट्रबिन्दवः^{१३} क्रौष्टिकयः^{१४} सौयामुनिर्भाजि-

१ कारौ० Be U G Pm, कारि० the other MSS and Sk Rm

२ ? काबल्या Be U, काबल्या G T Bu, काबाल्या M, कावल्या Pm Sk Rm.

३ भार० M G T Bu Be, भर० U Pm

४ रौचा० (and cp p 415 4) G Be U Sk Rm, रौच्या० M G Bu — In Be and U of the MSS only and in Sk Rm Pn of the nibandhas (*not* in Pm), a list of nine names is given finishing इति रौचा, taken, as it seems, from the Kātyāyana pravaraśūtra, cp Verz der Berl HSS vol I, p 56, l 30 sqq The rauksāyanas correspond with the rksas of Āp and Āśv and the ruksa-bharadvājas of the Mānavasūtra (cp also Verz l c p. 60, l. 23).

५ Thus Be U G Pn; सखौन (or त)यो the nibandhas, साखिनयो T M, सखना यो Bu — After this name Be U add ज्यसाख्यायना ।

६ साधरायणा० Sk Rm.

७ Thus Be U M G Pm Pn, बङ्ग० T, बाङ्गलका Bu, बाङ्गलयो Sk Rm

८ Thus (and cp gana upakādi) M G T Bu Pm; भ्राष्ट्रका Be U, भ्राष्ट्रकतो Sk Rm Pn

९ धाष्ट० M T, भ्रष्ट० Bu

१० क्रौष्टिकयः Be U Pm, क्रौष्ट० Rm Sk, कौष्टिकयः G T, कौष्ट० M, कौष्टका Bu.

नाक्षत्रेया^{१०} होत्रापचयः सत्यापचयः काणायना^{११} श्रौपमत्क-
 टायना^{१२} जाणवत्पलाशशाखावन्तयः^{१३} संग्रहत्तुल्या^{१४} वैडुहा^{१५}
 निस्त्रोहताः^{१६} कारिरौतिः कैवल्या^{१७} राजयः^{१८} पौल्य इत्येते
 गर्गाक्षेपां पञ्चार्षेयस्त्यार्षेयो वा प्रवरो भवत्याङ्गिरस बाह-
 १ सत्य भारद्वाज शैव्य गार्ग्येति होताङ्गिरस शैव्य गार्ग्येति
 वा^१ गर्गवच्छिनिवद्भरद्वाजवद्बृहस्पतिवदङ्गिरोवदित्यध्वर्युर्गर्ग-
 वच्छिनिवदङ्गिरोवदिति वा^१ भरद्वाजानां सर्वेषामेवा-
 २ विवाहः^{११} ॥ १६ ॥ तृतीयः ॥

१ सौधा० G T, सीजा० Bu

२ ? भ्राजिनाक्षत्रेया T, भ्राज० M G भ्राजिनाक्षत्रा Bu, भागीनाक्षत्रो Be
 U, भागिनाक्षत्रो Pm भ्राजिनाक्षत्रो Pn Rm Sk

३ Be U om. this and the following name In the nibandhas
 none of the following gargas is found

४ Thus (and cp Kāty Verz d Berl HSS p 55, l 40) T
 only, श्रौपमत्कटायना M G, श्रौपमत्कटा घना Bu, r perhaps श्रौपमत्कटा-
 यना, cp. उपमत्कट of the Mānava— and Laugākṣi sūtra

५ Thus M G T, शौणव० Bu, जनवानव० Be U —पचय instead
 of वन्तय Be U

६ Thus T G, त्रुल्यो Be U, सयव० M सभव० Bu

७ ? वैडुहा M G, वैडुहका T, वैडुहा Bu, वैष्णभरि Be U

८ ? निस्त्रोहता M G, निस्त्रोहताः T, रिस्त्रोहता Bu, श्रौयह (but cp the
 last syllable of the foregoing name in these two MSS) Per-
 haps the first name ends on रि ।

९ Thus M G T Bu, श्रौचाक्ष्यो Be U

१० ? Thus M G T Bu, रा (or ऋ)कुवत् Be U

११ The four last words only in M T (here भा०) but they are
 quoted in Pm Pn

१ विष्णुवृद्धाः शठमर्षणाः १ भद्रणाः २ मद्रणाः ३ ग्राम्बुरायणाः ४
बादरायणा वात्सप्रायणाः ५ सात्यकिः सात्यकायना नैतुन्धा
सुत्या ६ भारुणा ७ वैहोडा ८ दैवस्थानय ९ इत्येते विष्णुवृद्धास्तेषां

- १ Be U begin no new adhyāya, but take adhy 3 and 4 together as the third Moreover, in these two MSS, the sequence
• of the Kandikās is somewhat different here, after the gargāh, follow the kapayah, the haritāh, kānvāh, rathitarāh, visnu-vrddhāh, mudgalāh, samkrtayah and finally again the kapayah Pm agrees on the whole, giving, however the kapayah only once, at the end

२ शठमर्षणा Be U Pm

३ भद्रिणा MSS and Pn, मद्रणा Sk, मद्रणा Rm, भद्राण Pm

४ मद्रिणा M T, मद्रिणा Bu, मन्त्रिणा G, भद्रणा Sk Rm, मद्राणा Pm

५ ? Thus M G, श्रावु० T, श्राव० Bu, श्रावु (or लू) लायना Be U, not given in any of the nibandhas as belonging to the Baudh pravara, Pn Sk mention further on श्रावरायणा ।— After this name Be U Sk have वल्हारायणा ।

६ सात्य० Be U

७ Thus Be U T and the nibandhas, सुत्या G Bu, सुत्या M

८ Thus Be U Bu and the nibandhas, भारुणा M, भारुणा G, भारुणा T

९ Thus T and the nibandhas, वैहोडा M G, वैहोची Be U

१० Thus M G (and cp gana *paulādi*), दैवस्था० T, नैस्त्रा० Bu, दैव० Be U and the nibandhas

आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस पौलस्त्यस चासदस्येति^१ होता^१
चसदस्युवत्पुलस्त्यसवदङ्गिरोवदित्यध्वयुः^२ ॥ २० ॥

कण्वा श्रौपमर्कटायना^३ वाक्कला^४ शैलाहस्तिनो^५ मौञ्जि-
मौञ्जयो^६ मौञ्जिगन्धा^७ वाजिर्वाजयो^८ वाजश्रवसा इत्येते
५ कण्वस्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसाजमौढ काण्वेति
होता^१ कण्वदजमौढवदङ्गिरोवदित्यध्वयुः^१ ॥ २१ ॥

हरिताः कौत्साः^९ शाह्या^{१०} दार्भा^{११} शैभङ्गो^{१२} भैमगवो^{१३}

१ Thus MSS r. °दस्येति ।

२ MSS exc Be U चसदस्यव० ।

३ Thus G Rm Sk, °साकर्कटायना Pm, °पमार्कटायना Be U

४ वाक्कला M, वक्कला Bu, यक्कला T, cp Census report, p 121

५ १ Thus M, शैलाहरितो T, शैलाहलयो G, हलना Bu, पौलदास्तिनो
Be U, पौलहस्तिनो Sk, पौलाहस्तिनो Rm, पौलहास्तिनो Pm, पौलहस्तिनो Pn

६ २ Thus M, 'माजिमाजयो Be U, माजिमाजयो Pm, मौजिमाजयो Pn,
मौञ्जिमाजयो Rm Sk, मौञ्जीमौञ्जयो G मौर्जीमौजयो T, माजाया Bu

७ Thus G Sk Pn, मौजि० Bu M, माजि० T Be U, मौधि० Pm,
मौनि० Rm

८ २ Thus M G, वाजि वाजय Bu, वाजिवाजयो T, विजया Be U,
विजिवाजयो the nibandhas

९ Thus Bu, कौत्सा T, कौत्स्या M G, कुत्तभैम्या Be U

१० Emended (cp Āśv XII 12 3), साह्यो M G T Bu Pm, शह-
Rm Pn Sk, साह्येया Be U

११ Thus Be U, दर्भ्य M G T, दर्भ Bu, दर्भय Rm Pn Sk

१२ Thus M G, शैभगो T, शैगव Bu, शैभग Be U, शैभाग्या Sk,
शैभागा Rm Pm Pn

१३ Thus Be U Pn, शैमगवो M G T, cp Āśv. 1 c.

मनायुर्लम्बोदरो^१ महोदरो नैमिश्रयो^२ मिश्रोदनाः^३ कौठपाः^४
 कारौषयः^५ कौलयः^६ पौलयः^७ पौण्डलो^८ मान्धूपो^९ मान्धातु-
 माद्रकारयः^{१०} इत्येते हरितास्तेषां चार्षयः प्रवरो भवत्याङ्गि-
 रमाश्वरीष यौवनाश्चेति होता^१ युवनाश्वदम्बरीषवदङ्गिरोव-
 दित्यध्वर्युः^१ ॥ २२ ॥

१ ? मतायु० Be U, मलायु० Pm, मतायवो Pn, मतायवा Sk Rm,
 गवमनायु० M G T

२ ? Thus T, लावोदरो G, लवोदरो M, बालोदरो Be U, बालोदरा
 Sk Rm, वलोदरा Pn

३ Thus (and cp gana *taulvalyādi*) Bu and the nibandhas
 नैमिश्रयो M G T, वैमिश्रयो Be U

४ Thus Pm, विमिश्रोदना Be U, मिश्रो न Bu, मिश्रोदरा M G T,
 मिश्रोदका Sk Rm

५ ? Thus M, कौठपा Be U and the nibandhas, कौठपा T,
 काठपा Bu, कूपोदर G

६ कारौ० G Pn, कारि० M T Pm, करौ० U Bu Sk Rm, करि० Be.

७ cp p. 433 3.

८ ? Thus M G, पौण्डलो Be U Pm, पौण्डर Bu, पौदेयो T, पौटला
 Sk, पोटला Pn, पटोलय Rm

९ Thus G Be U, माधुयो Pm, मादुको T, माण्डूपो M, माण्डूप Bu.

१० ? Thus M G T, मान्धातु Bu, माधातु Pm, मांधाट Be U Why
 the genitive ? मान्धातारो Pn points to मान्धाता, मधातवो Sk Rm as
 from a nom sing मान्धातु ।

११ Thus G, T, माद्रकारय M, माद्रकार Be U, माडकारय Sk Pm Rm.

संस्तृतयो लमकाः^१ पौत्यस्तण्डिः^२ शम्भुः^३ शैवगवः^४ परि-
 भवस्तारकाद्या^{५,६} हारिणीवा^७ वैतलेयाः^८ श्रौतायनाश्चारायणा^९
 आयायणा^{१०} आर्षयश्चान्द्रायणा^{११,१२} आपन्नापयः^{१३} प्रतिमाषा^{१४}
 इत्येते संस्तृतयस्तेषां आर्षयः प्रवरो भवत्याङ्गिरसः संस्तृत्य
 गौरिवीतेति होता^१ गौरिवीतवत्सकृतिवदङ्गिरोवदित्य
 ध्वयः^{१५} ॥ २३ ॥

१ १ लमका Bu, लमगा M G, लमवा T, मलका Be U Pm

२ Thus M G T, पौत्यक Bu, पौल Be U Pm

३ शम् Bu (शम्भु Āśv XII 12 5)

४ Thus (cp Āśv 1 c) Be U Pn, शैभव M G T Bu Pm

५ भवा Be U Pm

६ Thus M G T Pm, स्तारका Be U Bu

७ १ Thus Be U Pm, हारिद्रा M G T, हारिन्द्र Bu

८ १ Thus M G T Bu, शैषण Be U, शेषया Pm

९ श्रौता Be U T, श्रौता M G, श्रौवा Bu, श्रौता Pm

१० Thus Be U, आयायणा M G Bu (T om) राया Pm

११ Thus M G T, आर्षभय Bu, Be U Pm om, आर्षि occurs also
 in the Mānavasūtra

१२ In M G T Bu only

१३ १ आपन्नापय G, आपन्नपय M आपयपय T, अवयपय Bu, अन्नापय
 Be U, आन्नापय Pm.

१४ Thus Be U Pm, माषा M G T Bu

१५ Corrected (cp the var lect on Āp XXIV 10 8), गुरवित.
 Be U M Pm, गुरवित G, गुरवित Bu, गुरवित T.

रथीतरा हस्तिदासिः^१ काण्वायना^२ नैतिरक्षयः^३ शैला-
लयो^४ भैलिभिर्लिभायनाः^५ मावहवा^६ भैलवाहा^७ हैमगवा^८
इत्येते रथीतरास्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवत्याङ्गिरस वेरूप
राथीतरेति होताङ्गिरस वेरूप पार्षदश्चेति^९ वा^१ रथीतर-
वद्विरूपवदङ्गिरोवदित्यर्ध्वः^{१०} पृषदश्चवद्विरूपवदङ्गिरोवदिति^{११} वा^१
॥ २४ ॥

मुङ्गला हिरण्याचा ऋषभा^{१२} मिताचा^{१३} ऋष्या^{१४} ऋष्या-
यणा^{१५} दीर्घजङ्घाः प्रलम्बजङ्घास्तरुणा^{१६} भिन्दवा^{१७} इत्येते

१ हस्तिदाशि T, हस्तिदासि M G, हस्तिदासि Be U Pm Pn, हस्तिदा Bu, हस्तिदा सि Rm Sk

२ १ Thus M G T Bu, Be U have two names काण्वायना काङ्गना, काङ्गायना the nibandhas

३ १ Thus (and cp Census report p 121) Be U and the nibandhas, नैतिरक्षय M T, नैतिरक्षया G, नैतिरक्षय Bu

४ १ Thus Be U, शैलालयो Pm Pn, ऐशलेयो M G T, वैशलेया Bu.

५ १ भैलिभिर्लिभायना Be U (भैलयोभिलौभायना Rm Sk Pn), लेभिर्लि वायना M G, लेभिर्लिवाहना T, लोहल्लवाहना Bu

६ १ Thus Be U and all the nibandhas, सवाहवाङ्गा G, सवाहवाङ्गा M, सवाहवाहवाह T, स्वाहावाहा Bu

७ भैलवाहा Be U

८ है० M G T Bu है० Be U and the nibandhas

९ Thus, on the whole, M T (G is defective), instead of पार्षदश्चेति and पृषदश्चवत् Be U पार्षेति (पार्षदेति Pm) and पार्षवत्, Bu पार्षिदेति and पार्षिवत्, cp Āp XXIV 9 5

१० १ रूपभा U, रपाचा Be

११ मिना आ (or अ)यास्या Be U

१२ नूपायणा Be U

१३ प्रलम्ब in Be U only, तारणा M G T, तारणा Bu

१४ Thus M G, बिन्दवः T, भंङ्का Be U.

मुद्गलास्तेषां अर्घ्यः प्रवरो भवत्याङ्गिरस भार्ग्यश्च मौद्गल्येति
होता^१ मुद्गलवद्भृम्यश्च वदङ्गिरो वदित्यर्घ्यः^२ ॥ २५ ॥

कपयो^३ वैतलानामेति शायनानां पतञ्जलानां तरस्त्रिणां
ताण्डिनां भोजसिनाः^४ शाङ्करवाणां^५ करशिखण्डानां^६
मौषीतकिष्कागलयः^७ पौष्य^८ इत्येते कपयस्तेषां अर्घ्यः
प्रवरो भवत्याङ्गिरसामहय्यवौरुचयेति^९ होतारुचयवदमहय्य-
वदङ्गिरो वदित्यर्घ्यः^{१०} ॥ २६ ॥ चतुर्थः ॥

अत्रौन्याख्यासामो^१ ऽत्रयो भूरयश्चान्दिष्कान्दोगिः^२

१ भर्ग्यश्चव० MSS

२ The following names are all given in the genitive plural in M G T and in Pm, although this nibandha otherwise uses to agree with Be U. The last mentioned two MSS and Bu have the nomin plural

३ Thus G T, शाकरवा Bu, शाकरवाणानां M, काशखणा Pm, Be U the first time (the Kapayah are given twice in these MS) सारगवायना^१ ।

४ Thus M G T, करसिखडाना० Pm, काशिखण्डा Bu, सरसिखड (or डि)ना Be U the first time काशखणारसिखडा आसौ० the second time

५ २ Thus (cp Pān IV 1 117) T only, ०कागसय M Bu, काग-वौषी G, सागरस Be U (first time), सशय (sec time), सागसद Pm

६ Before पौष्य (Be U पौषय and पौष्या) G ins माषशराव ।

७ Thus (not आसदीय, अमदीयवत्) MSS, after अर्घ्यं Be U add (the first time) भरद्वाजानां सर्वेषामविवाह इति, cp the end of k 19

८ भूरयश्चान्दिष्कान्दोगि Be U भूरयश्चान्दिष्कान्दोगि M, भूरयश्चान्दिष्कान्दोगि G, भूरयश्चादि ऋन्दोगि Bu, भूरयश्चादोगि T, ऋन्दोगि also the Lau-gāksi-, and ऋन्दोगि the Mānavasūtra, cp Census rep. p 120 *bhūrī chāndī*

पौष्टिका^१ माङ्गल्यः^२ श्रैवाङ्गागलास्तृणविन्दवो^{३,४,५} भागन्तयो
 मालकुत्रो^६ व्याडलः^७ शाम्ब्यायनाः^८ कर्मर्यायणयो^९ दाक्षि-
 स्तेदेहा गाणिस्यतय^{१०} श्रौद्दालकिर्द्रोणभावा^{११} गौरिगीवयो
 गाविष्ठिराः शिशुपालाः कृष्णात्रेया गौरात्रेया^{१२} अरुणात्रेया
 नीलात्रेयाः श्वेतात्रेयाः श्यामात्रेया महात्रेया आत्रेया^{१३} हालेया^{१४} ५

१ Thus Bu Pm, पौष्टिका Be U, पौष्टिका G Rm Pn, पौष्टिका T M, पौष्टिका Sk

२ ? Thus M G T Bu, माङ्गल्य Be U Pn, माङ्गल्य Pm, माङ्गल्य Sk, माङ्गल्य Rm

३ Thus M G Bu (T om) , शेषा० Be U, सैपा० Pm, सौवा० Sk, सौपा० Rm, सौपा० Pn

४ Thus (and cp Pān IV 1 17) Sk Pm Pn, ऋगव Bu ऋगल० M G T Be U Before this name Be U Pn have ऋरागाश् and Sk Rm लगलाश् ।

५ ०विन्दुर् G M T Bu

६ ? Thus M G T, मल कुजा Bu, मालरुचो Be U and the nibandhas

७ With ल instead of ड M G T Bu, with ल the others

८ Thus T and (with सा० instead of शा०) Rm Sk, शाम्ब्यायन G, शाम्ब्यायना Bu, शाम्ब्यायनय M, सावच्या Be U

९ Thus (and cp Schol on Pān IV 1 155) T only, कर्मर्याय नयो M, कर्मर्यायनयो G, कर्मर्यायण Bu, कामर्यायनयो Be U, कामा (or म)र्या (or र्या)नयो Sk Rm

१० ? Thus M T, गाणपतय G, गणपतय Be U, गाणि स्तनय Bu

११ Thus M G Bu and the nibandhas, द्रोणभावन T, द्रोणिभवो Be U

१२ This and the following names, up to महात्रेया are given by M G T Bu in the singular, the nibandhas also have the plural

१३ In M G T Bu only

१४ Thus (and cp Kāty śrs X 2 21) M G Bu, चलात्रेय T, मालेया Be U and the nibandhas

बालेयाः^१ श्रौभेया^२ वामरथीनां^३ वैतभावयः^४ श्रौद्रेया
 कौद्रेया गोपवनाः^५ कालापवय^६ आनीषायणा^७ आनङ्गि-
 र्मानङ्गिर्दौरङ्गिः^८ सौरङ्गिः पुष्ययः^९ शैखयः^{१०} साकेतायना
 भारद्वाजायना^{११} इन्द्रातिथिरित्येते ऽत्रयस्तेषां आर्षेयः प्रवरो
 ४ भवत्याचेयार्चनानस श्यावाश्चेति होता^१ श्यावाश्ववदर्चनानस-
 वदन्निवदित्यध्वर्युः^{१२} ॥ २७ ॥

१ Thus G Bu Sk Rm Pn, बालेया T, M om, बौलेया Be U,
 बौलेया Pm

२ Thus (cp Kātv 1 c) T M G, श्रौचेया Bu, श्रौगेय Pm, सौगेया
 Be U, श्रौभेया Pn

३ Thus Pm only, वामरथीना G वामरथिना M T, वाम रथीतर
 Bu, वामरथिनो Be U, वामरथ्या Pn

४ १ Thus M G Bu, वैतभाव T, वैतभाव Be U, वैतभावा Pm, श्वेतभावा
 Sk Rm, श्वेतभावा Pn

५ गोपवमान M G T Bu

६ १ कालापवय M G T, कालाशया Bu, कालापचय Be U, काला (or ल)
 पचय(or या) the nibandhas, कालयवयो Pn

७ १ Thus M G T Bu, आनीषायना Be U Pm, नीषायना Pm

८ मारङ्गि instead of आनङ्गि Bu G

९ सौरङ्गि instead of दौ० G, शौरङ्गि Bu M, दोरङ्गि T

१० १ पुष्यायन Be U (२ पौष्यायना), सौपुष्य Pn (cp Kāty in Verz
 d Berl HSS. p 59 2)

११ Thus M, शखय G Bu, शाखय T, सैखय Pm, this name not
 found in Be U and the other nibandhas

१२ Thus Be U Bu and the nibandhas, भारद्वाजायनय M G T

१३ Thus MSS, we expect अर्चनानोवत् instead of ०नानसवत् ।

वाङ्मतकानां^१ आर्षेयः प्रवरो भवत्यात्रेयार्चनानस वाङ्मत-
केति^१ होता^१ वङ्मतकवदर्चनानसवदत्रिवदित्यध्वर्युः^१ ॥२८॥

गविष्ठिराणां आर्षेयः प्रवरो भवत्यात्रेयार्चनानस गावि-
ष्ठिरेति होता^१ गविष्ठिरवदर्चनानसवदत्रिवदित्यध्वर्युः^१ ॥२९॥

मुद्गलाः^२ शालिसंधय^३ और्णनाभयो^४ दाक्षिर्वैतवाहाः^५
शिरौषयः^६ शालिमतो ब्रौहिमतो^७ गौरौषितो^८ गौरिकयो^{१०}

१ वङ्ग० and वाङ्ग० the MSS promiscue.

२ Bu, in reading मुद्गला, stands alone nevertheless this might be a better reading (cp Āp XXIV 8 14 सुमुद्गला), as the mudgalas, it is true as a gotra of the Bharadvājas, have been treated already whichever may be the right reading, this branch answers to the atithis of Āpastamba, the pūrvātithis of Vāikhanasa

३ ? Thus G, व्यालसन्धिश्च M T, व्यालिसंधय Pn, व्यालसन्धा Bu, लिसंधयो Be U, शालिसंधय Sk Rm, व्यासिमयि Pm

४ Thus Pn Sk, अर्णवावो Be U, आरणक्षवो Pm, और्णवावो M T, और्णवावो Bu, चार्णवावो G

५ Conjecture, धाक्ष Be U, and the nibandhas, धवाङ्गिकि० T, धवाङ्गीकि० M G, धवाचिकि Bu, दाक्षि is mentioned amongst the pūrvātithis in the Mānavasūtra

६ Thus Be U and the nibandhas वैतभावाय the other MSS

७ Thus (also the Mānavas) Be U and the nibandhas, शौर्षेय Bu, शेषय M G, शेषय T

८ Only in M G Bu

९ ? गौरिवीतो Be U, गौरिता Rm Pn Sk, गौरितयो Pm om by T Bu

१० गौरिकयो Rm Pm Pn

वायवना^१ वायुप्रटा^२ इत्येते मुङ्गलान्तेषां चार्घ्यः प्रवरो
भवत्येचेयार्चनानमपौर्वातिथेति होता^३ पूर्वातिथिवदर्चनान-
मवदन्निर्वादित्यर्थः^४ ॥ ३० ॥ पञ्चमः ॥

^५ विश्वामित्राख्याख्यास्यमः^६ कुशिकाः पार्ष्णिजङ्गा वारक्या^७

४ औदरिर्माणिर्हृद्गिरालविराघट्टिरापद्यपा^८ ९ अन्नकाः^{१०}

१ Thus Be U Pm, बाबायना M G, वापायना T, वाजवत Rm Pn
Sk, बाह्वायना Bu

२ Only in M G T Bu (the last वायुचूडा) ।

३ The arrangement of the text differs for the following
adhyāyas in the MSS Be U treat firstly of the Viśvāmitras,
then of the Kaśyapas then of the Vasisthas, in the other MSS
(M G T Bu) we have first the Kaśyapas, then the Vasisthas,
then the Viśvāmitras I have adopted the sequence proffered
by Be U for two reasons, the first is that the text of Baudhā-
yana seems to point to it, as treating in its paribhāṣā (p 415,
4) of the Viśvāmitras *before* the Vasisthas, the second reason
is, that Āpastamba Hiranvakeśin and Āśvalāyana observe the
same order

४ Thus Be U and the nibandhas, (amongst the Viśvāmitras a
वारकि is mentioned by Hiranvakeśin), पारक्या Bu, पारलुक्या M G T

५ Thus M G T Bu (and cp औदरि of Kāty), औदलि Be U,
औदलयो the nibandhas

६ हृद्गिर्चि instead of ंदग्नि० M G T (Bu as Be U)

७ Thus (आलवि, read perhaps आलन्वि) Be U, ंरल्वि० Pm,
आलवय, आलपय or आलुवय the nibandhas, ंराननर्चि G, आलपचरा
Bu, M T om this name

८ Thus (आघट्टि) G T, घट्टति Bu, ंराघनति० M, ंराद्यहि० Be U
Pm, आद्यहय or आघहय the nibandhas

९ ? Thus M G, ंरापदया T, आपद्यव Bu, आपयया Be U, आपद्य
(or घ)या the nibandhas

१० Found in M G T only (perhaps dittogr. from the following
name ?)

कामन्तका^१ वाय्यकयश्चिकिता^२ लामकायना^३ गालङ्कायनाः^४
 ग्राङ्कायना^५ लौका^६ गौराः सौगन्तयो^७ यमदृता अनभिज्ञाता-
 स्तारकायणाश्चौवला^८ जाबानयो^९ यज्ञवल्का^{१०} विदण्डा^{११}

१ Thus Be U Bu and the nibandhas, कामन्तयो M G T

२ १ Thus M G Bu, पाय्यकयः T बल्लकया० Be U and the nibandhas

३ Thus Be U, कामकायना Rm Sk, लामकायना Pn, लामकायना Pm, लाकायना Bu, लामकायनाः M G, लामकायना T

४ Thus (cp Āp XXIV 9 1) the nibandhas only, गालकायना Bu, गालकायना Be U, not found in M G T

५ Thus Be U Pm, Pn om, कास्यायना Sk Rm, सास्यायना Bu, साके (or को)तायना M G T

६ १ Thus the nibandhas, लौक Be U, लौका M G T Bu

७ १ सागन्तयो M G Bu, स्यागन्तयो T, सौगन्तायना Be U सौगन्तया the nibandhas

८ Thus (and cp gana *śvādi*) Be U, अनभिज्ञाता० M, अनभिज्ञता अभिनिद्रता० G, अभिनर्माता० T, अयनद्रिता अनभिद्रिता Bu, the nibandhas are still more corrupt

९ Thus (तारकायणा) Be U G and the nibandhas (also amongst the Viśvāmitras acc to Hir) तारकायणा० M— १ चैलका Be U and the nibandhas, चौलका० M G T, चौलकायना Bu

१० Thus Be U and the nibandhas, जालालयो M G, जालालयो Bu, लयो T Before this name M G T ins. चौदुबला, Bu वेमबला ।

११ Thus (cp Āp 1 c) M G T, याज्ञवल्क्या Be U and the nibandhas After this name M G T have a few names more पदजाला (वादजाला), जहचलोका, हालेयो याज्ञवल्क्या ।

१२ १ Thus Be U, विडडा Pm, वितण्डा Sk Pn Rm, अब्दण्डा M G, अबदण्डा T

भौवनयः^१ सौवर्भवय^२ औपदहनय औदुम्बरीभारिष्टिकयः^३ ॥
 श्लामेयाश्चैत्रेयाः शालावता^४ मयूराः सौमत्याश्चित्रतन्त्रवो^५
 मनुतन्त्रवो^६ मान्तवो^७ ये चान्ये तन्त्रशब्दा^८ बाध्रव्याः^९ कलापा^{१०}
 उत्तरय^{११} इत्येते कुशिकास्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवति ।

१ Thus M T, भौवन G, नुवलय Be U and the nibandhas

२ १ Thus M G, सौवर्भवय T (Bu wholly corrupt) सौवृतय Be U,
 सौवृतया Sk, सौष्टय Rm, सौष्टय Pn

३ Thus (cp Pān. IV 1 173) M G T Bu, उदपरि० Be U Pm,
 उदपरयो Sk Rm Pn

४ १ Thus M G T, भाष्टय Bu, भाष्टयोग्या Be U, भाष्टया Rm,
 भाष्टया Sk Pn Pm

५ Thus (and Hir also mentions them amongst the Viśvā-
 mitras) M G T Bu, तालवतो Be U, तालोवता Pm Pn, तालोवतरा
 Rm Sk

६ Thus conjecturally, चित्रतवय Be U and the nibandhas,
 चित्ततवय Bu, चित्रन्तयो M G, चित्रतयो T, to which answers more or
 less चित्रन्तयो which now follows in G only, Be U add सततायना
 (साततायना, स्याततायना, सयततायना the nibandhas)

७ Conjecturally, cp the plural मनुवस्तन्त्रव of the nibandhas,
 मनुतया Bu, मनुतयो T, मनुतपो M G, अभूततन्त्रवो Be U

८ Thus Be U, and the nibandhas, मान्तपो M G T

९ Conjecturally, वेचान्येन्द्रशब्दा M, वेचान्येन्नाशब्दा G, वेचान्येदुशब्दा
 T, वेचान्येन्द्रशब्दा Bu, यक्षान्यलशब्दा Be U All the nibandhas
 corrupt

१० See Pān IV 1 106 बाध्रव्य कौशिकश्चेत् (Schol)

११ Thus Rm, कालाया Be U Pn Sk, कालावा M G, खालावा T,
 काला Bu

१२ १ Thus Be U and the nibandhas, उत्तरश्टकय G, उत्तरश्टतय
 M, उत्तरश्टमय T, वागुत्तरय Bu.

वैश्वामित्र देवरातौदलेति होतो^१दलवद्देवरातवद्विश्वामित्र-
वदित्यध्वर्युः^१ ॥ ३१ ॥

लोहिता दाण्डकयश्चाकवर्मायणा^{१,२} झझायना^३ वाञ्जा-
यना^४ मादाघयः^५ कैतवायनयो^६ वाशय^७ इत्येते लोहितास्तेषां
आर्षेयः प्रवरो भवति^१ वैश्वामित्राष्टक लोहितेति होता^१ ५
लोहितवदष्टकवद्विश्वामित्रवदित्यध्वर्युः^१ ॥ ३२ ॥

विश्वामित्रदेवश्रवसदेवतरसः श्रौमतकामकायनाः^८ काम-
कायनिनस्तेषां^९ आर्षेयः प्रवरो भवति वैश्वामित्र देवश्रवस
देवतरसेति होता^१ देवतरसवद्देवश्रवसवद्विश्वामित्रवदित्य-
ध्वर्युः^{१०} ॥ ३३ ॥

१०

१ दडकय० Be U M Pn, ताण्डकय० Bu दडाकया० T, कुडक्या० M

२ Thus M, चाक्रवर्णायना G and the nibandhas, चार्कवर्मायणा T,
चाक्रायणा Be U

३ ? missing in Be U and the nibandhas, badly corrupted
in the other copies M reads as given above and probably
also Bu, भर्कान्तर्धायना G, रधरधायना T.

४ Thus Be U Pm, वाजायना Bu, हज्जायना M G T

५ Only in M G T (the last मादायया) ।

६ (cp gana *tikāḍi*) Only in M (कैतवानायो) G (कैतवानयो)
and T (कैतवायनायो) ।

७ Thus M G T, वशय Bu, वासय Be U

८ Thus T, श्रौमति० the other MSS, कामकायना T M कामकाय
Bu, G om, जामकायना Be U, ज्यासका० the nibandhas

९ Thus M G T Bu and Pm, कामकायना० Be U and the other
nibandhas.

१० Thus all.

रौचकाश्चौद्धला^{१,२} रैणवाश्च^३ तेषां आर्षेयः प्रवरो
भवति^४ वैश्वामित्र रौचक^५ रेणवेति^६ होता^७ रेणुवद्रुचक
वद्विश्वामित्रवदित्यध्वर्युः^८ ॥ ३४ ॥

कताः सैरिन्धाः करभा^९ वाजायनाः सांहितेयाः
कौकत्याः ग्रैशिरेया औदुम्बरायणाः पिण्डघौवा नारायणा
नाराय्या^{१०} इत्येते कतास्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवति^{११} वैश्व-
मित्र कात्यात्कीलेति होतात्कीलवत्कतवद्विश्वामित्रवदित्य-
ध्वर्युः^{१२} ॥ ३५ ॥

धनंजयाः कारीषय आश्ववतास्तुलभ्याः^{१०,११} सैन्धवायना

१ Thus G and the nibandhas (also the Census report, p 120
rauksak) रौचका० T M Be U, रौत्सा का Bu

२ Hopelessly corrupt °खोद्धका Be U, °खोद्धका Rm Pm Pn,
°चौद्धला M, °चौद्धला G

३ Thus G Be U, रैवण० T Bu M and the nibandhas

४ Thus G, रौचक० the other MSS

५ रैवणेति MSS exc G Be U

६ Thus (रेणवत्) Be U only, रैणवत् or रैवणवत् the other MSS.,
instead of रुचक० (thus my emendation) the MSS have रौचकवत्
or रौचकवत् (उक्थिवत् M only)

७ The Katas and Dhanamjayas are missing in Be U, the
nibandhas differ wholly from the other MSS

८ कारभा Bu

९ नाराय्या M Bu (T corrupt).

१० आश्व० M Bu

११ १ तुलभ्या M, ता-लभ्यः Bu, °ता तालया T, °स्ता (स्या)गव्यास्तुलभ्या G

उष्ट्राक्षा महाक्षा इत्येते धनंजयास्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवति^१ वैश्वामित्र माधुच्छन्दस धानजयेति होता^१ धनजय-
वन्मधुच्छन्दोवद्विश्वामित्रवदित्यध्वर्युः^१ ॥ ३६ ॥

अजानां^१ आर्षेयः प्रवरो भवति^१ वैश्वामित्र माधुच्छन्द-
साजेति होताजवन्मधुच्छन्दोवद्विश्वामित्रवदित्यध्वर्युः^१ ॥ ३७ ॥^५

अघमर्षणाः^२ कुशिकास्तेषां^२ आर्षेयः प्रवरो भवति^१
वैश्वामित्राघमर्षण कौशिकेति होता^१ कुशिकवदघमर्षणव-
द्विश्वामित्रवदित्यध्वर्युः^१ ॥ ३८ ॥

इन्द्रकौशिकास्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवति^१ वैश्वामित्रैन्द्र
कौशिकेति होता^१ कुशिकवदिन्द्रवद्विश्वामित्रवदित्यध्वर्युः^१ ॥
३९ ॥

पूरणा वारिधापयन्तास्तेषां^३ आर्षेयः प्रवरो भवति^१
वैश्वामित्र पौरणेति होता^१ पूरणवद्विश्वामित्रवदित्यध्वर्युः^३
॥ ४० ॥ षष्ठः ॥

कश्यपान्याख्यास्यामः^४ कश्यपाश्वगिरयो^५ मठरा ऐति-^६

१ Thus Be U only, आजानजाना T G, आजानजनां M, आजायना Bu.

२ Thus Be U, ंर्षणा कौशि० T Bu, ंर्षणकौशि० M G

३ Thus all the nibandhas, पूरणा पारिधापयन्त० Be U, ंणा पारिधापयन्तव० G, ंणा पारिधावन्त० M, ंणा परिधावन्त० T

४ Only T adds विश्वामित्राणा सर्वेषां विवाह (sic)

५ MSS. exc. Be U G, काश्य० ।

६ Thus M G T Bu, ंपाष्टगिरयो Be U, कश्यपाश्वगिरयो Pm, ंपा षष्टागिरयो the other nibandhas.

श्रायना आभृत्या^१ वैशिप्रा धूमा^२ धूमायणा धौम्या^३ धार्म्या-
यणा^४ औदत्रजिरायायणा^५ वैम्बकयः^६ प्रावाह्याया^७ हृद्रोगाः^८
काश्यातपा^९ आपात्वानिका^{१०} मौषीतकिष्कागसयो^{११,१२} माघ-

१ २ Thus Be U Pm आभृत्या Pn, आशृत्या Sk Rm, आहृत्या M G T, अहृत्या Bu

३ Thus Be U and the nibandhas, धूमा M G Bu, धूदा T

४ Thus (in accordance with Hir एवमविकृतो धौम्याभिषेकमाठरा-
णाम्,) corrected, सौम्या Be U and the nibandhas, धौमा M Bu,
धौमज्या T, धौम्यायौमा G

५ Corrected, धार्म्यायणा Be, धर्म्यायणा Pm Pn, धार्यायणा U, धौर्म्या-
यणा M, धौम्यायसा T, धौम्यायणा Bu, धौम्यायणा G (cp gana *asvādi*)

६ Corrected (cp gana *parlādi*), औधप्रजुरायायणा M G T, औध-
प्रकरा आप्रायणा Bu औदृष्टा अराया० Be U, औदृष्टायेया० Pm, सौदृष्टा-
राया० Rm, खवदृष्टाराया० Sk (औदत्रजी Kāty औदवज्जी Mānavasūtra)

७ Thus corrected acc to Pat on Pān IV 1 97, वैम्बकयः Pn,
चवकय Rm, पैम्बकय M G T, वैम्बकय Bu, पैम्बक Be U, पैम्बकय Pm

८ Thus M T, प्रवाह्या Bu, प्रवाहा G, प्रचर्या Be U Pn, प्रार्चयो Rm,
प्रचर्या Pm

९ Thus Be U and the nibandhas, हृद्रोगय G Bu, हृद्रोगय M,
हृद्रोगय T.

१० १ (viz काशी-आतापा ?) काश्यातया M G, काश्यातया T, काश्यातय
Bu,—आतापा (without काशी) Be U and the nibandhas

१० २ Thus M G, आपात्वानिका T, आपात्वानि Bu (but cp the
following), याचमनि का U, याचनि का Be, पाञ्चायनिका Rm Pn, पांच-
यतिका Pm

११ २ Thus M G, काठमौष्टि Bu, T, om, मेयानकि Be U, मेपांत-
कयो Rm Pn, नेषातकि Pm (मौषिकिडि Kāty, मौषिकिये Mān., मौषिकरिति
Laug). After this name Be U add साघसयो and M T ऋग ।

१२ २ Thus T, ऋगस्यो M, ऋगस्यो G, ऋगस्य Bu, साघसयो Be U,
सागसयो Rm Pn, सामासयो Pm.

शरावयः^१ सौधवयः^२ सायस्या^३ आसुरायणा^४ आगव्याः^५
 सौनद्या^६ स्थौलकेशयो वार्धक्य^७ औपव्या^८ लाक्षणा^९ क्रोष्टा^{१०}
 जीवतयः खार्दमायणा^{११} लोहितायना^{१२} मितकुम्भा^{१३} पिङ्गाक्षय
 औडलयो^{१४} मारायणा — — — ^{१५} वैकर्णियाः^{१५} कौषीतकेया^{१५}

१ Thus M G T, माषरावय Bu, माषसरावय Be U Rm Pn

२ ? Thus Be U, सौवचय Pm सैववय Rm, सौवधवय G, but these have been enumerated already amongst the Visvāmitras, p 445 1, if our constitution of the text there is correct

३ Thus Be U M G and the nibandhas, साधस्या T, सयस Bu

४ Thus Be U Pm Sk, आगव्या Rm, आगव्या M T Bu, आगव्या G

५ Thus M G T सौनद्य Pn, सौनभ्य Bu, सौनय Pn, सौनय Rm Sk, सौनपा Be U

६ Thus Be U and the nibandhas, to 'this reading also points Bu (वार्धक्य), बौद्धक्य M G T

७ Thus M G Pm Sk Pn, औपाव्या Rm, औपव्या Be U, औपव्या T, औपव्या Bu

८ Thus in accordance with the texts of the Mān and of Kāty, लाक्षणा Be U and the nibandhas, लाक्षणा the other MSS

९ ? Thus M G T Bu, क्रोष्टवो Rm Pn, क्रोष्ट Be U, क्रोष्टा Pm, क्रोष्टका Sk

१० Thus M Bu T, खार्दु. G, खाद्रायणा Be U Pm, खाद्रायिणे Pn, खाद्रायणा Rm, खाद्रायणा Sk

११ ? रोहि. Be U and the nibandhas

१२ मित्र. M G.

१३ ? Thus Be U Sk औडलय Pm, औडलयो Rm Pn, औजलयो T G (M only औ—यो), औजलयन Bu

१४ Utterly doubtful, यवच Be U, पचव Pm, पौलयो Rm Pn, पैलयो Sk, एव च M G, Bu is useless and T has a blank of three aksaras

१५ cp. Pāṇ IV. 1. 124 (काश्मिरे) ।

धूमलक्षणयः^१ सुरा गौरिवायणा^२ विमत्स्या^३ आग्निशर्मायणा^४
 औक्थ्यायनाः^५ काम्बरोदरयो देवघाता वेदो^६ऽम्बा वेलया^७
 महाचक्रेयाः पैठीनसा^८ पानस्या^९ विषगणा दाक्षायणयो^{१०}
 भालन्दनाः शाङ्गमित्रेया^{११} हरित्याः^{१२} पाञ्चाला^{१३} जारमात्स्यो^{१४}
 १. वार्षगाणिः^{१५} सौविश्रवसो^{१६} वैशंपायनाः खैरकिः कालशय^{१७}

१ Thus M G T, °लक्षण Bu, धूमलयायनय Be U, धूमलहाणय Pm
 Pn Sk, धूमलहायणा Rm

२ Thus T only, गौरिवायना M G and all the nibandhas, गौरि-
 वापायन Be U

३ This and the next seven (?) names in M G T Bu only

४ Also in the Kātyāyana Laugākṣi texts

५ औक्थ्यायना M

६ Thus M G only, T om this and the following names up
 to भालन्दना, Bu बोदरवा लेला ।

७ °स्या Be U and the nibandhas

८ ? Thus Be U and the nibandhas, पानदा M G, पातसा Bu

९ Thus Sk only, दाक्षायणयो Be U, दाक्षयाणयो Pm, दाक्षमाणयो
 M G Bu Pn Rm

१० Thus Be U Pn Rm Pm शङ्ख° Sk, साङ्खमित्रेयो M G T,
 साङ्खा मित्रेया Bu

११ Thus Be U and the nibandhas हरिचा M T Bu, हरिष्ठा G

१२ In M G T Bu only

१३ Conjecturally (cp *gana gargādi*), जारमात्स्यो T, जारमात्स्यो Be
 U Pm, जारमात्स्या Pn, जा मात्स्या Sk, जामात्स्या Rm, जामरात्स्यो M,
 राजमात्स्यो, बारकाणा Bu

१४ ? Thus M G T, रमाणि Be U Pm, रमाणयो Pn, रमणय Sk Rm

१५ Thus M G T, सौरि° Bu, सावित्र° Be U and the nibandhas

१६ ? Thus M G T, जालशय Bu, कासलाय Be U, Pn Sk Rm
 काशलाय Pm.

अज्ञायाणिर्माज्जायनाः^{१०} कांसायना^९ दैवो होता^४ शुचयः
खरेभा आयस्यूणा भागुरयः पाथिकार्या^५ गौमायना^६ हिरण्य-
पापा^७ अग्निदेविस्तथासूर्या^८ मुसला^{१०} आविश्रेण्या उत्तर-
तोगण्डमाना^{११} मन्त्रिता^{१२} वैकर्णय^{१३} स्थूलविन्दव^{१४} इत्येते

१ २ Thus M G, अज्ञायाणि T, अज्ञायाणि Bu, उक्तायनि Be U, उक्तायनि Pn, उक्तायनयो the other nibandhas

२ ३ Thus M G T, Bu, माज्जायना Be U माज्जला the nibandhas

३ २ Thus M G T, कांसायना Be U Pm, कांसायना Rm Pn Sk

४ २ Thus Pm, दैवो होतु M G T, दैवहोतु Bu, दैवहोता Be U, देवा होतार the other nibandhas

५ Thus (and cp gana *kurvādi*) M G T, पाथिकय Pm, पाथिकयो Be U, पाथिकया Rm Sk Pn

६ Thus corrected (cp gana *asvādi*), गोमायना Be U and the nibandhas (some गोमयना), गोमयाला G, गोमयता M, गोमयाः T, होमयाता Bu

७ २ Thus M G Bu (T om. this and the following), हिरण्यवायाः Sk Rm Pm, हिरण्यव Pn, हिरण्यपा Be U

८ Conjecturally, अग्निदेवि or ०वी the MSS and Pm, आग्रयो देवयो the other nibandhas

९ २ ०यासूर्या M G Bu, ०यासौर्वा Be U, ०यासौया Pm, सौर्या (without तथा) the other nibandhas

१० cp gana *gargādi*

११ Doubtful I have accepted the reading of M G उत्तरतो गर्भमाना Bu, उत्तरतो गधेषूदला Be U, उत्तरतो गधेषूतदला Pm, उत्तरतो गधेषव Pn, उदल्ली Rm Sk

१२ Thus (cp gana *kanvādi*) the nibandhas, आमन्त्रिता Be U, मन्त्रवत Bu, मन्त्रवत G M

१३ Thus Be U and the nibandhas, वैकर्णया the other MSS (cp p 450 4)

१४ Thus Be U and the nibandhas, शुल्ल M G Bu.

निध्रवा^१ कश्चपास्तेषां^२ अर्षेयः प्रवरो भवति^३ काश्चपावत्सार
नैध्रुवेति होता^४ निध्रुवदवत्सारवत्कश्चपवदित्यध्वर्युः^५ ॥ ४१ ॥

रेभाणां^६ अर्षेयः प्रवरो भवति^३ काश्चपावत्सार रैभेति^७
होता^४ रेभवदवत्सारवत्कश्चपवदित्यध्वर्युः^५ ॥ ४२ ॥

१ शण्डिल्लाः कौहडाः^८ पावकाः^९ पार्यकाः^{१०} श्रौदमेघाः
सौदानवः सावचसः कारेयाः^{११} कौकुण्डेया^{१२} ऐषिकयो^{१३} महो-
दकयः^{१४} कौश्रयो^{१५} कामश्रयो^{१६} मौञ्जायना^{१७} जाणवत्साः^{१८}

१ Thus Be U, निध्रुव० the other MSS

२ काश्च० all but Pm

३ Thus Be U Pm only, with फ instead of भ the others

४ कौहळा M, कौहळा Be U, कौहळा (or ला) the others

५ Thus G M T Rm, पाचका Pm, पायका Be U Pn, पापका Sk

६ Thus M T Bu, पार्यका G, पायिका Be U, वायिका Pm, वापिका Pn Rm, तपिका Sk

७ Thus Be U and the nibandhas, कारेयुः M G T, Bu om

८ Thus T G Bu, कौकुण्डेया M कौकटकय Pm, कौकटकय Be U Rm Pn Sk

९ १ Thus M G, ऐषिकय T, दैषिकय Bu, तैक्षिमाहकयो Pm Pn, तैक्षिमाहयो Sk, तैक्षिमाहवय Rm, तैक्षिमाहसकयो Be U

१० Thus Be U M and the nibandhas, महोदकय T महोदया Bu, महोदका G, but M G Bu ins before this name one more महोदकयो or महोदकायो ।

११ Thus M T कौरेयो G, कौरेय Bu, कौसयो or कौशयो Be U and the nibandhas

१२ In M G T only

१३ मौजा० Be U Sk Pm, माजयना Rm

१४ २ Thus M G T, राण० Bu, जाणवत्सा Be U, जाणवसा Pm, भाणवसा Sk Pn, भागावश Rm.

खार्वमायना^१ गाङ्गायना वात्सभालयो^२ गोभिला^३ वेदायना^४
 वात्स्यायना^५ वाच्यायनयो^६ बह्मदरयो^७ भागुरिः^८ गार्दभीमुखा^९
 हिरण्यवाज्जुसैदेहा^{१०} गोमूत्रा वार्कखण्डा^{११} जानन्तरिर्जालन्ध-
 रिर्धन्वन्तरित्येते^{१२, १३} शण्डिल्लास्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवति ।
 काश्यपावत्सार शण्डिल्लेति होता काश्यपावत्सार देवलेति ।

१ १ खर्वमानया Be U, खार्वमायना Rm Pn, खार्वथानय Pm, खार्वशायना Sk, खार्दमायना M G T, खाद० Bu

२ २ वात्सनालयो Be U, ०भालयो the nibandhas, वत्सलभालयो M G, वात्सगालयो Bu, वत्सलाभालयो T

३ Thus (as Kāty., Mān) Be U and the nibandhas, गोवि (or वि)दा the others

४ वेदा० Be U and the nibandhas, वेला० M G Bu वैला० T (वेदायना Kāty, Mān, वैदानव Laug)

५ Thus Be U and the nibandhas, वाच्यायना G, वाचानया Bu, T M om

६ Found in M T G only (बा० G)

७ १ Thus Be U and the nibandhas, मद्दोदकयो the other four MSS

८ Plural Be U, singul. the other four and Pm

९ Emended hesitatingly in accordance with Mān Laug and Kāty (Verz d Berl HSS I p 58, l 12 from bottom), खार्दभि-
 मुखा M T, खार्दमाभिमुखा G, खादाभिमुखा Bu, खादतोमुखा Be U and the nibandhas

१० Instead of नैदेहा Be U and the nibandhas वेदेहा or नैदेहा ।

११ १ Hesitatingly emended (cp Gobh grhs III 10 8 and वृकखण्ड of Laug), वाक्यखण्डा M G T, वाक्यषण्डा Bu, वाक्यशठा Be U and the nibandhas

१२ १ Thus M G T, जातरि Bu जानधरि Pm, जानधरयो Pn Rm Sk, जलधरि Be U.

१३ Thus Be U Pm Pn, जालन्तरि the other four

वा काश्यपावत्सारासितेति वा शाण्डिलासित देवलेति वा
 शाण्डिलवदवत्सारवत्कश्यपवदित्यध्यर्धुर्देवलवदवत्सारवत्कश्यपव-
 दिति वासितवदवत्सारवत्कश्यपवदिति वा देवलवदवत्सार-
 वच्छण्डिलवदिति वा^१ ॥ ४३ ॥

१ लौकाक्षयो^१ दार्भायणा मैत्रवादिर्वैदेहाः^{२,३} कालेयाः^४
 कापुटिस्तथा कलयः^५ कासपात्रयश्च^६ भालकायनिर्नित्यर-
 सोविरोदकिः^{७,८} कौनामिः^९ सौतयः^{१०} सैतकिः^{११} सांभरिरा-

१ Thus (cp gana *kārtakauṣapādi*) M G T Bu, लौगाक्षयो Be U and the nibandhas

२ १ Thus Be U and the nibandhas, मैत्रवाङ् the other MSS

३ १ Thus M G T, वैभव Bu, वेच्छा Be U, all the nib are corrupt After this name M adds वाहिष्ठै, G, वासिष्ठ T, वाहिष्ठै ।

४ Thus (कालेया) G Rm Sk Pn, कालेयु M T, कालय Bu कलेपि Be U

५ Wholly doubtful, तथाकलय Be U Pm, without तथा the other nibandhas, तथात्रयश्च M G T तथात्रय Bu

६ १ Thus M G T, कासपाय Bu, कासय पात्रश्च Be U, कसपात्रश्च Pm, कसपात्रा Rm Sk, कासपात्रा Pn

७ १ Thus Be U and Pm, फाल्गुका० M G, फाल्गुका० T, भालुका Bu.

८ Utterly doubtful Be U read as given in the text, ०यनि समसाविदोदकि M T, ०दालकि G, ०यनित्यरसविरोधकि Pm, नित्यारातादय चोदकय Sk, नित्यारात्ता च चोदकय Pn Probably the last name is चोदकि (cp gana *bāhvādi*)

९ Thus (cp gana *bāhvādi*) M Pm, कौनामिक G, कौनामि Be U, कौनामय Sk Bm Pn

१० Thus Be U Pn Rm, सौलय Pm, सौनमय Sk, सैतय M, सेतय T, G om

११ Partially emended with hesitation, सैतकि सांभरिरानिष्टिष्ठैषिकि M T G (the last only ०ष्टैर्विकि), सौतकिष्ठिरभोनिष्टिष्ठैषिकि Be U, सौनि-
 किष्ठिभेरोनिष्टिष्ठैषिकि Pm, सौनिकपोष्ठिमेरा निष्ठय रेषिकय Sk

निष्ठिरैषिकिः^१ मौसुकिश्चैरन्दिः^२ पशुभिश्चोत्तपला^३ यौथ-
 कालकिलोकाचयो^४ यौथपालाजपाला^५ इत्येते लोकाचयो^१
 ऽहर्वसिष्ठा नक्तं कश्यपास्तेषां आर्षेयः प्रवरो भवति^१ काश्य
 पावत्सार वासिष्ठेति होता काश्यपावत्सारासितेति वा^१
 वसिष्ठवदवत्सारवत्कश्यपवदित्यध्वर्युरसितवदवत्सारवत्कश्यपव-
 दिति^१ वैतेषामेवाविवाहः^१ ॥ ४४ ॥ सप्तमः ॥

१ Partially emended with hesitation, सैतकिं साभरिरानिष्ठिरैषिकि
 M T G (the last only 'टैर्विकि'), सौत्किष्ठिरभोनिष्ठिरैषिकि Be, U सौति
 किष्ठिभेरोनिष्ठिरैषिकि Pm, सौतिकपौष्टिमेरा निष्ठय रेषिकथ Sk

२ Thus Be U Pm, सौसुखिय Rm, सौसुविकय Sk, सौसुकिन० Pm,
 सौसरि० M सौभरि० G T

३ २ Thus Be U, सैरंभ्रय Sk Rm, सैरिप्रय० Pn, सैरिद्र M, सैरिन्न G,
 सैरिद्यः T, चरडि Pm.

४ I have accepted the reading of G, which is, however,
 highly doubtful, पशुभिश्चोत्तर्पलाययौथकालकिको M, and thus also T
 (only चोपलाश्च instead of चोत्तर्पलाय), चौषणायोयकालकपिलौ Be U,
 चौषणायोकालकथो Sk, वोषणय कालकय Rm, चौषणायोधकालकेकलो Pm

५ लोकाचयो M G T and with क here also Be U (लौकाचयो),
 लौगाचयो Pm

६ Thus again G M, यौधापाया T, वाजपालय Bu, वाचयाजया Be
 U Pm.

७ Instead of असित and असितवत् Be U काश्यप and कश्यपवत्,
 rightly ?

वसिष्ठानेकार्षेयान्याख्यास्यामो^१ वैकलिर्वाराटकिः^{१,२}
 साखला^३ गौरिश्रवसा^४ आश्वलायनाः कापिष्ठाः^५ श्रौचिष्टा^६
 वैयात्रपद्या^७ बाह्यकायनिर्वाट्या^८ जातूकर्णा^९ श्रौडूलोमिः^{१०}
 कौभोजिः कौलायनाः सुन्दरहरिताः^{११} काण्डेविद्धिः^{१२} सौयव-

१ वसिष्ठा० MSS exc Be U

२ ? Thus M T Bu, वैतरकि० Be U, वैतलकि० Pm, वैतालकवयो (cp वैतालकि of the Visnupurāṇa ?) G Rm Pn Sk

३ Thus (cp gana *gahādā*) M T, वाटालकि Bu, वाटारकि Be U, वाहरकि Pm, रकय G Rm Pn, करकवय Sk

४ ? Thus Be U Pn, साखला Sk, सरवला Rm, साखला M G, साखवा Bu, सावला T

५ Thus the nibandhas अवस the MSS

६ Thus the MSS and Pm, कपिष्ठ(or ष्ट)ला the other nibandhas

७ Thus emended, व्यात्रपदा Be U, ंपादो Pm, ंपादा Pn Rm Sk, व्यात्रपादयो M G T Bu

८ बा० all (cp gana *trkāda*)

९ ? Thus M G T Instead of this single name all the other sources present two औपवना औपवगा Be U (and precisely so Laugāksi), गायनेर्नापत्या Pm, गायनयो नवाया Sk Rm, गायनयोनायाया Pn

१० Thus Pn, ंतुकर्णा M T G Bu, ंतुकर्णा Be U and the nibandhas

११ Thus (cp Pān IV 1 85, Vārtt 8, Schol) G T Bu (only ंस), श्रौडूलोमि M, the other MSS and all the nibandhas corrupt

१२ Thus Be U, सुदहरित Pm, सुदहरित M G T Bu, सुदाहारित Pn, सुवाहरिता Sk, सुवाहाहरीता Rm

१३ Thus (as also Mān, Kāty) corrected, काण्डेविद्धि Be U Pm, काण्डेविद्धि T G M

सायना^१ आलम्भायना लौमायन्या^२ स्वख्याः कार्षिताः^३
 पार्षकायनाश्चौडकायनाः^{४,५} पार्षवल्का^६ देवना^७ गौरव्याः^८
 आविष्टायना^९ वाहकय^{१०} आविचितयो^{११} ऽश्वयाजयाः^{१२} प्रति-
 माषाः सप्तवेला^{१३} वासिष्ठा^{१४} इत्येते वसिष्ठार्षेणामेकार्षेयः
 प्रवरो भवति वासिष्ठेति होता^१ वसिष्ठवदित्यध्वर्युः^१ ॥ ४५ ॥

१ Thus G, सौपवसायना Pm, सौपवस्त्रायना Rm Sk, सोयवस्त्रायना Pn, सौध० T, (०टद्धि)रूपवस्त्रायना Be U

२ Hesitatingly emended (cp gana *kuṇṇādī*), लमन्या Be U Pm Bu, लोमहन्त्या M T G, लोमायत्या Sk, Pn, लोमायना Rm

३ ? Thus (or कर्षिता) Be U and the nibandhas, पारिरक्षिता G, कारिरिष्यक्षिता M, कारीषथ क्षिता T, कारुषतय Bu

४ पर्ण० Be U Pm, पार्षिका० the other nibandhas.

५ In M G T Bu only

६ Thus the nibandhas, पारौणवल्को M G Bu, परिणवल्को T, पर्णवल्को Be U, पार्षवल्को Pm

७, ८ ? Thus the nibandhas, देवरगौरव्या Be U, देवाकोदिव्या M G, देवाकोदीप्या T, देवतकातया Bu

९ Thus (as also Kāty) M G T Bu, अविश्वायना Pm, अश्वविश्वायना Be U विश्वायना Sk Pn After this name M G T Bu have again सुदहरित ।

१० Only in Be U G and the nibandhas (वाहकाया G)

११ Thus M T G, आधि० Bu, अवकितयो the others

१२ ? श्वयाजया Be U, श्वपादय M G T, आश्वपादय Bu, वखया (or पा)जया the nibandhas

१३ Thus M G T, सप्तवेळक Bu, सप्तवेळो Pm, सप्तवल्को Pn, सत्यवेलाः Be U, समवेषाः Sk, समवेला Rm

१४ Thus M G T Bu (the last वसि०) and Pn, missing in the other nibandhas, प्रशिखा Be U, इतिखादा Pm

कुण्डिना लोहायना^१ गुग्गुलिरौपवस्तिर्वैकर्ण्यो^२-
 ऽश्मरथा^३ बाहवः^४ क्रौञ्चोक्थाः^५ सामङ्गलिनः^६ कापटवः^७
 पैठका^{१०} नवग्रामा^{११} हिरण्याचायणाः^{१२} पैप्पलादयो भाक्षिर्माथं-
 दिना^{१३,१४} ग्रान्तिः सौपतिथिरित्येते^{१५} कुण्डिनास्तेषां चार्धय

१ लोहितायना G only

२ Thus T, गुग्गुलु Bu, गुग्गुला G, गुग्गुलयो Be U and the nibandhas exc Pm, which, reading गुग्गुलि, points to the sing

३ Thus hesitatingly emended after the Mānava text, औप-
 वस्थि M G, औपवस्थि T, औवस्थ Be U Rm, औवस्थ Pm, औवस्था Pn

४ Thus (and cp Schol on Pān IV 1 124 वैकर्ण्य काश्यपश्चेत् ।
 वैकर्ण्य) Be U Pn, वैकर्ण्य Rm, Sk Pm om The names follow-
 ing after this name I am unable to restore, in Be U we read
 one only आविष्ठा (or ख)दय (अविखलदये Pm), in M G भिन्दव आवल्ला
 (or ह्ला)वदरो, in T ह्रदभिदव आवल्लवदरो, in Bu भिन्दव विल्लवदर, in
 Rm औपवस्था, in Pn, औयस्थ्या ।

५ ०रथा Be U and the nibandhas, ०रथ the other MSS

६ Thus M G T Bu and all the nibandhas, बाहवय Be U

७ १ Thus Be U, क्रौञ्चोक्थ Pm, क्रौञ्चोक्था the other nibandhas,
 क्रौञ्चोक्ता M G, क्रौञ्चोक्ता T, क्रौञ्चोक्ता Bu

८ १ Thus M G T Bu, साङ्गलिन Be U, साङ्गलिन Pm, साङ्गलिन
 the other nibandhas

९ Thus Be U M and the nibandhas, कापट Bu, कापटव G T

१० Thus (cp gana śivādi) G Be U, पै० the nibandhas, पठसो
 T, पैठया M, पैठ Bu

११ ०ग्राम्या M T G

१२ Thus (r है० ?) Be U and all the nibandhas, हिरण्याक्षि M G,
 हिरण्याक्षा T, ०क्ष Bu

१३ १ Thus M G T Bu, भाक्षि० Be U Pm

१४ ०नि M G T, ०न Bu, ०न Be U Pm, ०ना the other niban-
 dhas

१५ १ Thus M G T, सौपयिथ Bu, सौपयिथि Be U, सौपति० pm,
 सौपय(or य)दय the other nibandhas

प्रवरो भवति^१ वामिष्ठ मैत्रावरुण कौण्डिन्येति होता^१
कुण्डिनवन्मित्रावरुणवदमिष्ठवदित्यर्ध्वः^१ ॥ ४६ ॥

उपमन्यव श्रौपगवा^१ माण्डलेखयः^२ कापिञ्जला^३ जाला-
गतास्तपोलोकास्त्रैवर्णाश्चैव^{४,५} पार्णागारिः^६ सुराचराः^७ शैला-
लयो^८ महाकर्णायना^९ वालगिखा^{१०} श्रौद्गाहमानयो^{११} बाला-
यना^{१२} भागुरित्यायना^{१३} कुण्डोदरायणा^{१४} लाक्षणेयाः^{१५}

१ Thus Be U T Bu (श्रौपगवा) Pm, औदलयो G and the other nibandhas, in M the Upamanyus are omitted.

२ Thus Be U G and the nibandhas, 'रेखय' T, 'नेखय' Bu

३ Thus (cp gana *śrāḍh*) MSS and nibandhas (कपि० Be U)

४ ५ Thus Be U and the nibandhas, जालायदा G, जालाजा Bu, प्रादा-T

५ Thus Be U and the nibandhas exc Pm (जयो०), जलौका G (instead of तपोलोका०), तलहका० T, गृहपति लाका Bu

६ ७ पार्णागारि T, पाञ्चागारि Bu, पर्णागारि G, यास्तगिरय Be U, षास्तागिरि Pm, पार्णागिरय Rm Pn, पर्णागिरय Sk

७ Thus T G Bu, साराचरा Be U Pm, साराचा Pn, सादाचरा Sk Rm

८ Thus Bu, मौलालयो Be U Rm Pn, मो० Pm, मौला Sk, जालालयो T G

९ Thus the MSS and Pm, 'काण्वायना' the other nibandhas

१० बाल० Be U Pm, बाल० the other MSS and nibandhas

११ Thus (cp gana *parṇāḍh*) T, श्रौद्गाहमाना Pn, श्रौद्गनायना Sk, श्रौद्गा० or श्रौद्गा० the others

१२ Thus T G Bu, बला० or बला० the others

१३ Thus G T (with 'व्या०'), Be U (with 'व्या०'), Pm (with 'व्या०') भागवित्यायना Sk Pn Rm.

१४ कुण्डिनो० Be U.

१५ cp gana *śubhrāḍh* (लाक्षणाग्रामयोर्वासिष्ठे) ।

काचान्तयो^१ वार्काश्वकयो^२ आनृचरायणा^३ आलववाः^४
 कपिकेशाः^५ इत्येत उपमन्यवस्तेषां आर्षयः प्रवरो भवति ।
 वासिष्ठेन्द्रप्रमदाभरदसवेति^६ होताभरदसुवदिन्द्रप्रमदवदसिष्ठ-
 वदित्यध्वर्युः^७ ॥ ४७ ॥

पराशराः^८ काण्डूश्या^९ वाजयो^८ वाजन्तयो^९ वैमतायनाः^{१०} ।

गोपालिरेषां पञ्चम एते कृष्णाः पराशराः ॥

प्रारोहयो^{११} वैकलयः^{१२} स्राचयः^{१३} कौमुदादयः^{१४} ।

हार्थश्विरेषां^{१५} पञ्चम एते गौराः पराशराः ॥

१ १ ? Thus G काचान्तकय Bu, काचारधी T, कचधय Be U, कावाधयो Pm, वाञ्चकेशा (or ०यो) the other nibandhas

२ Thus G, वाक० T, वक्रा चक्रय Bu, वार्काश्वय Be U

३ ? Thus Be U, अचचरा Bu, अचचरा G, अचदाभा T

४ ? आरववा G, आरवचा T, आरवभा Bu, आलवचा Be U Rm Pn

५ कापि० T

६ Thus Bu, ०भरदसवेति Be U T G

७ Thus G Rm (also Laugākṣi), कडुश्या Be U Pn, कडुशयो M, कडुवशयो T, कडुवशय Bu, कांडश्या Sk, कडुशयो Pm

८ Thus M G T Bu, वाजिमतयो Be U and the nibandhas

९ Thus (cp gana arihanāḍi) Pm, वैमतायनिर् M T, वैमन्तायनिर् G, वैमन्तायना Be U, वैमन्तायना Sk Rm

१० गोवा० Be U and the nibandhas, cp also Matsyapurāṇa 201 33 sqq To obtain a śloka we should read कण्डूश्या वाजन्तयो वाजयो वैमन्तायना ।

११ प्ररो० Be U Pm

१२ Thus the nibandhas, वैकलया Be U, वैतलेय M G T Bu

१३ स्राचय Be U

१४ Thus also the Mānava text, कौमुडा० Be U

१५ Thus Pm and, in the plural the other nibandhas, ०श्वि० Be U, ०श्वी० M G T Bu

खल्वायनयोः^१ गोपयः^२ काक्क्षयः^३ श्यातयातयः^४ ।

वारुणिरेषां पञ्चम एते ऽरुणाः पराशराः ॥

भाकुक्ष्या बादरिश्चैव^५ काङ्गायनाः^६ कौकुशल्यः^७ ।

चैमितिरेषां^८ पञ्चम एते नीलाः पराशराः ॥

कृष्णाजिनाः^९ कापिशुभ्राः^९ श्यामायनयः^{१०} श्वेतयूपयः^{११} ।

पोष्करसादिरेषां^{१२} पञ्चम एते श्वेताः पराशराः ॥

१ Thus (r खाख्या० ?) T M G, खल्वायन' Bu, कल्पायनयो Be U Pm, खाख्यायन the Mānava text

२ Thus T Pn Rm, गोप्राय' Pm, गोपेय' Sk, गोपवय' G M Bu, गोपनय Be U

३ ? Thus Bu, काक्क्ष G, कक्क्ष' M, काक्क्षयः T, Be U and the nibandhas omit this name, कार्क्षय' the Mānava text

४ ? Thus M Bu, श्यामया० G, श्यातया० T, श्यातयो Be U, श्यात (or न) यो Sk Rm Pm, श्यातयो Pn

५ वाजरि० Be U and the nibandhas

६ Doubtful, thus Be U M G, कान्हायना Pm, काङ्गायना' Rm, काण्डायना' T, काण्डायना' Bu

७ Equally doubtful, thus reads G, कौकुशल्य Bu, केकौकुशल्य T, केकौकुशल्य' M, क्रौकुलय Be U, क्रौकुलय' Pm क्रौकुलेय Rm, (Kāty कोकुवादया, Laug कौकचादय) ।

८ Thus M G, चैमिति० T, चौमिति० Bu, कौमिति Be U, क्रैमये० Pm, क्रौमतय Pn, क्रैमतय Sk, कौमतय Rm

९ ? Thus M G, कार्पा' शुभ्रा Bu, कापिसृग् T, पपिसृग् Be U, का (or क)पिसृग् the nibandhas

१० ? Thus Bu, श्यामायनय Be U Pm, श्यामानतय M, श्यामाताया T, श्यामा G, श्यामायनय' Rm Sk

११ श्वेतयूपय Be U only

१२ पौष्कल० M T

वाश्यायनयो^१ वार्ष्णेया^२ श्यामेयाः^३ श्रौतिभिः^४ सह ।

चौलिरेषां पञ्चम एते श्यामाः पराशराः ॥

कृष्णा^५ गौरा अरूणा नीलाः श्वेताः श्यामा ये परा-
शरास्तेषां^६ श्रार्षेयः प्रवरो भवति^१ वासिष्ठ शास्त्र पाराशर्येति
१ होता^१ पराशरवच्छक्तिवदसिष्ठवदित्यध्वर्युः^१ ॥ ४८ ॥ अष्टमः ॥

अगस्तीन्याख्यास्थामो^१ ऽगस्त्यो^२ विशालाद्या^३ स्काला-
यना^४ औपदहनयः^५ कल्माषदण्डिर्धावर्णिर्लावर्णिर्लव्यवृन्दो^{६-१२}

१ Uncertain, वाश्यायनयो M G, पाश्यायनयो T, मा (भा)र्गयनयो Be U
गार्ग्यायनयो Pm गार्ग्यादय the other nibandhas

२ Thus M G T, तार्ष्णेया Rm, नार्ष्णेया Sk, वार्ष्णेय Be U Pm

३ Thus (cp note 15 on p 460) Be U Pn, श्यातम्येया M G
शतमेया T

४ ? श्रौतुहि Be U, श्रौविभि M, श्रौविभि G, पौयिभि T श्रौतुहय (or
•हय) Pn Sk Rm (Pm om)

५ Thus Be U and Bu (the last, however, omits, as do also M
G T, ये), in M G T this enumeration (कृष्णा पराशरा) is given at
the end of the adhyāya, after the kandikā and adhyāya number

६ Thus Be U and the nibandhas, गस्त्यवधि शालाद्या M G T,
अधिशाला टा Bu.

७ ? Thus Be U Pm Pn (r perhaps स्कान्दायना), स्काला Rm,
फाला Sk, कालायना M G, कालयना T, किलायना Bu

८ Thus Be U M G and the nibandhas, औपदनय Bu,
औपनया T

९ Thus MSS and cp the Laugākṣi text कल्माषदण्डिना ।

१०-१२ धावर्णि found in MG T Bu only, for the following I
have adopted the reading of G, the last name only is uncertain,
•लावर्णिलव्यादवधयो Be U, लावणयो (लापर्णा Pm) लव्यावरण्डयो the niban-
dhas, लावर्णिस्तवृन्दो M, लावर्णिशान्प्रदो T, लाया अवृद Bu

वैरिण्यो^१ बुद्धोदरयः^२ शैवपथयः^३ शाल्यातपा^४ मौञ्जकयः^५
पाण्डुहृदा^६ हारिणीवयो^७ रौहिण्या^८ मौसल्य^९ इत्येते ऽगस्त्य-
हतेषां अर्षेयः प्रवरो भवत्यागस्त्य दार्ढ्युतैधवाहेति होतैध-
वाहवहृदच्युतिवदगस्त्यवदित्यध्वर्युः ^१ ॥ ४६ ॥

सोमवाहाना^{१०} अर्षेयः प्रवरो भवत्यागस्त्य दार्ढ्युत ^५

१ Thus (and cp वैरिणि of Kāty) G m, वैरिण्यो the other sources.

२ Thus M G, बुद्धोदरय Bu, बुद्धोदरदरय T, बुधोदरयो Be U, बुधो० Pm, बुदो० Pn, सुडो० Rm, सुदो० Sk

३ Thus (cp शैवपथा of Kāty) all exc Be U (नैकप०) and Sk (शैवथय) ।

४ २ Thus M G T Bu, शाल्यातपा Be U Rm, शाल्यातपा Pm, शाल्यातया Sk, शाल्याता Pn

५ Thus M Bu, माञ्ज० G माज० T, मौञ्जनकय Be M, मौञ्जिता Sk, Rm, औपमौञ्जिकय Pn, मौञ्जीकरा Pm

६ २ Thus M G, ंहृदा T, पन्था हृदा Bu, पाडोहृता Be U, पाथोद्गता Pm, पाथोहृता Pn, पादोहृता Rm

७ Thus M G T, ंघीवा Bu Sk, ंघीवा Be U Pm, ंघीवी Rm Pn

८ २ Thus M G Pn, रौहि—T, रौहिण्या Rm, रौहिण्या Bu, रौहिथा Be U Pm

९ Thus (and cp gana gargaḍi) Be U M G, मौसल्य Bu.

१० Between k 49 and 50 M G T Bu have one more साम-
वाहाना अर्षेयः प्रवरो भवत्यागस्त्य दा० सामवेति क्षीता स (or सा) भवाहवः etc
Moreover in M G T the sequence is *Sāmbhavāha*, *Yajñavāha*,
Somavāha. It is highly probable that these *Sāmbhavāhas*,
who are neither mentioned in Pm, have originated ditto

सौमवाहेति^१ होता^१ सोमवाहवहृढच्युतिवदगस्तिवदित्यध्वर्युः^१

॥ ५० ॥

यज्ञवाहानां^२ अर्षेयः प्रवरो भवत्यागस्य दार्ढ्युत याज्ञ-
वाहेति^२ होता^२ यज्ञवाहवहृढच्युतिवदगस्तिवदित्यध्वर्युः^२

५ ॥ ५१ ॥ नवमः ॥

क्षत्रियाणां^३ अर्षेयः प्रवरो भवति^३ मानवेड^३ पौरुवरसेति
होता^३ पुरुरवोवदिडावन्मनुवदित्यध्वर्युः^३ ॥ ५२ ॥

वैश्यानां^४ अर्षेयः प्रवरो भवति^४ भालन्दन^४ वात्सप्र^४
माङ्गिलेति होता^४ मङ्गिलवदत्सप्रवङ्गलन्दनवदित्यध्वर्युः^{४,५}

१० ॥ ५३ ॥

नाराशंसान्याख्यास्याम^६ आत्रेयवाध्रश्वाधूलवसिष्ठ-
कण्वशूनकसहतिथस्कराजन्यवैशा^६ इत्येते नाराशंसाः प्रकी-

graphically in the Somavāhas as there must be 49 gotras, the last of which is that of the Yajñavāhas, cp Pm fol 59 a

वत्सादीनां यज्ञवाहान्तानामेकोनपञ्चाशदध्वर्युः etc

१ Thus Pn only, 'सौम०' all the MSS

२ Thus T Pn only, 'यज्ञ०' the other MSS

३ 'वैल' Be U with ४ the others

४ 'इला०' Be U, 'इला' the others

५ Thus Be U, 'फालन्दन' and 'फलन्दनवत्' M G T

६ Thus Be U, 'वात्सप्रमद' and 'वत्सप्रमदवत्' M G T

७ See Baudh X 11 10 11 (TS IV 1 8)

८ Instead of 'सहतिथस्का०' Be U read 'शुद्धस्का०' and Pm 'वधुल०'

तितास्तनूनपादितरेषां^१ । क्षत्रियवैश्यानां^२ पुरोहितप्रवरो^३
भवतीति विज्ञायते^४ । मनुवदिति वा सर्वेषां गोत्राणां^५ ।
मानव्यो हि प्रजा इति विज्ञायते^६ । सगोत्रां गत्वा चान्द्रायणं
चरेद्भूते^७ । परिनिष्ठिते ब्राह्मणीं न त्यजेन्मातृवद्भगिनीवद्भर्ता^८
न दुष्यति^९ कश्यप^{१०} इति विज्ञायते^१ । ऽथ^२ सनिपाते^३ विवाहः^४

१ Thus Be U Pm, तास्तानूनपादीनन्वेषा गोत्राणास् M G T
probably after Baudh X 11, but an accus would here be
unaccountable

२ Thus Be U Pm, उभयेषास् M G T

३ M G T ins. (probably after Āśv XII 15 4) राज्ञी ।

४ ४ Om M G T, found in Be U and Pm (fol 57 b), cp
TS V 1 5 6

५ उपदिशेत् (instead of चरेत्) M G T, कुर्यात् Pm (thus also
Govindasvāmin on Baudh dhś II 1 38

६ त्यजन्ते (instead of त्यजेत्) M G T — मातृवद्भगिनीवत् । बिभृथादिति
शेषः Govindasvāmin l c

७ Uncertain, thus read Be U Pm and Govindasvāmin l c,
दुष्यत इति कश्यप M G T, perhaps, though, कश्यप in the better
reading, cp. Schol on Kāty śrs IV 1 2 and Pm fol 59 a स
गर्भं सगोत्रायामुत्पन्नो ऽपि तदन्यगोत्रो ऽपि सन् कश्यपो भवतीति विज्ञायते ।

८ This sentence (up to विज्ञायते p 467 2) is not given by Be
U, neither is it found in the quotation of the last kandikā given
by Pm, but nevertheless in the discussion of this k, it is
mentioned and commented upon by the author of the Pm, the
text given above is that of Pm

९ Thus Pm, सान्नि० the three MSS

स्तदध्यायं^१ वर्जयेद्बौधायनस्य तत्प्रमाणं हि कर्तव्यं^१ मानस्यो
हि प्रजा इति च विज्ञायते^१

गोत्राणां तु सहस्राणि प्रयुतान्यर्बुदानि च ।

जनपद्वाग्देवैषां प्रवरा ऋषिदर्शनात् ॥

५ विश्वामित्रो जमदग्निर्भरद्वाजो ऽथ गौतमः ।

अत्रिर्वसिष्ठः कश्यप इत्येते सप्त ऋषयः ॥

तेषां^१ सप्तर्षीणामगत्याष्टमानां^१ यदपत्यं तद्गोत्रमित्यु-
च्यते^१ न^१ भवत्ययाजनीयो यः प्रवरान्स्नान्यरा^१श्च^१ विजा-
नाति^१ मन्त्रो ब्राह्मणं वेद इत्याचचते^१ तस्मात्प्रवरज्ञाने

१० यत्नो^१ महाद्विजैः कार्यः^१ आहूविवाहं चलिजो^१ देवा^१
स्तोत्रं^१ गोत्रमूलानि च^१ महाप्रवरे^{१०} संतिष्ठते^{११} नित्यं पर्वणि-

१ विवाहस्तदध्याये Pm, M reads सान्निपाताय वा वैवाच्याय वर्जये०, the whole passage is obscure to me

२ Thus Be U instead of तेषां सप्तर्षीणां T and Pm सप्तानां सप्तर्षीणां, M G om these two words

३ Thus M G T Pm. In Be U this passage runs भवत्ययाजनीयो यः प्रवरान्स्नान्न ।

४ विजा० Be U Pm, जानाति M G T

५ यत्नस्तु M G T, read ०विज्ञाने, to obtain a śloka ?

६ Thus M T G, वृद्धयो Pm, आहूविवाहादिष्टद्विविधयो Be U

७ Thus Be U Pm, न दैवात् M G, दैवाह T

८ स्तोत्रं Be U

९ Not found in Be U Pm

१० Thus Be U Pm, महाप्रवरेया M G T

११ Thus all, r. ०द्यन्ते ? But the whole passage is not clear to me After संतिष्ठते Be U ins. य इदं विजानाति ।

पर्वणि स्वाध्यायी^१ ब्रह्मलोके महीयते ब्रह्मलोके महीयत
इति^२ । ॥ ५४ ॥ दशमः ॥

॥ इति प्रवरप्रश्नः ॥

---

१ २ Thus M G T, स्वाध्याय Pm, स्वाध्याये निविष्टो Be U

२ Be U om इति । After इति M G T ins इत्याह भगवान्बोधायन' ।
but the repetition marks the end of the prāśna

	Rs.	As.
Dasa Rupa (Text), Fasc 2-3 @ -/10/- each	..	1 4
Dharmabindu, Fasc 1 @ -/10/- each	..	0 10
Dictionary of the Kashmiri Language, Part I	..	15 0
Gadadhara Paddhati Kālasāra, Vol I, Fasc 1-7 @ -/10/- each	..	4 8
Ditto Acāśāra, Vol II, Fasc 1-4	..	3 2
Gobhiliya Grihya Sūtra, Vol I	..	3 2
Ditto Vol II, Fasc 2-3 @ 1/4/- each	..	2 8
Ditto (Appendix) Gobhila Parisista	..	2 0
Ditto Grihya Sangraha	..	0 10
Haralata	..	1 14
Institutes of Vishnu (Text), Fasc 2 @ -/10/- each	..	0 10
Kāla Viveka, Fasc 1-7 @ -/10/- each	..	4 6
Karmapradīp, Fasc 1	..	1 4
Kātantra, Fasc 1-6 @ -/12/- each	..	4 8
*Katha Sarit Sagara (English), Fasc 4-14 @ 1/- each	..	11 0
Kavi Kalpa Lata, Fasc 1	..	0 10
Kavindravacana Samuccayah	..	3 8
Kīranavah, Fasc, 1-3 @ -/10/-	..	1 14
Kṛtyaratnakar, Fasc 1-2 @ -/10/-	..	1 4
Kurma Purana, Fasc 1-9 @ -/10/- each	..	5 10
*Lalita Vistara (English), Fasc 1-3 @ 1/- each	..	3 0
Madana Pārījāta, Fasc 1-11 @ -/10/- each	..	6 14
Mahā-bhāṣya-pradīpodyota, Vol I, Fasc 1-9, Vol II, Fasc 1-12,		
Vol III, Fasc 1-10 @ -/10/- each	19	6
Ditto Vol IV, Fasc 1-4 @ 1/4/- each	5	0
Maitra, or Maitrayaniya Upanishad, Fasc 1-2	1	4
Manutikā Sangraha, Fasc 1-3 @ -/10/- each	1	14
Mārkaṇḍeya Purana (English), Fasc 1-9 @ 1/- each	..	9 0
*Markandeya Purana (Text), Fasc 4-7 @ -/10/- each	..	2 8
*Mīmāṃsa Darśana (Text), Fasc 9, 11-17 @ -/10/- each	..	5 0
*Mirror of Composition (English), Fasc 4	..	2 0
*Mugdhabodha Vyākaraṇa, Vol I, Fasc 1-7 @ -/10/- each	..	4 6
Nirukta (2nd edition), Vol I, Fasc 1-2 @ 1/4/-	..	2 8
*Nirukta (old edition), Vol IV, Fasc 1-8 @ -/10/- each	..	5 0
Nityācārapaddhati, Fasc 1-7 @ -/10/- each	..	4 6
Nityācārapradīpa, Vol I, Fasc 1-8, Vol II, Fasc 1-4 @ -/10/- each	..	7 8
Nyaya Vartika Tatparya Parisudhi, Fasc 1-7 @ -/10/- each	..	4 6
*Nyayavartika (Text), Fasc 2-7 @ -/10/- each	..	3 12
Nyayasarah	..	2 0
Padumāvatī, Fasc 1-6 @ 2/- each	..	12 0
*Parācāra Smṛiti, Vol I, Fasc 2-8, Vol II, Fasc 1-6, Vol III, Fasc		
1-6 @ -/10/- each	11	14
Parācāra, Institutes of (English) @ 1/- each	..	1 0
*Parisista Pārvaṇ (Text), Fasc 5 @ -/10/- each	..	0 10
Parīksamukha Sūtram	..	1 0
Prabandhaacintāmaṇi (English), Fasc 1-3 @ 1/4/- each	..	3 12
Prākṛita-Paṅgalam, Fasc, 1-7 @ -/10/- each	..	4 6
Prithviraja Vijaya, Fasc 1-3	..	1 14
Rasarnavam, Fasc 1-3	..	3 12
Ravisiddhanta Manjari, Fasc 1	..	0 10
*Saddarśana-Samuccayah, Fasc 2-3 @ -/10/- each	..	1 4
Sadukti-karna-mṛita, Fasc 1-2 @ -/10/- each	..	1 4
Samaraccca Kaha, Fasc 1-7 @ -/10/- each	..	4 6
*Samaveda Samhita, Vol I, Fasc 1-4, 6-10, Vol 2, Fasc 2-6;		
Vol 3, Fasc 1-7, Vol 4, Fasc 1-6, Vol 5, Fasc 1-8 @ -/10/- each	21	4
*Sankara Vijaya (Text), Fasc 2-3 @ -/10/- each	..	1 4
*Sankhya Aphorisms of Kapila (English), Fasc 2	..	1 0
*Sankhya Pravachana Bhashya, Fasc 2	..	0 10
Sāṅkhya Sūtra Vṛtti, Fasc 1-4 @ -/10/- each	..	2 8
Ditto (English), Fasc. 1-3 @ 1/- each	..	3 0
Siva Parimahya, Fasc 1-3 @ 10/- each	..	1 14
Six Buddhist Nyaya Tracts	..	0 10
Smṛiti Prakasha, Fasc. 1	..	0 10
Śraddha Kriyā Kaumudī, Fasc 1-6 @ -/10/- each	..	3 12
Srauta Sutra of Latyayana (Text), Fasc 1-9 @ -/10/- each	..	5 10
Sri Surisarvasvama, Fasc 1-3 @ -/10/- each	..	1 14
Sūratra Samhitā (English), Fasc. 1 @ 1/- each	..	1 0
Suddhi Kaumudī, Fasc. 1-4 @ -/10/- each	..	2 8
Sundaranandam Kavyam	..	1 0
Suryya Siddhanta, Fasc 2 @ 1/4/-	..	1 4
Syamika Sastra	..	1 0
Tattireya Samhita (Text), Fasc 17-45 @ -/10/- each	..	18 2
Tattiriya Aranyaka of Black Yajur Veda (Text), Fasc 5-11 @ -/10/- each	..	4 6
Tattiriya Brahmana (Text) Fasc 3-24 @ -/10/- each	..	13 12

- *Taittiriya Upanishad (Text), Fasc 2-3 @ -/10/- each
 *Tandya Brahmana (Text), Fasc 13-18 @ -/10/- each
 Tantra Vārtika (English), Fasc 1-15 @ 1/4/-
 *Tattva Cintāmaṇi, Vol II, Fasc 7-10 Vol III, Fasc 1-2, Vol IV
 Fasc 1, Vol V, Fasc 1-5, Part IV, Vol II, Fasc 1-12 @ /10/
 each
 Tattva Cintāmaṇi Dīdhiti Prakas, Fasc 1-6 @ -/10/- each
 Tattva Cintāmaṇi Dīdhiti Vivṛiti, Vol I, Fasc 1-8 Vol II, Fasc 1-3
 Vol III, Fasc 1 @ -/10/- each
 Tattvarthadhigama Sūtram, Fasc 2-3 @ -/10/- each
 Tīrthacintāmaṇi, Fasc 1-4 @ /10/- each
 Trīkāṇḍa-Mandanam, Fasc 1-3 @ -/10/-
 Tul'sī Satsai, Fasc 1-5 @ -/10/-
 Upaniṣad-bhava-prapañca-kathā, Fasc 1-14 @ -/10/- each
 Uttara Naishadha (Text), Fasc 6-12 @ /10/- each
 Uvāśagadasāo (Text and English), Fasc 1-6 @ 1/-
 Vajjalaggam, Fasc 1
 Vallāla Carita, Fasc 1 @ -/10/-
 Varaha Purana (Text), Fasc 2-14 @ -/10/- each
 Varṣa Kṛiyā Kaumudī, Fasc 1-6 @ -/10/-
 Vayu Purana (Text), Vol I, Fasc 1-6, Vol II, Fasc 1-7 @ /10/- each
 Vedānta Sūtras (Text), Fasc 7-13 @ -/10/- each
 Vīdhāna Pārījāta, Fasc 1-8, Vol II, Fasc 1 @ -/10/-
 Ditto Vol II, Fasc 2-5 @ 1/4/-
 Ditto Vol III, Fasc 1
 Viśhvahitā, Fasc 1
 Vivādaratnākara, Fasc 1-7 @ -/10/- each
 Vrihat Svayambhū Purāṇa, Fasc 1-6 @ -/10/-
 Vrihannaradiya Purana (Text), Fasc 3-6 @ -/10/- each
 Yogasāstra, Fasc 1-6
 Yoga Sūtra of Patanjali (Text and English), Fasc 3-4 (Fasc 3, Re 1
 Fasc 4, Rs 2/-)

Rajasthan Series.

- A Descriptive Catalogue of Bardic and Historical Manuscripts
 Sect I Prose Chronicles Part I Jodhpur State Fasc I
 Sect I Prose Chronicles Part II Bikaner State Fasc I
 Sect II Bardic Poetry Part I Bikaner State Fasc I
 Vacanikā Rāthorā Ratana Singhajī rī Mahesadāsōta rī Khiriyā Jagā
 rī kahī Part I Dīngala Text with Notes and Glossary
 Velī Kṛisana Rukamānī rī Rāthorā rāja Prithī Rāja rī kahī Part I
 Dīngala Text with Notes and Glossary
 Bardic and Historical Survey of Rajputana, Chanda rāu Jēta Sī ro

Tibetan Series

- Amarakosah, Fasc 1-2
 Amartika Kamdhenuh
 Bauddhastotrasangraha, Vol I
 A Lower Ladakhi version of Kesarsaga, Fasc 1-4 @ 1/- each
 Nyayabindu (A Bilingual Index)
 Nyayabindu of Dharmakīrti, Fasc 1-2
 Pag-Sam Shī Tin, Fasc 1-4 @ 1/- each
 Pajna Pradīpāh
 Rtoḡs brjod dpag hkhri Śīn (Tib & Sans Avadāna Kalpalatā) Vol I,
 Fasc 1-13, Vol II, Fasc 1-11 @ 1/- each
 Sher-Phym, Vol I, Fasc 1-5, Vol II, Fasc 1-3, Vol III, Fasc 1-6
 @ 1/- each
 Timed-Kun-Den
 Minor Tibetan Texts The Song of the Eastern Snow Mountain

- Notices of Sanskrit Manuscripts, Fasc 1-34 @ 1/- each
 Ditto ditto (Palm-leaf and selected paper MSS) @ 3/- each
 Nepalese Buddhist Sanskrit Literature, by Dr R L Mitra
 Report on the Search of Sanskrit MSS, 1895-1900, 1901-1905, and
 1906-1911 @ -/8/- each
 Catalogue of the Scientific Periodicals in Calcutta Libraries
 N B — All Cheques, Money Orders, &c, must be made payable
 Treasurer Asiatic Society, only

BIBLIOTHECA INDICA.

A

COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL

NEW SERIES, No 1460

बौधायन श्रौतसूत्रम् ।

BAUDHĀYANA ŚRAUTA SŪTRAM

A SANSKRIT WORK OF THE VEDIC LITERATURE.

EDITED BY

DR W CALAND,
UTRECHT

VOL III FASCICULUS VI
(Concluding the work)

CALCUTTA

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,
AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL, 1, PARK STREET
1924

NOTICE.

BIBLIOTHECA INDICA

PUBLISHED BY
THE ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.

THE Bibliotheca Indica is a collection of works belonging to or treating of Oriental literatures and contains original text-editions as well as translations into English and also bibliographies and studies

The publication was started in 1849, and consists of an Old and a New Series. The New Series was begun in 1860, and is still running

As a rule the issues in the series consist of fascicles of 96 or 100 pages print, though occasionally numbers are issued of double, triple or larger bulk and in a few cases even entire works have been published under a single issue number. Several different works are always simultaneously in progress. Each issue bears a consecutive issue number. The Old Series consists of 265 issues, in the New Series, till November, 1923, inclusive, 1459 issues have been published. These 1724 issues represent 237 different works, these works again represent the following literatures —

Sanskrit, Prakrit
Rājasthānī, Kāshmīrī, Hindī
Tibetan
Arabic, Persian

Several works published are partly or wholly sold out, others are still incomplete and in progress. A few works, though incomplete, have been discontinued.

Various price lists and notices concerning the Bibliotheca Indica are available and may be had on application. Other lists are in preparation. Revised lists are published from time to time.

The standard sizes of the Bibliotheca Indica are three —

Demy (or small) octavo
Royal (or large) octavo
Quarto

The prices of the Bibliotheca Indica as revised in 1923 are based (with some exceptions) on the following scale per unit of 96 or 100 pages in a fascicle as the case may be —

INDEXES.

I INDEX OF PROPER NAMES

(a) NAMES OF SĪMANS

- अग्नेर्हृदयम् X 49 50 16
अरण्ये गेयानि सामानि XVI 4 250 3
इष्टाद्द्वितीयम् IX 16 289 6
उद्दृष्टीयम् XVIII 15 360 6
चतुर्थाध्यायजिह्वम् X 49 50 18
कण्ठरथतरम् XVIII 7 349 13
कालेयम् XVIII 15 359 15
गायत्रम् XIV 25 196 19
गौरिवीतम् XIV 25 196 18
जराबोधियम् XVIII 15 360 4
नौधसम् XVIII 15 359 14
प्रजापतेर्हृदयम् X 49 51 1
दृष्ट् II 17 63 4, X 49 51 1 and elsewhere
भद्रम् XVI 22 268 4
भासम् XVI 13 261 17
यज्ञाध्यायम् X 59 61 10 11, XVI 3 247 13
यामम् XV 28 232 9
रथतरम् X 49 50 17, XIV 4 157 17 and elsewhere
रैवतम् XVIII 15 359 15
वाजिनाम् साम XI 8 77 1, 5
वामदेव्यम् II 17 62 4, X 49 51 1, XIV 12 174 8, XVIII
15 359 12
वारवन्तीयम् X 49 50 17, XII 18 114 11
वार्षाहारम् IX 16 289 5
विकर्णम् XVI 13 261 17
वैखानसम् XVI 24 270 1
वैराजम् XVIII. 15 359 11
वैरूपम् XVIII. 15 359 14
शाक्तरम् XVIII 15 359 12
शैतम् II 17 63 5, IX 16 289 18, X 49 50 18
वायव्यीयम् XII 18 114 11

4 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA

सौहविषम् XVIII 15 360. 5
हविष्कन्निधनम् XVI 24 270 3
हविष्कन्निधनम् XVI 24 270 2

(b) NAMES OF PEOPLES AND LOCALITIES

आरु XVIII 13 357 6 (आरु XVIII 44 397 11, but here
the reading is not wholly certain), also dhś 1 2 14
करस्तर XVIII 13 357. 6, cp dhś 1 c (where the MS Haug
has also कर० not कार०) and Āp XXII 6 18 (a var. with
कर०)
कलिङ्ग II 3 40 9, XVIII 13 357 7
काशिविदेह XVIII 44 397 10
कुरुपञ्चाल XVIII 44 397 10
कुरुक्षेत्रम् XVIII 25 374 8
गान्धार XVIII 13 357 6, XVIII 44 397 11 (?)
पञ्चाल XVIII 25 374 9, XVIII 38 389 3
महावर्ष II 3 40 7, cp महावर्ष AV V 22 4, 5 and Śat Br
Kāṇva text IV 2 3 10 (कुरुमहावर्षा)
वृजवन् II 3 40 8, VI 14 172 2
विदेह II 3 40 7
शफाल XVIII 13 357 9
सौवीर XVIII 13 357 5
क्षान्व (²) II. 3 40 7
स्यर्ष (²) XVIII 44 397 11
कुरुक्षेत्र XVIII 45 399 11, XVIII 47 403 12
खाण्डव प्रस्थ XVII 18 298 6
प्राक्ष प्रस्थवण XVI 29 276 5, XVI 30 276 14
विसवती (plur) XVIII 45 399 11
वर्षिणीयप्रस्थ XVIII 49 407 14
सुवर्णसवनी XVIII. 45 399 11

(c) RITUALISTIC AUTHORITIES

आग्निगवि VII 4 205 4, XI 2 66 5, XIV 15 180 8, XX
2 7 2, etc
आनेय XXI 21 108 11, 12
आर्तभाजीपुत्र XXI 16 99 9

- औपमन्यव XIII 1 119 12 and passim in Dvaiddha and Karmānta
 औपमन्यवौपुत्र passim in praśna XX
 कात्य II 15 57 15, VII 4 205 4, XI 2 66 6, XX 4 12
 12, XX 5 15 13, XX 16 35 13, 36 10
 कौणपतन्त्रि XX 13 30 1
 गौतम XXI 3 74 15, XXIII 19 184 2
 व्यायान् कात्यायन XXIII 7 158 5
 दक्षिणाकारो राशौतर XX 11 26 1
 दीर्घवाक्य XX 10 23 5, XXI 20 107 2, XXI 22 109 10,
 XXIII 19 182. 8
 दौधायन VII 4 205 3, XI 2 66 4, XIV 15 180 7 and
 passim in Dvaiddha and Karmānta
 माङ्गल XXIV 2 186 3 name of an ācārya according to Venk
 and according to एके in the Viv , see माङ्गल in the Index of
 words
 मेचेय XX 1 4 3, XX 24 53 8
 मौद्गल्य XVI 13 261 16 XVIII 2 344 2, XX 1 3 13,
 XX 13 29 14, etc
 राशौतर VII 4 205 5, XX 1 4 5, XX 5 14 8, etc
 राशौतर plur XX 16 33 8, XX 18 38 12
 बाधूलक XXIX 1 368 3
 शालीकि passim in Dvaiddha and Karmānta

(d) PROPER NAMES OF MYTHICAL, LEGENDARY AND
 HISTORICAL PERSONS OUTSIDE THE PRAVARA-PRAŚNA ¹

- अङ्गिरस् (plur) II 16 60 6
 अत्रि XVI 28 274 3
 अमावसु XVIII 44 397 8, 11, son of Purūravas
 आच्य (आज, आद्य ?) III 29 103 7
 आत्रेय VIII 6 241 7, 10, 11, XV 37 242 3
 आयु XVIII 44 397 8, 9, son of Purūravas
 आरणि XVI 27 273 8
 उर्वशी XVIII 44 396 2
 उशना कात्य XVIII 46 402 1 sqq

¹ The names of the serpents XVII 18 have been omitted.

6 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA

- ऋतुपर्ण भाद्राश्विन XVIII 13 357 8
 औपोदिति गोप लायन वैयाघ्रपद्य XVIII 26 374 8 17, 375 4
 कानाश्व वाध्यश्च XVIII 41 392 6 393 5
 कशिन XVIII 54 334 3
 केशी दास्य XVIII 26 374 12, XVIII 38 389 1
 कौत्स VI 14 171 19, VI 15 172 12 sqq
 कौलाश्व यास्क XVI 27 273 7
 खाण्डिक XVII 54 334 3
 गान्धर्वायण वानथ आग्निवेश्य XVIII 26 374 15
 गोबाल XXIII 13 170 4
 जनक XXIII 13 169 13
 जयन्ती XVIII 46 403 2, a daughter of Indra (तु जयन्त्या च)
 नैध्रुव कश्यप XVIII 45 401 6
 पाथिन् XVIII 49 408 5
 पुष्करव रेड XVIII 44 396 1
 पूर्वचित्ति XVIII 45 397 13, an apsaras
 प्रयोयुग XXVIII 12 364 12 (proper name ?)
 बुध मौस्य XVIII 26 374 7
 भरत XII 9 99 15 XVI 32 278 8, XXVI 20 300 10, 11
 भार्गव XII 18 114 11
 भृगु (plur) II 16 60 6
 मनु वैवस्वत XVIII 47 405 1
 मशक गर्ग्य XVI 27 273 8
 रोहिणेय क्रोथुनि XVI 27 273 6
 वसिष्ठ (plur) X 11 11 11, (sing) XIV 20 187 4 sqq, XVII
 54 334 2
 वाल्य II 3 36 8, acc to the Viv (see Index of words) no
 proper name
 शिवि औशोनर XVIII 49 407 9 sqq
 शूनस्कर्ण शैब्य XVIII 48 405 18
 मार्वसेनि XVII 54 334 4
 सुदेवला XVIII 13 358 2
 सुरथ शैब्य XVIII 19 365 19
 सूर्यवर्चस् XVIII 46 402 4, a gandharva
 सोदास XVII 54 334 2
 ह्यालेय II 3 36 8, acc to the Viv (see Index of words) no
 proper name

(e) PROPER NAMES IN THE PRAVARA-PRAŚNA ¹

- अगस्ति page 463 line 6, 464 4
 अग्निस्तम्भ 431 1, a bharadvāja
 अघमर्षण 448 6, a viśvāmitra
 अङ्गिरस् 424 4 sqq
 अज 448 4, 5, a viśvāmitra
 अजमौढ 435 5, 6 son of angiras
 अत्किल 447 4, son of kata
 अत्रि 439 8, etc , 467 6
 अनभिज्ञात 444 2, a kuśika viśvāmitra
 अनूप 421 2, son of rstisena
 अन्नवान 419 6, son of cyavana
 अभयजात 420 1, a vida bhr̥gu
 अमहय्य 439 6, son of angiras
 अम्बरीष 436 4, son of angiras
 अथास्य 425 3, son of angiras
 अरुणात्रेय 440 4, an atri
 अर्चनानस 441 5, son of atri
 अदट 420 1, a vida bhr̥gu
 अवत्सार 453 2 , 456 5, son of kaśyapa
 अश्लरथ 459 2, a kundina vasistha
 अष्टक 446 4, son of viśvāmitra
 अवसित 455 3 , 456 5, son of avatsāra
 अग्निदेवि 452 3, a nīdhruva kaśyapa
 अग्निवेश्य 428 6, a bharadvāja
 अग्निशर्माचण 451 1, a nīdhruva kaśyapa
 अग्राचण 437 3, a samkṛti bharadvāja 449 2, a nīdhruva
 kaśyapa
 अणौवेय 424 4, an ayāsya gotama
 आत्रेय 440 5, 465 11 an atri

¹ Those names only have been given, which are more or less certain some of them, being wholly doubtful, have been omitted. To each name have been added the names of the gotra and sub-gotra, designed, for convenience's sake by the unchanged proper names, strictly spoken, I ought to have written e.g. not 'a garga,' 'a bhr̥gu' but 'a gargya,' 'a bhārgava'

8 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA

- आत्रेयायण 431 4, a bharadvāja, cp gana aśvādi (आत्रेय भरद्वाजे) on
Pān IV 1 110
- आनङ्गि 441 2, an atri
- आनीषायण ? 441 2, an atri
- आपस्तम्ब 431 3, a bharadvāja
- आपिशलि (•शालेय) 419 2, a vatsa bhr̥gu
- आभरद्वाज 461 3, son of indrapramada
- आभिजित 425 5, a śāradvata gotama
- आश्वि 420 8, an rstisena bhr̥gu
- आश्विन्यू 452 2, a śāndila kaśyapa
- आयास्य 424 4, 425 2, an avāśya gotama
- आरुणमित्र 431 4, a bharadvāja
- आर्कायण 418 5, a vatsa bhr̥gu, 420 2 (?), a vīda bhr̥gu
- आर्षि 437 3, a samkr̥ti bharadvāja
- आर्षिषेण 415 1, 420 7, 421 3 a bhr̥gu
- आलम्भायन 458 1, a vasistha
- आलवि (r आलमि ?), cp gana gaurādi 443 5, a kuśika viśvā
mitra
- आलेखन 416 6, a vatsa bhr̥gu
- आविच्छिति 458 3, a vasistha
- आवित्रेण्य 452 3, a nīdhruva kaśyapa
- आश्वलायन 457. 2, a vasistha
- आश्वत 447 9, a dhanamjaya viśvāmītra
- आमरायण 450 1, a nīdhruva kaśyapa
- इडा 465 7, daughter of manu
- इक्ष्वाकु 464 3, son of drdhacyuta
- इन्द्रकौशिक 448 9, a kuśika
- इन्द्रप्रसद 461 3, son of vasistha
- इन्द्रस्तम्भ 431 2, a bharadvāja
- इन्द्रातिथि 441 4, an atri
- इषुमत 430 1, a bharadvāja
- उत्तथ्य 426 6, son of angiras
- उत्तैर्मन्य 418 4, a vatsa bhr̥gu
- उदल 446 1, son of devarāta
- उद्वह्य 428 3, a bharadvāja
- उपमन्य 460. 3, 461 2 a vasistha
- उपमन्य 439 6, son of amahayya

INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA 9

- उशनस (*sic*) 427 4, son of gotama
उट्ठाच 419 3, a vatsa bhr̥gu, 448 1, a dhanamjaya viśvā-
mitra
जरूढ 428. 6 a bharadvāja gotama
जर्जायन 426. 3, a kumanda
जर्व 419. 6, son of apnavāna
जतभाग 417 4, a vatsa bhr̥gu
जग्ग 438 7, a mudgala bharadvāja
जग्गायण 438 7, id
जग्ग 438 7, a mudgala bharadvāja
जट्टिपेण 421 2, son of apnavāna
रेतिशायन 417 4, a bhr̥gu, 439 3, a kapī bharadvāja, 448
15, a nīdhruva kaśyapa
रेषिकि (?) 456 1, a lokāksī kaśyapa
शौक्थग्रायन 451 2, a nīdhruva kaśyapa
शौडलि 450 4, id
शौडुलोमि 457 3, a vasistha
शौदज्ञायन 427 5, a kārenupālī gotama
शौदमेव 453 5, a śandīla kaśyapa
शौदमेवि 430 1, a bharadvāja
शौदरि 443 5, a kuśika viśvāmitra
शौदव्रजि 449 2, a nīdhruva kaśyapa
शौदुम्नरायण 447 5, id
शौदुम्नरि 445 1, a kuśika viśvāmitra
शौङ्गाक्षानि 460 5, an upamanyu vasistha
शौदालकि 440 3, an atrī
शौपगव (?) 460 3, an upamanyu vasistha
शौपजिक्कि 418 3, a vatsa bhr̥gu
शौपद्वनि 445 1, a kuśika viśvāmitra, 463 7, an agastī
शौपविन्दु 425 6, a śāradvata gotama
शौपसत्कटायन 433 1, a garga bharadvāja
शौपसर्कटायन 435 3, a kanva bharadvāja
शौपव्य 450 2, a nīdhruva kaśyapa
शौपशि 428 6, a bharadvāja
शौरशि (०शि) 418 3, a vatsa bhr̥gu
शौर्णनाभि (?) 442 5, a mudgala atrī
शौशनस 427 1, 2, a gotama

10 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA

- कक्षीवन् 426 6, son of ucathya
 कण्ठ 435 3, 5, 465 12, son of ajamidha
 कत 447 4, 6, son of viśvāmitra
 कपि 439 3, 5, a bharadvāja
 कपिकेश 461 2 an upamanyu vasistha
 करभ 447 4, a kata viśvāmitra
 करशिखण्ड 439 4, a bharadvāja
 करेणुपाल 427 8, son of gotama
 कल्माष 430 1, a bharadvāja
 कल्माषदण्डि 463 7, an agastī
 कश्यप 448 15, sqq, 466 5
 काचाक्षि 424 4, an ayāśya gotama
 काठोरि 425 1, id
 काणायन 433 1, a garga bharadvāja
 काण्डेविद्धि 457 4, a vasistha
 काण्डरथि 420 2, a vīḍa bhrgu
 कापटु 459 2, a kundina vasistha
 कापिञ्चल 460 3, an upamanyu vasistha
 कापिष्ठ 457 2, a vasistha
 कापुटि 455 6, a lokāksī kaśyapa
 कामकायन 446 7, a viśvāmitra
 कामकाथनिन् 446 7, id
 कामन्तक 444 1, id
 काम्बरोदरि 451 2, a nidhruva kaśyapa
 काम्बलोदरि (?) 418 4, a vatsa bhrgu
 का(का)बल्य 432 1, a bharadvāja
 कारिरोति 433 3, a garga bharadvāja
 कारी(रि)षायण 432 1, a bharadvāja
 कारीशि (कारिषि) 436 2, a harita bharadvāja, 447 9 a dhanam-
 jaya viśvāmitra
 कारुणि 425 1, an ayāśya gotama
 कारुपथि 431 6, a bharadvāja
 कारेणुपालि 427 5, 6, a kareṇupāla gotama
 कारेय 453 6, a śāṇḍila kaśyapa
 कामर्याथणि 440. 2, an atri
 काञ्चपवि (?) 441 2, id
 काञ्चाप (?) 445 3, a kuśika viśvāmitra.

INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA 11

- कालेय 455 5, a lokāksī kaśyapa
 कालिक (?) 462 1, an aruna-parāśara vasistha
 काशकृत् 417 4, a vatsa bhr̥gu.
 काशीवाज 425 1, an ayāśya gotama
 काष्ठरेषि 426 3, a kumanda gotama
 काङ्गायन 418 5, a vatsa bhr̥gu, 462 3, a nīla-parāśara vasistha
 कीलालि 425 1, an ayāśya gotama
 कुक 431 5, a bharadvāja
 कुण्डिन 459 1, a vasistha, 460 2, a son of mitiā-varuna (?)
 कुण्डोदरायण 460 6, an upamanyu vasistha
 कुमण्ड 426 6, son of gotama
 कुशिक 443 4, 445, 4, a viśvāmitra, 448 6, son of aghamaśana
 कृष्णाजिन 462 5, a nīla-parāśara vasistha
 कृष्णाचेय 440 4, an atri
 कैतवायन 423 1, a mitrayu bhr̥gu
 कैतवायनि 446 4, a lohita viśvāmitra
 कोकचि 431 5, a bharadvāja
 कोकृत्य 447 5, a kata viśvāmitra
 कौटिल्य 421 7, a yaska bhr̥gu
 कौत्स 435 7, a harita bharadvāja
 कौट्रेय 441 2, an atri
 कोनासि 455 7, a lokāksī kaśyapa
 कोवाच्य 424 6, an ayāśya gotama
 कौभोजि 457 4, a vasistha
 कौमण्ड 415 3, 426 3, 4, a gotama
 कौमारवत्य 424 5, an ayāśya gotama
 कौमुदगन्धि 431 4, a bharadvāja
 कौमुदादि 461 7, a gaura-parāśara vasistha
 कौल्लायन 457 4, a vasistha
 कौशाम्बेय 421 7, a yaska bhr̥gu
 कौशियायन 431 4, a bharadvāja
 कौषीतकेय 450 4, a nidhruva kaśyapa
 कौ(श्रौ)ष्टुकि 432 8, a garga bharadvāja
 कोहड 453 5, a śandila kaśyapa
 क्रौञ्चायन 430 3, a vīda bhr̥gu
 क्रौञ्जायन (?) 431 4, a bharadvāja.
 क्षाम्यायण 428 3, id.

12 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA

- क्षीरकरम्भ 425 5, a śāradvanta gotama
 क्षैमिति 462 4, a nīla-parāśara vasistha
 खरेभ 452 2, a nīdhruva kaśyapa
 खल्वायनि 462 1, an aruna-parāśara vasistha
 खारणादि 429 2, a bharadvāja
 खारि(खार)घौवि 428 6, a bharadvāja
 खर्दमायन 423 7, a śunaka bhrgu, 450. 3 (?), a nīdhruva
 kaśyapa
 गन्धरायण 432 7, a garga bharadvāja
 गर्ग 415 4, a bharadvāja, 432 7, sqq son of śini
 गविष्ठिर 442 3, an atri 442 4, son of arcanānas
 गाङ्गायन 423 8, a śunaka bhrgu, 454 1, a sandīla kaśyapa
 गाङ्गेय 419 1, a vatsa bhrgu
 गार्त्तमद 423 7, a śunaka bhrgu
 गर्दभीमुख 454 2, a śandīla kaśyapa
 गाविष्ठिर 440 4, an atri
 गुग्गुलि 459 1, a kundīna vasistha
 गुह 427 2, an uśanas gotama
 गृत्समद 424 2, son of śunaka
 गोतम 425 3, son of ayāśya
 गोपवन 441 2, an atri
 गोपालि 461 6, a kṛṣṇa-parāśara vasistha
 गोपि 462. 1, an aruna-parāśara vasistha
 गोभिल 454 1, a śandīla kaśyapa
 गोमूत्र 454 3, id.
 गोतम 425 2, 467 5
 गोमायन 452 2, a nīdhruva kaśyapa
 गौर 444 2, a kuśika viśvāmītra
 गौराचेय 440 4, an atri
 गौराक्षि 420 8, an īstisena bhrgu
 गौरिकि 442 6, a mudgala atri
 गौरिघौवि 440 3, an atri
 गौरिवायण 451. 1, a nīdhruva kaśyapa
 गौरिवीत 437 5, son of samkṛti
 गौरिश्वस 457 2, a vasistha
 ग्राम्यायण 420 7, an īstisena bhrgu
 चाक्रवर्मायण 446 3, a lohita viśvāmītra

INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA 13

- चान्द्रमस 419 1, a vatsa bhr̥gu.
 चान्द्रायण 420 7, an rstisena bhr̥gu, 437 3, a samkṛti bharadvāja
 चारायण 437 2, a samkṛti bharadvāja
 चिकित 444 1, a kuśika viśvāmitra
 चित्रतनु (?) 445 2, id
 चित्रसेन 421 7, a yaska bhr̥gu
 चेलक 429 1, a bharadvāja *
 चैवेय 445 2, a kuśika viśvāmitra
 चौल 423 8, a śunaka bhr̥gu
 चौडकायन 458 2, a vasistha
 चौलि 463 2, a śyāma-parāśara vasistha
 चवन 419 6, son of bhr̥gu
 हागरि (?) 448 15, a nidhruva kaśyapa
 हागल 440 1, an atri
 हागलि 439 5, a kapī bharadvāja
 हागव्य 450 1, a nidhruva kaśyapa
 हान्दोगि 439 8, an atri
 जमदग्नि 419 6, 467 5, son of ūrva
 जातूकर्ण 457 3, a vasistha
 जानायन 417. 4, a vatsa bhr̥gu
 जाबालि 444 3, a kuśika viśvāmitra, 419 2, a vatsa bhr̥gu
 जामालायन (?) 420 3, a vīda bhr̥gu
 जारमाण (?) 451 4 a nidhruva kasyapa
 जिह्वीति (?) 418 1, a vatsa bhr̥gu.
 जीवनि 450 3, a nidhruva kaśyapa
 तण्डि 437 1, a samkṛti bharadvāja
 तरलिन् 439 3, a kapī bharadvāja
 तरुण (?) 438 8, a mudgala bharadvāja
 ताण्डिन् 439 4, a kapī bharadvāja
 तारकाद्य 437 2, a samkṛti bharadvāja
 तारकायण 444 3, a kuśika viśvāmitra
 तारुणायण 422 5, a mitrayu bhr̥gu
 ढणविन्द 440 1, an atri
 तैत्तिरीय 423 8, a śunaka bhr̥gu
 तैदेह 428 4, an ayāsyā gotama, 440. 3 an atri, 454 3, a
 sandila kaśyapa

14 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA

- वसदस्यु 435 2, son of purukutsa
 वैवर्ण 460 4, an upamanyu vasistha
 दाक्षायणि 451 3, a nidhruva kaśyapa
 दाक्षि 440 2, an atri, 442 5, a mudgala bharadvāja
 दाण्डकि 446 3, a lohita viśvāmitra
 दाघ्रेषि 417 3, a vatsa bhrgu
 दार्भायण 416 6, a vatsa bhrgu, 455 5, a lokāksi kaśyapa.
 दार्भि 424 5, an ayāśya gotama, 421 6, a bharadvāja.
 दार्भ्य 435. 7, a harita bharadvāja
 दिवोदास 423 3, son of vadhryāśva
 दिश्य 427 1, an uśanas gotama
 दीर्घजङ्घ 438 8, a mudgala bharadvāja
 दीर्घतम (०तमस्) 415 3, 426 9, son of gotama
 दुर्दिन 421 6, a yaska bhrgu
 दृढच्युत 465 1, son of agastī
 देवकि 424 6, an ayāśya gotama
 देवतरस 446 7, 9, son of devaśravasa
 देवयात 451 2, a nidhruva kaśyapa
 देवरात 446 1, son of viśvāmitra
 देवस्य 455 2, son of avatsāra
 देवश्रवस 446 7, 9, son of viśvāmitra
 देवाश्व 428 3, a bharadvāja
 देवन्तायन 421 6 a vaska bhrgu (? perhaps जैव, cp Pān IV 1
 103)
 देवमति 429 4, a bharadvāja
 देवमत्य 418 5, a vatsa bhrgu
 देवस्थानि 434. 3, a viśnuvrdha bharadvāja
 दीरङ्गि 441 3, an atri
 द्रोणभाव 440 3, id
 धनजय 447 9, a viśvāmitra, 448 2, son of madhucchandasa.
 धन्वन्तरि 454 4, a śandila kaśyapa
 धान्यायन 430 3, a bharadvāja
 धार्मायण 449. 1, a nidhruva kaśyapa
 धूमगन्ध 431 5, a bharadvāja
 धूम 449 1, a nidhruva kaśyapa
 धूम्रायण 449 1, id
 धौम्य 449 1, id.

- नवग्राम 459 3, a kundina vasistha
 नाडाधन (?) 419 3, a vatsa bhrigu
 नारायण 447 5, a kata viśvāmitra
 नाट्टायण 420 3, a vida bhrigu
 निधुव 453 1, a kaśyapa, 453 2, son of avatsāia
 निहित (?) 427 2, an uśanas gotama
 नीलाचेय 440 5, an atri
 नैकरि 424 6, an ayāśya gotama
 नैतिरत्ति (?) 438 1, a rathītara bharadvāja
 नैतुन्दि 431 5, a bharadvāja
 नैतुन्द्य 434. 2, a viśnuvrddha bharadvāja
 नैमित्रि 436 1, a harita bharadvāja
 नैरथि 420 7, an rstisena bhrigu
 पतञ्जल 439 3, a kapī bharadvāja
 पराशर 461 5, a vasistha, 463 5, son of śakti
 परिभु 437 1, a samkrti bharadvāja
 पलाशशाखवन्ति 433 2, a garga bharadvāja
 पाञ्चाल 451 4, a nidhruva kaśyapa
 पाणिनि 418 1, a vatsa bhrigu
 पाथिकार्य 452 2, a nidhruva kaśyapa
 पारिणदेय 428 5, a bharadvāja
 पारिमण्डलि (var) 419 2, a vatsa bhrigu
 पार्णकायन 458 2, a vasistha
 पार्णजङ्घ 443 4, a kuśika viśvāmitra
 पार्णवल्क 458 2, a vasistha
 पार्थ 423 4, a vena bhrigu
 पार्थिव 425 1, an ayāśya gotama
 पावक 453. 5, a śandila kaśyapa
 पिङ्गात्ति 450 3, a nidhruva kaśyapa
 पिण्डशीव 447 5, a kātā viśvāmitra
 पुत्रकुल 435 2, son of angiras
 पुत्रवस् 465 7, son of idā
 पुल्लि 420 2, a vida bhrigu
 पूतिमाष 437 3, a samkrti bharadvāja, 458 3, a vasistha
 पूरण 415. 5, 448 12, a viśvāmitra, 448 13 son of viśvāmitra
 पूर्वातिथि 443 2, son of arcanānas
 षयु 423 5, son of vena

16 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA

- वृषदत्त 438 5, son of virūpa
 वैश्वलायन 417 2, a vatsa bhr̥gu
 पठक 459 3, a kundina vasistha
 पैथीनस 451 3, a nīdhruva kaśvapa
 पैथलादि 459 3 a kundina vasistha
 पैल 417 2, a vatsa bhr̥gu
 पैन्निष्ठि (?) 427 5, a kārenupāli gotama
 पैण्डल (?) 436 2, a harita bharadvāja
 पैलि 433 3, a garga bharadvāja, 436 2. a harita bharadvāja
 पैष्करसादि 462 6, a śveta-parāśara vasistha
 पैषि 439 5, a kapī bharadvāja
 प्रवाहण्य 430 1, a bharadvāja
 प्रमस्त 427 1, an uśan as gotama
 प्रमथुणि 428 4, a bharadvāja
 प्राचीनयोग्य 420 1, a vīda bhr̥gu
 प्रान्ताधन (?) 417 2, a vatsa bhr̥gu
 प्रारोहि 461 7, a gaura-parāśara vasistha
 प्राप्ति 461 7, id
 बादरायण 434 2, a viśnuvrdha bharadvāja
 बादरि 462 3, a nīla-parāśara vasistha
 बासव्य 445 3, a kuśika viśvāmītra
 बालायन 418 2, a vatsa bhr̥gu, 460 4, an upamanyu vasistha
 बाष्कल 423 4, a vena bhr̥gu, 435 3, (?), a kanva bharadvāja.
 बाष्कलेय 421 6, a yaska bhr̥gu
 बाऊ 459 2, a kundina vasistha
 बाऊमित्रायण 419 2, a vatsa bhr̥gu
 बाऊलकि 432 7, a garga bharadvāja
 बाह्यकि 417 2, a vatsa bhr̥gu
 बाह्योग (?) 428 4, a bharadvāja
 वृषदग्नि 443 5, a kuśika viśvāmītra
 वैश्वकि 449 2, a nīdhruva kaśvapa
 बोधायन 415 7, 467 1
 बोध्य 424. 6, an ayāśya gotama
 ब्रह्मस्तन 431 1, a bharadvāja
 भद्रण 434 1, a viśnuvrdha bharadvāja
 भरद्वाज 428. 3, 432 1, 2, 467 5, son of brhaspati
 भलान्दन 465 9

- भात्ति 459 3, a kundīna vasistha
भाग्नि 422 1, a yaska bhr̥gu, 440 1, an atri
भागुरि 452 2, a nidhruva kaśyapa, 454 2, a śandila kaśyapa
भागुरित्यायन 460 6, an upamanyu vasistha
भागुरित्ति 422 1, a yaska bhr̥gu
भारद्वाजायन 441 4, an atri, cp gana aśvādī भरद्वाज आचैय on
Pān IV 1 110
भारुण्डेय 429 3 a bharadvāja
भारुण्य 431 3 a viśnuvrdhva bharadvāja
भारुन्दन 451 4 a nidhruva kaśyapa
भारुक्व 462 3, a nīla-parāśara vasistha
भास्कर 421 6, a yaska bhr̥gu
भू (दू) ज्ञायन 420 3, id
भूरि 439 8, an atri
भृगु 416 5
भृग्यश्च 439 2, son of angiras
भैरगव 435 7, a harita bharadvāja
भोजसिन 439 4, a kapī bharadvāja
भृष्टक 432 8, a garga bharadvāja
भ्राष्ट्रविन्दु 432 8, id.
सङ्किल 465 9 son of vatsapra
सदर 448 15 a nidhruva kaśyapa
सण्डवित् 418 2, a vatsa bhr̥gu
सतवचस् 432 5, son of bharadvāja
सत्सुक्राय (?) 431 6, a bharadvāja
सत्सुगन्ध 423 8, a śunaka bhr̥gu
सद्रण 431 1 a viśnuvrdhva bharadvāja
सधुच्छन्दस् 448 3, son of viśvāmītra
सनु 465 9
सनुतन्तु 445 3, a kuśika viśvāmītra
सन्निव 452 4 a nidhruva kaśyapa
सयूर 445 2, a kuśika viśvāmītra
सहाकर्णायन 460 5, an upamanyu vasistha
सहाक्ष 448 1, a dhanamjaya viśvāmītra
सहाचक्रेय 451 3, id
सहाचैय 440 5, an atri
सहावाह्य 422 5, a mitrayu bhr̥gu

IN INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA

- सहोदकि 453 6, a śandila kaśvapa
सहोदर 427 1, an uśanas gotama, 436 1, a harita bharadvāja
माणभिन्द्य (?) 429 1, a bharadvāja
माणि 443 5, a kuśika viśvāmitia
माण्डलेखि 460 3, an upamanvu vasistha
माण्डव्य 416 6, a vatsa bhr̥gu
माण्डुक 416 5 id
माण्डूकेय 417 1, id
माद्वि 423 1, a mitiayū bhr̥gu, 446 4 (?), a lohita viśvā
mitia
माद्रकारि (?) 436 3, a harita bharadvāja
माध्यदिन 459 3, a kundina vasistha
माध्यमेय 421 7, a vaska bhr̥gu
मानङ्गि 441 3, an atri
मानु 445 3, a kuśika viśvāmitra
मान्वातु (?) 436 2, a harita bharadvāja
मान्थूप 436 2, id
मानन्थरेषण 426 3, a kumanda gotama
मार्कण्डेय 416 5, a vatsa bhr̥gu
मार्कायण 418 5, a vatsa bhr̥gu, 420 2 (?), a vīda bhr̥gu
मार्षण (?) 425 6 a śāradvata gotama
माषशरावि 449 3, a nidhruva kaśvapa
मासुराक्ष 426 3, a śāradvata gotama
मितकुम्भ 450 3, a nidhruva kaśyapa
मिताक्ष 438 7, a mudgala bharadvāja.
मित्रयु 422 3, 423 2, a bharadvāja
मुद्गल 438 7, 439 1, son of bhr̥mvaśva, 442 5, 443 1, (?), an atri
मुसल 452 3, a nidhruva kaśyapa
यूक 421 5, a yaska bhr̥gu
यूढ 424 5, an ayāśya gotama
मैत्रवादि 455 5, a lokāksī kaśvapa
मौञ्जिकि 464 1, an agastī
मौञ्जायन 453 7, a śandila kaśyapa
मौञ्जि (?) 435 3, a kṇva bharadvāja
मौञ्जिगन्ध 435 4, id
मौन 421 5, a yaska bhr̥gu

- मौषीतकि 439 5, a kapī bharadvāja, 449 3 (?), a nidhruva
kaśyapa
मोसलि 464 2, an agastī
यज्ञपि 423 7, a śunaka bhr̥gu
यज्ञवल्क 444 3 a kuśika viśvāmitra
यज्ञवाह 465 3, son of drdhacyuti
यज्ञस्तम्भ 431 3, a bharadvāja
यमदूत 444 2, a kuśika viśvāmitra
यमस्तम्भ 431 2, a bharadvāja
यस्क 421 5, 422 2, 465 12, a bhr̥gu
युवनाश्व 436 4, son of ambarisa
रथीतर 438 1, a bharadvāja, 438 4 son of viūpa
राणि 425 6, a śāradvata gotama
राजस्तम्भ 431 1, a bharadvāja
राजस्तम्भि 430 1, id
राजिततायिन् 421 6, a yaska bhr̥gu
राजितवाह 419 4, a vatsa bhr̥gu
राह्मण 425 6, a śāradvata gotama
रुक्क 447 2, son of viśvāmitra
रेणु 447 2, son of ruksaka
रेम 453 3, 4, son of avatsāra
रेणव 447 1, a viśvāmitra
रौक्क 447 1, id
रौक्षायण 415 4, 432 4, a bharadvāja,
रौद्रायन (?) 422 4, a mitrayu bhr̥gu
रौद्रिण्य 425 5, a śāradvata gotama
लाक्षणि 450 2, a nidhruva kaśyapa
लाक्षणेय 460 6, an upamanyu vasistha
लामकायन 444 1, a kuśika viśvāmitra
लोकान्ति 455 5, 456 2, a kaśyapa
लोहायन 459 1, a kundina vasistha
लोहित 446 3, a viśvāmitra, 446 6, son of astaka
लोहितायन 419 3, a vatsa bhr̥gu, 450 3, a nidhruva kasvapa
लौक 444 2, a kuśika viśvāmitra
लौमायन्य 458 1, a vasistha
वत्स 415 2, 419 4, 421 3, a bhr̥gu
वत्सप्र (sic) 465 9 son of bhalandana

20 INDEX OF PROPER NAMES IN THE BAUDHĀYANASŪTRA

- वङ्गुतक 442 2, son of aicanānas
 वध्यश्च 423 3, son of bhrigu
 वन्दन 432 5, son of bharadvāja
 वयोक्षिभेद् 428 6, a bharadvāja
 वर्षपुष्प 421 5, a yaska bhrigu
 वलभिकि 430 2 a bharadvāja
 वमिष्ठ 457 1, sqq 467 7
 वाजन्ति 461 5, a krsna-parāśara vasistha
 वाजश्रवस 435 4, a kanva bharadvāja
 वाजायन 447 4, a kata viśvāmitra
 वाजि 435 4, a kanva bharadvāja
 वाङ्गायन (?) 446 3, a lohita viśvāmitra
 वात्सप्रायण 434 2, a visnuvrdha bharadvāja
 वात्स्यायन 454 2, a śandila kaśyapa
 वाङ्गुतक 442 1
 वाधूल 421 5, 465 11, a yaska bhrigu
 वाध्यश्च 465 11
 वानाजायन 426 4, a kumanda gotama
 वामदेव 427 9, a gotama, 428, 1, son of gotama
 वामरथि 441 1, an atri
 वायुपूठ 443 1, a mudgala atri
 वायुस्तम्भ 431 1, a bharadvāja
 वारक्य 443 4, a kuśika viśvāmitra
 वाराटकि 457 1, a vasistha
 वाराद्धि (?) 430. 2, a bharadvāja
 वारिधापयन्त 448 12, a pūrana viśvāmitra
 वारुणि 462 2, an aruna-parāśara vasistha
 वार्कखण्ड (?) 454 3, a śandila kaśyapa
 वार्कान्विकि 422. 1, a yaska bhrigu, 461 1, an upamanyu vasistha
 वार्षकि 450 2, a nidhruva kaśyapa
 वार्ष्ण्य 463 1, a śyāma-parāśara vasistha
 वालिशिख 460 5, an upamanyu vasistha
 वाल्य 441. 1, an atri
 वाल्मीकि 418 1, a vatsa bhrigu
 वाशि 421 7 a yaska bhrigu, 426 4, a kumanda gotama, 446
 4, a lohita viśvāmitra
 वासिनायन 428 4, a bharadvāja

- वासुदेव 427 5, a kārenupālī gotama
 वासुदेव 458 3, a vasistha
 वासुदेवायनि 457 3, id
 वासुदेवायनि 454 2, a śandila kaśyapa
 विद 420 1, 420 5, 421 4, a bhrigu
 विमत्स 451 1, a nidhruva kaśyapa
 विरूप 438 5, son of angiras
 वि(वै)रूपाक्ष 418 4, a vatsa bhrigu
 विश्वामित्र 443 4, sqq , 467 5
 विषगण 451 3, a nidhruva kaśyapa
 विष्णुदत्त 434 1, 3, a bharadvāja
 विष्णुस्तम्भ 431 2, id
 वीतद्वय 422 3, son of bhrigu
 वृकाक्ष 418 4, a vatsa bhrigu
 वेध (?) 429 1, a bharadvāja
 वेन 423 5, son of bhrigu
 वैकर्ण 418 3, a vatsa bhrigu
 वैकर्ण 452 4, a nidhruva kaśyapa , 459 1, a kundina vasistha
 वैकर्ण्य 450 4, a nidhruva kaśyapa
 वैकलि (लेच) 461 7, a gaura-parāśara vasistha
 वैतभावि 441 1, an atri
 वैतल 439 3, a kapī bharadvāja
 वैतवाह 442 5, a mudgala atri
 वैदभृत 420 2, a vīda bhrigu
 वैन्य 423 4, a bhrigu
 वैमतायन 461 5, a kṛṣṇa-parāśara vasistha
 वैयान्नपद्य 457 3, a vasistha
 वैशपायन 451 5, a nidhruva kaśyapa
 वैशिष्ट 449 1 id
 वैश्वानरि 417 2, a vatsa bhrigu
 वैष्टपुरेय 419 3, id
 वैहलि 418 4, a vatsa bhrigu
 वैह्वीनरि 417 3, id
 व्याडि 440 2, an atri
 त्रीहिमत 442 6, a mudgala atri
 शक्ति 431 4, a bharadvāja , 463. 5, son of vasistha
 शट 429 1, a bharadvāja

- शठमर्षण 434 1, a visnuvrddha bharadvāja
 शण्डिल 453 5, a kaśvapa, 455 2, son of avatsāra
 शम्भु 437 1, a samkr̥ti bharadvāja
 शरदन्त 426 1, son of gotama
 शङ्करव 419 1, a vatsa bhr̥gu, 439 4, a kapī bharadvāja
 शङ्कायन 444 2, a kuśika viśvāmītra
 शङ्खमित्रेय 451 4, a nidhruva kaśyapa
 शङ्ख 435 7, a haṁta bharadvāja
 शन्ति 459 4, a kundina vasistha
 शम्भवायन 440 2, an atri
 शम्भुरायण 434 1, a visnuvrddha bharadvāja
 शरदन्त 425 5, 7, a gotama
 शरदन्तायन 419 3 a vatsa bhr̥gu, cp Pān IV 1 102
 शर्कराक्ष 416 6, id
 शार्दूलि 430 4, a bharadvāja
 शालङ्कायन 444 1, a kuśika viśvāmītra
 शालालि 436 3 a bharadvāja
 शालावत 445 2, a kuśika viśvāmītra, 464 1 an agastī
 शालाहलि 430 2, a bharadvāja
 शालिमत 442 6 a mudgala atri
 शिनि 433 6, 7, son of bharadvāja
 शिरीषि 442 6, a mudgala atri
 शिशुपाल 440 4, an atri
 शुङ्ग 429 35, a bharadvāja
 शुचि 452 1, a nidhruva kaśvapa
 शुनक 423 7, 424 1, 465 12, a bhr̥gu
 शुनकवसिष्ठ 415 5
 शैल 420 1, a vīda bhr̥gu
 शैलालि (?) 438 1, a rathītara bharadvāja 460 4, an upa
 manyu vasistha
 शैव (?) 440 1, an atri
 शैवगव (?) 437 1, a samkr̥ti bharadvāja
 शैवपथि 464 1, an agastī
 शैश्वरेय 447 5, a kata viśvamītra
 शौचिष्ठ 457 2, a vasistha
 शौद्रेय 441 1, an atri
 शौदिकि (?) 428 5, a bharadvāja

- गौनकायन 417 1, a vatsa bhr̥gu, cp Pān IV 1 102
 शौचेय 141 1, an atri
 श्वासाचेय 440 5, id
 श्वानेय 431 6, a bharadvāja, 445 2, a kuśika viśvāmītra,
 463 1, a śyāma-parāśara vasistha
 श्वावास्व 441 5, son of arcanānas
 श्रविष्ठायन 458 3, a vasistha
 श्रोत्रिय 423 8, a śunaka bhr̥gu
 श्रोतायन 437 2, a samkrti bharadvāja
 श्रोमत 446 7, a viśvāmītra
 श्वेतयूपि 462 5, a śveta-parāśara vasistha
 श्वेताचेय 440, 5 an atri
 श्वेतीय 427 5, a kārenupālī gotama
 सङ्गति 437 1, 4, 465 12, a bharadvāja, 437 5, son of angiras
 सप्रहलुख 433 2, a garga bharadvāja
 सत्यक 421 7, a yaska bhr̥gu
 सत्यापत्ति 433 1, a garga bharadvāja
 सप्तवैल 458 4, a vasistha
 सवेतस् 422 3, son of vītahavya
 सार्द्धचित्तेय 447 4, a kata viśvāmītra
 साकेतायन 441 3, an atri
 सात्यकायन 434 2, a viśnuvrdha bharadvāja
 सात्यकि 424 5, an ayāśya gotama, 434 2, a viśnuvrdha
 bharadvāja
 सात्यसुमि 424 6, an ayāśya gotama
 सापिण्डन (?) 422 4, a mītrayu bhr̥gu
 साक्षरायण 432 7, a garga bharadvāja
 सायस्य 450 1, a nīdhruva kaśyapa
 सावचस 453 6, a śandīla kaśyapa
 सावर्णि 418 2, a vatsa bhr̥gu
 सिद्ध 420 8, an rstisena bhr̥gu
 सुबुध्य (?) 427 2, an uśanas gotama
 सुमनायन 420 8, an rstisena bhr̥gu
 सुर 451 1, a nīdhruva kaśyapa
 सुराक्षर 460 4, an upamanyu vasistha
 सुरूपक्ष 427 1, an uśanas gotama
 सूर्यसत्त्व 431 2, a bharadvāja

- सैनिक 455 7, a lokāksī kaśyapa
 सैश्ववायन 447 9, a dhanamjaya viśvāmitra
 सैरित् 447 4, a kata viśvāmitra
 सोमवाह 464 5, son of drdhacyuti
 सोमसूक्त 431 2, a bharadvāja
 सौकृति 418 2, a vatsa bhrgu
 सौति 455 7, a lokāksī kaśyapa
 सौदानव 453 6, a śandila kaśyapa
 सौबध्वि 445 1, a kuśika viśvāmitra (cp var on 450 1)
 सौमत्य 445 2, a kuśika viśvāmitra
 सौमुचि (०रि) 425 5, a śāradvata gotama
 सौधमुन 425 6, id
 सौयासुनि 432 8, a garga bharadvāja
 सौरङ्गि 441 3, an atri
 सौवित्रवस (?) 451 5, a nidhruva kaśyapa
 सनकर्ण 429 1, a bharadvāja
 सुत्य 434 3, a visnuvrdha bharadvāja
 सुलविन्दु 452 4 a nidhruva kaśyapa
 सुल्लोकेशि 450 2, id
 सुल्लोपिण्ड 418 1, a vatsa bhrgu
 सुस्य 458 1, a vasistha
 सुष्ट 431 3, a bharadvāja
 सुैरकि 451 5, a nidhruva kaśyapa
 हरित 435 7, 436 3, a bharadvāja
 हस्य (स्या) मि 418 3, a vatsa bhrgu.
 हारिग्रीवि 464. 2, an agastī
 हार्यन्त्रि 461 8, a gauṛa-parāśara vasistha
 हालेय 440 5, an atri
 हारिदासि 438 1, a rathitara bharadvāja
 हिरण्णवाङ् 454 3, a śandila kaśyapa
 हिरण्णाक्ष 438 7, a mudgala bharadvāja
 हिरण्णाक्षायण 459. 3, a kundina vasistha
 हृद्रोग 449 2, a nidhruva kaśyapa.
 हृमगव 438 2, a rathitara bharadvāja
 होत्रापचि 433 1, a garga bharadvāja

II INDEX OF WORDS

This index of words, which, to a certain degree at least, replaces the commentary, for an edition of which no sufficient manuscript materials were available, comprises in the first place those words, that are new in Baudhāyana or known hitherto from later texts or from the grammarians only. It contains also those words which, it is true, are known well enough, but for which the bhāṣyas give an explanation that I thought it worth while to mention. All the references in the aupānuvālya prāśna (prāśna XIV) to previous parts of the Sūtra are to be found also in this index. Many words have, moreover, been registered in order to facilitate the finding of the passages referred to in other prāśnas. Wherever no source is indicated, the explanation of a word or of an expression is taken from the vivaraṇa of Bhavasvāmīn, which is known to me only for prāśnas I—XIV (incl.), the atirātra, the ekādaśinī, the sautrāmanī, the aptoryāma and the dvaidha and karmānta prāśnas. For the prāyaścitta prāśnas the vivaraṇa of Gopāla has been consulted. *Keś* means the prayogaśāra of Keśavasvāmīn, *Sāy* the bhāṣya of Sāyana on prāśna I and on the corresponding dvaidha and karmānta passages, *MS* the mahāgṇisārvasva, an excellent bhāṣya on the agniprāśna (X) and on the ekādaśinī sūtra, *Venk* designs the bhāṣya of Venkatesvara (I O 776 a) extant only for the first 21 kandikās of the first karmānta-prāśna.

अ ।

अ०००० II 11 52 4 खण्डम् ।

अ०००००० VI 10 . 166 12 सोमसानार्थम् ।

अ०००००० VI. 22 182 11, VI 23 182 21, VI 27 190 7, X
23 21 11, X 26 25 10

अकराल II 3 36 13 उन्नतदन्तरहित Venk

अका०००००० (?) XII 2 87 6

अकामनियत (?) XXI 26 116 3 (see the crit note)

अकिलसिन् II 3 36 13

अकुशल XXIV 12 195 8 (see the crit note), XXV. 4
231 13

अक्षय XXIII 7 158. 9.

- अच् c निस् (निरष्ट) XV 1 205 1, XV 7 212 10, XVIII 11
354 12, cp Sat Br XIII 4 2 5
- अच् XXX 1 389 5, a measure, cp रथाच् ।
- अचधुर् XXI 14 95 8, 9
- अचपालि 1 5 7 7, XX 5 15 10 अचाग्रस् ।
- अचिकट XVIII 9 353 1
- अक्षयामान (probably one word) VI 22 182 1, 7, VI 25 185
13, X 19 17 15 19, XXVI 10 285 5
- अखण्ड II 3 36 13 अभिन्नदन्तमखण्डितोष्ठ च Venk
- अग्निचय II 1 34 15, XXIII 19 180 7, XXV 3 231 11,
XXV 27 259 5, XXX 1 389 1 A manner of build-
ing the 'agni'
- अग्निदीक्षणीय X 12 12 6, XV 13 217 11, XXIV 33
220 5
- अग्निदीक्षाङ्गति X 12 12 11
- अग्निपद XX 17 37 5
- अग्निपरिचर XXVI 5 276 11 अग्निपरिकर्मी ॥
- अग्निप्रथम X 27 26 12 •प्रथमा सम्भृतद्रव्याण्यत कृत्वा ।
- अग्नियोजन XX 23 51 21
- अग्निद्युत् XVI 35 280 14, XVIII 12 358 3, XXIII 18 178
15, XXVI 31 . 316 4
- अग्निष्टोमायन XXVI 12 289 6
- अग्निसंयोजन fem •नी XXIII 9 162 13
- अग्निस्यर्ष XXVI 31 316 5
- अग्निहोत्रोच्छेषव्रत II 20 67 4, XII 20 116 11
- अग्न्यगारिक XX 25 55 10
- अग्न्यभिहार XXIV 9 192 13 अग्निप्रचुर Venk , cp यदभिहार ।
- अग्रत पुष्कर XX 16 33 13
- अङ्गिरसामयन XVI 13 262 15, XXVI 17 296 11
- अच् c वि-जत् X 25 24 8 यथागव व्युदचन्ति and the following
यथागव यथालाङ्गल यस्य ते बलीवर्दास्तस्यैवोत्पृजन्ति । अनडुहा या गति
सैव युगलाङ्गलवरचाणाम् । यद्यध्वर्योस्तस्यैव यदि कस्य चित्तेषा मध्ये तस्यैव
युगलाङ्गल साधारणमेव । (cp also Pī Sū I 15 22 15), XV
8 212 15, 17, XVIII 29 377 10
c नि VI 31 196 17 दक्षिणा न्यचति । नौचैर्गतमञ्जलि करोति ।
c सस् XV 16 220. 12
- अचमस XXV. 19 . 250 10

- अचायस् XV 14 218 6, XV 19 223 19 (meaning ?)
 अच्युत XXIII 1 147 16
 अजवशा XIV 15 179 6 अजा चासौ भवति वशा च । XX. 25 55
 7 (cp TS III 4 3 2), XXIII 7 158 4
 अजिह्व XXIV 8 192 7
 अज्यानि III 12 82 8, 19 (TS V 7 2 d—h), XVI 29 276 3,
 XVI 30 276 12, XX 22 48 16, XXIV 33 219
 6, 11
 अङ्गसव XXVI 3 274 7 (r अङ्ग सव ?), a var or the 'ājasūya
 अङ्ग सवकारौर XIII 40 148 6, XXIII 4 154 11 a var of
 the kārīristi
 अतिक्लान VIII 6 242 2, XIV 20 187 15 (TS III 5 3 a—c)
 अतिक्री XVIII 23 371 1 XXIII 18 179 8, XXVI 32
 318 4 7, a var of the sadyaskri
 अतिगुरु XXVI 12 290 2 'too difficult'
 अतिधिगवी XXV 4 232 7
 अतिदृश्य XII 8 97 10 भूमिर्दृश्यते यादु ताभ्यो गृहीता ।
 अतिप्रणयन (sc अग्नि) XXV 1 228 8
 अतिप्रयन XXVII 3 325 7
 अतिप्रदान (nom act to अतिप्रयच्छति) XXIV 14 198 14 cp II
 16 61 4
 अतिप्रवण XXV 5 233 1
 अतिप्रोक्ष XV 7 211 18, XV 26 230 9 'an extra sprinkling'
 अतिप्रैष XVI 3 248 1
 अतिरिक्तसोम XXVI 9 284 4
 अतिरिक्तस्वीच XVIII 15 360 4
 अतिवरण XXIV 12 195 13, 196 2 अतीत्य वरणम् ।
 अतिवित्यन XXI 11 89 9 अतीत्य नयनम्, cp वित् ।
 अतिव्याध XVIII 48 405 15, name of an ekāha
 अतीकाश IX 11 281 10 अतीकाशेन अवकाशेन ।
 अतीमोक्ष II 11 52 13 VIII 6 242 2, XIV 20 188 10,
 XXIII 8 160 5 (TS III 5 4 a—f)
 अत्यग्निष्टोम XIV 20 187 11, XXIV, 4 180 3 प्रागुक्ताग्निष्टोम एव
 षोडशिनो अधिकलादत्यग्निष्टोम Venk
 अत्यन्तप्रदेश XXVIII 3 349 1
 अत्याकरण XXI 21 108 3.
 अत्याक्रमण XX. 12 27. 10, XX 30 65 12.

अत्यायमन् XXII 1 117 19 नयनम् MS

अत्यात्रावण XX 28 62 4

अत्रिकिणिन् II 3 36. 7 त्रय किणास्त्रिकिणा । त्रिकिणा शेषा ते त्रिकिणिन् ।
यथा । ज्याघातकिण मल्लयुधनिमित्त आस्मोटकिण । द्यूतासननिमित्तो
गुल्फकिण । हस्तिदमननिमित्तो ग्रैवेयकिण ।

अत्यरुक् XXV 13 243 5

अथर्वशिरस् XXII 7 126 13 sqq

अदितिदेवता XXIV 11 194 7 अदितिर्देवता एषा ते अदितिदेवता । The
eighteen carus here mentioned are 1 अग्न्याधेये, see Baudh
II 19 66 9, 2 चातुर्मास्येषु, see Baudh V 17 153 6, 3
प्रायण्वीयायाम्, see Baudh VI 10 167 4, 4 उदयनीयायाम्,
see Baudh VIII 21 262 12, 5 अग्निदौच्यायाम्, see Baudh
X 12 12 7, 6 राजस्वस्य रत्निनीषु (thus to be read ?), see
Baudh XII 5 91 16, 7 राजस्वस्य प्रयुजेषु, see Baudh XII
19 116 7, 8, 8 Baudh XIII 19 115 11, 9 एक इष्टिकल्पे,
see Baudh XIII 8 125 8, 10 एकौ ब्राह्मणोमे, see Baudh
XVIII 25 373 16, 11 अश्वमेधे, see Baudh XV 37 243
7 (cp TS VII 5 14), 12 1b (cp TS V 5 20), 13 1b
(cp TS. VI 6 18), 14 1b (cp TS VI 6 19), 15, 16 द्वौ
सौत्रामण्या कौकिल्याम्, this kind of sautrāmanī is not found in
our texts of Baudh, cp Āp XIX 5 5 and XIX 10 10,
17 आदित्याविर्वंश गवामयने, see T Br I 2 5 2 18 तत्रैव
ग्रहवादित्य श्रो गृह्यत इति (sic) ? ?

अधस्यद्म् adv VI 28 191 7, X 2 2 17, XV 6 210 4,
XXI 15 96 12

अधसवेशिन् III 13 83 16, XVIII. 24 371 7, XXIV 33
219 17, XXV 29 263 2

अधिकक्ष्य adj XI 6 73 5, XII 7 95 15

अधिकरण adj fem णी IX 1 265 5, 18, X 1 1 5, 16 स्नान-
धिकरणम् । उपरिष्टादुष्वाक्रियायोग्याम् MS, subst neutr XX 2
8 4, XXV 3 230 11, XXVI 32 316 12, XXIV 12
196 8 त्रीण्यधिकरणान्ययान्ययाजनस्थानानि भवन्ति Venk, XXIV
2 186 2 अधिकरणानि अधिक्रियन्ते उत्पाद्यन्ते यैस्तान्यधिकरणानि साधन-
द्रव्याणि Viv and Venk

अधिञ्च XXII 5 123 17.

अधिदेवन XIV 17 182 11, 14, XXIV 8 191 7

- अधिद्रवण XIV 20 188 9 उक्तं शुभ्रात्मन्यनोरधिद्रवणम् (TS III 5 3 d, e) see Baudh VII 13 221 13—XXII 4 121 18, XXIII 15 174 2
- अधिष्टन्न XXVI 6 279 9 अधिष्ठयणम्, cp ष्ट् ।
- अधिमन्यन nomen act XXIII 1 149 2,—(sc मन्त्र) XXVII 11 336 5
- अधिवर्तन in अङ्गाराधिवर्तनो मन्त्र XX 8 19 11
- अधीवाक्या XVIII 24 372 8
- अधीवास XII 14 107 10 अधीवासम् विस्तारिकाम् । XV 28 232 8 कृत्ति चाधीवास च, in T Br III 9 20 1 one word कक्षधीवासे (loc)
- अध्यवदानीव X 59 62 1 सहावदानीया । XVII 56 336 9 XVII 62 342 6, XXII 12 135 1, 2
- अध्यवसान XIV 1 153 4 उक्तमध्यवसानस्य see Baudh VI 9 166 5—XXI 7 70 5, XXI 11 88 17, XXII 3 121 11
- अध्यात्मम् adv XV 19 224 2 'in the 'body' of the agni' (?)
- अध्युह्न XX 6 17 4, XXV 16 247 9, XXV 31 264 14
- अध्वगत XXIV 22 207 1, XXIV 23 207 7
- अध्वरकल्पा XIII 16 128 18, XXIII 2 150 8, XXIV 193 8, XXVI 5 278 1, name of an ṛṣi
- अध्वरदीक्षा XXV 6 234 3
- अध्वरदीक्षाङ्गति XV 13 217 17
- अध्वराङ्गति X 52 54 17
- अध्वर्युत XIV 4 157 15 इतीन्वा अध्वर्युत । एतावदेवाध्वर्यवे ससवे विशेष ।—XVI 10 257 6
- अध्वर्युपथ XVI 9 256 6, 7
- अध्वजि X 12 11 14 दीर्घोऽध्वजि कालावधि ।
- अन् c अप III 27 99 6, X 46 46 12, XIV 10 170 9 उच्छ्वसिति ।
- c अनु-अप VII 6 209 5
- c अनु-प्र X 31 29 5 अनुप्राप्ति । वायु नासिकाभ्या निष्क्रामयति ।
- c वि X 39 37 19 अन्यात् । प्राण्यापानिति स एव आन see the text
- c अभि-वि XIV 12 174 9 अभिव्यनिति । प्राण्यापानिति ।
- अनक्षसङ्ग IV 1 108 2 अनक्षसङ्गं हिन्द्यात् । अक्षो यावति स्थाणौ न सञ्च्यते तावति हिन्द्यात् । शकटस्य गच्छतोऽधोऽक्ष यथा स्थाणुर्भवतीत्यर्थ ।
- अनखच्छिन्न I 4 6 12, XXIV 25 210 7

- अनग्निचय XXVI 12 290 3 चित्यभावे ।
 अनहुच्छत XVII 38 388 9, XXIII 18 179 17
 अनतिद्वन्द्व I 13 20 7 बर्हिर्तीत्य यथा वेदिर्न दृश्यते तथा स्मृणाति ।
 अनतिपातयेत् XX 11 25 17 अनतिक्रम्य पातयेत् Śāy
 अननुद्युम्न XVI 6 252 10
 अनन्तरायम् absol XXVI 11 287 2 अव्यवधानेन ।
 अनन्तर्गर्भ XX 11 26 3
 अनपोष्य XIII. 42 149 15 अनपोष्यो जायते । शत्रुभिरप्रपृष्य उत्पद्येत ।
 अभिहित XII 2 87 6, see अभिहित ।
 अनर्थ XII 8 97 10 अनर्थ्या निष्प्रयोजना वदन्त्यादयः ।
 अनवदानौय XI 5 71 5, XI 11 79 9, XI 13 83 12 (cp
 T Br I 8 8 4) अनवदानौयम् अवदानेभ्यो यद्व्यत् मास इत्यक् पक्षम् ।
 अनवसर्पण VI 28 192 12 अनवसर्पणाय असचलनार्थम् ।
 अनवानम् absol XIV 12 174 8
 अनादिष्ट XXIV 8 191 6 अनादिष्टो ऽग्निरिति । आदिष्ट विशेषविधिः ।
 तद्रहितो ज्ञादिष्ट । यत्र विशिष्यहोमाधिकरणं न विहितं तच्चाग्निरिति जानी
 यादिति Venk
 अनादिष्टदक्षिण XIII 1 120 5, XXIV 29 214 13
 अनादिष्टस्थान XIII 1 119 4
 अनायुक्त XXVI 5 276 11 अविद्वान् ।
 अनार्त XXIV 22 206 11 अनार्ता देवता । आर्ता (r आर्ति)-विनाशिनौ ।
 अनार्तेष्टि XIII 1 119 5 अनार्तेष्टय कास्येष्टय ।
 अनित्य XXX 2 392 14 सूक्ष्म ('gross,' Thibaut)
 अनिधावम् absol to निधावति VI 2 158 5, XXI 8 82 9
 अपरिवर्तयन्, cp TS VI 1 1 6
 अनिरुत XXIV 32 218 17, 33 219 8 यथोपपन्नमेव ।
 अनिष्कौर्ण part. to निष्कृणाति IX 5 271 1 असुपिर ।
 अनिष्टस्त्रिष्टत् adj XI 7 74 3, XII 10 100 12
 अनुज्जी a variation of the सद्यस्त्री XVIII 23 370 9, XXIII. 18
 179 8, XXVI 32 318 4
 अनुख्या name of the rk TS IV 1 2 k, II 13 55 4 — 'vedic
 authority,' equivalent to ब्राह्मणम्, XX 16 33 10 XXI
 22 109 3, cp also pī sū I 10 15 15, cp एतदनुख्य,
 किमनुख्य ।
 अनुयत् XXVIII. 12 363 4
 अनुच्छिन्दन् part II 14 56 11, XV 3 207 9 अनुच्छिन्दन्निवानु
 क्रमेण विभजन्निव साधारणेनेत्यर्थः ।

- अनुच्छिद्योक्त VI 12 168 18
 अनुत्सर्गम् absol XVI 16 262 11
 अनुदेश्यप्रतिगृहीता (viz गौ) XXIV 31 217 2 अताद्यद्यत्र (va
 अताद्यत्र०, अताद्यज०) करणादि लब्धायै नवश्राद्धभोजनदक्षिणायै वा ।
 अनुनिष्क्रमण XXI 11 89 11 (cp VI 12 169 15 where with
 TS VI 1 8 1, we ought to read ०नुनिष्क्रमति)
 अनुनिष्क्रान्ततर XXIV 24 209 10 more easy to be followed (to
 be stepped in)'
 अनुनिधायम् absol XIV 15 180 8
 अनुनिर्वपण XXIII 16 176 1
 अनुपदासिन् XV. 1 204 6, XXIV 14 198 9
 अनुपयाम XXVI 15 294 12, without the formula उपयाम-
 गृहीतोऽसि'
 अनुपरिहरण XXI 25 114 11
 अनुपसारिणम् adv IV 6 117 6 परिसरण प्रति परिगमन यथासम्भवम् ।
 अनुपहित XXV 5 232 11
 अनुपोन्न VII 2 202 8, VII 7 211 16 अनुपोत्ते भूम्यानेव ।
 अनुप्रकम्पन XXI 20 107 3, XXI 22 109 11, XXI 23 111 8
 अनुप्रकारम् absol to अनुप्रकरति, XVII 24 303 8 and probably
 XVII 31 311 1
 अनुप्रवपण XXIII. 11 167 12
 अनुसताच्च (?) XII 15 109 15, the viv in wanting
 अनुसति XXIV 20 204 14, XXIV 29 214 17 पूर्वा पौर्णमासी ।
 अनुसूपल XVIII 29 378 1
 अनुवर्तिन् XXIV 33 220 4
 अनुवाचनत XXIII 3 151 16
 अनुवेष XV 14 218 10
 अनुव्याहार XXVI 7 281 4
 अनुश्रुसन XXV 30 264 9
 अनुश्रुकरम् adv XVII 29 307 15, 308 10
 अनुश्रुतिन् XXI 10 87 3
 अनुश्रवज्या subst XXI 14 94 12, XXIII 11 166 8
 अनुश्रुहरण XXI 2 71 4
 अनुसरसति adv XXVI 21 301 8
 अनुसवनभक्ष VII 17 229 2 and often अनुगत सवनभक्षमन्त्र ।
 अनुसवनम् adv. XXIII. 18 277 18, XXIII. 19 183 3, XXV
 16, 247 5, 8.

- अनुसामिधेनि adv XX 3 9 6 'in accordance with the (number of the) samidhenī verses'
- अनुसन्ध्यम् adv VI 22 182 2, VI 24 183 18 VI 25 187 1, X 19 18 1
- अनुसरणीप्रतिगृहीता (viz गौ) XXIV 31 217 2
- अनूय VI 10 166 14, X 12 11 16 अरन्निमात्राणि शीर्षाणूच्यानि (1 probably शीर्षण, cp Sāṅkh śās XVII 2 8)। अरन्नि-मात्राणि मात्राणि। शीर्षाणि मात्राणि। अनूच्यानि उपर्यधोभावेन स्थापितानि। अनूदेश्य XXIV 13 197 6 see crit note
- अनैड XVIII 48 406 5 'without (at the end the word) idā,' cp ऐड।
- अन्तग II 3 36 8 अन्तगा प्रसिद्धदेशगता। वृषस्त्रीपतय इत्यन्ये। XXIV 13 197 8 अन्तगमन्तदेश प्रत्यन्तदेशे स्वेच्छदेशमिति यावत् or अन्तवर्ग गच्छति शुद्रस्त्रिय गच्छति Venk; प्रत्यन्त गतवान् Viv
- अन्तपक्षसम् adv XI 7 76 6 अन्तपक्षसमेना (sc काष्ठा) कृत्वा। चक्रयोर्मध्ये एनामधोऽच्चा कृत्वा।
- अन्तपरिक्रमिन् XXV 6 234 12, 235 1 अन्तगमनधर्माणी।
- अन्तरवस्त्राविन् X 33 30 15 तस्यान्तरवस्त्राविणौ द्वे सुवाङ्मती जुहोति। सिकतापूर्णायासुखाया दक्षिणोत्तरपार्श्वसमीपे यथा दृष्ट प्रविशत्येका दक्षिणपार्श्वे एकाम् Viv, अन्तरं यथा आकृतिसाधनभूतदृष्टे खत न तु उखाया बद्धि' तथा जुहोति MS—X 48 48 10 अन्त अवस्त्राव बिद्रमस्या-स्त्रीत्यन्तरवस्त्रावौ MS (=अन्तश्चिद्र')—XIX 4 422 1
- अन्तराङ्गनम् adv IX 11 280 16 (आङ्गनम् has apparently the same function as the absol अङ्गम्, cp Āp XV 11, 6) अथैनमन्तराङ्गन मध्यमे परिधौ सप्सृष्टं सादयति। अथैनमन्तमार्द्रप्रदेश मध्यमस्य परिधेर्यथान्तर्भवति तथा सप्सृष्टं सादयति॥ cp अवाङ्गनम्, जध्वाङ्गनम्, बहिराङ्गनम्।
- अन्तरक्थः XXV 24 255 10 अग्निष्टोमे आप्रयणानन्तरसुक्थो गृह्यते सोऽन्तरक्थः।
- अन्तउपसत्क XXV 28 262 2, 4 दीक्षाणामन्ते उपसदो यस्य सोऽन्तरुपसत्क।
- अन्तर्बहिरुपसत्क XXV 28 262 3, 7 दीक्षान्ते ऋष्युपसदो बहिर्यस्य सोऽन्तर्बहिरुपसत्क।
- अन्तर्बहिरिवाज XXIV 33 219 14, 16, see under अन्तर्विराज।
- अन्तर्मिथुन XXI 1 69 3, XXV 1 227 8
- अन्तर्वर्त VI 27 189 16 अन्तरालेषु दृष्टपूजान्नास्यति ते जन्तवर्ता इत्युच्यन्ते।
- अन्तर्वास XVIII 44 397 2, 3, XVIII 45 398. 7, 399. 8

- अन्तर्विराज (viz अग्न्युपस्थानम्) XXIV 33 219 13 नर्यं प्रजामित्यादयो
(T Br I 2 1 25 sq, Baudh III 14 84 16) विराज । चेष्टा
भेदा । ते मध्ये वा बहिर्विभयतो वा । स्वयमेव विशष्यति (in the following
passage) । नित्यो मम नामेति (TS I 5 10 1, Baudh III 13
8; 13) The antaivijñam upasthānam thus consists of
the upasthāna with the विराजक्रम enclosed by the नित्य । cp
अन्तर्बहिर्विराज, बहिर्विराज ।
- अन्तर्हसन part XX 1 5 11, XX 5 15 2, not explained by
Bhavasvāmin or Sāyana
- अन्तर्हित IX 8 276 18 अन्तर्हिते परित्रिते, cp IX 13 284 11
- अन्तर्हिरण्य XI 2 64 9, XXV 33 268 12, 13
- अन्तर्हर्करम् adv X 20 18 13, X 23 22 7, XVII 29 307
15, etc
- अन्तर्शालम् adv VI 30 194 11, XIV 9 167 15 अन्तर्शालम्
प्राग्वथे ।
- अन्तर्शालीक XXVI 28 312 3
- अन्तर्श्रित XXIII 7 158 9 पार्श्वश्रित (sic)
- अन्तर्स्थान्य XXX 10 404 5 '(a square) enclosed by the cord'
(Thibaut)
- अन्तर्स्थाद् VI 26 187 15, 188 1 प्रादेशान्तर्स्थादान् प्रादेशान्तरालान् ।
- अन्तर्सदसम् adv VI 29 193 12
- अन्तर्स्थाकार (or अन्तर्स्था, thus probably better) XX 5 15 5,
XXIII 15 173 9
- अन्तर्ज (var अन्तज) II 3 36 8 प्रत्यन्ते जाता । शबरपुलिन्दादिषु ।—
XXIV 13 198 1 प्रत्यन्तजात or शूद्रा गतवान् । तस्या (शूद्राया)
प्रसूत इत्यन्ये ।
- अन्तर्पतौया (viz समित्) X 16 15 14, 17, XXII 3 120 9 a piece
of wood put on the fire with the mantra अन्तर्पतेऽग्नस्य नो देहि
(TS IV 2 3 a)
- अन्तर्पतोज्ज्विरात्र XXVI 12 289 4
- अन्तर्पतो-मद् VIII 13 252 5, XXI 23 111 6 एकतो-मदसुपरिष्ठात् ।
ओथा मोद इवेति अस्य स्थाने मदा मोद इवेति ।
- अन्तर्पसाधारण XVII 27 306 5
- अन्तर्पधेय adj fem XV 1 205 2 XV 5 208 18, XXVI 10
285 12 14
- अन्तर्पारम्भ II 21 67 18 अन्तर्पारम्भेते अनेन दर्शपूर्णमासावित्यन्तर्पारम्भ । अन्तर्-
पारम्भोऽप्येत्यर्थः ।—XIV 20 187 3 अन्तोऽन्तर्पारम्भ । याग आरम्भेते

- (नित्यन्वारम्भो न्वारम्भणीयत्यर्थ । प्रथमो नुवाक इत्यर्थ । (TS III 5 1)
 see Baudh II 21 67 18 sqq
 अन्वारम्भेष्टि XX 18 39 9, 40 13
 अन्वारोह X 31 29 8, X 39 38 1, X 46 46 15, designation
 of the different manttras indicated in each passage,—XIV
 6 161 12, 19 पवमानानामन्वारोहः viz TS III 2 1 sqq
 अन्विष्टकम् adv IX 17 292 8, X 19 18 9
 अपचिति XVIII 38 389 2, name of an ekāha
 अपच्छेद subst masc XXVI 21 301 13, XXX 11 405 11
 अपच्छेदम् absol XX 12 26 12, XX 30 66 8 XXII 15
 139 8, XXIII 13 171 15
 अपदाति XV 1 205 6
 अपघ्नन् XXIV 38 225 1
 अपनाम XXX 11 405 12, XXX 12 406 7, XXX 13 407
 3, 5, = निर्णाम ।
 अपराग्नि XXIV 26 211 5
 अपर्याण VI 9 165 15 परिहृत्य गन्तुमशक्या । XXI 10 88 6,
 XXII 3 121 6, XXVI 21 301 10 मध्ये मार्गे वर्जयित्वा
 गन्तुमशक्या MS, stands for अपरिचाण, cp. पर्याज्य, पर्याण ।
 अपर्याणयजुस् XXII 8 129 3
 अपश्य XXIV. 23 208 3
 अपश्रुक् XXVI 17 296 8
 अपसर्चा II 5 39 4 (meaning ?)
 अपस्य X 19 17 12, 18 2, 10, X 35 32 9, XVII 28 306
 12, XIX 1 416 2 not istakās proper but शर्करा ।
 अपहृताग्नि XXIV 19 204 4
 अपाघा XIX 8 429 12, see crit note
 अपाघावन् XXVIII 4 352 6, see crit note
 अपापनीय XII 8 97 7, XXVI 2 272 8
 अपालम्ब VII 15 223 19 VII. 17 229 9 and often अपालम्ब
 पश्चादक्षमीषाया बद्धा रज्जुर्यष्टिर्वा धारणार्था ॥ अपालम्ब Ap
 अपाव्य XIV 3 156 5 उक्तमपाव्यानां चरणम् । प्रजानन्त इत्यादि (TS III
 1 4 c—g) see Baudh IV 6 117 6—9,—XIV 5 160
 11, XXVI 7 281 1
 अपिशित XXIV. 21 205 11 अमांसम् Venk
 अप्र VI. 30 195 3, VII 3 203 14, VIII 9 246 11, XIV

- 7 163 7, 17, 164 8 sqq, XVIII 15 250 2, XXI 17
 100 7 विन्दु or स्तोक ।
 अग्नोर्ध्वा (a-stem) XIV 20 187 13, 14, XVIII 25 359 7,
 XXIV 4 188 4 sqq
 अयय XXX 9 403 1, XXX 10 404 10 404 1, XXX
 11 406 1 joining point '
 अप्रज्ञातबन्धु XXIV 28 213 9
 अप्रताप V 1 129 10 अप्रतापे उष्णरक्षितदेशे Kes
 अप्रतिच्छिन्नाय I 4 6 12
 अप्रत XII 11 102 9, XVIII 17 362 20
 अप्रत्यवरोद्धिन् XVIII 2 344 10
 अप्रयत XXVII 9 333 8 (see cut note), XXVIII. 11 362 5
 अप्रयत XI 7 76 7 अननुज्ञाता ।
 अप्रस्तुत X 59 61 11 एकयाप्रस्तुत भवति । अन्याया स्तोत्रीकाया प्राक्
 प्रस्तावात् ।
 अप्रासङ्ग्य XVIII 35 385 4, cp प्रासङ्ग्य ।
 अप्रुदीक्षा XXV 6 233 15
 अप्रुषोम (thus probably to be read with the Viv) VIII 17
 258 12
 अप्रुषोमान् XXII 21 145 15, XXIII 13 169 12.
 अप्रुष्टका (i e अप्रुष्टका) XIX 10 431 1, 6
 अप्राह्मण XVI 33 279 1, 6, XVI 34 279 13, XVI 35 281.
 3, XVI 36 281 6, XVII 30 309, 6, 9 'for which
 there is no brāhmaṇa,' 'not treated in the brāhmaṇa '
 अभङ्गुर XXV 5 232 11 (also pī sū I 4 7 14) न भज्यते ।
 स्फुटितकपाल न भवति ।
 अभिगर II 3 37 1 प्रतिगरस्य स्मारयिता ।
 अभिगच्छण XXVI 9 284 1
 अभिचरणीयशिल्प XIV 20 187 15 ०त्पानि स्तोहितोष्णीषादि ।
 अभिज्वलन XX 20 43 6
 अभितोऽवसर्पण X 33 30 8
 अभिदद्दि VIII 14 253 15 (cp TS VI 6 7 2) उपरिदानम् ।
 अभिदृश्य XII 8 97 10, XXVI 2 272 10
 अभिनिष्ठुक्ता (viz इष्टि) XIII 1 119 7, see XIV 24 193 17
 अभिप्रव्रजन XXV 31 264 13
 अभिप्रोक्षणत XVIII 11 354 14 sqq
 अभिभूत in द्विरण्णभिभूतरश्न XVIII 23 370 3—5,

- अभिभृति XIV 4 157 3, 158 3 an abhuti offered with the formulas सवेशाय त्वा, etc (T S III 1 7 1).
- अभिभर्शन masc I 17 25 12, see under उपस्थान ।
- अभिवाह्य adj XV 1 204 7
- अभिष्टुप् XXVI 6 279 13
- अभिषेक XII 10 101 10, XII 11 102 3 पात्रान् अभिषेकार्थान् ।
- अभिसमारम्भ XXVI 9 283 8 अभिसुख्येनाविशेषणान्नानादप्रकरणाधी तत्वादित्यर्थः ।
- अभिहार्य adj XV 1 204 8
- अभिहित्कार (thus, in one word, to be read) III 27 99 4
- अभिहित XII 2 87 3 अभिहितो रथ वसोभिष्कन् किञ्चन्कादिना वा ।
- अभिहीम XXI 1 71 1, XXI 15 96 1 XXII 6 125 19, 126 1
- अभीनामस् absol XX 18 39 11 (see crit note) XXIII 19 181 9
- असौषु XX 12 27 6, see crit. note
- अभ्यग्र ? III 28 101 10 यद्य वा अभ्यग्रा वषट्कारा स्युः । येयजामहवषट्कार- प्रणवमन्त्रा उपर्युपरि वषट्कारा स्युः प्रयाजादिषु ।
- अभ्यञ्जन XVIII 48 406 9, 407 1, name of an ekāha
- अभ्यर्धात् XI 5 71 5, XIV 14 178 9, XVIII 40 391 7 (thus is probably to be read instead of ०र्धान्), XX 2 7 19, 8 2, XXII 11 133 10 इयक् ।
- अभ्याकारम् absol. XX 10 22 8 अभ्याकारमिति ब्राह्मणे अवधायनं पुनस्तैरेव समार्जनमिति Sāv
- अभ्युदिता (viz इष्टि) XIII 1 119 7, see XIV 24 194 9
- अभ्युदितेष्टि XX 1 5 1
- अभ्युद्धृता (viz. इष्टि) XIII 1 119 6 see XIII 7 123 21
- अभ्युपाकारम् absol XIV 26 198 2, XV 6 211 2, XV 21 225 8, 11, XV 24 228. 12
- अभ्यूह XV 1 205 2, XV 6 210 7, 11 corresponding with उद्धृह of T Br III 8 4. 3 and Āp XX 3 16—XX 6 17 7, XX 8 19 16
- अमात्यसाशिनू III 13 83 16, XVIII 24 371 16, XXIV 33 219 17, XXV 29 263 2
- अमागध XVIII 25 373 3, 5
- अमात्यहीम II 11 52 6, 12, II 13 55 2, XXIX. 13 388 8: यदेवा देवहेडनमित्यादयः ।
- अस्तन्मयपायिन् II 20 66 19, XXVIII. 8 356 11.

- अमेघसपत्र XIV 15 179 6 मेघरहितान्यहानि । न भविष्यन्ति मेघा इति ।—
XXVI 9 283 6 मेघवर्जितम् ।
- अथोद्वी X 18 16 19, 17 2
- अरण्ये ऽनुवाक्येण गण X 53 56 1 शुक्लेण मन्त्रेण उपस्रधुनिष्वेत्यादि (Taitt
Ār IV 25) —XII 10 100 9 धुनिष्वेत्यादिना (Taitt Ār
IV 24)
- अरण्ये ऽनुवाक्येण मन्त्रेण XXI 21 108 2 भूर्भुव सुवर्म इत्यादिना (prob-
ably Taitt Ār IV 21)
- अरुणपिशङ्ग XVII 1 283 1, XVII 3 285 15, XVII 5 286
14 सन्धावर्णं गीरोच्चनवर्णं वा तास्रवर्णं वा ।
- अर्थ XII 8 97 9 अर्थ्या सप्रयोजना उपयोगार्हा पयोदध्यान्मिधमिति ।
- अर्धवेला VI 14 171 14, VI 21 180 2, VII 5 205 17,
VII 19 231 17, VIII 9 248 6 अर्धमात्रम् ।
- अर्धशौर्ष IV 5 115 17 दक्षिणमध्यर्धशौर्षम् is equivalent to दक्षिणे
र्धशिरसि of Āp VII 13 8
- अर्मकपाल IX 1 265 4, 16 IX 3 268 4, X 1 1 4, 15, X.
5 5 1 शुन्यग्रामकपालानि Viv, नदीपुलिनेषु विशुष्कपङ्कस्य कपालानि
दृश्यन्ते तानि । विनष्टग्राममध्यगतानि वज्रगणे ऽभिवर्षणेन शुद्धानि कपालानि
वा Keś
- अर्श masc II 5 39 3
- अर्ध XIV 4 156 15 (cp TS III 1 7 1) अर्धु अन्नपक्तु ।
- अर्हन् XXIV 1 185 14 अर्हता सन्वादीनाम् Viv and Venk
- अलकर्मणि XX 2 6 12, XX 20 44 6 cp also pī sū I 1 3.
11 (thus to be read instead of अल कर्मणे), II 5 9 1 (ed
Raabe) The word is hitherto known only from the
grammarians (Pān V 4 7)
- अलजचित् XVII 28 307 4, XXX 13 407 1
- अवकाश VII 8 213 17, VIII 2 236 16, VIII 11 248 11,
XIV 8 165 11, XXV 18 249 11 अवकाशैश्चरति । अवेक्ष-
योपलक्षितैर्मन्त्रैश्चरणमुपस्थानम्, TS III 2 3 b—r —IX 8 276
14 Taitt Ār IV 7 १-१७
- अवगध XVII 48 328 14, 15, 329 9, XVII 51 332 5, XVII
52 333 1, XVII 53 333 16, subst from the verbal
root गध् मित्रीकरणे ?
- अवघ्राहश्च XX, 6 16 9, XXI 8 82 16 अवगृह्यावगृह्य ।
- अवघ्न VIII 17 258 12, cp निघ्न ।
- अवघ्नभक्षण XXI 2 71 9 XXI 21 108 1

- अवघ्रापण XXII 12 134 13, XXIII 12 168 6, XXV 31
265 8
- अवद्रवण XXII 4 121 19, XXIII 15 174 2, 6
- अवधवन XX 6 16 16, 17 4, XXIII 4 154 9, XXV 9 237
14, XXV 31 264 14 nom act to अवधनोति ।
- अवनेतृ XVII 43 324 11 (also grhyasūtra I 2)
- अवभृथ VIII 19 259 11, VIII 20 261 6 अवभृथमवभृथाद्यानि
वक्ष्यमाणानि ।
- अवभृथाञ्जति XXV 24 257 5
- अवरण XXIV 12 195 13, 196 2 वरणाभाव Venk
- अवशीर्णगव XXIV 18 203 2 शीर्णं जीर्णं दृढ Venk
- अवषट्कर्तृ VII 11 216 18
- अवचन्तरी nom ag fem I 6 9 20 अवचननकर्त्री । पत्नी दासी वा ।
दासी पिनष्टि पत्न्यवहन्ति । विपरीतमित्येके Sāy
- अवाञ्जनपिष्ट V 5 133 8, IX 1 265 5, 17, IX 3 268 4,
X 1 1 4, 15, X 5 5 2 अवाञ्जनपिष्टा स्तक्ष्णपिष्टा Viv ,
क्षुषपिष्टा Keś , अञ्जनादिपि स्तक्ष्ण पिष्टा Ms
- अवाञ्जनम् IX 4 270 15 IX 17 290 16, X 8 7 20, X
13 13 6 (also pi sū I 13 18 4) अवाञ्जन पिष्टा स्तक्ष्णपिष्ट
पिष्टा ।
- अवान्तरकोश XXVI 8 283 1
- अवान्तरदिश fem XV 19 224 5 (also Maru S III. 14 7
17? 12)
- अवान्तरदीक्षा VI 19 178 12 अवान्तरदीक्षासुपनयति । पूर्वदीक्षाया उपरि
प्राहयति अध्वर्युरुपदिशतीति ।—VI 31 196 19 IX 19 294 4.
- अवान्तरशफ X 3 3 1, 3 दक्षिणवान्तरशफ । पदान्त छुरस्थाने Viv ,
पदस्थाने शफस्थानस्य द्वेधा विभक्तस्य दक्षिणार्थ इति तावत् Ms
- अवान्तरेडा III 18 90 19, III 28 102 1, XIII 23 134 5
होतुर्हस्ते ऽवन्तामिडाम् ।
- अविवाह Subst pravaraśāśna 415 9 and passim.
- अविशोष XIX 10 431 4
- अविष्टम्भारि or अम्भार्य XXV 5 232 11 (cp pi sū I 3 7 13),
विप्रकृष्टदरण न भवति, see also the crit note
- अवैडित II 13 56 3 दुर्बला खवन्तीति ।
- अवेष्टि in दिशामवेष्टि XII 19 115 6, XIII 1 120 2, XVIII 5,
347 10, XVIII 6 348 14
- अव्यर्त्तपञ्चन XXI 21 108 12 अव्यवहित प्रतिवचन (Sic 1 वचनेन)

- अव्ययेन XXIV 30 215 13
 अयापन्न XX 1 5 3, 4, 8, XX 25 56 15
 अयापन्ना II 3 36 12, XXIV 12 196 3 अविकलाङ्ग ।
 अन्नत्यप्रायश्चित्त IX 20 297 7
 अशनया XVII 18 299 3 'hunger' also Ait Bī VII 15 6
 अशूद्रोच्छिष्टिन् II 20 66 19, XXVIII 8 356 11
 अश्वतेजनी XV 15 219 13, XV 31 237 15, XV 34 239 14
 XV 35 240 8, 10
 अश्वपदिक II 7 44 10 = आश्ववनीय ।
 अश्वपत्र XV 1 204 13
 अष्टापक्षाव XII 14 107 7, cp चतुरपक्षाव ।
 अष्टापिलक (?) XXVI 8 282 13, cp पिलकावन्त् and अष्टाप्रूप् ।
 अष्टाष्ट XVII 15 359 16
 अष्टाप्रूप् XIV 14 177 18 अष्टाप्रूड्विरण्यम् अष्टापुलक द्विरण्यम्, cp अष्टापिलक
 and पिलकावन्त्, the corresponding expression of the Kā-
 thaka is अष्टाष्टष्ट द्विरण्यम् (XIII 10 192 7, 8)
 अष्टम Subst neutr XV 16 220 16, XV 19 224 7, seems to
 be a kind of receptacle for food
 अस् (अस्यति) c अनु VIII 16 257 15 अन्वस्यन्ते प्रक्षिपन्ति सुखे, XV 2
 206 12
 c परि-उप X 57 60 10, XI 7 74 10, XII 10 101 6,
 XVIII 1 343 13, etc
 c परि-नि IV 4 114 15 यावदुपर तावत्पुरुषेण प्रच्छादयति, VI
 27 189 7 अन्मनमनतिरिक्त कला भूमिसम न्यस्यति ।
 c प्र XV 29 233 17 प्रास्य केशान् seems to be equivalent to
 विग्रथ्य के० ।
 c प्रति-सम् XXVI 33 319 7
 असवत्सर XXII 3 119 22 सवत्सरमनभिधाय Ms
 असप्तसव XXIII 5 155 13, 14
 असप्तस्थापन XXIII 7 158 12, see crit note
 असकाश III 13 83 16 असकाशो ऽसनिधि । यावति न दृश्यन्ते ऽग्रयस्तव ।
 असन्नन् II 14 56 7, XV 3 207 6, XVIII 8 350 12
 अचलयन् ।
 असचर VI 28 191 9, XX 10 22 12 XX 28 63 4 मनुष्या
 यच न सचरन्ति तच । VII 15 225 13 असचरे अनिष्क्रमणमार्गे ।
 असनीय II 10 51 6, 16 उत्सर्गयोग्यम् ।
 असमित्क XXIV 8 192 6

40 INDEX OF WORDS TO THE BAUDHĀYANASŪTRA

- अमसुदित XV 6 210 8 XV 9 214 8, XVIII 5 317 1
XVIII 6 348 6, XIX 5 424 18, XXIV 28 214
2, XXV 3 231 8, XXVI 1 271 9, for the meaning
see the last citation, usually the Samvāda is the colloquy
between the adhvarvū and the āgnīdhra 1 19 29 6
- असभिन्दन् VI 26 188 1
- असभिन्न V 5 133 14 विस्त्रिय ।
- असितञ्जु XVIII 29 377 14
- असिपथ XV 30 235. 9 (T Br III 9 6 4)
- अस्तोत्र XXV 21 253 11
- अस्त्युपायिन् III 13 83 16, XVIII 24 371 8, XXIV 33
219 17, XXV 29 263 2
- अस्पृश I 19 28 1, XX 25 55 10
- अस्त्रिगर्भं XXVI 8 283 1
- अखवणार्थं XXV 30 264 2 खवति वै सा ताः खवन्तीमिति (TS v 4
10 3) दोषनिवृत्त्यर्थं पुनश्चित्ति ।
- अक्षरद्वयसिद्धि XXIII. 15 174 4 *
- अक्षीनविधि XVIII 51 411 15
- अक्षीनसतति XV 18 223 7, XV 32 238 6, XV 36 241 8,
XVI 3 247. 11, XXVI 12 290 4, XXVI 13 290
13, XXVI 18 298 8, XXVI 25 307 1, XXVI.
27 310 8

आ ।

- आकुट्ट XXVI 32 318 1 आहतस्थान निवृत्ततम् ।
- आक्ताक्ष XVIII 48 406 10
- आक्षीय XIV 13 175 1, XXIII 11 166 15, see crit notes
- आक्षीयन् XVI 16 262 12—14, XVII 18 298 7, XXIII 11
167 1, 5, XXVI 17 296 11—14 equivalent to आक्षयन्
of the other texts
- आगन्तु XXI 10 87 9 भिन्नजान्तीयम् ।
- आग्निपावमान III 8 76 18, 77 13, 14, III 21 93 18, XX
20 45 5 sqq
- आग्नीध्रीयश्चन XIV. 27 199 1
- आघाटी (or •टि) XVI 20 266 9, XVI 21 267 9, 268 2,
XXVI 17 297 1

- आधारपथ XX 13 29 12
 आच्छादन XX 1 5 9 आभिसुखेन गमनम्, cp इ c आच्छ ।
 आच्छेदन I 2 2 15, XX 2 7 16, 'the stubbles' equivalent to
 आलवा of Āp—nom act to आच्छिनन्ति XX 1 5 13
 आक्षप्रोक्ष X 27 26 1, 10, X 50 51 15 X 51 53 18, 54
 4, XXII 9 131 8, see पय प्रोक्ष ।
 आक्षयत XVIII 32 382 6, XVIII 33 382 15
 आक्षयवकाश XXIV 36 222 11 आक्षयवेक्षणम् ।
 आक्षयन XVIII 48 406 9, 407 1, name of an ekāha
 आक्षयनम् IX 11 280 18, 281 2, 1 तथान्तराक्षयनम् and तथैवान्तराक्षयनम् ।
 आणिवन् XI 6 73 5, XII 7 95 15 सर्वमाणिवद्युज्यते । आणिवन् ।
 आक्षान्ते चक्रधारणार्थं शङ्कराणि । तद्वदथ शकट युज्यते । तथा त्रिभिस्त्रिभि
 शकटानि बलीवर्दै ।
 आदित्यानामथन XVI 16 262 13
 आधवन XXIII 6 157 6
 आधात XXII 19 143 11
 आधाव plur XIV 12 173 12 designation of the formulas T S
 III 3 3 d—p, sing XVI 3 248 11, cp Drāhy IX 1 3
 आधि XXII 7 127 6 आधिसाधीयते स्मर्यत इत्याधि स्मृतमिष्टकागण-
 सुपदध्यात् । यदा स्मर्यते तदा उपदध्यादिति यावत् । cp perhaps उपधि ।
 आनन्दिन् XVIII 29 378 9, 379 2
 आपरद्धारिक XXI 9 86 7, XXI 19 103 6
 आभिरूप्य XXIV 6 189 17, 190 2 आभिरूप्येण वा, अभिरूप समर्थ । तस्य
 भाव आभिरूप्य सामर्थ्यं लिङ्गमिति यावत् Venk, मन्त्रलिङ्गाभिरूप्यम् V1v
 आभाशिन् VI 26 188 4, VI 29 193 7 IX 1 265 14, IX
 5 271 14 sqq, X 1 1 13 उज्ज्वल शोभायुक्तम् V1v, प्रकाश-
 वन्तम् Ms
 आमध्यदिनम् adv XVII 39 319 3
 आमपक्क XIII 37 145 13
 आमात्य II 8 46 9, II 12 52 6, XXIV 22 207 2, 4
 लौकिकाग्नि ।
 आमावसव XVIII 44 397 12 'from Amāvasu'
 आमुकुक्षिक (?) XV 18 222 11, cp Āp XX 7. 8
 आम्बुषी (viz वाक्) XVIII 42 394 13
 आयन्तिगव II 14 56 5 आयन्ति गावो यस्मिन्काले तदायन्तिगवम् । तिष्ठद्गुप्रभृति-
 लात् (cp gana तिष्ठद्गु) अययौभावत्वात् पुंसकम् ॥
 आयव XVIII 44 397 10 'from Āyu'

- आयातन nom act to आयातयति XX 11 25 7 XXI 19 105
3, XXI 24 112 10, XXII 8 128 1, XXII 10 132 3,
XXII 15 138 6 स्थापनम् ।
- आरुणकेतुक XIX 10 431. 1, 435 4
- आर्तिज XXIV 16 200 11 आर्ते सभवति आर्तिप्रयुक्तानि व्याधिपौडितपुर-
कर्तव्यानि Venk
- आर्तिष्ट XIII 1 119 6 आर्तेष्टय' प्रायश्चित्तार्था ।
- आवष्टथिक XXVI 10 285 12 अवष्टथार्थ ।
- आवाजश् XXII 5 124 14 प्राची सीता नौत्वा पुन प्रत्यानीय प्राची
पुनस्तथैव आवाजशी वजर्गत्यर्थस्य ।
- आवापज XXIV 3 187 2 आवापजानि भेदेन कृतानि Viv , आवापजान्या-
दृत्तिजन्यानि आवर्तनीयानि । कानि चिदिति शेष Venk
- आविद् XII 9 99 13, name of the formulas TS I 8 12 g
- आवेष्ट XII 2 87 4, seems to be the counterpart of अक्षपक ।
- आव्य XIV 10 170 1 आव्यम् अवर्णे देहे रक्षणीय व्याधि, cp TS III
2 9 4 and II 2 6 3
- आव्रश्चन IV 1 108 4, XXIV* 8 191. 8
- आव्रश्चनज XXVI 23 304 1 an offering with the formula
वनस्यते शतवदश (TS I 3 5 h) on the आव्रश्चनम्, cp IV
1 108 3
- आशय V 13 147 4, V 14 149 1, X 7 7 11, X 10 9
13, XX 12 27 1, XXI 2 71 4
- आशातिक XXVII 9 333 4 (cp. Taitt Ār I. 8 7) a kind
of vermin
- आशाप्रतिगर्न् XIV 10 107 7 आशाप्रतिगरी न स्यादिति । पूर्वव्याख्यात
तत्कृतप्रतिगर आङ् पूर्वस्य पश्यते व्रजन्त तच्चाकाले करणम् (sic)
- आशिरोवनयनम् XIV 9 169 3 (TS III 7 8 v-m), see Baudh
VIII. 10 247 11
- आशिस् XXIV 1 185 17 as an example the Viv cites बर्हिषोऽ
देवयज्यया प्रजावान्भूयासम् (TS I 6 4 1)
- आशीर्षद् VI 25 185 15
- आशीसयोजन XXV 6 234 5
- आशुक XXVI 11 288 1
- आशुपिष्ट XV 30 235 6, XXVI 11 288 1.
- आश्वासिक (?) XXI 7 80 3
- आश्विन XXVI 10 285. 3, a measure of distance
- आसङ्ग, see उत्तरासङ्ग ।

- आसन्य VII 1 201 8, XIV 4 156 17, XXVI 7 281 5, an offering with the formula आसन्यान्मा (TS III 1 7 1)
 आसपुट XI 1 63 6, equivalent, to उपपुट ।
 आहरणप्रीति V 15 150 8 आहरणादेव प्रीतिर्यस्य तदाहरणप्रीति ।
 आहर्त XXI 7 80 4
 आहार्य XXV 27 260 4 sqq द्वितीयाहारनिमित्ताम् ।
 आह्नि XXIV 31 217 1 आहिता (गौ) । आधिगृहीता (thus both copies of the Viv), गर्भिणीत्यन्ये ।
 आहुत XXIV 4 187 14, a kind of pākayajña यद्बुला दत्त्वा चादीयते स आहुत उपनयनादि Viv , आहुत । ह्रयवे दीयते आदीयते यत्र स आहुत । उपसर्गेणादानादिरूपार्यलाभ । होमदानात्मक कर्मविशेष आहुत इत्यर्थे Venk
 आहुतिषाद् IV. 3 111 14, X 52 54 17 आहुतियोग्य कृत्वा । ज्वलथिला ।

इ ।

- इ c आच्छ (sic) I 1 1 7, XXIV 23 207 8 पर्षशाखामाच्छेति । आभिमुख्येन पर्षशाखा गच्छति आम्नु वा । आकार प्रमादपाठ इति केचित् । आभिमुख्यार्थत्वादाच्छेत्याप्तार्थत्वादाभिमुख्येनाम्नु गच्छतीत्यर्थः । बर्हिर्गच्छेत्यादिषु नोभय विवक्षित मर्यादार्यो वा । आ शाखाया गन्तव्यमित्यर्थप्राप्तमिति हेदनदूरत्वे ऽपि न प्रतिनिधिरिति ।
 c उप-च्छति I 20 30 14 III 13 83 17, III 21 93 6 and often
 c अपि XIV 14 177 5 अपिथन्तम् । गा गच्छन्तम् 'to cover'
 c अति-परि IX 17 290 18
 c वि VIII 4 238 16 आश्रावण एव वेति । भिद्यत इत्यर्थे 'there is a difference'
 इडह्न IV 1 107 6, IV 8 122 2 15, XI 5 70 12, XV 31 236 15, XVI 20 267 6 XVI 21 268 4, XX 29 64 7, XXV 23 254 12, XXV 32 265 12 इडा कुदिका वैदली । सूना फलका, cp इडह्न of the Śatap Brāhmaṇa
 इडादध XVII 52 332 6, XXIII 17 177 15 a kāmya darsa-pūrnāmāsa
 इडाधान IV 8 122 12 इडापाचम् ।
 इडोपह्वन adj I 18 26 20 इडोपह्वयते ऽस्मिन्नितीडोपह्वन पाचम् Sāy ; equivalent to इडापाचम् ।

- इडोपकृत XII 16 110. 8
 इण्ड XVII 31 309 15, XVII 32 311 5 इण्ड घटाधारक
 लणैर्मण्डलाकारम् ।
 इत्यगोच VI 5 161 14
 इदानीन्तन XXVI 24 306 8
 इध् c उप I 8 12 5, V 1 129 4
 इन्द्रघोषवन् IV 2 110 11, 15, XXIV 36 222 14, cp IV
 3 110 17
 इन्द्रतुरीय XII 4 89 14; XXVI 3 274 80
 इन्द्रवज्र XVIII 36 386 8, XVIII 48 405 17 (twice men-
 tioned) name of an ekāha
 इन्द्रस्तु XVIII 14 348 9, XXIII 18 178 15, XXVI 31
 316. 5 name of an ekāha
 इन्द्रसोम XVI 35 280 15
 इन्द्रसर्ग XXVI 31 316 4
 इन्द्राग्न्यो कुलाय XXVI 32 318 9
 इन्द्रानस XV 14 218 11, XV 19 224 4, XV 22 225
 18, 226 1, 4
 इन्द्राभिहार XXIV 9 192 14 see यदभिहार ।
 इषु XVIII 36 386 5 name of an ekāha
 इषुजित (?) XV 37 242 6
 इष्टकावत् adv XXII 8 129 4
 इष्टकोक्त XXII 2 119 7 इष्टकोक्तमिष्टकास्तु शब्दितम् मन्त्रमन्त्रमन्त्र वा MS
 इष्टर्ग XIV 4 146 14, 15, XXVI 7 281 2 (cp TS. III 1 7
 1) इष्टर्ग वा इति । दर्वीरिति केचित् । अङ्गारकर्षणार्थं काष्ठमित्यन्ये ।
 उल्लुकमित्यन्ये ।
 इष्टिपथ XXIII 1 247 5

ई ।

- ईच् c परा caus. IV 4 113 11
 c सम् with instrum VIII 13 251 17 होवा समीक्ष्य सवाद
 कुला आगतो स्त्रीति ।
 ईर्म् VI. 12 169. 15, XXI 9 84 12
 ईषा XXX 1 389 4, name of a measure

उ ।

उक्तसप्तैष XXV 18 249 10

उक्त्यविग्रह XXI 19 103 8 sqq , XXV 23 254 15

उक्तं c प्रति I 13 19 18

उक्तवेदत् XVIII 40 391 2, 7 (also in the Satap B1)

उक्त्यासन्दी X 12 11 15

उग्र XV 5 209 11 and elsewhere, XXI 10 86 15, sq ,
XXVI 10 286 2

उद्धार (in प्राङुद्धार) II 20 67 1

उच्छेषणीय XXIV 15 199 10 उच्छेषणार्ह V1v , ब्रह्मौदनोच्छेषणे समिध
अभ्यज्याग्रावाधीयन्त इत्युच्छेषणीयशब्देन समिदाधानान्त उच्यते । समिदाधानान्त
एको ब्रह्मौदनप्रकार इत्यर्थे Venk

उच्छ्रायी VIII 19 259 11, X 27 25 18, XV 17 222 5

उच्छ्राय्या कटे V1v , उच्छ्राय्यते जनयेत्युच्छ्रायी खार्यादि MS

उक्ताश्च VII 4 203 20 उक्ताशमेति सकाश गच्छति ।

उक्तुणी X 9 9 1, see crit note

उत्तरदन XXI 5 78 1

उत्तपनीय (viz अग्नि) II 7 44 2, II 13 54 16, XVIII 8
350 7, XVIII 16 361 8, XVIII 40 391 5, XXIV
8 191 12 कपालादिसतापज V1v , कपालाग्नौ दर्भमुष्टिमादीप्य तस्मिन्नाग्नौ
मुष्ट्यन्तरमादीप्य तृतीयमुष्टिगताग्नौत्तपनीयाख्ये और्ध्वदेहिकं जुहुयादिति
Venk , cp p1 sū I 2 5 10

उत्तरत सेविन् XXV 21 253 2

उत्तरदण्ड XXII 1 117 14 Ms, after the words of X 3 3
10 तदुपरिष्ठात्कृष्णाजिने निधाय, continues उत्तरदण्डमिति शेष । इय
वै कृष्णाजिनसप्तौ पुष्करपर्णमाभ्यामेवैनमुभयतः परिगृह्णातीति दर्शनात् (TS
V 1 4 3) । द्वैधं सूत्रपक्षोपन्यासे उत्तरदण्डत्वानुसादनाच्च । तथा च पुष्कर-
पर्णेनोत्तरदण्डेन संस्तृष्यातीति सूत्र बोधायनस्य यथोत्पन्नेनैव संस्तृषीयादिति
भ्रातृकी । यथोत्पन्नेन उत्पत्तिरसमये यथा स्थित तथा संस्तृषीयात् । अधर-
दण्डेनेति यावत् ।

उत्तरयुग XX 25 57 1, XXX 1 389 4, designation of a
measure

उत्तरर्क्ष XX 7 18 7 ऋक्ष विशसनप्रदेश Sāy , equivalent to
अधरर्क्षोम ।

उत्तरलक्ष्मन् IX 17 292. 3, X 32 30 1, X 33 30 4 उत्तर-
लक्ष्माणम् उपरिलेखाम् ।

- उत्तरवर्ग XII 12 104 2, XIII 38 146 9, XXIII 3 152
 I उत्तरासङ्ग ।
 उत्तरा तति XXV 13 243 5, XXV 19 250 15
 उत्तरासङ्ग XVII 41 321 5
 उत्तुष I 6 9 14 उत्तुष Sāy
 उत्थितकाल XXIV 12 195 9, XXV 4 231 14 प्राप्तकाल Venk
 उत्पृष्ट XVII 30 309 7, 9
 उत्सर्गिणामयन XVII 22 301 7
 उत्सेक XVII 31 310 10 अवसावण ।
 उदकराजि III 29 103 7 उदकधारा ।
 उदक्शस् VI 26 187 12, see प्राक्शस् ।
 उदक्शस्यता VI 29 193 14 (read here also *स्यताया instead of
 *स्यताया), VII 8 214 3, VII 10 216 4, VII 11
 216 10, 17, 217 6
 उदचन VI 34 198 19, 299 4, VII 6 208 3, VII 7 212
 4, VIII 9 245 14; VIII 10 247 7, XXV 18 248
 18, 249 2 उदचनान् उदचनान् ।
 उदन्वन् I 3 5 11
 उदवृक्ष XXV 18 249 4
 उदयक्षवन् XXIII 5 155 11, see crit note
 उदयनीय XIV 21 190 8 उक्तोदयनीयस्य* (viz आङ्गति) TS III
 5 5 g) see Baudh VIII 21 262 14
 उदवसानोय XIV 21 189 19 उक्तोदवसानोयेष्टि (TS III.5 4 3-4)
 see Baudh VIII 22 263 3—XXIII 12 169 7
 उदधित्वारमित्थ XXIII 7 159 11
 उदानयन XX 28 63 5, XXI 8 83 9, XXI 23 112 4
 उदाननन XXI 22 110 4.
 उदीक्ष XXI 11 89 7
 उदीचीनस्यता XXI 15 97 3, 5, XXI 18 102 13, 15
 उदूहन XX 11 25 1
 उद्गीय XXI. 7 80 4, see crit note
 उद्गाह XXVII 2 324 8
 उद्धृतफलक VI 10 166. 10, 167 11, VI 24 184 2 अक्षप्रोतस्य
 फलकस्योद्धरणम् Kes
 उद्धनन XIV 21 190 8 उक्तमादित्यग्रहस्योद्धननम् (T.S III. 5 5
 c, d) see Baudh VIII 10 246. 14.
 उद्भिद् XXIII 19 : 183.1 XXVI 8 282 6 name of an ekaha

- उद्यत्स्वीम XVI 28 274 1 XXIII 12 168 10, XXVI 20
300 11
- उन्नीयमानस्त XXV 22 254 2
- उपकाश XV 18 223 14 cp Āp XV 18 13
- उपघात XXVI 32 316 13 औत्तरस्मादुपघातात्। अत्रास्मा एतद्विच्छिद्य-
मित्यादि (XVIII 20 367 5) ऐतस्मादेव। तावदुपवाद। उपहन्यते
प्रकृत क्रमो येन वैकृतेन स उपघात।
- उपचारत XI 4 69 5 आग्नेय उपचारत। आदातुपचारणीय स उपचारो
विशिष्यते आग्नेयमेवाध्वर्युरित्यादि, XV 28 232 4, XVII 14
295 13 स्वार्थीकस्तसिल् (cp Pān V 3 7) विहारसमीपचारौ भवति
दक्षिणो भवतीति यावत् Ms
- उपदोह XXIV 29 214 5 अग्निहोचार्थं स्थात्या दुग्ध्वा पुनरित्यत्र दुग्धम्।
- उपधान m सुवर्णोपधान XVII 39 317 4
- उपधानरज्जु XXVI 5 278 10, XXVI 10 285 15 उपधानरज्जुरारभे
वितानस्य।
- उपधि I 8 11 18 उपधि कोणक्षेत्र मध्यमद्वयपूर्वार्धे क्रमणे सवन्धिकेन-
मित्यर्थ Sāy
- उपनिग्रहण XXI 12 90 13
- उपनिग्राहम् absol XXI 20 206 1 उपनिग्राहोपनिग्राह्य।
- उपनिनयन XXI 6 78 10, XX 26 60 5, XXI 12 89 17,
XXII 4 123 5, XXII 5 124 3, XXII 16 140 3
- उपनिषद् XVII 21 301 2
- उपन्युप्तसभार XVII 17 297 6
- उपपक्ष XVII 40 319 15, XVII 41 321 5 equivalent
to गोदान ?
- उपपातक XXVIII. 1 344 13
- उपसोचन XXII 5 123 14
- उपयमन adj, fem औनी II 17 62 2, IV 2 109 11, X 51
53 2, 14 उपयम्यते ऽग्निर्यामि (दृङ्ङि) यावद्विहित इति। पुरीष प्रणयनेभ्य-
धारणार्थम्।
- उपयमनीहार XXV 2 229 1
- उपयाम subst masc XI 1 63 7, XI 3 67 4, 8 उपयामान-
कृतकालान् (?)
- उपरिष्ठात्स्नाह्नाकृति XXIV 36 223 3
- उपरिष्ठास्त XXVI 4 276 5
- उपर्यर्ध III 10 79 18, VII 6 208 3, VII 7 211 18, VII.
13 220 9, 10, VIII 2 235 14, XXV 17 247 13

उपलब्धि XYX 1 391 3

उपवसथगवि० XXIV 15 199 9 गोपिटयज्ञ Venk , cp II 8

उपवाहरण ॥ १ ३४ ॥ प्रारिणितस्य कर्मण आरम्भसमौपे वचनम् ।

उपव्युषम् XIV 30 203 11 XX 1 3 2 उष समीपे ।

उपबन्ध XXX 6 398 12 sqq , cp पक्षोपपन्नव ।

उपशत XXIII 3 152 4 see crit note

उपशय adj ('subsidiary, supplementary') IX 5 272 4 IX
15 286 15, \V 14 218 8, \V 15 219 16, XV 23
226 14, 227 9, \VII 11 292 2, XVII 13 294 16,
XVII 14 295 8 एकादशयुपाना मनोपे य शेते स उपशय Ms,
XXIII 14 172 3, 6, XXVI 24 305 7

उपसग्राहम् absol VI 13 170 3

उपसमाधान. XVIV 31 216 14 ज्वलनम् ।

उपसमासम् absol IX 8 276 7 उपसमाससुल्लुक्कानि । पतितान्युल्लुक्कानि
पुन पुन' प्रक्षिपन्त ।

उपसमिन्धन (viz मन्त्र) XXVII 11 336 5

उपस्था subst fem VI 6 163 3 अतिथीनामुपस्थामेति । अतिथीना
मागतानां ब्राह्मणानामुपस्थामुपस्थानमेति । तै स० सह सगच्छत इत्यर्थः ।

उपस्थान masc I 17 25 22 पुस्तिङ्निर्देशाच्छान्दस । कषाचित्पाठ समा
नोपस्थान समानाभिर्मर्शन इति । अस्मिन् पाठे समान उपस्थानो मन्त्रो यस्य
पुरोडाशश्चेति । एव समानाभिर्मर्शन इति समानप्रत्यञ्जन इति च Sāy

उपस्थावन् XV 14 218 7, XV 22 226 10, XVII 12 293
9, XXVI 23 304 6, XXVI 24 305 9, 10 उपस्थावानौ
अग्निष्ठयपसनीपवर्तिनौ दक्षिणोत्तरी ययौ MS

उपह्व VI 18 177 18 and often तेषपह्वमिष्टा। सर्वषामध्वर्वादीनाम-
ध्वर्युपह्वस्तेत्यादि कर्मनामध्वेनोपह्वमिष्टा।

उपह्व XVIII 28 376 3 name of an ekāha, also XVI 3
277 19 ? the reading of XXI 20 106 7 is uncertain

उपहास्य (?) XVIII 46 402 5, instead of उपहास्य चास r perhaps
उपहास्यास, in this case the word is उपहासिन्, the meaning
is जाँर ।

अपाङ्गश्रुसम् absol to अपाङ्गश्रु श्रुसति VII, 17 228 12

उपाध्वन्तर्याम्योरनुमन्त्रणम् XIV 10 171 5 (TS III 2 10 *l, m*),
see Baudh VII 5 207 8 and VII 6 209 6

उपाकरण VII 8 213 1, VIII 2 236 9, VIII 11 284
4, XIV 11 172 17 designation of the formulas TS
III.3 2 *a*, XIV.3 156 4 प्रज्ञानउपाकरणस्य (क्रिया) प्रजापते-

- जायमाना इत्यादि (TS III 1 4 a b) see Baudh IV 5 115 5
- उपाकरणौ XIV 14 177 9, XIV 15 179 9 XXIII 6 157 17 the two rks are again TS III 1 4 a b
- उपाङ्गन masc VI 24 185 5
- उपाध्यायपूर्व्य XIII 20 131 5, 9, XXVI 5 278 8 पार्श्वयो-
रुत्तरयोर्वा रक्तानि वा नीलानि वा सूत्राणि वस्त्रस्य तद्वस्त्रम् ।
- उपाधिगमनकाल XIII 1 119 6 °काला । उत्पत्तिस्मोपकाला ।
- उपोत्तरेद्य adv XXVI 21 301 12
- उपोहन nom act to उप-उहति XX 6 17 6, XX 7 17 14, XX 16 35 10, XXV 31 264 15
- उपासन nom act to उपास्यति XIV 15 179 18 उपासने बर्हिर्ऋपास्यति
इथिया सष्टच पाहीति, see Baudh IV 6 117 16 —XXIV
14 198 14 उत्तरतो हिरण्यशक्तमुपास्यतीति see Baudh II
16 61 3
- उपासनवन् VIII 12 251 1 उपासनवन् । उपास्यत इत्युपासन पुरोडाश-
खण्डा वक्ष्यमाणा सामान्येनोच्यन्ते । ते तद्वन् ।
- उज् c प्रति IX 5 272 13 प्रत्युजति बगलम् । बगल कर्करमपि (1 बर्क° ?)
कटेन घटयति Viv , वेणुकटेनाच्छादयति । कटादिना बागाशिशु बाद-
यति Kes
- उभयत प्रउग XVII 28 307 9, XXX 15 408 1
- उभयत'शुक्र VII 13 220 14, 17, VIII 15 225 5, 7, XXI
15 96 6, XXV 17 247 11
- उभयतोऽतिरात्र XXVI 12 289 3, 4
- उभयतोऽभिपतन (?) XVIII 40 391 4, 7
- उभयतो-मद (-मोद) VIII 13 252 7, VIII 15 255 14, XVII
4 285 20, XXI 23 112 6
- उभयनीत XXIII 16 174 12 सोमवामी विरक्तश्च (r .तिरिक्तश्च ?), नीत
is apparently part from येति ।
- उभयष्ट XXV. 22 174 12
- उभाकाण्यकवच (?) XII 2 87 3, see crit note
- उर्वस्वि in उर्वस्विमात्र XXIV 25 210 2 (with उ°, not ऊ° as Āp
XVI 13 6), see crit note
- उबल (or ऊ° ?) II 5 39 9, 40 5, meaning ?
- उलूकी IX 18 293 6
- उलूखलबुध XXIII 12 269 1
- उलूकप्रथम IV 6 117 10 उलूकहस्तमाश्रीभ्रमयत कृत्वा

उष् c अभि उप XIV 26 198 8

c परि उप XX 31 67 18

उषसा XXI 12 90 1, name of the Soma-plant, cp उषना
Śat Br

उषपुट XI 1 63 6

उषाय XXVI 7 281 3 दूर्वा वा उषक वा ।

उषण nom act to उषयति XXI 26 115 8.

उषत् XXI 26 115 8 उषयेत् । उषशब्देनाभिधत्तात् ।

ऊ ।

ऊतीकसम् IX 1 265 4, 10, IX 2 267 6 पूतीकसम् शूक्तदूर्वा वा ।
ऊर्ध्वचित् X 20 18 20 X 26 25 13 उच्छ्रिता शर्करा मन्त्रमुच्चार्य
सर्वान्स्पृशति ।

ऊर्ध्वानम् IX 11 281 5, cp अन्तराङ्गनम् ।

ऊर्मिकारम् VIII 9 246 13 उद्धन्यूर्मिकारमविषिष्टम् । ऊर्मिर्यथा सम्भवति न
सिच्यते च सोमो बहिस्रथाहन्ति ।

ऊर् c अभि-नि. XV 19 224 2

c अनु-वि X 20 19. 2, 4, X 26 25 15, XIX 2 417
2, 4 अनुयूहति । सभारान् शर्करास्थानेषु प्रकीर्य घन करोति ।

c प्रति-वि XXVI. 15 293 3 प्रतियूहाम । प्रतियूह प्रत्यह
विभाग करिष्याम. ।

ऋ ।

ऋजीष VII 6 208 10 ऋजीष किटिलम् ।

ऋतपेय XVIII 32 381 14

ऋतायु III 14 84 14 ऋतायुव' अविनष्ट यज्ञमिच्छन्' ।

ऋतुदौर्वा XV. 13 · 217 17, 19, 20, XV 20 224 16

ऋतुदेवत XXV 21 253 5

ऋतुपर्यायम् adv XV 38 244. 2

ऋतुपशु XV. 38 244 2, XXVI 11 288 12

ऋतुयत्तिक्रम XXVIII 1 344. 12, XXVIII 2 · 347 13

ऋतुसव XVIII 4 346. 13

ऋतेप्रश्न XXIII 15 173. 9

ऋतेखाहाकार XX 5 · 15 4; XXIII. 15 173 8

ऋद्धिपुनराधेय (thus to be read) III 3 71 11 ऋद्ध्यर्थम् । ऋद्धोतीति वाक्यशेषात् ।

ऋषभ X 5 6 2, X 6 6 8 sqq and often in pīṣṇa X, XXII 2 119 5, XXII 7 127 3, XXX 6 399 4, a kind of istakā ऋषभेष्टका उक्तप्रकारा उपरि ऋषभाकार कृत्वा ।

ऋषिनामधेय (?) XXIV 38 224 16

ए ।

एकगण XXVI 32 317 10

एकचर XIV 3 156 4 एकचर निरुद्धे ।

एकचर XX 8 18 13

एकचित्तीक XXII 4 122 4, XXX 7 400 11

एकजिक XVIII 34 384 10, 12, name of an ekāha

एकनाराशुस XXV 22 254 1

एकयाजिन् XIV 4 158 2 इति न्वेकाहयाजिन (thus or इतीन्वा एकाहयाजिन is to be read, cp XIV 26 198. 11) । एतदेकाहससवे ।

एकराचीण XVIII 1 343 7

एकवद्भूत XVI 1 245 8

एकविंशतिगर्भ XXVI 16 295 10

एकवेदस् adj XVIII 33 383 6, cp त्रिवेदस् ।

एकसर VI 10 166 15, X 12 12 1 एकगुण ।

एकष्टक IX 18 292 15 एकष्टक एकचर खगाल ।

एकस्फ adj IV 2 110 13, X 51 58 15 (एकस्फा लेखा) ।

एकादशिनी XVII 11 292 1, XXX 4 395 16.

एकापञ्चाव XV 2 206 4

एकाष्टका XIV 13 176 5, 7, XVI 13 260 6, 8 साषष्ठ्याष्टमी ।

एकाहयाजिन् XIV 26 198 11, see also एकयाजिन् ।

एतत्सम्बद्धि adj XXIV 38 224 15

एतदग्नि adj XXIII 7 159 6

एतदनुष्ठा adj XXIV 10 193 16 एतद्वाङ्मय, cp अनुष्ठा ।

एतदनुदिष्ट VI 18 165 5 आदौ या प्रत्यनुदिष्टा एतदेवानुदिष्टमस्या सा एतदनुदिष्टा । स एवानुदेश । न भूयोऽनुदिष्टेत्यर्थः ।

एतद्वभ्य adj XIV 27 199 16

एतद्गामधेय adj XXIV 27 212 5

एरकोपवर्द्धणे dvandva dual II 8 45 9, III 10 79 12, 14

ऐ ।

ऐकादशिनपशु adj XXIII 11 167 6
 ऐकादिक XXII 3 120 2 ऐकादिकस्त्रेवाग्नि नाहोनसत्तेषु Ms
 ऐन्द्रायपशु adj XXIII 11 166 10

ओ ।

ओकारान्त XXV 9 237 6
 ओदनसव XVIII 8 349 15
 ओष्ठ XXX 18 411 4, a certain kind of istakā in the dronacit

औ ।

औदुम्बर XII, 13 104 8, XII 14 106 7 तास्य ताक्षेण प्रच्छन्न वा ।
 औद्वहण VI 4 160 3, X 13 12 15, XXI 8 84 9, XXIV
 33 220 7 the offering with the formula TS 1 2 2 c
 औपसन्त्यवौथ XXVI 21 301 7
 औपयजिक IV 11 126 14 उपयष्टप्रयाजनो ऽग्नि ।
 औपशद XVIII 45 400 10 sqq, name of an ekāha
 औपश्य VII 12 219 8, 21, VII 18 230 13, VII 19 231
 17, VII 20 233 1, VIII 4 238 13, VIII 8 245 3,
 VIII 9 246 1, XXV 13 243 1
 औपासन XXI 22 110 15 sqq, XXIV 8 191 12, p Journ of
 the German Ori Soc LVIII, 508
 औपधाजिन XXVI 32 319 2
 और्ध्व XII 8 97 8 अर्मिर्ध्वो गृह्यौत ।
 औशनस XVIII 47 403 12, XVIII 47 405 3

क ।

कङ्कचित् XVII 28 307 1, XXX 12 406 5
 कट् XXIII 7 159 12, replaces the vāsat at certain abhicāra
 offerings
 कठिन XVII 31 310 9 कठिके (sic) समानापन्नानां ।

- कण्डूकन XVI 24 270 6, XXVI 18 298 2, equivalent, apparently, to उपध्वस्ता of Āp XXII 15 8
- कदम्बर्यु XVII 45 326 8
- कद्रु XXIV 38 225 2 cp TS II 1 4 2
- कनीयसासुक्थ्य XVIII 26 374 4
- कपाल XXIV 13 198 2 य कपालान्युपहन्ति । य कपालान्युपहत्य सपद ददाति Venk , दारिद्र्यं हिन्यात् V_{IV}
- कमण्डलुगत XX 4 11 10
- कथाशुभीय XIV 4 158 2, cp TS VII 5 5 2
- करण I 11 15 7, VI 23 182 15 and often करणं जपतीति नरा कृणुतेति करणमन्त्रो ऽष्ट्यर्थो जपतीति वचनात् ।
- करणीय IX 1 265 3 X 1 1 2 रुद्र करणीयाम् करणयोग्याम् ।
- कर्करीका XVI 20 266 10 XVI 21 267 9, 268 3, XXVI 17 297 1, 3
- कर्कश subst masc II 5 40 3, meaning ?
- कर्ण in प्राचीनकर्ण VI 25 186 6, VI 27 189 3, II प्राक्पश्चिम-विशाखा ।
- कर्माभ्यावर्तिन् XXIV 6 189 12, 13 कर्म प्रत्याभिमुख्येनावर्तनशीलम् V_{IV} , कर्माभिमुख्येनावर्तनशीलम् । कर्मभेदेनिबन्धनादतिमदिति यावत् Venk
- कल्प XI 11 80 5 कल्पैः । कल्पशब्दवद्भिर्मन्त्रैः (TS I 7 9 d)
- कशिपु V 11 143 19, etc शयनस्थोपरि विस्तारिका Kes
- कस् c परि caus XIV 21 190 4, see crit note
- काकपिच्छक IX 18 293 4 मद्गु ।
- काजव II 11 52 12, see crit note
- कानान्वयज्ञ XXIV 11 194 6, XXVI 33 320 1
- कार subst masc XXIII 12 169 1 क्रियन्त इति कारा कर्तव्या सस्कारा प्रचालनादयः ।
- कारविश XV 3 206 15, XVIII 18 364 10, कारविशा are probably 'the manufacturers and the vaiśyas,' or 'the vaiśyas, who are manufacturers'
- काल II 13 55 15, IV 1 108 10, and often This word, equivalent to स्थानम्, occurs at least 34 times in our text
- कालायसकृत् XV 15 219 6
- काल्य XX 1 5 2, 4, 8
- काष्ठागमन XXII 14 137 20
- निकरावतान XVIII 24 372 3 If Whitney is right in render-

- ing AV VIII 8 22 किकरा by ' the attendant', the reading
किकरायतना might, after all, be better
- किक्कर्मन् XXVI 14 292 1
- किगत XXIV 12 195 13 किगते किप्रकार V1v किप्राप्ते कौटुम्भसंहिते
ब्राह्मणे Venk
- किदक्षिण XXIV 29 214 4, XXVI 20 300 4.
- किदर्शपूर्णमास XXV 16 246 17
- किदेवत्य XXIV 36 222 12 and often in the Dvaidha and
Karmānta
- किमग्निहोत्र XXV 16 246 14
- किमनुष्य XXIV 10 293 13 किब्राह्मण, cp अनुष्ठा ।
- किमभिधारित XXIV 27 212 7
- किसुपक्रममाण XXV 6 234 5, 13, 235 2 किमारम्भण ।
- किसुपज्ञ XXIV 2 186 3 किसुपज्ञ । उपज्ञा आज्ञानम् । प्रथमोपक्रम इति
पर्यवसितो ऽर्थः । का उपज्ञा यस्य किसुपज्ञ । किसुपक्रम किमारम्भ इति
भावत् । कि प्राथमिकसङ्गमिति प्राञ्जार्थं Venk किसुपज्ञ किमारम्भो यज्ञ
V1v , cp अज्ञोपज्ञ ।
- किमौपसद् XXV 16 246 14
- किपूत XXIV 25 210 6
- किप्रसूत XXV 16 246 14
- किप्रोक्षित XXIV 25 210 10
- कौट XXVI 7 281 16 (कौटावपन्न XIV 9 167 8), probably
' ant '
- कुण्डपायिनामथन XVIII 20 299 10, XXVI 25 306 10
- कुमारय् XVIII 46 402 8 कुमारया चक्रे, known hitherto only
from Dhātupāṭha X 331 (ed Bohtl) क्रीडायाम् ।
- कुम्ब VI 1 156 6, VI 4 160 8, VI 5 161 2, XXV 4
232 1 (and see the next word) वज्रविद्वल जालस्य नेमिभूतम् ।
- कुम्बकुरीर VI 5 161 2, XV 15 219 17, cp Āp X 9 5, 7
and infra कुरीर ।
- कुम्भत IV 9 123 13, XX 30 65 8, XXV 32 266 8,
267 3, 9 मासत मासवत्प्रदेशन V1v , स्थूलप्रदेशेन Keś
- कुम्भा (?) XVIII 24 372 7
- कुम्भमित्र XXI 24 113 12
- कुम्भी X. 28 27 6 अस्तना कुम्भा सस्तना कुम्भा Ms.
- कुम्भेष्टका X 27 26 3, XXII 6 125 11

कुरौर VI 1-156 6, VI 4 160 9 XXV 4 232 1 जालम् ।

see also कुम्भकुरौर ।

कुम्भविन्द XXIV 5 189 6

कुम्भत्य XXIV 5 189 4

कुम्भायिनी IX 17 292 4 5, name of a certain istakā

कुलीरसुषिर XXIV 14 198 10

कुष् c उत् X 10 9 13 उक्तुष्य प्रताप्य रोमाणि दग्ध्वा ।

c अभि-उत् (?) X 10 10 1

कुङ्ग XXIV 20 205 2 XXIV 29 214 17 उत्तरामावास्या ।

कूवर XII 12 103 8, XII 13 105 16 XVIII 24 372 2

कूर्मचित् XVII 30 309 6, XXX 20 412 7

कूर्मप्रघन्त X 50 52 13, 14 कूर्मप्रघन्तम् । शुक्लविन्दुक्षित कूर्मसदृशवर्णम्
(viz वक्ष्यमाणप्रोक्षणेन)

कुष्माण्ड II 11 52 12

कृ (करोति) c प्रति-वि XXIII 18 178 16 प्रतिविदध्यु ।

कृतानुकर XXV 2 229 9

कृतिका XXV 5 233 3, XXV 30 264 1

कृष् c नि XXIV 23 208 3 see crit note

कृष्णतृष XII 1 85 12, 86 3, XIII 37 145 12, XXVI 1
271 5 कृष्णदशम् ।

कृष्णबलक्ष VI 10 166 9, VI 14 170 13 XVIII 24 371 9

कृष्णा च बलक्षौ च कृष्णबलक्ष्यौ ।

कृष्णमधु XXVI 6 280 4

कृष्णल XI 1 63 3, XI 9 79 9, 18, XIII 23 and 24 passim

कृष्णलानि गुह्यप्रमाणानि Viv , कृष्णलप्रमाणानि Keś and elsewhere
the same author कृष्णलम् कृष्णलपरिमाणं सुवर्णशकलम् ।

कृ c अनु-प्र IV 2 109 22, cp also अनुप्रकारम् ।

c सम्-प्र XV 19 224 1, XXV 2 230 2

केशवपनीय XII 20 117 1, 12, XXVI 2 273 4, 8, XXVI 3 ·
274 15, 275 5

कोलोष्ठ (?) XXVI 17 297 2

कोशमित्र XIV 14 179 4 कोशादिकम् । चिरस्थोष्णीषवासि ।

कोष्ठ XX 6 15 17 कुण्डल Viv , त्रीन्धात्रय शकटः Sāy

कोष्ठपायिनी (plur) XXIV 4 188 2 कुण्डपायिनामयनम् ।

कोष्ठपायिनीय XXIII 14 173 3

कोष्ठपायिन्य neutr XXI 1 69 11

- क्रतुकरण XXII 17 100 9 XXII 11 134 7, XXII 13 136
10, XXIV 4 188 5 अग्निष्टोमस्य क्रतुकरण यत्तदत्यग्निष्टोमस्य यमस्य
इति (TS I 3 13 2) जुहोति । — XXVI 22 302 7, 11
- क्रतुयोग XXVI 33 321 4
- क्रम् c अभि-अव X 28 26 14 दक्षिणमर्त्तमभ्यवक्रामन्तस् । दक्षिणमस
दक्षिणपूर्वकोणादवतरन्तस् ।
c सम्-उत् IV 7 120 13 XV 31 236 11
c वि-परि (to change places) V 13 147 3 and elsewhere
c वि VIII 16 257 11 विक्रम्य विगतौ पादौ शलाघत इष्टतश्च ।
- क्रोड् c निस caus VIII 1 234 14 निष्क्रोडयन्ति । पाषाणानुत्क्षिप्य
नीचैः पततो गृह्णीत्वा क्रोडयन्त इवाभिषुण्वन्ति ।
- क्रूर XIV 18 184 3 यद्वाच क्रूर तेन वषट्करोति । स्वाहाकारस्थाने खट् फटे
इत्यादीनि निवृत्त्येकैकमन्त्रासु (SIC) चतस्रूपूक्तक्रमेण जुहोति वा सर्वासु कडिति
वा ।
- क्रूरापह्नन XX 2 7 7
- क्रूदयु II 5 39 11, meaning ?
- क्रथनेष्टका XXIX 6 377 10
- क्षा c अव XIII 7 124 5, XIV 28 200 15 16, XIV 19
186 10 अवक्षाणानि उल्लुक्कानि ।
- क्षामकाष II 14 56 14, V 10 142 5, 9, XXI 25 114 7
- क्षिप् c सम्-अव XXII 14 137 19, with obj अश्वान्, 'to lay the
whip upon'
- क्षिप्रशृङ्खार XVII 9 173 17, XXIV 9 192 11
- क्षुद् c परि V 11 144 11, XIII 25 136 2, —c सम्-अव caus
समवक्षदा चकार XVIII 41 393 1
- क्षुद्रपद VI 22 182 5, 6, XXX 1 389 3, name of a measure
- क्षुल्लकवैश्वदेव XXV 21 253 13 (cp Pān VI 2 39)

ख ।

- खन् c अति XXIV 24 209 11
- खनि XXII 1 117 10 यस्मिन् लोके खट् गृह्णाति, cp Āp II 2 5
- खलेवाली XXVI 32 317 11, 318 1
- खारी IX 4 269 14, 270 17, X 7 7 5, X 8 8 3 खारीस्
वैश्वियेषक्षतां विगोक्षिका वा ।
- खारीविबध XVI 30 276 13

खारौविवधिन् XVI 30 276 7
 खारौहोम XV 20 225 4
 छुर adj, fem छुरौ XVIII 24 371 13, cp perhaps छुर in gana
 bahvādi
 छा c सम्-वि-चा XIV 11 173 2

ग ।

गधा XIII 37 146 17
 गन्धर्वयजुस् IX 16 289 18
 गन्धर्वाङ्गति X 50 52 5
 गम् c उप-अधि II 16 59 4, 16, 22, VI 6 163 4 VI 9 165
 13, 15, IX 18 293 10
 c वि-अप II 9 48 11 इयक् कुर्वन्ति । अपगमन अवच्छेद ।
 c अभि caus XIII 28 138 12 (TS II 3 6 2), XIII 42
 149 13 (TS II 4 11 5) सर्वेषामभिगमयन्नवद्यति । एकैकमवदान
 युगपद्यथा त्रयाणा गृहीत भवति तथावद्यति ।
 c सम्-चा desid XVIII 40 390 16
 c परि desid XVI 29 275 5
 गम्भिष्ठ X 56 59 4 अपा गम्भिष्ठम् । गम्भीरे ह्रदे ।
 गर्गचिराच्च XVI 27 273 11, XXVI 18 298 5
 गयूति XVIII 20 367 7 the half of a yojana two kīśas
 गासुक XVIII 15 360 8 अन्त गासुक । विनाशगमनशील ।
 गार्हपत्यचिति XXX 7 400 3
 गुप् c नि XXI 13 93 1 निगुप्तम् सुरक्षितम् ।
 गुल्मकृत XI 2 66 5, XI 3 67 1 गुल्मकृतान् सहितान् ।
 गृ c अभि-प्रति XIV 10 170 6, 8 (TS III 2 9 5) यदभिप्रति-
 गृणीथात् अनागत एवासप्राप्तोपरिप्रतिगृणीथात् ।
 गैरेय XV 16 220 13, 'living on the mountains'
 गोदक्षिण XIII 1 120 5, XXIV 29 214 13
 गोदोहन adj IX 5 270 21, 271 12, 272 9, IX 13 284 4
 खूणा गोदोहनौ । गौर्दुह्यते यस्या बद्धा सा गोदोहनौ ।
 गोधूमकलापी XI 1 63 5, XI 2 65 5 ०पीम् । अभयत-त्रीका समाप्र-
 नास्मात् ।
 गीन्यास XXII 17 141 12, see crit note
 गोबलदशराच XXIII 13 170 4

गोभाजशस् 11 11 52 5 गोभाजश इति गा भजत इति गोभाजा । प्रत्यकमिति
बौधार्थे स्वार्थे वा । शस अस्य यजमानस्य गोदातार इत्येके । Many other
attempts to explain this expression follow

गोव्यच्छ XII 15 108 16 गोव्यच्छ ।

गोसव XVIII 7 349 1

ग्रह् X 20 18 11 and often आत्मन्यग्नि गृह्णीते । आत्मौयमग्निमात्मन्येव
ग्रहोरे गृह्णीते धारयति । धारयामीत्यवधार्य मन्त्रम् (viz TS v 7 9
a, b) उच्चारयति ।

c अव XI 7 76 6 सव्यान्वगृह्य दक्षिणैरनुपरिवर्तयाध्वै । सव्यान्वोद्गौ
युक्तान्वारयित्वा दक्षिणै पर्यावर्तते (sic) एक चक्रमन्त (val चक्रमन्त)
कृत्वा अपरेण बहि पर्यावर्तन्ध्वम् । But to सव्यान् (and दक्षिणै) we
must rather supply अभीष्टम्, cp Lāṭy II 8 12, Drāhy
IV 5 12, 13

c वि-अव XXIII 3 152 8, 10 विभज्य गृह्णीतानि ।

c नि VI 18 177 12 विच्छिद्य मन्त्रेण ध्रुवाया गृह्णाति ।

c उप-नि VI 25 186 11, VI 27 190 3 द्वार्वाद्गौ कुशस-
मुपनिगृह्य । तस्या मूलत कुशमुष्टि सह स्थणया गृह्णाति । X. 5 5 6
उपनिगृह्णाति । चिक्रयनीत्यर्थ Ms, II 15 57 20 उरसि
क्षेपयति ।

c अति-प्र XV 8 213 1, XV 9 214 4

c उप-प्र VII 15 224. 6

ग्रामणीसव XVIII 4 346 13

ग्रामन्याय XXIV 1 185 14 ग्रामन्यायस् स्मार्तन्यायमिति यावत् स्मार्तप्रमाण
विनियोज्य क्षत आचामेदित्यादि Venk

ग्रामयोनि XX 1 3 9, XXIII 4 154 15, XXIII 19 181 13

ग्रामाग्नि XX 17 37 13, XXI 3 74 13, XXI 5 77 16,
XXII 2 119 7, XXII. 16 139 18 लौकिकाग्नि Ms

ग्राम्यवादिन् XIII 21 132 8 अन्ते आस्य (sic) वचनस्यागौ (sic) भवति
प्रधान इत्यर्थः ।

ग्राह्यलोक XXI 21 107 9

ग्रावोवाधव्य dvandva neutr VI 30 195 14, XXI 24 113 14,
XXV. 12 241 5, 6, XXV 14 244 6, XXV 15 245
11, XXVI 13 290 13, XXVI 18 298 8, XXVI 19
299 8, XXVI 25 307 2, XXVI 27 310 9

ग्रीवातः XX 7 18 4

गुमुष्टि IX 13 283 16, IX 16 289 2, X 50 51 15 गुमुष्टि
समप्रा दर्भमुष्टि V1r, मूलागौ दर्भमुष्टिः । मूलाग्रसमो मुष्टिर्वा । समगौ
मूलत बिभ्र Kes, मूला दर्भमुष्टिः । उकारलोपश्चान्दस Ms

घ ।

- घर्मदुषा IX 5 271 5 (घर्मदुषे dual), IX 5 272 11 IX 8
277 7 (घर्मदुष gen), IX 9 277 4 and elsewhere (घर्मदुषम्
accus)
घर्मदुषका IX 17 292 4
घर्मोच्छिष्ट XVI 2 246 14
घातय् ० परि XVIII 2 366 9
* घास XXII 8 127 13
घासोक्त XXI 2 72 13
घृतपिण्ड XXII 8 128 16
घृतेष्टका X 45 43 21, XXII 8 128 14
घ्रा ० अब inf अवघ्रातो XV 27 231 1

च ।

- चच् ० आ with instr XVIII 42 393 10, 'to call after'
चतुश्चर XXIV 5 189 3, 10 चत्वार्यचराण्युत्तराण्यधिकानि येषा नानि
चतुश्चराणि ।
चतुश्चरतीय XXVI 10 286 13, XXVI 33 319 11
चतुश्चदय XXVI 16 295 9
चतुरपञ्चाव XII 14 107 7 चतुरपञ्चावम् । चतुष्प्रमाडीकमुभयतो द्वे । चतु-
स्तम्भमण्डपमित्यन्ये ।
चतुरवत्तिन् XX 5 15 12
चतुर्धाकरण XXIV 28 213 13, XXIV 29 214 9
चतुश्चक्र XVII 53 333 3, 54 333 17, XXIII 17 177 15 a
kāmya darsapūrnāmāsa
चतुष्टय XXIV 1 185 16 चतुष्टयेन । चतुरवयवेन समुदायेन । चतुर्धा मन्त्रा
वर्तन्त इत्यर्थे Viv, चतुर्भिः प्रकारैर्मन्त्रा वर्तन्ते कर्मरूपयुज्यन्त इत्यष्ट
Venk
चतुष्पथ V 16 151 12, XXIV 8 191 8
चतुष्पात् XII 7 96 5, XII 16 110 3 चतुष्पात्स्वेवम् पदानि चत्वारि
निवर्तनानि (ep BR sv निवर्तन 1) चत्वारि ।
चर् ० वि-चरति absol XXV 1 228 5
० प्रति XVII 15 296 9, XVII 16 296 12, 15, 18 वषासा
प्रतिचरति । वषाप्रचारस्थाने आञ्जेन प्रचरतीत्यर्थे Ms

चरत् adj 1 7 11 2

चरसुख XX 8 19 4, XX 22 48 7 चरप्रथम ।

चष्ट c अनु-प्र caus IX 28 293 14

चषालहोमौय X 50 51 18 चषालहोमौयम् । लोहवद्धत्वात्सुख चषालवद्भव-
तीति चषालमुच्यते । सुखहोमार्थमित्यर्थं Viv , चषालहोमौय रथसुखहोमार्थं
रथचषालवत्लोहवद्ध रथाय चषालशब्देनोच्यते । तत्र क्रियमाणा होमाश्चषाल-
होमा । तदर्थो रथश्चषालहोमौय Ms (cp X 54 57 2)

चातुष्पाश XX 6 15 16 चातुष्पाशाच्चतुष्पाशनार्थं गृह्यत इति इडाया
आरभ्य ।

चालालसारिन् XXV 5 233 1

चार्मपक्ष adj, fem ँच्ची XII 16 111 6, 7 XVIII 16 361 4
XVIII 19 365 7, the Viv (corrupt!) चार्मपक्ष्यैवाचद-
मैश्चर्मा ।

चि c वि VI 2 157 20 विचितम् । अध्वर्युणा खण्डशो विभक्तम् ।

चितिक्लृप्ति X 36 34 10, X 38 36 18, X 40 39 7, XVII
17 297 11, XIX 4 421 4, 5, XXX 7 400 17

चितिप्रपथनीय XXIV 18 203 5 चित्या चयननिष्पन्नस्य षड्विंशतेश्च ऽग्नि
प्रणीयते ऽनेनेति व्युत्पत्त्या चितिप्रपथनीयशब्देनाप्रतिरथमुच्यते Venk , प्रपथ-
नीयचितौ प्रणीयते ऽग्निर्येनाप्रतिरथ Viv

चित्रिय II 12 53 7, II 6 42 11, XXIV 14 198 11
चित्रियस्य ग्रामादेश्विक्रभूतस्य अश्वस्यस्य ।

चुवत् VI 25 185 13, 186 2, VII 8 214 4, VIII 2 236
19, VIII 11 248 14 चुवत्के तुष्टे ।

चूर्णकृत XVII 31 309 13, cp 311 1 माषचूर्णम् ।

चु c प्र caus IV 8 121 10

छ ।

छद् c सम्-प्र II 7 44 1, II 13 54 15 and often

छन्दश्चित् XVII 28 306 8, 9, XXVI 28 311 5, XXX 7
400 17

छन्दोग XVI 28 274 2, 7, 275 4, XVIII 15 359 16

छन्दोगत XIV 4 157 15, 158 1 अथ छन्दोगत । उद्गाढसकाशाद्विशेष ।

छन्दोगवक्त्रुच XIV 26 197 11, XXIII 8 161 6, 8, XXIII
11 165 15, XXIII. 18 178 16

छन्दोगवक्त्रुचत XVI 10 257 7

ब्रह्मोद्गमब्राह्मण II 2 35 20, cp Sadvimsābrāhmaṇa II 10. 22-24
ed Eelsingh, XXIII 5 156 20, see crit note
बिद् c प्र II 9 48 6 प्रच्छिनन्ति पृथक् करोति ।

ज ।

जघन्यवाय (?) XVIII 20 366 8
जघन्याहर् XVIII 20 366 11
जघन्योदक XVI 29 275 11, XVI 30 276 8, Āp XXII 12
5 has उपमज्जने ।
जनकसप्तरात्र XXIII 13 169 13
जन्य XII 9 99 8 शृङ्ग ।
जरत्कद्रथ XVIII 25 373 4 7, cp कद्रथ Kaus b1 I 5
जरत्कोशविल V 16 151 7 जीर्णसमुद्गे ।
जरत्पूर्वा XV 1 205 2, XV 5 208 19, XXVI 10 285 14
'an old pūrvā,' with pūrvā corresponds पेश् of Āp XX
3 9
जरत्प्रयोग्य XVIII 25 373 5, 7
जल्पा subst fem II 5 40 11
जिघ्र see निघ्र ।
ज्ञा c अनु caus XXIV 12 195 10 with obj ज्ञानानि सान्त्वनादिना
उत्तमार्णानुज्ञा लभेतेत्यर्थ Venk
c अप XXIII 14 173 1 अपजानीयात् क्षीण (sic), the mean-
ing probably is 'to have a bad meaning about some-
thing'
c प्र desid XXIV 6 189 16
c वि desid med XIV 13 176 6, XVI 13 260 4, 8
c सम् desid med XIII 20 131 14
ज्येष्ठबन्धु XIV 18 184 13, XVIII 14 359 5 ज्येष्ठो बन्धुषु ज्येष्ठबन्धु ।
समाप्तो मयूरव्यसकादिषु (Pān II 1 72 and the corresponding
gana) द्रष्टव्य ।
ज्येष्ठानामग्निष्टोम XVIII 26 374 3
ज्योतिरतिरात्र XVII 61 340 17
ज्योतिरथन XVII 59 339 3
ज्योतिषामथन XXVIII 4 352 8
ज्यामिष्यती (viz इष्टि) XXVII 11 336 5

त ।

तच् c च्व XXIV 35 221 16

तच् c सम्-च् XII 5 91 7 15, 92 10, XXIII 9 163 12

तज्जातीय XVIII 11 355 16, XXIV 35 222 1, XXVIII 6 354 13, 15

तत्प्रत्याच्छेद्य adj XIV 19 186 4 तत्प्रत्याच्छेद्या पर्णमय्याः कृचि ।
तन्मात्रप्रयोजनायाम् (तमाच० or तर्माच० my two copies of Viv)
The same expression occurs Pī Sū 1 8 13 1 तत्प्रत्याच्छेद्येन
पर्णमयेन सुवेण (so I now read with the best MSS) Perhaps
we ought to divide तत्प्रति ('expressly for this purpose')
आच्छेद्येन ('to be manufactured'), but then in the aupānu-
vākya-passage we expect °च्छेदायाम् instead of °च्छेद्याम् ।

तदभिहार see धदभिहार ।

तदग्रज्ज adj XVIII 44 397 1

तदहस्तात् XVII 39 318 9 see crit note

तनुपुरीष X 21 19 14, X 37 35 1, X 46 45 15, XIX 4
421 9, XXX 21 414 9 ऋदु पुरीषम् । यथा दृष्टकासन्निर्
दृश्यते । 'loose soil'

तनू II 18 62 2, तन्व the formulas designated by the follow-
ing, घोरान्त्व 1b 64 9, synonymous to तनूद्वयोर्धुषि XX
19 41 12

तनूद्वयि II 7 44 13

तन्त्रहर XXI 1 70 12, XXII 12 135 3

तन्वन् I 9 13 1 तनुरन्तो यस्य स तन्वन् ।

तन्त्रस्थान XXIV 3 187 2 तन्त्रस्थान भजन्ते । तन्त्रल यौगपद्य प्रतिपद्यन्ते
Viv, तन्त्रपद भजन्ते । तन्त्रल गच्छन्तीति धावत् Venk

°तपन fem °नी (साम्राज्यतपन्यौ स्थास्त्रौ) I 3 4 4 8

तपस्वितामयन XVII 23 302 8

तयादेवत subst. neutr III 6 74 14, 19, X 21 19 11 and
often the murmuring of the formula तथा देवतयाद्वि-
रखद्भव सौद ।

तरौ subst, plur तर्ध XVII 31 310 7, 10 सक्ततपुष्ठा the
word seems to be a byform to स्तरौ 'dried out' (sterilis),

ep धेनुष्टरी Maitr S II 5 4 52 11 Kath XIII 6 187
17 तथैवैषाण्यु वाच करोति Maitr S I c 13, स्तरीकरोति Kath
I c 20

तत्परूप XXVI 33 319 5 खट्वा सदृशम् ।

ताण्डिनामयन XXIII 19 183 1

तानूनपाती (sc चट्) X 11 10 11, 11 1, viz TS IV 1 b

तापश्चित (sc अग्नि) IX 12 283 11

तास XXVI 5 278 9

तार्थ XI 11 79 11, 14 XII 9 98 13, 99 10, 11, XIII 41
148 15, XIII 42, 149 14 XV 28 232 9, XV 29
234 8, XXII 15 138 4, XXV 34 270 4 तार्थम् ।

आज्येन दत्त वास कौशेय च ।

तिलकवन्त XV 37 242 3, XVIII 1 343 6

तिद्धधन्विन् XVI 20 267 4, XVI 22 268 5

तौत्रता XVIII 30 379 10, 14

तौत्रसुत् XVIII 41 393 6

तौत्रसोम XVI 31 277 18, XVIII 29 379 2

तूपर XI 1 63 5 यूप तूपरम् । समच्छेदाग्रम् VIV , चषास्त्रस्थानरहितम् Kes
तूष्णीमसोम XVI 7 254 2, XVI 8 255 6, XXVI 14 292
5, 10

तूष्णीमग्निहोत्र XXIV 17 201 5

दणवर्त VI 27 189 17, see अन्तर्वर्त ।

दणोदक dvandva VI 9 165 14 दणोदकाय । दणार्थमनङ्गुहो । उदकार्थं
वा सर्वेषाम् ।

द्वतीयमाधानम् III 3 71 12 (thus to be read), 17

द्वतीयवेला VII 18 230 14, VIII 9 246 1 वेलाशब्द प्रमाणवचन ।

द्वतीयाधेय XXIV 19 204 2

दृप् c सु-सम् caus I 14 21 15 (सुसतर्ययति), I 18 27 4 (सुसदृप्)

दृप् XXV 34 270 5

त्रिकिण्ण् XXIV 13 197 8 त्रय किण्ण यस्य स त्रिकिण्णी । किण्ण
आघातादिका देहगतानि चिह्नानि । अत्रत्यत्रिकिण्णशब्दस्य मङ्गयुधसङ्ग्रहार्थ-
स्फोटनव्याघातभारादिवह्नैरुत्पन्ना किण्ण विवक्षिता । एतादृशकिण्णत्रयमध्ये
एकेनापि किण्णेन युक्तं न याजयेदित्यर्थं Venk , ज्याकिण्ण आस्फोटनकिण्ण
त्रैवेयकिण्ण काण्डशृङ्गमङ्गलस्तिपका त्रिचिण्ण (त्रिचैय var) इत्यन्ये VIV

त्रिगध XIII 37 145 13, XXVI 6 280. 5 चक्रस्थानयोरक्षे काष्ठ-
मच्छित्य तिर्यङ्काष्ठ एव तथा प्रउगे शृङ्गतश्च तन्निगधम् । जिह्वादिर्वा द्वयो
पक्षयोर्द्वे उपर्येकम् ।

- चिच्छदिष्क XXVI 6 280 6
 चिवलि XXI. 7 91 9
 चिवलीक XXVI 6 280 5
 चिवेद्स् XVII 20 300 11, XVIII 32 382 11, XVIII 33
 382 15 'knowing the three vedas, being at the same
 time hotr, adhvaryu and chandoga'
 चिगुक्त XVIII 1 343 4, 6
 चित्रेणि XI 3 67 13, 15 XXII 14 137 1
 चिषयुक्त XII 4, 90 4, XXVI. 3 274 10
 चिस्ताव XXVI. 10 285 9, XXX 21 414 13 cp द्विस्ताव।
 चैत XXIV 39 225 8 (cp TS II 1 1 4), BR 'dreizahl,'
 but cp the expl of the Karmānta itself
 चैधानवीय (०या, viz इष्टि, ०यस् so चवि) XII 20 118 6, XIII.
 41 148 12, XV 38 244 6 XVIII. 5 347. 13, XVIII
 6 348 18, XXVI 2 274. 4 XXVI 3 275 9
 चैविध्यगत XXI 11 88 18, XXV 5 233 8 त्रिविधभावस्यैविध्य
 विद्वतेष्वित्यर्थः i.e. probably विद्वतेष्वग्निषु।
 चानौक XXVI 16 296 4
 चवराध्य XXVIII 3 349 3
 चालिखित IX 17 292 3, X 32 30 1, XXX 6 398 8 an
 istakā तिखो रेखा उपरिक्ता।
 चूदय XXVI 16 295. 9
 चूडि X 5 5 14, 15 तिस्र उदयो यस्या उखाया सा चूडि' उत् पूर्वादातो।
 उपसर्गे घो किरिति (Pān III 3 92)। कि (or क) प्रत्यय। इयङ्ङा-
 देश्चान्दस Ms and partly Viv
 चुपसत्क XXV 27 254 5, 6, 260 1 261 4
 लक्षणासेचन XX 16 33 12, 14
 लिषिमन् XXVI. 8 282 6 (cp XVIII 39 389 11 sqq),
 name of an ekāha

द ।

- द०श्ववीर्य XVII 18 298 8, r probably द०श्ववीर्यं।
 दक्ष adj XXI 24 112 13, see crit note
 दक्षिणापथ XXI 21 108 4
 दक्षिणावन् X 25 24 8, XVI 1 245 2, XVII 27 306 6, 7
 दक्षिणावता एकाहेन चक्षीनेन वा (in oppos to सन्न)

- दक्षिणोत्तरिन् III 28 100 13, III 31 106 5 दक्षिण पाद सव्यस्यो-
परि कृत्वा । VI 19 178 8, VI 21 180 15 सव्य पाणिसुत्तान
कृत्वा तस्योपरि दक्षिण बाहु न्यक्ष च प्रागायतमञ्जलि कुर्वन्ति Kes
दण्डोपानहम् dvandva XXVI 32 318 11
दधिग्रह XIV. 22 190 11 उक्तो दधिग्रह (T S III 5 8) see Baudh
VII 4 204 9 sqq
दधिघर्म XIV 9 166 11 उक्तो दधिघर्म (T S III 2 6 b) see
Baudh VIII 3 237 5
दन्धावन XVII 39 317 1 'a piece of wood used for cleaning
the teeth' (?)
दधमित्र XXVI 32 319 1 शासुलकानासु ह दधमित्रा कम्बला भवन्ति ।
शासुलकानासूष्णीभिरीधमित्रा सोता (r प्रीता) कम्बला भवन्ति । श्यामवर्णा
दधकाणामूर्णाभि कृता कम्बला इत्यन्ये । शासुलशब्दार्थ एषो ऽजिनशब्दार्थ ।
दर्भण subst VI 25 186 11, VI 27 190 3 दर्भणम् स्त्रचिम् ।
दर्भनाडी VI 12 169 3, 4, XII 9 97 12, 15 दर्भसूलम् ।
दर्व XV 19 224 11
दर्विहोमाकारम् adv X 53 55 16 सर्वान्दर्विहोमधर्मान्कृत्वा ।
दशपेय XII 18 115 4, XXVI 3 274 14, 275 4
दशमास्य XVI 16 262 12
दशहविस् (sc इष्टि) XV 17 221 10, XXVIII 1 343 14
दशमक XXVII 10 335 7 sqq, XXIX 13 388 9
दा c उत्-प्र VI 30 194 12, absol to उत्पद्यच्छति ।
दाक्षायणघञ् XVII 51 331 7, XXI 1 69 11, XXIII 17 177
7, XXIV 4 188 1, XXVI 22 303 11, a kāmya
darsāpūrnāmāsa
दारव्यतिक्रम XXVIII 1 344 12, XXVIII 2 347 13
दारुणस्युत IX 6 273 14 दारुणस्युतानि पिष्टानि स्युत्य । खरसवर्तिनानि
पिष्टानि स्युत्य the Vivarana, it is more probable that दारुणस-
is equivalent to सुस्युतानि, cp gana kāsthādi on Pān VIII
1 67
दार्ढ्येच XXII 5 124 10, XXII 6 126 6, XXII 13 135 11
दार्ढ्येन युक्तो दृक्क्षस्य विकारो दार्ढ्येच 'खादिरादि', we expect rather
दार्ढ्येच or दार्ढ्येच्य ।
दार्वाचित XV 14 218 5, XV 19 223. 18, XVIII. 40 391
2, 6
दाशतय XXIV 13 198 2, see RS IV. 18. 13, XXV 4 232.
8, see RS X 47 6.

- दिक्षतीकाश VI 1 156 11, XV. 1 204 11, XXV 5 233 6
 दिक्षु कृतातीकाश द्वार एवातीकाश यस्या सा दिक्षतीकाश ।
 दिव् X 9 8 8 दीव्यन्त ऋषभम् । अचक्रौडनेन पराजितादृषभ गृह्णन्ति Ms.,
 देविता जित्वा गृह्णन्ति V1v
 दिश c उप-अति XVIII 34 383 10
 दिशाप्रतीच्या XXIV 37 223 16
 दौक्षितप्रतिन् XXVI 3 274 14
 दौक्षितावकीर्ण XVIII 24 372 11
 दीर्घभक्त VII 15 224 13, VIII 4 239 17, VIII 12 250 13,
 XXI 20 106 2, XXV 20 252 7, XXV 22 254 3
 दीर्घसोम VI 28 192 9 दीर्घसोमे द्विरात्रादौ उक्थ्यादौ वा ।
 दुरवगत XVIII 12 357 1
 दुरश् XVIII 37 386 10, XVIII 38 388 7, name of an ekāha
 दुर्गा (sc आऊति) XXVIII 10 360 9
 दुर्गाश् XVIII 38 388 8, 389 1, name of an ekāha
 दुर्भग XXVI 1 271 13, as expl of परिदृष्टि ।
 दुर्वाग्रन्थि XXI 24 112 12
 दूर्वेष्टका X 32 29 19, XXII 5 124 7
 दृक् c वि XVIII 13 357 14
 देवताभ्यावर्तिन् XXIV 6 189 12, 13 देवतार्थमावर्तते देवताभ्यावर्ति V1v,
 see also Venk as cited s v सर्वष्ट ।
 देवपुर XV 19 224 2 a kind of shed (?)
 दैक्ष XXV 7 235 9, 11
 दोह (sc. क्षुतस्य, शस्त्रस्य) XIV. 9 168 7 sqq, 169 1
 द्युतिरानन्थ XXVIII 4 352 8
 द्रष्टानुमन्तणीय XIV 4 158 17, viz TS III 1 8 d XIV 5
 160 12, viz TS III 1 8 d and III 1 10 c-e, XXV
 18 249 7
 द्रु c अनु II 21 68 1, 3, 4, XXI 8 84 7
 c सम्-अनु XIV 16 181 1, 17, XX 6 16 10
 द्रोणचित् XVII 29 308 3, 5, XVII 30 309 7, 10, XXX 17
 409 13, XXX 18 411 5, XXX 21 414 3
 द्वादशप्रूष XXVI 8 282 14, cp अष्टाप्रूष ।
 द्वादशीद्याम adj X 12 12 1
 द्वावाङ्क VI 25 186 11, 14, VI 27 190 3, 6 and often
 द्वारस्थूणा ।
 द्विद्वार XXIV 5 189 8.

- द्विदेवत्यानां चर्या XIV 10 171 6 (TS III 2 10 *n-p*), see Baudh
VII 12 218 18, 219 13, 220 4
द्विनाराशश्च XXV 22 254 1
द्विपशु XXVI 1 271 3 and elsewhere
द्विप्रवर II 3 36 9 एकस्मिन् गात्र उत्पन्नो ऽपरस्मिन् गोत्रे दत्त Venk
द्विब्रह्मोदन XXIV 15 199 10
द्वियोग XV 24 228 13, XVIII 20 366 10, 367 7
द्विरायाम II. 9 48 8, 9 'taking twice'
द्वित्रेणि XI 3 67 12, 15, XXII 14 137 1
द्विस्ताव XXVI 10 285 4, cp चिस्ताव ।
द्वि स्वाहाकारम् absol XXIII 7 159 3
द्वित्रि VII 8 213 12 द्विकोणम् ।

ध ।

- धनुर्धि XVIII 24 372 1
धनुर्वष्टि XI 2 65 4 (see crit note), XXII 13 136 5.
धर्म XXIV 2 185 19 तेषां पञ्चानां दृश्यम् धर्मा । औषधस्यावहननादय ।
पयसो दोहनादय । पशोरुपाकरणादय । सोमस्य क्रयाभिषवादय । आज्यस्य
विलापनोत्पवनादय ।
धा c अनु-नि XXIII 17 177 11, caus XXII 3 121 10
c वि-उप-नि XXV 6 234 1 समीपे स्थापयित्वा ।
c सम्-नि pass X 31 29 2 सनिधौयेरन् लग्ना भवेयुः ।
c प्रति pass X 12 11 12 अपरपक्ष प्रतिधीयते । दधानोर्धारणार्थस्य
धार्यते दौक्षणीया । अपरपक्षमुदस्यतीत्यर्थः । This is probably *not* the
meaning
c अभि-वि XIV 15 179 7 ब्राह्मणाभिविहित्वा ब्राह्मणोक्ता, XXIV
16 200 14 तमभिविदधीत । तमवकाशम् । अवकाशमभिलक्ष्य अवकाश
प्रतीक्ष्य, etc Venk, XXIV 21 205 5 (but see the crit
note), XXIV 38 225 2, XXVI 2.274 3, XXVI
22 302 5, XXVI 33 321 3
c सम् IX 9 277 13 सधाव । पादौ समस्य बद्धा ।
c अनु-सम् IV 2 110 14 एकस्मादा लेखयानुसंधेहि । अविच्छिन्ना क्रुश
होदस्मानादरभ्य तस्यानु लेखामावेच्छिन्नाया क्रुश यावदसौ तिष्ठतीति ।
धातुश्च XX 11 25. 10
धामन् X. 59 61 7, XI 13 82. 8, XII 16 111.2, XII 18

- 114 15, XV 18 223 10, XV. 36 241 11, XVII 2
 284 13, XVIII 22 369 8 खे धामन् । खस्थाने ।
 धाव् c अभि caus XV 5 209 6, XV 6 210.2, XV 24 228 8
 c अति-आ XVI. 3 248 7.
 c सम्-प्र VI. 2 157 16, VI 3 159 1 सप्रधाव्य शोधयित्वा ।
 धू c उत् IX 18 293 16, see cāt note
 धूनन XX 3 10 7
 धेनुकरण XXV 30 264 6
 धीरेयशम्या XX 26 · 57 11
 ध्रुवगोप II 3 37 2, XVII 18 298 4, XVII 19 299 2 :
 ध्रुवस्य रक्षिता ।
 ध्रुववन्त XVII 2 284 17 and elsewhere ध्रुववद्विस्तरिता । ध्रुववत्सदृष्टै-
 स्तरिता ।
 ध्रुवस्य चर्या XIV. 9 169. 3 उक्ता ध्रुवस्य चर्या (TS III 7 8 n-s) see
 Baudh VIII. 14 254 18, VIII 15 255. 16 sqq
 ध्वप् c प्र caus med (obj वस्तौ) IV 11 126. 18, 127. 1, 5,
 XIV. 13 176 1
 ध्वाङ्गावदृष्ट XIV 9 167 8
 ध्वान XX 15 32 12

न ।

- नचनपथ X 46 45 8
 नचनप्रयोग V 1 128 2
 नचनसत्त XXVIII 4 · 352. 7
 नचनेष्टि XXVIII. 3 348 6
 नखक्षत् XV. 13 218 4, XV. 16 220 6.
 नखनिभिन्न XXVI 6 279. 5.
 नभ्यस्य VI 25 . 185 13 नभ्यस्ययो । नभ्येन स्थितयो । नभ्यम् अचो यस्मिन्
 फलके प्रोत । मध्यमम् ।
 नम् c अव caus IX. 3 267 18 अवनाम्य सुखानि । अन्यतो सुखानि कला ।
 नलद् XXIV. 14 199 2 नलद्वज अवकासज इत्यर्थ । नलदो सालेत्यम् ।
 नृतानामेव तदुच्यते ।
 नष्टारणीक III. 3 · 72. 1, XX 19 · 42 7, XXIV. 19 204 4.
 नाकसद् X 45 43 3, XXX 5 398 1, XXX. 7 400. 1.
 नागदन्त XXII. 19 143 16
 नानाङ्गिन् XII. 15 109 3, 9

- नानाप्रथन XXVII 3 325 7
 नानावर्हिस् XII 2 86 16, XIII 1 119 13
 नानादृश्य (Var °दृचीय) II 7 44 7, II 18 63 16, X 12 12
 4, X 14 14 4, X 50 51 14, X 52 55 2, 3, XII
 9 98 13, XVII 31 309 13, XVII 8 350 4
 नानाशास XI 4 69 2, 3 नानाशासा । नानासधितय ।
 नानाखर XI 4 69 2
 नाराश्रुस् pravare 465 11
 नाराश्रुसौ (sc ऋक) X 11 10, 11 11 1 T.S IV 1 8 c
 नारिष्ट (sc क्षोम dual) XXIV 29 214 17, cp Āp II 20 6
 °निकोत in खयमादृष्टानिकोत X 27 26 5, XXV 30 263 12,
 हिरण्येष्टकामण्डलेष्टका रेतःसिगिति (cp X 31 29 9-14) Viv,
 खयमादृष्टाहिरण्ययपुरण्यचक्षु ओन्नप्राणमुखाह्यसप्तच्छिद्रस्य सप्तस्रस्यसप्तस्र-
 च्छिद्रवति Ms
 निच् c उप II 9 49 1 (also grhs I 1 अथ यच्छूलेषूपनिच्छ गव्यानि
 त्रपयन्ति स गूलगव) The author of the Vivarana, who seems
 to read उपनीच्छ (as do also some of the MSS of the grhs)
 explains उपनिच्छ निवेश्य । निवेशनार्थ ईचतिर्द्रष्टव्य । अनेकार्था धातव
 इति, Āp VII 22 9 has प्रणीच्छ ।
 निग्राम VII 6 208 4 sqq
 निग्राम्य VII 5 205 7 निग्राम्यास्तु (अशु) निग्रामवतीषु ।
 निग्राम्यास्तु वाचनम् XIV 4 158 5 उक्त निग्राम्यास्तु वाचनम् (T.S III 1
 8 a) see Baudh VII 5 205 7
 निघ्न I 18 27 6, I 20 30 15, V 15 149 4, cp अवघ्न ।
 नित्यवत्स V 10 142 8 नित्यवत्सायै जीववत्साया । अन्ये आत्मार्थ एव वत्सो
 यस्या सा नित्यवत्सेति ।
 निदान XVIII 30 379 8, XVIII 45 400 2, XVIII 47 405
 1, 3, XIX 6 425 5, XXVI 29 312 5
 निपत् subst VI 3 163 9 निपत् काले । निपतन निपत् सपदादिपाठात्
 भावे क्षिपि (Pān III 2 61) शयनस्य काल इत्यर्थ ।
 नियतपान XX 16 35 13 see crit note
 निरमण XV 1 205 1, XV 7 212 4, cp Satap Brāhm XIII
 4 2 5
 निरयवन्त XIX 10 432 7, designation of the istakās laid down
 with Taitt Ār I 8 5-6 (१४-१७)
 निर्णाम XXX 10 464 6, 7 'the bending (of a wing)'
 निर्जय adj XII 12 103 12, XII 16 110 6 निर्जयेन जेतयेन ।

- निर्देश fem XXIII 1 149 5 'a woman, for which the ten days of aśauca are passed' अशुद्धदिवसेषु अतिक्रान्तेषु ।
 निर्देश XXIV 1 185 17, as an example the Vivarana cites अग्नये त्वाग्नीषोमाभ्याम् (TS 1 1 8 /), शुन्ध दैव्याय कर्मणे देव यज्यायै (TS I 1 3 a)
 निर्वाध (एकविंशतिनिर्वाध) X 12 12 4 एकविंशतिपुलकम् ।
 निर्मन्त्र adj XX 17 37 13 and elsewhere
 निर्हार (var निर्ह्रास) XXX 2 392 1
 निवेष्टा XII 8 97 10, XXVI 2 272 9 निवेष्टा स्थावरा ।
 निष्का XI 1 63 7, XII 2 87 5, 7, XV 2 205 8, XV 4 208 4, XV 15 219 14, XV 38 243 14, XVIII 38 388 9, XXIII 18 180 1 निष्कान् । अर्धचन्द्राकृतौनाभरण विशेषान् ।
 निष्कारञ्जु XI 6 72 5, 73 7, XII 7 95 4, 16 निष्कासहिता रञ्जु ।
 निष्कास V 9 9 140 10, VIII 21 262 7, XXV 2 230 1
 निष्पृत्तौष XXVI 5 276 8 निर्गतपुत्तौष । शुद्धपुलकणार्थमेतत् ।
 निष्यन्दनवन्त IX 5 271 18 निष्यन्दनवन्तम् । उदकनिर्गमनमार्गवन्तम् ।
 XIV. 26 198 12 परिष्यन्द निष्यन्दनवन्त कृत्वा तदेन निनयन्ति । परि षाकार कृत्वा मध्ये खनिता परि[त] सर्वतः प्रणव(r प्रवण ?)मार्गवन्त कृत्वा मध्ये निनयन्ति (thus, singular, the Viv.) ।
 निह्वन XX. 28 62 17, XXI 14 95 11, nom act to निह्वन्ति ।
 नी c उप-अति XVII 14 295. 11
 c. वि-अव XI 12 81 10, XI 13 83 11, XXV. 20 252 1, XXVI 14 291 14.
 c. अति-आ XXVI 24 . 306. 2
 c उत्-आ IV 6 118 7, XXII 8 . 127 14, XXII 20 144 10, XXIII 9 163 3, 4, XXVI 32 316 12
 c. वि-उत् XII 20 92 14 (obj दिश)
 c. अनु-नि XXIII 3 152 2
 c उप-नि II 9 48 2
 c वि VIII 1 . 234 13 तदेव सद्दिनयन्ति । पूर्वमेव सन्त विहाय नयन्ति । desid act XVIII 45 401 2
 नीत part. to न्येति XVIII 30 379 13, XVIII 41 . 393 7, see also अभयनीत and the next word
 नीतदक्षिण XXIV. 13 197 7 . न नीतदक्षिण याजयेत् । दक्षिणानधनानन्तर यस्य कस्य चिद्विजो ऽनुपपत्तौ सत्या तस्याविज्य न कुर्यादित्यर्थं Venk ,

दक्षिणादानोत्तरकाखम् Viv , but नीत probably is part not to
नयति but to न्येति , cp the foregoing word
नीतमिथ XIV 29 202 6, the word is explained by the Sūtra-
kāra himself, see the following passage
नु ० प्र XIV 10 170 9 प्रणीति । यदा होता प्रणव करोति ।
नुद ० उप-आ XII 18 114 2 वारयन्ति ।
नेदीयस् II 19 66 10 श्रुते नेदीयसि वा । उदक एव श्रुतप्राये ।
नेष्टविद्ध XVII 44 325 7, here and equally in grhs I 3, cor-
rupt, the mantra was originally निष्ट आविद्ध कन्तामि, cp
Drāhy XII 1 19 with the comm of Dhanvīn
नेमार्जन XVIII 2 344 4
नेष्टायन XVII 45 326 8 sqq, XXV 24 256 18
नेष्टा XVIII 49 407 11, 13
नीमण्ड XVIII 46 402 9 'ship-board' (?)
न्यहन XXX 1 390 1, 2, 11, 12
न्यूह्वन XXIII 10 165 3

प ।

पक्षस् XI 7 75 8, XVIII 10 554 5, XVIII 17 363 3,
XVIII 24 372 2, XXV 34 270 1 रथस्य पक्षसौ ।
रथचक्रे—XXVI 16 296 4, XXVI 17 296 7 'half'
पक्षोपह्व X 24 22 11, 13, 15 पक्षोपह्वे पक्षान्ते, probably the
correct reading is पक्षोपह्वय, cp उपह्वय supra and प्रह्वय, असह्वय
in PW
पचन IX 3 268⁴ 22, 269 5, 7, X 6 6 5, 11, 15, XXII 2
119 5 . पचन करीषादि Viv , पचते जनेति पचन करीषकाढादि Ms ,
'fuel'
पक्षचित्तीक XXII 4 122 1, 3
पक्षचोड X 45 43 5, XXX 5 398 1, XXX 7 400 1 a
kind of istakā
पक्षतय XXIV 1 185 1 पक्षतयेन पक्षावयवा अस्य वक्ष्यमाणस्य समुदायस्य
पक्षतय⁴ Viv , पक्षावयवा यस्य स पक्षतयस्तेन पक्षतयेन पक्षावयवयुक्तेन
समुदायेन पक्षभि⁴ साधनैरिति यावत् Venk
पक्षदशसामिधेनीक XX 18 39 4, XX 22 49 3, XXIII 1
147 2, XXVI 4 275 11
पक्षविल्ल (viz चर) XXIV 27 . 213 1, 3.

पञ्चवलि XXI 7 81 10

पञ्चशरदीय XVIII 11 354 11, XXIV 10 193 13, name of
an ekāha

पञ्चद्विस् (viz इष्टि) XXVI 26 308 6

पञ्चावन्तिन् XX 5 15 13, XX 7 17 11, XX 13 29 8, XX
29 65 2, 3

पश्चिक् XXVI 22 303. 6

पश्चेध्नीय XII 4 88 17, XXII 16 140 16

पद् c उत् caus XXVIII 7 355 12

पद्वीश् XV 15 220. 5 XV 38 244 1

पद् c अभि caus VI 2 158 11, XXI 8 83 5 अथैनर् सखे
पाणावभिपात्य । एन यजमानमात्मन सखे पाणावभिपात्य सख पाणि ग्राहयित्वा
Viv , आधारत्वेन ग्राहयित्वेत्यर्थ Keś , cp Satap. Brāhm V 3
3 11 अथैन दक्षिणे वाचावभिपाद्य ।

पतग XXVI 11 288 9 पृषत उ पतग । पृषत शुक्लपक्षयो पतग
आसौनस्य न शुक्लत्वम् । उशब्दो निपात । एक इत्यर्थ ।

पतन्तक XXVI 3 275 7 a modification of the rājasūya

पत्तनाडी X 47 47 11, XIX 2 417 12 पक्षिपक्षबुधसुधिरिषु ।

पलीयजुस् XIV 22 190 10 उक्तानि पलीयजूषि (TS III 5 6), see
Baudh VI 5 160 19, VI 3 159 5 sqq , I 20 31
10, VII 3 203 1, VII 3 203 10, VIII 14 255 5

पलीशाल VI 1 156 13 etc , always as a neuter , once fem
XXIX 11 385 8

पलीसयोजक adj XX 10 23 9

पद् c. सम् caus XVII 31 311 1 सपादयति । ऋडूकरोति शष्पादीन्यपि
प्रक्षिप्य ।

पदाक्षण्या XIX 1 415 5 7

पदाशय VI 13 170 10, X 2 20 पदस्थानम् ।

पदरण adj VI 10 166 12, VI 12 169 9, VI 13 170 4
स्त्री पदरणी । पदपासुधारणी ।

पद् XVIII. 43 395 9, XXV 33 320 3 a certain very high
number, r perhaps दद् ?

पय प्रोक्ष X 27 26 1 8, XXII 6 125 8 पय प्रोक्ष चाक्षप्रोक्ष च ।
पयस्त्राय च प्रोक्षणार्थे ।

पयोक्षेत्र XXIV 30 216 3.

परक्षेत्र II 3 . 36 9 जारजात Viv , परक्षेत्रे जारेणोत्पन्न Venk.; prob-
ably the reading of Tr. पर. is preferable.

- परिक्रय XVII 29 308 3, 5, 9, 13
 परिकेय XVIII 1 343 5.
 परिक्री XVIII 23 370 13, XXIII 18 179 8, XXVI 32
 318 4, 7 a var of the sadyaskri
 परिखानिग्रान् II 3 36 7, XXIV 13 197 8 परिखा सर्धादा ।
 अतिग्रान्तमर्यादा । अन्ये समुद्रयायिन इति Viv , समुद्रयायी Venk
 परिगृह्यवन् X 51 5± 1 परिगृह्यशब्दवन्ती (TS IV 6 3 f, g)
 परिघर्म IX 5 271 11, IX 12 282 9, IX 13 284 3,
 XVIII 24 371 10 घर्मस्य परितो वर्तमान मन्त्रावौरादि घर्मार्थम् ।
 परिचाय XVII 29 308. 9, 12, XXX 18 411 6, 7 a
 manner of building the 'agni'
 परिधान XIV. 4 156 13 उक्तमौदुम्बराणां मन्त्रापरिधीना परिधानम् ।
 युनज्मि वै इत्यादि (TS III 1 6 c, b) see Baudh VII 1
 200. 17
 परिणचक्रम् adv XX 1 3 2 परिगतनचक्रमतिरोहितनचक्रावस्थायाम् ।
 परिश्रव adj VI 6 163 8 तस्यैवे यजुषौ परिश्रवे आवर्तते निमित्तसन्निधाने
 (०सन्निपाते Kes) 'returning'
 परिश्रु VII 7 211 18, VII 8 212 12, VII 16 228 4, VIII
 2 235 14, VIII 7 242 15, XVIII 36 385 15
 द्रोणकक्षणे परिश्रु पात्र प्रास्य परिश्रवमान तस्मिंस्त्रिंशतीति सोमग्रहणार्थं दासमय
 पात्र, Āp परिश्रवा ।
 परिभोजनीय I 2 3 10 सर्वत्रोपभोगार्हाणि Sāy
 परिधृष्ट XXVII 5 329 6
 परिलेपन XX 16 36 13
 परिवहण XXI 12 91. 7
 परिवाद XVIII 34 384 11
 परिवित्त, परिविन्न, परिविविदान XXVII 5 329 4, 5
 परिशायन XX 6 16 13, XXI 13 93 14, nom. act. to
 परिशाययति, the meaning here and dhś I 14 7 is not
 'vollständiges Untertauchen' (thus the Petersb. Diet) but
 'keeping, preserving'
 परिश्रयण V 11 143 19, V 12 146 5, V 15 150 12, VIII
 9 245 9, VIII 20 262 4, XV 22 226 4, XV 30
 235 5 परिश्रयते जनेति परिश्रयण वल्लकठकिलिङ्गादि ।
 परिशवण XX 2 7 12, nom. act. to परिशौति कृशादि (r कृशादि ?)-
 क्षम्वस्याश्चपश्चादिना परिशव ।
 परिवेषण XVIII 24 371 15.

- परिष्कन्दम् absol XVIII 24 372 6
 परिष्यन्दम् absol XIV 26 198 12 see under निष्यन्दनवन् ।
 परिवृक्षपरम IV 1 108 9 पराकाष्ठापरिवृक्ष V 1v , एकहस्तः परिवृक्ष
 Kes
 परिखजिन् XVIII 1 343 3, 4
 परिहारस्व XXIV 38 225 5 परिहारस्वरित्यस्या अर्धसवत्सर (०त्यस्यार्थ
 स० another copy) स्वत्वापरस्मिन् प्रसूयते । अन्य आहरेकस्मिन् पुमाने-
 कस्मिन् स्त्रीवत्तो यस्या सति ।
 परिहोम XX 19 42 1, XXI 15 98 8, XXI 25 115 4,
 XXII 12 134 12 the offering on both sides (i.e. before
 and after)
 परीक्षा XXI 23 111 13, XXV 22 254 5
 परीत्य II 14 56 4, V 1 129 10 परीत्येन सर्वतोऽग्निना ।
 परीक्षोपस्थान XXIV 30 216 6
 पर्जन्य XXIV 25 210 14
 पर्णसेव V 11 143. 19, V 15 149 7, 150 12, XIV 13 176
 9, 12 पलाशदन्त ।
 पर्यवलोपम् absol VI 20 : 179 1 एकदेशमेकदेश गृहीत्वा ।
 पर्यवेतराग्नि adj XVIII 44 397 7
 पर्याज्य XXI 13 93 7 परिगत याज्य याग वा प्रधान यागसबन्धम् । stands
 for परिधाज्य, cp the next word
 पर्याण subst neuter XXI 10 87 3, stands for परियाण, cp
 अपर्याण ।
 पर्यारिन् XV. 7 211 14 'going round' (according to the course
 of the sun, in opposition to अक्षेप्य)
 पर्यारिन् XXIV. 38 225 5, cp TS II 1 4. 7
 पर्युपस्तारम् absol X. 53 55 16
 पर्युपोषण XIV. 13 175 12 उक्त पर्युपोषणम् (TS III 7 8 b) see
 Baudh IV 11 126 14 —XX 31 87 18
 पल्ल XVIII. 43 395 9, XXVI. 33 320 3 a certain very
 high number
 पल्ल XX. 6 15 17 पल्लालवलितरूपर्युपरि वेष्टित V 1v , पल्ल निरुपल्लविरात्रय
 शर्पम् Śāy., also pi sū I 14 20 14.
 पवमान VII 8 212 16, VIII 2 236 6, VIII 11 248 1,
 XV. 17 222 4 उदङ्घोऽभि पवमानः सर्पन्ति । उदङ्घुखा पवमानमभि
 पवमानलक्षित देशम् आस्ताव गच्छन्ति ।
 पवित्र XXVI 3 275 1, name of an ekāha (in the rājāsūya)

- पवित्रेष्टि XXVIII 2 345 2, 348 3
 पशुबन्धयाजिन् XXIV 11 195 5
 पशुत्रपण VI 29 193 17
 पशौही VII 4 205 4 and elsewhere गर्भयोग्या अष्टहीतगर्भा ।
 पाजक XVII 31 310 9 पाजके चतुरत्रचक्रे । काञ्जिकाया वा ।
 पालीवत XIV 21 190 7 उक्त पालीवतस्य त्रयणस् (TS III 5 5 b) see
 Baudh VIII 14 254 6
 पादकिष्ण XXVI 22 303 6.
 पापाय XVIII 26 375 4
 पार्थ XVIII 49 408 5, name of an ekāha
 पाशुबन्धिका fem °की IV 1 108 13, XXI. 6 79 4, fem °का
 XXX 3 394 7
 पिङ्गु XXIV 21 205 9, see crit note
 पिच्छोला XVI 20 266 9, XVI 21 267. 9, 268 2, XXVI
 17 297 1, 2
 पिण्डी subst XIII 38 146 15, XIII 39 147. 5, XIII. 40
 148 9
 पितापुत्रीव XXV 13 242 8
 पितामहा (viz आहुति) XXVIII. 10 361 7.
 पिन्व caus IX 9 277 15, 278. 1 पिन्वयति दोग्धि ।
 पिलकावन् VII 6 209 18 पिलकावत् पुलकवदित्यर्थः, cp अष्टापिलक
 and सपिलक ।
 पिप् c उत् XV 30 235 18
 पिष्टोद्वपनी I 4 6 5
 पुण्डरिखजिन् XII 17 112 11, XXII 20 144 10
 पुत्रिकापुत्र II 3 36 8, here probably a subdivision of the
 Ātreya is meant, cp the Laugākṣipravara पुत्रिकापुत्रान्या-
 ख्यास्यामो ह्यक्षिपवाक्षीयकौद्रियवामरथ्यः, and thus also the Mānavapra-
 vara The word has the usual meaning XXIV 32
 218 5
 पुनरभ्यास XXVI 12 290 7
 पुनरास्तन XXVI 12 290 7, XIV 9 168 12 यज्ञस्य पुनरास्तन
 TS III 2 7 m
 पुनराहारस् absol I 12 18 13 अनुद्यच्छेव पुनराहत्याहृत्योद्यच्छन्ति ।
 पुनरुत्पृष्ट III 1 69 5, III 3 70 17 अथ (var वि) शीर्षे दौर्बल्यात् ।
 पुनरुत्पृष्ट III 1 69 4, III 3 70 16, XXIV 18 202 10 .
 तन्तुभि पुनर्निष्कृतम् ।

- पुनर्निष्कृत III. 1 69 4, III 3 70 16, XXIV 18 202. 9
 शीर्षे पुन सस्त्रतस् Viv , पुन' सस्त्रत' शिथिलीभूतो रथ' Venk
 पुनश्चिन्ति XVII 17. 297. 4, XVIII 14 89 29.
 पुरश्चरण II 6 41 8.
 पुरस्तात्स्वाहाकृति adj XXIV 36 223 2.
 पुरस्ताद्भाग VI 14 171 1 पुरस्ताद्भागशब्दवान् मन्त्रो यास्त्रविष्णु ता' पुर-
 स्ताद्भाग' ।
 पुरस्तात्तत्त्व XXVI 4 276 4
 पुरुषमेध XXIV 11 194 5
 पुरुषास्त्र XVIII 36 385 11, XXIII 18 179 11, cp AV
 v 31 9
 पुरोदक II 2 26 3 प्रागुदकम् ।
 पुरोहितप्रवर XXIV 28 213. 8
 पू, The optat पुनयात् is remarkable XX 6 16 8, XX. 10 23
 15, 17 and often in the Dvaiddha and Karmānta
 पू c सम् caus XVII 33 312 4 सपवय्य गालथिला ।
 पूगश् XI 6 73 7, XII 7. 95 16 सवश् ।
 पूतिष्ठ X 13 13 1, XIV 13 176 9, 12 पूतिष्ठानि जीर्णद्वयानि
 Ms , पूतीकट्टणानि Viv
 पूर्णद्वय or पूर्णदर्व V. 10 142 5, XV 10 215 14, XVII. 57
 337 7, XXI 3 74 14, XXI 6 79. 8, XXIV. 17 201
 3, after all पूर्णदर्व seems to be the best attested form, see
 the various readings
 पूर्ववाद् II 12 53 9, XXIV. 14 198. 12 युवा ।
 पूर्वसत्त्व XXIV. 10 193 16 पूर्वाश् ता सत्त्वाश् पूर्वसत्त्वा Venk ;
 and elsewhere . प्रधानयागात्पूर्व क्रियमाणा' प्रयाजा' ते पूर्वसत्त्वा ।
 पूर्वा subst see जरत्पूर्वा ।
 पूर्वाग्नि XVIII 8 350. 7, XVIII. 16 361 8, XVIII. 40
 391 5.
 पूर्वाह्निक IX 6 273. 21; IX 12 283. 4; read with B पौ० ?
 पूर्वद्युःकाल adj. XX. 1 . 4. 11.
 शब् c. अधि I. 9 : 12. 20, I. 10 13. 6, V I 129. 5, V. 11
 144. 14, XIII. 25 136. 4, XIII 33. 143. 7, XXVI 5 :
 277. 2, अधिष्ठणक्ति is equivalent to अधिचयति, Sāyana gives
 as equivalent स्थापयति, as the Śatapatha Brāhmaṇa uses in
 this sense always अधिष्ठणक्ति, we are tempted to regard the
 form अधिष्ठणक्ति of Baudhāyana as a corruption, but अधिष्ठण

- and अग्निष्ट्यात् (XXVI 5), and cp Āp XII 28. 1 इणञि,
 prove that the root is इञ्, cp P W vol IV, col 570
 c अनु XV. 5 208 18, here probably equivalent to
 अनुष्टुप्ति ।
 इय V 5 133 14, XXX 1 389. 4 name of a measure
 XXI. 9 85 1 'the palm of the hand'
 इयिषव XVIII 6 347 16 XXIV 11 194 6, name of
 an ekāha
 इयुवन् XI 1 63 7 इयुवन् विस्तीर्णसूत्रान् ।
 इदाङ्ग II 5 39 11, Tr reads correctly इदाङ्गानि ।
 इक्षि X 50 51 15, X 51 53 18, 54 2 इक्षिमश्मानम्,
 श्रुक्त्विन्दुभिश्चित (r च) मश्मानम् ।
 इषदाङ्ग XIV 9 166 11 उक्त इषदाङ्गस्य. ग्रहणम् (TS III 2. 6 a)
 see Baudh IV 3 112 13 sqq
 इषित in इषितमाच XX 26 59 9, partic to इष् ?
 इष्टशमनीय XVI 9 257 1, XVI 23 269 9.
 पृ (इष्टाति) XXIV 32 218 1 निष्टुष्ट्यात्, as Lāty III 2 11 and
 Drāhy VII 2 11
 पेय plur XVIII 51 410 15, 16, 411. 1, 14
 पैङ्गलायनिग्राहण II 7 45 1
 पीण्डरीक XVI 32 278 4 name of an ahīna, also Āp
 XXII 24 8
 पीत्तिक XXVI 6 280 4
 पै c. अभि IX 9 279 22, 280. 5 अभिपौषयत । अग्नेरुपरि पौषयत.
 खावयत ।—अनुदिशम् आत्मानमभि आत्मानो ऽभिसुख महावीर कृत्वा अनुदिश-
 मग्नावेव पौषयति खावयति ।
 प्रउगचित् XVII 28 307 7, XXX 14 407 8, XXX
 15 408 2
 प्रक्रमवेला X 30 28 12, X 31 29 11, X. 33 30 12, 17
 प्रक्रमवेलाया प्रक्रममाचदेशे Ms
 प्रचावन XX 29 63 17, XXI 23 112 8, nom. act. to प्रचावयति
 cp IV 8 121. 10.
 प्रच्छाद XXV 30 264 4; XXVI 27 309 6 प्रक्षार ।
 प्रजनन II 6 43 3 a part of the firedrill the hole, the योनि in
 the अघरारणि, this meaning also in Lāty II 5 5 (Drāhy
 IX 1 5), Mān śrs I 7 1 39, cp प्रतीचीनप्रजनन ।
 प्रजाति IV. 5 . 115. 10, designation of the following mantras.

- प्रज्ञापतेरयन XVI 16 262 14 sqq , XXVI 17 296 14
 प्रज्ञात X 54 56 19 and often प्रज्ञात निधाय । परिकर्मिणी ज्यो वा
 यथा जानन्ति तथा निदधानीति । गुप्तम् the Viv elsewhere
 प्रज्य XXIV 12 195 7, XXV 4 231 13 प्रज्यमात्मान कुर्वीत । प्रज्य
 प्रगत्य धनु स्वकार्यचमम् । तथा स्वप्रज्यमात्मान कुर्वीत । कार्ययोग्यमिति
 प्रवीणादिशब्दवत् परित्यक्तकृदित्योग्यत्वे वर्तते नियमद्रव्यादिभिर्योग्यम् Viv ,
 प्रज्य सज्य सनद्धमिति यावत् । तादृशमात्मान कुर्वीत कार्यानुष्ठानसमर्थात्मा
 भवेदित्यर्थ Venk
 प्रज्योति ? XVIII 40 391 7
 प्रणवम् absol to प्रणोति VII 17 228 12
 प्रणोद् XVIII 48 405 9, name of an ekāha
 प्रतिनारकम् adv XXII 8 129 10
 प्रतिदुह XVIII 7 349 1, 6 (neuter), the last passage presents
 the var r प्रतिधुषम्, cp TS II 5 3 3
 प्रतिनिर्याद्य VII 12 217 8, 219 7, 11, 20, 220 2, XXI 19
 104 9, XXV 20 251 11, 252 1 तस्य प्रतिरूप तदेवत्य निष्कृष्य
 (var निष्कृष्य) गृह्णातीति, see also the etymology given by
 Rudradatta on Āp XII 20 19 प्रति निरूढा गृह्णन् इति ।—
 XIV 10 171 5 उक्त प्रतिनिर्याद्याणा ग्रहणम् (TS III 2 10 a—
 f), see Baudh VII 12 218 9, etc, VII 12 219 8, 21
 प्रतिनोद् XVIII 48 405 13, name of an ekāha
 प्रतिपत्क m चाज्यभागप्रति० VIII 21 263 6, XXIII 14 173 3, 4,
 XXV. 2 230 3, XXV 26 259 1
 प्रतिपरिचरण XX 30 65 10
 प्रतिपशु adv XXVI 11 287 12
 प्रतिभक्षण XXI. 20 106 11
 प्रतिलेपम् absol X 6 6 3 प्रतिलिप्यप्रतिलिप्य Ms
 प्रतिवसनौथ V. 9 140 10, VIII 19 259 13, VIII 20 261
 15, XII 4 89 6 प्रतिवसनौथे वाससी स्नात्वा परिधानार्थम् ।
 दीक्षाकालात्पूर्वच धृते वाससी प्रतिवसनौथे वाससी Keś
 प्रतिवेश adj. XXVI. 5 277. 9 भूम्यन्तरा । XXVI 12 239 12
 परस्पर सनिष्ठता , XXI 3 74 12, V. 10 : 142 5 प्रतिवेशश्च
 स्त्रीकुमारेभ्यः पचन्ति । चरो प्रतिवेश विशतीति वेश मनुष्य स्त्री च प्रतिवेश ।
 प्रतिवेशः स्त्रीकुमारेभ्यो ऽपि भवति । यावानोदनस्तावन् पचतीत्यर्थः ।—प्रतिवेशम्
 seems to be adverb XXIV 32 218 2 सनीपे ।
 प्रतियूच XXVI 15 293 5 विभाग ।
 प्रतिषेवण XVII. 39 : 319. 1 'seam'

- प्रतिसमेधनीय X 21 19 19 दक्षिणतो ज्वाह्यमान निहितमाहवनीयम् Viv ;
 प्रति सादृश्ये सादृश्य च आहवनीयत्वेन उख्याग्ने' प्रातिभयेन समेधनीयम्
 Ms —प्रतिसमेधनीया XXII 3 120 10, sc समित् a piece of
 wood put on the fire with the mantra वे देवा ज्योतिषो ।
- प्रतिस्त्रीमस् adv VII 13 203 15 स्त्रीम प्रति । यावन्त स्त्रीमास्त्रावत्कृत् ।
 चतुष्टोमो ज्योतिष्टोम इति दर्शनाच्चतुष्कृत् ।
- प्रतिद्वित XII 11 102 4 sqq , XII 12 103 7 sqq , XII 13
 105 14 sqq , XV 24 228 16, XV 25 229 4, XV 29
 234 1, XV 30 235 10, XXVI 10 286 1, also pī sū
 I 5 9 12 प्रतिद्वितस्य युवराजस्य महिषीपुत्रस्य राज्ञो जन्तरस्य The
 meaning seems to be he who is nearest to someone qua-
 lified to take his place substitute, remplaçant In this
 meaning also Āp. and Kāṇva recension of the Śat Br
 (VII 3 2 8)
- प्रतीचीनप्रजनन II 16 : 60 4 प्रत्ययार्ताम्, cp प्रजनन supra
- प्रतीचीनस्त्री XII 20 117 1, 12, XXVI 2 273 3, 7; XXVI
 3 274. 15, 275 4
- प्रतीक्षा XX. 30 65 14
- प्रत्यक्षवत् adv XXI 12 90 6
- प्रत्यगाग्नी XX 2 7 16, cp Āp IV 1 3
- प्रत्यङ्गन masc I 17 25 13, see under उपस्थान ।
- प्रत्यनीक XX 26 58 11
- प्रत्यभिर्गर्शन XXI 20 106 13
- प्रत्यय XXII 2 118 10 पुनस्त्यतिप्रकारज्ञानम् Ms , XXIII 12 169
 7 प्रत्यय प्रतीयते उत्पान येन निमित्तेन स प्रत्यय , XXIV 1 185 1, 12
 प्रतीयते ज्ञायते विशेषो ज्ञेन स प्रत्यय प्रमाणम् ।
- प्रत्ययमन्त्र XXIII 10 165 8, meaning ? The Viv is useless
- प्रत्यवरोक्षणा XI 12 81 2 (see crit note), XVIII 17 36 11,
 XXII. 15 138 10
- प्रत्यवसान XXI 26 116 9, XXII 17 141 7 'returning to
 one's home'
- प्रत्यवहृतशिरस् XXII 7 127 4
- प्रत्यसन XXI 3 73 5, XXIII. 16 175 17
- प्रत्यानहन XXI 12 91 3
- प्रत्युपस्थान XXI 12 91 9
- प्रत्युदपुरीष X 48 48 10 ०रीषया अपनीतपुरीषया ।

- प्रदक्षिणी X 2 2 10, X 4 4 13 प्रदक्षिणी वैश्य कुर्वते । प्रदक्षिणीकुर्वते वैश्यम् । ब्रान्दसप्रयोगानुक्रमणत्वात् अवधाने ऽपि न दोषः ।
- प्रदाव्य IV 11 126 16 प्रदाव्ये तस्मिन्प्रदोक्षे ऽग्नौ । XIV 13 175 14 15, XIV 26 198 9, XX 31 68 2
- प्रद्राव XV 6 210 8, XV 9 214 9 designation of the mantras contained in TS VII 1 13, उद्गाव Āpastamba
- प्रधि XXX 7 400 9, XXX 21 414 5, XXX 18 411 2 'segment', XXX. 16 408 9, 14 चक्रस्थान् ।
- प्रधी (or अग्रधी ?) II 5 39 9
- प्रपथ III 13 83 18, III 14 85 2, IV 11 126 10, V 9 140 14, VIII 20 261 19, XVII 28 316 10 प्रपथे सनिकृष्टे देशे or अर्धपथे ।
- प्रज्ञावन XXI 24 113 14, XXI. 25 113 18
- प्रवाङ्क् I 16 24 17, VII 2 202 4, XX 13 29 1, 2 समानस्थाने Venk , समस् Viv
- प्रमाथस् XVIII 24 372 4, XVIII 45 398 3
- प्ररेक X 54 56 8, XI 7 74 6, XII 8 98 9, 99 9, XII 11 102 8; XVIII 18 364 12 equivalent to सपात, cp. Āp XVII. 19 4.
- प्रललाट X 30 28 15 दक्षिणे प्रललाटे । दक्षिणांसस्योत्तरतो ज्नाशर्करम् ।
- प्रवकल् probably adj XV 14 218 5, of unknown meaning
- प्रवर्ग्य IX. 1 265 1; IX 6 273 2, 9 प्रवर्ग्यद्रव्यम् ।
- प्रवर्त XIII 31 140 18 sqq , XVII 39 317 4, XVII 41 321 12, 322. 3; XVIII. 8 349 16, 351 1, 3, XVIII. 9 352 15 कुण्डल कर्णालकारम् ।
- प्रवसथाङ्गति XX. 23 : 50. 1, 7.
- प्रवात IX. 3 268 20, X. 6 6. 3 प्रवाते निवाते ।
- प्रविदानकल्प XXIV. 32 218 8, 11 not explained in the Viv
- प्रवृत्त XXIII. 5 157 4
- प्रवृत्तन XXII 2 119 1 अवृटे स्थापनम् Ms
- प्रवृत्ताङ्गति VII 9 214 19, XIV. 5 160 15 (TS III 1 10 a, b); XIV. 21 189 20 (TS III 5 5 a), cp Baudh VII 9 214 19.
- प्रवेण XXVI 5 : 278 8
- प्रवाज neuter subst XVIII 44 397 10
- प्रवृष्टि XX. 13 . 29. 11 . प्रवृष्टीरेव द्वे द्वे समस्थाने Viv , प्रवृष्टी प्रधानभूताङ्गतीर्जुकम्

- यथा प्रधानमानुपूर्वेणाहुतीर्हुता सर्वासामाहुतीनां पूर्वार्धे स्थिरकृत जुहुया-
दिति Sāy , XX 20 44 9, XXV 33 268 6
- प्रष्टिवाहिन् XXII 17 140 19
- प्रसुत subst masc XI 1 64 13, XII 1 83 3 and very often
elsewhere
- प्रसूतय V 1 128 7, XXI 1 70 1
- प्रसेक X 50 51 12, X 54 56 8, 12, XV 35 239 17, 240
7, XXII 10 132 3, 7 प्रसिच्यते वसोधारानेनेति प्रसेक ।
- प्रस्कन्दन XXI 17 100 7, XXIV 33 219 7, XXV 8 236
6, XXV 9 237 12, XXV 25 257 15, XXV 31
165 1
- प्रस्तरपरिधि dvandva neuter IV 10 125 9, V 4 132 1, V 9
140 3, V 15 150 17, VIII 16 257 3
- प्रस्म masc XXIII 5 155 13 प्रस्मयोरेव सीमान्तरितयो (?) , XXVI
24 306 3
- प्रस्थान XX 14 32 3, see crit note
- प्रञ्जत XXIV 4 187 14 प्रञ्जत । यद्बुला दीयते जातकर्मादि स प्रञ्जत
Viv , ऋयते दीयते यच्च स प्रञ्जत । प्रकर्षार्थकोपसर्गेण दानरूपार्थविशेष-
लाभ । होमदानमात्रात्मक कर्मविशेष प्रञ्जत इत्यर्थ Venk
- प्राक्शस् VI 26 187 11 अयमुध्यवत् पल कोऽसावनुमान इति यथास्तिद्ध सम
स देश इति, cp उदक्शस ।
- प्राचीनपुष्कर XX 14 31 10, XX 16 33 13, 15
- प्राचेकादशिनी XXX 4 396 5
- प्राणग्रह XXV 17 248 12
- प्राणाहुति XIV 4 157 6 158 4, offerings with the formulas
(TS III 1 7 1) प्राणापानौ etc
- प्रायणीय XIV 21 190 8 उक्ता प्रायणीयस्य सुवाहुति (T S III 5 5.
f) see Baudh VI 10 167 6
- प्रावर्गिक (sc पय) XX 2 6 6
- प्रासङ्ग्य XVIII 35 385 3, XXVI 11 287 13 द्वितीयाग्रेषु युगेषु
च युक्तौ ।
- प्रास्तकवच XV 7 212 11, equivalent to पर्यस्तक० ।
- पुष् c वि XIV 13 176 8, see crit note and cp also the read-
ing of T at IX 20 298 1
- प्रेषवन् X 55 58 3, X 59 61 9, XI 13 82 10, XII 16
111 4, etc निगद्वानित्यर्थ ।
- प्रोक्ष XV 26 230 8

प्रोक्षतस् X 10 10 2, see crit note

प्रोक्षणीधान IV 5 116 3, XI 3 63 8

प्रोदक XVII 31 310 8 बल्लदकम् ।

प्रोह XXIV 6 189 17, 190 4 प्रोह कर्मसाधन करणसाधनो वा प्रकार-

सुपमान तेन वृध्यते सबन्धो ऽस्येति Viv , प्रोहेण वा प्राचुर्येण वा Venk

सु c परि-ञा VI 10 166 7, X 19 17 11 'to come round'

c अनु-परि caus I 9 12 15, XVII 41 321 9, 322 10

फ ।

फाल्गुन XXIV 1 185 16, name of a plant

फाल्गुनपाच adj, fem ंचौ, XVIII 8 350 4, XVIII 9 352 6,
'made from . (a kind of wood)'

ब ।

बद्ध XIV 30 203 11 बद्धवर्ति कथेत् ।

बन्ध c उप-नि VI 25 185 16, 186 1, VI 29 193 2

बधुकर्ण XX 25 55 7, cp TS II 1 8 2

बर्हिर्लवन XXIV 7 190 10 लूथते ऽनेनेति लवनो बर्हिर्लवनार्थो मन्त्र Venk

बर्हिर्लवा II 19 66 1, XX 3 9 16, 10 3, nom agentis to

बर्हिर्लुनाति ।

बल्कश XVII 36 314 9 बल्कशस्य सुकिडस्य ।

बहिराञ्जनम् IX 11 281 7, cp अन्तराञ्जनम् ।

बहिरुपसत्क XXV 28 262 3, 5 दीक्षासवत्सरादुपसदो यस्य स दीक्षाभ्यो,
बहिरुपसत्क ।

बहिर्विराज (sc अग्न्युपस्थानम्) XXIV 33 219 13, 16, see under
अन्तर्विराज ।

बहि शर्कर X 25 24 15 sqq बहि शर्करात् बहिरग्रे ।

बहिस्यन्य XXX 2 392 5, 9 '(a square) lying outside the
cords'

बहिःसदसम् adv VII 10 215 19, VII 11 216 8, 15, 217 3

बज्रलौघधि XXV 5 232 12

बाणवन्त X 23 21. 20, 22 5 धनुर्बाणवत् धनुर्बाणसहितम् ।

बाहु XXX 1 389 6 designation of a measure

बाह्यसविशेष XXX 14 407. 10.

बहत्पृष्ठ XXV 254 8

- दृष्टस्यतिसव XVIII 1 343 1 XXIII 18 177 18, XXVI 8
282 6 name of an ekāha
ब्राह्मचर्यवन् XXI 1 69 4
ब्राह्मव्यता XV 4 207 12, 13, 208 1
ब्राह्मणज XX 1 5 3 (a compos of the same kind as कल्पज)
ब्राह्मणवन् IV 1 108 9, plur 'those who follow the authority of
the brāhmana' XVI 19 265 12 14 'mentioned in the
brāhmana'
ब्राह्मणसपन्न XIV 8 165 10, 166 4 ब्राह्मण उक्ता ।
ब्राह्मौदनिक X 50 51 17

भ ।

- भक्षकत XX 21 47 15
भक्षानुवाक XIV 8 166 10 उक्तो भक्षानुवाक (TS III 2 5) see
Baudh VII 15 224 13 and passim
भङ्ग XVIII 36 385 14, 15, equivalent to भङ्ग of Āp XII 11
10, is R V IX 61 13 to be compared ?
भञ् c प्रति-वि XXVII 11 335 16 XXIX 3 371 6
भयेडक IX 18 293 4 रक्तहृष्टरोमा मेघ । उक्तेर इति प्रसिद्ध ।
भरतद्वादशाह XVI 32 278 8, XXVI 20 300 10, 11
भस्मर XXIV 14 198 7 भस्मवत्सङ्गता Viv, भस्मराशिसदृशत्वेनाददत
इति भस्मरा । भस्मसदृशा इत्यर्थः । भस्मवज्जले मिश्रीकरणे ऽपि पिण्डीकरण-
योग्या ये जषविशेषा Venk
भागदुह (nom भागधुक्) XII 15 108 12, equivalent to भागदुघ,
which occurs XXVI 1 272 1
भागलाभिन् XXVI 1 272 2
भाजन in व्रतभाजन XII 17 112 13, 15, XVIII 20 368 4, 6,
XXII 20 144 14, 15, XXIII 18 179 5, 6, in चषाल-
भाजन XVIII 21 368 14
भाजविस्त्रोम XVIII 27 357 7
भावित IX 1 265. 3, X 1 1 2, 7 नृद भाविता कुलालागृहे घटाद्यर्थ-
त्वेन सज्जिताम् Ms
भुञ् c सस् IV 4 113 16 चि समुच्च त्रिगुण कला ।
भू c अप XIV 17 183 1, XIV 18 184 13, XVIII 14 359
5 अपभृतो निरस्त and elsewhere प्राधान्यादवरोपित ।

- भूमिकपाल XXIV 10 193 15, XXVII 14 342 4, XXVIII 4 351 6
 °भूय in प्रस्तरभूयम् XX 24 54 6, in आवापभूयम् XXIV 3 187 4 आवापत्वम् Venk
 भृ c सम् X 5 5 4 सभरति सृद्धाति Viv and Ms.
 c अभि-सम् 1 2 3 4
 भूमक XXV 8 236 16 अन्तरेण भूमके भुवोर्मध्ये, cp grhs 1 1 end
 अथैनामन्तरेण भूमके दर्भेण समार्ष्टि ।

म ।

- म०००' XXV 32 266 8, 267 3, 9 कुम्बत इत्यस्यार्थो म०००' ।
 म०००' (or अम०००' ?) subst II 5 39 9
 मच्च XIX 10 434 6
 मण्डचरवत् VI 5 161 4 लाङ्गलपाशवत् ।
 मण्डलाकारम् XX 13 29 13
 मण्डलीकृत XXVI 24 306 3
 मण्डलेष्टका X 5 6 2, X 6 6 9, sqq, X 31 29 11, X 39 38 4, X 46 46 17, XXII 2 119 5 उपरिक्तमण्डला, cp XXX 6 399 4
 मतसौ dual IV 8 121 6 (var °सु), XXV 32 266 5, मतसू II 9 49 1, मतसू sing II 10 50 2, II 11 52 3
 मथ् c वि XIV 29 202 6 विमथितम् मानुकर्माधमथितम् ।
 मध्य XVIII 42 395 2, XVIII 43 395 9, a certain very high number, cp Āp XVI 31 1
 मनाक्षमन्त XII 15 109 7 ईषत् सस्युष्टान् ।
 मनागपनत XVII 28 307 6
 मनागुपतप्त V 5 133 8 ईषत् भृष्टा ।
 मनावर्णीयस् VI 10 166 15 ईषदुच्चतराम् ।
 मद् c प्र caus with obj शिर XVIII 19 365 10, XII 20 116 11 न प्रमन्द्यते । न खट्वायां शेते न केशान्विलिखते ।
 मदनी sing I 4 6 8 'the vessel for hot water.'
 मनखन् (मनखती आकृति) XVIII 10 187 11, XXVIII 11 362 8
 मन्त्रगणान्नात XXVII 1 322 1, XXVII 2 325 2 तानि (प्रायश्चित्तानि) द्विविधानि मन्त्रान्नातानि गणान्नातानि च । मन्त्रलिङ्गेनाम्नातानि

मन्त्रान्नातानि । आभिर्गीर्भिरित्यादीनि । गणेशान्नातानि सिन्हादिगणादीनि
Prayogacandrikā

मन्त्रघृत XXII 8 12² 15

मन्त्रानुदिशस् adv XX 26 58 7, XXII 9 131 9

मन्त्रानुपूर्यस् adv II 6 42 3, मन्त्रक्रमेणेत्यर्थ । द्वतीयार्थे ऽव्ययीभाव ।

मन्त्रानुलोकोस् adv XX 26 58 7, XXII 9 131 9

मयस्कृत् XV 13 218 3, XV 14 219 1 'leather-worker' (?)

मराय XVIII 48 406 7, 9, name of an ekāha

मरायकत XVIII 48 406 9, XXIII 18 180 2, XXVI 33
320 7

मष्टन in उत्तरमष्टनस् XII 14 107 9, cp crit note

मह् c उत् I 6 8 16, I 13 19 10 उन्मह्यन्निति । उच्छब्द ऊर्ध्वभावे
मह्यतिष्ठ पूजार्थ । सुच एवोद्यमन यथा देवताभ्यो यूपदी न हस्तेनापासुत्क्षेप-
णम् । एना इति सर्वासा कर्मत्वेन श्रवणादस्तेनोत्क्षेपणे तदभावादुच्चास्त्रनमिति ।
अन्य मन्त्रमेव केवलं जपतीत्येषा पूजति Viv , उच्चास्त्रयन् Kes , it is
equivalent to उद्दिश्यति of the White Yajurveda (Śat Br I
1 3 7, Kāty II 3 35)

महाकोश XXVI 8 283 1

महाग्रह XXV 13 243 10

महाचिनि X 27 25 18 महाचित्यर्थद्रव्याणि ।

महानस XV 14 218 12

महानसिक XXVI 1 272 1, equivalent to भागदुघ ।

महापरिधि VI 34 199 2, VII 1 200 17, XIV 4 156. 13,
XXI 16 99 1

महापविचेष्टि XXVIII 1 344 14

महापाश XXVI 12 289 13

महायज्ञ XIV 8 164 15, 20, 165 1, XVII 61 340 17

महाह्वन XVII 10 291 1, see crit note

महीय् XI 11 79 9 महीयमाना आसते । पूजयन्तो ऽन्योऽन्यस् । अन्येन वा
पूज्यमाना आसते Viv , यजमान वाग्भि पूजयन्ति Kes

महेन्द्रेज्या XXIII 17 176 12, 13

मागधवाक्य XVIII 25 373 4, 6

माङ्गल XXIV 2 186 3 According to Venk and एके mentioned
in the Viv , name of an ācārya इति माङ्गल आचार्यो मन्यते स्मेति
केचित् । अन्ये मा गच्छतीति मागफलं तत्र (instead of these two words
मागतत् another copy) प्रयुक्तो यज्ञ उच्यत इति । सर्वं च माङ्गलसम्बन्धि

- वद्वाप्रयुक्तम् । अतो यज्ञो हीति, if the name of an ācārya was meant, we could hardly miss an इति after वद्वापञ्च ।
- मान XVII 31 310 11 कुडवादिना (sic) मानम् ।
- मानुष XXIV 12 195 12 subst neuter मानुषेण मनुष्यसाधारणेना-
हिंसादिशौचादिना धर्मेण Venk
- मान्युक XIV 18 183 10 11, this passage is not commented upon
- मारुत XI 10 79 2, XXV 34 270 3 मारुता । मारुता मन्त्रयन्तो
(means?) यथा विशस्तयाभूता स्तुतग्रामण्य उच्यन्ते, according to
Keś, whose text, however, has here some gapings, the
आजिहृत of line 1 are स्तुतग्रामण्य, the मारुता are the अक्ष-
सग्रहीतार ।
- मार्त्तिक XXIII 18 178 9
- मासर XVII 31 310 11, XXIII 16 175 16 तत्र यत् क्षुद्रतण्डुलान्
(r °लाना ?) शकलतण्डुलान् (r °लाना ?) खावण न मासर इत्याचक्षते ।
- माससव XVIII 3 345 18
- मासिष्ठ XVI 15 202 9
- मासानस fem सौ° XV 25 229 9
- माहाव्रतिक XXIII 11 167 10
- मिन्दाङ्गति XXI 24 113 1 sq, XXV. 24 256 16, and passim
in the prāyaścitta-praśnas
- मिर्मिर XVIII 1 343 4, 5, see the text itself
- मित्र XIV 13 175 13 मित्रमिव । बुद्धिपूर्वक पापसंहृष्टम् ।
- मौक् c उप VIII 14 255 9, XV 5 209 19, 210 1 उपमौवति
सञ्जा करोति ।
- मुञ्जकुलाय II 6 42 15, II 12 53 7, II 16 60 4, X 12
12 2, X 13 13 12 कुटितो मुञ्जतूल । इषीकतूलानीत्यन्ये । मुञ्जा
कुलाया यस्येति मुञ्जकुलायः the Viv and elsewhere मुञ्जकुलाय
शौर्णान्मुञ्जान् । मुञ्जैर्ग्रहण यस्येति वा, मुञ्जदण्डे पक्षिविशेषनिर्मित नीडम् Ms
मृतकार्य I 2 3 14 धान्यनिधानार्थः दण्डपुञ्जसन्निवेशविशेषो मृत । तद्वत्कार्यो
मृतकार्य Sāy
- मृतकृत XXVI 33 320 8
- मृतक'पुष्कर XX 16 33 15
- मृगाखर XV 8 213 6, XXIV 10 193 15
- मृगारेष्ट XXVIII 1 344 15
- मृतवत्स XXIV 31 217 1

- ऋत्पिण्ड XXVI 27 310 4, 5
 ऋत्युदेवत्य XXIV 36 222 13
 ऋत्युसव XVIII 16 361 3 XXIII 18 179 3, XXIV 11
 179 3
 ऋद् c प्र (प्रसूदित) XXII 17 141 12, see crit note, XXVI 32
 316 10 प्रपक्षेषु ।
 ऋष् c प्रति-अभि IV 1 108 6, III 21 93 13, and often
 c वि-अभि XX 5 15 10, XX 8 20 9, 12, XXII 11
 133 1, XXV 16 247 6
 मैत्राधणौयब्राह्मण XXX 8 401 11
 मौस्त XV 25 229 1 'a fragrant substance extracted from the
musta,' मौस्तक Āp
 म्ना c सस्-प्र VI 2 157 20 सप्रश्नाय ऋदिता ।

य ।

- यजुर्युज् XI 7 75 4, XI 9 79 11, 16 equivalent to यजुर्युक्त ।
 यज्ञपरिभोजन XII 5 90 14 यज्ञोपकरण इष्टुपयोग्य दर्भेभ्नाज्यव्रीह्यादि ।
 यज्ञपुच्छ XXV 26 259 3, XXVI 12 289 12, XXVI 32
 318 5, XXVI 33 320 1
 यज्ञवासु XXVI 7 281 6
 यज्ञसम्बद्धि I 21 32 10
 यत् c अभि-आ caus XI 11 80 2 सञ्क्षेपयति ।
 c परि-आ caus XIV 32 191 10, 17
 यतउच्चार X 30 28 17 अपि वा यतो जनपदस्य जन्य जननिमित्त भय यत
 उत्पद्यत इति मन्यते तस्या दिश्यपदधातौति ।
 यथाकर्म XXIV 12 196 7 ब्रह्मादिषु यस्मिन् यस्मिन्वृते तत्तत्काले कर्म चलति
 तत कर्मानुगुणतया पूर्वसुत्तर वा दृष्टौतेत्यर्थः Venk, कर्मानुरूप्येण वरणपक्षे
 आदावन्ते वा स इति V1v
 यथाक्रतु XIV 4 158 4 यथाक्रलेव यन्ति । यद्यग्निष्टोम सोम इत्यादि, cp
 TS III 1 7 3—XXI 17 100 9, XXII 11 134 7
 यथाज्येष्ठस् XXIV 12 196 5 ज्येष्ठमनतिक्रम्य । यो ज्येष्ठस् प्रथम दृष्टौतेत्यर्थः
 Venk
 यथाधविचस् XXIII 6 157 7
 यथाधिकरणम् XXIV 2 185 19 यथाधिकरण मन्त्रा दृष्टा । यथाधिकरण
 प्रत्यधिकरण मन्त्रा दृष्टा । तादर्थ्यव्यवस्थया मन्त्रा उपदिष्टा Venk

- यथानिर्भेदम् XXII 18 142 11 यथापठित पार्श्वे सुषिराणि यथा वा जायन्ते
भेदेन तथा Venk
- यथान्युम् adj VII 8 214 1, अन्यम् adv 1b, XXV. 19 250 2
- यथाप्रकृतिम् (कृतम् the Viv) XXIII 18 178 15
- यथाप्रयोगम् XXI 1 69 5
- यथान्नायप्रणिधि XXIV 1 185 2 आन्नायस्य प्रणिधि अभिधान तदनभिक्रम्य
वेदोक्तक्रममनतिक्रम्येति यावत् Venk, यथान्नायस्य प्रणिधे प्रणिधान क्रम
यथा यदर्था स्थितास्तत्रैव श्रुत्यादिभिरविनियुक्तान्त्वान्विनियोजयेत् Viv
- यथावकाशम् XX 13 29 10, XX 18 39 12, XXI 21 108
5, etc
- यथावेदम् VII 9 215 1, VIII 2 236 5, VIII 11 247 20
- यथाशर्करम् X 20 19 3, X 26 25 17, XIX 2 417 4
- यथाशृतम् XXI 5 76 15
- यथाश्रद्धदक्षिण XXVI 20 300 6
- यथासमुदितम् VIII 6 241 18 समुदितानुरूप विद्या(var विशा०)-
दीनाम् ।
- यथासुष्ठु X 17 16 10, X 20 19 3, X 26 25 16, XIX 2
417 4, XX 3 8 18, also pi sū I 15 23 8
- यथासूत्रम् XXIV 22 206 13 XXVII 11 336 4.
- यथोत्पन्नेन XXII 1 117 15, see under उत्तरदण्ड ।
- यथोपपन्नेन (instr) XXI 4 76 9
- यदभिहार XXIV 9 192 13 यदभिहार तन्त्रं स्यात्तदभिहार कुर्यात् ।
तन्त्र प्रयोग । यदभिहार यत्पचुर स्यात्तदभिहार तत्पचुर तन्त्र कुर्यात् Venk,
यदभिहार यद्गयस्त्वेन विभर्ति तन्त्रे वज्रल यस्य तदभिहार तद्गजल तत्प्रधान
कुर्यात् Viv
- यदशन adj VII 15 225 18, VIII. 4 240 4, VIII 12 251
4 यदशना । यदुपवसयीये ऽहनि भुङ्क्ते तद्गले । हविष्यम् ।
- यम् c अप VII 5 207 4, VII 6 209 15
- c आ XIV 10 170 5, 6 (TS III 2 9 5) यथा वा आयता
प्रतीचते । आयताम् अभिसुख्येन गच्छन्तीभिषु कश्चिदप्रमत्तो योष प्रतीचते,
this explication is different from, and, doubtless partly
better than the one given by Sāyana
- c अति-आ XXII 1 117 20 अत्यायच्छेत् । आनयेत् ।
- c अनु-आ XXIV 11 194 13 अन्वायतानि । अनुहताति अनुगता-
नीति यावत् Venk, अनुगतानि Viv
- c अनु-उत् VII 17 228. 19, VII 18 231 4, and passim
in VII and VIII, XI 8 77 3

- c उप-उत् V 11 144 9, VII 2 201 18, XIII. 25 135 18, XIII 41 149 1, all with obj यवान् उपोदाच्छन्ते यवान् । पुरोडाशैयावपनकाले धवान्समीप उद्यम्य तिष्ठन्ति ।—VII. 14 222 11 with obj चमसान् ।—IV 9 124 12 VII 14 224 5, VIII 4 239 14, VIII 12 250 10, all with obj इडास् समीपे उद्यच्छन्ते ।—IX 8 276 11 with obj धवित्राणि समीपे ऊर्ध्वं धारयन्ति ।
- c उप XXIV 32 217 12, 218 1 with obj दायम् ।
- c उप-नि II 8 45 12 उपनियत्य समीपे लग्नानि उद्यम्य ।
- c अति-प्र II 17 62 4, etc
- c उत्-प्र I 12 16 14 sqq, VI 11 168 12, VI 24 185 6, VI 30 194 12, VII 6 208 8, 10, VIII 1 234 15, 235 3, VIII 9 245 15, 17, IX 8 276 1 4, XXV 12 241 3
- c वि-उत्-प्र VI 16 152 2, XI 8 78 18 विभज्यविभज्योत्प्रयच्छति ।
- यवपुरीष adj XVIII 21 368 5
- यववर्हिस् adj XVIII 21 368 7
- याजुष XXII 1 118 7 यतस्यै याजुष्यै (viz ऋद्) । यतस्या यजुः सद्यताया ऋद् सकाशात् Ms
- यायावर XXIV 31 216 11
- यायावरधर्म XXIV 31 216 10, 12
- यावत्सिद्ध XIII 1 119 8
- यु (यौति) c सम्-उत्-च्चा VI 8 164 21, XVII 40 320 16, XVII 44 325 8, XVIII 41 393 4 XXVI 8 283 2 समुदायुत्य । मिश्रयित्वा or सद् कृत्वा ।—X 25 24 10, X 54 56 16, XI 7 74 4 समुदायुत भवति । एकौकृत्य मिश्रित भवति ।
- c सम्-प्र II 16 59 7, 18, II 13 60 1, IV 2 109 19, V 15 149 6, VII 5 206 2, VIII 1 234 11, X 20 18 17, XV 19 223 18 XIX 2 415 5 मिश्रयति, आलोडयति ।
- c प्रति VIII 20 261 17 अपामन्त प्रतियौति । उत्तरद्वयपादेन प्रतीपमप प्रेरयति ।
- युग XXX 1 389 5, 7, designation of a measure
- युगलाद्भलम् dvandva X 24 23 13, XXII 5 124 10, 13 युग च स्याद्भल च ।

- युज् c नि IX 9 277 12 नियुज्य । वत्स गो पादे नियुज्य वद्धा Kes
 c उप-नि act XI 6 73 4, XII 7 95 13, XV 24
 227 15
 यूपविरोहणीय XXIV 18 203 5 यूपविरोहणे यूपे पल्लवो द्रुमे (sic) निमित्ते
 नैमित्तिकस्त्वाद् पशुर्विहितः । सो ऽयुपांशु कर्तव्य Kes
 यूपस्योपस्थानम् XIV 21 190 9 उक्त यूपस्योपस्थानम् (TS III 5 5 h)
 see Baudh IV 11 127 8
 यूपवटीय VI 22 181 16, 18, 182 2, 6, X 19 17 16, X 23
 22 6, XIX 1 415 12, XXII 5 123 17
 यूस् IV 8 121 9, 122 15, IV 9 123 7, instr यूष्ण IV 9
 123 2, loc यूष्ण IV 9 123 2, XXV 32 266 13 sqq
 योग्यकृत VI 15 173 4, VI 24 184 1 वचनसमर्थम् ।
 योयुपन XX 9 22 1, nom act to योयुयते ।

र ।

- रक्षोऽपहनन XX 2 7 5
 रज्जुदाम dvandva IX. 5 271 7 रज्जुश्च दाम च ।
 रज्जुद्रव्य IX 15 287. 13
 रथकार II 16 61 2, II 12 53 17, XXIV 16 200 5
 रथचक्रचित् XVII 29 307 13, 308 3, XXX 16 408 8 409
 12, XXX 18 410 17, 411 6
 रथचक्रचित्ति XXIII 15 174 7
 रथनालौ (or •नाडी) XIV 17 183 5, XXIII 7 159 5, XXIV
 8 191 8
 रथतरष्ट XXV 22 254. 7
 रथश्रेष्ठ XI 8 78 5 रथवैकल्यम् ।
 रथसुख XIV 17 182 16; XVIII 24 371 15, XXIV 8 191
 7 रथतुष्टे ।
 रथयुग XX 25 57 1, a measure, cp युग ।
 रथवर्त्ममात्र XXIV 24 209. 9 चक्रमार्गस्य विस्तारप्रमाणम् ।
 रथवाहन XI 2 64 14, XI 6 71 9, 72 9, XII 7 95 8,
 XII 14 107 3, 4, XII 19 116 5, 8, XXV. 33 269
 1, 3 रथ श्चारुदो याभ्या शकटाभ्यामिति रथवाहने । तदर्थलाङ्घविधानं
 रथवाहनं द्विविधानविशेषणम् । सदोविशेषणासम्भवात् समाननिर्देशो ऽपि ।—
 रथवाहने रथशकटे elsewhere.

- रथवाहनवाह XII 19 116 5, 8 रथवाहनशकटस्य दक्षिणधुरि नियुक्त ।
 रथविमोचनीय XI 8 78 6, XII 14 107 1.
 रथाक्ष XVII 11 292. 4, 6, XX. 25 56 18, XXVI 10 285
 7, XXVI 23 304 4, 7, XXX 4 395 16, a measure,
 cp चक्ष ।
 रथेषा XX 25 56 18, a measure, cp ईषा ।
 रन्त्र XXV 7 235 8 प्रति रन्त्र कटिप्रदेश प्रति ।
 रराटो VI 25 186 7 रराटोस् । विदली तोरणस्थानीया वन्दनमालाम् ।
 दर्भनयोमित्यन्ये ।
 रहस्येष्टि XXVIII 1 344 15
 राका XXIV 20 205 1, XXIV 29 214 16 उत्तरा पौर्णमासी ।
 राजगृह plur XV 3 206 15, XVIII 18 364 9, 365 3,
 probably the king's wives '
 राजयज्ञ XXIV 11 194 5 राजकर्तव्यज्ञा Venk
 राजहृत् XXVIII 13 366 12
 राजस्त्रयगण XII 10 100 10, dual, the formulas T S I 8 13
 f and g
 राजासन्दी VI 10 166 13 VIII 19 259 13
 राज्जुदाल XV 14 218 7, XXVI 10 286 8, 9 and elsewhere
 रात्रिकर्मिन् XV 19 224 6, XV 22 225 15 226 3
 रात्रिभृत् X 12 11 13, XXX 7 400 17
 रात्रिसन्न XIV 22 192 1 द्वादशाह् । दारभ्य यावत्सहस्ररात्रम् ।
 राम IX 12 283 12, X 59 62 9, XXV. 32 268 2 न रामा-
 मुपेयात् । रामा रमणायैव गृहीता न धर्माय । शूद्रानेतदेव ज्ञापयति ।
 राशि XVIII 48 406 7, 8, name of an ekāha
 राशिकृत XVIII 48 406 8, XXIII 18 180 2, XXVI 33
 320 7
 राक्षावत्यग्निघोविन् VII 6 209 12 राक्षावत् मेखलवेव परिगता घोवा या
 (var घोवाया परिगतघोवा या) सा परिघोवा । न यस्यास्ति तत्परिघोवि,
 cp राक्षाव Sat Br IV 1 5 19
 रिच् c उप-च्छति XVIII 15 360 11
 रच् X 54 57 3, रच् designation of the offerings poured into
 the fire with the three formulas T S V 7 6 3-4 (ḍ)
 रच् c. वि-सस्-च्चा caus XXVI 12 289 8, 10 श्रयक् समारोप्य ।
 रूपीय XV 1 204 14
 रेतसिच् X 31 29 12, X 39 38 5, X 46 46 18.

ल ।

- लक्ष्मण adj XXX 7 399 13 (Thibaut reads लक्ष्मणम् but cp. Āp XVI 13 9) 'marked.'
- लम् c प्रति-उप med VII 3 202. 21, VII 13 220 16, VIII 4 238 15, XIV 12 174 5 प्रत्युपलम्बस्व । प्रतिपालय or उदीक्षस्व ।
- लाङ्गल्य XVIII 20 366 5, XVIII 21 368 13, 14, 'destined for a lāṅgala'
- लिख् c. अभि-परि XXIII 14 172 9
c सम् caus XXIV 18 202 9 यज्ञपात्राणि सलेखयेत् । तच्छा-
दिना नवीकुर्यात् Venk
- लिप् c अव caus IX 1 265 9, X 1 1 8
c अनु-प्र XXVI 31 315 5
- लिङ् c प्र caus XXIII 1 149 6, 7
- लुप् c सम्-अव IV 7 120 3, XV 5 70 10, XV 31 236 13
समवलुम्यन् । एकीकृत्य गृह्णान् ।
c सम्-उत VI 19 178 6, VI 21 180 14 समुल्लय । आह्वय
Viv , गृहीत्वा Keś
c सम्-प्र I 21 33 6, XX 15 33 4 'to take away'
- लोक VI 25 186 3, 4 equivalent to लोग (= लोट), also Taitt. Ār VI 7, 1
- लोकवाधिन् XXX 6 399 3
- लोकाग्नि XX 26 57 7 sqq , XXI 14 94 4, XXII 5 123 12, XXIII 19 182 7, XXIV 35 222 7 लोकाग्नि-
रिति विदेरग्निर्नभ इति (TS I 2 12 b, cp VI 2 7 3 ययैषु
लोकेष्वग्नयः), XXIV. 7 190. 15, on this passage लोकाग्नीष्टु
तेषामुपश्रुत्य Venkatesvara remarks तेषां निरुद्धपशुबन्धे विदेरग्निर्नभो
नामाग्ने अङ्गिर इत्यादि (see Baudh IV 2 109 8 sqq) मन्त्रेनो-
त्तरवेद्यां चालालगतपुरीषनिवपनानां लोकान्याख्यानां त्रयाणामुपश्रुत्य सतीषे
श्रुति कृत्वा त्रयार्थमपि विदेरग्निरिति मन्त्र सकृदुक्ता लोकाग्नि नावर्तयेत् किंतु
प्रतिलोकाग्निभावर्तयेदित्यर्थः ।
- लोमशक XXIV 23 . 208. 2
- लोहितवासम् XXIII 1 148. 8
- लोहितोष्णीष XXIII 1 148 8

व ।

- वक्रपक्ष XXX 10 403 9 कुटिलौ पक्षौ यस्य ।
 वक्राङ्ग XXX 20 412 8 कुटिलाङ्गानि यस्य ।
 वच् c अति caus VI 2 158 10, VI 18 177 16, VI 19 178
 3, VI 21 180 11, IX 10 279 13, XXI 8 83 4
 अध्वर्युयजमानमतिवाचयति is equivalent to यजमानो जुषजति, अति-
 वाचयति अतिरिक्तमितरेभ्य to cause to recite extra (atr)'
 वडव XXIV 39 225 9 (cp TS II 1 8 3, 4)
 वण्डसिति XVII 24 303 9, 10, XVII 25 304 8, 10 XVII
 26 305 4, 7, cp सवण्ड ।
 वत्सु I 2 3 4 शयितवत्सजानुसदृशश् Viv and Sāy
 वद् c अधि med I 7 10 5 (see crit note), VII 7 211 1, 14
 अधिवदनम् अपिविच्छिद्योपरि मन्त्रवचनम् ।
 वध्र XI 1 63 12, XXII 13 135 12, with वध्रैर्व्यूत cp वध्रैर्व्यूत
 Śat Br V 4 4 1
 वनर्हप (?) XVIII 28 376 15
 वनिष्ठसव XVIII 40 390 16, 391 1
 वप् c वि-च्चा VIII 16 257 14 इयक्इयक् ददाति ।
 c अभि-नि XXIV 3 186 14
 वप् (shave) c प्र VI 2 157 11, 'to begin shaving'
 वयस् VI 14 172 4 मूल्यद्रव्याणि यैस्त्वा गच्छति सोमस्नानि वयासि ।—XI
 1 63 10 वयसोवयसो वा । सप्तदश षाण्मासिकादारभ्य षण्मासद्वया अर्ध-
 षष्ठान् . षाण्मासिकैकहायनमथविदित्यवाट्पक्षावित्रिवत्सुत्यवाट्पक्षवाट्पक्षभानुदु-
 क्षाण वयासि cp Āp XVIII 3 9
 वर्मसनहनीय XV 24 228 2 (viz TS IV 6 6 a-o)
 वल् c अति caus III 6 75 4, 8, VI 11 168 12, 15, VI 19
 178 11, VI 21 181 1 अतिवाल् उपरि नीला ।
 वल्भिद् XXIII 19 183 1, name of an ekāha
 वश IV 2 110 14, VI 30 195 5 होतुर्वश यन्ति । शनैर्गच्छन्ति ।
 वषट्कारपथ XVI 9 256 3, 4 (thus also to be read l 5)
 वस् c प्रति-सस् XXIV 12 196. 7 हृष्टेन धनेनर्लिज प्रतिवसतीत । हृष्टेन
 विहृष्टेन त्यक्तेन दत्तेनेति यावत् । अलिज प्रतिवसतीत वासयेत् । अत्रैव प्रवशा
 सन्तो यथा तिष्ठन्ति तथा कुर्यादित्यर्थं Venk , हृष्टेन धनेन यज्ञार्थेनर्लिज
 प्रतिवसतीत सद्य वसेत । अथ हृष्टेन धनेन नार्लिज प्रातसर्वकाल (sic) तथा
 यत्तस्मैवनाद्वासयेदित्यर्थः Viv (partly corrupt)

- वसन्तीवरीकलश XVI 3 247 8, XXIX 6 377 9
 वसिष्ठयज्ञ XVII 54 334 1
 वहल XXIV 31 217 1 (गौ) या कृषति ।
 वहस् subst neuter II 13 55 15 XV 25 229 3, 5 वहस्
 काले । वृष्टे घ्रीवाया वा, occurs repeatedly also in the Kāṇva
 Śat Br eg I 2 3 23
 वा (अभि XV 8 213 8 यद्यभिवाति, the subject must be वद्, it
 follows from our Baudhāyana-passage that अभिवात Lātṣ
 VIII 5 3 must be derived also from वाति, not from वयति
 as the Petersburg dict has it
 वाग्देवत्य XXV 8 236 15
 वाचीयम् XXI 9 86 3
 वाचीयम् XXVI 12 290 6
 वाज् c उप caus I 5 22 16, 23 4, I 19 28 3, IV 6 116
 5 V 30 130 18, V 7 136 12, V. 13 146 11, VI
 20 179 18, XI 4 68 11 उपवाजयतीति वीजनमेव वाजनम्
 Sāy
 वाज XVIII 51 410 15, 16, 411 1, 14, 412 7, name of an
 ekāha
 वाजपेयिक XXII 13 136 3, XXII 14 137 8
 वाजप्रसवीय X 54 56 17
 वाजयाजिन् XVIII 51 410 14, 15
 वातय c उप IX 3 268 21, X 6 6 3, 4 उपवातयति शीषयति
 Viv and Ms, उपवातेषु शुष्केषु ।
 वात्सवन्ध XXV 7 235 4 (cp TS VI 1 2 6)
 वान्या XXIV 31 217 2 वान्या (गौ) । अपरवत्सेन दुह्यते । वने
 चरतीत्यन्ये ।
 वान्यवत्स XXIV 31 217 2 वान्यवत्सा (गौ) । वने चरति वत्सा यस्या
 वान्याया वत्सो यस्या (thus the two copies of the Viv)
 वायसपुष्क XX 16 34 4
 वाल XI 1 63 7, XI 3 67 2 गोवाल पवित्र सदशम् । आविक-
 मित्यन्ये ।
 वालेय II 3 36 8 जर्षादिवालविक्रयिण, probably it is a proper
 name, cp Kāty X 2 21
 वासन्तीवर adj. XXI 17 100 8
 वासिष्ठीय XXIII 7 160 2. (cp TS III 5. 2)
 वासोदक्षिण XIII 1 120 4, XXIV 29 214 12

- वास्तोष्पतीथ (viz होम) XXIV 17 201 3, with the two stanzas
TS III 4 10 a, b
- वास्तु XXIV 5 189 6 वास्तुत्वम्, a wild herb
- वाहिन् XXIV 31 217 1 वाहिनी (गौ) । वहाष्टेन वहति (sic)
- विकट XV 37 242 4, perhaps equivalent to दन्तुर ।
- विकर्णि XVII 24 303 13, XVII 25 304 14 XVII 26
305 11
- विकर्णी X 46 47 2, XXX 6 399 4 name of a peculiar
istakā, cp the crit note on the last passage
- विगर्भ XXII 3 221 8 तामुखा विगर्भा भस्मशूद्र (r °शून्या ?) न कुर्यात् ।
गर्भशब्देन उल्लो ऽग्निरुच्यते । गर्भो वा एष यदुल्ल इति ।
- विघ्राहम् absol VII 17 228 13, 18, opp सततम् ।
- विच्छिष्यन्ति ? VIII 21 262 16 समापयन्ति ।
- विज्ञाता (viz इष्टि) XIII 1 119 7, see XIII 8 124. 7
- विततवरय XV 7 212 11 cp Sāṅkh śrs XVII 5 1
- वितराम् adv V 12 145 16 विप्रकृततराम् ।
- वितष्टि X 50 51 12 परिमण्डलबिला अग्रहीना सुक् ।
- विहृषी XI 1 63 12, XXII 13 135 12 दृढपादा आसन्दौ, cp
Śat Br V 4 4 1
- विहृतीय adj XXVI 25 308 4
- वित् c अति caus VI 12 169 13, XXI 11 89 9 अतिवित्तयन्ति ।
अतीत्य गमयन्ति or अतिनयन्ति, cp अतिवित्तन, probably equivalent
to विहृ, which occurs in the Kāṇva Sat Br and Āp
and Hir
- विधवन XV. 15 220 2, XV 29 233 17 fan'
- विधानी adj fem XIV 13 176 5, 7 (cp TS III 3 8 4) अक्रा
विधान्याम् । अक्रा सुभिक्षदुर्भिक्षबोधनिमित्तत्वात् विधानी ।
- विधु IX 4 270 11, IX 17 290 13, X 8 7 18 विधु बिद्र or
बिद्रम् ।
- विनाड XXII 17 141 9, 14 वशनाडी, cp विनाड of the Sat Br
- विनाल XVIII 20 366 11, 367 10 probably the same as the
foregoing word
- विनिधि masc II 8 46 5, the पाप्मनो विनिधय are the formulas
mentioned in II 5 विनिधीन् । विभज्य निधीयन्ते पाप्मानि यैर्वा येषु
वा तान् सिद्धादिसकन्यान्मन्त्रानित्यर्थः Keś
- विपक्ष XXIV. 16 200 12 sqq विपक्ष अप्राप्तकाले अपर्वणि प्राक् पौर्णमास्या

- प्रज्ञापत्ते । तथैवापत्तौयमाणपत्ते प्रागमावास्याया Viv , विपत्ते अपर्वकाले Venk
- विपथ XII 16 110 3 sqq , XV 37 242 5, XV 38 244 2
भिक्षुसार्गशकटमित्यर्थ ।
- विपरीतनामधेय XXIV 33 219 17 व्यस्तनामधेयत्वात् प्रथमवता भवि
तथ्यमिति ।
- विबाध XVIII 48 405 11, name of an ekāha
- विभक्ति III 2 70 4, III 3 70 17, designation of the imme-
diately following mantias,—X 23 21 21, X 24 23 6
and often in pīṣṇa X विभक्तिमन्त्रत्वादित्का विभक्ति । अग्र आयाहि
वीतय इति प्रथमा विभक्त्यन्ताग्रि० Ms
- विमते ? XVIII 24 372 7
- विमथीक XI 11 79 10 तत्समुत्क्रुथ्य विमथीकुर्वते । तदुभये (viz आजिह्वत
and मारुता) समुत्क्रुथ्य वज्रान्तो नदन्तो विमथीकुर्वते असमङ्गसेनाच्छिन्दन्ति
Viv , असमजसभीषणेन आच्छिन्दन्ति Keś , cp T Br I 3 8 4 and
Sāyana on this passage in Taitt S (ed Calc) Vol I, p
1050, 1 2 from bottom, cp also Āp XVIII 7 8
- विथूस् IV 8 122 11 प्रथग्युषम् ।
- विराजक्रम II 18 64 11, XXIV 33 219 14 the mantras begin-
ning with नर्यं प्रजाम् T Br I 2 1 25 sqq विराज उक्तान्ता य
एतैर्मन्त्रैः प्रजापतिना क्रमेण परिगृहीतत्वात् cp see T Br I 1 10
1 —विराटक्रम Āpastamba
- विलेख्य adj XXIV 10 193 14 विविध लेखितव्यानि विना कपालौ Viv ,
विखनीयानि भूष्या लेखनेनैव सजातात्मलाभानि । ते तानि । सौत्रलाघ्नैर्वाह
विलेख्यानि Venk
- विवाजिन V 1 129 10 विगतवाजिनाम् ।
- विट्त्त IV 6 119 3 विट्त्तमनु लक्षणे वा अनु Viv , आवर्त्तलक्षिते प्रदेशे
उपाकृतयोरन्यतरत्रिहितमादाय तस्मिन्देहे Keś , note the reading of
Tr विट्त्तमनु ।
- विष् c वि-प्र XXIV 21 205 5
- विश्व V 2 130 15, V 6 136 9 वेदि च गार्हपत्य चान्तरा विश्व—
XXX 6 398 8, XXX 10 405 2, 5, XXX 18 411
1 'the middle'
- विश्वसन adj (viz मन्त्र) XXIV 7 190 12 विश्वस्यते हिंस्यते ज्ञेन
मन्त्रेष्वेति विश्वसन Venk
- विश्रावक XXIV 25 209 14, see crit note
- विश्रालयूप XV 14 218 9, XV 37 243 3

- विशासन XXVI 12 290 6 nom act to विशासि 'the giving of the different directions'
- विश्वरूप (viz ऋच) XXV 21 252 13
- विश्वलोप X 4 3 15, XXI 2 72 14 विश्वलोपेन। दृष्टौ कुशादिना
Viv दृष्टौर्भूमिविशोधनपातुभिश्च Keś, अवटपूरणसमर्थेन दृष्टादिना Ms
- विश्वदृजामयन XXVI 12 289 6, XXVI 24 306 7
- विषम XXIV 39 225 10, 11, cp TS II 1 3 1
- विषूचीनशाल XVIII 48 407 2, name of an ekāha
- विष्वक्वात XXIV 27 212 10
- विस्त्रुस्त्रितमचर VII 11 217 6, XXV 19 250 7 असमाप्ते
निर्गमनप्रवेशनमार्गः ।
- विस्त्रुर्भिक III 1 69 5, 14 कलापा ।
- विस्त्रुवाच् I 3 5 5, XXIII 11 166 4, XXIV 23 208 8,
opp to वाचयम ।
- विस्त्रुसिका XXII 16 139 19, XXIV 8 192 3, also pi sū I
4 8 4, name of a kind of plant
- विह्वय XIV 4 158 1 (विह्वयः शस्यस् cp TS III 1 7 3, VII 5
5 2), plur XX 1 3 5 the reas in TS IV 7 14
- वी (5 वी of the P W) c आ XIV 10 170 2 आवीवेरन्निति (cp TS
III 2 9 5), व्याधिता स्युर्द्वयुरपि सभवति प्रिति ।
- वीडित II 13 56 2, VI 32 197 8; XXV 13 242 11 दृढा ।
- वृ (दृष्टीते) c अति XXIV 12 195 11, XXIV 13 197 6 तानेव
नानिदृष्टीत तानतिक्रम्यान्नात्र दृष्टीत । तानेव दृष्टीतेत्यर्थः Venk
- वृकल subst masc XVII 39 317 1, XVII 40 320 10, pro-
bably equivalent to वृगल or वृगल, 'a thin piece of wood, a
splinter,' cp वृकले dual neuter Kāṇva Śat Br III 1 12 3,
पुरोडाशवृकलम् ib V 3 2 1
- वृत् c सम्-आ VI 21 180 17, IX 6 274 2 समावृत्य निधाय ।
c प्रति-नि caus XIV 14 178 3
c अनु-परि caus XI 7 76 6, see under वृत् c अव, XVII 41
322 1
c प्र XIV 7 162 19 sqq प्रवृत्ते लुठिते ।
- वृत्तिप्रेक्ष XXIV 13 198 2 वृत्तिप्रेक्षे वर्तमाने । वृत्ति जीवनोपाय प्रेक्षते
इति प्रेक्ष' । तस्मिन्वर्तमाने याजके तथाभूते अयाज्यमपि दारिद्र्यपरिहारार्थं
याजयेदित्यर्थः Venk, यस्य वृत्त्यर्थमवर्तमाने कर्मसङ्गे कङ्कणीडाया च Viv
वृथाग्नि XIII 43 151 2, XIV 16 180 14, 181 12 and often
लौकिकाग्नि' ।

- दद्यात्, XXVI 9 285 1 दद्यात्समग्निहोवादि ।
 ददि VII 5 206 6, VIII 1 234 12 ददिलिहो मन्त्र (TS III 1 8 2)
 ददिज XXV 30 264 3
 दध् c अति-प्र XX 1 5 8, XXVI 2 272 13
 दध्र XXX 2 391 4, 5 7
 दधण dual दधणौ IV 5 115 8, XVIII 36 385 11, XXIII 18 179 11 मन्त्रलिङ्गात् दधणावित्युक्तम् । यूपशकलौ (cp TS I 3 7 1) 'the two blades of grass (or pieces of wood) used at the agnimanthana' cp Āp VII 12 12 and Kāty VIII 7 5
 दधारव I 6 9 12, XX 7 17 12, XXIV 25 210 15, also pi sū 1 6 10 19 पाषाण Viv, Sāv, Āpastamba I 20 2 uses अग्ना ।
 दधिवासस XVIII 16 361 5, XVIII 19 365 8
 वेला II 8 46 10 भाविस्त्रानम् ।
 वेद् c आ caus XI 8 77 5 आवेदयति भ्रमयति चक्रम्, equivalent to or corrupt for आचेदयति ।
 c प्रति-निस् caus med XXV 2 228 11
 वेदन् XVI 24 270 5, XVI 25 270 19, XXIII 12 168 3, XXIV 38 225 6
 वैन्दथ XXVI 8 282 6
 वैराज III 14 84 15, वैराजमुपस्थानम्, the upasthāna with the vñājakrama formulas,—XXII 3 119 22, the वैराजीर्दीक्षा here mentioned refer to TS V 6 7
 वैश्वसव XVIII 3 345 18
 वैश्वकर्मण XIV 9 169 2 उक्तानि वैश्वकर्मणानि (TS III 2 8 c-g) see Baudh VIII 6 242 1, XIV 20 188 10,
 वैश्वानरमासत X 51 53 1, cp 4 and X 52 55 10, 11
 वैसर्जन XXI 15 98 4
 व्यतिचारस् absol XXI 2 72 1, XXIII 6 157 6
 व्यतिषङ्गस् absol XI 3 67 11
 व्यध् c अथ IX 3 268 14
 व्यभिमर्श XX 8 20 9, 11
 व्यसृप्क् XXX 10 403 9 विस्तीर्णं पुष्क यस्य ।
 व्युदवसानोद्य XXVI 12 289 11
 व्रतति XXIV. 23 208 2 वस्त्रिपलाश' ।

- व्रतदुह plur व्रतदुह XXIII 9 163 12, acc sing ंदुघम् XVI. 2
246 13, loc dual ंदुघयो VI 1 157 4, VI 9 165 10
व्रतन VI 7 164 12 nom act to व्रतयन्ति, also in व्रतनवेला VI .9
165 13, in VI 19 178 16 it designs according to the
Viv (करणसाधने व्रतन मन्त्रमुत्सृज) the vratanamamtra
व्रतयपण masc VI 6 162 18, XVI 1 245 5 8 10 चन्वा-
हार्यपचने ।
व्रतोपायनीय II 12 54 11 भोजनार्थमुपेतव्य भोज्यमित्यर्थ, VI 1 157
4, XV 2, 206 10, XXIV 21 205 10, XXIV 34 220
14, XXV 6 234 3, 6
व्रतोपेत I 1 1 7, XXIV 23 207 8, XXIX 13 387 14
व्रात्यधन XVIII 25 373 8
वात्यस्त्रोम XVIII 24 371 5, XXVI 32 318 14, XXIX 5
375 3

श ।

- शकलान् XVIII 21 368 14, here in opposition to खर्वन् ।
शकृत्पिण्ड XXIV 22 206 9
शत् c वि-चव caus XII 1 85 8 व्यवशतयन्ती विविध पतयन्ती cp
Āp XVIII 8 11
शत (?) XVIII 8 350 6, XVIII 10 354 3, 7, XVIII 16 361
7, XVIII 17 362 1, 363 10, XVIII 18 364 5
शतकण्ठला (viz इष्टि) XXVI 6 279 6
शतपल XV 15, 219 14, XV 17 221 19, 222 1, XV 18
222 11, XV 28 232 8, XV 38, 243 13 'weighing
hundred palas'
शद् c अनु-वि caus IX 14 286 7, IX 16 288 17 अनुविशाद्य
विकीर्य Viv, अवकीर्य Kes
शद XVIII 45 399 2 sqq, name of an ekāha
शफ IX 5 271 1, 272 1, IX 6 274 1, IX 9 278 14,
IX 14 286 8, IX 15 287 4, 11 शफो दीर्घकाष्ठे परस्पर
संक्षेपिते । तयोर्मध्ये यथा सुषिर भवति तथाभूते ।
शफोपयमनम् dvandva IX 5 271 1 शफौ च उपयमन च, cp
शफोपयमान् IX 9 278 3
शम् c सम्-चव caus act and med IX 12 282 10 समवश्मयन् ।
निद्धत्, IX 15 287 14 समवश्मयति । निक्षिपति, XIV 19

- 185 15 समवशमयन्ते। येन प्रयोजनं तदग्निष्टे निदधाति, XV 31
 237 13 समवशमयतात्, XVI 29 276 1 XVIII 25 373
 8 समवशान्तम्, cp Sat Bī VII 3 2 1, 2
 शमरथ XVI 13 260 5, XVII 43 324 6 The same word
 occurs Kāthaka XXXII 3 21 16 Drāhy V 4 11,
 Baudh grhs IV 4 (अथ यदि बलवता शमरथ स्यात्), in the Bhā-
 radvaja grhyasūtra II 29, and cp अशमरथभावुक TBr I 3
 5 4, see on this word Śāyana in the Calc ed of the Taitt
 S vol I p 1008 The meaning seems to be 'a quiet
 chariot,' the counterpart of अश्वरथ।
 शम्या XXX 1 389 5, 7, XXX 3 394 8, XXX 4 395 10,
 name of a measure
 शम्यान्यास XII 17 112 1 sqq, XVI 29 276 2, XVI 30
 276 12
 शम्यापरिधि adj XIV 17 182 2 sqq, XXIII 7 159 1 शम्या एव
 परिधयः। शम्या परिधयो, स्मिन्निति।
 शम्याप्रव्याध XI 7 76 4, XII 12 103 12, XII 17 111 14
 शम्याप्रक्षेपः।
 शराव XXIV 29 214 5 शरावप्रमाणं तण्डुलादि पुरुषपूतं पलक्षयमेतत्।
 शरीरवन् XVII 28 306 10 शरीरवद्यजुः, cp शरीरवद्वायवम् Jaim
 śrs 4 5 17 ed Gaastra, and its counterpart अशरीर in
 Jaim up brāhm III 30 2, III 38 10
 शरीरसंस्पर्शश्चिन् XXIV 19 203 12
 शस्त्रलिङ्गश्च XV 30 235 6, XXVI 11 287 13
 श्वानस् XVIII 36 385 10, XXIII 18 179 11, 12
 शस्त्रभक्ति XXV 21 252 12-14
 शस्त्रिन् XVI 21 267 6, XXVI 17 297 3
 शासुलक XXVI 32 318 11
 शासुलाजिन XXVI 32 318 11 but शासुला० XVIII 25 373 8
 शालीन XVIII 8 350 7 XVIII 16 361 8, XVIII 40
 391 6
 शास् c वि IV 8 121 4, 5, VI 17 175 18 तान्ध्वर्युर्विशस्ति।
 विविध शास्ति कुरुतोऽसृजतेति वा, XI 2 66 6 and often यथाशुचि
 विशिष्य refers to VI 34 int, XXVI 13 291 4 etc 'to
 give different directions about something'
 शास् XXVI 11 287 11
 शिपिविष्ट II 3 36 14 : दुश्कर्मा Vīv केशरहितशिरा Venk

- श्रिपिविष्टवन् XXV 34 270 7
 श्रिष्प XVI 3 248 8 etc , XVIII 36 386 5 etc , XXIII 11
 167 10 etc
 श्रिष्पवन् VI 18 175 20, 176 1 श्रिष्पवत् विशेषवत् प्राकृतात् कार्यर्यम-
 यादिना विशेषेण विशेषवत्, XVII 9 290 6 श्रिष्पवन् इव । श्रियिष्प
 प्रयत्ना इव अलरमाणा इव, XXV 13 242 3
 श्रौ (श्रौते) c परि XXIII 2 151 11, caus IX 2 267 16, XII
 8 98 11, XVIII 22 369 5, XX 4 13 5, XXIII 2
 150 10 XXV 16 247 6, cp परिश्रायन ।
 श्रौ (श्रौयते) c उप XVIII 45 401 1, counterpart to अवश्री० ।
 श्रौतीह I 3 5 7, VI 6 162 16 19, XIV 27 199 5,
 XXVI 9 284 10
 श्रौतीभू XXVI 9 284 7
 श्रौपथ II 5 40 7, meaning ?
 शुग्बन् X 22 20 3 शुग्बन्तौ परितापवन्तौ ।
 शुष्टि XXVIII 13 366 9
 शुनस्कर्णयज्ञ XXIV 11 194 6, XXVI 33 320 5
 शुष्काभिषव XXV 22 254 6
 शुद्रगवौ XXIV 31 216 14
 शुलपाद्या XXX 14 407 14, name of a particular istakā
 शुलीभूत XVII 11 293 3 स्थाणुभूता ।
 शुतातङ्गा VI 34 198 17, VIII 9 245 10, 246 4, XXI. 22
 100 2 आतच्यत इत्यातङ्गा शुत च तदातङ्गा च । अपयित्वा तन्ना आतन्तम् ।
 शुभ्रानचित् XVII 30 309 1, 6, XXX 19 411 10
 शुभ्रमन् XXI 12 91 13 कूर्चवान् ।
 शुभ्र XVIII 36 386 4, name of an ekāha
 शुभ्रचित् XVII 28 306 14, 307 1, XXIV 5 188 14, XXX 5
 397 6, XXX 8 401 3
 शुद्धोपज्ञ XXIV 2 186 3 अद्धारश्च Viv, Venk , cp कसुपज्ञ ।
 शुपण subst neuter I 8 12 6 अयन्ते हवींशुषेभिरिति अपयानि
 काष्ठानि Sāy
 शुमण XVI 30 276 7
 शुत्रि c अनु-उत् VI 2 157 10 अनुच्छयति ऊर्ध्वाय निदधाति Keś
 c अभि-नि XI 10 79 2, XII 12 103 9, XII 13 105
 16 अभिनिश्रयध्वम् । अनियमेन श्रयध्वम् ।
 c उप-नि active XXIV 19 204 3

- त्रिति XI 1 63 4, XI 11 80 1, XXII 15 138 6 त्रितिम्
नित्रेणीम् (vai °णिम्)
श्रु c अति आ caus IV 6 116 13 XX 28 62 4
त्रेणिगर्त VI 26 187 13, see crit note
त्रेष्टिन् X 56 58 16, XII 9 99 15 त्रेष्टी प्रधान ।
स्तत्पणक XII 2 87 7
स्त्रिष् c सम्-आ caus XIII 26 136 10, 11 आग्नेयस्य च सौम्यस्य चैन्द्रे
समाश्लेषयेदिति । व्यूह्याभिष्टेषु अवयवयोगात् षष्टीति आग्नेयस्य खण्ड सौम्यस्य
कतिपयास्तण्डलानिन्द्रे प्रक्षिपति ।
c अनु-उप I 15 24 1
स्त्रोष (?) XV 1 204 12
श्रभ्यश् II 5 39 8 meaning ?
श्रन्कश् II 5 40 10, cp perhaps श्रक् of the Dhātupāṭha
शस् c उप caus (obj दुन्दुभीन्) XV 24 228 5
श्रावघ्नान् XIV 9 167 8
श्वेतक XIV 29 202 1 श्वेतकानाम् । पलाशपुष्पमध्ये वक्रधनुर्वद्यच्छेदक
पलाशपल्लवदण्डान्वा ।

ष ।

- षड्याम X 12 12 1 षड्यामा यस्य तत् षड्यामम् ।
षडुपसक्त XXV 27 259 5, 12, 260 8
षोडशतय XII 8 96 10 (शोडशतय्य आपो) ।
षोढा XXX 3 393 6 against षडधा XXX 19 411 15

स ।

- सयवन XX 8 20 6, nom act to सयौति उदकपिष्टयो सयोजनम्
Sāy
सयवनीय I 8 12 6 पिष्टसयवनीया आप । सदनोरित्यर्थ ।
सयान XIV 1 153 14 प्रज्ञातमपात् सयानस्य विधि । अथ यद्यपार्था
इत्यादि see VI 9 165 14
सयोजन in यूप° and पशु° XX 26 59 14
सवत्सरगर्भ XXVI 20 300 9 यथैतद्वतवी वै प्रजाकामा (TS VII 2 6)
इत्येष सवत्सरगर्भ एकादशरात्रपञ्चासवत्सरगर्भ इत्यन्ये ।
सवत्सरतम XXVI 26 308 9, XXVI 27 311 1
सवत्सरभृत् X 12 11 13, XXX 7 400 16

- सवदन XX 29 64 9
 सवेशनीय XXVI 13 291 3
 सश्राव II 3 37 2 प्रातःसवने वषट्कारादिबोधयिता कालादिना V1v
 Venk reads सश्राव and comments सखावयति पात्रगत सोमादि
 वषट्कारादिकालबोधनेन श्रौतौ क्षारयतीति सखाव । अथर्वोर्वषट्कारादिसमय-
 बोधिता सखाव ।
 सश्रव XIV 27 198 14 उक्त सश्रव (T B1 I 4 6 1-5) see
 Baudh XIV 4 157 1 sqq
 सश्रुत XXIV 12 169 4 सश्रुततम चित्ततम Venk विद्यादिना
 पूज्यमान V1v
 सश्रुता cp उदक्श्रुता and उदीनीनश्रुता ।
 सश्रुता XII 1 86 6, XII 4 89 14, XV 37 242 11
 सश्रुता करोति । सखापयति ।
 सश्रुतावश XXIV 1 185 2, 15 सश्रुतावशेन । सखा समान्नि । यथा प्रारब्ध
 समाप्यते तथा कर्तव्यम् V1v , समान्नानुरोधेन समान्नार्थम् Venk
 सश्रुतार्थक XXVI 23 304 2 सश्रुतार्थ (thus MS text and
 bhāṣya) यूपसबन्धावस्थने क्रियमाणं सन्यूपश्रुतार्थम् ।
 सश्रुतान XX 9 21 6 (and 7 ?), nom act to सश्रुयति ।
 सश्रुतसमयन XXVI 21 302 1
 सश्रुतावस्थापिधानम् XIV 10 171 5 उक्तः सश्रुताः (T.S. III 3 8
 c-f), see Baudh IV 11 126 16 sqq
 सखासकाष VI 12 168 19, VIII 21 262 8 XXI 25 114 7
 सख्यैसर्जनं VIII 18 259 1 तानुनप्रसमयविमोचनम् ।
 सखाभ्यावर्तिन् XXIV 6 189 12, 14 सखाभिमुखेनावर्तनशीलम् । सखा-
 सपत्तिनिबन्धनादृत्तिमदिति यावत् Venk
 सगवकाल XX 1 4 9, 13
 सच् med with accus IV 6 119 6, VII 5 206 9, 14, 18,
 207 1, VIII 1 234 12, VIII 17 257 19 अङ्गुल्या
 चासङ्गयति or अङ्गुल्यन्तरालेषु लङ्गयति or हस्त एव स्थापयति (this refers
 to VIII 17)
 सजनीय XIV 4 158 1, cp T.S VII 5 5 2
 सजुष्ट XXI 18 101 12, XXI 23 111 4 XXII 14 136 15,
 accompanied by the formula असुप्तौ त्वा जुष्टम् etc
 सचरी (subst fem) XXV 20 151 4 (see crit note), XXVI.
 24 305 9; see also सचारी ।
 सचारिन् XXVI 23 304 2 प्रतियूपभावर्तते Ms , प्रत्येकभावर्तते V1v
 सचारी XVIII 50 408 16, read probably सचरी with L

- सचिताङ्गति X 37 35 11 and passim in praśna X, XXV 27
259 7 sqq
- सङ्घ c वि XVII 31 310 9 विषजन्ति शेषयन्ति ।
- सङ्गप्राङ्गति XI 4 69 12, XV 29 233 7
- सङ्गानो (viz इष्टि) XIII 20 131 13; XVIII 25 373 11
- सङ्गानंष्टि XXIV 3 187 7, XXVI 5 278 10, XXVI 6 280 1
- सत II 13 55 17, II 17 61 10 and passim सते । कुण्डे वा
शरावे वा or सत दृढद्वापडम् Keś, or सतम् कुक्षम् ।
- सतानूनघ्नम् XX 16 35 15
- सद् c अति XVIII 15 360 1, see crit note
- c उत् caus (obj उत्तरनाभिम्) V 5 134 12, V 10 143 7,
VI 23 183 3 and often उच्चैस्तरा कला, (obj राजानम्, चर्म,
ऋजोषम्) VII 5 205 19, VI 28 190 15, VIII 9
245 19 स्थापयति or सादयति ।
- c उत् XVIII 20 367 11 नवनौतमुत्सीदति 'is being secreted',
XV 36 241 7 उत्सन्न 'falling forth, excluded,' not 'anti-
quated', as compared with XV 18 223 7, XV 32
238 6
- c सम्-उप caus VI 30 195 14 समुपसाद्य । एकत्र समीपे
स्थापयित्वा ।
- सदस्य XV 1 204 14, XV 8 213 11
- सदस्य (the 17th rtvij) II 2 35 9, II 3 36 11, 14, 37 2,
9, II 4 38 7, VII 1 200 3, VII 11 216 18, 217
4, VII 14 222 18, VIII 12 249 20, XVI 1 246 1;
XVI 2 246 8, XVII 18 298 2, 7, XVII 19 298
13, XXI 22 109 3, XXV 13 243 3
- सद्यस्कार्य XVIII 20 367 1
- सद्यस्कार्य XXIV 16 200 10
- सद्यस्त्री XVIII 20 366 4, XXIII 18 179 8, XXV 13 242
5, 6, XXVI 32 318 4, 7, name of an ekāha
- सद्यस्त्रा XVII 20 367 11
- सद्योयज्ञ XX 25 55 5
- सनीहार VI 7 164 12, XXI 10 86 15
- सतनि or सतनी III 14 84 9, III 15 86 2, 8, XII 3 87 9,
10, XIV 5 160 12 अग्निं प्रातःसवन इत्यादि (TS III 1 9.
b-d), and passim in Dvaidha and Karmānta
- सतराम् V 12 145 16 सनिष्ठतराम् ।

- सतर्पण XIV 9 169 2 उक्तं होत्रकाणां सतर्पणम् (TS III 2 8 a-b), see Baudh VIII 12 249 16 sqq
- सदृश XVIII 26 386 6, name of an ekāha
- सदाव IX 4 269 13, X 7 7 4 अग्नसदावम् । अग्नचूर्णम् ।
- सदिग्धपुरोडाश XXIII 4 154 6 उपचितपुरोडाश ।
- सदीक्षित XXVI 12 289 12 सह दीक्षीता ।
- सधिनोक्षीर XXV 2 230 5 सायदुग्धाया क्षीरम् ।
- सनखमात्र XXIV 25 209 14 नखयोर्मुष्टौ परस्परमसंस्पर्शो यावत्तावत् ।
- सनिवाप XV 17 220 15, XXII 4 122 12, XXIII 9 162 11
- सपिलक XIV 29 202 6 सपिलकम् सबद्धम्, cp पिलकावन्त, अष्टापिलक ।
- सपूर्णपात्रविष्णुक्रम II 19 66 8, 16, II 20 67 10, 16 III 3 71 4, 9 III 12 82 14, 83 5, 10, XXIII 2 150 12, XXIII 14 173 5, XXVIII 1 344 11, XXVIII 2 347 11
- सप्तगु XXV 4 232 7
- सप्तदशसामिधेनीक XX 18 39 6, XX 22 49 5, XXIII 1 147 3, XXVI 4 275 11
- सप्ररेक XI 11 79 7 सप्ररेकान् अशेषान्, XVII 35 313 5, XVII 36 314 12
- सप्रारोह II 6 42 10, 12, II 12 53 8
- समग्राङ्गुलि XXV 10 239 3, see crit note
- समन्वानथन XX 31 68 7, XXI 15 97 13
- समपक्षपुच्छ X 19 17 17
- समभिवसन III 24 96 17, XXV 16 247 4
- समयाविषित XVII 3 285 13, XXVI 22 302 7 समयाशब्दो ऽर्धपर्याय समयार्धेन ब्रूहतीति । विषित विवद । अर्धविहितो ऽर्धविवद । अर्धास्त्रमित इत्यर्थः ।
- समवक्षेपण XXII 14 137 18
- समस्तक्षीम XXIV 31 216 10
- समानबर्हिस् XIII 1 120 1
- समानयोनौ XXVI 11 288 11
- समानसंख्यान XXV 7 235 6 एकसंख्यान ।
- समानस्वर XI 4 69 2
- समानाङ्गुलिन् XII 15 109 4, 8
- समारम्भ XXIV 1 185 14 स्मरणम् Viv and Venk
- समावच्छस् XI 13 83 13 सम विभज्य ।

- समिद्धार XVI 7 253 10, XXVI 13 291 1, XXVI 18 298 9, XXVI 19 299 9, XXVI 25 307 3, XXVI 27 310 10
- समृच्छ XVII 29 308 6, 9, XXX 18 411 5, 6, a manner of building the 'agni'
- समृद्धि XXII 1 117 4, designation of the mantra ऋचा सोमः समर्धय (TS III 1 10 b)
- समोदक II 13 56 3 समोदको युक्तोदक समलवण इति ।
- सप्रत्याहारम् absol XXII 5 124 14
- सप्रसर्पण XIV 8 166 9 उक्तः सप्रसर्पणस्य (TS III 2 4 c sqq) see Baudh VII 10 215 10 sqq
- सभरणौ VII 6 208 8, VIII 1 234 15, VIII 9 245 14 सभरणाम् कलश ।
- सभरणौय VIII 1 234 14 सभरणौये तृतीये वर्गे ।
- सभार VI 18 176 18 सभारान् अग्निर्यजुर्भिरित्यनुवाकम् Taitt Ār III 8
- सघाडासन्दी VI 10 166 15, IX 5 270 20 and passim in pr IX
- सघाडदुह VI 34 198 15
- सयज्ञपुच्छ XXVI 19 300 1
- सर्पाणामयन XXVI 24 306 7
- सर्पिरासेचन II 14 56 7, V 10 141 21, XV 3 207 7, XV 4 208 2, XVIII 8 350 12
- सर्वतःप्रसवण XV 1 204 5
- सर्वतोमुख XXIII 19 180 5 sqq, XXVI 33 320 10, name of an ekāha
- सर्वतोमुख adj X 35 33 12, X 38 36 15, X 40 39 4, etc
- सर्वश्रु (viz इष्टि) XIII 29 138 20, XXIV 6 189 14 अत्र सर्वश्रुताशब्देन सर्वश्रुताख्येष्टिद्रव्य पुरोडाशो ऽभिधीयते (Baudh XIII 29, 30) । तच्चानेकदेवताकमेव द्रव्य राधतरन्द्रादिदेवताभेदेनावर्तत इति देवताभ्यावर्ति Venk
- सर्वभक्ष adj VIII 8 244 15, VIII 15 256 13, XI 12 81 12, XI 13 83 15, XII 16 110 12 XVII 5 287 3, etc
- सर्वमेध XXIV 11 194 5
- सर्वसंस्था VIII 21 263 4, X 11 11 8 सर्वसंस्था पशो कुर्वन्ति । पूषाऽत्यन्त समापयन्ति ।

- सर्वसुरभिपिष्ट XVII 39 317 2, XVII 40 320 16
 सर्वाभिप्रायिक XXIV 11 194 17 सर्वाभिप्रायिकाणि सर्वाभिप्रायप्रयोज-
 नानि सर्वफलानीत्यर्थं V1v , सर्वकामफलानीति यावत् Venk
 सर्वायुष XV 21 225 12
 सवण्ड XXVI 28 312 2, cp वण्डचित्ति ।
 सवनीय XXIV 22 206 8, meaning ?
 सवनेष्टि XXI 6 79 14
 सवात्नी (dual सवात्यौ, gen dual सवात्यो, the nom सवात्य given by
 the P W is false, cp also T Br III 1 6 2) V 10 142
 7, XII 5 92 7 एकेन वत्सेन वृतवत्सा जीववत्सा च ये दुह्येते ते
 सवात्यौ, and elsewhere एकेनैव वत्सेन वृतवत्सा च स्वमाता च दुह्येते
 सवात्यौ ।
 सविश्व XV 18 222 14, XVIII 34 384 1
 सविशेष subst XXX 2 392 15, XXX 10 403 11, XXX
 12 406 13, 15, XXX 20 413 4
 सव्योत्तरिन् VI 21 181 5 सव्यहस्तसुपरि कृत्वा ।
 सशस्त्र XI 3 66 11 सशस्त्रात् । सोपकरणा सतवाल्लपवित्रोपयमादि, XVII
 33 312 4 सशस्त्रात् । सतवाल्लक्षणेनपक्षशतादिसहित्तात् ।
 ससावित्र XXII 2 118 11 सह सावित्रे । सावित्रहोममारभ्य ।
 ससिष्टकृत्क XX 19 42 2, XXVI 6 279 11
 सहस्र X 16 15 13, X 17 16 10 with the stanza सहस्रं
 शुचिषत् TS IV 2 1 n
 सहकारिप्रत्यय II 2 35 16, XXIV 18 203 6 The Vivarana
 of the first passage (35 14-17) runs thus आदित कर्मात्मकाले
 ज्ञालोदेत्य शुश्यादयो धर्मा आ कर्मसमाप्ते । सहकारिप्रत्यय इतरैर्कृत्वलिभि
 सह सवाद् कलावीय पदार्थमा चतुर्थान्तुर्थेन सह क्रियमाणादारभ्य बुद्धौ
 व्यवस्थाप्य पाणिसमर्शनकाले परिस्ररण पात्रसादनकाले ब्रह्मण उपवेशनमेव-
 मान्नादिकानि कर्माणि सर्वाणि प्रयोजयेत्, for आ चतुर्थान्तुर्मण cp also
 Āp I 2 11, for which passage perhaps Āp IV 1 2 is to
 be compared The Vivarana of the second passage runs
 according to Venkatesvara सह कुर्वन्तीति सहकारिणो होत्रादयस्तेषा
 प्रत्ययात् तत्प्रमाणानुसारादाश्चलायनादिस्त्रानुसारादिति यावद्भवन्ति । उपाश्र-
 शुधर्मकर्माणि भवन्ति, acc to Bhavasvāmī सहकारिणो होत्रादय-
 स्तेषा यथा तथा भवन्ति ।
 सहजानि XVIII 46 402 8
 सहयाजमान XX 2 6 9
 सहस्रदक्षिण XXIV 13 198 5

- महश्शाल XXVI 33 320 10, name of an ekāha
- सा c अधि-ञ्व VI 10 167 2, XII 5 91 1, 13, XXII 3 121 12, XXV 5 233 13, XXVI 2 273 14, XXIV 17 201 11, 15
- c वि-उत्-ञ्व XXVI 12 289 11 बुद्वसाय । वृथगुद्वसाय ।
- c परि-ञ्व XII 5 90 12
- c प्रति-ञ्व XXI 26 116 9, XXII 17 141 7
- साकप्रस्थायीय XVII 48 328 15, XXIII 17 176 7
- साधिवच XXVI 12 290 4
- साकाशिन VII 8 214 4, VIII 2 237 1, VIII 11 248 15
साकाशिनेन पथा । दर्शनमार्गेण चक्षुना वृष्ट्यामार्गेण (because it is possible to *look* from the *sadas* or the *havirdhāna*-shed in easterly and westerly directions *all over* the *vihāra*, doors being made justly above the *prsthya*-line
- साग्रहणी (viz इष्टि) XIII 30 140 8, XV 3 207 2
- सातिशेष XXI 4 74 17
- साम्नायणिक XXIII 5 156 3
- सात्यदूत XII 19 115 15, XXII 21 146 7
- सादन XIV 4 156 13 उक्तं सुचां सादनम् । युनज्मि तिस्र इति (TS III 1 6 b) see Baudh VII 1 200 20
- सादस्य II 3 37 9, the function of the *sadasya*
- सादित XXIV 12 196 1, see crit note
- साद्यस्कासम् adv XXIV 16 200 14 sqq
- साध् desid from caus XVIII 45 400 13 सिसाधयिषत् viz विक्तम् ।
- c सम् caus III 11 81 14 ससाधन खस्थाननयनम् उत्थापनम् ।
- साधस्याद्य VI 17 175 17 अध पादयोर्निहितमधस्याद्यम् । सह अधस्याद्येन साधस्याद्य Viv , सोपनत्क Kes
- साधौवास XVII 39 319 1, XVIII 16 361 5
- साधुष्टत XXIV 26 211 12
- सान्त्वकरण XXIV 15 199 10
- सानाय्यदुह XXIV 23 208 5 XXVII 13 339 9
- साम (a-stem) in ब्रह्मसामम्, अग्निष्टोमसामम् XII 18 114 11, 12, XVI 13 261 17, XXVI 14 292 7
- सामपथ VII 15 166 5, XXVI 33 320 6 सामपथे । उक्तातुर्दर्शन पथे and औदुम्बरौसकाशे ।
- सामयिक XXVI 33 321 4 समये भवम् । मिद्वान्तम् ।

- मायक XV 15 219 6, XV 30 235 15, XV 32 238 13
 सार adj XXX 16 408 9, 409 12 सद्धारैर्वर्तन् इति साराणि
 (viz रथचक्राणि)
 सारस्वतमयन XXVI 12 289 6
 सार्वत्रैष्टुभ XXIV 37 224 1, 3, 8
 साक्षादृक् IX 18 293 5 शिवायु the Ms
 सिच् c वि-ञ्जति X 22 20 17, XII 1 86 3, XII 4 89 13
 अपो व्यतिषिच । उदकधारायवधानं कृत्वा ।
 c अधि-अभि XVIII 2 345 2
 c प्रति-अभि XXIII 18 178 5
 सिन्निमकल्पोदक (?) XV 15 219 6
 सिध् c अभि XX 27 60 17 अभिविधेत् ।
 सिनीवाली XXIV 20 205 1 XXIV 29 214 16
 सुजन्तु VII 5 205 10 सुजन्तुरिव शोभनक्रिमिसदृश आयत एकतो ऽणिसत् ।
 कोशकारक्रिमिसदृश इत्यन्ये ।
 सुधूपित IX 3 269 3, X 6 6 7
 सुफलीकृत XX 21 46 15
 सुभिच्छ II 15 57 12, तप्त (var हप्त) सर्वजनम् । लेट् द्रष्टव्यो विधौ भोजन
 देय प्रभूतमित्यर्थं Viv, ब्राह्मणभोजनं विना दुर्भिच्छ भवति तस्मात्प्रभूतमाज्य
 देयम् Kś, XXV 6 234 6 हप्त ।
 सुराप XX 24 54 3, 7
 सुरासोम XVII 31 310 2, 4, XVII 33 312 3 सुरास्य सोमो
 यस्य स सुरासोम शृण्वदि ।
 सुविचित VI 14 171 1
 सू (सौति) c प्र X 36 34 8, cp X 38 36 16, X 40 39 5,
 X 46 46 2, XIX 4 421 2 प्राच्यान् लोकशृण्वया प्रसौत्यग्नि
 प्राचीभिः सप्रच्छादयन्ति । अस्या चितौ प्रागपवर्गाभिर्लोकशृण्वाभिः सप्रच्छादयन्ति
 यथैवाध्वर्युण प्रकृतं तथाध्वर्युयजमानप्रतिप्रख्यातार, elsewhere प्रसौति is
 explained by अनुजानाति ।
 सूतराज्य XXV 34 270 2
 सूतवशा XVIII 5 346 16, 347 1
 सूतसव XVIII 4 346 1
 सूददोहस X 21 19 12 and often
 रूपपादय adj XX 1 1 3 सम्यगुपपादन रूपपादः । रूपपादं थातीति
 मुखविभुजादिलाङ्कप्रत्ययः ।
 रूपवन् XX 16 35 5 रूपवन् व्यञ्जनवन्तम् ।
 सूर्यस्य (viz अग्नि) XXV 34 269 12

- हृ c उप XIV 22 192 2, XVIII 48 406 6 उपहत । भूतोपहत
(the Viv, however, reads •हृष्ट) The same meaning, as
it seems, in Kaus Br VI 12
- हृज् c उप-अव (obj वत्सम्) XXIV 24 208 12
- हृप् c अधि-उत् XVIII 9 352 11
- c उप-निस् VII 7 212 9, VIII 2 236 1, VIII 10
247 17, XXVII 3 326 6
- c सस्-प्र XI 6 71 8 and often
- सोह्य X 18 17 1 सोह्या । उह्यसहिता ।
- सोदचन VI 34 199 5
- सोनेटक VII 7 211 12
- सोपनाम XIII 1 119 9 सह उपनाम्ना । समीपे ज्य अत्यन्तनाम तदुपनाम ।
तेन सह सोपनामा । ननु सोपनाम्न इति भवितव्य डाबुभाभ्यामन्यतरस्यामिति
(Pān IV 1 13), the remaining is too corrupt to be cited
- सोपयाम XXII 14 136 14 XXV 34 269 13 accomp by
the formula उपयामयहीतो ऽसि ।
- सोपवसथ XX 25 55 4, XXIV 34 220 12
- सोपशय VII 2 202 6, 7, VIII 10 247 8 उपशयमूर्ध्वपात्रम् ।
- सोमक्रयण masc VI 15 172 19 क्रौयते सोमो यैस्ते ।
- सोमसव XVIII 5 346 15
- सोमातिपवित XIII 25 135 8, 9, XVII 34 312 9, XVII
35 313 12; XVII 36 314 15
- स्कन्धा X 27 26 5 स्कन्धा सघातरूपा सहवर्तिन्य, X 32 29 15
(the ten skandhyās are here enumerated) passim in
praśna X, XVII 24 303 11, XVII 25 304 12, XVII
26 305 9
- स्तरण nom act to स्तुयते XVII 48 328 14
- स्तु c परि XVIII 15 359 11 ~qq
- स्तुति XXIV 1 185 16 As an example the commentators cite
निवेशन सगमनो वस्तुन् (T S IV 2 5 m) Venk, लमये द्युभि (T S
IV 1 2 w) Viv
- स्तु c परि-उप XX 24 54 5, XXIV 33 220 8, cp पर्युपस्तरम् ।
- स्तोकीय IV 7 119 20 against स्तोक्व XXIV 37 223 16
- स्तोत्रभक्ति XXV 21 252 12, 13 253 10
- स्थपतिसव XVIII 3 345 6, name of an ekāha
- स्थगिसत. VIII 9 246 8 स्थूलप्रदेशेन ।
- स्था c वि-श्वा caus IX 7 274 15 अश्वास्त्य प्रादेशेन दिशो व्यास्थापयति ।

महावीरस्य प्रादेगेन दिशो व्याख्यायति दिक्षु प्रादेश करोतीत्यर्थं but अस्य refers rather to the yajamāna, or it is altogether superfluous, cp Āp XV 7 6

c परि-निस् caus to finish' XX 4 12 5, XX 8 21 1, XX 10 23 2 and often in Dvaiddha and Karmānta

स्वाख्यमत्रम् dvandva XXV 4 232 1 स्वाख्यस्वामन्त्राणि च ।

स्थिति XVI 6 252 10, 253 8, XVI 16 263 7 in the expression नैतदाद्रियेवेति स्थिति ।

सूहन् XXVIII 9 359 4

स्फप्रकार XX 25 55 9

स्फविघन VII 9 215 6, XXI 14 94 5, 7, XXV 19 250 6 स्फविघनान् । बज्रवचननिर्देशात्परशुपञ्चोरपि ग्रहणम् cp TS III 2 4,—XIV 8 166 9 उक्तं स्फविघनानामुपस्थानम् (TS III 2 4 a, b) see Baudh VIII 9-10 215 5-10

स्यश II 5 40 1

स्यन् c अभि-वि caus IX 4 270 9 उपरि सिञ्चति, X 8 7 16, XIV 27, 197 14 sqq

स्वाव subst ? XV 8 213 9

सुगादापन III 28 101 6 सुगादापनेन हृतवन्तीमित्यनेन ।

सुचोपधान XXI 25 114 1, see crit note

सधा XIV 7 163 3, 12, 164 3, 12 सधाम् । अवशिष्टम्, XIV 9 167 2 सधाम् । स्तन्नयेषम् ।

सप्रधान II 3 37 2 Venkatesvara, who reads प्रधाना instead of सप्रधाना and सप्रधाना instead of असप्रधाना, comments तेषा दक्षिणाकाले परिगणनाभावादुक्तदक्षिणातो ज्यद्दद्यात् । तत्र क्रियदेयमित्यतु आह । प्रधाना । प्रधानशब्दस्य नपुसकलात् लिङ्गव्यत्यय आन्दस । सर्वे अभि-गरादय प्रधानभूता । तथा च प्रधानस्य सदस्यस्य या दक्षिणा सा दक्षिणा देयेत्यर्थः । सप्रधाना इत्येके । प्रधानेन सह वर्तन् इति । सप्रधाना सदस्य प्रधानभूता । अभिगरादयस्तदपेक्षया उपसर्जनौभूता । तथा च द्वितीयद्वितीय-चतुर्थपर्यायेणैतरगणवद्देयमित्यर्थः ।

स्यमादसा X 28 27 7 and passim in prāśna X स्यश्चिद्रा शर्कराम्, XXX 7 399 13

स्यमादसीय X 24 23 8 स्यमादसीयः शङ्खसुदृङ्ग मानकाले मध्ये निहित शङ्खमपनीय ।

स्यस्तुयाज adj XVI 5 250 9, XXVI 13 291 11 'where the rtuyājas are offered by the participants themselves'

स्यचित्ति X 20 18 12, X 37 34 18, etc TS V 7 8 1

- स्वयम् in स्वयमूर्त, स्वयमथित स्वयमवयव, स्वयकृत, स्वयदिन XII 6 92 12—
15, according to the Viv does not mean 'by itself' but
'by himself' यजमानने आत्मनैव ।
स्वयपाप XIII 13 127 16, XXVI 5 277 10 स्वयमकार्यकारी ।
स्वरथ XI 6 73 12, XII 16 110 5, XIV 17 183 4, XV
14 219 1, XV 24 227 13, 218 13
स्वरश्चनम् dvandva IV 4 113 6, 7, XX 26 59 12, XX 27
62 1, XXI 18 103 3
स्वरश्च dvandva pluri XI 4 69 1
स्वर्न्त IV 4 113 21 and passim through the whole text स्वर्न्त
यूपसुत्वृजति । स्वर्न्तमिति थावत्वात्वा यूप विहृजति । एतस्मादेव गम्यते
ऽन्नप्रभृत्यैतस्मान्न मुञ्चतीति and elsewhere स्वर्न्तम् । स्वरोरवगूह-
नान्तम् ।
खाच्छृणु IX 4 270 9, X 8 7 16
खित् particle XXIV 33 220 1
खिद् c उत् VIII 21 262 8 उत्खिद्य सोदक कृत्वा तापयित्वा ।
खिष्टकचतुर्थ्य adj, fem ०र्थी XXIV 33 219 10, XXVIII 5
353 4
खिष्टवन् XIII 43 150 12, containing the word खिष्ट ।

ह ।

- हृत्सुखप्रवेचन XX 16 34 4
हृत्सुखी XXX 10 404 10, 12, XXX 20 413 6, 10, a parti-
cular istakā
हतमनस् XXVI 5 277 10 निरत्वाच्च ।
हन् c उत्-च्चा XXI 22 110 4
c अभि-वि XI 10 79 4, XVI 20 266 14, XVII 39
318 10, XVIII 18 365 5, the Viv of the first
passage, विमिताभ्या मण्डपाभ्यामभिविभ्रन्ति । परस्परमभिसुखौ (v12
आजिहृत and मारुतान्) द्वाभ्या परित्रयन्ति ।
हरिश्चक XVIII 46 402 13
हविरक्त XXII 2 119 7 हवि शब्दोक्तम् Ms
हविष्यथ XXV 20 251 1
हविषेवी I 7 11 1, XII 1 85 7
हविःसृष्ट्वाः XXIV 25 210 15, see crit note
हस्तो I 20 30 15 हस्तशब्दात्पात्रीमपाकरोति Sāy

- हस्त्योष्ठ XX 16 34 3
 हालेय II 3 36 8 हालिका, probably it is a proper name, cp
 Kāty X 21 2 and वालेय।
 हिरण्यमुख VIII 6 241 13, XI 6 73 10, XII 7 96 2
 हिरण्यमुख ददाति। हिरण्य पूर्व दत्ता।
 ऊ c परि XXI 15 98 8, XXI 25 115 4, XXII 12 134
 12, XXII 14 137 13
 c प्रति XXIV 31 217 6
 ऊत XXIV 4 187 14, a kind of pākayañña ऊत। यद्वयते विवाहादि
 Viv, केवलं ऋयते यस्मिन् ऊत। होममावाहक कर्मविशेष इत्यर्थं Venk
 ह c उप-अति IV 7 119 17, IV 8 122 14, VII 4 204 4,
 VII 5 205 19, VIII 9 245 18, XXVI 7 280 13
 c वि-अव (obj) ऋणानि XXIV 12 195 10 दद्यात्।
 c उत्-आ desid XXIV 36 223 1
 c अनु-वि-आ IX 18 293 12, 13
 c उप-वि-आ II 6 41 10 cp उपवाहरण।
 c अनु-परि XXI 25 114 11
 c प्रति-परि XX 30 65 10, 11
 c वि XV 37 242 3 विहृत, denoting a quality of the ātreya
 c सम् (not caus) XXIV 21 206 4, with obj सोमनि।
 हैमवत XIV 29 202 1
 होढत XIV 4 158 1 होढत। मल्लेषु।
 होचा XXI 22 110 12, equivalent to होचका।

CORRECTIONS AND ADDITIONS

- I 18 27 2 read द्वितीयमवदानानि ।
- I 18 27 6 and I 20 30 15 r निघ्नेष instead of जिघ्नेष ।
- II 3 36 9 r probably with Tr °पारक्षेच° instead of °परक्षेच° ।
- II 5 39 11 r with Tr इदाकुनि instead of °छुनि ।
- II 6 42 15 r या ते अग्न instead of या त अग्न ।
- II 7 43 12 r प्रत्यागच्छते instead of प्रत्यग° ।
- II 7 44 3 r 'सर्व' instead of सर्व' ।
- II 7 44 7 r here and everywhere in Vol I नानादृश्य instead of °दृक्षीय ।
- II 7 45 4 better perhaps with Tr कामदुषा अवसम्भवे ।
- II 10 49 10 Tr reads दृष्टान्तामुरन्योपपत्तां ।
- II 10 50 13 r इत्यत्र instead of इत्यथ ।
- II 14 57 5 r त्रिष्टुमी instead of त्रिष्टुमी ।
- III 1 69 11 r ब्रह्मोदनं instead of व्र° ।
- III 3 71 10 r सतिष्ठते पुनराधेयमिति नृदिपुन° ।
- III 3 71 12 r with Y and Tr तृतीयमादधान instead of तृतीय आधान ।
- III 3 71 17 r वियन्तु instead of वि° ।
- III 12 83 4 r विश्रस instead of विश्वस्य ।
- III 24 96 7 r with Tr °सम्बयजुषि ह्रियमाण instead of °यजुष्याह्रिय° ।
- III 27 99 9-10 I now prefer to read this passage, with Tr and Cl in the following manner स आहवनीय प्रेक्षमाण आस्ते प्रणीता बोभय'वान्तरेण' नेति वेति वा वीक्षते, cp the Vienna Oriental Journal XXIII 67
- III 30 104 6, 10 r करणमसि instead of करणामसि ।
- III 30 105 1 r प्राडादृक्त instead of °दृक्त ।
- III 30 105 13, instead of इत्येतथैव Tr reads इत्येत खेन्वा जपा, r perhaps इत्येते न्वेव जपा ।
- IV 1 107 13 here and each time आहैहि is to be corrected into आहैहि (ie आह रहि), the MSS read either thus or आहैहि ।

- IV 1 108 12 r कृत्वावाहयत्या वा हारयत्योह्य ।
 IV 4 112 19 r प्रोह्यो० instead of प्रह्यो० ।
 IV 5 115 18, correct the interpunction सद्धानि¹ धर्मा मानुषानिति
 नि० ।
 IV 6 118 7, instead of उदकमण्डलमुखाय Tr reads उदकमण्डल
 मुखाय, which perhaps is preferable The Viv पाहयित्वा ।
 IV 9 123 7 r वनिष्ठुमिति पाठ्याः instead of वनिष्ठुमितीडपाठ्याः ।
 V 1 129 5 r पिष्टानि instead of श्टानि ।
 V 2 129 18 r ०बिर्हि० instead of ०वर्हि० ।
 V 2 130 12 r मारुतादय instead of मारुतादय ।
 V 5 133 12 r ०मिध्म० instead of ०मिध्म० ।
 V 12 145 10 r प्रदक्षिण० instead of प्रदक्षिण० ।
 VI 6 163 4, instead of स यद्य हामेध्म० Tr and some of the
 other MSS read स यद्यहामेध्म०, which reading is preferable
 The same correction is to be made VII 8 214 1, VII
 13 220 9, cp XIV 3 155 11, XIV 7 163 5, 15,
 164 6, XIV 27 199 3, XIX 4 421 17 and my
 remark in the Vienna Oriental Journal XXIII, 68
 VI 11 168 5 r वषट्कृत० instead of वश० ।
 VI 12 169 16 r निक्तामिति instead of निष्क्रामिति ।
 VII 18 176 18 r चतुर्हीना० instead of चतुर्हीना० ।
 VI 20 178 20 r ०धित्रयैह्यु० instead of ०धित्रयैह्यु० ।
 VI 20 179 2 r पूर्व instead of पूर्व ।
 VI 21 181 4 r अपरा० instead of अपरा० ।
 VI 26 187 11 r प्राक्शो instead of प्रक्शो ।
 VI 27 190 11 r ०तस्योदौची instead of ०तस्योदौ ।
 VI 29 193 14 r उदक्ष्णस्त्रताया instead of ०स्त्रताया ।
 VII 8 212 16 Tr also instead of धुन्वान reads धुवान, which
 might be better, cp XIV 5 161 2, XV 29 233 17
 VII 12 218 note 1 r 'without ' instead of 'without y'
 VII 14 223 8 r द्विर्जुहोति instead of द्विजु० ।
 VIII 17 258 12 r probably ०यासुषोमान्, instead of ०यासु सोमान्,
 cp Index of words *in voce*
 VIII 22 264 4 r धात्र एव instead of धात्रे ।
 IX 5 271 18 r निवपति instead of निपवति ।
 IX 5 272 17 r परि० instead of पर० ।
 IX 11 280 18 r probably तथान्तराङ्गन instead of तथैवाङ्गन ।

- IX 11 281 2 r probably तथैवान्तराङ्गन instead of तथैवाङ्गन ।
 IX 20 298 1 probably विप्रुषिते is preferable to विप्रोषिते, see
 Index of words *in voce* पुष् ।
 X 22 20 8 r तन्न instead of तन्न ।
 X 32 30 2-3 r देवानामग्नेर्था० ।
 XI 5 70 12 r द्विरभिधारय० instead of द्विरभिधारय० ।
 XII 8 96 10 r षोडशतय्य instead of षोडशतय० ।
 XII 12 103 11 1 षट्चि० instead of षट्चि० ।
 XII 13 104 4 r ०न्वारब्धे instead of ०ब्ध ।
 XIII 1 120 6 As all the MSS have इष्टीर्वाख्याता I now be-
 lieve this to be the correct reading, the acc on -īs occurs
 elsewhere also as nomin दर्मसयी III 1 69 14, पराची X
 11 10 7, ०सारिणी XV 5 120 2, तावती XXIV 10
 194 4, ०माची XXIV 25 210 4
 XIII 1 120 6 As the plurality of the MSS reads इतीन्वा इमा
 (or इतीन्विमा) it is possible that we ought to read इतीन्वा
 इमा २ e इति । इत् । नु । वै । इमा ।, the same is to be observed
 XIV 4 157 15, 158 2, XVII 9 290 5, cp also
 XXIII 4 154 17, XXIV 37 224 8, XXIV 39 226
 2, XXVIII 9 360 2, but X 21 19 15 all the MSS
 have इतिन्वा, without इत् ।
 XIV 4 158 2 r एकाहयाजिनो instead of एकयाजिनो ।
 XIV 12 173 9 r रुद्रास्त्रा instead of रुद्रास्त्रा ।
 XIV 13 176 note २, r 'exc' instead of 'etc'
 XIV 15 180 11 r ०नयैको instead of ०नयैका ।
 XIV 18 184 1 I propose to read अर्वाचो instead of अर्वाचो,
 this word belonging syntactically to राष्ट्रभृती ।
 XIV 20 187 4 1 ऋषी० instead of ऋषी० ।
 XIV 20 187 15 r ऋत्क्रामाणा० instead of ऋत्क्रामाणा० ।
 XIV 27 200 1 r एतद्वच्य उदैवैष^१ भवति (instead of उदैवैष^१),
 २ e उ । एव । एष ।, we have here the same sandhi, which
 sporadically occurs in the Taitt Samhitā and the Taitt
 Brāhmana, cp Taitt prātisākhya IX 16, to the examples
 cited by Whitney (स उदेक० IV 3 3 2, अदन्त्युदेवा० II 3 7
 4, न वा उदेतन्विषये IV 6 9 4) may be added स उदैवेन्द्र T Br
 I 2 2 5 The same sandhi is found in Baudhāyana in
 the following passages XVI 20 266 6, 11, XVI 33

- 279 1, 6, XVI 34 279 13, XVI 35 281 3, XVI 36
 281 6, XVII 23 303 3, XVII 60 340 16 This
 sandhi is not uncommon in the Kānva recension of the
 Śatapathabrāhmaṇa
- XV 15 220 5 r षड्° instead of षड्° ।
 XV 22 226 5 r सुवर्णमयै° ।
 XV 30 236 1 r विशासते° instead of विशसते°, *ib* note २ °वत्त
 instead of °वत्त ।
 XVI 6 256 5 r यद्वषट्कारपथो instead of °पन्थो ।
 XVII 1 283 3 r एकधनान्दीक्षते ।
 XVII 18 298 8 r probably दृग्श्रवौर्था° instead of दृग्श्रवौर्था° ।
 XVII 19 299 note ४ r तदियु° instead of तदियु° ।
 XVII 24 303 8 r मुष्टिनो ऽनुप्रकार instead of मुष्टिनो ऽनु प्रकार ।
 XVII 40 320 6 r इम instead of इमा ।
 XVII 42 323 17 r रधाम instead of राधाम ।
 XVII 45 326 14 r नाभिर्गीर्भिर्य° instead of नाभिर्गी° ।
 XVII. 61 341 1 r पौर्णमास्ये instead of पौर्ण्यास्ये ।
 XVIII 12 356 11 r विश्वेषा ।
 XVIII 15 360 1 r ऽतिशेदु instead of ऽतिसेदु ।
 XVIII 20 366 note ६ r स्वरि° instead of स्वरि° ।
 XVIII 24 372 3, on किकरावताना cp Index of words *in voce*
 XVIII 25 372 11 r दीक्षितावकीर्णा instead of °कीर्णा ।
 XVIII 29 378 1 r प्रजापतेरनुरूपत्वाय instead of °त्वाय ।
 XVIII 33 382 14 r तदय instead of तदय ।
 XVIII 38 389 2 r तन्नो नामनी instead of न नो नामानि ।
 XVIII 46 402 8 r probably हिरण्यया instead of हिरण्यया ।
 XVIII 46 403 2 r जयन्त्या च instead of जयन्त्याच ।
 XVIII 48 406 8 correct the interpunction °चक्षते चतुष्टोमे
 राशि° ।
 XVIII 50 408 16 r probably with L. °सचरी instead of
 °सचारी, cp Index of words *in voce*
 XVIII 50 409 18 r °वभ्येन instead of °वभ्येन ।
 XVIII 52 413 1 r सर्वासामिव ।
 XIX 5 424 6, the nomin एकविंशतिर्दक्षिणा ददाति is found in
 the Brāhmaṇa also T Br III 12 5 7
 XIX 9 430 8 r चेदक्षीने instead of चेदक्षीने ।
 XIX 10 434 4 r लोकप्रणयैव instead of लोक प्रण° ।

- XX 6 16 13 r परिशयो० instead of परिशयो० ।
 XX 18 39 9 r न्वारम्भेष्टमिति ।
 XXIII 7 158 9 r सङ्स्थापयेदेवाय ।
 XXVI 10 286 13 r चतुस्तरीय ।
 प्रवरे ४१ 450 3 r जीवनय ।
 प्रवरे ४२ 453 1 r निभ्रुवा ।
 प्रवरे ४८ 462 6 r पौष्कर० ।
 प्रवरे ५४ 466 note ७, r 'is the better reading'
-

BIBLIOGRAPHICAL APPENDIX

Now that this edition of the Baudhāyana-śrautasūtra is complete, it may be of some use to students of Vaidic literature to add, at the suggestion of Mr J van Manen, General Secretary to the Asiatic Society of Bengal, a complete bibliography of the texts belonging to the Black Yajurveda, of which our Sūtra forms a part, as far as these texts are extant either in print or in manuscript

It would be logic to commence with the *oldest* texts. But, as no conclusive investigations have yet been made regarding the chronological sequence of the majority of these texts, it will, for the present, be advisable to treat of them in alphabetic order

1 The *Katha* texts. Of this group two Samhitās are known, that of the Kapisthalakathas and that of the Cārāyanīya- or Caraka-kathas

(a) The *Kapisthalakathas*. We know only of their Samhitā of which a large fragment is preserved at the Benares Government Library. This Samhitā is very nearly related to the Kāthaka as printed by L von Schroeder (see under b). The two Samhitās, differ, first, in many minor points, and secondly in their division, the Kapisthalasamhitā being divided into Astakas, each Astaka containing eight Adhyāyas. It is a task for the future to examine the relation of this Samhitā to the Kāthaka.

(b) The *Caraka-* or *Cārāyanīya-kathas*. Their Samhitā is the one which has been published by L von Schroeder in three volumes *Kāthakam, die Samhitā der Katha-çākhā* (Leipzig, Brockhaus, 1900, 1909, 1910). To this text R Simon composed a very useful Index Verborum (Leipzig, Brockhaus, 1912). But the Kāthaka must once have contained much more than is handed down to us, there must have existed a Brāhmana and an Āranyaka. Of this Brāhmana only some fragments are known at present. Cp my paper "Brāhmana- en Sūtra-aanwinsten" in *Versl en Meded der Kon Akad v Wet, Afd Lett, Ve R, IVe deel*, page 467 ff. Of the Āranyaka, von Schroeder himself has published many fragments in his paper "Die Tübinger Katha Hss" in *Sitz Ber der Kais Ak der Wiss, Wien Phil hist Kl Band CXXXVII* (1898). From the Sūtras of the Kathas the Yajñasūtra (or Vaitānika- or Śrauta-sūtra) seems to have perished (perhaps somewhere in Kāśmīr copies still

may be extant), only an extensive fragment of the Paribhāṣā-sūtra and of the Śulba-sūtra are known to me, the Grhyasūtra however, is preserved and is actually being printed at Lahore with extracts from three commentaries. This Grhyasūtra presupposes a special collection of Mantras, a kind of Mantrasamhitā, in which the Mantras were handed down with their accents on the above-mentioned paper 'Brāhmaṇa en Sūtra-aanwinsten,' page 165 ff., as a whole this text seems to have perished.

2. The *Maithāyanīyas* or *Mānavamaithāyanīyas*. Their Samhitā has been published by L. von Schroeder in four parts: *Maithāyanī Samhitā*, Brockhaus, Leipzig 1881, 1883, 1885, 1886. But this śakha must equally have possessed an Āraṇyaka, which has been lost. The Sūtra has partly been edited by F. Knauer "Das Mānavasūtra," St Petersburg, 1900, 1901, 1903, giving Books I—V. After the lamented death of Knauer the task undertaken by him has been taken up by Miss Dr. J. van Gelder, who published the *Cayanaprasna* ("Opbouw van het hoogaltaar naar de overlevering der Mānavas," printed by Kievsing Leipzig, 1921). The Grhyasūtra of the Mānavas has equally been published by Knauer (St Petersburg, 1897). Whether the Vārāhagrhyasūtra (edited by R. Sama Sastry as No. XVIII of the Gaekwad's Oriental Series, Central Library, Baroda, 1921) presupposes *our* *Maithāyanī samhitā* (the Vārāhas constituting in this case a caṇana), or another Samhitā slightly differing from the one published by von Schroeder (the Vārāhas constituting in this case a śakha), is for the moment undecided. According to the introduction to this text the Śrautasūtra of these Vārāhas has also been found. It is to be hoped that it may also be made publici juris.

3. The *Taittirīyas*. Their Samhitā appeared in the Bibliotheca Indica under the title *The Samhitā of the Black Yajurveda* with the commentary of Madhavācārya (ed. Roer and Cowell, Calcutta, 1860-1899) in five volumes. Their Brāhmaṇa is contained in the same collection of editions (the *Taittirīyabrāhmaṇa* of the Black Yajurveda, Calcutta, 1859 etc.) in three volumes, as also their Āraṇyaka (Calcutta 1872). Samhitā and Brāhmaṇa were also published at Poona and Mysore with the commentary of Bhaṭṭa Bhāskaramisra. The best critical edition of the Samhitā is that of A. Weber (published as Volumes XI and XII of the *Indische Studien*, Brockhaus, Leipzig 1871, 1872). Since 1914 we possess a translation with ample introduction by A. B. Keith "The Veda of the Black Yajus school entitled *Taittirīyasamhitā*" (Cambridge Mass., 1914) in two volumes.

According to Mahādeva in his introduction to the *Vaijay-*

anti (ie an edition of the text of Hiranyakeśi-śrautasūtra with commentary) the Taittīyās are divided into six schools (caranas), that of (a) the Baudhāyanīyas (b) the Bhāradvājins (c) the Āpastambins, (d) the Hiranṇyakeśas (e) the Vādhūlas and (f) the Vaikhānasas

(a) Of *Baudhāyana* the *Srautasūtra* is known, now printed, the *Grhyasūtra* lies before us in two editions both uncritical and calling for better work (1) *Baudhāyana-smārtasūtra* (containing the *Grhya*-, the *Pitṛmedha*-, the *Pravara*- and the *Dharma-sūtra*) Madras 1905, in *Grantha* (2) *Baudhāyana-grhyasūtra* Mysore 1904 (no 32 of the Government Oriental Library Series) The *Pitṛmedha-sūtra* of *Baudhāyana* has appeared separately in a work *The Pitṛmedhasūtras of Baudhāyana Hiranyakesin Gautama*, by W Caland (*Abh f d Kunde des Morgenl* X Band Leipzig Brockhaus, 1896) whilst under the title *Bijdrage tot de Kennis van het hindoorsche doodenritueel* Miss Dr Raabe published the second and third *prāśna* of this text (Leiden, Brill, 1911) From the *Grhyasūtra* selections were published and translated by Dr P Harting, Valkhoff Amersfoort 1922 The *Dharmasūtra* was published twice by A Hultsch (*Abh f d Kunde des Morgenl* VIII Band, Leipzig, 1884 and ib XVI Band Leipzig 1922 (Brockhaus) It is contained also in the Government Oriental Library Series of Mysore with the commentary of Govinda-svāmin, Mysore, 1907 An excellent translation was given by G Bühler in *Sacred Books of the East* Volume XIV, Oxford Clarendon Press, 1882 Of the minor texts which help us to understand *Baudhāyana* there may be mentioned here the *Śrautapadārthanirvacanam* Benares, Samvat 1944, and Venkateśa's *Sanirṇayaprayogamālā* in three parts Bombay, Śāka 1808

(b) *Bhāradvāja's Śrautasūtra* is extant in Europe (a large fragment only) in a Munich and a Berlin ms, whether complete mss are extant in India is unknown to me The *Bhāradvāja-grhyasūtra* has been published by Miss Dr H Salomons *Het hindoorsche huusritueel volgens de School van Bhāradvāja* Leiden, Brill, 1913

(c) The *Āpastamba-śrautasūtra* is known from the excellent edition by R Garbe in the *Bibliotheca Indica*, 1882-1902, with the commentary of Rudradatta for the first two volumes The first seven books have been translated into German by me and are printed at Göttingen, Vandenhoeck and Ruprecht 1921 The second volume, comprising the translation of Books VIII—XV, is in the press, to appear at Amsterdam, the last volume is nearly ready for printing

M. Winternitz published in 1887 the *Āpastambīya Grhya sūtra* with extracts from the commentaries of Haradatta and Sudarśanārya (Vienna, Holder) it was translated by Oldenberg in *Sacred Books of the East* Volume XXX. This *Sūtra* presupposes a collection of Mantras, the *Mantrapāṭha*, which was edited by M. Winternitz. The *Mantrapāṭha* or the Prayer Book of the *Āpastambins* Oxford, Clarendon Press, 1897. The *Dharmasūtra* has been published by G. Buhler 'Aphorisms on the Sacred Law of the Hindus by Āpastamba,' Benares, Government Central Book Depot, 1892, and translated by the same scholar in Volume II of the *Sacred Books of the East* (1879).

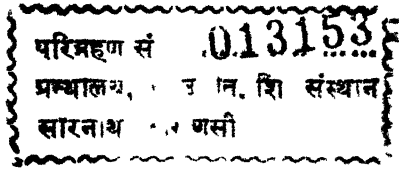
(d) As to the texts of *Hvanyakeśin*, the complete corpus of the ritus according to this school is accessible, partly in ms, partly in print. The *Śrautasūtra* is known from an excellent ms at Munich, whilst the first ten *prāśnas* are printed together with the commentary of Mahādeva, called *Vaijayantī*, in the *Ānandāśrama* Series, no 53, 1907. For the *Pitrmedhasūtra*, cp under *Baudhāyana*. The *Grhyasūtra* has been edited by J. Kiuste with extracts from the commentary of Māridatta, Vienna, 1889, Holder. It was translated by Oldenberg in Volume XXX of the *Sacred Book of the East*. For the *Dharmasūtra*, which differs but little from that of Āpastamba. Buhler's edition of the *Āpastamba-dharmasūtra* is to be compared. In the *Sanskāraratnamālā* (*Ānandāśrama* Series, no 39, 1899) the whole *Grhya-ritual* is incorporated.

(e) About the *Vādhūlas*, which according to Mahādeva now follow, two or three years ago nothing was known besides the name and a few quotations in the *Vaijayantī*. At present a very extensive portion of their *Śrautasūtra* is known to us as also a *Vyākhyā*, not only of the *Śrauta*-, but also of the non-extant *Grhya-sūtra*. See on these texts my two papers in "Acta Orientalia" edid Societates Orientales Batava Danica Norvegica, Vol I, page 3 and Vol II, page 142. In Madras, where these texts were unearthed by the Pandits, a copy of the *Smṛti* of the *Vādhūlas* has been discovered.

(f) The last place in the list of the *Taittirīya sūtra-kāras* is occupied by the *Varkhāna-as*. Their *Śrautasūtra* was at first known to Europeans from a bad copy at Munich, but we now possess a much better ms from Madras, which, however, is probably not complete, as the description of the *Rājasūya*, the *Aśvamedha*, the *Ekāhas Ahīnas* and *Sattias* is wanting. A *Vyākhyā* of the first ten *prāśnas* of the *Śrauta-sūtra* by Śrīnivāsadīksita is in my possession. The remarkable *Grhyasūtra* together with the *Dharmasūtra* of the

BIBLIOGRAPHICAL APPENDIX

Vaikhānasiyas has been printed in India at Kumbhakonam in 1914. There exists an excellent commentary on this text, composed by Nṛsiṃhāgnirit. To this Grhyasūtra the Vaikhānasiyā samhitā of which the first four prāśnas, with accents, are published likewise at Kumbhakonam in Grantha stands in the same relation as the Grhyasūtra of Āpastamba to the Mantrapāṭha. A complete or nearly complete text of this remarkable Samhitā is preserved in the Government Oriental Library at Mysore.

BAUDHĀYANA ŚRAUTA SŪTRAM.

PROGRESS AND COLLATION STATEMENT FOR LIBRARIANS

Vol I.

- Fasc I (New Series, No 1067), 1904
Title dedication, index, preface, corrigenda pp xvi,
text, pp 1-96 [Title page dated 1904]
Fasc II (New Series, No 1072), 1904
Text, pp 97-192
Fasc III (New Series, No 1113), 1905
Text pp 193-298 One page of errata unnumbered,
verso blank

Vol. II.

- Fasc I (New Series, No 1163), 1907
Title, preface pp ii, vi, text, pp 1-96
[No heading to text, title page dated 1907]
Fasc II (New Series, No 1196), 1908
Index pp ii, text, pp 97-192
[Index to be bound after preface and before text, p 1.]
Fasc III (New Series No 1223), 1910
Text pp 193-288
Fasc IV (New Series, No 1282), 1911
Text, pp 289-384
Fasc V (New Series, No 1322), 1912
Text pp 385-435, corrigenda on p 436

Vol. III.

- Fasc I (New Series, No 1379), 1914
Title, index, preface, pp xii, text, pp 1-84
[Section-heading to text, title page dated 1913]
Fasc II (New Series, No 1415), 1917
Text, pp 85-180
Fasc III (New Series, No 1428), 1919
Text, pp. 181-276
Fasc IV (New Series, No 1445), 1921
Text, pp 277-372
Fasc V (New Series, No 1453, mistakenly printed as
1553), 1923
Text, pp 373-468
[End of text]
Fasc VI. (double number) (New Series, No 1460), 1923
Indexes, pp 1-114, Corrections and Additions, pp 115-
120, Bibliographical Appendix, pp 121-126, Progress
and Collation Statement, pp 127-128
[End of the work]